

NYPL RESEARCH LIBRARIES

3 3433 08157190 7

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

BWBH
D51.K4

DIONYSI

HALICARNASENSIS

www.libtool.com.cn

ANTIQUITATVM ROMANARVM

QVAE SVPERSVNT

RECENSUIT

ADOLPHVS KIESSLING

VOL. II

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

MDCCCLXIV

p. 273

www.libtool.com.cn

LIPSIAE TYPIS B. G. TEVBNERI

ADNOTATIO CRITICA

INDEX NOTARVM

A = Chisianus

Ba = Vrbinatis manus prima

Bb = Vrbinatis manus altera

C = Coislinianus

D = Regius

E = Vaticanus 1300 saec. XII alteram Dionysi pentadem complectens.

Si quae de Vrbinatis scriptura aliter ac Hudsonus fecit retuli, mihi credi uolo, qui codicem ipse denuo contulerim. Praeterea moneo, semper me adnotasse, ubi uocabula in ACD omissa ex solo Vrbinatense siue a Hudsono Reiskioque siue a me ipso in seriem uerborum recepta sunt.

LIBER IIII

1, 4 *υῖον* libri *υῖων* Casaubonus coll. IIII 6 | 10 *ἐπεδείξατο Bb ἀπ. ABa* | 13 *μάλιστα* om. *B* | 19 *ἐξάλρετον* post *λαφύρων* inserit *A*.

2, 4 *τε* om. *B* | 13 *καὶ* ante *ἕτερος* intercidisse uideatur coll. I 36 IIII 40, 62 | 14 *ὁ ἐν π.* mauolt Bücheler | 16 *φίλον* coniecit Stephanus | *τοιούτοςί τις A τοιούτος αἵτινες Bb λέγεσθαι φίλος ἐστὶν τοιούτος. ἀπὸ κτλ.* proponit Bücheler | 20 *πρῶτον AB* | 31 *τὴν Ὀκρισίαν* addidi ex *B* | *πρώτῃ B πρῶτον A*.

3, 5 *τινες* addidi ex *B* | 8 *τι* et *θεῖα* inserui ex *B* | 12 *ἀπέλαμψεν* libri, corr. Reiske | 13 *ἐκ τῆς κεφαλῆς* Bücheler | 17 *καταλαβοῦσα?* | 30 *στεφάνοις αὐτοῖς*

ἀριστείοις *AB* hic et V 17 VI 94 VIII 29, 79. ἀριστείας uolgo ex (*CD*) *).

4, 8 ποτὲ — ποτὲ *B* | 17 προσώπων *Bb* τρόπων *ABa* | 19 ψῆφον *B* ψήφους relicui contra usum Dionysi, nisi τὰς addere malis | 25 ἔτι τρέπων *B* | 30 κατεσκευασμένης πρὸς ἡγεμονίαν *B* quam uerborum collocationem spernere non debui. www.libtool.com.cn

5, 12 οὐ add. *B* | 13 καταλιπόμενα *Bb* | 14 δὴ scripsi δὲ libri | 16 αἰρῶνται libri, correxit Sylburg ἄρδην mauolt Pflugk | 17 πρῶτον μὲν ἐπέταξε τὰς τῶν βασιλείων θύρας κλειῖσαι *B* | 28 αὐτοῦ *B* | 31 οὐδὲ] καὶ *B* | οὐδὲ ἀσπασσθαι τινα ἡμῶν τὰ ἔσχατα δυνηθεὶς Schnelle, qui relicua ut ex interpolatione orta deleuit. At eodem fere modo scriptor uerbosior coniungit VIII 61 ἐν τε ἀσπασμοῖς καὶ προσαγορεύσει.

6, 1 λείπεται *AB* | 5 ἔσται δὲ Pflugk | 13 κτησάμενους libri κτησομένους Stephanus contra usum Dionysi | 18 ἀλλ' οὐ δεήσει add. *B(C)* | 26 εἰπεῖν add. *B* | 29 ὦ Τύλλιε ὄνομα *B*.

7, 8 ἀφῶσιν] an ἀλῶσιν ut X 42 ἀλόντων τῶν ἀνδρῶν ἐρήμους τὰς δίκας? | 10 καθίστας id est καθίστας *B* quod praeteruidi | 20 ἐὰν δὲ *A* ἐὰν *B* correxit Stephanus | 29 ἐκ add. *B*.

8, 7 τοὺς ante πολλοὺς inserui | 8 ἀπεχθομένους recepi ex *B* ἀπεχθανομένους relicui, qua forma longiore Dionysius nusquam usus esse uidetur; XI 9 enim uel praeter libros ἀπέχθεσθαι reponendum est | ὥς inserui; εἶπεν οὐδὲν γεγονέναι uolgo e (*C*) | πλέον post οὐδὲν deesse suspicatur Reiske | 16 ταύτην τὴν δόξαν ἔχων δ. *B* | 26 τοῖς om. *B* | 29 με add. *B* | 31 περὶ om. *AB*.

9, 3 Ταρκύνιος δ' ἐκ *B*, an *T*. δὴ ἐκ? | 9 ὑποθοῖτο Bücheler | 26 Λατίνους] Σαβίνους maluit Gelenius | 32 ἔτι] ἔτι *B*.

10, 1 ὥς πάντες *B* male; non enim breuiata uocis ἄπας forma, nisi post uocales et praepositiones πρὸς ἐκ

*) Uncinos ubi codicum *CD* notis apposui, ex silentio Synopsi, qui Coislinianum et Regium cum Tauchnitziana editione contulerat, scripturam eorum assecutum me esse significauit.

et εἰς atque in formula ὀλίγου (πολλοῦ) δεῖν πάντες usus est Dionysius | 4 δ' εἰ] δὲ libri, correxit Reiske | 6 δὲ post εἰ male inseruit Reiske | 10 αὐταῖς *A* αὐτὸς *B* quod fortasse praeferas articulo ante ὅρος suppleto | 14 ἐπὶ καὶ εἰκοσιέτους *AB* quod correxit Sintenis Em. Dion. II p. 11 | 25 αὐτοὺς *AB* | ἐκ δούλης μητρὸς ὧν addidi ex *B* | 32 ὅτι καὶ μετὰ *B* quod ~~recipere debui~~ [com.cn](http://www.dliblib.com.cn)

11, 2 εἰ om. libri, add. Stephanus | 4 δὲ ante ἔτη inserunt *ABC*, quod recepissem si mihi de aliis certis particulae δὲ in apodosi positae exemplis apud Dionysium constaret | 10 πέμπτῳ δὲ καὶ *B* | 13 εἶχε *B* | 13 σῶμα ἀνδρὸς om. *B*; σῶμα in *C* quoque in margine sola extat | 14 ἕξ καὶ ἑβδομήκοντα βεβιωκὼς ἔτη *B* | 15 πολεμεῖν *Bb*, quod si probaueris cum Reiskio scribendum erit: ἐκπεσόντα δὲ τῆς ἀρχῆς ἔτι πολεμεῖν — αὐτὸν ἐν τ. π. ἔξεταζόμενον, ὥς φασι, παρὰ κτλ. | 16 ἐν τοῖς τάγμασιν Portus | 17 ὃ addiderunt Portus et Reiske | 21 τόποι uix recte dictum est; an τόκοι, quod Stephano quoque in mentem uenisse uideo? | συνειδότες *AB* | 26 ἔτη *B* | 27 an καὶ γὰρ — ἄπιστος, οὐδὲ ἄπαις — ἦν? καίτοι ἡ mauolt Reiske | 30 αὐταὶ *A* αὐταὶ *B*.

12, 7 ὑπολειπομένην mauolt Stephanus | 9 δὲ om. *B* | 12 τῶν om. *AB* | 19 γινόμενα libri quod correxi | 27 τὰς τε ῥάβδους?

13, 1 ἐτρέπετο libri quod correxi | 6 τῶν νηπίων] καὶ νηπίων *AB* | 10 ἀποδέδωκε *B* | παρὰ] περὶ *B* | 11 ὥς-περ *B* ὥς relicui | 15 prius ἢ add. *B* | 18 οὐ] οὔτε libri, quod correxit Sintenis II p. 12 | 19 παιδίων? | 29 τὰς addidi.

14, 2 παίδων *B* | βεβαιοῦντες *B* | 3 ἂν add. Reiske | 4 ὅσον ἐκ τῆς κοινῆς ἀπάντων ὑμῶν βοήθειας om. *B* | 10 ὥς Sintenis II p. 12; οὗς libri | 14 οὐδενὸς ἦν βουλευθεὶς ἥττον ἄξιος *B* | 16 μήτε ἐμὲ om. libri, addidit Reiske; μηδὲ τοὺς ὀρφάνους mauolt Sintenis II p. 14 | 21 ὅσα προσήκει] an ὥςπερ προσήκει? εἰρηκὼς aut ὑπομνήσας aut προειπὼν post προσήκει intercidissee suspicatur Reiske | 26 τ' addidi ex *A*, om. *B*.

15, 2 συμβαλομένων mauolt Reiske; cf. uero II 75 τὴν τῶν συμβαλόντων πίστιν | 3 γενομένης *B* | 5 ποιεῖσθαι c. Schnelle | κουφοτέρως *AB* | εἰς abesse malim | 7 φέρειν

libri εἰσφέρειν Bücheler | 8 γινόμενον Sintenis II p. 13 quod praeteruidi | 9 τὸ αὐτὸ ἡγοῦμαι libri, correxit Sintenis l. l. | 16 μηδὲ Sintenis II p. 12 μήτε libri | 17 γένηται AB | 19 ἔγνωκα] ἔγνω καὶ AB quod mutare non debui | 20 τὴν add. B | 23 μηδὲ] μήτε libri, correxit Reiske; possis suspicari quaedam intercidisse, e. c. μήτε πολίτας | 24 ὑμᾶς libri, correxit Sintenis II p. 13 | καὶ ante λαμβάνωσι om. B.

16, 5 ἀποχρέους AB | 10 γῆς om. AB | 11 αὐτὴ B | 14 συνέγραφεν οὓς μὲν ἐκ mauolt Reiske | 16 οὓς δὲ καὶ αὐτὸς c. Reiske | 26 εἰσφέρει scripsi εἰσπίπτει libri | αὐτοὺς B | 28 τὴν τοῦ βασιλέως αἵρεσιν B | αἵρεσιν Bb προαἵρεσιν ABa | 29 αἱ φράτραι add. B.

17, 8 συνιούσης A συμπροιούσης c. Reiske | 20 οὐδὲν add. B | 25 ἀπαχθέντας scripsi ἀχθέντας libri | πρὸς τὰ χρέα add. B | 26 καὶ ἰδίᾳ κατέχοντες? | 31 καταφέρειν B.

18, 3 νῦν add. B | 5 τε add. B | 10 ἐαυτοὺς Bb | 13 τινα om. B | πολλὴν Bb | 21 αἰρεῖσθαι B | 24 καὶ post οὖν add. B | 29 τε θεῶν καὶ δαιμόνων AB | 31 πάντες libri πάντων Reiske | τε om. B.

19, 6 εἶναι add. B | 7 ὑμῶν A ὑμῖν B | 14 πατρικίοις] Μαρκίοις? | 17 οἶον ὄντος? | 18 ἐγίνετο Bb | 19 διαικατέχη Ba | 21 ποιεῖν δεῖν mauolt Portus | 27 ποιήσιν add. B | 29 ἐκ add. B | 32 παραλαμβάνει τότε τὴν ἀρχὴν παρὰ τοῦ δημοτικοῦ πλήθους πολλὰ accesserunt ex B.

20, 3 κρήματα add. B | 8 πρώτων c. Reiske | 13 πον μάλιστα add. B | 18 ἔνθα expunxi; possis quoque auctore Büchelero scribere: οἰκίας κατασκευάσασθαι ἐνταῦθα, καὶ | 26 ὄντα πολλὰ AB.

21, 1 ἄπορον AB | 3 δυσευρότῳ sine τῷ mauolt Pflugk | 6 Ἀθηνῶν c. Reiske | 8 ἂν add. B | 15 Σοβοράνην B | 16 Κολλατίνην libri, correxit Portus | 24 καὶ ante οὐκέτι deleui cum B | 30 ἱερὰ ex interpretatione uocis καλιάδας ortum seclusi, ἱερὰς uolgo.

22, 3 ἐν τοῖς στενωποῖς Bücheler, τοῖς προνωπίοις uel θεοῖς προνωπίοις deletο ἐν coniecit Casaubonus | 6 καὶ add. B | 8 ἐν ταῖς B ἐν τοῖς A | 11 ἐθισμόν] κόσμον? | 18 τε add. B | 19 ἐκάλει c. Reiske | 20 καὶ ante τριάκοντα inserunt ACD | quae post φυλὰς legebantur uerba ἀμφοτέρων Κάτων μέντοι τούτων, hinc in u. 24 a

Nieuburio I not. 973 praeunte Sigonio transposita; longius progressus Fischer (de aliquot locis Dion. Hal. Meining. 1859) locum sic constitui iubet: καὶ τὰς ἀστικὰς προστιθεὶς αὐταῖς τέτταρας κατεστήσατο τριάκοντα φυλάς· ὥς δὲ Οὐεννώνιος ἐστόρηκεν εἰς μίαν τε καὶ τριάκοντα φυλάς· ἀμφοτέρων Κάτων μέντοι τούτων, ἃς ἐπὶ Τυλλίου τὰς πάσας γενέσθαι λέγει τριάκοντα [ἄξιοπιστότερος ὢν] οὐ χωρίζει τὸν ἀριθμὸν | τὰς πάσας | τὰς συμπάσας? | 22 uerba inde a ὥστε usque ad τριάκοντα καὶ πέντε accesserunt ex BC et cod. Bessarionis apud Sylburgum | 22 κατὰ τὴν πόλιν] articulum quem om. BC inserere non debui | 25 οὐ χωρίζει B | 29 Ἑλληνικῇ ὀνομασίᾳ malim cum Stephano | 32 τὰ πολλὰ] τὰ ποίμνια?

23, 12 ἐν τοῖς Sintenis II p. 32, ἐν ταῖς libri | 30 τῆς ἐν ἄλλῃ] articulum addidi | 31 Λιβυτίνην] βιτίνην A ναιβιτίνην punctis super ναι additis B.

24, 7 τετιμῆσθαι libri quod correxi | 10 φυλῇ quod omittunt libri addidi probante Büchelero; τόπῳ uolgo ex coniectura Stephani | 17 πάντων libri quod correxi | 29 ἐντὸς τοῦ τείχους A, sed Dionysius semper in hac locutione omisit articulum, unde corrigendum II 67 ubi ab Urbinate recte abest articulus.

25, 2 τούτους εἰς scripsi τοὺς libri | 6 ἀπέδωκε Bücheler ἀνέδωκε libri | 19 καθ' ἡλικίας AB.

26, 2 ἐξ add. B | 6 τυμβαπιστῶν A sicut et 15 τυμβαπισταὶ | 10 σημαινόντων mauolt Stephanus | 14 λόχοις ABb λόχος Ba Portus; aut οἱ μὲν — οἱ δὲ τοῖς νεωτέροις ἀκολουθοῦντες λόχοις aut διηρημένοι τε καθ' ἡλικίαν οἱ μὲν — οἱ δὲ — ἡκολούθουν Fischer l.l. p. 11 | 28 ἀριθμὸν AB τὸν ἀριθμὸν ego et Sylburg | 32 κατὰ quod in B a correctore expunctum est seclusi; καὶ A.

27, 3 ἀρχαῖον? | καλάσεις Bücheler καλέσεις AB | 18 τὸ δὲ ἐπιβάλλον AB | τὸ ἐπιβάλλον ἐκέλευε παρέχειν ἕκαστον λόχον relicuis recisis proposuit Bücheler | 25 ἐκέλευεν? | 30 εἵκοσιν οὖσιν ἐλάττωσι λόχοις AB correxit Reiske nisi quod male post ἐλάττωσι addidit δὲ | 31 καὶ om. BD, de A non mihi constat; e coniectura addidit Reiske; sed cf. V 2 ἐκ περιτροπῆς — παραλλάξ.

28, 12 εἰσφορὰν BC, in AD desunt verba τῶν δὲ στρα-

τειῶν διὰ τὴν εἰσφορὰν; ἀνεισφορίαν ego, Fischer l. 1. p. 12 | τοῦ om. *B* | 14 οὔτε δὲ libri, correxit Reiske | 26 ἀπελάσαντες libri ἀπελάσας Sintenis II p. 13 | 29 ἐπεκυροῦντο libri quod correxi | 32 τὴν addidi male obsecutus Ambrosio ad II 9 haec exagitantī, cf. Sintenis ad Plut. Pericl. p. 80.

29, 3 διαδοκεῖν καὶ om. *B* | 17 ὄντες addidi ex *B* | 23 τοὺς om. *B*.

30, 12 αὐτῷ uolgo | 15 ἀπολειπομένων *B* | 23 ποιούντων uix sanum est; expectaueris φρονούντων uel πονούντων | 26 τῇ δὲ πόλει περιῆν mauolt Reiske | 27 et 28 utrumque τοὺς delendum esse censet Reiske | πλεῖστον] πλεῖον? | 29 καὶ πράξοντας] καταπράξοντας Bücheler.

31, 4 πολλάκι *B* | 9 τάξας] τὰ ἐξῆς *B* | 11 ἐσταλμένους ἐς Reiske | 14 ἔθνε libri, corr. Bücheler | 19 τότε τοὺς? | 30 ἐπανίεναι mauolt Reiske | 32 τούτοις *A*.

32, 1 τὴν om. libri addidit Ambrosius; uide quae dixi ad p. 28, 32 | 27 τοὺς δὲ libri quod correxi; μὲν post ἅπασι u. 24 inseruit Reiske idemque ἡγουμένους u. 28 reposuit pro ἡγεῖσθαι, utrumque male.

33, 4 εὐδαίμονες *AB* | 20 ἄγειν libri ἀεί scripsi | 22 ὠφελήσεσθαι *B* | 28 καταλιπόντας libri quod correxi.

34, 1 Οἶμαι δ' accesserunt ex *B* qui u. 2 δοκεῖ post εἶναι μοι contra reliquos libros omittit | 11 ἦ om. *B* | 13 πριάμενοι αὐτοὺς scripsi πριαμένοις *AB* | τούτους τοὺς τρόπους mauolt Sylburg | 19—23 uocabula uncis inclusa atque ex foedissima interpolatione orta desunt in *AB* | 32 πόρον] τρόπον? coll. VI 59.

35, 12 χρηστοί τε mauolt Bücheler | 18 πῖλους libri correxit Sylburg, male defendit Schnelle δυσεκαθάτους eiciens | 19 ἐκ delet Cobet Mnemos. IX 322 | 21 καὶ om. *B* | 31 malim εἰ δὲ μή γε ex usu Dionysi coll. V 31, 76 VI 23, 65 VII 10 aliis locis | 32 γενομένους?

36, 4 φυλὰς καὶ φράτρας scripsi postremis duobus uocabulis additis φυλακὰς *B* φυλὰς relicui; curiarum enim mentio a Dionysio ubi ciuitatem alicui datam esse commemorat uix umquam omissa est praeter IIII 22 fin., conferas II 35, 46, 50, 55 III 29, 31 etc. | 5 ἀφήσουσι *AB*

ἐφήσουσι scripsi | 7 ἐπιθέντες scripsi τιθέντες *B* θέν-
τες *A* | 23 malim συνέγραψε coll. IIII 26 | 28 ἀνδρῶν
add. *B* | 29 εἰς ὄνομα καὶ δόξαν mauolt Stephanus.

37, 4 ἀληθεῖς βλου scripsi idemque inuenerat Reiske,
qui et ὅψεως ἅτε ἀπάτας coniecit, εἰς βλους libri; ἀπάτας
καὶ οὐκ εἰς βίους καὶ πράγματ', ὠφελείας proposuit
Schmitz; οὐκ εἰσφερούσας βίου καὶ πραγμάτων ὠφελείας
Fischer l. l. p. 12 | 5 μόνοις scripsi, quia totius senten-
tiae uis in uocabulis ἧς πλεῖστοι τε ἀπολαύουσι posita
est; μόνον libri | 6 cum certam huius loci medelam non-
dum reppererim, recepi et distinxī Vrbinatis scriptu-
ram; Chisianus praebet ἐπαίνου δὲ οὐδὲ ζήλου ἄξια,
unde uolgo effectum ἐπαίνου δὲ καὶ ζήλου ἄ.; Bücheler
mauolt ἡκολούθουν μόνον ἐπαίνου· ζήλου δὲ ἄξια | 7 ἧς]
ῶν c. Reiske | 8 χρόνου scripsi χρόνον libri | 17 μᾶλλον
ἔργοις *Bb* | 21 μέρη om. *B* | 29 uerba καὶ τοὺς θεοὺς —
ἐδωροῦντο post συνέθυόν τε transponit Schnelle | 31 πό-
λει quod om. *AB* addiderunt ego, Reiske, Pflugk.

38, 5 ἀπάσας et μετεχούσας addidi ex *B* | 25 κρεῖτ-
τον *AB* κρείττονι ego, Portus, Sintenis II p. 14, Fischer
l. l. p. 13 | 32 ἐκ τῶν ἱερῶν corrupta uidentur; ἐκ τῶν
ἴσων uel tale quid latere suspicor | τοῦτο *B* τούτων *A*.

39, 3 ἐγκαταστησάμενος *ABb*, sed γ in rasura posita
unde restitui ἐν καταστησάμενοι | 16 Ἑλληνικῶν interpola-
torem sapit | 18 οἰκῆσαντας *A* οἰκέσαντας *B* correxerunt
Gelenius, Casaubonus | 22 αὐται *Bb* | 23 αἱ add. Reiske.

40, 11 ὅλον αὐτῷ τὸ ἔθνος *B* | 22 τοὺς θεοὺς *B*
θεοὺς *A* | 26 στέμμασιν ἱκετηρίοις proposuit Stephanus |
27 οὐδ' ἐν τῷ π. Reiske | 29 ἀπλῶς *B* ἀπόνως *A*.

41, 3 Καίρητανούς καὶ Οὐεντανούς καὶ Ταρκυνίτας *B*
Οὐεντανούς καὶ Καίρητανούς καὶ Ταρκυνίτας mauolt
Schnelle; Ταρκυνιήτας scripsi, quoniam hac nominis
forma semper fere usus est Dionysius eandemque prae-
bet Stephani Byzantii liber Rhedigeranus | 4 τάντας om.
B | 9 τῇ om. *B* | 20 ἐν ἀκμῇ γάμου scripsi, nisi forte
praestat γάμων coll. I. 76. ἐπάκμους *B* ἐπὶ γάμους *A* ut et
XI 28 τὴν κόρην ἐπὶ γάμον οὔσαν | 22 τε add. *B* | 24 αὐ-
τὰς *AB* αὐτοῖς Reiske | 26 τύχη libri ψυχῇ in quod et
ipse incideram mauolt Cobet N. L. p. 74.

42, 4 χρηστῆς addidi | 20 δ' om. *B*.

43, 15 προσήκει? | 16 ἱκανῇ om. *B* fortasse recte | περιεστίν Sinenis II p. 15 quod recipiendum erat | 18 in ἀσθενῆς aliud quid latere, fortasse ἀφελῆς, suspicatur Bücheler | 21 οὐ πολλοῖς ἀποδεῖς ἔτεσι πεντηκονταετῆς εἶναι *B* | 22 τὰ κράτιστα scripsi; articulum om. libri | 23 φέρε add. *B* | 27 κακῶς *ABb* καλῶς *Ba* | 28 ἀγνοεῖ *ABa* ἀγνοεῖς *Bb*; an scripsit Dionysius: ἀλλὰ καὶ ταῦτ' ἀμφοτέρω καλῶς ἔχοντα σαντῶ τυγχάνει καὶ οὐδὲ αὐτὸς αὐτὰ γε ἀγνοεῖς? Ceterum αὐτὰ abesse mauolt Reiske.

44, 3 τοῦ om. *B* | 4 τὰς add. *B* | 16 καὶ om. *B* | 15 τε add. *B* | 19 χρόνον *A* βίον *B* | 22 διαθήσομαι *AB* correxit Reiske | 30 προτέλεια *B* προτόλεια *A* unde uolgo πρωτόλεια.

45, 9 καὶ add. *B* | 14 ἐνιαυσίαις libri quod correxi coll. IIII 7, 75 VI 23 | 19 ἀταλαίπωρον *A* quod quomodo Thucydidis uerbis (I 20) οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἢ ζήτησις τῆς ἀληθείας defendi possit non intellego | 20 ἀπάγεται *AB* correxit Reiske | 23 παρ' αὐτῆς? | 24 αἱ inserui praeter libros | 27 συνάγοντες *A*.

46, 1 μὴ τι πείσεται mauolt Sylburg | 4 καὶ om. *B* | 7 ἐαυτὸν *ABa* αὐτὸν *Bb* | 11 συνάγων mauolt Bücheler | 21 τὴν τῶν *P. B* | 23 δὲ om. *AB* | 32 ἡ add. Reiske.

47, 10 ὅτ' *AB* | 16 παραλαμβάνοντες *B* | 21 ὅτε γ' εἰς Reiske | 24 ἔδει om. *B*.

48, 1 καὶ om. *B*; fortasse post ἀκούειν distinguendum et ea quae secuntur in hunc fere modum continuanda sunt: νῦν δὲ τέταρτον ἤδη — ἔτος ἀποστερῶν με — ἔπειτα ἐρωτᾶν με τολμᾶς; | τοῦτο om. libri praeter *B* | 3 διανοίας add. *B* | 8 εὐρεῖν om. *B* | 9 γένος *A* | 14 δὴ scripsi δὲ *AB* | 16 καὶ εἴ τι *A* εἰ δὴ τι *B* καὶ γὰρ εἴ τι proposuit Reiske; an εἰ δέ τι? | 22 ὥς addidi ex *B* | δικαιότερα ἐρῶν *B* | 25 ὥδε om. *B* | 29 λαβὼν *B* | 32 ἀπάντων add. *B*.

49, 4 ἐπιτροπείαν *AB* | 11 Ταρκυνίου *ABa* Ταρκυνίου *Bb* Reiske | 15 κατελείπεσθε *B* quod recipere debui, κατελείπεσθε *A* κατελείφθητε Cmg (*D*) | 16 μέντοι τοῖς] μέντοι *B* μὲν τοῖς *A*.

50, 1 δὲ om. *AB* | 7 ἄρρενας om. *B* | 11 οὐσίαν

scripsi φύσιν libri | ἐκλιπόντων scripsi ἐκλειπόντων libri | 21 ἐκλείπωσιν *B* uolgo, corr. *A* | 25 αὐτοῦ add. *B*.

51, 3 οὐδένα add. *B* | 4 ἐκ τοῦ δικαίου] articulum inserui Pflugkium secutus | 5 τέτταρα καὶ τετταρακονταεῖ? | 9 πάντ' add. *B* | 14 τὰ μὴ] μὴ τὰ *B* correxit *A* | 20 ἐκεῖνο? | 25 κατηγορήσαν mauolt Reiske | 29 ἐπιδείξαι scripsi ἐπιδείξασθαι libri | 30 προειπόντος *A* προειπόντα mauolt Sylburg | 31 καὶ addidi ex *A* | 32 ὑπὲρ σοῦ Casaubonus.

52, 3 ἐστὶν ἐπιτηδειότερος *B* | 5 με δεῖν ποιήσω mauolt Bücheler | σε add. Reiske | 8 οἱ λόγοι add. *BC* | 9 ὦ βουλὴ post εἰσι inserit *B* | 11 τούτου *Ba* (*CD*) τούτων *A* τοῦτο *Bb* | 15 στερομένους uel ἀποστερουμένους scripsisse uidetur Dionysius | 16 κεκριμένους *A Bb* | 17 ἀδίκως scripsi ἀδίκῳ libri | 18 γεγονὸς ὑπ' ἐμοῦ *B* | 23 εἰπεῖν om. *B* ex more Dionysi | 27 μέτριος ὢν mauolt Bücheler μετρίως *Ba* idemque ut et φιλανθρώπως proposuit Pflugk | 28 πᾶσι libri, quod correxi | 29 ἑαυτοῦ *B* | 31 ὑπὲρ add. *B*.

53, 5 ἐγινόμην *B* | δίκας quod omittunt libri add. ego et Sintenis II p. 14 | 9 λυποῦσι με *A* λυπεῖν με *B* λυποῦσιν ὑμᾶς (*CD*); an λυπεῖν ὑμᾶς ἴσως? Cf. VI 58 εἵκαζε — βοηθείας δεήσεσθαι τινος ἴσως. | 11 εἰ δὲ δοκεῖ Reiske | 15 πᾶσι add. *Bb* | 19 ἐπ' αὐτὸν mauolt Bücheler | 32 ὅτι add. *Bb* ἔτι *Ba*.

54, 18 δίκην add. *B* | 19 ἐπ' οἶκον ὥχετο Portus | 21 πολλῆς add. *B* | 22 ἐπ' αὐτῆς] αὐτῆς *A* omittit *B*, correxit Reiske | 30 εὐράμενον *B* | 32 αὐτὸν *Bb* | δὲ quod omiserat *Ba* delet Reiske.

55, 13 ἐκέλευε *B* | 17 εἰσελθὼν *A* | 24 τὸν βασίλειον *B* quod correxi, βασίλειον *A* | 27 εἶπεν add. *B*.

56, 4 ἐξάρας mauolt Reiske | 5 ἀνὴρ ῥίπτει] ἀναρρίπτει libri, correxit Sintenis II p. 4, nisi quod praeter usum Dionysi scripsit ῥίπτει | 10 στένων κρατούντων sana esse uix crediderim; pro στένων expectaueris διὰ τῶν στενωπῶν uel tale quid, pro κρατούντων Bücheler proposuit κρατυνόντων | 14 δὲ post ταῦτα add. Reiske | 15 θαυμαστά — πραχθῆναι add. *B(C)* | 21 πρὸ add. *B* | 27 ὦ

Ταρκύνιε hic om. *B* in quo post σοι u. 28 insertum est Ταρκύνιε.

57, 1 καὶ add. *B* | 5 ὑποθέσθαι? | 18 ταῖς ἡμιόνοις add. *B* | 28 καὶ τέτταρα add. Hudson ex Lapi uersione | 32 τε scripsi δὲ *B* om. *A*.

58, 7 uerba εἴτ' ἐκ τῶν πολιτῶν de quibus Reiske iam dubitauerat seclusi | 13 παρὰ τῶν α. Reiske | 19 πάντα τὰ κατὰ τοὺς νόμους? coll. III 36 IIII 8 | 26 καὶ expunxi.

59, 3 βασιλικαῖς scripsi καὶ *B* om. *A* | ἐφ' ἐαυτὸν scripsi εἰς αὐτὸν *AB* | 6 uerba σὺν ὀλίγοις τισὶ τῶν φίλων post βασιλέως transponit Schnelle | 24 ὁ ἀνὴρ *A*.

60, 2 puncto post κατασκευὴν sublato γὰρ deleuit Reiske | 9 Κερκυραῖος add. *B* | 12 malim παρήχθη ex more Dionysi | 18 τε add. *B* | 19 τὸ βασίλειον sine αὐλήν *B* | 28 οὐδὲ πρῶτος *AB* | 30. 31 καὶ τὰς περὶ τῶν ἀμφισβητημάτων συμβολαίων ἐπικρίσεις *AB* quae correxi.

61, 5 τὸν προγενέστερον Reiske | 12 ἐκ add. *B* | 19 τοὺς ante ἐξελαυνομένους addidit Sylburg | 24 τῷ τυράννῳ καταλείπειν uel si ordinem tralatitium seruare malueris εἰκόντες pro ἐκόντες mauolt Sintenis II p. 14 | οἱ καὶ πολλῶ uel καὶ οὗτοι πολλῶ Reiske.

62, 2 ἐπὶ *B* | 4 ὄντες τέως *B* | 7 τὰς om. *B* | 26 malim εἰς τὸν ἐξ ἀρχῆς τρόπον coll. V 39 VII 21.

63, 2 πάσας aut delendum aut in ἅπασι mutandum est | 8 συγκαθιέντες σφᾶς uel συγκατιόντες Sylburg | 15 ἀπολέξας *B* an ἀποδείξας? | 18 τὴν inseruit Ambrosius | 22 καὶ add. ego, Portus | 32 τὰς add. *B*.

64, 6 καὶ τὰς λατρείας *B* καὶ τὰ ἀλλότρια *A* unde ὡς-περ ἀλλότρια Reiske | 14 ἐσπούδαζε *A* ἐσπούδασε *B* | 20 δι' αὐτὸν *B* | 22 ὑπερορίων? | 23 στρατεῖαν *AB* correxit Sylburg | 27 γινομένην Bücheler γενομένην libri | 30 σὺν αὐτοῖς add. *B* | 31 αὐτὸς add. *B*.

65, 1 ὁ χρόνος scripsi χρόνος libri | 2 μὲν add. *B* | 5 Τύρδος libri hic et in reliquis locis, correxit Hudson | 6 τὰ om. *B* | 14 τοῦ om. *A* | 21 αὐτῷ *B* | 29 ὁ καὶ *B* καὶ *A*.

66, 6 ἐκγόνοις *C* fortasse recte | 9 καὶ deleui | 12 ἔχδι? | 14 λαβὼν add. *B(C)* | 17 τὴν om. *AB* | 21 τε add. *B*.

67, 1 ἦν add. *B* | 2 ὑπερετίθεντο *AB* correxit Stephanus ex (*CD*) | οὗς *AB* correxit Sylburg | 5 ἀπεδείκνυ τὸ *AB* correxerunt Pflugk et Sintenis II p. 14 | 8 τὰ] τῷ libri correxit Sintenis l. l. | 14 παρ' αὐτοῦ add. *B* | 16 τῆς addidi | 19 uerba καὶ δικαστὴν — κατήγορον (u. 20) ut spuria delet Schnelle | 28 ἀπώσατο libri quod correxit Pflugk.

68, 8 ὃς ante παρεσκεύασται add. Reiske | 18 ἅπαντες *B* | 30 ζῶντ' ἐς *A* ζῶντι Reiske.

69, 12 ποιεῖν *AB* correxit Reiske | 15 τὸν om. *AB* | 22 ἀπάντων *B* | 31 τῆς om. *B*.

70, 1 τὰς om. *B* | 3 ταύτας libri αὐτὰς Sintenis II p. 7 | 4 αἱ δὲ πελάνου γένος, αἱ δὲ ὅμοιόν τι τούτοις coniecit Sintenis l. l. φυτοῖς in τούτοις latere suspicatur Bücheler, ut significantur liba florum instar ficta; post τούτοις uerba οἶον ἀκρόδρυα intercidisse, γένος uero ex insequenti ἐνὸς male repetitum esse censet Reiske | 6 τὸ om. *B* | 15 δ' om. *B* | 18 Σούεσσαν libri | 24 συνάψας οὖν mauolt Reiske | 26 εἰς τὸ τεῖχος add. *B* | 27 αὐτοῖς om. *B* | 31 ἀπέλιπεν mauolt Reiske.

71, 1 οὐδὲ libri, correxit Stephanus | 20 μεγάλοις add. *B* | 26 κατασκευὴν *B* sed cf. IIII 52 | 30 δὲ?

72, 16 ἀπὸ τῶν σημείων *B* quod praeteruidi | 21 ἀπέκλειεν *B* | 30 ἦκεν libri ἦγεν scripsi | 31 ἐπὶ Φιδήνην *AB* correxit Stephanus ex (*CD*).

73, 6 ἐπεδείξαντο *Ba* | 10 κατακεκλειμένοι *B* | 11 πόλεων] πολέμων *B* | 14 λυσάμενος coniecit Portus | 16 post πόλεις lacunam statuendam eamque uerbis ἄς πρὸς τὸν Τύλλιον ἐποιήσαντο, Ταρκύνιος explendam esse censet Schnelle | ταύταις ταῖς pro ταῖς αὐταῖς maluit Sylburg qui et ipse de lacuna cogitauerat | 21 τότε μὲν ἀπάσῃ τῇ δυνάμει add. *B* | 26 περιπετῆς scripsi Reiskium secutus περιέπεσεν *ACD* μέγας *B* | 28 δι' ἐλαχίστων *B* | 29 ἐκ add. *B* | 32 οὐκ ἔστι *A* οὐκέτι *B*.

74, 2 καὶ μεγάλη scripsi μεγάλη libri | 8 κατελάβετο *B* κατεβάλετο *A* | 16 ἐγίνοντο *B* | τοῦτο *B* | 18 μάχαι τε add. *B* | 19 πρὸς ὀλίγους add. *B* | 21 καταβάλλοντες *B* | μέγροι τῶν τειχῶν post χώραν u. 22 collocanda uidentur | 29 ἀπὸ λοιποῦ στρατοῦ mauolt Portus.

75, 4 Σαβίνους *AB* correxit Stephanus ex (*CD*) | 12 τὰς add. *B*.

76, 2 πόλεμον *B* | 10 ἵνα δὲ Portus ἵνα δὴ libri | 22 προιδεῖν *Bb*, a prima manu fuisse uidetur προειδῶς | 28 δεκασθέντες *B* δωροδοκηθέντες *A*.

77, 3 ἐκέλευεν *B*, 4 προκείμενον *AB* correxit Sintenis II p. 14 | 11 ἐμοὶ *B* | 13 πυνθανομένῳ add. *B* | διὰ πισταυτοῦ πεμφθέντος ἂ. ? | 17 σιτοφόρου mauolt Bücheler | 19 κολούσειν *Bb* κολούσιν *Ba* | 24 αὐτῶν *AB* correxit Stephanus ex (*CD*) | 30 τῆς add. *B*.

78, 4 στρατηγίας τε *A* | 6 ὑπομενεῖν λέγοντος ? | 8 ἑταίρους *Bb* | 9 τέως *Ba* | 'μενεῖν Bücheler | 11 ὑπ' αὐτοῦ post Πέτρωνος inserere uult Reiske | 18 τὴν ὑπ. αὐτοῦ πρὸς τ. 'Α. mauolt Reiske | 19 τῇ σφραγίδι *A* | 22 καὶ κομίζεσθαι τοὺς διωμολογημένους μισθοὺς accesserunt ex *B* | 24 τοῦτο addidi ex *B*, ποιεῖν ex ingenio | αὐτῷ post πέμψαι omisi cum *B* | 26 ὑπέσχητο *ABa* ὑπέσχετο *Bb* | 31 ἐπὶ om. *B* | 32 ἀπὸ libri, correxerunt Reiske, Pflugk.

79, 2 ταῦτα *AB* | 11 γινόμενα *AB* | 12 περὶ μέσον νυκτὸς *ABC* περὶ μέσας νύκτας Stephanus et Casaubonus coll. V 57 VIII 34; περὶ μεσονύκτιον Sintenis II p. 15; πρὸ μεσῶν νυκτῶν malim coll. III 26 | 16 οἷας libri, correxit Reiske | 17 τε add. *B* | usitatus est κατασκαφὰς | 20 ἑαυτῶν κατεψηφικόντων Bücheler coll. V 8 | 30—31 uerba inde a ἰσοπολιτείαν usque ad τὴν Ῥωμαίων accesserunt ex *B*.

80, 2 ἐλπίδας *A* ἐλπίδα *B* | 4 ἔτι add. *B* | 6 διαμένει *B* quod correxi | 10 Σάγκον Castalio Σάγκτον *B* Σάγητον *A* | 11 περὶ τινος *B* | 32 παρούσης libri προιούσης Sylburg.

81, 1 nunc demum uideo κεφαλὴν scribendum et u. 2 ἔχουσα ex *AC* recipiendum fuisse | 3 ἐξ αὐτῆς Grimm ἐκ τῆς ἀποτομῆς *B* ἐκ τῆς κεφαλῆς *A*, unde Reiske effecit σφαγῆς | 11 τερατόσκοπον libri, correxit Reiske | 16 μάντι hic et u. 29 *B* | 27 ᾧ om. *AB* | 30 ἀποκρινόμενοι *A*.

82, 6 αὐτοῦ] αὐ mauolt Reiske | νότιον addiderunt Bücheler, Schnelle | 7 ἐπὶ ποίῳ *Bb* ἐποίῳ *Ba* ἐπὶ ποίῳ *A* | 9 τούτων add. *B* | 11 παρ' ἡμῖν libri παρ' ὑμῖν Ste-

phanus | 18 προῆλθε mauolt Sylburg | 29 δὴ pro δὲ Sylburg | τοὺς ἄνδρας add. B.

83, 2 τοῦ χρόνου add. B | ὁ om. B | 5 αὐθις ἐπέστησε Reiske | 11 ὀκταπέλεθρος B | 12 δὲ om. AB | 16 εὐρέθη libri ἰδρύνθη Ambrosius Quaest. Dionys. I p. 10 Sintenis II p. 16 | 17 τὸ ἀρχαῖον AB quod correxi | 21 τὰς πλευρὰς? | 31 βυβλους recepi ex AB; ita enim Dionysium scripsisse certissimum est.

84, 3 λοιπὰς ἔξ? | 5 αἰτεῖν add. B | 15 ἐκέλευσεν ABb | 17 γυνή ἡ B | 20 θεράποντας Schnellio suspectum | 23 πύστιν mauolt Bücheler | 30 τὴν om. B.

85, 2 ὅσιον] δημόσιον Bücheler | 9 Καπιτωλίου libri hic et VII 68, Καπιτωλίνου Hudson | 11 ἑβδομήκοντα ἑκατὸν AB | 13 εἴτε ἀπ' αὐτομάτου AB quod correxi coll. III 63 | ἄλλοις] ὅλοις B | 31 πρὸς uel ἐπὶ mauolt Reiske.

86, 5 Σιγναίαν B | ἄτε add. B | 6 γαμετῆς] τῆς nonnullis litteris antea erasis B om. A, correxerunt Bernays et Sintenis II p. 16 | 11 καὶ ante τῷδε inserit Reiske | -13 νεοττιὰς libri, correxit Bücheler | 17 τοῖς ῥάμφεσι post ἀμύττοντές τε addit Reiske | 27 ἐπολιόρκει malunt Portus Bücheler, sed cf. V 36. VI 34.

87, 8 κατηνέχθη ACD κατενέχθη Bb correxit Reiske | 7 Κολλατία hic et u. 13 B | 12 ἀδελφόποις Bb ἀδελφοῦ παῖς ABa | 17 εἰ et εἶχε add. B | 27 παλαιότερον μὲν ἔτι πειρώμενος?

88, 5 ἐκέλευε B | 9 προαιροῖτο Sylburg | 32 διαπρασσόμενον Reiske.

89, 23 πλείστους add. B | 21 βουλευσῇ libri quod correxi.

90, 7 τὸ ξίφος deleuit Schnelle | 10 περιέβαλλε καὶ Schnellio suspecta, qui αὐτὴν ante ἀνεκαλεῖτο inserendum esse censet | 11 ἐτημελεῖτο Ab ἐπημ. Aa ἐπιμ. Ba ἐπεμ. Bb | 15 εἶη] ἦν B | 17 γινομένης libri quod correxi ex C | 20 στρατοπέδον A | 24 διεξεληλυθότι Pflugk.

91, 3 Μάρκιος libri, correxit Sylburg | 4 τὴν ἀποικίαν add. B | 9 ἔσχε B | 24 δ' addidi | 31 ἐπιδεόμενον A ἔτι δεόμενον B.

92, 2 συγγενῆς libri, correxerunt Pflugk, Bücheler | 19 διατρέσας A ἄρα τρήσας Ba ἀνατρέσας Bb | 22 πρώτῳ

Ba πρώτως *ABb* | 23 φιλήσαντι libri, correxit Sylburg | 27 Ἰταλίας γῆς *A* | 28 κατεφίλησε libri, correxit Schnelle | 29 ἀνθρώπων add. *BC* | 30 τούτῳ om. *B*.

93, 2 τῶν ἀνθρώπων *B* | 8 εἰσῆλθεν *B* | 12 ἀνεκλάιτο *B* | 12 αὐτὴν ὥσπερ add. *B* | 18 πάντες debueram corrigere | 19 σκοπῶμεν *AB* μελετῶμεν *CD* unde efficit Sintenis I p. 26 μελέτω ἡμῖν.

94, 9 uerba ἐχθρὸν ἡγήσεσθαι τὸν μὴ ταῦτά βουλόμενον καὶ Schnellio suspecta | 10 ταῦτα *AB* correxit Sylburg | 12 αὐτῷ *AB* | 13 αὐτοῦ *AB* | 14 πᾶσιν mauolt Reiske | 19 εὐθὺς add. *B* | αὐτοῖς om. *B* | 20 ὁ om. *B* | 24 ὑμῶν *B*.

95, 8 διαπέμψωμεν mauolt Reiske | 15 ἔφησεν *B* quod praeteruidi | 20 ἡμῶν τε libri, correxit Sylburg | ὑποτυχῶν *B* | 31 ὑμῖν ἐδόκει *A* ἡμῖν δοκεῖ *B* | 32 ἡ add. Reiske | ἐπιτροπέουσά *A*.

96, 8 malim πολλοὶ καὶ διάφοροι παρὰ πολλῶν | 10 ὅσα εἰς libri praeter *B* | 28 ὑμεῖς add. *B*.

97, 2 βουλευσάμενοι περὶ αὐτῆς τύχωμεν *B* | 5 βουλομένοις *B* | 8 μετ' ἐκείνου *B* | 12 διαδυσχεραίνουσιν *AB* | 13 τὰς αὐτὰς *Aa* πρὸς αὐτὰς *Ab* | ἡμῖν *B* | 14 καὶ νῦν libri τὰ νῦν maluit Reiske | 24 μίαν add. *BC*.

98, 6 ἡμᾶς add. *B* | 10 οὐδὲν libri, correxit Reiske | 11 γένωνται libri quod correxi | 13 καὶ ante περιπόρουρον add. *Bb* | 18 εἰς ἄρχειν Reiske ἐνάρχειν *B* αἰὲν ἄρχειν *A* | 26 ὑμῖν libri, correxit Stephanus | ὑπάρχει *B* | 32 αἰὲν expunxi | βασιλεὺς *A* βουλευς *B*.

99, 2 καὶ πολιτικῆς om. libri, addidit Sintenis II p. 16 | ἔν add. *B* | 3 ὁ Ἀθήνησι βασιλεὺς coniecit Reiske | 7 κατὰ νόμον libri quod correxi; possis quoque scribere κατὰ τὸν νόμον | 16 βασιλεὺς *AB* | 19 ἀναδότῳ? | 23 οἰκήσωμεν *B*.

100, 5 ὑμῶν *AB* | ποιεῖν add. *BC* | 6 ἀφαιρουμένους Reiske ἀφαιρουμένοις *B* ἀφαιρούμενοι *ACmgD* | 7 οὕτως *B* | 18 τὴν om. *B*.

101, 2 τὴν add. *B* | 25 ἀναγκαίων mauolt Stephanus.

102, 6 τε om. *B* | 7 ὅποι δῆποτε *AB* correxit Stephanus | 8 νῦν om. *B* | 13 τὴν ἐλευθερίαν? | πράττουσιν mauolt Reiske | 19 εἴη om. *B* φανείη coniecit Reiske | 23 καὶ οὐδ' ἀπολογίας *B* | 31 καὶ om. *B*; ἔτι νῦν καὶ

πάλαι mauolt Reiske | 32 τῆς ἀρχῆς καὶ τέκνων coniecit Stephanus.

103, 2 ὅς om. *B* | 3 οὐχ add. *B* | 13 εἰσάγων *B* εἰς-
αγαγὼν *A* | 18 κοιμηθῆς libri, correxit Schnelle | 23 τῶ
om. libri, add. Reiske | 25 διαδέξασθαι libri, correxit
Reiske.

www.libtool.com.cn

104, 1 τῶν τε νομίμων scripsi coll. V 8 τῶν γενομέ-
νων *B* τῶν γενῶν *A* | ἐθνῶν libri, correxit Reiske |
14 uerba inde a καὶ σφαγίων usque ad γενομένων· ὧν
in *B* propter homoioteleuta omissa | 16 τί om. *B* | 20 καὶ
οὐ λέγω malunt Reiske, Pflugk | 28 ὅπως ποτὲ libri quod
correxi | 31 τε om. *B*.

105, 5 εἶγε *B* | 12 μὲν add. *B* | 16 αἰσχύνης add. *B* |
17 ἀχθηφοροῦντας *B* | 18 ἀπαναλωμένους? | 23 ὑμῖν *AB* |
27 ἀκριβῶς διεξήλασε] ἀκριβοῖ *B* quod probat Cobet Nov.
Lect. p. 350.

106, 19 ἀνάγκας *B* τύχας *A* | 24 οἴχη καὶ *B* οἴχη-
κας *Aa* ὥχηκας *Ab* οἴχη delete ἀπόλωλας mauolt Schnelle.

107, 4 τὰς ἐν τῷ ζῆν ἡδονὰς add. *B* τὰς ἐλπίδας
uolgo ex *CD* | 13 δ' add. *B* | 17 εἰ post αἰσχρόν τε inserit
A, unde effecit Reiske εἴη.

108, 3 ἐπὶ στρατοπέδῳ *B* | 4 ὑμῖν *B* | 10 τοῖς add. *B* |
15 ἐνζεύξομεν mauolt Reiske | 26 πόλι *Ba* πόλις *ABb* |
28 καὶ γνώμῃ] οἱ γνώμῃ *A* ωι γνώμαις *Ba* οἱ γνώ-
μαις *Bb*.

109, 10 καὶ ante ἡδοναῖς om. *B* | 12 συνεισέπιπτον
mauolt Sylburg | 16 ἐπιβουλαῖς *AB* ἐπιβολαῖς (*C*) Reiske |
20 δοχθὲν *ABb* δοθὲν *Ba* ταχθὲν (*CD*) | 27 τὰς add. *B* |
28 καὶ add. *B*.

111, 2 ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου *BC* | 6 uerba εἰς τὸ στρα-
τόπεδον quae uolgo ex *CD* post τυράννον — uel potius
βασιλέως, sic enim *CD* — leguntur, ab *AB* omissa post
Ταρκύνιον u. 10 collocanda censet Sintenis II p. 8 |
ὑπαρχοι add. *B*; malim ἑπαρχοι coll. VI 2 X 23 | 17 πεν-
τεκαίδεκέτις *B* | uerba inde a u. 18 usque ad finem ut
ex initio libri quinti repetita seclusi.

b *

LIBER V

112, 14 προβούλους οἱ μὲν ἀποδειχθέντες ὕπατοι
Βροῦτος καὶ Κολλατῖνος ἑτέρους *B* | 20 ἐκύρωσαν *B*.

113, 1 ἐψηφίσαντο *A* | 3 τε] δὲ *B* | 4 τομίων] τιμίων *B* |
7 βασιλέα τε μηθένα *B* | 8 μηθένα om. *B* | 9 μὲν δὲ? | 11
ἐπεὶ *B* | καὶ add. *B* | 12 γενέσθαι uel γεγονέναι malit
Reiske | 20 πρῶτον *B* | 28 κρίναντες *B* | 30 κατατάξαντας *ABA*
κατατάξαντες *Bb* | 31 ἡγεῖσθαι libri, correxit Schnelle.

114, 2 παρατροπῆς *B* | 3 παραλλάξ delet Schnelle,
sed cf. X 57 | τοῦτό τε δὲ? | 5 πραγματειῶν? | 7 συμβό-
λων *B* | τοὺς expunxi | 10 θυσίας καὶ τὰς κατὰ *B* | τὴν
om. *AB* | 13 ἐκκλησιάζειν τε c. Reiske | 17 πολλοῦ χρό-
νου *B*.

115, 2 ἐπὶ scripsi εἰς libri | 4 Ταρκύνιος *B* | 5 τὰ
τέλη *Ba* τὰ γένη *Bb* γένει *A* | 21 τῶν πρεσβευτῶν *A* | 28
βασιλεὺς Ταρκύνιος *B* | 32 ἐλθεῖν deleuerim.

116, 1 ἀφ' οὗ καὶ τὴν ἁ. *A* | 2 κατηγορῇ *B* | 5 αὐθις
om. *B* | ἂν] ἐὰν *AB* | 9 πολιτεύσεσθαι Reiske | 29 magis
ex usu Dionysi esset ἐπενήνεται | 31 μηδὲ *AB*.

117, 1 μήτε — μήτε *A* | 7 Ταρκυνίου *B*.

118, 20 ὑπέμειναν expectaueris | 32 χρήματα] χρη-
στὰ *B*.

119, 7 Γέλλιοι *ABb* Τέλλιοι *Ba*, correxit Sigonius |
17 καὶ add. *B* | 32 πρόσω c. Reiske.

120, 9 μεταστάσει *A* | 16 πρόνοιαν *B* | 26 ἀκωλύτως
Bb | 30 δὲ om. *B* | 32 ἐφ' οἷς γε μέγιστα c. Reiske.

121, 1 ἄλλοις om. *B*; τοῖς ἄλλοις, μάλιστα δὲ τοῖς
Ἑλλησι c. Stephanus | 4 ἑαυτοὺς libri τὸ πιστὸν καὶ ἄπιστον
ἐφ' ἑαυτοῖς mauolt Stephanus | 10 ἀμφοτέρω *B* | 13 πάλαι
om. *B* | 14 δ' inseruit Reiske | ὀλίγον δ' libri, correxit
Reiske | 24 μὲν οὖν mauolt Reiske | ἅπασιν libri.

122, 1 ἀφῆκεν libri, quod correxi | 2 τὰς τιμωρίας
Sintenis II p. 17, Reiske; τῆς τιμωρίας *AB* | 21 ἐγίνοντο
libri, quod correxi | 23 διαδοῦναι *Bb* ex διαδόναι | προς-
ήχθησαν *B*

123, 5 ἐνοχλήσονται ἑτέρου *B* | 25 σοι om. *BC* | 32 δὲ ᾧ
om. *BC*.

124, 1 ἄνδρα et ὄντα om. *B* | 10 μὲν inserui | 26 γέγοναμεν αὐτῶν *B* | ἐγὼ post Τιβέριον inserit *B* | 32 οὕτε hic et p. 125, 1 mauolt Sintenis II p. 17.

125, 4 πείθεσθε *B* ἡγείσθε *A* unde ποιείσθε efficit Sintenis II p. 17 | 8 καὶ om. *B* | 10 αὐτῷ *Ba* | 15 τοῖς τυράννοις libri, correxit Reiske | 17 δῆλον *BC* | 20 δέηται αἰρῆται *A* αἰρῆται *Bb* | 21 τέκνων om. *B* | 25 αποκτείνεις] ἀποκναίεις Sintenis II p. 17 | 26 τοιοῦτο *B* | 27 μεταβαλεῖν ex μεταλαβεῖν *Bb*.

126, 5 τοὺς πολλίτας libri, correxit Portus | 18 δημομαχεῖν mauolt Sylburg | 23 ἐτέρωσέ ποι Cobet N. L. p. 703 | 24 γε om. *B* | ἕως ἂν *AD* ἕως *BC* | 25 ἐν ἀσφαλείᾳ libri, quod correxi coll. V 24 VII 8 VIII 20, 24; uide quoque Cobet N. L. l. l. | 28 ἡγοῦνται libri, correxit Sintenis II p. 18.

127, 10 ἐκλείπειν *B* | 12 συμφέροντα libri, correxit Reiske | 13 τῇ πόλει βεβουλευμένον παρεκάλει omissa a *Ba* | 15 μεταλαβόντα *ABa* μεταβαλόντα *Bb* | 18 οὐτ' *B* | 19 οὕτε *B* | ὑποδεχομένοις mauolt Portus | 27 εἰσελθεῖν *B* | 30 σύνηθες αὐτοῖς ἦν *B* quod ut reciperent ab operis non assecutus sum | 32 συννπατεύειν om. *B*.

128, 1 Σαβίνων Οὐαλερίων *A*, an ἀπόγονον — εἰπόντινος [τῶν ἅμα Τατίῳ παραγενομένων εἰς Ρώμην] Σαβίνων, Οὐόλοσσοῦ Οὐαλερίου? coll. III 67 | 18 τῆς βουλῆς scripsi τὴν βουλήν libri | 20 πᾶσι libri | 21 ἂν om. *B* | 25 οἱ πρότερον abesse malim ut orta ex u. 27 | 27 ὅτι Reiske ἔτι libri | 29 μέγιστον δ' *AB* δ' omisi Reiskium secutus.

129, 1 τὸν μὲν quod omittunt *ABa* uncis inclusi | 2 ἔτι κείμενον] ἐπικείμενον *B* sed cf. VIII 16 | τὸν τ' Stephanus τὸν δ' libri; τὸν μὲν ἐπὶ ταῖς καλάμαις, τὸν δ' ἡδη κατειργασμένον mauolt Sintenis II p. 7 | 4 οὐδαμῶς Reiske οὐχ ὥς libri οὐκ uel ὥς οὐκ Casaubonus | 6 τότε Stephanus ποτὲ *A* πότε *B* | 9 τι Casaubonus ἔτι libri | 10 αὐτῇ ἰλὺν *AB* αὐτὴν ἰλὺν *C* αὐτὴν νῆσον *D* uolgo; καὶ ἔτι καὶ — προσλιπαίνοντος αὐτὴν ἰλὺν Schmitz; an αὐτὴν τῇ ἰλύι? | 12 ἀμνηστίαν *BbC* | 16 καὶ τοὺς *B* | 17 ὅτου δὴ τινος seruauī coll. III 10 VI 58, 87; non enim satis caute egit Struve Opusc. I p. 194

cum talia emendaret ipsum scriptorem corrigens | 18 ἀφαιρῆσθαι *B* | 19 ἅπαντας restituere omisi | ἐποίησαν libri, quod correxi | 20 ἐπὶ Sylburg ὑπὸ libri | 21 δίκην add. *BC* | φωνῆς Sintenis II p. 18 Reiske, τμήν libri.

130, 2 οὓς δὲ καὶ *c.* Reiske | ἐπειδὴ δ' mauolt Sylburg | 6 καταστρατοπεδεύσαντες libri, quod correxi duce Sylburgo | 7 *Ναῖβω B* eademque forma latet in corrupta Plutarchi librorum scriptura (Popl. 9) αἰσούειον, cum AICOTEION et NEOPEION discerni uix queant; ναβίω *C* οὐνίωι *AD* | 27 Ἄρρους scripsi Ἄρρος *B* | κράτιστος] κάλλιστος libri, unde pro βωμήν uolgo legitur μορφὴν ex coniectura Stephani; correxit Portus | 30 πάντες libri | συνόλσειν *B* quod συννοήσειν interpretatus est Sylburg | 31 τῶν add. *B*.

131, 1 τε ἐν ταύτῳ *A* ἐν ταύτῳ *B* sed ἐν additum a *Bb*; malim τε αὐτῷ | 3 αὐτῷ libri, quod correxi | 5 ὑπεριδῶν καὶ libri; καὶ transposui post φίλων | 9 συρράττουσι? | 11 ἀμφοτέροι delet Bücheler | 14 ἐμπλέξαντες Reiske; malim συμπλέξαντες | 16 οὕτω libri, corr. Sylburg | 22 Ρωμαῖοι *B*.

132, 3 an πᾶσα ἄλλη ἐλπίς? | 9 ἄρασθαι] αἰρεῖσθαι (sic) *B* | 19 γεγонуῖα libri γεγωνουῖα Reiske | αὐτοὺς *AB* correxit *D*; librorum optimorum scripturam ita defendit Schnelle ut uocabulis ἠκούσθη ταῖς δυνάμεσιν ἀμφοτέραις eiectis scriberet φωνή τις γέγονεν ὥσθ' ἅπ. αὐτοὺς ἀκούειν | 22 ἄ ante μορφᾶς add. *Bb*. | 23 ἔρχονται libri quod correxi | δεῖμα malit Bücheler | 24 ταράττουσι *ABa* ταράττουσαι *Bb*.

133, 4 τοῦ Βρούτου *B* | 15 ἐστίασιν προθεῖς libri, correxit Schnelle | 25 πρῶτον libri; correxit Reiske.

134, 7 ἔργων secludit Bücheler | 8 δὲ τὰ Μαραθῶνια καὶ τῆς *B. ABC*, correxit Sylburg | 10 ἐπὶ τοῖς ἅπ.? | 15 ὅσῳ τε *B* | 16 μόνοις addidi praeter libros | 20 δ' ἐφ' ἅπασι (*ACD*) | 21 ἡγεμονίαν libri, corr. Reiske | ἐάν τι πολιτικῶν *B* | 24 μόνον ἐν τοῖς libri, ἐν deleuit Reiske; possis quoque conicere et hic ἐπὶ τοῖς scribendum et u. 20 Chisiani scripturam recipiendam esse | 27 μιᾶς μόνον *c.* Reiske | 32 ἐν] ἐπ' *B*.

135, 7 πλήβειοι] δημοτικοὶ mauolt Schnelle | 8 νόμος εἶα Stephanus | 9 ἧς οὐδενὶ πλὴν ἢ τοῖς Stephanus

praeter libros et soloece edidit, ἥς τοῖς BCD ἢ τοῖς A | 10
 τυχόντες B | 13 παρήμι σκοπεῖν τὸ σαφὲς εἶδέναι libri,
 corr. Stephanus | 22 ἑλίαν libri, correxit Casaubonus.

136, 4 κοσμεῖν μόνως B | 5 παρέχοντας? | 17 τί-
 θεται AB | 29 σιονύριον BC συγκήριον A συγνήριον D.
 Signiae nomen reponendum non esse docet Plutarchi
 (Popl. 16) scriptura σιγλιουρίαν | 32 πόλεσι] ὄροις potius
 expectari monuit Reiske.

137, 2 τὸ om. B | 4 κολουσίνων B κλουσίνων sed o
 super κ addita A | 5 Πορσίνος hoc loco libri | 10 εἰς
 τὴν Ῥώμην] πρὸς τὴν πόλιν B | 11 παρόντι B | ἐπικλή-
 σεις] παρακλήσεις c. Sylburg | 32 ἰδίᾳ πεπεικῶς Reiske
 διαπεπεικῶς libri.

138, 2 τε add. B | 11 χωρίον delet Reiske | ἐπι-
 τείχισμα] malim ἐπιτειχίσαι, idemque suasit Bücheler | 29
 καὶ ταύτην B | παραληψόμενος B.

139, 5 γαβίνων B | 7 ἐφ' οὗ A ἐξ οὗ litera una post
 ξ erasa B; ὑφ' ᾧ Sylburg | 8 ἀπὸ add. B | 23 Λουκρή-
 τιον] Ὁράτιον libri praeter (D) | 27 ἐτέρων ABa ἐταίρων
 Bb | 30 πάλιν libri πάνυ Sylburg, Pflugk | 32 τὸν add. B.

140, 6 ὁ κλῆς A ὁ κλῆς B | 8 ἀνθρώπων] ἀπάντων? |
 10 εὐγενὲς] γένος malim cum Reiskio | 17 ἀνείργον? | 19
 βάσεως libri στάσεως Sintenis II p. 19 | 19 malim ὑπὸ
 τῶν πολέμιων | 25 ὑπὸ πόδα libri, corr. Reiske.

141, 4 ἐπιστείλας Reiske, ἐπέστειλε mauolt Büche-
 ler | 13 οὐδὲ Reiske οὔτε libri | 18 παρῆν B | 26 ἐπειδὴ
 scripsi Portum secutus ἐπεὶ δὲ AB | 27 ἤκουεν B | τὸ
 πλεόν AB.

142, 2 ἀπειργάσατο? | 11 rectius scripsisset ὅσην ἂν
 αὐτὸς — περιαρρόση. cf. V 35 | 14 ἐπιτηδείων seclusi |
 20 βλέψεως B βάσεως A idemque legisse uidetur Plutar-
 chus Popl. 16 | 23 εἶπερ (D) ὥσπερ ABC | 25 Κόδρος ABb
 Κρόδος Ba ut uidetur | 26 ἐπώνυμον libri, quod correxi |
 ἐξ add. B | 29 ἐν οἷς ἦν ἡ πόλις τότε δεινοῖς A.

143, 7 τὰς ante αὐλὰς add. Reiske | 9 ὑπαίθριον libri
 quod correxi secundum usum Dionysi, quem cum antea
 perspectum non habuissem III, 39 δύναμιν ὑπαίθριον,
 id quod nunc in B extare uidi, non ut debui recepi |

12 ταχεῖα] βαρεῖα? | 20 συμμαχικά mauolt Bücheler | 27 περὶ add. B.

144, 3 τύραννος B | 5 τε add. B | 7 τῶν add. B | 13 τῶν μόρων B μόρον A | 21 τάληθῇ Bb quod fortasse praestat | 25 καλῶν ἐπαίνων B | 26 ὑπάρχειν B | 27 οὖν add. Reiske.

145, 7 ἀποκτενεῖν c. Reiske | 8 ἡμῖν om. B | 9 ὁ τι] τι libri, corr. Stephanus | τοῦτο expunxi cum B | 15 παραγενόμενος Bb C παραγενηθεῖς ABa | 27 ὑπολαβὼν B.

146, 1 τῆς περιβολῆς ὁ ἐντὸς B | 2 κεφαλῆς ABb σφαγῆς Ba | 5 παρ' ἐτέρων add. B | 8 ἀφῆξαι Ba ut uidetur | 12 ἡ συνίστορας add. B | ἀποκρύψῃ libri, corr. Stephanus | 28 ἐδεόμην libri ὃν οὐδ' εἰδόμην Stephanus.

147, 3 καταστρατηγήσαι c. Sylburg et Stephanus | 11 τῶν] τοῦ B | 14 ὅστις ὁ κράτιστος malim | 19 ἄρξας AB | 21 τόλμαν Sintenis I p. 21 δόξαν libri | 21 ὧν εἰ καὶ τις ABa ὧν εἴθε καὶ τις Bb, ὧν εἰκῇ τις Sylburg ὧν εἰς γέ τις καὶ Sintenis l. l. ὧν εἰς τις καὶ Bücheler ὧν εἰ καὶ τις μὴ Schnelle | 23 ἀρκοῦσα add. B | 30 εὐήθεις corruptum atque τὰς συνήθεις reponendum esse nunc intellego. cf. V 43.

148, 9 εἶναι ἄξιον] malim δεῖν ἡξιόν | 10 αἱ διαλλαγὰι πρὸς αὐτοὺς B.

149, 4 ὄρκου B | 5 αἱ A om. B ἂν (CD) | 22 Πωμαίοις Τυρρηνοὶ ABC | βέβαιοι libri, corr. Sintenis I p. 11 | 26 ἐψηφίσαντο Ba | 30 δέξασθαι libri, corr. Sylburg.

150, 2 τυρρηνοῖς AB correxit Sintenis II p. 19 | 8 δοκοῦντα om. B | 21 πεσόντες Ba | 22 καταχθῆναι ἂν δ. c. Stephanus | 23 διδόμενα B δεδομένα A, corr. Reiske | 25 καὶ deleui; lacunam ante καὶ statuendam esse in qua uerba Οὐαλερίου θατέρου τῶν ὑπάτων intercidissent coniecit Schnelle | 28 ἐπέδωκεν libri, corr. Sylburg | 32 εἰς] ὡς uel πρὸς c. Reiske | παραγενόμεναι B.

151, 3 τε hic et u. 8 add. B | 12 λέγοντος εἶναι] an γεγενέναι? | 18 δικῶν B | 23 ὡς add. B | 28 παραγενομένοις AB παραγινομένοις c. Sylburg; malim παραγομένοις.

152, 1 ἰσχυρᾶς post γενομένης inserere uoluit Reiske | 6 διεξελθὼν libri, quod correxit Sintenis II p. 20 | 7 δίκας deleuit Reiske | 13 προεῖπον quod libri

praebent errore in textu remansit, pro eo quod ponere debui προεῖπεν, sicut correxit Sintenis l. l. | 20 μύσει Reiske | 27 τῷ] τὸ B.

153, 3 κατεσκευασμένον add. B | 6 κοσμήσας Cmg D, omittunt AB | 8 καταλείπειν ABb | 9 uerba inducta et a AB omissa ex Cmg D in uolgatam recepta sunt | 11 malim ὡς ἐδήλωσεν ἡ π. | πράσις Ba πράξις ABb | 13 πρὸς Τυρρηνοῦς libri, corr. Sintenis II p. 19 | 17 συνελθοῦσα om. B | ἐψηφίσαντο AB fortasse recte | 19 δῶρα add. B, sed post θρόνον; corr. Sintenis II p. 21 | 20 ὑφ' ἧς sanum uix est et praeter usum Dionysi; ἐσθῆτα ὑφ᾽ ἧς [ποικίλης ἧ] οἱ β. dubitanter proposuit Bücheler. Trabeam regiam (cf. Suetonium ap. Seruium ad Aen. VII 612) missam esse Porse-nae itaque Dionysium ἐσθῆτα [πορφυρεῶν φοινικοπάρ]υφον ἧ coll. II 70 VI 13 scripsisse crediderim. Quae enim V 47 uocatur ποικίλη καὶ χρυσόσημος uestis triumphalis, eadem nostro II 34 dicitur ἀλουργῆς et III 74 ἀλουργῆς καὶ χρυσόσημος | 21 τῷ om. B | 23 χαρίσασθαι Bb ante fuerat γε....σθαι | δοθῆναι ante πέραν inserit B, deleuit manus recentissima | 26 δύνηται μιᾷ B.

154, 6 ὁ om. B | 8 τῆς πόλεως om. B | 16 Ἀρριος B.

155, 1 ἀνὰ τὴν χώραν add. B (C) | 3 ἐπὶ τὰ προσωτέρω libri, quod correxi | 6 an ἡμιθνητὰς ὄντας? ἡμιθνητὰς δ' ἐνλοῦς καὶ φέροντες c. Bücheler | 7 τὴν ἐαυτῶν οἰκίαν libri, corr. Portus | 12 χώραν] μοῖραν c. Bücheler | 15 ἐξ οὗ scripsi ὅς libri | τέτταρας μ. μ. σταδίου Casaubonus | 20 ἀλλ' καὶ B | 27 Κροτωνιάτης Ἀθήνησι τὸ δεύτερον ἄρχων δὲ Ἀκ. libri, quae correxi uiam monstrante Meursio Attic. Lect. III 26 | 32 ὅς om. B.

156, 5 πόλεως, ὡς ἐκ? | 11 καὶ διδόναι λόγον ἡξίου AD καὶ τὸ λοιπὸν ἡξίου B καὶ τὸν λοιπὸν λόγον διδόναι ἡξίου C | 13 δὲ] τε libri, quod correxi | 14 ἡ om. libri, add. Reiske | 16 τὴν χώραν Sintenis II p. 21 τὰ χωρία libri | 26 ἐπ' αὐτὸν AD ἐπ' αὐτοὺς BC correxit Sylburg.

157, 3 πολὺν ἀπέχουσα τόπον corrupta uidentur Büchelero; sed cf. II 55 οὐ πολὺν — τόπον ἀπέχον, ubi item Cobet (Mnem. IX p. 319) τόπον deleri iusserat | 7 χρόνῳ δ' om. B, retinui coll. I 9 VI 62 VIII 18 | 9 ἐξαφθέντες libri ἐξαρθέντες ego et Bücheler ἐξαχθέντες

maluit Reiske | 10 τε recte om. *B* | 22 ἀκαίρους ἐμπε-
σοῦσα *ACD* ἐκκαίρους συμπεσοῦσα *B*, correxit Reiske |
25 πρῶτον libri, corr. Reiske.

158, 3 Ποστούμιος quod omiserat *Ba* seclusi, idem-
que uiderat Sylburg | 9 πρεσβύτερον libri πρεσβεντὴν
scripsi Portum secutus | 10 λεύκιον libri Λάρκιον Hud-
son | 19 ἐγλυετο *B*.

159, 5 τόπω seclisit Reiske | 14 Λοκρήτιος *B* |
17 ἐπεὶ δὲ *Bb* | 20 αὐτὸς *Cmg* | 21 ἐξεπολέμησε libri, corr.
Sylburg | 22 πρὸς expunxerunt Sylburg, Reiske.

160, 10 ἀφιλοτιμίας Reiske | ἔνεκα post φιλοτιμίας
inserere uoluit Sylburg, cf. uero I 15 VI 76, 77 | 18 τοῖς
Ῥωμαίοις scripsi deletο πολίταις, quod in *B* a manu re-
centiori additum est; τοῖς Ῥωμαίων πολίταις *A* τοῖς Ῥω-
μαίων *B*.

161, 10 τὴν ante κρίσιν add. *B* | 11 συμβαλεῖν τοῖς
πολεμίοις αὐτίκα extant in *Cmg D*, desunt in *ABCa*; ante
ὡς ἐν ἀγῶνι transposuit Sintenis II p. 8 | 20 ἔμελλεν
m. B.

162, 3 αὐτῶν om. *B* | 6 ἔφησαν *B* | 7 Λάρκιον *Cmg*,
Portus μάρκον *A* μάρκιον *B* | 19 ἀναστήσας τοὺς στρα-
τιώτας ἤγεν ἐξ αὐτῶν τὸ κράτιστον μέρος *ACD* | 27 ἐκτὸς
libri, corr. Sylburg | τοῦ deleui | 30 περιεκάθηrent libri,
corr. Sintenis II p. 15.

163, 1 αὐτῶν om. *BC* | 4 ἀνασχούσης *Ba* ἀνισχού-
σης *ABb* | 5 τῶν om. *B* | οἰκείων add. *B* | 8 τοῦτο om. *B* |
τῶν ἐπὶ *BC* | 19 ἀμφὶ μὲν *AB*.

164, 2 δὴ scripsi δὲ libri | 8 πάντων libri | 11 τινα
om. *B* | 12 ἐκ τῶν πολεμίων post θράμβον transposuerim;
ἐκ τῆς πολεμίας c. Sylburg | 18 τοῦ λεγομένου *B* | 25 τὴν
quod inseruit Reiske omittunt libri | 31 ἀπ' add. *B*.

165, 2 τέως *Ba* ἕως *Bb* | 7 πολλῶ om. *B* | 21 ταχεῖα
ἔλθοι *B* | πονήρας mauolt Stephanus | 27 τὸν αὐτῶν στρα-
τὸν ἤγον ego et Sintenis II p. 4 expuncto eo quod sequi-
tur ἀπῆγον; τὸν αὐτῶν στρατηγὸν libri.

166, 2 Ποστόμιον om. *B* | 8 αὐτῶν om. *B* | 13 ἀπε-
κρίναντο? | 15 ὅτι] οἱ c. Reiske | 18 αὐτοὺς expunxi |
19 συγγνώμην uel ἄδειαν αἰτησομένους? δικασομένους

mauolt Bücheler pro *δεησομένους* | 26 *ἐκπρέπεσι* om. *B* | 28 *τὴν* ante *πόλιν* om. libri.

167, 10 οὐ om. libri, addiderunt Pflugk, Schnelle | 24 *συμβάλλειν* *B* | 26 *τῷ* add. Reiske | 27 *ὅτι* *C* *ὅτε* *ABD* | 30 *πολλῷ πλείοσιν* Schnelle *πολλαπλασίους* libri | 32 *παροῦσα* libri, corr. Sintenis II p. 15.

168, 1 *ἐπῆρε τοῦ δεινοῦ* c. Reiske | 7 *διπτῶν* qua sola forma utitur Dionysius reposui, *διπτῶν* libri | 10 *θαροσῆσαντες* *AB* | 13 *ἔτι* post *ἄκρων* transponere cum Sintenis II p. 15 neglexi | 22 uerba uncis inclusa om. *AB* | 25 *τὰ* om. *B* | 28 *ἄγοντες* *ἔλαβον οὐκ ὀλίγους* *A* *ἄγοντες* οὓς *ἔλαβον* *B* quae conflui | 29 *διαπραθέντων* scripsi *διαπραχθέντων* *AB* | 31 καὶ secluserit Reiske.

169, 4 δὲ scripsi δ' ἐν libri | *εὐαστήν* libri, corr. Sintenis II p. 22 | 6 *εὐαστῆς* [οὕτως] Sintenis l. l. οὕτως *BbC* οὕτος *Ba* *εὐαστῆς* οὕτως *ACmgD* | 8 τότε δὲ *CD* τὸ δὲ *AB* | 11 *προηγνομένης*? | 12 *κατάγων* om. *B* | *οὐαστήν*] *εὐαστήν* libri | 15 uerba inde a ὁ ἕτερος usque ad *περιβέβληται* add. ex *B* | 19 *ταῦτ'* *BaA* *ταύτη* *Bb* | 20 *Ποστομίῳ* quod melius abesse iam Portus senserat secluseri | 24 *πολλήν* mauolt Sylburg | 28 ὁ addidi.

170, 2 *τετύχηκε* *Bb* | 10 *ἐπιδεικνύναι* malim | 16 ἀπὸ τοῦ *Σαβίνων* mauolt Reiske | 17 *χρηματισμῶν* *B* | 23 *αξίως* c. Stephanus | 25 *δεόμενος* c. Stephanus | 30 *ἧς ἀνδρὶ* προσήκει mauolt Bücheler.

171, 7 ὑπ' ἐλέας *Ba* ὑπ' ἐλέους *Bb* ὑπὸ ἐλέους *ACD*. Veliam significari uidit Casaubonus | 9 πάσης et 10 ἐπονειδίστοις add. ex *B* | 21 *Ούσκελλῖνος* *B*, quod correxi secutus Mommsenum de hoc nomine *Römische Forschungen* p. 108 disserentem | 22 *Τριᾶκάτος* *Ba* *Τριᾶκοστός* *Bb* *στρικᾶτος* *AD* *Τρικᾶτος* *C* quod fortasse uerum est.

172, 7 μὲν secluserit Reiske | τῶν om. *B* | 9 ἑτέρας add. *B* | 15 προσῆγε om. *B* | 19 *παρεῖναι* *B* | 31 *Νικαίας* *A* cf. Rutgers ad Jul. Afric. *Ὀλυμπιάδων ἀναγραφή* p. 29.

173, 1 *Ποστόμιος* *AB* | 3 *Μαλλίου* *B* | 25 *τιμωρίας* τε *B* | 28 *καινὸν* Sylburg *κοινὸν* libri.

174, 4 ἔφη post θαυμάζειν haud improbabiliter inserit Portus | 21 τὴν ante φυγὴν om. ABC.

175, 1 τοῖς ante βουλομένοις add. BC | 11 ὑπὸ] ἐκ? | 12 αἱ add. Reiske | 13 εὐθὺς post πόλεως repetit B | 15 ἀπαχθέντες scripsi ἀναχθέντες libri | 20 τοῦ Τυλλίου B.

176, 23 κύριοι om. B | 27 τε om. B.

177, 6 γε scripsi τε B, om. A | 11 πράττειν om. B | 14 ψηφίζομενοι ABC | 20 σπονδαῖς scripsi σπονδαῖς libri | 21 ἀφείσαν B | 25 τὸ om. B | 26 ἐνόσει (ABCD). Reiske ἐνόει Stephanus παρενόει mauolt Bücheler | 30 αὐτοῖς ego, Schnelle οὕτως libri.

178, 9 ἐπιβούλως] ὑπούλως mauolt Stephanus | 20 δὲ inserui | 25 διέκοψεν uel διέλυσεν c. Bücheler | 26 ἐποίησαντο scripsi ἐποίησαν libri | 31 ἐπαπειλοῦσαι Sylburg.

179, 4 τρώω βαλλόμενοι B | 15 ἐνεγκόντες B | 20 ἀναβαλλόμενος scripsi ἀναβαλλόμενος libri | 22 κατὰ om. B καὶ A | 25 ὁ add. BC | 27 πολέμων deleui | 31 ἐμπιπραμένας B | τειχήρης τε γενόμενος?

180, 1 ὕμῶν ABa ὕμᾶς Bb | 2 ἰδόντες B | δέχεσθαι ABa δέχεσθε Bb | 21 ἀπὸ add. B | τε om. B | 23 παρὰ] περὶ Stephanus ex D | 30 ᾧ Bücheler ᾗ libri | 31 καταψηφίζονται B.

181, 7 προσῆκε B | 8 οὔτε μία AB οὐδεμία (CD) | 9 ἀπαναστάσεις B | ἐταίρων? | οἶαι B | 19 ἐστίν add. B | 21 γενομένων scripsi γινομένων libri | τόπους c. Krüger ad Dion. Historiogr. p. 55 coll. XI, 1 | 26 ὁρῶ libri, corr. Reiske | τούτου B | 28 συνωμοκότων (sic!) Bb.

182, 1 uerba ἐν αἷς [οἷς libri] ἐτύγγανον ἕκαστοι τὰς οἰκῆσεις ἔχοντες ante περιμένειν transponit Sintenis II p. 9 | 4 παραμένειν c. Sylburg | 6 πολιτῶν συνωμοτῶν mauolt Bücheler | 8 ταύτην add. B | 14 lacunam post εἶπε significavi, quam uoce ἀναγγεῖλαι uel ἀνειπεῖν resarciri posse uidit Sylburg | 16 πιστεύουσιν B | 18 ἀκούσαντες Ba | 20 ἐταιριῶν scripsi ἐταίρων libri | 24 οὔτε μία τε A μία τε οὐ B sex literis post τε erasis.

183, 9 Ταρχυνίων AB | 10 δίδοσθαι c. Portus | 12 καὶ συλληφθέντας? | 13 ταῦτα libri, quod correxi | 15 ἐκ] ἐπὶ B | 17 uerba ἐκέλευσαν τοὺς συνωμότας ἅπαντας κτείνειν quae in Cmg D post ξίφη adduntur cum AB omittenda duxi | 26 περὶ πολιτικοῦ c. Stephanus | 27 ἀπο-

δείξαι libri, correxit Reiske | θέμιτον ὄν c. Pflugk |
28 κατάρχειν libri, corr. Reiske.

184, 2 ἀνῆκεν? | 5 κατὰ τὸν *l. B* | 11 Ἐβούτιος
Ἐλαέλβας *AB* quod correxi Sylburgum secutus | 14 οὐε-
τέριος *B* | 27 μέχρι μὲν τινος mauolt Pflugk | 31 αὐτῶν
om. *B* | 32 εἰς τὴν πόλιν add. *B*.

185, 17 Φλάβιον *AB* | 25 τοῖς Φιδηναίοις om. *ABC*
add. ex *Cmg (D)* | 32 ἔτι add. *B*.

186, 1 τότε om. *B* | ἰδίᾳ scripsi *μῖα B* οὐδεμία *A*,
in quo οὐδεμία post γὰρ om. | 24 δὲ *B* | 29 τῆς om. *B*.

187, 14 πῶς ἢ om. *B* | χρηστέον τίνα *B* | 18 ἀπε-
φήνη *B* ἀποφάναιτο *A* ἀποφάνηται *C* ἀπεφάναντο οὐς ἂν
ὁ ὕπατος ἐδικαίωσεν maluit Portus | 20 ὅσα πράττειν libri,
quae transposui | 26 γῆν libri γῆς Sintenis II p. 11.

188, 4 αὐτοὺς] αὐθις c. Bücheler | 11 φυλάσσοντας
libri, corr. Bücheler | 14 ταῦτα om. *AB* | 16 Βοιαλανῶν
AB Bolanorum Lopus, correxerunt Hudson et Schweg-
ler Hist. Rom. II p. 325 | Καρνευτανῶν *B* | 17 Κιρ-
καιητῶν Κοριολάνων Κορβιντῶν Καβανῶν Φορτινείων in
solo extant *B*; Κοριολανῶν corr. Schwegler; pro Κορ-
βιντῶν fortasse reponendum Κορβινίων coll. Steph.
Byz. s. v. Κορουιῶν; pro Καβανῶν Niebuhr Hist. Rom.
II p. 19 maluit Κορανῶν | 18 λανουηίων *B*, corr. Syl-
burg | 19 λαβικιανῶν *B* | 20 μωρεανῶν *AB* unde Νωρβα-
νῶν effecit Sylburg Gelenium et Lapum secutus | πραι-
νεστηνῶν *AB* | Κορκοτουλάνων *AB* | 21 ἀτρικανῶν *AB*
corr. Sylburg | Σκαπτήνων mauolt Sylburg | σητινῶν *B*
Σιγνίνων mauolt Mommsen Hist. Rom. I p. 321 (ed. II) |
22 τυσκληίνων *AB* | τεληρίνων *A* | οὐελιβράνων *AB*; Τρι-
κρίνων nomen quod uolgo post Τυσκληανῶν legitur, unde
Ταρρακίνων effecit A. Schäfer. Mus. Rhen. XVI p. 290,
in sola Stephani editione extat, sed abest ab *ABC*; de
D non mihi constat.

189, 8 πόλεις add. *B* | 19 ἔσεσθαι τῶν ἐπιταγμάτων
B | 21 ἐψηφίσαντο libri, quod fortasse recte se habet;
corr. Portus | 23 ὑπελάμβανον *B* | 27 πόλεις om. *B* | καὶ
ante τῶν add. *B*.

190, 5 αὐτοὶ *B* | 7 ὅτι] οἷ Reiske | 8 ὥς deleuit
Reiske | 9 κατέσχον mauolt Sylburg | 12 παρ' αὐτῶν ὥς

φίλων c. Reiske quod recipere debui | 13 ἐκποδῶν Reiske | πρὸς Ῥωμαίους mauolt Sylburg | 15 εἶναι add. B | 18 τὰς add. B | 23 κατορθώσονται B | 28 ἐπιπτον B.

191, 9 εὐπρεπεστάτη c. Bücheler | ἔσται τῆς κατεχούσης add. B | 10 τῇ φύσει B | 16 Μάρκιος Bb | Ποπλίου scripsi Μάρκου libri; Μάρκου Οὐαλερίου delenda censet Mommsen C. J. L. p. 284 | 17 Ποπλίον om. B | 19 ἀδελφὸς om. AB | 22 ἀγαθὸν B | ἡ γενναῖον Bb |

192, 6 εἰς τὰ πράγματα add. B | 7 προσοικειωσαμένους B, corr. Reiske | 9 τινα add. B | 11 ἐξέλη B | 16 παρείχετο B | 21 τοῦδ' A τότε B unde τούτου Büchelero auctore reponendum erat | 22 δημοτικὸν B | 25 οἷς om. B; sane multo melius procedet oratio, si omisso οἷς, pro κίνδυνον εἶναι corrigemus κίνδυνον ὑπομείνασι | 28 ἐὰν addidit Sintenis II p. 23 | 29 κατασκευάσονται A κατασκευάσασθαι Ba κατασκευάσῃ Bb κατασκευάσας Reiske.

193, 1 ὅτε mauolt Bücheler | 5 ἀνοήτους add. B | 10 ἀποστάντων B | 12 δίδοντες seclusi; possis quoque διδόντες καὶ ἀγορὰν in καὶ σῖτόν τε καὶ ἀργύριον mutare | 18 καλοὺς] μεγάλους? | 25 ἐπιδόντες B | 26 τελευτῶν δ' ἔφη scripsi, ἔφη τε λέγων libri | 27 τοιοῦτον] τούτων B | 28 ἐπαγγέλλειν Reiske | 30 τὸν λογισμὸν προσήκοντα B | 32 ποιήσουσιν libri, corr. Sintenis II p. 23.

194, 16 ὑπὲρ add. B | 17 οὐδ' scripsi οὐκ libri | 27 δίκαια παθεῖν? | 30 εἰ δὲ καὶ c. Reiske.

195, 16 ἀλληλοφθορίας libri, quod correxi | 18 εὐτυχέσται B.

196, 7 κωλύειν] κολούειν mauolt Sintenis II p. 23 | 8 ἰσχυρὰ καὶ μεγάλα libri, corr. Sintenis l. l. | γένωνται Sintenis l. l. δύνωνται libri | 10 στερομένους B | 13 ὅσα Bb | δι' ἀκαίρους AB | ἀφορμὰς post τινὰς add. A | 14 ἀρχὰς (A) ἀρὰς B | ἐφεῖσαι scripsi ἀφεῖσαι libri | 24 ποιήσιν mauolt Bücheler | 31 ὑπολιπομένους mauolt Reiske.

197, 1 στρατείας, Sylburg στρατιαῖς libri | 3 ὑπελαμβανον libri, corr. Reiske | 6 πολεμίων] ἐχθρῶν B | 8 ἦν] εἶναι c. Reiske | 17 ὀρωῖεν B | 17 κεχαρισμένως ἐξηκότας c. Stephanus | 23 καὶ ante γινώσκειν et καὶ ποιήσιν delet Bücheler | 25 βοηθήσειν τε B | 27 ἡ τε χάρις B.

198, 2 τε scripsi τι libri | 3 ἦν· ἃ διὰ ABD, corr. Reiske | 10 κινδυνεύουσιν A, quod recipere debebam | 16 διετησίους scripsi δὴ ταῖς ἐτησίους AB δημοτελέσι καὶ ἑορταῖς ἐτησίους Reiske Pflugk | 21 ἐκάστους Sintenis II p. 23 ἑκάστος AB | 24 οὐδὲν Stephanus οὐδὲ libri | 26 καὶ om. B | τὰ ante κράτιστα inseruit Cmg | 29 μέγα φρονεῖν Sintenis II p. 34.

199, 1 τῶν ὑποχρέων c. Reiske | 15 ἀναδοῦναι?

200, 10 τυρρηνικὸν Bb | 15 ἐπιτρέψας, τοῖς δὲ Reiske | 17 τέως ABa | 26 ἵνα δὴ B | 27 αὐτὸν scripsi αὐτῶν libri τὸν ὑπὲρ αὐτῶν Reiske | καταλύει Sylburg καταλύει libri.

201, 4 τινῶν add. B | 11 τυραννὶς scripsi τυραννίδος libri | 27 nunc demum uideo pro ἀρεταῖς corrigendum esse χρεῖαις | 29 uerba ἡ δὲ βουλὴ a manu altera in B addita seclusi | 30 ἐλάμβανον scripsi ἐλάμβανε libri | 32 βασιλικῷ σχήματι libri, corr. Stephanus; possis quoque suspicari: ἔτι μείζονα τῷ βασιλικῷ τοῦ σχήματος γινόμενῃν.

202, 1 δέους Pflugk | αὐτοὺς B αὐτὴν A | 4 τοῦ βίου add. ex B (C) | δῆμον B τοῦ δῆμου A | 7 τοῦτο ποιοῦντων] τότε ἀπορούντων c. Bücheler | 11 εὔρετο C εὔρατο B εὔροντο AD | αὐτῷ AB | 14 καταλείπεσθαι maluit Stephanus, deceptus peruersa quam emendavi distinguendi ratione | 20 τὰ add. Reiske | 22 γινώμονας B; malim αὐτογινώμονας.

203, 19 πρὸς] ὡς? | 20 πολλῆς add. B.

204, 3 θέλει Bücheler | καὶ διαγράφειν τὰ δίκαιά τε καὶ τὰ ἄδικα c. Schnelle.

205, 17 uerba inde ab ἡνάγκαζον usque ad εὐτυχίαις u. 19 addita in Vrbinatē a manu altera | 18 κὰν] καὶ B | 19 μέτρον c. Reiske | 24 ἀρχοῦς] τετράρχους c. Reiske ταγοῦς Bücheler | 30 Λικίνιος AB | 32 πρῶτους] πρὸς τοὺς B.

206, 15 τε om. B | 18 τινα Ba | 21 οὐκ add. Reiske | 24 συγγράφω B ἀποδειχθήσεται (CD) δειχθήσεται A.

207, 5 αὐτός] αὐτὸς ἂν B αὐθις Bücheler οὕτως? | 21 ἀπολειπομένων ABC | 32 μὴ μόνον B.

208, 10 τῶν add. B | 16 οἱ δὲ τὴν libri praeter B | 17 τῶν add. BC | 25 τε om. B | 28 ὁ om. B | 31 ἀθρόους

dubitari uix potest quin in ἀθώους mutandum sit idem-
que Sylburgo placuisse nunc demum uideo | 32 ἐντιμο-
τάτους *B*.

209, 23 οἱ τηλικαύτης Reiske τηλικαύτης libri |
28 ὅταν αἱ ἄλλαι ἀπ. ἄπ. *c.* Pflugk.

210, 7 διώκισε *c.* Cobet *N. L.* p. 289 | 13 πρότερον
mauolt Bücheler | 27—31 Haec quae in initio libri sexti
repetuntur seclusi.

LIBER VI

211, 4 Κροτωνιάτης altero loco om. *B* | 11 ἔλθῃ
om. *B* | 14 ἐπιεικεστάτοις Ῥωμαίων καὶ λογίοις ἀνδράσιν
libri, corr. Sintenis II p. 24; partem ueri uiderunt
Reiske qui ἐπιεικέστατον occupauit et Pflugk qui Λατί-
νοις coniecit | 15 Ῥωμαίων Sintenis l. l. Λατίνων libri |
18 μὴ deleui Reiskio auctore.

212, 6 Ῥωμαῖοι *B* | 7 ὡς τοὺς π. Reiske auctore
Casaubono εἰς τοὺς π. *AB* εἰς π. *E* | 8 Λατῖναι? | 16 τὸν
ante βωμόν inserui | 17 ὅφ' οὐ *BE* | 19 ἐπιγραφὴν
Reiske ἀφορμὴν Bücheler γραφὴν libri | 23 ποστούμιον
καμίνιον libri, corr. Sylburg.

213, 5 περὶ add. *B* | 14 στρατιάς scripsi στρατίας *B*
στρατείας uolgo | 17 ἐπιμερίζοντες uel ἐναπομερίζοντες *c.*
Stephanus | 19 ἐφευμένης? | 20 αὐτῆς scripsi αὐτῆς libri |
23 προείλετο *B* | 27 αὐτός om. *B*.

214, 6 αὐτὸ scripsi αὐτοὶ Sintenis II p. 24 αὐτῶν
libri | 8 οὐ *Ba* οὐκ ἴσα *ABb E* ὀλίγα Reiske | 9 προανε-
σκευασμένων scripsi Stephanum secutus προκατεσκ. libri |
11 ὅση libri, corr. Stephanus | 12 οἰκίας δὲ Pflugk Sin-
tenis II p. 25 ο. τε libri | 15 ἐκανή Sintenis l. l. καινή
libri | 24 διγιάλη libri, corr. Sylburg | 29 Τουςκουλάνος
ABb | ὁ ante Ταρκυνίου inser. *AC* | 31 γὰρ δὴ Sintenis
l. l. γὰρ *Ba* γὰρ ἤδη relicui.

215, 1 προσλαβόντες mauolt Bücheler | 13 ἀναιρου-
μένους *AB* | 16 γενήσεσθαι scripsi γενέσθαι libri | 18 αἰ-
φνιδίως *Bb* | 27 οὐ om. libri, add. Sylburg.

216, 10 λόφῳ libri, τάφῳ Camerarius | 12 αὐτὴν

deleuit Sintenis II p. 26 | 25 τὴν add. Bücheler | 27 τὸν χρόνον? | 25 οὐχ οὕτως et καταλύσεσθαι mauolt Bücheler | 30 ἀπειρίαν Sylburg ἀπορίαν libri | 31 ἐφάνη AB Ca Ea ἐφάνη αἴτιον Cmg DEb.

217, 3 δηλοῦντα scripsi δηλοῦντες AB | 5 ἕτερα (E) | 19 Ὀκταονίῳ Μαμιλίῳ et Σέξτω Ταρουνίῳ in libris sedes inter se mutarunt | 26 τε καὶ deleuit et τετρακισχίλοις quod in libris extat in τετρακισχίλοιι correxit Bücheler.

218, 12 ἡμῶν deleui | 21 αὐτοῖς Bücheler αὐτοῖς libri | 27 ἑαυτῶν Reiske ἑαυτοῦς ABC ἑαυτοῖς DE | προθυμίαν ABCEa προθυμίᾳ DEb πρόθυμα Stephanus; an καὶ πᾶσαν πάντως τὰ παρ' ἑαυτοῖς — προθυμίαν παρεχομένοις? | 30 ἡμῖν B | 32 κάλλιστα Reiske μάλιστα libri; an μέγιστα? | φανερώτατα ταῦτα Bücheler, sed cf. VI 73.

219, 4 ἡγεῖσθαι συμμάχους c. Reiske | 7 ἐθύετε B | 11 ἔπειτα Reiske ἐπειδὴν libri | ὅτι scripsi ὁ libri | 21 ὑμῶν scripsi ἡμῶν libri | 23 ἅπαντας οἱ τύραννοι? | 25 ἀπηλάσσετε Sylburg ἀπεσπάσσετε libri | 27 δὲ om. B | 29 τὰ τῶν π. scripsi παρὰ τῶν π. libri | ὑπέλαβον AB.

220, 7 ἀστρατηγησίας Sylburg στρατηγίας libri | 9 ἐν ταῖς ἐλπίσι] κεναῖς ἐλπίσι? | 31 διετελεῖτε B.

221, 6 τοσαύταις maluit Gelenius | 12 συνελέχθη scripsi συνενέχθη ABE | 18 ὁρᾶται AaB | ἡμῖν libri ὑμῖν Sylburg | ποιησόμενοι] ὑποισόμενοι c. Reiske | 21 μὲν ὑμᾶς libri, corr. Hudson | 26 ἀμφοτέρω quod in libris ante σῶσαι legitur huc transposuit Sintenis II p. 9 | σῶσαι] σεσῶσθαι cum Sintenisio scribendum erat; σωθῆναι Bücheler | 31 παρ' ἑτέροις libri, quae recepi proposuit Sintenis l. l. παρὰ τῶν πατέρων Bücheler | 31 lacunam significavi auctore Sintenisio l. l.

222, 1 καρπεύσεται AB | ἔτι κατορθώσητε Sylburg επικατορθώσητε libri | 4 ἀξίμιον ἢ τὸ ἀγεννές? | 19 διαφορηθῆναι Sintenis II p. 10 διαφθαρεθῆναι libri | 20 ἐν add. Reiske | 24 ἐλευθερώσαντες B | 30 ἐκγένηται Portus ἐγγένηται libri.

223, 12 καταστήσασθαι libri, corr. Stephanus | 20 ὡς δὲ] ἦν δὲ? | 22 μάχαις ποιήσιν B; an μάχης ἰσχυρᾶς δεήσειν? | 25 ἱππεῖς delendum uidetur | 26 τολμηρῶ καὶ

ἀπερισκέπτῳ — χωροῦντες libri, corr. Reiske | 27 κατα-
πλήσασθαι BE.

224, 1 ποικίλοι Ab B | 4 Ποστούμιος in B a manu se-
cunda additum deleui | 5 τοῖς addidi | 9 Γάλλιον libri,
corr. Hudson | 12 τοῖς ἐνενήκοντα c. Reiske | 15 ἐχώ-
ρουν BCDE ἀνεχώρουν A Cmg | 32 ante πρεσβευτῆς in B
legitur ῥωμαίων, in CDE καὶ πρεσβύτερος, ex A nihil
enotatum; intercidisse nonnulla suspicor, quae probabili
coniectura sarcire mihi quidem non licuit. Pro αὐθις
expectes εὐθύς.

225, 2 ἐπιστὰς σὺν τοῖς c. Reiske | 3 ἀντισχόντας ἐξω-
θεῖ scripsi Reiskium secutus, ἀντισχὼν ἐξωθεῖται libri |
4 ἦκε Sylburg ἦκον libri | 11 πταλματος scripsi auctore
Sylburgo πτώματος libri | 24 φυγὴν B τροπὴν A φυγὴν
τῆς ῥοπῆς DE φυγὴν καὶ τροπὴν C | 26 γεφυλίον AB hic
et 226, 3; corr. Sylburg | 29 αὐτὸς Sylburg αὐτοὺς libri.

226, 1 ἐκτεθριωμένον maluit Reiske | 5 παρὰ AB
περὶ E | 7 τότε del. ego, Sintenis I p. 9 | 12 ἐξώθει scripsi
ἐξωθεῖ libri | 14 ἐπιφερόμενον? | 30 μακρῶ] λαμπρῶ B.

227, 4 τῆς μάχης om. ABE | 5 ῥωμαίων om. B for-
tasse recte | 9 ἦκοντες c. Reiske | 10 ἄρσαντες libri ψά-
ραντες c. Reiske | 11 ἐκότερον ACEa | ἀπονιψάμενοι
mauolt Bücheler | 14 καὶ ἐπιφέρουσιν εἴ τι κοινὸν AB Ea
κ. εἴ τι φέρουσιν ἔτι καινὸν Eb; ἔτι deleui | 17 ἔτι om. B |
22 τὰ om. B | 30 ἱερὰ καὶ libri, quod correxi | 32 ἱππέων
sanum non est; an ἱερέων?

228, 4 οἷ om. libri, add. Stephanus | 6 ἐστεφανω-
μένοις B | 10 καὶ om. libri, add. Portus | 11 τὸ om. B |
14 ὅψις τῆς ἡγεμονίας B | 15 τότε inserui | λεγομένης B |
23 διδούς B | 27 ἐλαύνοντα A.

229, 1 σιγὴν C φυλακὴν ABE | 2 παραγγέλλη (C)
Reiske παραγγέλλη AB | 4 ὀρθοῦς] μεστοῦς B | 7 τίς ἦν
ἡ κ. c. Bücheler | 30 ἀπολαμβάνειν BE | 31 οὐδὲν οὐδέ-
τερον BC | 32 ποιεῖν δεόν B.

230, 6 πέμποντα B | 17 οἰησόμενοι B | ἐξ deleui οὖν
c. Reiske | 21 δηλώσουσι Cmg δηλοῦσιν relicui | 30 καὶ
add. B | 31 ἐξῆγον libri διηγοῦντο Cobet N. L. p. 289.

231, 6 ὀρεᾶσθε B | uerba inde ab ἀφεῖναι usque ad

ἵνα u. 31 duorum uersuum spatium in archetypo ex-
 plentia omisit *B* | 32 σκηπτομένοις σώματα *B*.

232, 2 αἰτίας scripsi idemque c. Pflugk, εἶναι libri |
 5 ἀπιέναι Reiske ἀφείναι libri; ἀναστρέφειν add. post ἐκέ-
 λευσεν *Emg D* | 10 αὐτῶ Sylburg αὐτῶν libri | ἀγῶνος
 scripsi μάχης libri | 15 ἐκπρεπῆ *A* εὐπρεπῆ reliqui | 25
 ἐπιλείψαι *ABE* ἐπιλείψουσι *Cmg* ἐπιλείψουσαι *Stephanus* |
 29 ἐξιλάσθαι *AB*.

233, 5 πάσας libri | 8 οὕτω ἀπωσάμενοι malunt
 Reiske et Bücheler | 9 τε om. *B* | 14 παρεχόμενοι *ABE* |
 15 τὴν — ἀρχὴν libri, corr. Reiske | 23 ἤκοντας *Sintenis*
 II p. 26 ἐκόντας libri | 25 δὲ *Sintenis* l. l. τε libri | 28 τε-
 λευτῶντος libri, corr. Reiske | 29 τὴν συγγένειαν Büche-
 ler | 32 αἶ libri οἶ *Hudson*.

234, 7 ἀν τοῖς εἰωθόσιν πρώτοις ἀ. τὰς γνώμας? |
 8 μὲν om. *B* | 9 ἐν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ delenda ui-
 dentur | ταμιεύεσθαι c. Casaubonus | 13 φέρει scripsi
 φέροι libri | εὐμενῶς] εὐγενῶς mauolt Sylburg | 14 δ' add.
 Reiske | 16 τῇ om. *B* | ἐῶντι *B* | 27 ἐπιλαθόμενοι quod
 interpolatoris est seiunxi | 30 εἶναι λέγων *B*.

235, 2 ζημιώσονται *AB*, corr. *E* | 3 πάντα libri |
 8 παντὸς scripsi πάντα *B*, om. reliqui | 9 φοβερά πάντα libri
 praeter *B* | 12 ἀλούσας ὅσας libri, corr. Sylburg | 17
 ἐποιοῦν scripsi ἐποιοῦντο libri | 18 ἀνανεώσεσθαι *B*.

236, 3 εἰ δὲ μὴ *B* | 9 τελευταῖον *B* | τυράννων *AB*
 10 ἀγριοτάτων *AB* | 17 τ' inserui | πᾶσαι libri | 19 εὗρατο
 (*B*) | 20 ποιησαμένων *B* | 25 δὴ om. *B* | 26 ἐπεὶ] ἐπὶ *B* |
 28 τὸν] τοῦ *ABC* τοῦ δὲ *ED* τὸν *Cmg* | καὶ om. *AB* | 30
 παρὰ τῶν] πάντων *B* | 31 εἰσπράξεσθαι *B*.

237, 1 τε add. *B* | 2 τότε πλῆθος libri, corr. Syl-
 burg | 3 χρῆσεσθαι *B* | Λατίνοις ante χρῆσασθαι inserit
 Bücheler; malim αὐτοῖς | 4 οὖν add. *Bb* | 8 πολίτας]
 πλουσίους *B* | 11 ποιήσεσθαι *BE* | 13 ἣν Sylburg οὖν libri |
 18 αὐτοῖς] om. *B* | 19 ἔφη om. *B* | 21 ἐβαδίσατε ἐπιβού-
 λους *Sintenis* II p. 26 ἐμάθετε ἐπ' αὐτοὺς libri | 22 οὐ] ὁ
B | 23 λογιζόμενος *B* | 27 πάντως *B* | 28 δέους add. Reiske |
 29 παραποδῶτε *B* | 32 ἀτυχήσοντας libri, corr. Sylburg.

238, 5 τῆς πόλεως libri, corr. Sylburg | 7 περὶ? | 8 συστάς
 Reiske | 17 ἐλευθερίας *B* | 26 ὑπαιθρίους? | 30 διαλλαγὰς *B*.

239, 1 κεκομμένας *B* | 5 στρατιὰν *B* εἰς τὰς στρα-
τείας *c.* Reiske | 6 ὁμοίως uel κοινὰς *c.* Sylburg | 11 οὐτε
Hudson οὐδὲ libri | 19 ἕως Sintenis II p. 12 ὡς *AB* |
20 uerba τέλος ἐπιθεῖς quae in libris non leguntur addidi,
εἶχε, παραλλάττων ὁμοιον πολέμῳ βαρεῖ κακὸν Bücheler;
καλὸν ἐπεκδῦναι πολέμῳ βαρεῖ *AE* | 21 ἐπεκδῦναι *AB*.

240, 1 τιμωρήσεσθαι *B* | 3 ἔτι οὐκέτι? | 6 πυθόμε-
νοι mauolt Reiske | 16 ἐνθένδε *c.* Bücheler | 20 Μάρκον
c. Portus | 21 προσθεμένων *B* | ἰάσεσθαι *B*.

241, 5 συνέβαλον scripsi ἔβαλον *A* ἔβαλλον *B* ἔμελλον
E | 8 καὶ deleui | ἐκλειπόντων *B* | 9 οἱ *om.* libri, add.
Casaubonus | 12 πέραν *B* | 13 τοῖς add. *B* | 16 μετεωρί-
ζειν *BCDEa* νεωτερίζειν *ACmg Eb* | 20 καὶ abesse malim |
21 ἐτοίμης uel ἐτοίμως *B* | 24 δεδιττώμεθα *A*, quod ma-
luit Sylburg | ἰσταμένῳ maluit Reiske | 25 ὑποκλινώμεθα
B | αὐτῶν libri, corr. Reiske | 28 ἔπειτα δ' scripsi ἔπειτ'
ἀν libri; ἤξοιμεν *c.* Reiske.

242, 1 τὸ συνέδριον συλλ. deletο καὶ maluit Syl-
burg | ἐκατέρῳ *DEb* ἐκατέρων relicui | 2 καὶ θορύβους
post ἀκόσμους transponit *B* | 4 καταστησαμένη *c.* Reiske |
9 ἔχον *B* | 14 στάσιαστικῶς *B* στρατιωτικῶς *ADE* | ἐχθρας
B | 15 τοῖς] αὐτοῖς Reiske | 17 βούλοιτο *B* | 18 ἦσθοντο
Reiske ἦρχοντο libri | 20 γεραίτεροι προσήεσαν *B* | 23 ἄν-
δρας τριακσίλους? | 29 οἱ add. *B*.

243, 1 τῶν ἄλλων (*DE*) | 7 βουλευέσθαι libri, corr.
Sylburg | 7 uerba ᾧετο δι' αἰσχύνην δ' ἔχειν αἰτήσασθαι
archetypi uersum unum exaequantia omīssa in *BC* |
8 τοῦτ' αὐτοῖς Reiske τούτοις libri | 11 δωρεὰν *B* | τῆς
συγγενείας *BC* | 12 ἐσθήσεσιν *BC* | 19 χορὴ siue δεῖ ante
εἶναι intercidisse *c.* Sylburg, sed cf. Lobeck ad Phrynich.
p. 772 | 26 πάσας libri | 29 στενοχωρίας ἄγοντες *B* | ἡναγ-
κάσθην scripsi Reiskium secutus ἀναγκασθεῖς libri | 30
εἰσπραττομένας ante εἰσφορὰς operarum errore intercidit.

244, 3 τι *om.* *ABD* | 4 ἔλαβον Reiske λαβεῖν *ABC*
λαβὼν *DE* | 9 τὴν ἰδίαν *Cmg* | 10 ἐξέφυγον addidi; tale
uerbum intercidisse iam Sylburg et Portus intellexe-
rant | 13 τολμῶντος ἀντιλαμβάνεσθαι *B* | ἐκ χειρὸς *ABC* |
14 διαπραττομένους *BC* διασπραττομένους *ADE*, corr. Ste-
phanus | 16 ἦν *om.* *B* | 28 ἀπεῖναι libri, corr. Sylburg.

245, 14 αὐτῶν post μάλιστα δ' collocat Bücheler, delendum censuit Sylburg | 19 δὲ deleuit Reiske | 23 δὲ om. *B* | 30 τὸν δῆμον siue malis τὸ πλῆθος intercidisse recte coniecit Portus.

246, 3 θῆκαι (*DE*) ἔθη καὶ *AB* | 4 ἐστὶ πᾶσιν *B* | 6 ἄς deleui | 7 ἀναγκασθησόμενας libri, corr. Stephanus | 12 παραλύσονται] αποκρούσονται uel ἀπώσονται maluit Sylburg | 26 στρατιᾶς *B* | 30 ἀποδιδομένης *B*.

247, 1 ἐκείνους libri, corr. Sylburg | 3 ἐκέλευε *B* | 5 καὶ αὐτῶν ut ex κατὰ Οὐολούσκων corruptum deleui; καταπνύοντες c. Reiske | στρατεύσωσι *B* | 6 μήτε ante κατέχειν om. *B* | 11 ἕκαστοι libri praeter *C*, corr. Sintenis II p. 28 | 12 τε om. *B* | 16 ἀπομεινάντων *B* | 24 περὶ libri, corr. Reiske | 29 ἐν ἀκμῇ τότε μάλιστα c. Reiske | 31 ἐπεὶ δὲ Sintenis l. l. ἐπειδὴ libri.

248, 1 πυκνάς *B* | 2 ἀφῆκεν *B* | 7 τε om. *B* | 10 ἀμυνόμενοι libri, corr. Reiske | 13 δὲ καὶ (*DE*) | δὲ scripsi τε libri | 17 πάντ' scripsi ταῦτ' libri | 18 ἐφείς scripsi ἐφείης libri | διανείμασθαι quod in libris ante κελεύσας legitur huc transposui | 19 καὶ add. *B* | μηδὲν δὲ *A* | ἀναφέρειν scripsi ἀναφέρουσι *B* ἀναφέρωσι *AE* | 21 ἀν Πωμεντίαν, ἢ μεγέθει τε [γὰρ] περιβόλου? | 23 τῶν ταύτῃ Sintenis II p. 28 ταύτης *AB*.

249, 1 οὐκέτι οὐθενὸς c. Pflugk | 3 ἦν] ἡγγέλη? | 4 προάγων libri, corr. Reiske | 5 ὁ add. *DE* | 10 στρατιᾶς *B* | 22 τὰ αὐτῷπραχθέντα c. Reiske | 27 ἐξουσίαν] εὐτυχίαν *BC* | 28 τὰς ῥάβδους libri praeter *B* in quo τοὺς ἄνδρας, quod recepit Reiske στεφανώσασθαι pro στεφανώσαι corrigens.

250, 1 ἔτι om. *B* | 11 πρὶν ἢ scripsi πρὶν *A* μὴ *B*; semper autem πρὶν ἢ forma utitur Dionysius ante vocabula quae a consonanti incipiunt | 12 ἐπὶ] ἐν Reiske | γένηται *BC* | 17 προσελθεῖν *B* | 18 αὐτῶν τὴν ἔφοδον om. *BC* | 24 τῶν add. *B* | 25 συνέμιζαν *B* συνέτειναν *A* | 27 οἱ] ἀμφοτέρω c. Sintenis II p. 28 | 28 συνεπλέκοντο *A* συνέπεσον *B* (*CDE*) | 29 ἀναπεφυρμένοι scripsi ἅμα πεφυρμένοι libri.

251, 12 οἱ τῆς] καὶ *BC* | 20 διέθησαν scripsi διέθεντο libri | 21 ἐκδέχεσθαι addidi ex *Cmg* | 25 τὸν scripsi τῶν

libri | 26 δεινὸν *B* | 27 locum corruptum sic sanare uoluit Reiske ut fortius post ἡγεμονίας distingueret et pergeret: καὶ ἀρετῆς ἐναγώνισμα τελείας ἐσόμενον | 32 ἐν-τυγχάνουσιν *B* | ἐρικείας libri, corr. Glareanus.

252, 3 ἀλλήλοις *B* | 5 ἑωθινῆς *AB* | 7 ἀρούσκων *B* | 9 καὶ φοβερώτατον *B* | 11 τοὺς ἡγεμόνας libri, corr. Stephanus | 12 Ἄλβαν libri, corr. Sylburg | 13 δικτάτορα *B* δικτάτωρα *A*, corr. Stephanus | 17 εἶχεν libri, corr. Reiske | οἷαν τε Reiske, οἷαν ποτ' libri | 21 ἐν τούτῳ libri, corr. Reiske | 23 ἅπαξ] ἅπασιν *B* | 25 pro πυργηδὸν expectaueris φύρδην uel πεφυρμένοι | 27 πρὸς Reiske περὶ libri | 29 ἐπέκειντο? | 30 ἐπίπτονον] ἐπιπτον *B* | 32 ἀποκόπτοντες *B*.

253, 5 πολεμήτηριον *AB* | 9 καίλιμοντανὸς Sigonius μοντανὸς libri | 10 οὐέμιος γεμίνιος libri, corr. Sylburg | 12 πεντηκοστῆς *B* | 13 στησικρατος ὁ *B* | 22 uerba corrupta sic dedi ut in *ABC* leguntur, ἀντιδιεπαγόντων δὲ τῶν ὑπὲρ ἐκείνους ψ. *DE* οὐδὲν δ' ἐπὶ τέλος ἀγόντων τῶν ὑπὲρ ἐκείνης ψ. c. Sylburg | 24 συνελάμβανον *B* | 26 καὶ ἐκάστῳ τ. α. κατισχυομένῳ scripsi καθ' ἓνα τε τῶν α. κατισχύομενοι libri | καὶ post κοινῇ om. *DE* | 27 βοηθῆσαι scripsi βοηθήσαντες *ABC* βοηθήσοντες *DE* | 31 στρατολογίαν Camerarius ἀπολογίαν libri | γὰρ inseruit Sylburg | 32 καλεσάντων *B*.

254, 2 αὐτοῦ? | 4 ἀπείχοντο τοῦ μη παῖειν *B* | 7 πρὸς κατασκευὴν παρασκευαζόμενα corrupta esse uiderunt Sylburg qui ἀπόστασιν uel ἐπίθειςιν et Reiske qui κατάπληξιν coniecit. ego malim uno uocabulo προκατασκευαζόμενα | 9 τε scripsi δὲ libri | 10 lacunam significauī; intercidit Sabinorum mentio | 14 αὐτῶν deleuit Reiske | 19 αἰτησόμενοι παρεγέγοντο. παρεγέγοντο δ' ἐπὶ c. Reiske | 21 ὑπ'] παρ' *B* | 24 καὶ κληθεῖς libri, corr. Sylburg | 26 προσελθὼν libri, corr. Reiske.

255, 1 φοβερώτερα *B* | 2 ἐπισχῆσμεν? | 9 ἅπαντες libri | 10 αἰρούμεθα *B* | πολιτευόμεθα *ABa* πολιτεύματα *Bb*, corr. Sylburg; ἐλούμεθα πολιτεύματα mauolt Sintenis II p. 30 | 13 διαπράξεσθαι *B* | 14 διεξεργάσαιτο *AB*, corr. Reiske | 17 ἡμῶν *B* | 21 ἅπαντα scripsi ἢ πᾶσα libri | 24 δικαιοτέρον? | 26 ἑαυτοῖς Reiske ἐν αὐτοῖς *AB*.

256, 2 λέγομεν *AB* | 3 εἶναι om. *B* | ἄς ἂν *AC* ἄς *DE* | 6 in his uerbis grauitur corruptis et laceris emen-

dandis frustra desudarunt Sylburg, Portus, Reiske, quorum coniecturas parum probabiles tacere praestat, nisi quod recte in *πᾶσι* latere *παισὶ* uidit Reiske | 7 *τε* post *ἀγωνιούμεθα* a *Bb* erasum | 10 *ὡς* om. *B* | 12 *δι' ὑμᾶς* *B* | 13 *πέμψομεν* libri, corr. Portus | 20 *Μαρκίου* libri, corr. Stephanus | 29 *ἀπεδείξατο* *Ba* | *αὐρούσκοις* *B* | 20 *μεθ' ἡμῶν* Sylburg *ἐφ' ὑμῶν* *AB*.

257, 3 *ἡμῶν* *Ba* *ἐγγόνων* *ABb* *ἐγγόνων* *ἡμῶν* *C* | 10 *ἀπεργασαίμεθα* scripsi *ἐργασαίμεθα* libri | 11 *ο* add. Reiske | 26 uerba *οὐκ ἀποστήσομαι τοῦ ἤδη καλῶς δεδογμένου* absunt a *ABC*, extant in *Cmg DE* | 27 *καὶ* deleui, „quod si seruandum uidetur cum Sylburgo ante ὅσον transponendum est | 32 *τοῦ*] *νοῦ* c. Reiske | *φρονίμου* *τινος* libri, corr. Reiske *τινος* post *μανίας* p. 238, 1 transponendo.

258, 1 *νῆ Δία, μανίας* *τινὸς* Reiske | 3 *συγχωρῶν* Reiske | 5 malim *εἰσηγησόμενοις* cum Porto | 8 *ἐλέσθαι* libri, corr. Sintenis II p. 30 | 9 *ἀνυπενθύνω* Sylburg | 15 *ὑπὸ* om. *B* | 20 *διχοστασίας* scripsi Sylburgo auctore, *προστασίας* libri | 24 *αὐτῷ* *BC* | 29 *προελόμενος* libri, corr. Sylburg | 30 *Ξερουιλῶ* libri, corr. Sylburg.

259, 1 *ἀγόμενος*] *ἀναγκαζόμενος*? | 3 *προελθὼν* scripsi *ἐλθὼν* libri | 7 *ἢ τάχα μίαν ἄτε* *AB* et *C* nisi quod *ἢ τάχα τε μιάνατε*, om. *D* et *E*, in quo tredecim literae ante *ὑμᾶς* erasae sunt; οὐδὲ *πάσχειν βίαν* *προσδοκᾷτε* Reiske, parum probabiliter | 9 *ὡς* *B* | *δεομένοις* libri, quod correxi | 12 *ὑπεσχόμεθα* *AB* | 14 *τὸ* om. *B* | 16 *ποι* *B* | 22 *πολεμίους* libri, corr. Sylburg | 25 *ὑποπτεύητε* libri, corr. Reiske | 27 *τῶν* delet Pflugk | 31 *ἐπικουρεῖν* libri, corr. Portus.

260, 4 *κακουργότερον* libri, corr. Reiske | post *μοι* lacunam significavi, quae potius ante ὅτι statuenda erat; interciderunt pauca velut: *οὐκ ἂν φθάνοιτε ὅτι* κτλ., id quod iam Reiske intellexerat | 5 *ταύτης μὲν οὖν τῆς ὑ.* c. Reiske | 11 *ἀποδύσασθε*] *ἀποδέξασθε* *B* quod recipere debui; *ἀποδύσασθε* enim nihili est | 19 *ἄλλοτρίως* quod abest a libris inserui | 22 *φιλανθρωπίας*? | 26 *ῥωμαίων* libri, corr. Sylburg | 29 *πᾶσα* libri, corr. Reiske | *συνειδότην*?

261, 5 *καὶ* om. *B* | *δέκα*] *δὲ καὶ* *B* | 6 *τάγματα* *δέκα*

B | 13 Οὐαλέριος seclusi | 17 καὶ inserui | 18 ἀναγκασθέντες ut ortum ex praecedenti ἀναμνησθέντες deleuit Sintenis II p. 27 | 19 γενόμενοι Sintenis l. l., γενέσθαι libri | πρῶτοι] πρότεροι c. Sintenis l. l. | 27 νουθετηθέντων Sintenis l. l. βουληθέντων libri, in quibus ante ἀμφοτέρων additur ἔξ; unde probabilior fortasse fit altera quam Sintenis proposuit coniectura: χρόνῳ. μιᾷ παρατάξει δ' ἀμφοτέρων νουθετηθέντων, ἔπειτα κτλ.

262, 1 ὑποχωρήσεις c. Sylburg | 2 κρυφαίας Sintenis I p. 18 κρύφα Cobet N. L. p. 446, κούφας *A* κορυφαῖς relicui | 8 τῶν add. *B* | 9 ἔστι δ' ὧν *B* | 10 ἄλωσης libri, corr. Reiske | 19 ἀποδείξειν scripsi ἀπολείψειν libri | 23 ὅπερ et ἡναντιοῦτο *AB*, corr. Sylburg | 26 αὐτῶν] αὐτοῦ mauolt Bücheler | 27 ὧ Reiske ὡς libri | 28 ἡγγάλλοντο (*A*) *Ba* ἡγγέλλοντο *Bb* | περὶ τῆς προκλήσεως scripsi ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας *AB* | 31 ὁ add. *B*.

263, 2 βουλευσομένους *B* | 15 ταῦτα? | 19 βούλεται uel ἀνέχεται post πράγματα inserendum esse censuit Reiske | 20 εἰμὶ post δὴ intercidisse suspicatur Bücheler | 24 φαινομένη Stephanus et Sylburg ex Thuc. I 32, φερομένη libri | 30 ἐκείνη Sintenis II p. 30 ἐκεῖνα libri.

264, 8 βουλόμενος om. *B*, fortasse recte | ποιήσασθαι libri, corr. Reiske | 9 τῆς βουλῆς scripsi ἧς libri | 10 ἡ seclusi | 24 ὁρῶ mauolt Sylburg.

265, 2 ἐκ τῆς πατρίδος mauolt Bücheler | 4 an τῶν γὰρ τριῶν ταγμάτων ἐκάτερος ἔτι κύριος ἦν coll. VI 42? | 13 πάντες libri | 14 Βελλούτου Sylburg Βέλλου libri | 17 νομίζεται scripsi νομίζονται libri | 31 ὅποι libri, corr. Reiske.

266, 13 τότε δὴ mauolt Portus | 18 ἔθνη add. *B* | ἐπιτίθεντο libri, quod correxi | 21 ἀγορῶν *ABa* ἀγρῶν *Bb*.

267, 19 δέ add. Sylburg | 25 αὐτοῖς libri quod correxi.

268, 11 εἰρήνης ἄρχειν c. Reiske | 13 μάλιστα seclussit Reiske.

269, 1 τὰ addidi ex *C* | 12 γε quae Sylburgi est coniectura operarum errore in uerborum ordinem receptum est, τε libri, quod ita seruandum esse duxi, ut u. 15 οἱ expungerem | 13 οἱ ἐπὶ τοὺς ὁ. *B* | ἐλευσομένοις *A* ἐλευσόμενοι *B* | 15 οἱ deleui, εἰ c. Reiske | 24 πολλῶ χαλεπωτέροις Reiske | 28 ἀκούσασα Reiske.

270, 6 συνελθόντες *AB* | 10 τε inseruit Reiske | 11 Ποστούμιον *AB* | Καμινιονί *B* | 13 δευτέρας Sylburg ex Lapo ἐβδόμης libri | 30 δὲ inseruit Pflugk | 31 ὁμῶς ἢν *BC* ὁμοσε τε *AD*, ὁμολογήμασιν uel tale quid in his latere suspicatur Bücheler.

271, 6 ἄλλοτρίως scripsi ἄλλως libri | 7 ἢ deleui; συμπείθουσιν ἑαυτοῖς, οἳ γε δεδ. c. Reiske | 8 μέλλοντες Sylburg μέλλοντας libri | ὑμᾶς ὥς? | 10 κακῶν Reiske ἱκανῶς libri; an ἰταμῶς καὶ ἀπερισκέπτως? | 12 οὕτως ἢ ὥστε c. Pflugk | 13 λέγοντο] ἐπιδέχοντο τὸ? | 16 ἥδη δ' Reiske | 17 γινομένην libri, quod correxi | 18 τὰ om. *AB* | 29 εὐτυχίαις *Ab* Krüger ad Dion. Hist. p. 260 | 30 δὲ om. *AB*.

272, 2 διανοουμένων] διακειμένων mauolt Sylburg | 6 τῷ] τὸ *B* | 7 τοῦ inseruit Reiske | ὑμᾶς *AB* | 8 ληστεύουσιν Sintenis II p. 21 δημεύουσιν libri | 9 ἐνδοιαστικῶς *Bb* | ἡμῖν διακείμενα scripsi ἡμῶν ἀφειμένα libri | 12 βεβαίως Sintenis II p. 22 βέβαιον libri | διαμένειν libri, corr. Sintenis l. l. | 13 πύστιν Sintenis l. l. πίστιν libri | 15 ἐπιστρατεύοντες *C* | 16 γενόμενοι scripsi ἔνδον libri | 21 ἐλπίζομεν Reiske ἐλπίζοντες libri | καὶ secluserit Sintenis l. l. | ὑμῖν *B*.

273, 3 λιμὸν ortum ex πολεμίων quod praecedit, deleui | 6 δ' inseruit Portus | 12 ἀνυπομένητος Sylburg | 13 ὅψιν διὰ χρυσὸν τὸν τύραννον. οὐδεὶς *C* | 16 ἀπειστώας Reiske ἀπίστωας libri | 17 ὑμῖν *B* | 19 δὲ *C* δὴ *AB* | 29 ἴσως] ἢ ὥς *B* | 31 δῆπου?

274, 2 ἐκγένοιτο c. Reiske | 4 οὐχ οἱ Reiske οὐχὶ *AB* | 11 τοῖς δεινοῖς Pflugk | 12 τὸ ἀσφαλὲς om. *B* | 13 τρόπου *AB* | 16 τίνες] οἵτινες *AB* | οἱ ante οἰκήσεις add. corrector *C* | 20 γλίσχρως scripsi αἰσχρῶς libri εὐχερῶς Sintenis II p. 31 | 25 πενίαν ante δηλονότι inseruit Reiske | 26 ὅποι Reiske | 27 ὃ in *B* erasum, om. *A* | καὶ deleui καὶν *B* | 28 τοῦτο] ἀντὶ c. Reiske | μήτε Sylburg μηδὲ libri | 30 γενέσθαι scripsi ἔσεσθαι libri.

275, 1 μὲν γ' Reiske μέντ' *B* μέντοι *A* | 7 ἀξιώσειεν ἂν Pflugk | 17 συγχωρήσαιομεν libri, quod correxi | 19 πολεμεῖν Reiske πολεμικῶν libri | 23 πολέμια? | 24 τῶν Reiske

τῷ libri | 29 ἥδη Sintenis II p. 32 ἡμᾶς libri *τινας* Reiske | ἐπισταμένους libri, corr. Reiske | 32 τε add. B.

276, 13 γὰρ om. B | 14 γένοιτο ABa | 20 ὑμῖν Gelenius et Portus | 32 ἐχάρισθε B.

277, 2 καὶ μεγάλα B; an πολλοὺς πολλὰ καὶ μεγάλα? | 3 ἐξαμαρτάνοντας libri, quod correxi | 6 μεθύλλιον AB | 10 τις add. B | 11 ἐπαινείτε B | 14 οὖν κατακτησαμένους B | 21 ἡμετέροις libri, corr. Stephanus | 26 ταύτην Bb | 31 δὴ mauolt Sylburg | 32 ὑμῖν Sintenis II p. 32 νῦν libri.

278, 5 καὶ] τὴν B | 9 αὐτῷ Reiske αὐτῶν libri | 11 ὁ δῆμος Sintenis I p. 19 ὅμως AB | 14 γεγόμενον? | 17 ποιήσασθαι libri, quod correxi | 19 δεδοικῶς μὴ οὐτινος ἀξιοῖ Sintenis I p. 19 | 21 καὶ add. B | 22 ἐν add. B | 23 ἐνοικεῖ καὶ κοινῇ A ἐνοικία κοινῇ BC; an ἔνεστιν, οἷ ἰδίᾳ τε καὶ κοινῇ οὐκ ἀξιοῦσιν? | 32 αὐτοὶ delevi et εἰ inserui; αὐτοὶ γὰρ πείσονται τούτοις c. Reiske.

279, 1 μαθόντες τε ὅτι B | 2 καὶ om. B | 3 συγκαθίσουσιν libri, corr. Reiske | 12 κατὰξωσι libri, quod correxi | 25 τε καὶ B | 26 δεύτερον scripsi ἔτερον libri.

280, 5 ἐπὶ τὴν στάσιν ἦν B, sed ἦν add. a rectore | 6 τὰ om. AB | 19 οὐδέ γε] οὔτε? | τὰς κρίσεις Reiske τῇ κρίσει libri | 20 εὐθὺς παραδίδοσθαι? | 21 uerba μεταφέρειν τὰς κρίσεις Stephano suspecta | 23 ἔγνω B.

281, 3 ἀπελργασται B | 7 δανείσαντες c. Reiske | 13 φύρουσι Reiske φέρουσι libri | 19 an ἀφικομένους ἐπὶ τὸ στρατόπεδον? | 24 ἡγεμῶν add. Reiske | 32 ἂν add. B.

282, 18 διὰ χρέος D διὰ χρέως Ab χρέως Aa B | 23 ἐξεταζόμενοι fortasse cum Reiskio scribendum | 25 συγχωρούμενοι libri, corr. Reiske | 26 ἀπολυόμενος? | 27 χαλεπῶν τε scripsi χαλεπότητα libri | 32 ὑπὸ] παρὰ Bücheler.

283, 2 ὀλιγορχίαν B | 3 θῆται A θεῖναι θελήσει Bb C | 5 δικαιότερον αὐτῷ c. Reiske | 9 πολιτείας Bb | 11 οὗτος scripsi αὐτὸς libri | 15 τὸ ἔργον αὐτοῖς B | 16 τῷ] τὸ B | χώραν Ba μοῖραν ABb | 17 ἐγὼ ταῦτα B | 20 καὶ delet Reiske | 23 τοὺς παρόντας libri, corr. Sylburg, Portus | 30 αὐτῷ ὄντι c. Bücheler.

284, 4 ἀλλὰ] ἀλλ' ἂ Bücheler | 5 ἔτι μένων scripsi ἐπιμένων libri | 8 πᾶσα libri | 10 τῶν διαφόρων Reiske διαφέρων AB | 16 φανερώς A | 19 καὶ ὅτι ἂν Sylburg ὅτι

κἂν *AB* | ἄλλο Sylburg ἄλλο *τι* libri | 20 ποιήσετε *ABC* | 22 ἡ πόλις addidi | 24 μάλιστα ἀσύμφορον *c.* Reiske | 27 δήμον *c.* Sylburg | 30 ὑπὸ δὲ ἄ. Sylburg | 31 ὑμῖν Reiske ἡμῖν *B* εἰ μὴ *A*.

285, 1 διὰ ταῦτα *Bb* | 8 τεκμαιρόμενος libri, quod correxi | 9 γὰρ om. *AB* | 11 ὅχλος deleuit *Bb* | 14 σοβαρὸς *B* | 18 ἐκβαλοῦσιν Bücheler | 19 αἷς post Συρακούσαις add. *ABb* | 21 ἐπ' ἐκείνοις Sylburg, ἐπ' ἐκείνων ἐκάστω Reiske | 31 οὔτε] οὐ malim cum Büchelero | 32 διαμένονσα] διασθενούσα *c.* Reiske.

286, 1 μένει seclusi μένειν *c.* Reiske | 2 δυνησομένης *B* | 3 ἂν om. *B* | 8 διαλύει libri, quod correxi | 16 καὶ om. *B* | 21 αὐτοὶ *ABa* αὐτοῖς *Bb* | 27 αἰτησαίμεθα Sylburg ἡγησαίμεθα libri | 28 ἀπειλῶμεν scripsi ἀπολοῦμεν libri; audaciora molitur Reiske.

287, 1 καὶ delet Pflugk | 6 τοσαῦτα? | 17 τὰς om. *B* | 32 οὐ addidit Reiske, sed plura ante λέγω intercidisse suspicor.

288, 6 αὐτοὶ *C*, Sylburg, Sintenis II p. 30 αὐτὸ *AB* | 7 ἔλεγεν scripsi λέγει libri | 10 ἡ μὲν *Ba* ut uidetur ἡμῖν ἡ *Bb* ἡ *A* | 22 *τι* delet Sintenis II p. 32 | ταυτὶ *AB* corr. Sylburg | 29 τότε scripsi τοὺς *AB*.

289, 4 καὶ del. Stephanus | 10 μηδετέρᾳ *AB* | 12 ὑπεριδόντας *B* | 24 ἐπιπελασμὸν *B* | 30 *τι Ba* ἔτι *ABb*.

290, 1 ἄλλως τε secludit Reiske | 3 καὶ μὴ φιλονεικεῖν om. *B* | 5 τιμῆς τυγχάνειν *B* | 6 ἐκγόνων *Bb* | ἐπειδὴ δὲ *Bb* | 7 ἐκπεπτωκότας libri, corr. Bücheler | 8 ἡμῶν *B* | 17 βουλευσάντας *AB*, corr. Reiske | 18 μηδὲν] μηδὲ τότε Reiske | 28 βουλευσόμεθα *B*.

291, 1 ἐξαιρεθῆναι? | 4 εὐνόια *B* | 7 ἡμέρας *A* | 16 παρελθόντες libri, quod correxi | 19 παρεκέλευσαν *B* | 23 καὶ add. *B*.

292, 13 σὺν χρόνῳ? | 30 ἀφείσθαι libri, corr. Sylburg.

293, 5 ταῖς πάνν λαμπροτάταις libri, corr. Sintenis II p. 33 | 6 αὐτῶν] αὐτῷ *c.* Sintenis l. l. | 7 εἰς scripsi ὅς libri | 8 ἐπηνέγκατο *B* | 10 Ναυτίλου *B* | 14 πάντων *B* | 20 ψηφίζεσθαι? | 21 οὐδὲ *AB* | 30 uerba Λαϊνάτης Μάνιος Οὐαλέριος Οὐολούσσου νίος accesserunt ex *B*, nisi quod in eo legitur οὐελούσσου et ante Λαϊνάτης additum est ὁ, quae correxi | 31 lacunam significaui, in qua intercidit

cognomen Valerii Ποπλικόλας et nomen legati tertii fortasse Lartii | 32 Ποπλίου υἱὸς Ποστούμιος *A* Πόπλιος Ποστούμιος *B* quare lacunae signum posui; interciderunt cognomen Seruillii Πρίσκοις et nomen legati quinti.

294, 4 Καίλιμοντανός scripsi καὶ νομεντανός libri | 9 δύνανται *B* | 13 παρ' αὐτῶν Reiske αὐτῶν libri | 20 *τι A τε B* | 20 εἰπεῖν Reiske προειπεῖν libri | 22 ὁμωνύμως Reiske | 32 προσποιητὸν *B*.

295, 12 τὸ κωλύον Pflugk, Sintenis II p. 33 κωλύον libri | κατεῖναι *AB* corr. Sylburg | 27 ταῦτα δὴ — ἐψηφισμένης Sintenis l. l. ταῦτα δὲ — ἐπεψηφισμένης libri | 31 εἰ *Ba ἢ Bb*.

296, 5 κρεῖττονες διαλεγόμενοι c. Reiske | 6 διαλύσεων scripsi διαλύσεως libri | 10 βάρος mihi suspectum ut repetitum ex eo quod praecedit σοβαρόν | 18 *τε om. B* | 24 βουλευσομένους? | 28 ἐπιτρέπει libri, corr. Sylburg | 30 κατακεκλιμένοις *B*.

297, 2 προέρχεται c. Portus | 19 πάντας μᾶλλον] πᾶν ἄσμενον? | 11 ὑπομενεῖν scripsi ὑπομένειν libri | 13 τοῦτο μέρος *B* | 14 κακῶς εἰδῶς uix sana sunt | 17 κοινὸν delet Reiske | 20 οἱ] οὐ *B*, quod recipere debui | 23 κατεῖναι libri, corr. Sylburg | 28 alterum *τι om. B*.

298, 3 ἀποκρίνομαι *AB*, corr. Sylburg | 7 τὰ φανερώτατα *BC* | 11 καὶ *C* ἢ relicui | 16 *τε* inseruit Sylburg | 24 γενόμενοι αὐτοὶ transponit Bücheler | 25 ἦν δεῖ αἰτεῖσθαι c. Bücheler | 29 καὶ πολλὰ *om. B*.

299, 9 μεγάλα καὶ πολλὰ *B* | 10 αὐτῶν post ἄλλης add. *Bb* | 12 εἶναι] ποιῆσαι? | 15 ἐξόν] ἐξ ὧν *B* | 15 κωνεῖσθαι libri, quod correxi | 17 βασιλέας *A* βασιλέων *B* | 18 ἅπασι scripsi ἅπασαν *A* πᾶσαν *B* | ὥς *B* | 19 κτίσεως *AB* | 26 αὐτοῖ? | 28 φέροντες errore uncinis inclusum | 29 ἐφ' *om. B* | 30 μεγάλας πεισθεῖσι c. Reiske | δὴ Reiske μὴ libri | 31 ὑπομείναμεν *B*.

300, 1 ἀνηντλήσαμεν scripsi ἠντλήσαμεν libri, sed in *B* duo literae ante ἦ erasae sunt | 8 στρατεία *B* | 9 διηγωνισάμεθα c. Sylburg | 15 τυραννίας *B* | 20 γενόμενον add. *B* | 22 τὰς inserui | 23 καὶ ὁλοφρομένους ὀρῶντες *B* | 24 ἐπιβοώμενον libri, corr. Sylburg | 29 κινδύνων *B* | ἐκείνον ἀναρρίψαντες *B*.

301, 4 διὰ post δύναμιν intercidisse suspicatur Bücheler | 6 ὑπ' Α' ἀπ' (B) | 10 ἐναντιώσασθε B | 12 βέβαιον ἔδοξεν εἶναι B | 14 δὲ ἴσως B δεήσεως Α' δι' ἴσης Reiske | 16 πάντα B ταῦτα Α' | 18 οἴεσθε Bb | 19 οὖν om. AB | 31 τὰς inseruit Portus, αἱ Α' om. B | τῶν Λατίνων libri, articulum deleuit Sintenis II p. 34.

302, 1 μεγάλα φρονουσας B, corr. Sintenis II p. 34 | 3 δεομένους mauolt Sylburg | 6 γε Reiske μὲν libri | 8 ὡς τυραννίδα Stephanus | 32 διεψεύσασθε] καὶ διεψεύσασθε B καὶ διεψευσθε Α'.

303, 3 τὸν ἄνδρα add. B | 18 τῇ ἀπάτῃ uel ταῖς ἀπάταις maluit Sylburg | 23 οὐκ ὀλίγους B | 24 τὴν om. B | 25 τὸ add. B | 26 πολλήν] πολλοστήν?

304, 4 παρηνομήσατε B | 8 ἀξιοῦμεν? | 19 λαβόντες libri, corr. Portus | ὑποδεξαμένης AB | 20 ἡμᾶς add. B.

305, 1 ὑπὸ τούτων Reiske τούτων libri | 3 ἀποθήσομεν? καταθήσομεν c. Reiske | 9 τὰ ὅμοια Reiske | 12 ἦ] οἱ B | ἐπὶ add. Reiske | 13 παρωσάμενοι Α' | 15 μάλιστα καταφρονουμένην c. Reiske | 22 κληρους ABC | 26 ὡς] ὁ AB.

306, 4 οὖν inserui | 8 ἀπαλλαττόμεθα B | 13 μένειν seclusi | 14 καὶ μετὰ πολλῶν πόνων κτηθεῖσα c. Sylburg διὰ τῶν ὅπλων — ζητηθεῖσα c. Reiske | 18 ἀναγκαζόμεθα libri, corr. Reiske | 21 ἀλύσει libri, quod correxi | 26 οὖν om. B | 30 ἡγεμονα libri, corr. Sylburg.

307, 2 καὶ ὠφελίμους? | 11 ἐκείνων B idemque c. Sylburg | 14 φιλίων B | ἐλεεινὸν libri, corr. Sylburg, Reiske | 15 τὸ add. B | ἐξελαύνεσθαι? | 18 ἐκκλίτοντες Bb | 19 λυπηρὸν libri, corr. Sylburg | 20 ἀλλ' deleuit Reiske | 25 φυγαῖς Sintenis I p. 29 φυλαῖς libri, nisi quod in B λ in rasura posita est.

308, 3 προαιρήσεσθε B | 13 ἐκέχντο c. Stephanus | 15 μόνοις τοῖς δημόταις? | 22 πρὸς add. Sylburg | 23 πολιτῶν] πλειστον? | 24 ὅς] ὁ Bücheler | δυναστείας δὲ τῆς καλουμένης δικτατορίας ἢ AB, corr. Pflugk | 28 τοὺς om. B | 31 δίκαια libri, corr. Reiske.

309, 11 ἄλλους τινὰς B | 17 θάτερον libri praeter Ba, corr. Sylburg | 20 ἀπαναστάσεως c. Portus | 28 ἐπὶ τούτῳ c. Sylburg | 30 παραστήσασθαι B.

310, 1 κακίας Bb | 5 τὸν om. B | 6 περιάγοντες B | 13 συλλελογισμένῳ c. Reiske | 17 τὴν addidi | 21 σωτηρίας libri, corr. Sylburg | 24 μηθενὶ AB, corr. Portus | 26 βουλήματος c. Sylburg | 31 ἡξίωται scripsi ἀξιούται libri.

311, 1 ὑπὸ τοῦ ὑπάτου libri, corr. Sylburg | 9 οὐδένα ποιησόμεθα λόγον scripsi οὐδὲν ἂν οἰόμεθα δεῖν libri | 25 δίκας — ἰδίας scripsi δίκαις — ἰδία A δίκαις — ἰδίαις Bb | 32 βουλευσομένοις Bücheler.

312, 2 μέντοι] μόνα Reiske | 5 δὴ malim cum Sylburg | 8 αἱ πᾶσι Reiske πᾶσαι AB | 13 νῦν] ὑμῖν? | 15 καὶ σώματα B | 16 αὐτῶν ὁμηρα B | 22 ἀνθρώποις ἐστὶν B | 25 μικραὶ Reiske μικραὶ libri | 27 εἴ γε Reiske εἴτε libri ἥδη Pflugk ἔτε Sintenis I p. 25 | 30 ὑμῖν scripsi ἡμῖν B ἢ μὴν A, quod post λεγῶν transposuit Reiske | 32 γιγνομένης B.

313, 2 μήθ' Reiske | 8 κοινῇ scripsi κοινὸν libri | 10 συνάξει? | 17 καὶ add. B | 20 περιβάλλοντες AB | ἀλλήλους AB | 21 πάλαι scripsi παλαιὰν libri | 23 ἀνηνύτους Sintenis II p. 28 ἀγενήτους libri | 25 ὑμῖν libri corr. Stephanus | 26 ἡμᾶς libri, corr. Sylburg | 27 ὑμᾶς libri, corr. Sylburg | 28 ὑμῶν ἀγαθὰς εἰδόσι libri, corr. Reiske | 30 εἴτε AB, corr. Reiske | 31 ἐλπίδος Bb, sed dos in rasura.

314, 3 ἐναντιωθησόμεθα B | 5 ἐπιχειρεῖ Bb | 14 μέρη] μέλη Bücheler | 22 τὸ δὲ στόμα ὅτι φθίγγεται quae in B post ἀκούει leguntur seclusi | 24 περιβαλοῦσα B | ἔσχε AB | 25 πρᾶγμα] σῶμα Sylburg | 30 ἀναγκάζουσα libri, corr. Portus.

315, 3 ἐπὶ τὸ πολὺ ABa, τὸ erasum a Bb | 9 τῶν κοινῶν B | 14 εἰ δὴ? | 22 κακηγκαιῶς Bb | 26 γαστήρ addidi ex coniectura Sylburgi | 28 ἀπάντων] ἅπασι c. Reiske | διαμονῆς Reiske διαλλαγῆς libri.

316, 1 malim καὶ ὥς cum Sylburg | 7 ἐγίνοντο τὴν δημηγορίαν B | 10 ὑπομενοῦντας AB | 15 ἀπειναι AB, corr. Sylburg | 22 τὰ καλὰ μαραινόντα addidi coll. II 3; om. libri | 28 περιῆ? | 29 ἐλλείψειν Sylburg ἐλλείψει libri | 31 δεήσειν Sylburg δεήσει libri.

317, 5 ἀποστερόμενον scripsi ἀποστερούμενον libri | 9 ταῦτα Sylburg ταῦτα libri.

318, 7 βαλεῖν κακῶν *B* | 9 ἀλλ' ὥσπερ εἶπον *AB*; an ὥσπερ εἰκὸς? | 16 ἡ βουλὴ add. *B* | 19 σικίλιος libri, corr. Sylburg | 28 φιτιάλεις *Bb*.

319, 2 Οὐσικέλλιον scripsi λουσίλλιον *A* οὐεσίλλιον *B* | Ρούγαν Gelenius ριουγανόν libri | οὔτοι] τοι *Ba* | τὴν add. Reiske | 4 πρότερον *Ba* πρὸ τριῶν *ABb* | 9 συνεβούλευσε *B* | 13 τῶν add. Sylburg | μηδένα *B* | 21 πάντα libri | 22 χρήσασθαι *AB* | 23 ἐκγόνους *B* | 31 ἐπειδὴ *B*.

320, 18 τὴν om. *B* | 20 οὐκέθ' addidit Reiske | 28 τὸν addidi | 31 ὡς ἔλαχε *Bb* om. *Ba* | τῶν add. Reiske | κατὰ τὴν πόλιν om. *B* | 32 ὑπέμεινε Reiske ἔπεμψε libri.

321, 1 ποστούμιος *ABb* | 6 ἐπιβαλλομένων *B* | 8 ἀπείρξειν c. Bücheler | 14 ἐγκαταλειφθέντα libri, corr. Sylburg | 17 πόλους κατὰ *AB*, corr. Sigonius.

322, 15 ἀμφοτέρους ἐνίκων c. Reiske | 22 Μάρκιος libri, corr. Sylburg | 27 πάσας libri.

323, 5 αἶε om. *B* | 8 τοῖς] τοὺς *AB* | 13 συνεισπίπτει *B* | 15 ἐγίνετο *Bb* | 18 αἶ add. *B* | τεγῶν *AB* | 20 ἐκάστοις ἰσχύς c. Bücheler | 21 γε add. *B* | 25 ἐγκαταλειφθέντων libri, corr. Sylburg | 27 τε add. *B* | ἐν τῷ χωρίῳ add. *B* | 29 μόνος add. Reiske | 30 προϋποστὰς libri, corr. Sylburg | 32 λαμπρότερός ἔτι ἐν?

324, 1 τῷ add. *B* | συστάντι post Ἀντιάτας transponit *B* | 17 τε add. *Bb* | 18 ἐπόμενον *ABb*, corr. Reiske | Hic et 325, 6. 32 pro Ποστούμιος reponendum esse Πόστουμος apparet | 23 ὑποχωροῦντες libri, corr. Portus | 29 οἱ add. *B* | 30 τῇ μάχῃ ταύτῃ *B* | 32 αὐτοὺς libri, corr. Sylburg.

325, 1 ἀναμφιβόλως *B* | 13 πολλαῖς καὶ add. *B* | 15 ὡς συνεπαινούντων c. Sylburg | 16 τε *A* δὲ *Ba*, om. *Bb* | μεγάλην add. *B* | 18 καταχρήσασθαι *AB*.

326, 14 τὰς Λατίνων? | 32 ὅτι δ' ἂν *AB*.

327, 1 δοκεῖ *B* | συνεθήκαντο Reiske | 5 ταῖς τῆς καλουμένης Λατίνης ἐορτῆς c. Sylburg | 7 ἐνίκησαν libri, corr. Portus | 10 τότε add. *B* | 16 θρόνοις ἐλεφαντίνοις *B* | 20 ἐξ scripsi ἐπ' *AB*.

328, 9 διαφόρον add. *B* | 10 δὲ om. *B* | 11 ἐρανισμοῦ *AB* | 20 κατενεχθὲν *B* | 25 πάντων] πολιτῶν c. Sylburg.

CORRIGENDA.

P. 16, 15 lege *Νόμας* 37, 8 l. οὐ 105, 30 l. *ἰδεῖν* 127,
30 l. *σύννηθες αὐτοῖς ἦν* 152, 13 l. *ξενίαν, καὶ προσεῖπεν*
168, 1 l. οὖν 187, 26 l. γῆς 191, 8 l. *βουλευτήριον* 217, 26
l. *τετρακισχίλιοι* 243, 30 l. *τὰς εἰσπραττομένας εἰσφοράς*
261, 27 l. *νουθετηθέντων* 269, 12 l. *βοηθείας τε* 269, 28
l. *φέροντες* 301, 23 l. *λόγων*.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΑΔΙΚΑΡΝΑΣΕΩΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

isklanae
ditionis

633 Βασιλεὺς μὲν δὴ Ταρκύνιος οὐ μικρῶν οὐδὲ ὀλί-
γων Ῥωμαίοις ἀγαθῶν αἷτιος γενόμενος, ὅκτω καὶ
τριάκοντα ἔτη τὴν ἀρχὴν κατασχὼν οὕτω τελευτᾷ,
4 υἱωνοὺς τε δύο καταλιπὼν νηπίους καὶ δύο θυγατέ-
ρας ἀνδράσιν ἤδη συνοικούσας. διάδοχος δὲ τῆς ἡγε- 5
μονίας ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ γίνεται Τύλλιος ἐνιαυτῷ
τετάρτῳ τῆς πεντηκοστῆς ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκᾳ στά-
διον Ἐπιτελίδης Λάκων ἄρχοντας Ἀθήνησιν Ἀρχε-
στρατίδου· περὶ οὗ καιρὸς ἤδη λέγειν, ἃ κατ' ἀρχὰς
παρελίπομεν, ἐξ ὧν τε γονέων ἔφυ καὶ τίνας ἐπεδεί- 10
ξατο πράξεις ιδιώτης ὧν ἔτι καὶ πρὶν ἐπὶ τὴν δυνα-
στείαν παρελθεῖν. τὰ μὲν οὖν περὶ τοῦ γένους αὐτοῦ
λεγόμενα οἷς μάλιστα ἔγωγε συγκατατίθεμαι τοιαῦτ'
ἐστίν. ἐν Κορινκόλῳ πόλει τοῦ Λατίνων ἔθνους ἀνῆρ
τις ἐκ τοῦ βασιλείου γένους Τύλλιος ὄνομα γυναικὶ 15
συνῆν Ὀκρισίᾳ καλλίστῃ τε καὶ σωφρονεστάτῃ τῶν
ἐν Κορινκόλῳ γυναικῶν. αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Τύλλιος
ὄθ' ἡ πόλις ὑπὸ Ῥωμαίων κατελαμβάνετο μαχόμενος
35 ἀποθνήσκει, τὴν δὲ Ὀκρισίαν ἐγκύμονα οὖσαν ἐξαί-
ρετον ἐκ τῶν λαφύρων λαμβάνει Ταρκύνιος ὁ βασι- 20

λεὺς καὶ δίδωσι δωρεὰν τῇ ἑαυτοῦ γυναικί. μαθοῦσα
 δ' ἐκείνη πάντα τὰ περὶ τὴν ἄνθρωπον οὐ πολλοῖς
 χρόνοις ὕστερον ἐλευθέραν αὐτὴν ἀφίησι καὶ πασῶν
 μάλιστα γυναικῶν ἀσπαζομένη τε καὶ τιμῶσα διετε-
 5 λεσεν. ἐκ ταύτης γίνεται τῆς Ὀκρισίας ἔτι δουλευ-
 ούσης παιδίον, ᾧ τίθεται τραφέντι ἡ μήτηρ τὸ μὲν
 ἰδιὸν τε καὶ συγγενικὸν ὄνομα Τύλλιον ἐπὶ τοῦ πα-
 τρός, τὸ δὲ κοινὸν καὶ προσηγορικὸν Σερούιον ἐπὶ
 τῆς ἰδίας τύχης, ὅτι δουλεύουσα ἔτεκεν αὐτόν. εἴη
 10 δ' ἂν ὁ Σερούιος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον μετα-
 βιβαζόμενος Δούλιος.

II. Φέρεται δέ τις ἐν ταῖς ἐπιχωρίοις ἀναγρα-
 φαῖς ἕτερος ὑπὲρ τῆς γενέσεως αὐτοῦ λόγος ἐπὶ τὸ
 μυθῶδες ἐξαίρων τὰ περὶ αὐτόν, ὃν ἐν πολλαῖς Ῥω-
 15 μαῖκαῖς ἱστορίαις εὔρομεν, εἰ θεοῖς τε καὶ δαίμοσι
 λέγεσθαι φίλος τοιοῦτός τις· ἀπὸ τῆς ἐστίας τῶν
 βασιλέων, ἐφ' ἧς ἄλλας τε Ῥωμαῖοι συντελοῦσιν ἱε- 6
 ρουργίας καὶ τὰς ἀπὸ τῶν δείπνων ἀπαρχὰς ἀγί-
 ζουσιν, ὑπὲρ τοῦ πυρὸς ἀνασχεῖν λέγουσιν αἰδοῖον
 20 ἄνδρος. τοῦτο δὲ θεάσασθαι τὴν Ὀκρισίαν πρώτην
 φέρουσιν τοὺς εἰωθότας πελάνους ἐπὶ τὸ πῦρ, καὶ
 αὐτίκα πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἐλθοῦσαν εἰπεῖν. τὸν μὲν
 οὖν Ταρκύνιον ἀκούσαντά τε καὶ μετὰ ταῦτα ἰδόντα
 τὸ τέρας ἐν θαύματι γενέσθαι, τὴν δὲ Τανακυλίδα
 25 τὰ τε ἄλλα σοφὴν οὔσαν καὶ δὴ καὶ τὰ μαντικὰ οὐ-
 δενὸς χεῖρον Τυρρηνῶν ἐπισταμένην εἰπεῖν πρὸς αὐ-
 τὸν, ὅτι γένος ἀπὸ τῆς ἐστίας τῆς βασιλείου πέπρωται
 γενέσθαι κρεῖττον ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν ἐκ
 τῆς μιχθείσης τῷ φάσματι γυναικός. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ
 30 τῶν ἄλλων τερατοσκόπων ἀποφνηαμένων, δόξαι τῷ
 βασιλεῖ τὴν Ὀκρισίαν, ἣ πρώτη ἐφάνη τὸ τέρας, εἰς
 ὁμίλειαν αὐτῷ συνελθεῖν· καὶ μετὰ τοῦτο τὴν γυναῖκα

κοσμησαμένην οἷς ἔθος ἐστὶ κοσμεῖσθαι τὰς γαμου-
 μένας κατακλειςθῆναι μόνην εἰς τὸν οἶκον, ἐν ᾧ τὸ
 637 τέρας ὤφθη. μιχθέντος δὴ τινος αὐτῇ θεῶν ἢ δαι-
 μόνων καὶ μετὰ τὴν μίξιν ἀφανισθέντος εἶτε Ἡφαί-
 στου καθάπερ ~~οἶοντα~~ ~~λίτινες~~ ~~εἶτε~~ ~~τοῦ~~ κατ' οἰκίαν 5
 ἡρώος, ἐγκύμονα γενέσθαι καὶ τεκεῖν τὸν Τύλλιον ἐν
 τοῖς καθήκουσι χρόνοις. τοῦτο τὸ μύθευμα οὐ πάν-
 τι πιστὸν εἶναι δοκοῦν ἑτέρα τις ἐπιφάνεια θεῖα γε-
 νομένη περὶ τὸν ἄνδρα θαυμαστὴ καὶ παράδοξος ἤτ-
 τον ἀπιστεῖσθαι ποιεῖ. καθημένου γάρ ποτε αὐτοῦ 10
 μεσούσης μάλιστα ἡμέρας ἐν τῇ παστάδι τῶν βασι-
 λέων καὶ κατενεχθέντος ἐφ' ὕπνου, πῦρ ἀνέλαμψεν
 ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἣ τε μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ
 τοῦ βασιλέως γυνὴ πορευόμεναι διὰ τῆς παστάδος
 ἐθεάσαντο καὶ πάντες ὅσοι σὺν ταῖς γυναιξὶν ἐτύχα- 15
 νον τότε παρόντες, καὶ μέχρι τούτου διέμενεν ἡ
 φλόξ ὅλην αὐτοῦ καταλάμπουσα τὴν κεφαλὴν, ἕως ἡ
 μήτηρ προσδραμοῦσα διανέστησεν αὐτὸν καὶ ἡ φλόξ
 ἅμα τῷ ὕπνῳ διασκεδασθεῖσα ἠφανίσθη. τὰ μὲν δὴ
 περὶ τοῦ γένους αὐτοῦ λεγόμενα τοιαῦτ' ἐστίν. 20

638 III. Ἀ δὲ πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι διεπράξατο λόγου
 ἄξια, ἐξ ὧν Ταρκύνιός τε αὐτὸν ἠγάσθη καὶ ὁ Ῥω-
 μαίων δῆμος τῆς μετὰ βασιλέα τιμῆς ἡξίου, τοιάδε.
 ἀντίπαις μὲν ὧν ἔτι τῇ πρώτῃ στρατείᾳ, ἣν ἐπὶ Τυρ-
 ρηνοὺς Ταρκύνιος ἐστράτευσεν, ἐν τοῖς ἱππεῦσι τε- 25
 ταγμένος οὕτως ἔδοξεν ἀγωνίσασθαι καλῶς, ὥστε
 περιβόητος εὐθὺ γενέσθαι καὶ τὰ ἀριστεῖα πρῶτος
 ἀπάντων λαβεῖν· ἐπειθ' ἑτέρας γενομένης ἐπὶ τὸ αὐτὸ
 ἔθνος στρατείας καὶ μάχης καρτερᾶς περὶ πόλιν Ἡρη-
 τον ἀνδρειότατος ἀπάντων φανείς στεφάνοις αὐθις 30
 ἀριστείοις ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐκοσμεῖτο. ἔτη δὲ γε-
 γονῶς εἴκοσι μάλιστα τῆς συμμαχικῆς στρατηγὸς ἀπε-

- δείχθη δυνάμεως ἦν Λατῖνοι ἔπεμψαν καὶ συγκατε-
 κτήσατο βασιλεῖ Ταρκυνίῳ τὴν τῶν Τυρρηνῶν ἀρχήν·
 ἐν τε τῷ πρὸς Σαβίνους πολέμῳ τῷ πρώτῳ συ-
 στάντι τῶν ἱππέων ἀποδειχθεὶς ἡγεμῶν ἐτρέψατο τοὺς
 5 τῶν πολεμίων ἱππεὺς καὶ μάχοι πόλεως Ἀντέμνης
 ἐλάσας τὰ ἀριστεῖα καὶ ἐκ ταύτης τῆς μάχης ἔλαβεν·
 ἐτέρας τε πολλὰς πρὸς τὸ αὐτὸ ἔθνος ἀγωνισάμενος 639
 μάχας τοτὲ μὲν ἱππέων ἡγούμενος τοτὲ δὲ πεζῶν, ἐν
 ἀπάσαις ἐφάνη ψυχὴν ἄριστος καὶ πρωῒτος ἐστεφα-
 10 νοῦτο τῶν ἄλλων. καὶ ἐπειδὴ παρέστη Ῥωμαίοις εἰς
 ὑπόταξιν τε καὶ παράδοσιν τῶν πόλεων τὸ ἔθνος, αἰ-
 τιώτατος εἶναι δόξας Ταρκυνίῳ καὶ ταύτης τῆς δυ-
 ναστείας τοῖς ἐπινικίοις στεφάνοις ἀνεδεῖτο ὑπ' αὐ-
 τοῦ. ἦν δὲ καὶ φρονῆσαι τὰ πολιτικὰ συνετώτατος καὶ
 15 λόγῳ τὰ βουλευθέντα ἐξευεγκεῖν οὐδενὸς χείρων ἀπά-
 σαις τε ἀρμόσαι ταῖς τύχαις καὶ παντὶ συνεξομοιω-
 θῆναι προσώπῳ δυνατώτατος. καὶ διὰ ταῦτα Ῥω-
 μαῖοι μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ δήμου μεταγαγεῖν ἠξίωσαν
 εἰς τοὺς πατρικίους ψῆφον ἐπενέγκαντες, ὥσπερ Ταρ-
 20 κύνιον τε πρότερον καὶ ἔτι πρὸ τούτου Νόμαν Πομ-
 πιλιον· ὁ δὲ βασιλεὺς κηδεστὴν ἐποιήσατο τὴν ἐτέ-
 ραν τῶν θυγατέρων ἐγγυήσας, καὶ πάνθ' ὅσα ἰδιὰ
 νόσους ἢ διὰ γῆρας ἀδύνατος ἦν ἐπιτελεῖν δι' ἑαυτοῦ
 τούτῳ πράττειν ἐπέσκηπτεν, οὐ μόνον τὸν ἴδιον οἰ-
 25 κον ἐπιτρέπων, ἀλλὰ καὶ τὰ κοινὰ τῆς πόλεως δι- 640
 οικεῖν ἀξιῶν. ἐν οἷς ἅπασιν ἐξητάσθη πιστὸς καὶ
 δίκαιος, καὶ οὐδὲν ᾤοντο διαφέρειν οἱ δημόται Ταρ-
 κύνιον ἐπιμελεῖσθαι τῶν κοινῶν ἢ Τύλλιον· οὕτως
 ἐξεθεραπεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ ταῖς εὐεργεσίαις.
 30 **III.** Φύσεώς τε δὴ μετεिल्φῶς ἀποχρώντως πρὸς
 ἡγεμονίαν κατεσκευασμένης οὗτος ὁ ἀνὴρ, καὶ τὰς
 παρὰ τῆς τύχης πολλὰς καὶ μεγάλας ἐσχηκὼς ἀφορ-

μὰς, ἐπειδὴ τελευτῆσαι συνέβη Ταρκύνιον ἐπιβου-
 λευθέντα ὑπὸ τῶν Ἄγκου Μαρκίου παίδων ἀνασώ-
 σασθαι τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχὴν βουλομένων, ὥς ἐν
 τῷ πρὸ τούτου δεδήλωκα λόγῳ, δόξας ὑπὸ τῶν πραγ-
 μάτων αὐτῶν ἐπὶ τὴν βασιλείαν καλεῖσθαι, δραστή- 5
 ριος ἀνὴρ οὐκ ἀφῆκεν ἐκ τῶν χειρῶν τὸν καιρόν. ἡ
 δὲ συγκατασκευάσασα τὴν ἡγεμονίαν αὐτῷ καὶ πάν-
 των αἰτία γενομένη τῶν ἀγαθῶν ἢ τοῦ τετελευτηκό-
 τος βασιλέως ἦν γυνὴ γαμβρῷ τε συλλαμβάνουσα
 ἰδίῳ καὶ ἐκ πολλῶν συνεγνωκυῖα θεσφάτων, ὅτι βα- 10
 σιλεῦσαι Ῥωμαίων ἐκείνον τὸν ἄνδρα εἵμαρτο. ἔτυχε
 641 δὲ αὐτῇ νεανίας μὲν υἱὸς οὐ πρὸ πολλοῦ τετελευτη-
 κὼς χρόνου, παιδία δ' ἐξ ἐκείνου δύο νήπια κατα-
 λειπόμενα. ἐνθυμουμένη δὲ τὴν περὶ τὸν οἶκον ἐρη-
 μίαν καὶ περιδεῆς οὔσα μὴ κατασχόντες οἱ Μάρκιοι 15
 τὴν ἀρχὴν ἄρωνται τὰ παιδία καὶ πᾶσαν τὴν βασιλι-
 κὴν συγγένειαν ἀφανίσωσι, πρῶτον μὲν τὰς τῶν βασι-
 λείων θύρας ἐκλείσει καὶ φύλακας ἐπ' αὐταῖς ἐπέστησε
 διακελευσαμένη μηδένα παριέναι μήτε ἔσω μήτε ἔξω·
 ἔπειτ' ἐκ τοῦ δωματίου πάντας ἐξελθεῖν κελεύσασα 20
 τοὺς ἄλλους ἐν ᾧ τὸν Ταρκύνιον ἡμιθνήτα ἔθεσαν,
 τὴν δὲ Ὀκρισίαν καὶ τὸν Τύλλιον καὶ τὴν θυγατέρα
 τὴν συνοικοῦσαν τῷ Τυλλίῳ κατασχοῦσα καὶ τὰ παι-
 δία ὑπὸ τῶν τροφῶν ἐνεχθῆναι κελεύσασα λέγει πρὸς
 αὐτούς· Ταρκύνιος μὲν ἡμῖν ὁ βασιλεὺς, ᾧ Τύλλιε, 25
 παρ' ᾧ τροφῆς καὶ παιδείας ἔτυχες, ἀπάντων μά-
 λιστα σὲ τιμήσας φίλων καὶ συγγενῶν ἀνόσια πα-
 θὼν ἐκπεπλήρωκε τὴν ἑαυτοῦ μοῖραν, οὔτε περὶ τῶν
 642 ἰδίων πραγμάτων διαθέμενος οὐδὲν οὔτε περὶ τῶν
 κοινῶν καὶ πολιτικῶν ἐπισκήψας, ἀλλ' οὐδὲ ἀσπά- 30
 σασθαί τινα ἡμῶν οὐδὲ προσαγορεῦσαι τοὺς ἐσχά-
 τους ἀσπασμοὺς δυνηθεῖς. ἔρημα δὲ καὶ ὀρφανὰ τὰ

- δύστηνα ταυτὶ παιδιά καταλείπεται κίνδυνον οὐ τὸν
 ἐλάχιστον ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τρέχοντα· εἰ γὰρ ἐπὶ Μαρκί-
 οῖς τοῖς ἀνελοῦσι τὸν πάππον αὐτῶν τὰ τῆς πό-
 λεως ἔσται πράγματα, τὸν οἰκτιστον ἀπολοῦνται τρό-
 5 πον ὑπ' αὐτῶν· ἔσται τε οὐδ' ὑμῖν ἀσφαλῆς ὁ βίος,
 οἷς ἐνεγγύησε Ταρκύνιος τὰς ἑαυτοῦ θυγατέρας ἐκεί-
 νους ὑπεριδὼν, ἂν οἱ φονεύσαντες αὐτὸν τὴν ἀρχὴν
 κατάσχωσιν, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ φίλοις καὶ συγ-
 γενέσιν οὐδ' ἡμῖν ταῖς ἀθλίαις γυναιξίν· ἀλλὰ πάν-
 10 τας ἡμᾶς φανερώς τε καὶ κρύφα πειράσσονται διολέ-
 σαι. ταῦτ' οὖν ἐνθυμουμένους ἡμᾶς δεῖ μὴ περιορᾶν
 τοὺς ἐκείνον ἀποκτείναντας ἄνδρας ἀνοσίους καὶ πᾶ-
 σιν ἡμῖν ἐχθροὺς τοσαύτην ἀρχὴν κτησαμένους, ἀλλ'
 ἐναντιοῦσθαι καὶ κωλύειν νῦν μὲν ἀπάτῃ καὶ δόλῳ 643
 15 χρησαμένους· τούτων γὰρ ἐν τῷ παρόντι δεῖ· ὅταν
 δὲ τὰ πρῶτα ἡμῖν χωρήσῃ κατὰ νοῦν, τότε καὶ ἐκ
 τοῦ φανεροῦ πάσῃ δυνάμει καὶ μεθ' ὅπλων αὐτοῖς
 ὁμόσε χωροῦντας, ἂν ἄρα καὶ τούτων δέῃ. ἀλλ' οὐ
 δεήσει βουλευθέντων ἡμῶν πράττειν νῦν ἢ δεῖ. τίνα
 20 δὲ ταῦτ' ἐστὶ; πρῶτον μὲν κρυπτόμεθα τὸν τοῦ βα-
 σιλέως θάνατον καὶ πρὸς ἅπαντας ἐξενεχθῆναι πα-
 ρασκευάσωμεν ὅτι πληγὴν οὐδεμίαν ἔχει καίριον, οἷ
 τε ἱατροὶ λεγέτωσαν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις αὐτὸν ἀπο-
 δεῖξειν ὑγιῇ· ἔπειτ' ἐγὼ προελθοῦσα εἰς τοὺμφανὲς
 25 ἐρῶ πρὸς τὸν ὄχλον, ὥς δὴ Ταρκυνίου μοι ταῦτ'
 εἶπεῖν ἐπισκῆψαντος, ὅτι πάντων ἀποδείκνυσιν ἐπι-
 μελητὴν καὶ φύλακα τῶν τε ιδίων καὶ τῶν κοινῶν,
 ἕως αὐτὸς ἐκ τῶν τραυμάτων ὑγιῆς γένηται, τὸν
 ἕτερον τῶν ἑαυτοῦ γαμβρῶν, τὸ σὸν εἰποῦσα ὄνομα,
 30 ὦ Τύλλιε· ἔσται δὲ οὐκ ἄκουσι Ρωμαίοις, ἀλλὰ βου-
 λομένοις ὑπὸ σοῦ τὴν πόλιν ἐπιτροπεύεσθαι, ὑφ' οὗ
 πολλάκις ἤδη καὶ πρότερον ἐπετροπεύθη. ὅταν δὲ

4 τὸν παρόντα κίνδυνον διασκεδάσωμεν, οὐδὲν γὰρ
 ἔτι τῶν ἐχθρῶν ἰσχυρόν ἐστι ζῆν τοῦ βασιλέως ἀγ-
 γελλομένου, παραλαβὼν σὺ τάς τε ῥάβδους καὶ τὴν
 τῶν ὀπλων ἐξουσίαν κάλει τοὺς βουλευσάντας ἀπο-
 κτεῖναι Ταρκύνιον ἐπὶ τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν Μαρκίου 5
 παίδων ἀρξάμενος καὶ προῖθες αὐτοῖς δίκας· τιμω-
 ρησάμενος δὲ τούτους ἅπαντας ἔαν μὲν ὑπομείνωσι
 τὰς κρίσεις θανάτοις, ἔαν δὲ ἐρήμους ἀφῶσιν, ὃ μάλ-
 λον αὐτοὺς οἶμαι ποιήσειν, ἀειφυγία καὶ δημεύσει
 τῶν ὑπαρχόντων, καθίστασο ἤδη τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν 10
 ὁμιλίαις τε φιλανθρωποῖς τὸ πλῆθος ἀναλαμβάνων
 καὶ τοῦ μηδὲν ἀδίκημα γενέσθαι πολλὴν ἔχων φρον-
 τίδα καὶ τοὺς ἀπόρους τῶν πολιτῶν εὐεργεσίαις τισὶ
 καὶ δωρεαῖς ὑπαγόμενος· ἔπειθ' ὅταν ἡμῖν καιρὸς
 εἶναι δοκῇ τότε λέγωμεν ἀποτεθνηκέναι Ταρκύνιον 15
 καὶ ταφὰς αὐτοῦ ποιῶμεν ἀπὸ τοῦ φανεροῦ. δίκαιος
 δ' εἰ, Τύλλιε, τραφεῖς τε ὑφ' ἡμῶν καὶ παιδευθεῖς
 καὶ πάντων μετεσχηκῶς ἀγαθῶν ὅσων παρὰ μητρός
 τε καὶ πατρὸς υἱὸι μεταλαμβάνουσι καὶ θυγατρὶ συν-
 οικῶν ἡμετέρα, ἔαν δὴ καὶ βασιλεὺς ἔτι γένῃ Ῥω- 20
 μαίων ἐμοῦ καὶ εἰς τοῦτό σοι συναγωνισαμένης, πα-
 τρὸς εὐνοίαν τοῖς παιδίοις τοῖςδε παρασχέσθαι· ὅταν
 δὲ εἰς ἄνδρας ἔλθωσι καὶ τὰ κοινὰ πράττειν ἱκανοὶ
 γένωνται, τὸν πρεσβύτερον αὐτῶν ἀποδείξαι Ῥωμαίων
 ἡγεμόνα.

25

V. Ταῦτ' εἰποῦσα καὶ τῶν παιδίων ἐκάτερον εἰς
 τὰς ἀγκάλας ἐμβαλοῦσα τοῦ τε γαμβροῦ καὶ τῆς θυ-
 γατρὸς καὶ πολὺν ἐξ ἀμφοτέρων κινήσασα οἶκτον,
 ἐπειδὴ καιρὸς ἦν, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ δωματίου καὶ παρ-
 ἡγγειλε τοῖς ἔνδον εὐτρεπῇ τὰ πρὸς τὴν θεραπείαν 30
 ἐπιτήδεια ποιεῖν καὶ τοὺς ἰατροὺς συγκαλεῖν. δια-
 λιποῦσα δὲ τὴν μεταξὺ νύκτι τῇ κατόπιν ἡμέρᾳ πολ-

λοῦ πρὸς τὰ βασίλεια συνδραμόντος ὄχλου, προῆλ-
 θεν εἰς τοῦμφανές ταῖς θυρίσιν ἐπιστᾶσα ταῖς φε-
 ρούσαις εἰς τὸν πρὸ τῶν θυρῶν στενωπὸν, καὶ πρῶτον
 μὲν ἐδήλωσε τοῖς παροῦσι τοὺς βουλευσάντας ἐπὶ τῷ
 5 βασιλεῖ τὸν νόμον, καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦργον ἀποστα-
 λέντας ὑπ' αὐτῶν δεδεμένους παρήγαγεν· ἔπειθ' ὥς 64
 εἶδε τοὺς πολλοὺς ὀλοφυρομένους τε τὸ πάθος καὶ τοῖς
 δεδρακόσιν ἀπεχθομένους, τελευτῶσα εἶπεν ὥς οὐδὲν
 αὐτοῖς ἐκ τῶν ἀνοσίων ἐπιβουλευμάτων γέγονεν οὐ
 10 δυνηθεῖσιν ἀποκτεῖναι Ταρκύνιον. ἀγαπητῶς δὲ τὸν
 λόγον ἀπάντων δεξαμένων, τότε τὸν Τύλλιον αὐ-
 τοῖς συνίστησιν, ὥς ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐπίτροπον
 ἀπάντων τῶν τε ἰδίων καὶ τῶν κοινῶν ἀποδεικνύ-
 μενον, ἕως αὐτὸς ῥαῖσῃ. ὁ μὲν οὖν δῆμος ἀπήει
 15 περιχαρὴς γενόμενος εἰ μὴδὲν πέπονθεν ὁ βασιλεὺς
 δεινὸν καὶ μέγρι πολλοῦ τὴν δόξαν ἔχων ταύτην διε-
 τέλει. ὁ δὲ Τύλλιος ἰσχυρὰν χεῖρα περὶ αὐτὸν ἔχων
 καὶ τοὺς ραβδούχους ἐπαγόμενος τοὺς βασιλικοὺς
 προῆλθεν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τοὺς Μαρκίους ἐκῆ-
 20 ρυττεν ἥκειν ὑφέξοντας δίκην· ὥς δ' οὐχ ὑπήκουον,
 ἐπικηρύξας αὐτοῖς αἰδίοις φυγὰς καὶ τὰς οὐσίας ἀνα-
 λαβὼν εἰς τὸ δημόσιον ἀσφαλῶς ἤδη τὴν Ταρκυνίου
 κατεῖχεν ἀρχήν.

VI. Βούλομαι δ' ἐπιστήσας τὸν ἐξῆς λόγον ἀπο-
 25 δοῦναι τὰς αἰτίας, δι' ἃς οὔτε Φαβίῳ συγκατεθέμην 64
 οὔτε τοῖς ἄλλοις ἱστορικοῖς, ὅσοι γράφουσιν υἱοὺς
 εἶναι τοὺς καταλειφθέντας παῖδας ὑπὸ Ταρκυνίου,
 ἵνα μὴ τινες τῶν ἐκείναις ἐντυχόντων ταῖς ἱστορίαις
 σχεδιάξωιν με ὑπολάβωσιν οὐχ υἱοὺς ἀλλ' υἱωνοὺς
 30 αὐτοῦ γράφοντα τοὺς παῖδας. παντάπασι γὰρ ἀπε-
 ρισκέπτως καὶ ῥαθύμως οἱ συγγραφεῖς περὶ αὐτῶν
 ταύτην ἐξηγηνόχασι τὴν ἱστορίαν, οὐδὲν ἐξητακότες

τῶν ἀναιρουντῶν αὐτὴν ἀδυνάτων τε καὶ ἀτόπων·
 ὧν ἕκαστον ἐγὼ πειράσομαι ποιῆσαι φανερὸν δι' ὀλι-
 γων. Ταρχύνιος ἐκ Τυρρηνίας μετανίσταται τὸν οἶ-
 κον ὅλον ἀνασκευασάμενος ἐν τῇ κρατίστῃ τοῦ φρο-
 νεῖν ὑπάρχων ἡλικία. πολιτεύεσθαι γὰρ ἤδη καὶ 5
 ἄρχειν καὶ τὰ κοινὰ πράττειν ἀξίων παραδίδοται,
 καὶ τὴν ἄπαρσιν ἐκείθεν πεπονημένος διὰ τὸ μηδε-
 μιᾶς ἐν τῇ πόλει τιμῆς μεταλαμβάνειν. ἕτερος μὲν
 οὖν ἂν τις αὐτὸν ὑπέθετο καὶ τριακοστὸν ἔτος ἔχοντα
 τοῦλάχιστον ὅτε ἀπῆρεν ἐκ Τυρρηνίας· ἀπὸ ταύτης 10
 8 γὰρ οἱ νόμοι τῆς ἡλικίας καλοῦσιν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ
 τοὺς ἄρχειν τε καὶ πράττειν βουλομένους τὰ κοινὰ·
 ἐγὼ δ' ἔτι νεώτερον αὐτὸν ὑποτίθεμαι πέντε ὅλοις
 ἔτεσι, καὶ ποιῶ κατὰ τὸ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος
 ἀπανιστάμενον. καὶ μὴν ὅτι γυναῖκα Τυρρηνίδα 15
 ἐπηγάγετο, ἣν ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς ἔγνημεν, ἅπαν-
 τες ὁμολογοῦσιν οἱ τὰς Ῥωμαϊκὰς συγγράψαντες ἱστο-
 ρίας. παραγίνεται δ' εἰς Ῥώμην Ἀγκου Μαρκίου
 βασιλεύοντος, ὥς μὲν Γέλλιος ἱστορεῖ κατὰ τὸν πρῶ-
 τον ἐνιαυτὸν τῆς βασιλείας, ὥς δὲ Λικίννιος γράφει 20
 κατὰ τὸν ὄγδοον. ἔστω δὲ κατὰ τοῦτον ἐληλυθὼς
 τὸν ἐνιαυτὸν καθ' ὃν γράφει Λικίννιος, καὶ μὴ πρό-
 τερον· ἐν ὑστέρῳ μὲν γὰρ οὐκ ἂν εἴη χρόνῳ παρα-
 γερονῶς, εἶγε δὲ κατὰ τὸν ἑνατον ἐνιαυτὸν τῆς
 Ἀγκου δυναστείας ἱππέων ἡγούμενος ἐπὶ τὸν πρὸς 25
 Λατίνους πόλεμον ὑπὸ τοῦ βασιλέως πέμπεται, ὥς
 ἀμφότεροι λέγουσιν οἱ συγγραφεῖς· εἰ δὲ παρεγέ-
 νετο μὲν εἰς Ῥώμην οὐ πλείω τῶν πέντε καὶ εἴκοσι
 9 γερονῶς ἐτῶν, Ἀγκῶ δὲ βασιλεῖ κατὰ τὸν ὄγδοον τῆς
 ἀρχῆς ἐνιαυτὸν φίλος γενόμενος ἐπτακαίδεκα διέ- 30
 τριψεν ἔτη παρ' αὐτῷ τὰ λοιπὰ· τέτταρα γὰρ ἐπὶ
 τοῖς εἴκοσι βεβασίλευκεν Ἀγκος· ἔτη δὲ ὀκτὼ καὶ

τριάκοντα τὴν βασιλείαν κατέσχευεν αὐτὸς ὡς ἅπαντες
 ὁμολογοῦσιν, ὀγδοηκονταέτης ἂν ἦν ὅτ' ἐτελεύτα. ἐκ
 γὰρ τοῦ συλλογισμοῦ τῶν ἐτῶν τοῦτο συνάγεται τὸ
 πληῆθος. ἡ γυνὴ δ' εἰ πέντε ἔτεσιν ἦν αὐτοῦ νεω-
 5 τέρα καθάπερ εἰκὸς, ἑβδομηκοστὸν ἂν δῆπου καὶ
 πέμπτον εἶχεν ἔτος, ὅτ' ἀπέθνησκε Ταρκύνιος. εἰ
 δὴ τὸν νεώτερον τῶν υἱῶν ἔσχατον ἐκύησεν ἔτος
 ἔχουσα πεντηκοστὸν· προσωτέρω γὰρ οὐκέτι κυτ-
 σκεται τούτου τοῦ χρόνου γυνή, ἀλλ' ἔστιν οὗτος
 10 αὐταῖς τῶν ὠδίνων ὄρος, ὡς οἱ ταῦτα ἐξητακότες
 γράφουσιν· οὗτος μὲν οὖν οὐκ ἂν ἐλάττω γεγρονῶς
 ἦν ἐτῶν πέντε καὶ εἴκοσι κατὰ τὸν τοῦ πατρὸς θά-
 νατον, ὁ δὲ Λεύκιος ὁ πρεσβύτερος οὐ μείων ἑπτα-
 καιεικοσαέτους· οὐκ ἄρα νηπίους κατέλιπεν υἱοὺς ὁ 61
 15 Ταρκύνιος ἐκ ταύτης γεγονότας τῆς γυναικὸς. ἀλλὰ
 μὴν εἰ γε ἀνδρῶν ἡλικίαν εἶχον οἱ παῖδες, ὅτε ὁ
 πατὴρ αὐτῶν ἀπέθνησκεν, οὐτ' ἂν ἡ μήτηρ αὐτῶν
 οὕτως ἦν ἀθλία καὶ θεοβλαβῆς, ὥστ' ἀφαιρεῖσθαι
 μὲν τῶν ἑαυτῆς τέκνων ἦν κατέλιπεν αὐτοῖς ὁ πα-
 20 τὴρ ἀρχὴν, τῷ δὲ ἀλλοτρίῳ καὶ ἐκ δούλης γεγονότι
 χαρίζεσθαι· οὐτ' ἂν αὐτοὶ τῆς πατρῴας ἀρχῆς ἀπο-
 στερούμενοι φάυλως καὶ ῥαθύμως τὸ ἀδίκημα ἤνεγ-
 καν καὶ ταῦτα ἐν τῇ κρατίστῃ τοῦ λέγειν τε καὶ
 πράττειν ὄντες ἀκμῇ· οὔτε γὰρ εὐγενεῖα προεῖχεν
 25 αὐτῶν ὁ Τύλλιος ἐκ δούλης μητρὸς ὣν οὔτε ἡλικίας
 ἀξιόματι παρὰ πολὺ διήλλαττεν, ἀλλὰ τρισὶ μόνον
 ἔτεσι θατέρου πρεσβύτερος ἦν· ὥστε οὐκ ἂν γε παρε-
 χώρησαν αὐτῷ τῆς βασιλείας ἐκόντες.

VII. Ἐχει δὲ καὶ ἄλλας τινὰς τὸ πρᾶγμα ἀτοπίας,
 30 ὥς ἅπαντες ἡγνόησαν οἱ τὰ Ῥωμαϊκὰ συνταξάμενοι
 πλὴν ἐνός, οὗ μετὰ μικρὸν ἐρῶ τοῦνομα. ὁμολόγη- 65
 ται γὰρ ὅτι μετὰ τὴν Ταρκυνίου τελευτὴν παραλα-

βῶν τὴν βασιλείαν Τύλλιος ἐπ' ἔτη τετραράκοντα καὶ
 τέτταρα κατέσχευεν, ὥστ' εἰ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον
 ἑπτακαιεικοσαέτης ἦν ὅτε ἀπεστερεῖτο τῆς ἀρχῆς ὁ
 πρεσβύτερος τῶν Ταρκυνίων, ὑπὲρ ἑβδομήκοντα ἔτη
 γεγονώς ἂν ἦν ὅτε τὸν Τύλλιον ἀπέκτεινεν. ἐν κρα- 5
 τίστῃ δέ γε αὐτὸν ἡλικίᾳ τότε ὄντα παραδεδώκασιν
 οἱ συγγραφεῖς, καὶ φασιν ὅτι Τύλλιον αὐτὸς ἀρά-
 μενος ἐκ τοῦ βουλευτηρίου καὶ φέρων ἔξω κατὰ τῶν
 κρηπίδων ἐξέχεεν. ἥ τε ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐκπτώσις αὐ-
 τοῦ γίνεται πέμπτῳ καὶ εἰκοστῷ μετὰ ταῦτα ἔτει, καὶ 10
 τούτῳ τῷ ἔτει στρατευόμενος ἐν τῷ πρὸς Ἀρδεάτας
 εἰσάγεται πολέμῳ καὶ πάντα τὰ ἔργα δι' ἑαυτοῦ τε-
 λῶν· οὐκ ἔχει δὲ λόγον ἐν πολέμοις ἐξετάζεσθαι σῶμα
 ἀνδρὸς ἔξ καὶ ἐνενήκοντα βεβιωκότος ἔτη. ἐκπεσὼν
 τε τῆς ἀρχῆς ἔτι πολυεμεῖ Ῥωμαίοις οὐκ ἐλάττω τετ- 15
 τάρων καὶ δέκα ἑτῶν, αὐτὸς ἐν τοῖς πράγμασιν ἐξε-
 ταζόμενος, ὥς φασιν· ὁ παρὰ τὰς κοινὰς ἀπάντων
 ἐστὶ δόξας, καὶ ὁ τοῦ βίου χρόνος αὐτῷ πλείων ἀνα-
 φαίνεται τῶν ἑκατὸν καὶ δέκα γεγονώς ἑτῶν· τοῦτο
 δὲ τὸ μῆκος τῶν βίων οὐ φέρουσιν οἱ καθ' ἡμᾶς 20
 τόποι. ταῦτα δὴ τὰ ἄτοπα συνιδόντες τῶν Ῥωμαϊ-
 κῶν συγγραφέων τινὲς, ἐτέραις αὐτὰ λύειν ἐπειρά-
 θησαν ἀτοπίαις, οὐ Τανακυλίδα ποιοῦντες μητέρα
 τῶν παιδίων, ἀλλὰ Γεγανίαν τινὰ, περὶ ἧς οὐδε-
 μίαν παρειλήφαμεν ἱστορίαν· ἄωρος δὴ γίνεται πά- 25
 λιν ὁ γάμος τοῦ Ταρκυνίου μικρὸν ἀπολείποντος ἑτῶν
 ὀγδοήκοντα, καὶ ἡ τῶν τέκνων γένεσις τοῖς ταύτῃ
 ἔχουσι τὴν ἡλικίαν ἄπιστος· οὐδὲ γὰρ ἅπαις ἦν,
 ὥστε ἐκ παντὸς ἐπιθυμῆσαι τέκνων, ἀλλὰ θυγατέ-
 ρες ἦσαν αὐτῷ δύο καὶ αὐταί γε ἤδη γεγαμημέναι. 30
 τούτων δὴ τῶν ἀδυνάτων τε καὶ ἀτόπων ἕκαστα ἐπι-
 λογιζόμενος οὐχ υἱοὺς εἶναι Ταρκυνίου γράφω τοὺς

παῖδας, ἀλλ' υἱωνοὺς, Λευκίῳ Πείσωνι τῷ Φρονί
 συγκαταθέμενος. ἐκεῖνος γὰρ ἐν ταῖς ἐνιαυσίοις πραγ-
 ματεῖαις τοῦτο ἱστόρηκε μόνος· εἰ μὴ γε ἄρα γόνυ
 μὲν ἦσαν υἱωνοὶ τοῦ βασιλέως οἱ παῖδες, ποιήσει δὲ
 5 υἱοί, καὶ τοῦτ' ἦν αἴτιον τῆς ἀπάτης τοῖς ἄλλοις ἅπασιν
 τοῖς συγγράψασιν τὰς Ῥωμαϊκὰς ἱστορίας. προειρη-
 μένων δὴ τούτων καιρὸς ἐπανάγειν ἐπὶ τὴν ἀπολει-
 πομένην διήγησιν.

- VIII. Ἐπειδὴ [δὲ] παραλαβὼν τὴν ἐπιτροπὴν τῆς
 10 βασιλείας ὁ Τύλλιος καὶ τὴν ἐταιρίαν τῶν Μαρκίων
 ἐξελάσας βεβαίως ἤδη τῆς ἀρχῆς ἐνόμιζε κρατεῖν.
 τὸν τε βασιλέα Ταρκύνιον, ὥς ἐκ τῶν τραυμάτων
 τετελευτηκότα ἔναγχος, ἐκκομιδῇ τε πολυτελεῖ καὶ
 μνήματος ἐπισήμου κατασκευῇ καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς
 15 ἐκόσμει, καὶ τὸν ἐξ ἐκείνου χρόνον ὥς ἐπίτροπος τῶν
 τῶν ἐκ τοῦ βασιλείου γένους παίδων τὸν τε ἰδίον
 αὐτῶν βίον καὶ τὰ κοινὰ πράγματα τῆς πόλεως διὰ τὴν
 φύλακῆς τε καὶ φροντίδος ἐποιεῖτο. τοῖς δὲ πατρι-
 κίοις οὐκ ἦν τὰ γενόμενα καθ' ἡδονὰς, ἀλλ' ἡγα-
 20 νάκουν καὶ χαλεπῶς ἔφερον οὐκ ἄξιοῦντες αὐτὸν
 ἑαυτῷ τινα μηχανήσασθαι βασιλικὴν ἐξουσίαν, μήτε
 βουλῆς ψηφισαμένης μήτε τῶν ἄλλων τῶν κατὰ νό-
 μον ἐπιτελεσθέντων. συνιόντες τε πολλάκις οἱ πλεί-
 στον ἐξ αὐτῶν δυνάμενοι διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους
 25 περὶ τῆς καταλύσεως τῆς παρανόμου ἀρχῆς, καὶ ἐδό-
 κει αὐτοῖς, ἐπειδὴν πρῶτον εἰς τὸ συνέδριον ὑπὸ
 τοῦ Τυλλίου συναχθῶσιν, ἀναγκάσαι τὸν ἄνδρα τὰς
 ῥάβδους ἀποθέσθαι καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἀρχῆς σύμ-
 βολα· ὅταν δὲ τοῦτο γένηται, τοὺς καλουμένους με-
 30 σοβασιλεῖς ἀποδείξαι καὶ δι' ἐκείνων ἐλέσθαι τὸν
 ἄρχοντα τῆς πόλεως κατὰ νόμους. ταῦτα διανοοῦμέ-
 νων αὐτῶν, ἐπιγνοὺς ὁ Τύλλιος ἐπὶ τὸ δημαγωγεῖν

καὶ θεραπεύειν τοὺς ἀπόρους τῶν πολιτῶν ἐτράπετο, δι' ἐκείνων ἐλπίσας τὴν ἀρχὴν καθέξειν, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν τὰ τε παιδιὰ προήγαγεν ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ λόγον διεξῆλθε τοιόνδε.

VIII. Πολλή ~~μεν ἀνάγκη κατείληφεν~~ ἄνδρες πολίται, κήδεσθαι τῶν παιδίων τούτων τῶν νηπίων. Ταρκύνιος γὰρ ὁ πάππος αὐτῶν ἀπάτορα καὶ ἄπολιν ὄντα με παραλαβὼν ἐξέθρεψεν οὐδὲν ἐνδεέστερον ἄγων τῶν αὐτοῦ τέκνων, καὶ τὴν ἑτέραν τῶν θυγατέρων ἔδωκέ μοι γυναῖκα, καὶ παρὰ τὸν τοῦ βίου χρόνον ὥσπερ ἐξ αὐτοῦ γεγονότα τιμῶν καὶ φιλῶν, ὥς καὶ ὑμεῖς ἴστε, διετέλεσε, καὶ ἐπειδὴ τὰ περὶ τὴν ἐπιβουλὴν αὐτῷ συνέπεσεν, εἴ τι πάθοι τῶν ἀνθρωπίνων, ἐμοὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν παιδίων ἐπίστευσε. τίς οὖν ἢ πρὸς θεοὺς ὅσιον ἢ πρὸς ἀνθρώπους δίκαιον ὑπολήψεται με, εἴαν ἐγκαταλίπω καὶ προδῶ τοὺς ὀρφανοὺς, οἷς τοσαύτας ὀφείλω χάριτας; ἀλλ' οὐ τὴν ἑμαυτοῦ προδώσω πίστιν, οὐδὲ τὴν τῶν παίδων ἐρημίαν ἐγκαταλείψω κατὰ δύναμιν τὴν ἐμήν. δίκαιοι δ' ἐστὲ καὶ ὑμεῖς διαμεμνησθαι τὰς εὐεργεσίας, ἃς ὁ πάππος αὐτῶν τὸ κοινὸν εὐηργέτησεν, ὑποτάξας μὲν ὑμῖν τὰς Λατίνων τοσαύτας πόλεις ἀντιποιουμένας τῆς ἀρχῆς, ὑπηκόους δὲ ποιήσας Τυρρηνοὺς ἅπαντας μέγιστον τῶν περιοίκων δυναμένους, ἀναγκάσας δὲ τὸ Σαβίνων ἔθνος ὑποχείριον ὑμῖν γενέσθαι, μετὰ πολλῶν ἅπαντα ταῦτα καὶ μεγάλων κινδύνων κατεργασάμενος. ὅσον μὲν οὖν αὐτὸς ἐξη χρόνον ἐκείνῳ προσῆκεν ὑμᾶς ὑπὲρ τῶν εὐεργεσιῶν τὰς χάριτας εἰδέναι, ἐπειδὴ δὲ τετελεύτηκε τὸν βίον τοῖς ἐγγόνοις αὐτοῦ τὰς ἀμοιβὰς ἀποτίνειν, καὶ μὴ συγκατορύττειν ἅμα τοῖς σώμασι τῶν εὐεργετῶν καὶ τὴν μνήμην τῶν ἔργων. δόξατε

- οὖν κοινῇ πάντες ἐπίτροποι καταλελειφθαι τῶν παι-
 δίων, καὶ βεβαιοῦτε αὐτοῖς ἣν ὁ πάππος κατέλιπεν
 ἀρχήν. οὐδὲν γὰρ ἂν τοσοῦτον ἀπολαύσειαν ἐκ τῆς
 ἐμῆς ἐνὸς ὄντος προστασίας, ὅσον ἐκ τῆς κοινῆς
 5 ἀπάντων ὑμῶν βοηθείας ταῦτα δ' εἰπεῖν ἡνάγκα-
 σμαι συνισταμένους τινὰς ἐπ' αὐτοὺς αἰσθόμενος,
 καὶ τὴν ἀρχὴν ἐτέροις παραδοῦναι βουλομένους. ἄξιῳ
 δὲ ὑμᾶς, ἄνδρες Ῥωμαῖοι, καὶ τῶν ἐμῶν μεμνημέ-
 νους ἀγώνων, οὓς ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας ἡγωνισάμην,
 10 οὔτε μικρῶν ὄντων οὔτε ὀλίγων, ὥς οὐδὲν δέομαι
 πρὸς εἰδότας ὑμᾶς λέγειν, τὰς ἀντὶ τούτων ὀφειλο-
 μένας ἐμοὶ χάριτας τοῖς παιδίοις ἀποδοῦναι τούτοις.
 οὐ γὰρ ἰδίαν ἀρχὴν ἐμαυτῷ κατασκευαζόμενος, ἧς
 οὐδενὸς ἦττον ἄξιός ἦν βουλευθεὶς τυγχάνειν, ἀλλὰ τῷ
 15 Ταρκυνίου γένει βοηθῶν τὰ κοινὰ πράττειν προήρη-
 μαί. ἱκέτης δὲ ὑμῶν γίνομαι μήτε ἐμὲ μήτε τοὺς ὀρφαν-
 οὺς ἐγκαταλιπεῖν, νῦν μὲν ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς κινδυ-
 νεύοντας, εἰ δὲ ἡ πρώτη πείρα τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν
 χωρήσει κατὰ νοῦν, καὶ ἐκ τῆς πόλεως ἐξελαθησο-
 20 μένους. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων ὥς ἐγνωκόσιν ὑμῖν
 τὰ δέοντα καὶ ποιήσουσιν ὅσα προσήκει οὐδὲν δέο-
 μαι πλείω λέγειν· ἃ δὲ παρεσκεύασμαι ποιεῖν ὑμᾶς
 αὐτοὺς ἀγαθὰ, καὶ ὧν χάριν τὴν ἐκκλησίαν συνεκά-
 λεσα ἀκούσατέ μου. ὅσοι μὲν ὑμῶν ὀφείλοντες ἤδη
 25 χρέα διὰ πενίαν ἀδύνατοί εἰσιν ἀποδοῦναι, τούτοις
 βοηθεῖν προθυμούμενος, ἐπειδὴ πολῖται τ' εἰσὶ καὶ
 πολλοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνηντλήκασι πόνους, ἵνα
 μὴ τὴν ἰδίαν ἀφαιρεθῶσιν ἐλευθερίαν οἱ τὴν κοι-
 νὴν βεβαιώσαντες, ἐκ τῶν ἐμαυτοῦ χρημάτων δίδωμι
 30 διαλύσασθαι τὰ χρέα. ὅσοι δ' ἂν μετὰ ταῦτα δα-
 νείσωνται, τούτους οὐκ ἐάσω πρὸς τὰ χρέα ἀπάγε-
 σθαι καὶ νόμον θήσομαι μηδένα δανείζειν ἐπὶ σώ-

μασιν ἐλευθέροις, ἱκανὸν ἡγούμενος τοῖς δανεισταῖς
 τῆς οὐσίας τῶν συμβαλλόντων κρατεῖν. ἵνα δὲ καὶ
 τὰς εἰς τὸ δημόσιον γινομένας εἰσφορὰς, δι' ἃς οἱ
 πένητες ἐπιβαροῦνται τε καὶ ἀναγκάζονται δανείσματα
 ποιεῖν, κουφοτέρως εἰς τὸ λοιπὸν φέρηται, τιμήσασθαι 5
 τὰς οὐσίας ἅπαντας κελεύσω, καὶ ἀπὸ τοῦ τιμήμα-
 τος ἕκαστον εἰσφέρειν τὸ ἐπιβάλλον, ὥς ἐν ταῖς
 μεγίσταις καὶ εὐνομωτάταις πόλεσι πυνθάνομαι γε-
 νόμενον, δίκαιόν τε καὶ συμφέρον τῷ κοινῷ τοῦτο
 ἡγούμενος τοὺς μὲν πολλὰ κεκτημένους πολλὰ εἰσφέ- 10
 ρειν, τοὺς δ' ὀλίγα ἔχοντας ὀλίγα. δοκεῖ δέ μοι καὶ
 τῆς δημοσίας γῆς, ἣν διὰ τῶν ὀπλων κτησάμενοι
 κατέχετε, μὴ τοὺς ἀναιδεστατοὺς ὥσπερ νῦν κρα-
 τεῖν, οὔτε χάριτι λαβόντας οὔτε ὦνῃ κτησαμένους,
 ἀλλὰ τοὺς μηδένα κλῆρον ἔχοντας ὑμῶν, ἵνα μὴ θη- 15
 τεύητε ὄντες ἐλεύθεροι, μηδὲ τὰς ἀλλοτριὰς κτήσεις,
 ἀλλὰ τὰς ἰδίας γεωργῇτε· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο φρό-
 νημα εὐγενὲς ἐν ἀνδράσιν ἀπορουμένοις τῶν καθ'
 ἡμέραν ἀναγκαίων. ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα ἔγνωκα
 ἴσῃν καὶ κοινὴν ποιεῖν τὴν πολιτείαν καὶ τὰ δίκαια 20
 πᾶσι πρὸς ἅπαντας ὅμοια. εἰς τοῦτο γὰρ ἤκουσί
 τινες ἀνθαδείας, ὥστε ὑβρίζειν εἰς τὸ δημοτικὸν
 ἀξιούσι, καὶ μηδὲ ἐλευθέρους ἡγεῖσθαι τοὺς πένητας
 ὑμῶν. ἵνα δὲ καὶ λαμβάνωσι τὰ δίκαια καὶ ὑπέχωσιν
 οἱ μείζους τοῖς ἐλάττωσιν ἐξ ἴσου, νόμους θήσομαι 25
 κωλυτὰς μὲν τῆς βίας, φύλακας δὲ τῆς δικαιοσύνης,
 καὶ αὐτὸς οὐδένα χρόνον ἀνήσω τῆς ἀπάντων προ-
 νοούμενος ἰσηγορίας.

Χ. Τοιαῦτα λέγοντος αὐτοῦ πολὺς ἔπαινος ἐκ
 τῆς ἐκκλησίας ἐγένετο, τῶν μὲν ὅτι πιστὸς ἦν καὶ 30
 δίκαιος περὶ τοὺς εὐεργέτας ἐπαινούντων, τῶν δ'
 ὅτι φιλάνθρωπος καὶ μεγαλόψυχος εἰς τοὺς ἀπόρους,

τῶν δ' ὥς μέτριος καὶ δημοτικὸς πρὸς τοὺς ταπεινο-
 τέρους· ἀπάντων δὲ ὅτι νόμιμος καὶ δίκαιος ἄρχων
 ἀγαπῶντων τε καὶ τεθναυμακότων. διαλυθείσης δὲ
 τῆς ἐκκλησίας, ταῖς ἐξῆς ἡμέραις ἀπογράφεσθαι κε-
 5 λεύσας τοὺς ὑποχρεοῦς, ὅσοι τὴν πίστιν ἀδύνατοι
 ἦσαν φυλάττειν, τίσιν ὀφείλουσι καὶ πόσον ἕκαστος,
 ἐπειδὴ τὰς ἀπογραφὰς ἔλαβε, τραπέζας θεῖς ἐν ἀγορᾷ
 πάντων ὁρῶντων ἀπηρίθμει τοῖς δανεισταῖς τὰ χρεᾶ.
 ταῦτα διαπραξάμενος ἐξέδηκεν ἐν φανερῷ διάταγμα
 10 βασιλικόν, ἐκχωρεῖν τῆς δημοσίας γῆς τοὺς καρπου-
 μένους τε καὶ ἰδίᾳ κατέχοντας αὐτὴν ἐν ὠρισμένῳ
 τινὶ χρόνῳ, καὶ τοὺς οὐδένα κληρὸν ἔχοντας τῶν
 πολιτῶν πρὸς ἑαυτὸν ἀπογράφεσθαι· νόμους τε συν- 6
 ἔγραφεν ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ παρημελημένων ἀνα-
 15 νεοῦμενος, οὓς Ῥωμύλος τε εἰσηγήσατο καὶ Νομᾶς
 Πομπίλιος, οὓς δὲ αὐτὸς καθιστάμενος. ταῦτα δὲ
 αὐτοῦ πολιτευομένου χαλεπῶς ἔφερον οἱ πατρίκιοι
 καταλυομένην τὴν δυναστείαν τῆς βουλῆς ὁρῶντες,
 καὶ λογισμοὺς οὐκέτι τοὺς αὐτοὺς, ἀλλ' ἐναντίους
 20 τοῖς προτέροις ἐλάμβανον. ἐν ἀρχαῖς μὲν γὰρ ὦρ-
 μησαν ἀφελέσθαι τὴν παράνομον αὐτοῦ δυναστείαν
 ἀποδείξαντες μεσοβασιλεῖς, καὶ δι' ἐκείνων ἐλέσθαι
 τὸν κατὰ νόμους ἔξοντα τὴν ἀρχήν· τότε δὲ στέργειν
 ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ᾤοντο δεῖν καὶ μηδὲν πολυπραγμο-
 25 νεῖν. εἰσῆγει γὰρ αὐτοῖς λογισμὸς, ὅτι τῆς μὲν βου-
 λῆς ὃν αὐτὴ προηγεῖτο παραγούσης ἐπὶ τὰ πράγματα
 ὁ δῆμος ἐναντιώσεται τὴν ψῆφον ἀναλαβών· ἐὰν δ'
 ἐπὶ τῷ δήμῳ ποιήσωσι τὴν αἵρεσιν τοῦ βασιλέως,
 ἅπασαι τὸν Τύλλιον ψηφοφορήσουσιν αἱ φράτραι,
 30 καὶ περιέσται τῷ ἀνδρὶ τὸ δοκεῖν κατὰ νόμους ἄρ-
 χεῖν. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς ἄμεινον εἶναι κλέπτοντα τὴν
 ἀρχὴν τὸν ἄνδρα καὶ παρακρουόμενον τοὺς πολίτας

μᾶλλον ἢ πείσαντα καὶ φανερώς λαβόντα κατέχειν. ἀλλ' οὐδὲν αὐτοῖς ἐγένετο προὔργου τῶν λελογισμένων· οὕτω κατεστρατήγησεν αὐτοὺς ὁ Τύλλιος, καὶ κατέσχε τὴν βασιλείαν ἀκόντων ἐκείνων. κατασκευάσας γὰρ ἐκ πολλοῦ φήμας λέγεσθαι κατὰ τὴν πόλιν, 5 ὥς ἐπιβουλευόντων αὐτῷ τῶν πατρικίων, προῆλθεν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐσθῆτα πιναρὰν περιβεβλημένος καὶ κατηφής, συνούσης αὐτῷ καὶ τῆς μητρὸς Ὀκρισίας καὶ τῆς Ταρκυνίου γυναικὸς Τανακυλίδος καὶ τῆς συγγενείας τῆς βασιλικῆς ὅλης. ὄχλου δὲ συνδρα- 10 μόντος πολλοῦ πρὸς τὸ παράδοξον τῆς ὄψεως, ἐκκλησίαν συγκαλέσας προῆλθεν ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ διεξῆλθε τοιοῦτόν τινα λόγον.

XI. Οὐκέτι μοι περὶ τῶν Ταρκυνίου παίδων μόνον ὁ κίνδυνός ἐστιν, ἵνα μηδὲν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν 15 δεινὸν πάθωσιν, ἀλλ' ἤδη καὶ περὶ τῆς ἐμῆς ψυχῆς δέος ἐπείσөрχεται, μὴ πικρὰς ἀμοιβὰς τῆς δικαιοσύνης ἀπολάβω. ἐπιβουλεύομαι γὰρ ὑπὸ τῶν πατρικίων, καὶ μεμῆνυνταί μοι τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀποκτεῖναί με συνομνύμενοι, ἀδίκημα μὲν οὐδὲν οὔτε μεῖζον οὔτε 20 ἔλαττον ἔχοντες ἐγκαλεῖν, ὧν δὲ τὸν δῆμον εὖ πεποίηκα καὶ παρεσκεύασμαι ποιεῖν ἀχθόμενοι τε καὶ ἀναξιοπαθοῦντες· οἱ δανεισταὶ μὲν ὅτι τοὺς πένητας ὑμῶν οὐκ εἶσα τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρεθῆναι πρὸς τὰ χρεᾶ ὑπ' αὐτῶν ἀπαχθέντας· οἱ δὲ κατανοσφιζό- 25 μενοι τὰ δημόσια καὶ κατέχοντες, ἣν ὑμεῖς δι' αἵματος ἐκτήσασθε γῆν ἐκλιπεῖν ἀναγκαζόμενοι, ὥσπερ τὰ πατρῶα ἀποστερούμενοι καὶ οὐ τὰλλότρια ἀποδιδόντες· οἱ δὲ ἀνειμένοι τῶν εἰσφορῶν τῶν εἰς τοὺς πολέμους, εἰ τιμήσασθαι τοὺς βίους ἀναγκασθήσονται 30 καὶ ἀπὸ τῶν τιμημάτων τὰς εἰσφορὰς συνεισφέρειν· κοινῇ δὲ σύμπαντες, ὅτι κατὰ νόμους γεγραμμένους

ἐθισθήσονται ξῆν τὰ δίκαια ἐξ ἴσου διδόντες ὑμῖν
 καὶ λαμβάνοντες, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ ἀργυρωνήτοις πα-
 ραχρήσονται τοῖς πένησιν ὃ ποιοῦσι νῦν. καὶ ταῦτα
 δὴ τὰ ἐγκλήματα συνενέγκαντες εἰς τὸ κοινὸν βε-
 5 βούλευνται τε καὶ συνομωμόκασι κατάγειν τοὺς φυ-
 γάδας καὶ τοῖς Μαρκίου παισὶ τὴν βασιλείαν ἀπο-
 δίδόναι, οὓς ὑμεῖς Ταρκύνιον ἀποκτείναντας τὸν
 βασιλέα ὑμῶν ἄνδρα χρηστὸν καὶ φιλόπολιν καὶ τη-
 λικοῦτο διαπραξαμένους ἄγρος τὰς τε δίκας ἐρήμους
 10 ἐκλιπόντας καὶ φυγῆς ἑαυτοῖς τιμησαμένους, πυρὸς
 καὶ ὕδατος εἰργεῖν ἐψηφίσασθε· ἐμελλόν τε, εἰ μὴ
 θᾶπτον ἐμοὶ περὶ τούτων ἐγένετο μήνυσις, ξενικὴν
 τινα δύναμιν ἐπαρόμενοι νυκτὸς ἔτι πολλῆς κατάγειν
 εἰς τὴν πόλιν τοὺς φυγάδας. τὰ μετὰ ταῦτα πάντες
 15 ἴστε δήπου, καὶ ἐγὼ μὴ λέγω, ὅτι Μάρκιοι συλ-
 λαμβανόντων αὐτοῖς τῶν πατρικίων κατασχόντες τὰ
 πράγματα δίχα πόνου, πρῶτον μὲν ἐμὲ τὸν φύλακα
 τῶν βασιλέων καὶ τὰς κατ' αὐτῶν ἐπιτελεσάμενον
 δίκας ἐμελλον ἀναρπάσασθαι, ἔπειτα ταυτὶ τὰ παι-
 20 δία καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς τε καὶ φίλους Ταρ-
 κυνίου πάντας ἀναιρεῖσθαι· γυναικας δ' ἡμῶν καὶ
 μητέρας καὶ θυγατέρας καὶ πᾶν τὸ θῆλυ γένος ἐν
 ἀνδραπόδων ποιήσασθαι λόγῳ, πολὺ τὸ θηριῶδες
 ἔχοντες ἐν τῇ φύσει καὶ τυραννικόν. εἰ μὲν οὖν καὶ
 25 ὑμῖν ταῦτα βουλομένοις ἐστίν, ὥ δημόται, τοὺς μὲν
 ἀνδροφόνους κατάγειν καὶ βασιλεῖς ἀποδεικνύναι,
 τοὺς δὲ τῶν εὐεργετῶν παῖδας ἐξελαύνειν καὶ τὴν
 ὑπὸ τοῦ πάππου καταλειφθεῖσαν ἀρχὴν ἀφαιρεῖσθαι,
 στέρξομεν τὴν τύχην. ἀλλὰ πρὸς ἀπάντων θεῶν
 30 τε καὶ δαιμόνων ὅσοι τὸν ἀνθρώπινον ἐποπτεύουσι
 βίον ἰκέται πάντες ὑμῶν γινόμενοι σὺν γυναιξί τε
 καὶ τέκνοις, ἀντὶ πολλῶν μὲν ὧν Ταρκύνιος ὁ τῶν

παιδίων πάππος εὖ ποιῶν ὑμᾶς διετέλεσεν, ἀντὶ πολ-
 16 λῶν δὲ ὧν αὐτὸς ἐγὼ κατὰ τὴν ἐμαντοῦ δύναμιν
 ἐγενόμην ὑμῖν χρήσιμος, ἀξιοῦμεν ὑμᾶς μίαν ἡμῖν
 δοῦναι ταύτην δωρεάν, φανεράν ποιῆσαι τὴν ὑμῶν
 αὐτῶν γνώμην. εἰ γὰρ ἑτέρους τινὰς ἀξιονικοτέρους 5
 ἡμῶν ὑπειλήφατε εἶναι ταύτης τῆς τιμῆς τυγχάνειν,
 τὰ μὲν παιδία οἰχθήσεται τὴν πόλιν ὑμῶν καταλι-
 πόντα, καὶ ἡ ἄλλη Ταρκυνίου συγγένεια· ἐγὼ δὲ
 ἑτερόν τι βουλευσόμεαι γενναιότερον ὑπὲρ ἐμαντοῦ·
 βεβίωται γὰρ ἤδη μοι καὶ πρὸς ἀρετὴν καὶ πρὸς εὖ- 10
 δοξίαν ἀποχρώντως, καὶ οὐκ ἂν ἀξιῶσαιμι τῆς παρ'
 ὑμῶν εὐνοίας ψευσθεῖς, ἣν ἀντὶ παντὸς εἰλόμην
 ἀγαθοῦ, ξὴν αἰσχυρῶς ἐν ἄλλοις τισί. παραλάβετε δὴ
 τὰς ῥάβδους καὶ δότε εἰ βούλεσθε τοῖς πατρικίοις·
 ἐγὼ δ' ὑμῖν οὐκ ἐνοχλήσω παρῶν. 15

XII. Ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ καὶ ἀναχωρεῖν οἶον
 τε ὄντος ἀπὸ τοῦ βήματος κραυγὴ τε παρὰ πάντων
 ἐξαίσιος ἐγένετο καὶ δεήσεις μεμιγμέναι δάκρυσιν,
 ἵνα μένη τε καὶ διακατέχη τὰ πράγματα μηδένα δε-
 δοικῶς. ἔπειτ' ἐγκέλευστοί τινες διειληφότες τὴν 20
 ἀγορὰν βασιλέα ποιεῖν αὐτὸν ἐβόων καὶ συγκαλεῖν
 τὰς φράτρας ἡξίου καὶ ψήφον ἦτουν. ἀρξαμένων δὲ
 τούτων εὐθύς ὁ δῆμος ἅπας ἐπὶ τῆς αὐτῆς προαιρέ-
 σεως ἐγερόνει. τοῦτο καταμαθὼν ὁ Τύλλιος οὐκέτι
 παρήκε τὸν καιρὸν, ἀλλὰ πολλὰς αὐτοῖς εἰδέναι φή- 25
 σας χάριτας, ὅτι μέμνηται τῶν εὐεργεσιῶν, καὶ ἔτι
 πλείονα ὑποσχόμενος ἀγαθὰ ποιήσκειν, ἐὰν αὐτὸν ἀπο-
 δείξωσι βασιλέα, προεῖπεν ἡμέραν ἀρχαιρεσιῶν, εἰς
 ἣν ἐκέλευσε καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν ἅπαντας παρεῖ-
 ναι. συνελθόντος δὲ τοῦ δήμου καλῶν τὰς φράτρας 30
 κατὰ μίαν ἀνεδίδου τὰς ψήφους. ἀπάσαις δὲ ταῖς
 φράτραις κριθεὶς τῆς βασιλείας ἄξιος παραλαμβάνει

τότε τὴν ἀρχὴν παρὰ τοῦ δημοτικοῦ πλήθους πολλὰ
χαίρειν τῇ βουλῇ φράσας, ἣν οὐκ ἠξίωσεν ἐπικυρῶ-
σαι τὰ τοῦ δήμου κρίματα, ὥσπερ αὐτῇ ποιεῖν ἔθος
ἦν. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἐπὶ τὴν βασιλείαν παρελ-
5 θὼν, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων πολιτευμάτων εἰσηγητῆς
ἐγένετο, μέγαν δὲ καὶ λόγου ἄξιον ἐπολέμησε πρὸς
Τυρρηνοὺς πόλεμον. ποιήσομαι δὲ περὶ τῶν πολι-
τευμάτων αὐτοῦ πρῶτον τοὺς λόγους.

XIII. Εὐθύς ἅμα τῷ παραλαβεῖν τὴν ἀρχὴν διέ-
10 νειμε τὴν δημοσίαν χώραν τοῖς θητεύουσι Ῥωμαίων.
ἔπειτα τοὺς νόμους τοὺς τε συναλλακτικούς καὶ τοὺς
περὶ τῶν ἀδικημάτων ἐπεκύρωσε ταῖς φράτραις· ἦσαν
δὲ πεντήκοντά που μάλιστα τὸν ἀριθμὸν, ὧν οὐδὲν
δέομαι μεμνησθαι κατὰ τὸ παρόν. τῇ τε πόλει προσ-
15 ἔθηκε δύο λόφους, τὸν τε Οὐμινάλιον καλούμενον
καὶ τὸν Ἰσχυλῖνον, ὧν ἐκάτερος ἀξιολόγου πόλεως
ἔχει μέγεθος, καὶ διένειμεν αὐτοὺς τοῖς ἀνεστίοις
Ῥωμαίων οἰκίας κατασκευάσασθαι, [ἐνθα] καὶ αὐτὸς
ἐποιήσατο τὴν οἰκησιν ἐν τῷ κρατίστῳ τῆς Ἰσχυλίας
20 τόπῳ. οὗτος ὁ βασιλεὺς τελευταῖος ἠΐξῃσε τὸν περι-
βολὸν τῆς πόλεως τοὺς δύο τοῖς πέντε προσθεῖς λό-
φοις, ὀρνιθευσάμενός τε ὡς νόμος ἦν καὶ τᾶλλα τὰ
πρὸς θεοὺς ὅσια διαπραξάμενος. προσωτέρω δὲ οὐκ-
ἔτι προῆλθεν ἢ κατασκευὴ τῆς πόλεως, οὐκ ἔωτος
25 ὥς φασι τοῦ δαιμονίου, ἀλλ' ἔστιν ἅπαντα τὰ περὶ
τὴν πόλιν οἰκούμενα χωρία, πολλὰ ὄντα καὶ μεγάλα,
γυμνὰ καὶ ἀτελείστα καὶ ῥᾶστα πολεμίοις ἐλθοῦσιν
ὑποχέτρια γενέσθαι· καὶ εἰ μὲν εἰς ταῦτά τις ὁρῶν
τὸ μέγεθος ἐξετάζειν βουλήσεται τῆς Ῥώμης, πλανᾷ-
30 σθαί τε ἀναγκασθήσεται καὶ οὐχ ἔξει βέβαιον ση-
μεῖον οὐδὲν, ᾧ διαγνώσεται μέχρι ποῦ προβαίνουσα
ἔτι πόλις ἔστί, καὶ πόθεν ἄρχεται μηκέτ' εἶναι πόλις,

οὕτω συνύφαινται τὸ ἄστυ τῇ χώρᾳ καὶ εἰς ἄπειρον ἐκμηκυνομένης πόλεως ὑπόληψιν τοῖς θεωμένοις παρέχεται. εἰ δὲ τῷ τείχει τῷ δυσευρέτῳ μὲν ὄντι διὰ τὰς περιλαμβανούσας αὐτὸ πολλαχόθεν οἰκήσεις, ἴχνη δέ τινα φυλάττοντι κατὰ πολλοὺς τόπους τῆς ἀρχαίας 5 κατασκευῆς, βουληθείη μετρεῖν αὐτὴν κατὰ τὸν Ἀθηναίων κύκλον τὸν περιέχοντα τὸ ἄστυ, οὐ πολλῷ τι μείζων ὁ τῆς Ῥώμης ἂν αὐτῷ φανείη κύκλος. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μεγέθους τε καὶ κάλλους τῆς πόλεως, ὥς κατὰ τὴν ἐμὴν εἶχεν ἡλικίαν, ἕτερος ἔσται τῇ διη- 10 γήσει καιρὸς ἐπιτηδειότερος.

XIII. Ὁ δὲ Τύλλιος, ἐπειδὴ τοὺς ἐπὶ λόφους ἐνὶ τείχει περιέλαβεν, εἰς τέτταρας μοῖρας διελὼν τὴν πόλιν καὶ θέμενος ἐπὶ τῶν λόφων ταῖς μοῖραις τὰς ἐπικλήσεις, τῇ μὲν Παλατίνην, τῇ δὲ Σοβωρά- 15 νην, τῇ δὲ τρίτῃ Κολλίνην, τῇ δὲ τετάρτῃ τῶν μοιρῶν Ἰσχυλίνην, τετράφυλον ἐποίησε τὴν πόλιν εἶναι, τρίφυλον οὖσαν τέως· καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἔταξε τοὺς ἐν ἐκάστῃ μοίρᾳ τῶν τεττάρων οἰκοῦντας, ὥσπερ 20 κωμήτας, μήτε μεταλαμβάνειν ἑτέραν οἰκησιν μήτε ἄλλοθί που συντελεῖν, τὰς τε καταγραφὰς τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰς εἰσπράξεις τῶν χρημάτων τὰς γινόμενας εἰς τὰ στρατιωτικὰ καὶ τὰς ἄλλας χρείας, ἃς ἕκαστον ἔδει τῷ κοινῷ παρέχειν, οὐκέτι κατὰ τὰς 25 τρεῖς φυλὰς τὰς γενικὰς ὥς πρότερον, ἀλλὰ κατὰ τὰς τέτταρας τὰς τοπικὰς τὰς ὑφ' ἑαυτοῦ διαταχθείσας ἐποιεῖτο, ἡγεμόνας ἐφ' ἐκάστης ἀποδείξας συμμορίας, ὥσπερ φυλάρχους ἢ κωμάρχας, οἷς προσέταξεν εἰδέναι ποίαν οἰκίαν ἕκαστος οἰκεῖ· ἔπειτα κατὰ πάντας ἐκέλευσε τοὺς στενωποὺς [ἱερὰ] ἐγκατασκευασθῆναι 30 καλιάδας ὑπὸ τῶν γειτόνων ἥρωσι προνοπίοις, καὶ 172 θυσίας αὐτοῖς ἐνομοθέτησεν ἐπιτελεῖσθαι καθ' ἕκα-

στον ἐνιαυτὸν, πελάγους εἰσφερούσης ἐκάστης οἰκίας· τοῖς δὲ τὰ περὶ τῶν γειτόνων ἱερὰ συντελοῦσιν ἐν τοῖς προνωπίοις οὐ τοὺς ἐλευθέρους, ἀλλὰ τοὺς δούλους ἔταξε παρεῖναι τε καὶ συνιερουργεῖν, ὥς κεχα-
 5 ρισμένης τοῖς ἥρωσι τῆς τῶν θεραπόντων ὑπηρεσίας· ἣν ἔτι καὶ καθ' ἡμᾶς ἐορτὴν ἄγοντες Ῥωμαῖοι διετέλουν ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις τῶν Κρονίων, σεμνὴν ἐν τοῖς πάνυ καὶ πολυτελῇ, Κομπιτάλια προσαγορεύοντες αὐτὴν ἐπὶ τῶν στενωπῶν· κομπίτους γὰρ
 10 τοὺς στενωποὺς καλοῦσι· καὶ φυλάττουσι τὸν ἀρχαῖον ἔθισμόν ἐπὶ τῶν ἱερῶν, διὰ τῶν θεραπόντων τοὺς ἥρωας ἱλασκόμενοι καὶ ἅπαν τὸ δοῦλον ἀφαιροῦντες αὐτῶν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἵνα τῇ φιλανθρωπίᾳ ταύτῃ τιθασσεύομενοι μέγα τι καὶ σεμνὸν ἐχούσῃ
 15 χαριέστεροι γίνωνται περὶ τοὺς δεσπότας, καὶ τὰ λυπηρὰ τῆς τύχης ἦττον βαρύνωνται.

XV. Διεῖλε δὲ καὶ τὴν χώραν ἅπασαν, ὥς μὲν Φάβιός φησιν, εἰς μοίρας ἕξ τε καὶ εἴκοσιν, ἃς καὶ αὐτὰς καλεῖ φυλάς, καὶ τὰς ἀστικὰς προστιθεὶς αὐ-
 20 ταῖς τέτταρας, τριάκοντα φυλάς ἐπὶ Τυλλίου τὰς πάσας γενέσθαι λέγει· ὥς δὲ Οὐεννώνιος ἰστορήκειν, εἰς μίαν τε καὶ τριάκοντα, ὥστε σὺν ταῖς κατὰ τὴν
 πόλιν οὔσαις ἐκπεπληρωῆσθαι τὰς ἔτι καὶ εἰς ἡμᾶς ὑπαρχούσας τριάκοντα καὶ πέντε φυλάς· Κάτων μὲν
 25 τοι τούτων ἀμφοτέρων ἀξιοπιστότερος ὢν οὐχ ὀρίζει τῶν μοιρῶν τὸν ἀριθμόν. διελὼν δ' οὖν ὁ Τύλλιος εἰς ὅποσασδήποτε μοίρας τὴν γῆν κατὰ τοὺς ὀρεινοὺς καὶ πολὺ τὸ ἀσφαλὲς τοῖς γεωργοῖς παρέχειν δυνησομένους ὄχθους κρησφύγετα κατεσκεύασεν, Ἐλ-
 30 ληνικοῖς ὀνόμασιν αὐτὰ καλῶν Πάγους, ἐνθα συνέφευγον ἐκ τῶν ἀγρῶν ἅπαντες, ὁπότε γένοιτο πολεμίων ἔφοδος, καὶ τὰ πολλὰ διενυκτέρευον ἐνταῦθα.

ἄρχοντες δὲ καὶ τούτων ἦσαν, οἷς ἐπιμελὲς ἐγίνετο
 τὰ τε ὀνόματα τῶν γεωργῶν εἰδέναι τῶν συντελούν-
 των εἰς τὸν αὐτὸν πάγον, καὶ τὰς κτήσεις ἐν αἷς ὁ
 βίος αὐτῶν ἦν· καὶ ὁπότε χρεία γένοιτο ἐπὶ τὰ ὄπλα
 τοὺς χωρίτας καλεῖν ἢ χρημάτων εἰσφορὰς κατ' ἄν- 5
 δρα ἐκλέγειν, οὗτοι τὰ τε σώματα συνῆγον καὶ τὰ
 χρήματα εἰσέπραττον. ἵνα δὲ καὶ τούτων ἡ πληθὺς
 μὴ δυσεύρετος, ἀλλ' εὐλόγιστος ἦ καὶ φανερά, βω-
 μοὺς ἐκέλευσεν αὐτοῖς ἰδρῦσασθαι θεῶν ἐπισκόπων
 τε καὶ φυλάκων τοῦ πάγου, οὓς ἔταξε θυσίαις κοι- 10
 ναῖς γεραίρειν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἅμα συνερχο-
 μένους, ἑορτὴν τινα καὶ ταύτην ἐν τοῖς πάνυ τιμίαν
 καταστησάμενος, τὰ καλούμενα Παγανάλια· καὶ νό-
 μους ὑπὲρ τῶν ἱερῶν τούτων, οὓς ἔτι διὰ φυλακῆς
 ἔχουσι Ῥωμαῖοι, συνέγραψεν. εἰς δὲ τὴν θυσίαν 15
 ταύτην καὶ τὴν σύνοδον ἅπαντας ἐκέλευσε τοὺς ὁμο-
 πάγους κατὰ κεφαλὴν ὠρισμένον νόμισμά τι συν-
 εισφέρειν, ἕτερον μὲν τι τοὺς ἄνδρας, ἕτερον δέ τι
 τὰς γυναῖκας, ἄλλο δέ τι τοὺς ἀνήβους. ἐξ οὗ συν-
 αριθμηθέντος ὑπὸ τῶν ἐφεστηκότων τοῖς ἱεροῖς, φα- 20
 νερός ὁ τῶν ἀνθρώπων ἀριθμὸς ἐγίνετο κατὰ γένη
 τε καὶ καθ' ἡλικίας. ὥς δὲ Πείσων Λεύκιος ἐν τῇ
 πρώτῃ τῶν ἐνιαυσίων ἀναγραφῶν ἱστορεῖ, βουλόμε-
 νος καὶ τῶν ἐν ἄστει διατριβόντων τὸ πλῆθος εἰδέ-
 ναι, τῶν τε γεννωμένων καὶ τῶν ἀπογινομένων καὶ 25
 τῶν εἰς ἄνδρας ἐγγραφομένων, ἔταξεν ὅσον ἔδει νό-
 μισμα καταφέρειν ὑπὲρ ἐκάστου τοὺς προσήκοντας,
 εἰς μὲν τὸν τῆς Εἰλλειθυίας θησαυρὸν, ἣν Ῥωμαῖοι
 καλοῦσιν Ἡραν φωσφόρον, ὑπὲρ τῶν γεννωμένων· εἰς
 δὲ τὸν τῆς Ἀφροδίτης τῆς ἐν ἄλσει καθιδρυμένης, ἣν 30
 προσαγορεύουσι Λιβιτίνην, ὑπὲρ τῶν ἀπογινομένων·
 εἰς δὲ τὸν τῆς Νεότητος, ὑπὲρ τῶν εἰς ἄνδρας ἀρ-

χομένων συντελεῖν· ἐξ ὧν ἡμελλε διαγνώσεσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὅσοι τε οἱ σύμπαντες ἦσαν, καὶ τίνες ἐξ αὐτῶν τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν εἶχον. ταῦτα καταστησάμενος ἐκέλευσεν ἅπαντας Ῥωμαίους
 5 ἀπογράφεσθαι τε καὶ τιμᾶσθαι τὰς οὐσίας πρὸς ἀργύριον, ὁμόσαντας τὸν νομιμον ὄρκον, ἢ μὴν τάληθῃ καὶ ἀπὸ παντὸς τοῦ βελτίστου τιμῆσεσθαι, πατέρων τε ὧν εἰσι γράφοντας καὶ ἡλικίαν ἣν ἔχουσι δηλοῦν-
 10 τας γυναῖκας τε καὶ παῖδας ὀνομάζοντας καὶ ἐν τίνι κατοικοῦσιν ἕκαστοι τῆς πόλεως φυλῇ ἢ πάγῳ τῆς χώρας προστιθέντας· τῷ δὲ μὴ τιμησαμένῳ τιμωρίαν ὥρισε τῆς τε οὐσίας στέρεσθαι καὶ αὐτὸν μαστιγω-
 15 θέντα πραθῆναι· καὶ μέχρι πολλοῦ διέμεινε παρὰ Ῥωμαίοις οὗτος ὁ νόμος.

16 XVI. Τιμησαμένων δὲ πάντων ἀναλαβὼν τὰ γραμματεῖα καὶ διαγνοὺς τό τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὰ μεγέθη τῶν βίων, σοφώτατον ἀπάντων πολιτευ-
 671 μάτων εἰσηγήσατο καὶ μεγίστων Ῥωμαίοις ἀγαθῶν αἰτίον, ὥς τὰ ἔργα ἐδήλωσε. τὸ δὲ πολίτευμα τοιόνδε
 20 ἦν· μίαν ἀφείλεν ἐξ ἀπάντων μοῖραν, ἥς τὸ μέγιστον ἦν τίμημα τῆς οὐσίας οὐκ ἔλαττον ἑκατὸν μυῶν. τούτους δὲ συντάξας εἰς ὀγδοήκοντα λόχους ὅπλα φέρειν ἐπέταξεν ἀσπίδας Ἀργολικὰς καὶ δόρατα καὶ κράνη χάλκεα καὶ θώρακας καὶ κνημίδας καὶ ξίφη.
 25 διελὼν δὲ αὐτοὺς διχῇ, τετταράκοντα μὲν ἐποίησε νεωτέρων λόχους, οἷς τὰς ὑπαιθρίους ἀπέδωκε στρα-
 30 ταξίς ἦν· χώραν δὲ κατεῖχεν ἐν τοῖς πολέμοις τὴν προαγωνιζομένην τῆς φάλαγγος ὅλης. ἔπειτ' ἐκ τῶν
 672 ὑπολειπομένων ἑτέραν ἀφῆρει μοῖραν, οἷς ἦν ἐντὸς

μὲν μυρίων δραχμῶν, οὐ μείον δὲ πέντε. καὶ ἑβδο-
 μήκοντα μυῶν τὸ τίμημα. συντάξας δὲ τούτους εἰς
 εἴκοσι λόχους, τὰ μὲν ἄλλα φορεῖν ὅπλα προσέταξεν
 ὅσα τοὺς προτέρους, τοὺς δὲ θώρακας αὐτῶν ἀφείλε,
 καὶ ἀντὶ τῶν ἀσπίδων ἀπέδωκε θυρεοὺς. διελὼν δὲ 5
 καὶ τούτων τοὺς ὑπὲρ τετταράκοντα καὶ πέντε ἔτη
 γεγονότας ἀπὸ τῶν ἐχόντων τὴν στρατεύσιμον ἡλι-
 κίαν, δέκα μὲν ἐποίησε λόχους νεωτέρων οὓς ἔδει
 προπολεμεῖν τῆς πόλεως· δέκα δὲ πρεσβυτέρων οἷς
 ἀπέδωκε τειχοφυλακεῖν. αὕτη δευτέρα σύνταξις ἦν, 10
 ἑκοσμεῖτο δ' ἐν τοῖς ἀγῶσι μετὰ τοὺς προμάχους.
 τὴν δὲ τρίτην ἐποίει σύνταξιν ἐκ τῶν ὑπολειπομέ-
 νων ὅσοι τίμησιν εἶχον ἐλάττονα μὲν τῶν ἑπτακισχι-
 λίων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν, οὐ μείονα δὲ μυῶν
 πεντήκοντα. τούτων δ' ἐμείωσε τὸν ὀπλισμὸν οὐ μό- 15
 νον τοῖς θώραξιν, ὥσπερ τῶν δευτέρων, ἀλλὰ καὶ
 ταῖς περικνημῖσι. συνέταξε δὲ καὶ τούτους εἰς εἴ-
 κοσι λόχους, καὶ διεῖλε τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς προτέ-
 ροις καθ' ἡλικίαν, δέκα λόχους ἀποδοὺς τοῖς νεωτέ-
 ροις καὶ δέκα τοῖς πρεσβυτέροις. χώρα δὲ καὶ στάσις 20
 ἦν τούτων τῶν λόχων ἐν ταῖς μάχαις ἢ μετὰ τοὺς
 ἐφεστώτας τοῖς προμάχοις.

XVII. Ἀφελὼν δὲ πάλιν ἐκ τῶν ὑπολειπομένων
 τοὺς ἐλάττω πεντακισχιλίων δραχμῶν ἔχοντας οὐσίαν
 ἄχρι πέντε καὶ εἴκοσι μυῶν, τετάρτην ἐποίησε μοῖ- 25
 ραν. διέταξε δὲ καὶ τούτους εἰς εἴκοσι λόχους, καὶ
 δέκα μὲν ἐποίησε τῶν ἐν ἀκμῇ, δέκα δὲ τῶν ὑπερη-
 λίκων κατὰ ταῦτ' αὖτοῖς τοῖς προτέροις. ὅπλα δὲ φέρειν
 ἔταξεν αὐτοὺς θυρεοὺς καὶ ξίφη καὶ δόρατα καὶ στά-
 σιν ἔχειν ἐν τοῖς ἀγῶσι τὴν ὑστάτην. τὴν δὲ πέμπτην 30
 μοῖραν, οἷς ἐντὸς εἴκοσι καὶ πέντε μυῶν ἄχρι δώδεκα
 καὶ ἡμίσεως μυῶν ὁ βίος ἦν, εἰς τριάκοντα συνέταξε

- λόχους. διήρηντο δὲ καὶ οὗτοι καθ' ἡλικίαν· πεντεκαίδεκα μὲν γὰρ ἐξ αὐτῶν λόχοι τοὺς πρεσβυτέρους εἶχον, πεντεκαίδεκα δὲ τοὺς νεωτέρους. τούτους ἔταξε σαυρία καὶ σφενδόνας ἔχοντας ἔξω τάξεως συστρατεύεσθαι. 5 τέτταρας δὲ λόχους οὐδὲν ἔχοντας ὄπλον ἀκολουθεῖν ἐκέλευσε τοῖς ἐνόπλοις· ἦσαν δὲ τῶν τεττάρων τούτων δύο μὲν ὀπλοποιῶν τε καὶ τεκτόνων καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατασκευαζόντων τὰ εἰς τὸν πόλεμον εὐχρηστα· δύο δὲ σαλπιστῶν τε καὶ βυκανιστῶν καὶ τῶν ἄλλοις τισὶν ὀργάνοις ἐπισημαίνοντων τὰ παρακλητικὰ τοῦ πολέμου. προσέκειντο δὲ οἱ μὲν χειροτέχναι τοῖς τὸ δεύτερον ἔχουσι τίμημα διηρημένοι καθ' ἡλικίαν, ὁ μὲν τοῖς πρεσβυτέροις, ὁ δὲ τοῖς νεωτέροις ἀκολουθῶν λόχος. οἱ δὲ σαλπισταί 68
- 15 τε καὶ οἱ βυκανισταὶ τῇ τετάρτῃ συνετάττοντο μοίρα. ἦν δὲ καὶ τούτων εἰς μὲν τῶν πρεσβυτέρων λόχος, εἰς δὲ τῶν νεωτέρων· λοχαγοὶ δ' ἐκ πάντων ἐπιλεχθέντες οἱ γενναιότατοι τὰ πολέμια τοὺς ἰδίους ἕκαστοι λόχους εὐπαιθεῖς τοῖς παραγγελλομένοις παρείχοντο.
- 20 XVIII. Αὕτη μὲν ἡ διακόσμησις ἦν ἡ τὸ περικλινὲς ἐκπληροῦσα τῶν τε φαλαγγιτῶν καὶ τῶν ψιλῶν στρατευμα· τὸ δὲ τῶν ἱππέων πλῆθος ἐπέλεξεν ἐκ τῶν ἔχόντων τὸ μέγιστον τίμημα καὶ κατὰ γένος ἐπιφανῶν· συνέταξε δ' εἰς ὀκτωκαίδεκα λόχους, καὶ προσ- 25 ἐνειμεν αὐτοὺς τοῖς πρώτοις τῶν φαλαγγιτῶν ὀρδοῇκοντα λόχοις· εἶχον δὲ καὶ οὗτοι τοὺς ἐπιφανεστάτους λοχαγούς. τοὺς δὲ λοιποὺς πολίτας, οἳ τίμησιν εἶχον ἐλάττωνα δώδεκα καὶ ἡμίους μνῶν, πλείους τὸν ἀριθμὸν ὄντας τῶν προτέρων, ἅπαντας εἰς ἓνα συν- 30 τάξας λόχον στρατείας τε ἀπέλυσε καὶ πάσης εἰσφορᾶς ἐποίησεν ἀτελεῖς. ἐγένοντο δὲ συμμορίαὶ μὲν ἔξ, 68
- ἃς Ῥωμαῖοι καλοῦσι κλάσεις, [κατὰ] τὰς Ἑλληνικὰς

κλήσεις παρονομάσαντες· ὃ γὰρ ἡμεῖς ῥῆμα προστα-
κτικῶς σχηματίσαντες ἐκφέρομεν, κάλει, τοῦτ' ἐκεῖνοι
λέγουσι κάλα, καὶ τὰς κλάσεις ἀρχαῖον ἐκάλουν κα-
λάσεις· λόχοι δὲ οὓς αἱ συμμορίαι περιελάμβανον
ἑκατὸν καὶ ἐνενηκοντατρεῖς, ἐπέχον δὲ τὴν μὲν πρῶ- 5
την συμμορίαν ὀκτώ καὶ ἐνενηκοντα λόχοι σὺν τοῖς
ἱππεῦσι· τὴν δὲ δευτέραν εἴκοσι καὶ δύο σὺν τοῖς
χειροτέχναις· τὴν δὲ τρίτην εἴκοσι· τὴν δὲ τετάρτην
πάλιν εἴκοσι καὶ δύο σὺν τοῖς σαλπισταῖς καὶ βυκα-
νισταῖς· τὴν δὲ πέμπτην τριάκοντα· τὴν δ' ἐπὶ πά- 10
σαις τεταγμένην εἰς λόχος ὁ τῶν ἀπόρων.

XVIII. Ταύτῃ τῇ διακοσμήσει χρησάμενος, τὰς
μὲν τῶν στρατιωτῶν καταγραφὰς κατὰ τὴν διαίρεσιν
ἐποιεῖτο τὴν τῶν λόχων, τὰς δὲ τῶν εἰσφορῶν ἐπιτα-
γὰς κατὰ τὰ τιμήματα τῶν βίων. ὁπότε γὰρ αὐτῷ 15
δεήσεις μυρίων ἢ δισμυρίων, εἰ τύχοι, στρατιωτῶν,
καταδιαιρῶν τὸ πλῆθος εἰς τοὺς ἑκατὸν ἐνενηκον-
τατρεῖς λόχους, τὸ ἐπιβάλλον ἑκάστῳ λόχῳ πλῆθος
ἐκέλευε παρέχειν ἕκαστον λόχον· τὴν δὲ δαπάνην
τὴν εἰς τὸν ἐπισιτισμὸν τῶν στρατευομένων καὶ εἰς 20
τὰς ἄλλας χορηγίας τὰς πολεμικὰς ἐπιτελεσθησομέ-
νην συμμετρησάμενος ὁπόση τις ἀρκοῦσα ἔσται, διαι-
ρῶν τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς τοὺς ἑκατὸν ἐνενηκοντα-
τρεῖς λόχους, τὸ ἐκ τῆς τιμῆσεως ἐπιβάλλον ἑκάστῳ
διάφορον ἅπαντας ἐκέλευσεν εἰσφέρειν. συνέβαινεν 25
οὖν τοῖς τὰς μεγίστας ἔχουσιν οὐσίας ἐλάττωσι μὲν
οὖσιν, εἰς πλείονας δὲ λόχους μεμερισμένοις, στρα-
τεύεσθαι τε πλείους στρατείας οὐδέποτε ἀναπανομέ-
νους καὶ χρήματα πλείω τῶν ἄλλων εἰσφέρειν· τοῖς
δὲ τὰ μέτρια καὶ μικρὰ κεκτημένοις πλείοσιν οὖσιν 30
ἐν ἐλάττωσι λόχοις, στρατεύεσθαι τε ὀλιγάκις καὶ
ἐκ διαδοχῆς, καὶ βραχείας συντελεῖν εἰσφορὰς· τοῖς

δ' ἐλάττω τῶν ἱκανῶν τετιμημένοις ἀφείσθαι πάντων τῶν ὀχληρῶν. ἐποίει δὲ τούτων ἕκαστον οὐκ ἄτερ αἰτίας, ἀλλὰ πεπεισμένος ὅτι πᾶσιν ἀνθρώποις ἅθλα τῶν πολέμων ἐστὶ τὰ χρήματα καὶ περὶ τῆς
 5 τούτων φυλακῆς ἅπαντες κακοπαθοῦσιν· ὁρθῶς οὖν ἔχειν ᾧετο τοὺς μὲν περὶ μείζονων κινδυνεύοντας ἁθλῶν μείζονας ὑπομένειν κακοπαθείας τοῖς τε σώμασι καὶ τοῖς χρήμασι, τοὺς δὲ περὶ ἐλαττόνων ἦττον ἐνοχλεῖσθαι κατ' ἀμφοτέρω, τοὺς δὲ περὶ μηδενὸς δεδοι-
 10 κότητας μηδὲν κακοπαθεῖν, τῶν μὲν εἰσφορῶν ἀπολυμένους διὰ τὴν ἀπορίαν, τῶν δὲ στρατειῶν διὰ τὴν ἀνείσφορίαν. οὐ γὰρ ἐλάμβανον ἐκ τοῦ δημοσίου τότε Ῥωμαῖοι στρατιωτικοὺς μισθοὺς, ἀλλὰ τοῖς ἰδίοις τέλεσιν ἐστρατεύοντο. οὔτε δὲ χρήματα συνεισφέρειν
 15 τοὺς οὐκ ἔχοντας ὁπόθεν συνεισοίσουσιν, ἀλλὰ τῶν καθ' ἡμέραν ἀναγκαίων ἀπορουμένων ᾧετο δεῖν, οὔτε μηδὲν συμβαλλομένους στρατεύεσθαι τινὰς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ὀψωνιαζομένους χρημάτων, ὥσπερ τοὺς μισθοφόρους.

20 XX. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἅπαν ἐπιθεὶς τὸ βάρος τοῖς πλουσίοις τῶν τε κινδύνων καὶ τῶν ἀναλωμάτων, ὥς εἶδεν ἀγανακτοῦντας αὐτοὺς, δι' ἑτέρου τρόπου τὴν τε ἀθυμίαν αὐτῶν παρεμυθήσατο καὶ τὴν ὀργὴν ἐπράννε, πλεονέκτημα δωρησάμενος ἐξ οὗ
 25 πάσης ἔμελλον τῆς πολιτείας ἔσεσθαι κύριοι, τοὺς πένητας ἀπελάσας ἀπὸ τῶν κοινῶν· καὶ τοῦτο διαπραξάμενος ἔλαθε τοὺς δημοτικούς. ἦν δὲ τὸ πλεονέκτημα περὶ τὰς ἐκκλησίας, ἐν αἷς τὰ μέγιστα ἐπεκυροῦτο ὑπὸ τοῦ δήμου. εἴρηται δέ μοι καὶ πρότερον
 30 ὅτι τριῶν πραγμάτων ὁ δῆμος ἐκ τῶν παλαιῶν νόμων κύριος ἦν τῶν μεγίστων τε καὶ ἀναγκαιοτάτων, ἀρχὰς ἀποδειξαι τὰς τε κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς ἐπὶ

στρατοπέδου, καὶ νόμους τοὺς μὲν ἐπικυρῶσαι, τοὺς δ' ἀνελεῖν, καὶ περὶ πολέμου συνισταμένου τε καὶ καταλυομένου διαγινῶναι. τὴν δὲ περὶ τούτων διά-
σκεψιν καὶ κρίσιν ἐποιεῖτο κατὰ τὰς φράτρας ψηφο-
φορῶν· καὶ ἦσαν οἱ τὰ ἐλάχιστα κεκτημένοι τοῖς τὰς 5
μεγίστας ἔχουσιν οὐσίας ἰσοψηφοί· ὀλίγων δὲ ὄντων,
ὥσπερ εἰκὸς, τῶν πλουσίων, οἱ πένητες ἐν ταῖς ψη-
φοφορίαις ἐπεκράτουν μακροῦ πλείους ὄντες ἐκείνων.
τοῦτο συνιδὼν ὁ Τύλλιος ἐπὶ τοὺς πλουσίους μετέ-
θηκε τὸ τῶν ψήφων κράτος. ὁπότε γὰρ ἀρχὰς ἀπο- 10
δεικνύειν ἢ περὶ νόμου διαγινώσκειν ἢ πόλεμον
ἐκφέρειν δόξειεν αὐτῷ, τὴν λοχίτιν ἀντὶ τῆς φρα-
τρικῆς συνῆγεν ἐκκλησίαν. ἐκάλει δὲ εἰς ἀπόφασιν
γνώμης πρῶτους μὲν λόχους τοὺς ἀπὸ τοῦ μεγίστου
τιμήματος καταγραφέντας, ἐν οἷς ἦσαν οἱ τε τῶν ἱπ- 15
πέων ὀκτωκαίδεκα καὶ οἱ τῶν πεζῶν ὀγδοήκοντα.
οὗτοι τρισὶ πλείους ὄντες τῶν ὑπολειπομένων, εἰ τὸ
αὐτὸ φρονήσειαν ἐκράτουν τῶν ἐτέρων, καὶ τέλος
εἶχεν ἡ γνώμη· εἰ δὲ μὴ γένοιτο ἐπὶ τῆς αὐτῆς προ-
αιρέσεως ἅπαντες οὗτοι, τότε τοὺς ἀπὸ τοῦ δευτέρου 20
τιμήματος εἴκοσι καὶ δύο λόχους ἐκάλει. μερισθει-
σὼν δὲ καὶ τότε τῶν ψήφων τοὺς ἀπὸ τοῦ τρίτου
τιμήματος ἐκάλει· καὶ τετάρτους τοὺς ἀπὸ τοῦ τετάρ-
του τιμήματος. καὶ τοῦτ' ἐποίει μέχρι τοῦ γενέσθαι
λόχους ἑπτὰ καὶ ἐνενήκοντα ἰσοψηφους. εἰ δὲ μέχρι 25
τῆς πέμπτης κλήσεως μὴ τύχοι τοῦτο γινόμενον, ἀλλ'
εἰς ἴσα μέρη σχισθεῖεν αἱ τῶν ἑκατὸν ἐνενήκοντα
δύο λόχων γνώμαι, τότε τὸν ἔσχατον ἐκάλει λόχον,
ἐν ᾧ τὸ τῶν ἀπόρων καὶ διὰ τοῦτ' ἀφειμένων ἀπά-
σης στρατείας τε καὶ εἰσφορᾶς πολιτῶν πληθὸς ἦν· 30
ὁποτέρᾳ δὲ προσθοῖτο τῶν μερίδων οὗτος ὁ λόχος,
αὕτη τὸ κράτος ἐλάμβανε. τοῦτο δ' ἦν σπάνιον καὶ

οὐ μακρὰν ἀπέχον ἀδυνάτου. τὰ πολλὰ μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς πρώτης κλήσεως τέλος ἐλάμβανεν, ὀλίγα δὲ μέχρι τῆς τετάρτης προὔβαινεν· ἡ δὲ πέμπτη κλήσις καὶ ἡ τελευταία παρείλκοντο.

- 5 XXI. Τοῦτο τὸ πολίτευμα καταστησάμενος καὶ πλεονέκτημα τοῖς πλουσίοις τηλικούτο δούς ἔλαθε τὸν δῆμον, ὥσπερ ἔφην, καταστρατηγήσας καὶ τοὺς πένητας ἀπελάσας τῶν κοινῶν. ὑπελάμβανον μὲν γὰρ ἅπαντες ἴσον ἔχειν τῆς πολιτείας μέρος, κατ’
- 10 ἄνδρα διερωτώμενοι τὰς γνώμας ἐν τοῖς ἰδίοις ἑκαστοι λόχοις, ἐξηπατῶντο δὲ τῷ μίαν εἶναι ψῆφον ὅλου τοῦ λόχου, τοῦ τε ὀλίγους ἔχοντος ἐν αὐτῷ πολίτας καὶ τοῦ πάνυ πολλούς· καὶ τῷ πρώτους ἐπιφέρειν ψῆφον τοὺς τὸ μέγιστον ἔχοντας τίμημα λόχους,
- 15 πλείους μὲν ὄντας τῶν ὑπολειπομένων, ἐλάττωνα δὲ ἀριθμὸν ἀνθρώπων ἔχοντας· μάλιστα δὲ τῷ τοὺς ἀπόρους μίαν ψῆφον ἔχειν πολλοὺς ὄντας καὶ τελευταίους καλεῖσθαι. γενομένου δὲ τούτου τοῖς μὲν πλουσίοις τοῖς πολλὰ δαπανωμένοις καὶ μηδεμίαν
- 20 ἀνάπausιν τῶν πολεμικῶν κινδύνων λαμβάνουσιν ἦττον ἐσῆει βαρύνεσθαι, κυρίοις τε γεγυῖναι τῶν μεγίστων καὶ πᾶν τὸ κράτος ἀφηρημένοις τῶν μὴ τὰ αὐτὰ ποιούντων· τοῖς δὲ πένησι τοῖς πολλοσὶν ἔχουσι τῶν πολιτικῶν μοῖραν εὐλογίστως καὶ πράως
- 25 φέρειν τὴν ἐν τούτοις ἐλάττωσιν, ἀφειμένους τῶν εἰσφορῶν καὶ τῶν στρατειῶν· τῇ δὲ πόλει τοὺς αὐτοὺς ἔχειν τοὺς βουλευσομένους τε ὑπὲρ αὐτῆς ἢ δεῖ, καὶ τοὺς τῶν κινδύνων πλεῖστον τῶν ἄλλων μεταλαχόντας καὶ πράξοντας ὅσα δεῖ. οὗτος ὁ κόσμος τοῦ
- 30 πολιτεύματος ἐπὶ πολλὰς διέμεινε γενεὰς φυλαττόμενος ὑπὸ Ῥωμαίων· ἐν δὲ τοῖς καθ’ ἡμᾶς κεκίνηται χρόνοις καὶ μεταβέβληκεν εἰς τὸ δημοτικώτερον,

ἀνάγκαις τισὶ βιασθεὶς ἰσχυραῖς, οὐ τῶν λόγων κατα-
λυθέντων, ἀλλὰ τῆς κλήσεως αὐτῶν οὐκέτι τὴν ἀρ-
χαίαν ἀκρίβειαν φυλαττούσης, ὥς ἔργων ταῖς ἀρχαι-
ρεσίαις αὐτῶν πολλάκις παρῶν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων
οὐχ ὁ παρὼν καιρὸς ἀρμόττων τοῖς λόγοις. 5

XXII. Τότε δ' οὖν ὁ Τύλλιος ἐπειδὴ διέταξε τὸ
περὶ τὰς τιμήσεις, κελεύσας τοὺς πολίτας ἅπαντας
συνελθεῖν εἰς τὸ μέγιστον τῶν πρὸ τῆς πόλεως πε-
δίῳν ἔχοντας τὰ ὅπλα, καὶ τάξας τοὺς τε ἱππεῖς κατὰ
τέλη καὶ τοὺς πεζοὺς ἐν φάλαγγι καὶ τοὺς ἐσταλμέ- 10
νους τὸν ψιλικὸν ὅπλισμὸν ἐν τοῖς ἰδίοις ἐκάστους
λόχοις, καθαρμὸν αὐτῶν ἐποιήσατο ταύρῳ καὶ κριῶ
καὶ τράγῳ. τὰ δὲ ἱερεῖα ταῦτα τρεῖς περιαχθῆναι
περὶ τὸ στρατόπεδον κελεύσας, ἔθυσσε τῷ κατέχοντι τὸ
πεδῖον Ἄρει. τοῦτον τὸν καθαρμὸν ἕως τῶν κατ' 15
ἑμὲ χρόνων Ῥωμαῖοι καθαίρονται μετὰ τὴν συντέ-
λειαν τῶν τιμήσεων ὑπὸ τῶν ἐχόντων τὴν ἱερωτάτην
ἀρχὴν, Λοῦστρον ὀνομάζοντες. ἐγένετο δὲ ὁ σύμπας
τῶν τιμησαμένων τοὺς βίους Ῥωμαίων ἀριθμὸς, ὥς
ἐν τοῖς τιμητικοῖς φέρεται γράμμασιν, ἐπὶ μυριάσιν 20
ὀκτὼ χιλιάδες πέντε τριακοσίῳ ἀποδέουσαι. ἐποιή-
σατο δὲ καὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ πολιτικοῦ συντάγμα-
τος οὐ μικρὰν πρόνοιαν οὗτος ὁ βασιλεὺς, πρᾶγμα
συνιδὼν, ὃ παρέλιπον ἅπαντες οἱ πρὸ αὐτοῦ βασι-
λεῖς. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τοὺς ξένους ὑποδεχόμενοι καὶ 25
μεταδιδόντες τῆς ἰσοπολιτείας φύσιν τε ἢ τύχην αὐτῶν
οὐδεμίαν ἀπαξιοῦντες, εἰς πολυανθρωπίαν προήγα-
γον τὴν πόλιν. ὁ δὲ Τύλλιος καὶ τοῖς ἐλευθερομέ-
νοις τῶν θεραπόντων, ἐὰν μὴ θέλωσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν
πόλεις ἀπιέναι, μετέχειν τῆς ἰσοπολιτείας ἐπέτρεψε. 30
κελεύσας γὰρ ἅμα τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐλευθέροις καὶ
τούτους τιμήσασθαι τὰς οὐσίας, εἰς φυλὰς κατέταξεν

αὐτοὺς τὰς κατὰ τὴν πόλιν τέτταρας ὑπαρχούσας, ἐν αἷς καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ταττόμενον διέ- τέλει τὸ ἐξελευθερικὸν φύλον ὅσον ἂν ἦ· καὶ πάντων ἀπέδωκε τῶν κοινῶν αὐτοῖς μετέχειν, ὥν τοῖς ἄλλοις
5 δημοτικοῖς.

XXIII. *www.libtool.com.cn* Ἀχθομένων δὲ τῶν πατρικίων ἐπὶ τῷ πράγματι καὶ δυσανασχετούντων, συγκαλέσας τὸ πλήθος εἰς ἐκκλησίαν, Πρωτὸν μὲν θαυμάζειν, ἔφη, τῶν ἀγανακτούντων, εἰ τῇ φύσει τὸ ἐλεύθερον οἴονται
10 τοῦ δούλου διαφέρειν, ἄλλ' οὐ τῇ τύχῃ· ἔπειτα εἰ μὴ τοῖς ἡθέσι καὶ τοῖς τρόποις ἐξετάξουσιν τοὺς ἀξίους τῶν καλῶν, ἀλλὰ ταῖς συντυχίαις, ὁρῶντες ὡς ἀστάθμητόν ἐστι πρᾶγμα εὐτυχία καὶ ἀγχίστροφον, καὶ οὐδενὶ ῥάδιον εἰπεῖν οὐδὲ τῶν πάννυ μακαρίων μέχρι
15 τίνος αὐτῷ παρέσται χρόνου. ἡξίου τε αὐτοὺς σκοπεῖν ὅσαι μὲν ἤδη πόλεις ἐκ δουλείας μετέβαλον εἰς ἐλευθερίαν βάρβαροί τε καὶ Ἑλληνίδες, ὅσαι δ' εἰς δουλείαν ἐξ ἐλευθερίας· εὐήθειάν τε πολλὴν αὐτῶν κατεγίνωσκεν, εἰ τῆς ἐλευθερίας τοῖς ἀξίοις τῶν θε-
20 ραπόντων μεταδιδόντες, τῆς πολιτείας φθονοῦσι· συνεβούλευέ τε αὐτοῖς, εἰ μὲν πονηροὺς νομίζουσι, μὴ ποιεῖν ἐλευθέρους, εἰ δὲ χρηστοὺς, μὴ περιορᾶν ὄντας ἄλλοτρίους· ἄτοπὸν τε πρᾶγμα ποιεῖν αὐτοὺς ἔφη καὶ ἀμαθὲς, ἅπασιν τοῖς ξένοις ἐπιτρέποντας τῆς
25 πόλεως μετέχειν καὶ μὴ διακρίνοντας αὐτῶν τὰς τύχας, μηδ' εἰ τινες ἐκ δούλων ἐγένοντο ἐλεύθεροι πολυπραγμονοῦντας, τοὺς παρὰ σφίσι δεδουλευνότας ἀναξίους ἡγεῖσθαι ταύτης τῆς χάριτος· φρονήσει τε διαφέρειν οἰομένους τῶν ἄλλων οὐδὲ τὰ ἐν ποσὶ καὶ
30 κοινότατα ὁρᾶν ἔφασκεν, ἃ καὶ τοῖς φανυλοτάτοις εἶναι πρόδηλα, ὅτι τοῖς μὲν δεσπόταις πολλὴ φροντὶς ἔσται τοῦ μὴ προχειρῶς τινὰς ἐλευθεροῦν, ὡς τὰ μέγιστα

1 τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν οἷς ἔτυχε δωρησομένοις·
 τοῖς δὲ δούλοις ὅτι μείζων ὑπάρξει προθυμία χρη-
 στοῖς εἶναι περὶ τοὺς δεσπότας, ἐὰν μάθωσιν ὅτι τῆς
 ἐλευθερίας ἄξιοι κριθέντες εὐδαίμονος εὐθέως καὶ
 μεγάλης ἔδονται πόλιν, πόλεος, καὶ ταῦθ' ἔξουσιν 5
 ἀμφοτέρω παρὰ τῶν δεσποτῶν τὰ γαθὰ. τελευτῶν δὲ
 τὸν περὶ τοῦ συμφέροντος εἰσηγήσατο λόγον, τοὺς
 μὲν ἐπισταμένους ὑπομιμνήσκων, τοὺς δὲ ἀγνοοῦν-
 τας διδάσκων, ὅτι πόλει δυναστείας ἐφιεμένη καὶ
 μεγάλων πραγμάτων ἑαυτὴν ἀξιούσῃ οὐδενὸς οὕτω 10
 δεῖ πράγματος ὥς πολυανθρωπίας, ἵνα διαρκέσῃ
 πρὸς πάντας τοὺς πολέμους οἰκείοις ὅπλοις χρωμένη,
 καὶ μὴ ξενικοῖς στρατεύμασι καταμισθοφοροῦσα συν-
 εξαναλωθῇ τοῖς χρήμασι· καὶ διὰ τοῦτο ἔφη τοὺς
 προτέρους βασιλεῖς ἅπασι μεταδεδωκέναι τῆς πολι- 15
 τείας τοῖς ξένοις. εἰ δὲ καὶ τοῦτον καταστήσονται
 τὸν νόμον, πολλὴν αὐτοῖς ἔλεγεν ἐκ τῶν ἐλευθερου-
 μένων ἐπιτραφήσεσθαι νεότητα, καὶ οὐδέποτε ἀπο-
 5 ρήσειν τὴν πόλιν οἰκείων ὅπλων, ἀλλ' ἔξειν δυνάμεις
 αἰεὶ διαρκεῖς κἂν πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἀναγ- 20
 κασθῇ πολεμεῖν. χωρὶς δὲ τοῦ κοινῇ χρησίμου καὶ
 ἰδίᾳ πολλὰ ὠφεληθήσεσθαι τοὺς εὐπορωτάτους Ῥω-
 μαίων, ἐὰν τοὺς ἀπελευθέρους ἑῶσι τῆς πολιτείας
 μετέχειν, ἐν ἐκκλησίαις τε καὶ ψηφοφορίαις καὶ ταῖς
 ἄλλαις πολιτικαῖς χρείαις τὰς χάριτας ἐν οἷς μάλιστα 25
 δέονται πράγμασι κομιζομένους, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀπε-
 λευθέρων γινομένους πελάτας τοῖς ἐγγόνοις τοῖς ἑαυ-
 τῶν καταλείποντας. Τοιαῦτα λέγοντος αὐτοῦ συνεχώ-
 ρησαν οἱ πατρίκιοι τὸ ἔθος εἰς τὴν πόλιν παρελθεῖν,
 καὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ὥς ἐν τι τῶν ἱερῶν 30
 καὶ ἀκινήτων νομίμων διατελεῖ τοῦτ' ἐν τῇ πόλει
 φυλαττόμενον.

XXIII. Οἶμαι δ' ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο γέγονα τὸ
 μέρος τῆς διηγήσεως, ἀναγκαῖον εἶναι μοι διελθεῖν
 ὥς εἶχε τότε τοῖς Ῥωμαίοις τὰ περὶ τοὺς δούλους
 ἔσθῃ, ἵνα μήτε τὸν βασιλέα τὸν πρῶτον ἐπιχειρήσαντα 69
 5 τοὺς δεδουλενκώτας ἀστούς ποιεῖν, μήτε τοὺς παρα-
 δεξαμένους τὸν νόμον ἐν αἰτίαις σχῇ τις, ὥς ῥιπτοῦν-
 τας εἰκῇ τὰ καλά. ἐτύγχανον δὲ τοῖς Ῥωμαίοις αἱ
 τῶν θεραπόντων κτήσεις κατὰ τοὺς δικαιολόγους γι-
 νόμεναι τρόπους. ἡ γὰρ ὠνησάμενοι παρὰ τοῦ δη-
 10 μοσίου τοὺς ὑπὸ δόρυ πωλουμένους ἐκ τῶν λαφύρων,
 ἡ τοῦ στρατηγοῦ συγχωρήσαντος ἅμα ταῖς ἄλλαις
 ὠφελείαις καὶ τοὺς δοριαλώτους τοῖς λαβοῦσιν ἔχειν,
 ἡ πριάμενοι αὐτοὺς παρ' ἐτέρων κατὰ τοὺς αὐτοὺς
 τρόπους κυρίων γενομένων, ἐκέκτηντο τοὺς δούλους.
 15 οὐδὲν δὲ πρᾶγμα ποιεῖν αἰσχύνῃς ἢ βλάβης κοινῆς
 αἴτιον οὔτε ὁ Τύλλιος ὁ καταστησάμενος τὸ ἔθος,
 οὔτε οἱ παραδεξάμενοι καὶ διαφυλάξαντες ὥοντο, εἰ
 τοῖς ἀφαιρεθεῖσιν ἐν πολέμῳ τὴν τε πατρίδα καὶ τὴν
 ἐλευθερίαν χρηστοῖς γενομένοις περὶ τοὺς [τὸ πρῶ-
 20 τον αὐτοὺς] καταδουλωσαμένους, ἢ [περὶ] τοὺς παρὰ 69
 τούτων [αὐτοὺς] πριαμένους, ἀμφοτέρω ταῦτα παρὰ
 τῶν δεσποτῶν ὑπάρξει [αὐθις τῶν κτησαμένων αὐ-
 τοὺς εἰς δουλείαν]. ἐτύγχανον δὲ τῆς ἐλευθερίας οἱ
 25 μὲν πλεῖστοι προῖκα διὰ καλοκἀγαθίαν· καὶ κράτι-
 στος ἀπαλλαγῆς δεσποτῶν τρόπος οὗτος ἦν· ὀλίγοι
 δέ τινες λύτρα κατατιθέντες ἐξ ὁσίων καὶ δικαίων
 ἐργασιῶν συναχθέντα. ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς
 χρόνοις οὕτω ταῦτ' ἔχει, ἀλλ' εἰς τοσαύτην σύγχυσιν
 ἤκει τὰ πράγματα, καὶ τὰ καλά τῆς Ῥωμαίων πόλεως
 30 οὕτως ἄτιμα καὶ ὀυπαρὰ γέγονεν, ὥσθ' οἱ μὲν ἀπὸ
 ληστείας καὶ τοιχωρυχίας καὶ πορνείας καὶ παντὸς ἄλ-
 λου πονηροῦ πόρου χρηματισάμενοι, τούτων ὠνοῦν-

ται τῶν χρημάτων τὴν ἐλευθερίαν, καὶ εὐθύς εἰσι-
 3 Ῥωμαῖοι· οἱ δὲ συνίστορες καὶ συνεργοὶ τοῖς δεσπό-
 ταις γενόμενοι φαρμακείων καὶ ἀνδροφονιῶν καὶ τῶν
 εἰς θεοὺς ἢ τὸ κοινὸν ἀδικημάτων, ταύτας φέρονται
 παρ' αὐτῶν τὰς χάριτας· οἱ δ' ἵνα τὸν δημοσίᾳ δι- 5
 δόμενον σῖτον λαμβάνοντες κατὰ μῆνα καὶ εἴ τις
 ἄλλη παρὰ τῶν ἡγουμένων γίγνοιτο τοῖς ἀπόροις τῶν
 πολιτῶν φιλανθρωπία φέρωσι τοῖς δεδωκόσι τὴν
 ἐλευθερίαν· οἱ δὲ διὰ κουφότητα τῶν δεσποτῶν καὶ
 κενὴν δοξοκοπίαν. ἔγωγ' οὖν ἐπίσταμαί τινας ἅπασι 10
 τοῖς δούλοις συγκεχωρηκότας εἶναι ἐλευθέρους μετὰ
 τὰς ἐαυτῶν τελευτάς, ἵνα χρηστοὶ καλῶνται νεκροὶ,
 καὶ πολλοὶ ταῖς κλίναις αὐτῶν ἐκκομιζομέναις παρ-
 κολουθῶσι τοὺς πύλους ἔχοντες ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς·
 ἐν οἷς ἐπόμενόν τινες, ὥς ἦν παρὰ τῶν ἐπισταμέ- 15
 νων ἀκούειν, ἐκ τῶν δεσμωτηρίων ἐξεληλυθότες ἀρ-
 τίως κακοῦργοι μυρίων ἄξια διαπεπραγμένοι θανά-
 των. εἰς τούτους μέντοι τοὺς δυσεκκαθάρτους σπλους
 ἐκ τῆς πόλεως ἀποβλέποντες οἱ πολλοὶ δυσχεραίνουσι
 3 καὶ προβέβληνται τὸ ἔθος, ὥς οὐ πρέπον ἡγεμονικῇ 20
 πόλει καὶ παντὸς ἄρχειν ἀξιούσῃ τόπου τοιούτους
 ποιεῖσθαι πολίτας. ἔχοι δ' ἂν τις πολλὰ καὶ ἄλλα
 διαβαλεῖν ἔθῃ, καλῶς μὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπινοη-
 θέντα, κακῶς δ' ὑπὸ τῶν νῦν ἐπιτριβόμενα. ἐγὼ
 δὲ τὸν νόμον τοῦτον οὐκ οἶομαι δεῖν ἀναιρεῖν, μή τι 25
 μείζον ἐκραγῇ τῷ κοινῷ δι' αὐτοῦ κακόν· ἐπανορθοῦ-
 σθαι μέντοι φημὶ δεῖν τὰ δυνατὰ, καὶ μὴ περιορᾶν
 ὄνειδῃ μεγάλα καὶ ῥύπους δυσεκκαθάρτους εἰς τὴν
 πολιτείαν εἰσαγομένους. καὶ μάλιστα μὲν τοὺς τιμη-
 τὰς ἀξιῶσαιμ' ἂν τούτου τοῦ μέρους προνοεῖν· εἰ δὲ 30
 μὴ, τοὺς ὑπάτους· δεῖ γὰρ ἀρχῆς τινος μεγάλης· οἱ
 τοὺς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐλευθέρους γινομένους

- ἐξετάσουσι, τίνες ὄντες καὶ διὰ τί καὶ πῶς ἡλευθε-
 ρώθησαν, ὥσπερ γε τοὺς τῶν ἱππέων καὶ τοὺς τῶν
 βουλευτῶν βίους ἐξετάζουσιν· ἐπειθ' οὓς μὲν ἂν εὖ-
 ρωσιν ἀξιόους τῆς πόλεως ὄντας, εἰς φυλὰς καὶ φρά-
 5 τρας καταγράφουσι καὶ μένειν ἐφήσουσιν ἐν τῇ πόλει·
 τὸ δὲ μικρὸν καὶ ἀκάθαρτον φῦλον ἐκβαλοῦσιν ἐκ
 τῆς πόλεως, εὐπρεπὲς ὄνομα τῷ πράγματι ἐπιθέντες,
 ἀποικίαν. ταῦτα μὲν οὖν τῆς ὑποθέσεως ἀπαιτούσης
 ἀναγκαῖόν τε καὶ δίκαιον ἔδοξεν εἶναι μοι πρὸς τοὺς
 10 ἐπιτιμῶντας τοῖς Ῥωμαίων ἔθεσιν εἰπεῖν.

- XXV. Ὁ δὲ Τύλλιος οὐκ ἐν τούτοις μόνον τοῖς
 πολιτεύμασι δημοτικὸς ὢν ἐδήλωσεν, ἐν οἷς ἐδόκει
 τήν τε τῆς βουλῆς ἐξουσίαν καὶ τήν τῶν πατρικίων
 δυναστείαν ἐλαττοῦν, ἀλλὰ καὶ ἐν οἷς τὴν βασιλικὴν
 15 ἀρχὴν ἐμείωσεν αὐτοῦ τὴν ἡμίσειαν τῆς ἐξου-
 σίας ἀφελόμενος. τῶν γὰρ πρὸ αὐτοῦ βασιλέων ἀπά-
 σας ἀξιούντων ἐφ' ἑαυτοὺς ἄγειν τὰς δίκας, καὶ
 πάντα τὰ ἐγκλήματα τὰ τε ἴδια καὶ τὰ κοινὰ πρὸς
 τὸν ἑαυτῶν τρόπον δικαζόντων, ἐκεῖνος διελὼν ἀπὸ
 20 τῶν ἰδιωτικῶν τὰ δημόσια, τῶν μὲν εἰς τὸ κοινὸν
 φερόντων ἀδικημάτων αὐτὸς ἐποιεῖτο τὰς διαγνώσεις,
 τῶν δὲ ἰδιωτικῶν ἰδιώτας ἔταξεν εἶναι δικαστὰς,
 ὄρους καὶ κανόνας αὐτοῖς τάξας οὓς αὐτὸς ἔγραψε
 νόμους. ἐπεὶ δὲ αὐτῷ τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα τὸν
 25 κράτιστον εἰλήφει κόσμον, εἰς ἐπιθυμίαν ἦλθεν ἐπι-
 φανὲς τι διαπραξάμενος αἰώνιον ἑαυτοῦ μνήμην τοῖς
 ἐπιγινομένοις καταλιπεῖν. ἐφιστὰς δὲ τὴν διάνοιαν
 ἐπὶ τὰ τῶν ἀρχαίων βασιλέων τε καὶ πολιτικῶν ἀν-
 δρῶν μνημεῖα, ἐξ ὧν εἰς ὀνόματα καὶ δόξας προῆλ-
 30 θον, οὔτε τοῦ Βαβυλωνίου τείχους ἐμακάρισε τὴν
 Ἀσσυρίαν ἐκείνην γυναικα, οὔτε τῶν ἐν Μέρφει πυ-
 ραμίδων τοὺς Αἰγύπτου βασιλεῖς, οὔτε εἴ τις ἄλλη

πλούτου καὶ πολυχειρίας ἐπίδειξις ἦν ἀνδρὸς ἡγεμό-
 νος· ἀλλὰ ταῦτα πάντα μικρὰ καὶ ὀλιγοχρόνια καὶ
 οὐκ ἄξια σπουδῆς ἡγησάμενος ὄψεώς τε ἀπάτας, οὐκ
 ἀληθεὶς βίου καὶ πραγμάτων ὠφελείας, ἐξ ὧν μακα-
 ρισμοὶ τοῖς κατασκευασμένοις ἠκολούθουν μόνοις, 5
 ἔπαινοι δὲ οὐ, ζήλου δὲ ἄξια τὰ τῆς γνώμης ἔργα ὑπο-
 λαβὼν, ἧς πλεῖστοί τε ἀπολαμβάνουσι καὶ ἐπὶ μήκιστον
 χρόνου καρποῦνται τὰς ὠφελείας, πάντων μάλιστα
 τῶν τοιούτων ἔργων τὴν Ἀμφικτύονος τοῦ Ἑλληνος
 ἐπίνοιαν ἡγάσθη, ὃς ἀσθενὲς ὄρων καὶ ῥάδιον ὑπὸ 10
 τῶν περιοικούντων βαρβάρων ἐξαναλωθῆναι τὸ Ἑλ-
 ληνικὸν γένος, εἰς τὴν ἐπ' ἐκείνου κληθεῖσαν Ἀμφι-
 κτυονικὴν σύνοδον καὶ πανήγυριν αὐτὸ συνήγαγε,
 νόμους καταστησάμενος ἔξω τῶν ἰδίων, ὧν ἐκάστη
 πόλις εἶχε, τοὺς κοινούς ἅπασιν, οὓς καλοῦσιν Ἀμ- 15
 φικτυονικούς, ἐξ ὧν φίλοι μὲν ὄντες ἀλλήλοις διετε-
 λουν καὶ τὸ συγγενὲς φυλάττοντες ἔργοις μᾶλλον ἢ
 λόγοις, λυπηροὶ δὲ τοῖς βαρβάροις καὶ φοβεροί. παρ'
 οὗ τὸ παράδειγμα λαβόντες Ἴωνές τε οἱ μεταθέμενοι
 τὴν οἰκῇσιν ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὰ παραθαλάττια 20
 [μέρη] τῆς Καρίας καὶ Δωριεῖς οἱ περὶ τοὺς αὐτοὺς
 τόπους τὰς πόλεις ἰδρυσάμενοι ἱερὰ κατεσκεύασαν
 ἀπὸ κοινῶν ἀναλωμάτων· Ἴωνες μὲν ἐν Ἐφέσῳ τὸ
 3 τῆς Ἀρτέμιδος, Δωριεῖς δὲ ἐπὶ Τριοπίῳ τὸ τοῦ
 Ἀπόλλωνος· ἐνθα συνιόντες γυναιξὶν ὁμοῦ καὶ τέ- 25
 κνοις κατὰ τοὺς ἀποδειχθέντας χρόνους συνέθνύν τε
 καὶ συνεπανηγύριζον καὶ ἀγῶνας ἐπετέλουν ἱππικούς
 καὶ γυμνικούς καὶ τῶν περὶ μουσικὴν ἀκουσμάτων, καὶ
 τοὺς θεοὺς ἀναθήμασι κοινοῖς ἐδωροῦντο. θεωρή-
 σαντες δὲ καὶ πανηγυρίσαντες καὶ τὰς ἄλλας φιλοφρο- 30
 σύνας παρ' ἀλλήλων ἀναλαμβάνοντες, εἴ τι πρόσκρουσμα
 πόλει πρὸς πόλιν ἐγγέγονει, δικασταὶ καθεζόμενοι

διήτων, καὶ περὶ τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου καὶ περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμοφροσύνης κοινὰς ἐποιοῦντο βουλὰς. ταῦτα δὴ καὶ τὰ ὅμοια τούτοις παραδείγματα λαβὼν, προθυμίαν ἔσχε καὶ αὐτὸς 5 ἀπάσας τὰς μετεχούσας πόλεις τοῦ Λατίνων γένους συστήσai καὶ συναγαγεῖν, ἵνα μὴ στασιάζουσai καὶ πολεμοῦσαι πρὸς ἀλλήλας ὑπὸ τῶν προσοικούντων βαρβάρων τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρεθῶσι.

- XXVI. Γινὺς δὲ ταῦτα τοὺς κρατίστους ἄν-
 10 δρας ἐξ ἐκάστης πόλεως συνεκάλει, περὶ μεγάλων καὶ κοινῶν φήσας πραγμάτων συμβούλους αὐτοὺς συγκαλεῖν. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, συναγαγὼν τὴν τε 10 Ῥωμαίων βουλὴν καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων ἦκον-
 τας, λόγον διεξῆλθε παρακλητικὸν ὁμονοίας, διδά-
 15 σκων ὥς καλὸν μὲν χρῆμα πολλὰ πόλεις μιᾷ γνώ-
 μη χρῶμεναι, αἰσχροῖα δὲ ὄψις συγγενῶν ἀλλήλαις διαφερομένων· αἰτιὸν τε ἰσχύος μὲν ταῖς ἀσθενέσιν ἀποφαίνων ὁμοφροσύνην, ταπεινότητος δὲ καὶ ἀσθε-
 νείας καὶ ταῖς πᾶν ἰσχυραῖς ἀλληλοφθονίαν. ταῦτα
 20 διεξελθὼν ἐδίδασκεν αὐτοὺς, ὥς χρὴ Λατίνους μὲν τῶν προσοίκων ἄρχειν καὶ τὰ δίκαια τάττειν Ἑλλη-
 νας ὄντας βαρβάροις· Ῥωμαίους δὲ τὴν ἀπάντων
 Λατίνων ἔχειν προστασίαν, μεγέθει τε πόλεως προὔ-
 χοντας καὶ πραγμάτων ὄγκῳ καὶ τῇ προνοίᾳ τοῦ δαι-
 25 μονίου κρείττονι κεχρῆμένους ἐκείνων, δι' ἣν εἰς
 τοσαύτην ἐπιφάνειαν προῆλθον. τοιαῦτα διεξελθὼν 70
 συνεβούλευεν αὐτοῖς ἱερὸν ἄσυλον ἀπὸ κοινῶν ἀνα-
 λωμάτων ἐν Ῥώμῃ κατασκευάσασθαι, ἐν ᾧ θύσουσί
 τε αἱ πόλεις συνερχόμεναι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν
 30 ἰδίας τε καὶ κοινὰς θυσίας, καὶ πανηγύρεις ἄξουσιν
 ἐν οἷς ἂν ὀρίσωσι χρόνοις· καὶ εἴ τι γένοιτο πρόσ-
 κρουσμα αὐταῖς πρὸς ἀλλήλας, ἐκ τῶν ἱερῶν τοῦτο

διαλύσονται, ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἐπιτρέψασαι τὰ ἐγκλήματα διαγνῶναι. διεξιὼν ταῦτα τε καὶ ὅσα ἄλλα ἔξουσιν ἀγαθὰ βουλευτήριον ἐν καταστησάμενοι, πάντας ἔπεισε τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ παρόντας· καὶ μετὰ τοῦτο κατεσκεύασεν ἐξ ὧν ἅπασαι συνή- 5 νεγκαν αἱ πόλεις χρημάτων τὸν τῆς Ἀρτέμιδος νεῶν, τὸν ἐπὶ τοῦ μεγίστου τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ λόφων ἰδρυμένον Ἀνεντίνου· καὶ τοὺς νόμους συνέγραψε ταῖς πόλεσι πρὸς ἀλλήλας, καὶ τᾶλλα τὰ περὶ τὴν ἐορτὴν καὶ πανήγυριν ὃν ἐπιτελεσθήσεται τρόπον ἔταξεν. 10 ἵνα δὲ μηδεὶς χρόνος αὐτοὺς ἀφανίσῃ, στήλην κατασκευάσας χαλκὴν, ἔγραψεν ἐν ταύτῃ τὰ τε δόξαντα τοῖς συνεδροῖς καὶ τὰς μετεχούσας τῆς συνόδου πόλεις. αὕτη διέμεινεν ἡ στήλη μέχρι τῆς ἐμῆς ἡλικίας ἐν τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ κειμένη γραμμάτων ἔχουσα 15 χαρακτῆρας Ἑλληνικῶν, οἷς τὸ παλαιὸν ἡ Ἑλλὰς ἐχρᾶτο. ὃ καὶ αὐτὸ ποιήσαιτ' ἂν τις οὐ μικρὸν τεκμήριον τοῦ μὴ βαρβάρους εἶναι τοὺς οἰκίσαντας τὴν Ῥώμην. οὐ γὰρ ἂν Ἑλληνικοῖς ἐχρῶντο γράμμασιν, ὄντες βάρβαροι. Πολιτικαὶ μὲν δὴ πράξεις τοῦ βα- 20 σιλέως τούτου σὺν ἄλλαις πολλαῖς ἐλάττωσί τε καὶ 07 ἀμαυροτέραις, αἱ μέγισται καὶ λαμπρόταται τοιαῦται μνημονεύονται, πολεμικαὶ δὲ αἱ πρὸς ἐν τὸ Τυρρη- νῶν ἔθνος γενόμεναι, περὶ ὧν μέλλω νῦν διεξιέναι.

XXVII. Μετὰ τὴν Ταρκυνίου τελευτὴν αἱ παρα- 25 δοῦσαι τὴν ἡγεμονίαν ἐκείνῳ πόλεις οὐκέτι φυλάττειν ἐβούλοντο τὰς ὁμολογίας Τυλλίῳ τε οὐκ ἀξιούσαι ταπεινῷ κατὰ γένος ὄντι ὑπακούειν, καὶ τὴν διαφορὰν τῶν πατρικίων τὴν πρὸς τὸν ἡγεμόνα γενομένην μεγάλην σφίσιν ὠφέλειαν παρῆξιν νομίζουσai. ἥρ- 30 ξαντο δὲ τῆς ἀποστάσεως οἱ καλούμενοι Οὐιεντανοί, καὶ τοῖς ἐλθοῦσι παρὰ τοῦ Τυλλίου πρεσβευταῖς

ἀπεκρίναντο μηδεμίαν εἶναι σφίσι πρὸς ἐκείνον μήθ'
 ὑπὲρ ἡγεμονίας παραχωρήσεως μήτε περὶ φιλίας καὶ
 συμμαχίας συνθήκην. ἀρξάντων δὲ τούτων Καιρη-
 τανοί τε ἠκολούθησαν καὶ Ταρκυνίηται, καὶ τελευ-
 5 τῶσα ἐν ὅπλοις ἦν ἅπασα ἡ Τυρρηνία. οὗτος ὁ πό-
 λεμος εἴκοσι διεμείνεν ἔτη συνεχῶς πολεμούμενος,
 εἰσβολάς τε πολλὰς ἀμφοτέρων μεγάλους στρατεύμασι
 ποιουμένων εἰς τὴν ἀλλήλων, καὶ παρατάξεις ἄλλας
 ἐπ' ἄλλαις συνισταμένων. ἐν ἀπάσαις δὲ ταῖς μάχαις
 10 κατορθῶν ὁ Τύλλιος ὅσαι κατὰ πόλεις τε καὶ πρὸς 709
 ὅλον τὸ ἔθνος αὐτῷ συνέστησαν, καὶ τρισὶν ἐπιφα-
 νεστάτοις κοσμηθεὶς θριάμβοις τελευτῶν ἠνάγκασε
 τοὺς οὐκ ἀξιούντας ἄρχεσθαι τὸν χαλινὸν ἐκόντας
 λαβεῖν. εἰκοστῷ δ' οὖν ἔτει συνελθοῦσαι πάλιν αἱ
 15 δῶδεκα πόλεις ἐξανηλωμέναι τῷ πολέμῳ τὰ τε σώ-
 ματα καὶ τὰ χρήματα γνώμην ἔσχον παραδοῦναι Ῥω-
 μαίοις τὴν ἡγεμονίαν ἐφ' οἷς πρότερον ἐψηφίσαντο.
 καὶ παρῆσαν ἀπὸ πάσης πόλεως οἱ προχειρισθέντες
 σὺν ἱκετηρίαις, ἐπιτρέποντες Τυλλίῳ τὰς πόλεις καὶ
 20 μηδὲν ἀνήκεστον βουλευῆσαι περὶ αὐτῶν ἀξιούντες.
 Τύλλιος δὲ τῆς μὲν ἀφροσύνης ἔνεκα καὶ τῶν εἰς
 τοὺς θεοὺς ἀσεβημάτων, οὓς ἐγγυητὰς ποιησάμενοι
 τῶν ὁμολογιῶν παρέβησαν τὰ συγκείμενα, πολλῶν
 αὐτοὺς ἔφη τιμωριῶν ἀξίους εἶναι καὶ μεγάλων· τῆς
 25 δὲ Ῥωμαίων ἐπιεικείας καὶ μετριότητος, ἐπειδὴ συγ-
 γνόντες ἀδικεῖν στέμμασι καὶ λιτανείαις παρητοῦντο 709
 τὴν ὀργὴν, οὐδὲν ἐν τῷ παρόντι ἀτυχήσειν. ταῦτ'
 εἰπὼν καταλύεται τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον, ταῖς
 μὲν ἄλλαις πόλεσιν ἀπλῶς καὶ δίχα ὀργῆς μνησικά-
 30 κου πολιτεύεσθαι τε ἀποδοὺς ὥς πρότερον καὶ τὰ
 ἴδια καρποῦσθαι, μενούσαις ἐν ταῖς γραφεύσαις πρὸς
 αὐτὰς συνθήκαις ὑπὸ βασιλέως Ταρκυνίου· τρεῖς δ'

ἐξ αὐτῶν πόλεις, αἱ προεξανέστησάν τε καὶ τὰς ἄλλας ἐπηγάγοντο κατὰ Ῥωμαίων ἐξενεγκεῖν τὸν πόλεμον, Καιρητανοὺς καὶ Ταρκυνιήτας καὶ Οὐιεντανοὺς, [ταύτας] ἀφαιρέσει χώρας τιμωρησάμενος, ἣν κατεκληρούχησε Ῥωμαίων τοῖς νεωστὶ προσεληλυθόσι 5 πρὸς τὴν πολιτείαν. Ταῦτα διαπραξάμενος ἐν εἰρήνῃ τε καὶ κατὰ πολέμους, καὶ ναοὺς δύο κατασκευασάμενος Τύχης, ἥ παρὰ πάντα τὸν βίον ἔδοξεν ἀγαθῇ κεχρησθαι, τὸν μὲν ἐν ἀγορᾷ τῇ καλουμένῃ Βοαρία, τὸν δ' ἕτερον ἐπὶ ταῖς ἡίοσι τοῦ Τεβέριος, ἣν ἀνδρείαν προσηγόρευσεν, ὥς καὶ νῦν ὑπὸ Ῥωμαίων 10 καλεῖται· ἡλικίας τε προβεβηκῶς ἐπὶ πολὺ καὶ τῆς κατὰ φύσιν τελευτῆς οὐ μακρὰν ἀπέχων, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ Ταρκυνίου τε τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς ἑαυτοῦ θυγατρὸς ἀποθνήσκει. διηγῆσομαι δὲ καὶ τῆς ἐπι- 15 βουλῆς τὸν τρόπον μικρὰ τῶν ἔμπροσθεν γενομένων ἀναλαβών.

XXVIII. Ἦσαν τῷ Τυλλίῳ δύο θυγατέρες ἐκ γυναικὸς γενόμεναι Ταρκυνίας, ἣν ἐνεγγύησεν αὐτῷ βασιλεὺς Ταρκύνιος. ταύτας τὰς κόρας ἐν ἀκμῇ γά- 20 μου γενομένας ἐκδίδοται τοῖς ἀδελφιδοῖς τῆς μητρὸς αὐτῶν, νίωνοῖς δὲ Ταρκυνίου, τῷ τε πρεσβυτέρῳ τὴν πρεσβυτέραν ἁρμόσας καὶ τῷ νεωτέρῳ τὴν νεωτέραν· οὕτως οἰόμενος αὐτὰς μάλιστα συνοίσεσθαι τοῖς λαβοῦσιν. ἔτυχε δὲ τῶν γαμβρῶν ἑκάτερος ἐναντία 25 συναφθεὶς τύχῃ κατὰ τὴν οὐχ ὁμοτροπίαν· Λευκίῳ μὲν γὰρ τῷ πρεσβυτέρῳ τολμηρῷ καὶ ἀνθάδει καὶ τυραννικῷ τὴν φύσιν ὄντι χρηστὴ καὶ σώφρων καὶ φιλοπάτωρ συνῆλθε γυνή· Ἀρροῦντι δὲ τῷ νεωτέρῳ πολὺ τὸ πρᾶον ἔχοντι καὶ εὐλόγιστον ἀνοσία καὶ μι- 30 σοπάτωρ καὶ πάντολμος ἦν ἡ γαμετή. συνέβαινε δὴ τῶν ἀνδρῶν ἑκατέρῳ φέρεσθαι μὲν ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ

φύσιν, μετάγεσθαι δ' ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἐπὶ τάναν-
 τία· ὁ μὲν γε πονηρὸς ἐκβαλεῖν τῆς βασιλείας τὸν
 κηδεστὴν προθυμούμενος καὶ πάντα μηχανώμενος εἰς
 τοῦτο ὑπὸ τῆς χρηστῆς γυναικὸς μετεπείθετο ἀντιβο-
 5 λούσης τε καὶ ὀδυρομένης· ὁ δὲ ἐπεικὴς οὐδὲν οἰόμε-
 νος δεῖν ἐξαμαρτάνειν εἰς τὸν πενθερὸν, ἀλλὰ περι-
 μένειν ἕως ἢ φύσις αὐτὸν ἐκ τοῦ ζῆν ἐξαγάγῃ, καὶ
 τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἔων πράττειν τὰ μὴ δίκαια, ὑπὸ
 τῆς ἀνοσίας γυναικὸς ἐπὶ τάναντία μετήγετο νου-
 10 θετούσης τε καὶ λοιδορουμένης καὶ τὴν ἀνανδρίαν
 κακιζούσης· ὥς δ' οὐδὲν ἐπέραινον οὔτε αἱ τῆς σώ-
 φρονος λιτανεῖαι τὰ κράτιστα τὸν οὐ δίκαιον ἄνδρα
 πειθούσης, οὔτε αἱ τῆς μιαιῶς παραινέσεις ἐπὶ τὰς
 ἀνοσίους πράξεις τὸν οὐ πονηρὸν εἶναι πεφυκότα
 15 παρακαλούσης, ἀλλ' ἑκάτερος ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν
 ἐφέρετο καὶ λυπηρὰν ἡγεῖτο τὴν μὴ τὰ ὅμοια βου-
 λομένην, τῇ μὲν ὀδύρεσθαι τε καὶ φέρειν τὸν ἑαυτῆς
 δαίμονα περιῆν· τῇ δὲ παντόλμῳ χαλεπαίνειν καὶ
 ἀπαλλαγῆναι ζητεῖν ἀπὸ τοῦ συνοικοῦντος. ἔπειτα
 20 δ' ἡ κακὴ τὴν φύσιν ἀπονοηθεῖσα καὶ νομίσασα τοῖς
 ἑαυτῆς τρόποις ἀρμόττειν μάλιστα τὸν τῆς ἀδελφῆς
 ἄνδρα, μεταπέμπεται τε αὐτὸν ὥς ὑπὲρ ἀναγκαιου
 πράγματος διαλεγομένη,

XXVIII. καὶ ἐπειδὴ παρεγένετο, μεταστῆναι κε-
 25 λεύσασα τοὺς ἔνδον, ἵνα μόνῃ διαλεχθεῖν πρὸς μό-
 νον, Ἄρ', ἔφησεν, ὦ Ταρκύνιε, μετὰ παρρησίας
 ἔξεστί μοι καὶ ἀκινδύνως ἅπαντα εἰπεῖν ὅσα φρονῶ
 περὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων, καὶ καθ' ἕξεις οὓς ἂν
 ἀκούσης λόγους; ἢ σιωπᾶν ἄμεινόν ἐστί μοι καὶ μὴ
 30 φέρειν εἰς μέσον βουλὰς ἀπορρήτους; κελεύσαντος δὲ
 τοῦ Ταρκυνίου λέγειν ὅ τι βούλεται, καὶ περὶ τοῦ
 καθ' ἕξειν ἐν ἑαυτῷ τοὺς λόγους πίστεις ἐπιθέντος

3 δι' ὄρκων, οὓς ἐκείνη προηρεῖτο, οὐδὲν ἔτι αἰσχυ-
 ϑείσα λέγει πρὸς αὐτὸν· Μέχρι τίνος, ὦ Ταρκύνιε,
 τῆς βασιλείας ἀποστερούμενος ἀνέχεσθαι διανοῇ;
 πότερον ἐκ ταπεινῶν καὶ ἀσῆμων ἔφυς προγόνων
 καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀξιοῖς ἐπὶ σεαυτῷ μέγα φρονεῖν; 5
 ἀλλὰ πάντες ἴσασιν ὅτι τοῖς μὲν ἀρχαίοις ὑμῶν προ-
 γόνοις Ἑλλήσιν οὐσι καὶ ἀφ' Ἡρακλέους γεγονόσι
 τῆς εὐδαίμονος ἄρξαι Κορίνθου τὴν αὐτοκράτορα
 ὑπῆρξεν ἀρχὴν ἐπὶ πολλὰς, ὥς ἀκούω, γενεάς· τῷ
 δὲ πάππῳ σου Ταρκυνίῳ μεταθεμένῳ τὴν οἰκῆσιν 10
 ἐκ Τυρρηνῶν ταύτης βασιλεῦσαι τῆς πόλεως ἐξεγέ-
 νετο δι' ἀρετὴν· οὐ σὺ κληρονομεῖν οὐ μόνον τῶν
 χρημάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς βασιλείας ὀφείλεις πρεσβύ-
 τερος υἱωνὸς ὢν. ἢ σώματος οὐκ ἔτυχες ἱκανοῦ
 πράττειν ὅσα βασιλεὶ προσῆκε δι' ἀσθένειάν τε καὶ 15
 4 ἀμορφίαν; ἀλλὰ σοί γε καὶ ῥώμη πάρεστιν ἱκανή,
 οἷα τοῖς κράτιστα πεφυκόσι, καὶ μορφὴ τοῦ βασιλείου
 γένους ἀξία. ἢ τούτων μὲν οὐδέτερον, ἢ δὲ ἀσθε-
 νῆς ἔτι καὶ πολὺν ἀπέχουσα τοῦ φρονεῖν τὰ προσή-
 κοντα νεότης μεθέλκει σε, δι' ἣν οὐκ ἀξιοῖς τὰ πολι- 20
 τικὰ πράττειν, ὅς οὐ πολὺν ἀποδεῖς πεντηκονταέτης
 εἶναι; τὰ κράτιστα δὲ ἄνθρωποι πεφύκασι φρονεῖν
 οἱ περὶ ταύτην μάλιστα γενόμενοι τὴν ἡλικίαν. φέρε,
 ἀλλ' ἢ τοῦ κατέχοντος τὰ πράγματα εὐγένεια καὶ
 ἢ πρὸς τοὺς κρατίστους τῶν πολιτῶν ἐπιτηδειότης, 25
 δι' ἣν οὐκ εὐεπιχείρητός ἐστιν, ἀνέχεσθαί σε ἀναγ-
 κάξει; ἀλλὰ καὶ ταῦτ' ἀμφοτέρω κακῶς ἔχοντα αὐτῷ
 τυγχάνει καὶ οὐδὲ αὐτὸς αὐτά γε ἀγνοεῖ. καὶ μὴν
 ἢ γε τόλμα καὶ τὸ φιλοκίνδυνον ἔνεστί σου τοῖς τρό-
 5 ποις, ὧν μάλιστα τῷ βασιλεύειν μέλλοντι δεῖ. ὑπάρ- 30
 χει δέ σοι καὶ πλοῦτος ἱκανὸς καὶ φίλοι πολλοὶ καὶ
 ἄλλαι πρὸς τὰ πράγματα ἀφορμαὶ πολλαὶ καὶ μεγά-

λαι. τί οὖν ἔτι μέλλεις καὶ τὸν αὐτόματον ἐκδέχῃ
 καιρὸν, ὃς ἥξει σοι φέρων τὴν βασιλείαν μηδὲν εἰς
 τοῦτο πραγματευσαμένῳ, μετὰ τὴν τοῦ Τυλλίου δῆ-
 που τελευτήν; ὥσπερ ἀναμενούσης τῆς τύχης τὰς ἀν-
 5 θρωπίνας μελήσεις, ἢ τῆς φύσεως ἡμῶν τὰς καθ’
 ἡλικίαν ἐκάστῳ τελευτὰς φερούσης, ἀλλ’ οὐκ ἐν ἀδῆλῳ
 καὶ δυστεκμάρτῳ τέλει πάντων τῶν ἀνθρωπίνων
 πραγμάτων κειμένων. ἔρῳ δὲ μετὰ παρρησίας, καὶ
 εἰ με φήσεις θρασεῖαν, τὸ δοκοῦν αἷτιον εἶναι μοι
 10 τοῦ μηδεμιᾶς ὀρέγεσθαι σε μήτε φιλοτιμίας μήτε δό-
 ξης. γυνή σοι σύνεστι μηδὲν εἰοικυῖα τοῖς σοῖς τρό-
 ποις, ἥ σε κηλοῦσα καὶ κατάδουσα μαλθακὸν ἀπο-
 δέδωκε, καὶ λήσεις ὑπ’ αὐτῆς γενόμενος ἐξ ἀνδρὸς
 τὸ μηδέν· ὥσπερ γε κάμοι ψοφοδεὲς καὶ οὐδὲν ἔχων
 15 ἀνδρὸς ἀνὴρ, ὅς με ταπεινὴν ποιεῖ μεγάλων οὔσαν
 ἀξίαν καὶ καλὴν τὸ σῶμα, μαρνανθεῖσαν δὲ ὑπ’ αὐ-
 τοῦ. εἰ δ’ ἐξεγένετο σοί τε λαβεῖν ἐμὲ γυναῖκα, κάμει
 σοῦ τυχεῖν ἀνδρὸς, οὐκ ἂν ἐν ιδιώτῃ βίῳ τοσοῦτον
 διεξήσαμεν χρόνον. τί οὖν οὐκ ἐπανορθούμεθα τὸ
 20 τῆς τύχης ἐλάττωμα ἡμεῖς μεταθέμενοι τοὺς γάμους,
 καὶ σὺ μὲν ἀπαλλάττεται τοῦ βίου τὴν σαντοῦ γυ-
 ναῖκα, ἐγὼ δὲ τὸ αὐτὸ διαθήσω τὸν ἐμὸν ἄνδρα;
 ὅταν δὲ τούτων διαχειρισθέντων συνέλθωμεν εἰς τὸ
 αὐτὸ, ἀσφαλῶς ἤδη τὰ λοιπὰ βουλευόμεν, ἐκποδῶν
 25 πεποιημένοι τὰ λυποῦντα ἡμᾶς. καὶ γὰρ ἐὰν τᾶλλα
 τις ἀδικεῖν ὀκνῇ, βασιλείας γε χάριν οὐ νέμεσις
 ἅπαντα τολμᾷν.

XXX. Τοιαῦτα τῆς Τυλλίας λέγουσης, ἄσμενος
 δέχεται τὰς αἰρέσεις ὁ Ταρκύνιος, καὶ αὐτίκα δούς
 30 αὐτῇ πίστεως καὶ λαβὼν, τὰ προτέλεια τῶν ἀνοσίων
 γάμων διαπραξάμενος ἀπέρχεται. διελθόντος δὲ οὐ
 πολλοῦ μετὰ ταῦτα χρόνου τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ἀπο-

θνήσκουσιν ἢ τε πρεσβυτέρα τῶν Τυλλίου θυγατέ-
 ρων καὶ ὁ νεώτερος τῶν Ταρκυνίων. ἐνταῦθα πάλιν
 ἀναγκάζομαι μεμνησθαι Φαβίου καὶ τὸ ῥάθυμον αὐ-
 τοῦ περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν χρόνων ἐλέγχειν. ἐπὶ γὰρ
 τῆς Ἀρροῦντος τελευτῆς γεινόμενος αὐτὸν καθ' ἐν ἡμαρ- 5
 τάνει μόνον, ὃ καὶ πρότερον ἔφην, ὅτι γέγραφεν υἱὸν
 εἶναι Ταρκυνίου τὸν Ἀρροῦντα· ἀλλὰ καὶ καθ' ἕτε-
 ρον, ὅτι φησὶν ἀποθανόντα ὑπὸ τῆς μητρὸς Τανα-
 κυλλίδος τεθάρθαι, ἣν ἀμήχανον ἦν ἔτι καὶ κατ' ἐκεί-
 νους περιεῖναι τοὺς χρόνους. ἐδείχθη γὰρ ἐν ἀρχαῖς 10
 ἑβδομηκοστὸν ἔχουσα καὶ πέμπτον ἔτος ἡ Τανακυλ-
 λης, ὅτε βασιλεὺς Ταρκύνιος ἐτελεύτα· προστεθέντων
 δὴ τοῖς ἑβδομήκοντα καὶ πέντε ἔτεσιν ἑτέρων τετρα-
 ράκοντα ἔτων· ἐν γὰρ ταῖς ἐνιαυσίοις ἀναγραφαῖς
 κατὰ τὸν τεσσαρακοστὸν ἐνιαυτὸν τῆς Τυλλίου ἀρ- 15
 χῆς τὸν Ἀρροῦντα τετελευτηκότα παρειλήφαμεν· ἔτων
 ἡ Τανακυλλίς ἔσται πεντεκαίδεκα πρὸς τοῖς ἑκατόν.
 οὕτως ὀλίγον ἔστιν ἐν ταῖς ἱστορίαις αὐτοῦ τὸ περὶ
 τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀληθείας ταλαίπωρον. Μετὰ τοῦτο
 τὸ ἔργον οὐδὲν ἔτι διαμελλήσας ὁ Ταρκύνιος ἐπάγε- 20
 ται γυναῖκα τὴν Τυλλίαν, οὔτε τοῦ πατρὸς αὐτῆς
 βεβαιούντος τὸν γάμον οὔτε τῆς μητρὸς συνευδοκού-
 σης, ἀλλ' αὐτὴν παρ' ἑαυτῆς λαβών. ὥς δὲ συνεκε-
 ράσθησαν αἱ ἀνόσιοι καὶ ἀνδροφόνοι φύσεις, ἐκβα-
 λεῖν ἐκ τῆς βασιλείας τὸν Τύλλιον, εἰ μὴ βούλοιτο 25
 ἐκὼν παραδοῦναι τὴν ἀρχὴν, ἐμηχανῶντο ἐταιρίας
 τε συναγρόντες καὶ τῶν πατρικίων τοὺς ἄλλοτρίως
 ἔχοντας πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὰ δημοτικὰ πολιτεύ-
 ματα παρακαλοῦντες ἐκ τε τοῦ δημοτικοῦ πλήθους
 τοὺς ἀπορωτάτους, οἷς οὐδενὸς τῶν δικαίων φροντὶς 30
 ἦν, χρήμασιν ἐξωνούμενοι καὶ οὐδὲ ἀφανῶς ἕκαστα
 τούτων πράττοντες. ταῦτα δὲ ὁρῶν ὁ Τύλλιος ᾗχθετο

μὲν καὶ περὶ ἑαυτοῦ δεδιώς εἴ τι πείσεται προκατα-
 ληφθεὶς· ἡγανάκτει δὲ οὐχ ἥκιστα, εἰ θυγατρὶ καὶ
 γαμβρῷ πολεμεῖν ἀναγκασθήσεται καὶ τιμωρίας ὥς
 παρ' ἐχθρῶν λαμβάνειν, [καὶ] πολλάκις μετὰ τῶν
 5 φίλων προκαλούμενος εἰς λόγους τὸν Ταρκύνιον, καὶ
 τὰ μὲν ἐγκαλῶν, τὰ δὲ νουθετῶν, τὰ δὲ πειθῶν μη-
 δὲν εἰς ἑαυτὸν ἐξαμαρτάνειν· ὥς δ' οὐ προσεῖχεν
 αὐτῷ τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς βουλῆς ἔφη τὰ δί-
 καια πρὸς αὐτὸν ἐρεῖν, συγκαλέσας τὸ συνέδριον·
 10 "Ἄνδρες, ἔφη, βουλευται, Ταρκύνιος ἐταιρίας ἐπ' ἐμὲ
 συναγαγὼν, καὶ προθυμούμενος ἐκβαλεῖν με τῆς ἀρ-
 χῆς καταφανῆς γέγονέ μοι. βούλομαι δὲ πάντων ὑμῶν
 παρόντων μαθεῖν παρ' αὐτοῦ τί πεπονθὼς ἰδίᾳ κα-
 κὸν, ἢ τί τὴν πόλιν ὄρων ἀδικουμένην ὑπ' ἐμοῦ,
 15 ταῦτ' ἐπ' ἐμοὶ μηχανᾶται. ἀποκρίναι δὴ, Ταρκύνιε,
 μηδὲν ἀποκρυψάμενος, τί μου κατηγορεῖν ἔχεις, ἐπειδὴ
 τούτους ἡξίους ἀκοῦσαι.

XXXI. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ταρκύνιος· Βραχὺς
 ἐστὶν ὁ παρ' ἐμοῦ λόγος, ὃ Τύλλιε, καὶ δίκαιος· καὶ
 20 διὰ τοῦτο προειλόμην αὐτὸν εἰς τούτους ἐκφέρειν.
 Ταρκύνιος ἐμὸς ὢν πάππος ἐκτήσατο τὴν Ῥωμαίων
 ἀρχὴν, πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας ὑπὲρ αὐτῆς
 ἀράμενος· ἐκείνου τελευτήσαντος ἐγὼ διάδοχός εἰμι
 κατὰ τοὺς κοινοὺς ἀπάντων Ἑλλήνων τε καὶ βαρ-
 25 βάρων νόμους· καὶ προσήκει μοι, καθάπερ καὶ τοῖς
 ἄλλοις τοῖς διαδεχομένοις τὰ παπῶα, μὴ μόνον τῶν
 χρημάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ κληρο-
 νομεῖν. σὺ δὲ τὰ μὲν χρήματα τὰ καταλειφθέντα
 ὑπ' αὐτοῦ παραδέδωκάς μοι, τὴν δὲ βασιλείαν ἀπο-
 30 στερεῖς με, καὶ τοσοῦτον ἤδη κατέχεις χρόνον, οὐκ
 ἐκ τοῦ δικαίου λαβὼν· οὔτε γὰρ μεσοβασιλεῖς σε
 ἀπέδειξαν, οὔτε ἡ βουλή ψῆφον ὑπὲρ σοῦ διήνεγκεν,

οὔτε ἀρχαιρεσίαις νομίμοις τῆς ἐξουσίας ταύτης ἔτυ-
 χες, ὥς ὁ πάππος τε οὐμὸς καὶ πάντες οἱ πρὸ αὐτοῦ
 γενόμενοι βασιλεῖς· ἀλλὰ τὸ ἀνέστιον καὶ ἄπορον
 καὶ πρὸς καταδίκας ἢ χρῆα τὴν ἐπιτιμίαν ἀπολωλε-
 κὸς φῦλον, ᾧ τῶν κοινῶν ~~οὐδενὸς ἑμέλει~~, καταμισθο- 5
 δοτήσας καὶ πάντα τρόπον διαφθείρας, καὶ οὐδὲ τότε
 μέντοι σαντῶ πράττειν τὴν δυναστείαν λέγων, ἀλλ'
 ἡμῖν φυλάξειν σκηπτόμενος ὀρφανοῖς οὔσι καὶ νη-
 πίοις, ἐπὶ τὰ πράγματα παρῆλθες καὶ πάντων ἀκου-
 όντων ὡμολόγεις, ὅταν ἀνδρωθῶμεν ἡμεῖς, ἔμοι 10
 παραδώσειν ὄντι πρεσβυτέρῳ τὴν ἀρχήν. ἐχρῆν μὲν
 οὖν σε, εἰ τὰ δίκαια ποιεῖν ἤθελες, ὅτε μοι τὸν οἶ-
 κον τοῦ πάππου παρεδίδους, ἅμα τοῖς χρήμασι καὶ
 τὴν βασιλείαν ἀποδεδωκέναι παραδείγμασι χρώμε-
 νον τοῖς τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἐπιτρόπων ἔργοις, 15
 ὅσοι βασιλικοὺς παῖδας ὀρφανοὺς πατέρων παραλα-
 βόντες εἰς ἄνδρας ἐλθοῦσιν ὀρθῶς καὶ δικαίως τὰς
 πατρῶας καὶ προγονικὰς ἀπέδωκαν ἀρχάς· εἰ δὲ
 μήπω σοι φρονεῖν τὰ καθήκοντα ἐφαινόμην, ἀλλ'
 ἔτι διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας οὐχ ἱκανὸς εἶναι πόλιν 20
 τηλικαύτην διοικεῖν, ὅτε εἰς τὴν κρατίστην παρεγε-
 νόμην τοῦ σώματος καὶ τῆς φρονήσεως ἀκμὴν τριά-
 κοντα γεγονῶς ἔτη, μετὰ τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς
 [ἔδει] καὶ τὰ τῆς πόλεως ἐγχειρίσαι πράγματα· ταύ-
 την γέ τοι τὴν ἡλικίαν ἔχων καὶ σὺ τόν τε οἶκον τὸν 25
 ἡμέτερον ἐπιτροπεύειν ἤρξω καὶ τῆς βασιλείας ἐπι-
 μελεῖσθαι.

XXXII. Περιῆν γὰρ ἂν σοι ταῦτα πράξαντι πρῶ-
 τον μὲν εὐσεβεῖ καὶ δικαίῳ λέγεσθαι, ἔπειτα συμ-
 βασιλεύειν ἔμοι καὶ πάσης μετέχειν τιμῆς, εὐεργέτην 30
 τε καὶ πατέρα καὶ σωτῆρα καὶ πάντα ὅσα τιμιώτατα
 ὀνόματα ὑπ' ἀνθρώπων ἐπὶ καλοῖς κεῖται πράγμα-

σιν ἀκούειν, καὶ μὴ τέταρτον ἤδη τοῦτο καὶ τεττα-
 ρακοστὸν ἔτος ἀποστρεῖν με τῶν ἐμῶν, οὔτε σώμα-
 τος ἀναπήρου τυχόντα οὔτε διανοίας ἡλιθίου. ἔπειτα
 ἐρωτᾷν με τολμᾶς, τί παθὼν δεινὸν ἐχθρὸν ἡγοῦμαι
 5 σε, καὶ διὰ τί σου κατηγορῶ. σὺ μὲν οὖν ἀπόκριναι
 μοι, Τύλλιε, τίνος αἰτίας χάριν οὐκ ἄξιοις με τῶν
 τοῦ πάππου τιμῶν κληρονομεῖν, καὶ τίνα πρόφασιν
 [εὐρεῖν] εὐπρεπῇ τῆς ἀποστρεφῆσεως σκηπτόμενος; πό-
 τερον οὐχ ἡγούμενος ἐξ ἐκείνου γένους εἶναι με γνή-
 10 σιον, ἀλλ' ὑποβολιμαῖόν τινα καὶ νόθον; τί οὖν
 ἐπετρόπενες τὸν ἀλλότριον τοῦ γένους, καὶ τὸν οἶκον
 ἀνδρωθέντι ἀπεδίδους; ἀλλ' ἔτι νομίζων με ὀρφανὸν
 εἶναι παῖδα καὶ τὰ κοινὰ πράττειν ἀδύνατον, ὃς οὐ
 πολὺν ἀπέχω πεντηκονταετίας; κατάβαλε δὴ τὴν εἰρω-
 15 νείαν τῶν ἀναισχύντων ἐρωτημάτων, καὶ παῦσαι
 ποτε ἤδη πονηρὸς ὢν· καὶ εἴ τι δίκαιον ἔχεις πρὸς
 ταῦτα εἰπεῖν, ἔτοιμός εἰμι τούτοις ἐπιτρέπειν δικα-
 σταῖς, ὧν οὐκ ἂν ἔχοις ἑτέρους εἰπεῖν ἄνδρας ἐν τῇ
 πόλει κρείττους· ἐὰν δ' ἐντεῦθεν ἀποδιδράσκων,
 20 ὅπερ ἐστὶν ἀεὶ σοι ποιεῖν σύνηθες, ἐπὶ τὸν ἐκδημα-
 γωγούμενον ὑπὸ σοῦ καταφεύγῃς ὄχλον, οὐκ ἐπι-
 τρέψω σοι· παρεσκεύασμαι γὰρ ὥς καὶ τὰ δίκαια
 ἐρῶν καὶ εἰ μὴ πείθοιο τὰ βίαια πράξων.

XXXIII. Πανσαμένου δὲ αὐτοῦ παραλαβὼν τὸν
 25 λόγον ὁ Τύλλιος ἔλεξεν ὥδε· Ἄπαντα μὲν, ὥς ἔοικεν,
 ἀνθρωπὸν ὄντα δεῖ προσδοκᾶν, ὧ βουλή, τὰ παρά-
 δοξα, καὶ μηδὲν ἡγεῖσθαι ἄπιστον, ὅπου γε καμὲ Ταρ-
 κύνιος οὔτοσὶ τῆς ἀρχῆς παῦσαι πρόθυμός ἐστιν· ὃν
 ἐγὼ νήπιον παραλαβὼν καὶ ἐπιβουλεύόμενον ὑπὸ
 30 τῶν ἐχθρῶν ἔσωσα καὶ ἐξέθρεψα καὶ εἰς ἄνδρας ἐλ-
 θόντα κηδεστήν ἡξίωσα λαβεῖν, καὶ εἴ τι πάθοιμι
 διάδοχον ἐμελλον καταλείψειν ἀπάντων τῶν ἐμῶν.

ἐπειδὴ δὲ παρὰ γνώμην ἅπαντα ἀπῆντηκέ μοι καὶ
 ὥσπερ ἀδικῶν αὐτὸς ἐγκαλοῦμαι, τὴν μὲν τύχην
 ὕστερον ἀνακλαύσομαι, τὰ δὲ δίκαια νῦν πρὸς αὐτὸν
 ἐρῶ. ἐγὼ τὴν μὲν ἐπιτροπίαν ὑμῶν ἔλαβον, ὃ Ταρ-
 κύνιε, νηπίων καταλείφθέντων οὐχ ἑκῶν, ἀλλ' ὑπὸ 5
 τῶν πραγμάτων ἀναγκασθεὶς· ἐπειδὴ τὸν μὲν πάπ-
 πον ὑμῶν οἱ τῆς βασιλείας ἀντιποιοῦμενοι φανερώς
 ἀπέκτειναν, ὑμῖν δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ συγγενέ-
 σιν ἐπιβουλεύειν ἐλέγοντο ἀφανῶς· καὶ πάντες τοῦτο
 οἱ προσήκοντες ὑμῖν ὡμολόγουν, ὅτι κρατήσαντες 10
 ἐκείνοι τῆς ἀρχῆς οὐδὲ σπέρμα τοῦ Ταρκυνίου κατα-
 λείψουσι γένους. κηδεμῶν δὲ καὶ φύλαξ οὐδεὶς ὑμῶν
 ἕτερος ἦν, ὅτι μὴ γυνή, πατὴρ μήτηρ, καὶ αὐτὴ διὰ
 γῆρας ἐτέρων δεομένη κηδεμόνων· ἀλλ' ἐν ἐμοὶ κατ-
 ελείφθητε μόνῳ φύλακι τῆς ἐρημίας, ὃν νῦν ἀλλό- 15
 τριον καὶ οὐδὲν προσήκοντα ἀποκαλεῖς. τοιούτοις μὲν-
 τοι τοῖς πράγμασιν ἐπιστὰς ἐγὼ τοὺς τε ἀποκτείναντας
 τὸν πάππον ὑμῶν ἐτιμωρησάμην καὶ ὑμᾶς εἰς ἄν-
 δρας ἤγαγον καὶ γενεᾶς ἄρρενος οὐχ ὑπαρχούσης
 τῶν ἐμυτοῦ κυρίους προειλόμην ποιῆσαι. ἔχεις τὸν 20
 τῆς ἐπιτροπῆς λόγον, ὃ Ταρκύνιε, καὶ οὐκ ἂν ἐπι-
 χειρήσειας εἰπεῖν ὥς ψεύδομαί τι τούτων.

XXXIII. Περὶ δὲ τῆς βασιλείας, ἐπειδὴ τοῦτ'
 6 ἐστίν ὃ κατηγορεῖς μου, ἄκουσον ὅπως τε αὐτῆς ἔτυ-
 χον, καὶ δι' ἧς αἰτίας οὗθ' ὑμῖν οὗτ' ἄλλῳ τινὶ μεθ- 25
 ίεμαι. ὅτε τὴν ἐπιμέλειαν τῆς πόλεως παρέλαβον,
 αἰσθόμενος ἐπιβουλὰς τινὰς κατ' ἐμυτοῦ γινομένας,
 παραδοῦναι τῷ δήμῳ τὰ πράγματα ἐβουλήθην· καὶ
 συναγαγὼν ἅπαντας εἰς ἐκκλησίαν, ἀπεδίδουν αὐ-
 τοῖς τὴν ἀρχὴν ἀντὶ τῆς ἐπιφθόρου ταύτης καὶ πλείω 30
 τὰ λυπηρὰ τῶν ἡδέων ἐχούσης ἡγεμονίας τὴν ἀκίν-
 δυνον ἀντικαταλλασσόμενος ἡσυχίαν. οὐκ ἠνέσχοντο

δὲ Ῥωμαῖοι ταῦτά μου πράττειν βουλομένου, οὐδ'
 ἡξίωσαν ἕτερόν τινα τῶν κοινῶν ἀποδείξαι κύριον,
 ἀλλ' ἐμὲ κατέσχον, καὶ τὴν βασιλείαν ἔδωκάν μοι
 ψῆφον ἐπενέγκαντες, τὴν ἐαυτῶν, Ταρκύνιε, κτῆσιν,
 5 οὐ τὴν ὑμετέραν, ὥσπερ γε καὶ τὸν πάππον ὑμῶν παρ-
 ἤγαγον ἐπὶ τὰ πράγματα ξένον ὄντα καὶ οὐδὲν προσή-
 κοντα τῷ πρότερον βασιλεῖ· καίτοι παιδᾶς γε [ἄρρε-
 νας] Ἄγκος Μάρκιος ὁ βασιλεὺς κατέλιπεν ἀκμάζοντα,
 οὐχ υἱωνοὺς καὶ νηπίους, ὥσπερ ὑμᾶς Ταρκύνιος.
 10 εἰ δὲ κοινὸς ἀπάντων νόμος ἦν, τοὺς διαδεχομένους
 τὴν τε οὐσίαν καὶ τὰ χρήματα τῶν ἐκλιπόντων βασι-
 λέων, σὺν τούτοις καὶ τὰς βασιλείας αὐτῶν παρα-
 λαμβάνειν, οὐκ ἂν Ταρκύνιος ὁ πάππος ὑμῶν τὴν
 ἡγεμονίαν παρέλαβεν Ἄγκου τελευτήσαντος, ἀλλ' ὁ
 15 πρεσβύτερος τῶν ἐκείνου παίδων. ἀλλ' ὁ δῆμος ὁ
 Ῥωμαίων οὐ τὸν διάδοχον τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ τὸν ἄξιον
 τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὰ πράγματα ἐκάλει· ἡγεῖτο γὰρ τὰ
 μὲν χρήματα τῶν κτησαμένων εἶναι, τὴν δὲ βασι-
 λεῖαν τῶν δεδωκότων· καὶ τὰ μὲν ὅταν τι πάθωσιν
 20 οἱ κύριοι τοὺς κατὰ γένος ἢ κατὰ διαθήκας διαδό-
 χους προσήκειν παραλαμβάνειν, τὴν δ' ὅταν ἐκλί-
 πωσιν οἱ λαβόντες τοὺς δεδωκότας ἔχειν· εἰ μὴ τι
 τοιοῦτον ἔχεις δικαίωμα φέρειν, ὅτι τὴν βασιλείαν
 ὁ πάππος ὑμῶν ἐπὶ ρητοῖς τισι παρέλαβεν, ὥστε καὶ
 25 αὐτὸς ἔχειν ἀναφαίρετον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐγγόνοις αὐ-
 τοῦ καταλιπεῖν, καὶ ὁ δῆμος οὐ κύριος ἦν ἀφελόμενος
 αὐτὴν ὑμῶν ἐμοὶ δοῦναι. εἰ γὰρ τι τοιοῦτον εἶπεν
 ἔχεις, τί οὐ φέρεις τὰς συνθήκας εἰς μέσον; ἀλλ'
 οὐκ ἂν ἔχοις. εἰ δὲ οὐ κατὰ τὸν βέλτιστον αὐτῆς
 30 ἔτυχον ἐγὼ τρόπον, ὥς λέγεις, μήτε ὑπὸ τῶν μεσο-
 βασιλέων αἰρεθεὶς μήτε τῆς βουλῆς μοι παραδούσης
 τὰ πράγματα μήτε τῶν ἄλλων γενομένων τῶν κατὰ

νόμον, τούτους ἀδικῶ δήπου καὶ οὐχὶ σέ, καὶ ὑπὸ
 τούτων πανθῆναι δίκαιός εἰμι τῆς ἀρχῆς, οὐχ ὑπὸ
 σοῦ. ἀλλ' οὔτε τούτους οὔτε ἄλλον οὐδένα ἀδικῶ.
 μάρτυς δὲ τῆς ἐκ τοῦ δικαίου μοι καὶ τότε δοθείσης
 καὶ νῦν ὑπαρχούσης ἐξουσίας χρόνος, ἐν ᾧ τετταρα- 5
 κοντιαετὶ γεγονότι Ῥωμαίων οὐδείς ἠγγήσατό με πώ
 ποτε ἀδικεῖν, οὐδ' ἐκβαλεῖν με τῆς ἀρχῆς ἐπεχείρη-
 σεν οὔτε ὁ δῆμος οὔτε ἡ βουλή.

XXXV. Ἄλλ' ἵνα ταῦτα πάντ' ἀφ' ᾧ καὶ ὁμόσε
 χωρήσω τοῖς σοῖς λόγοις, εἰ σε παρακαταθήκην παπ- 10
 πῶαν ἀπεστέρου, καὶ παρὰ πάντα τὰ ἐν ἀνθρώποις
 δίκαια τὴν σὴν βασιλείαν κατεῖχον, ἐχρῆν σε παρα-
 γενόμενον ἐπὶ τοὺς δεδωκότας μοι τὴν ἐξουσίαν
 ἀγανακτεῖν καὶ κατηγορεῖν ἐμοῦ τε, ὅτι τὰ μὴ προσ-
 ἦκοντα κατέχω, καὶ τῶν δεδωκότων, ὅτι τὰλλότρια 15
 ἐχαρίσαντό μοι· ῥαδίως γὰρ ἂν ἐπεισας αὐτοὺς, εἰ
 τι δίκαιον εἶχες λέγειν. εἰ δὲ τούτῳ μὲν οὐκ ἐπί-
 στευες τῷ λόγῳ, οὐ δικαίως δὲ ἄρχεσθαι τὴν πόλιν
 ἐνόμιζες ὑπ' ἐμοῦ καὶ σεαυτὸν ἐπιτηδειότερον εἶναι
 τὴν ἐπιμέλειαν τῶν κοινῶν παραλαβεῖν, ἐκεῖνα ποιεῖν 20
 σοι προσῆκεν· ἐξέτασιν τῶν ἐμῶν ποιησάμενον ἁμαρ-
 τημάτων καὶ τὰς σαντοῦ πράξεις ἐξαριθμησάμενον
 καλεῖν με εἰς διαδικασίαν· ὧν οὐδέτερον ἐποίησας,
 ἀλλὰ τοσούτοις χρόνοις ὕστερον ὥσπερ ἐκ μακρᾶς
 ἀνανήψας μέθης νῦν ἦκεις μου κατηγορῶν, καὶ οὐδὲ 25
 νῦν ὅπου δεῖ. οὐ γὰρ ἐνθάδε σοι ταῦτα προσῆκει
 λέγειν· καὶ μηδὲν ἀχθεσθῆτέ μοι ταῦτα λέγοντι, ὧ
 βουλή· οὐ γὰρ ὑμῶν ἀφαιρούμενος τὴν διάγνωσιν,
 ἀλλὰ τὴν τούτου συκοφαντιαν ἐπιδείξαι βουλόμε-
 νος ταῦτα λέγω· προειπόντα δέ μοι τὸν δῆμον εἰς 30
 ἐκκλησίαν συναγαγεῖν καὶ ἐκεῖ μου κατηγορεῖν. πλὴν
 ἐπεὶ σὺ τοῦτο πέφευγας, ἐγὼ περὶ σοῦ ποιήσω, καὶ

συγκαλέσας τὸν δῆμον παρέξομαί σοι δικαστὴν ὃν
 ἂν μου κατηγορήσης, καὶ ἀποδώσω πάλιν αὐτῷ δια-
 γνῶναι, πότερος ἡμῶν ἐπιτηδειότερός ἐστιν ἔχειν τὴν
 ἀρχήν· καὶ ὃ τι ἂν ἅπαντες οὗτοι γνῶσι πράττειν
 5 με ποιήσω. ~~καὶ πρὸς μὲν πᾶσι ταῦθ' ἱκανά· ἐν ἴσῳ~~
 γάρ ἐστι τὰ τε πολλὰ δίκαια πρὸς τοὺς ἀγνώμονας
 ἀντιδίκους λέγειν, καὶ τὰ ὀλίγα· τὸ γὰρ πεῖσον αὐ-
 τοὺς εἶναι χρηστοὺς οὐ πεφύκασι φέρειν οἱ λόγοι.

XXXVI. Ὑμῶν δὲ τεθαύμακα, ὦ βουλὴ, εἴ τι-
 10 νέες εἰσι τῆς ἀρχῆς με ἀπαλλάξαι βουλόμενοι, καὶ
 μετὰ τούτου συνεστηκότες ἐπ' ἐμέ· ἡδέως δ' ἂν πυ-
 θοίμην παρ' αὐτῶν τίνος ἀδικήματος ἔνεκα πολε-
 μοῦσί μοι καὶ ἐπὶ τίνι τῶν ἐμῶν ἔργων ἀχθόμενοι·
 πότερον ὅτι πολλοὺς ἴσασιν ἐπὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς ἀκρι-
 15 τοὺς ἀπολωλότας ἢ τῆς πατρίδος στερουμένους ἢ τὰς
 οὐσίας ἀπολωλεκότας ἢ ἄλλη τινὶ συμφορᾷ κεχηρ-
 μένους ἀδίκως; ἢ τούτων μὲν τῶν τυραννικῶν ἀδι-
 κημάτων οὐδὲν ἔχουσιν εἰπεῖν ὑπ' ἐμοῦ γεγονὸς,
 ὅβρεις δέ μοι τινὰς συνοίδασιν εἰς γυναῖκας γαμε-
 20 τὰς ἢ προπηλακισμοὺς εἰς θυγατέρας παρθένους ἢ
 ἄλλην τινὰ περὶ σῶμα ἐλεύθερον ἀκολασίαν; δικαίως
 μέντ' ἂν, εἴ τί μοι τοιοῦτον ἡμάρτηται, τῆς ἀρχῆς τε
 ἅμα καὶ τῆς ψυχῆς ἀποστερηθείην. φέρε [εἰπεῖν]
 ἀλλ' ὑπερήφανός εἰμι καὶ διὰ βαρύτητα ἐπαχθῆς,
 25 καὶ τὴν αὐθάδειαν ἢ κέχρημαι περὶ τὴν ἀρχὴν οὐδεὶς
 φέρειν δύναται μου; τίς μέντοι τῶν πρὸ ἐμοῦ βασι-
 λέων οὕτω μέτριος ἐν ἐξουσίᾳ διετέλεσε καὶ φιλάν-
 θρωπος ἅπασιν τοῖς πολίταις ὥς πατὴρ πρῶτος υἱοῖς
 αὐτοῦ χρώμενος; ὅς γε καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ὑμεῖς
 30 ἐδῶκατέ μοι πατέρων φυλάττοντες παραδοχὰς, οὐχ
 ἅπασαν ἐβουλήθην ἔχειν, ἀλλὰ νόμους τε ὑπὲρ τῶν
 κυριωτάτων καταστησάμενος, οὓς ἅπαντες ἐπεκυρώ-

σατε, κατὰ τούτους ὑμῖν ἀπέδωκα διδόναι τὰ δίκαια καὶ λαμβάνειν, καὶ αὐτὸς ἐξηταζόμεν πρῶτος οἷς ὦρισα κατὰ τῶν ἄλλων δικαίοις ὥσπερ ἰδιώτης πειθόμενος· τῶν τε ἀδικημάτων οὐχ ἀπάντων αὐτὸς ἐγενόμην δικαστὴς, ἀλλὰ τὰς ἰδιωτικὰς δίκας ὑμῖν 5 ἀπέδωκα διαγινώσκειν, ὃ τῶν ἔμπροσθεν οὐδεὶς ἐποίησε βασιλέων. ἀλλ' ἔοικεν ἀδίκημα μὲν οὐδὲν εἶναι, δι' ὃ δυσχεραίνουσί μοι τινες, αἱ δ' εἰς τὸ δημοτικὸν πλῆθος εὐεργεσίαι λυπεῖν ὑμᾶς ἀδίκως, περὶ ὧν πολλάκις ἀπολελόγημαι πρὸς ὑμᾶς. ἀλλ' 10 οὐδὲν δεῖ τούτων νυνὶ τῶν λόγων· εἰ δοκεῖ κρεῖττον ἐπιμελήσεσθαι τῶν κοινῶν Ταρκύνιος οὗτοσί τὰ πράγματα παραλαβὼν, οὐ φθονῶ τῇ πόλει βελτίονος ἡγεμόνος· ἀποδοὺς δὲ τὴν ἀρχὴν τῷ δεδωκότι μοι δῆμῳ καὶ γενόμενος ἰδιώτης πειράσομαι ποιῆσαι πᾶσι 15 φανερόν, ὅτι καὶ ἄρχειν ἐπίσταμαι καλῶς καὶ ἄρχεσθαι δύναμαι σωφρόνως.

XXXVII. Τοιαῦτα διαλεχθεὶς καὶ εἰς πολλὴν αἰδῶ καταστήσας τοὺς συνισταμένους ἐπ' αὐτῷ, διέλυσε τὸν σύλλογον· καὶ μετὰ τοῦτο τοὺς κήρυκας 20 ἀνακαλεσάμενος ἐκέλευσε διὰ πάντων τῶν στενωπῶν διεξιόντας τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν συγκαλεῖν. συνδραμόντος δ' εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ κατὰ τὴν πόλιν ὄχλου, προελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα μακρὰν καὶ συμπαθῆ διεξῆλθε δημηγορίαν, τὰς τε πολεμικὰς ἐαυτοῦ πρά- 25 ξεις ἐξαριθμούμενος, ὥς Ταρκυνίου τε ζῶντος διεπράξατο καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν, καὶ τῶν πολιτευμάτων καθ' ἕναστος ἐπιλεγόμενος, ἐξ ὧν πολλὰς καὶ μεγάλας ἔδοξεν ἐσχηκέναι τὸ κοινὸν ὠφελείας. πολλοῦ δὲ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν λεγομένων ἀπαν- 30 τῶντος ἐπαίνου, καὶ πάντων σπουδὴν ἔχόντων μαθεῖν τίνων ἕνεκα ταῦτα λέγει, τελευτῶν ἔφησεν, ὅτι

Ταρκύνιος αὐτὸν αἰτιᾶται τὴν βασιλείαν οὐ δικαίως
 κατέχειν ἑαυτῷ προσήκουσαν· καταλιπεῖν γὰρ αὐτῷ
 τὸν πάππον ἀποθνήσκοντα σὺν τοῖς χρήμασι καὶ τὴν
 ἀρχὴν, τὸν δὲ δῆμον οὐκ εἶναι κύριον τᾶλλότρια
 5 ἑτέρῳ διδόναι. κραυγῆς δὲ καὶ ἀγανακτήσεως ἐξ
 ἀπάντων ἐπὶ τούτῳ γενομένης, σιωπῆσαι κελεύσας
 αὐτοὺς ἡξίου μὴδὲν ἄχθεσθαι μὴδὲ ἀγανακτεῖν πρὸς
 τὸν λόγον, ἀλλ' εἴ τι δίκαιον εἰπεῖν ἔχει Ταρκύνιος,
 καλεῖν αὐτὸν καὶ διδαχθέντας, εἴαν τε ἀδικούμενον
 10 εὖρωσιν, εἴαν τε ἐπιτηδειότερον ἄρχειν, ἐκείνῳ παρα- 73
 δοῦναι τὴν τῆς πόλεως προστασίαν· αὐτὸς δὲ τῆς ἀρ-
 χῆς ἔφησεν ἀφίστασθαι καὶ ἀποδιδόναι τοῖς κυρίοις,
 παρ' ὧν αὐτὴν ἔλαβεν. ταῦτα λέξαντος αὐτοῦ κατα-
 βαίνειν τε ἀπὸ τοῦ βήματος βουλομένου, κραυγὴ τ'
 15 ἐξ ἀπάντων ἐγίνετο καὶ δεήσεις πολλὰ σὺν οἰμω-
 γαῖς ὑπὲρ τοῦ μὴδενὶ παραχωρεῖν τῆς ἀρχῆς· τινὲς
 δ' ἐξ αὐτῶν καὶ βάλλειν τὸν Ταρκύνιον ἐβόων. ἐκεί-
 νος μὲν οὖν δείσας τὴν ἐκ χειρὸς δίκην, ὁρμῆς ἡδη
 γινομένης τῶν ὄχλων ἐπ' αὐτὸν, ὥχετο φεύγων ἅμα
 20 τοῖς ἑταίροις· τὸν δὲ Τύλλιον ἢ πληθὺς ἅπασα μετὰ
 χαρᾶς καὶ κρότου καὶ πολλῆς εὐφημίας παραπέμ-
 πουσα μέχρι τῆς οἰκίας, ἐπ' αὐτῆς κατέστησεν.

XXXVIII. Ὡς δὲ καὶ ταύτης διήμαρτε τῆς πείρας
 ὁ Ταρκύνιος, ἀδημονῶν ἐπὶ τῷ μὴδεμίαν αὐτῷ βοή-
 25 θειαν παρὰ τῆς βουλῆς, ἣ μάλιστα ἐπεποίθει, γε-
 νέσθαι, χρόνον μὲν τινα διέτριβε κατ' οἰκίαν τοῖς
 ἑταίροις μόνοις διαλεγόμενος· ἔπειτα γνώμην ἀπο-
 δειξαμένης τῆς γυναικὸς μὴδὲν ἔτι μαλακίζεσθαι 73
 μὴδὲ κατοκνεῖν, ἀλλὰ καταβαλόντα τοὺς λόγους ἐπὶ
 30 τὰ ἔργα χωρεῖν διαλλαγὰς πρῶτον εὐρόμενον διὰ φί-
 λων πρὸς τὸν Τύλλιον, ἵνα πιστεύσας ὥς φίλῳ γε-
 γονότι ἦττον αὐτὸν φυλάττοιτο, δόξας δὲ αὐτὴν τὰ

κράτιστα ὑποθέσθαι, μετανοεῖν τε περὶ τῶν γεγονό-
των ἐσκήπτετο καὶ πολλὰ διὰ φίλων λιπαρῶν τὸν
Τύλλιον ἡξίου συγγνώμονα γενέσθαι. ῥᾶστα δὲ πεί-
σας τὸν ἄνδρα φύσει τ' εὐδιάλλακτον ὄντα καὶ οὐκ
ἄξιοῦντα πόλεμον ἄσπαιστον θυγατρὶ καὶ γαμβρῷ 5
πολεμεῖν, ἐπειδὴ τὸν οἰκεῖον καιρὸν ἔλαβε διεσκε-
δασμένου τοῦ δήμου κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἐπὶ τὴν τῶν
καρπῶν συγκομιδὴν, ἐξῆλθε μετὰ τῶν ἐταίρων ἐχόν-
των ὑπὸ ταῖς περιβολαῖς ξίφη, τοὺς τε πελέκεις ὑπη-
ρέταις τισὶν ἀναδοὺς καὶ αὐτὸς τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα 10
ἀναλαβὼν καὶ τᾶλλα παράσημα τῆς ἀρχῆς ἐπαγόμε-
νος· ἐλθὼν δ' εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ πρὸ τοῦ βουλευτη-
ρίου στὰς ἐκέλευσε τῷ κήρυκι τοὺς βουλευτὰς καλεῖν
εἰς τὸ συνέδριον. ἦσαν δ' ἐκ παρασκευῆς ἑτοιμοὶ
1 περὶ τὴν ἀγορὰν οἱ συνειδότες αὐτῷ τὴν πρᾶξιν καὶ 15
παρορμῶντες ἐκ τῶν πατρικίων συχνοί. οἱ μὲν δὲ
συνήεσαν· τῷ δὲ Τυλλίῳ λέγει τις ἐλθὼν ὄντι κατ'
οἰκίαν, ὅτι Ταρκύνιος ἐν ἐσθῆτι βασιλικῇ προελή-
λυθε καὶ καλεῖ τοὺς βουλευτὰς εἰς τὸ συνέδριον. ὁ
δὲ θαυμάσας τὴν τόλμαν αὐτοῦ τάχιον ἢ φρονημῶ- 20
τερον προῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας οὐ πολλοὺς περὶ ἑαυ-
τὸν ἔχων. ἐλθὼν δὲ εἰς τὸ συνέδριον καὶ τὸν Ταρ-
κύνιον ἰδὼν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς καθήμενον ἔδρας καὶ
τὸν ἄλλον τῶν βασιλέων ἔχοντα κόσμον· Τίς, εἶπεν,
ᾧ μιαιφώτατε ἀνθρώπων, τοῦτό σοι τὸ σχῆμα συνεχώ- 25
ρησε λαβεῖν; καὶ ὃς ὑπολαβὼν· Ἡ σὴ τόλμα καὶ
ἀναίδεια, εἶπεν, ᾧ Τύλλιε, ὃς οὐδὲ ἐλεύθερος ὢν,
ἀλλὰ δοῦλος ἐκ δούλης, ἣν οὐμὸς ἐκτήσατο πάππος
ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, ἐτόλμησας βασιλέα Ῥωμαίων
σεαυτὸν ἀναδεῖξαι. ὥς δὲ ταῦτ' ἤκουσεν ὁ Τύλλιος, 30
ἐκπικρανθεὶς ἐπὶ τῷ λόγῳ παρὰ τὸ συμφέρον ὤρμη-
σεν ἐπ' αὐτὸν ὥς ἐξαναστήσων τῆς ἔδρας. καὶ ὁ

Ταρκύνιος ἄσμενος τοῦτο ἰδὼν ἀναπηδᾷ τε ἀπὸ τοῦ
 δίφρου, καὶ συναρπάσας τὸν γέροντα κεκραγότα καὶ
 τοὺς ὑπηρέτας ἐπικαλούμενον ἔφερε. γενόμενος δ'
 5 ἔξω τοῦ βουλευτηρίου, μετέωρον ἔξαρπάσας αὐτὸν,
 τῶν κρηπίδων τοῦ βουλευτηρίου τῶν εἰς τὸ ἐκκλη-
 σιαστήριον φερουσῶν. μόγισ δὲ ἐκ τοῦ πτώματος
 ἀναστὰς ὁ πρεσβύτες, ὡς εἶδε μεστὰ τὰ πέριξ ἅπαντα
 τῆς περὶ τὸν Ταρκύνιον ἐταιρίας, τῶν δὲ αὐτοῦ
 10 φίλων πολλὴν ἐρημίαν, ἀπῆει στένων, κρατούντων
 καὶ παραπεμπόντων αὐτὸν ὀλίγων, αἵματι πολλῷ
 ῥεόμενος καὶ κακῶς ὄλον ἐαυτὸν ἐκ τοῦ πτώματος
 ἔχων.

XXXVIII. Τὰ μετὰ ταῦτα δεινὰ μὲν ἀκουσθῆ-
 15 ναι, θαυμαστὰ δὲ καὶ ἄπιστα πραχθῆναι, τῆς ἀνο-
 σίας αὐτοῦ θυγατρὸς ἔργα παραδίδεται. πεπυσμένη
 γὰρ τὴν εἰς τὸ βουλευτήριον τοῦ πατρὸς εἰσοδον,
 καὶ σπουδὴν ἔχουσα μαθεῖν οἷόν τι λήψεται τὰ πράγ-
 ματα τέλος, ἐπὶ τῆς ἀπήνης καθεζομένη παρῇν εἰς
 20 τὴν ἀγοράν. μαθοῦσα δὲ τὰ γενόμενα καὶ τὸν Ταρ-
 κύνιον ἐπὶ τῆς κρηπίδος ἐστῶτα πρὸ τοῦ βουλευτη-
 ρίου θεασαμένη, βασιλέα τε αὐτὸν ἡσπάσατο πρώτη
 μεγάλη τῇ φωνῇ, καὶ τοῖς θεοῖς εὖξατο ἐπὶ τῷ συμ-
 φέροντι τῆς πόλεως τῆς Ῥωμαίων τὴν ἀρχὴν αὐτὸν
 25 κατασχεῖν. ἀσπασαμένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων αὐτὸν
 ὡς βασιλέα τῶν συγκατασκευασάντων τὴν ἀρχὴν,
 λαβοῦσα μόνον αὐτόν· Τὰ μὲν πρῶτα, ἔφη, ὦ Ταρ-
 κύνιε, πέπρακταί σοι κατὰ τὸ δέον· βεβαίως δὲ τὴν
 βασιλείαν ἔχειν Τυλλίου περιόντος οὐκ ἔνεστί σοι.
 30 ἐκδημαγωγῇσει γὰρ αὐθις ἐπὶ σοὶ τὸν ὄχλον, ἐὰν καὶ
 ὁποσονοῦν ταύτης τῆς ἡμέρας περιγένηται χρόνον·
 ἐπίστασαι δ' ὡς εὖνουν ἐστὶν αὐτῷ τὸ δημοτικὸν

ἅπαν· ἀλλὰ καὶ πρὶν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτὸν εἰσελθεῖν, ἀποστείλας τοὺς διαχρησόμενους ἐκποδῶν ποιήσων. Ταῦτα εἰπούσα καὶ καθεζομένη πάλιν ἐπὶ τῆς ἀπή-
 νης ὤχετο· Ταρκύνιος δὲ καὶ ταῦτα ὁρθῶς δόξας
 τὴν ἀνοσιωτάτην γυναῖκα ὑποτίθεσθαι, πέμπει τι- 5
 νὰς τῶν θεραπόντων ἐπ' αὐτὸν ἔχοντας ξίφη· οἱ
 τάχει πολλῶ τὴν μεταξὺ διανύσαντες ὁδὸν ἐγγὺς
 ὄντα τῆς οἰκίας ἤδη τὸν Τύλλιον καταλαβόντες κατέ-
 σφαξαν. ἔτι δὲ νεοσφαγοῦς ἐρριμμένου τοῦ σώματος
 καὶ σπαίροντος ἢ θυγάτηρ παρῆν. στενοῦ δὲ ὄντος 10
 πάνυ τοῦ στενωποῦ, δι' οὗ τὴν ἀπήνην ἔδει διελ-
 θεῖν, αἱ ἡμίονοι τὸ πτώμα ἰδοῦσαι διεταιράχθησαν,
 καὶ ὁ προηγούμενος αὐτῶν ὀρεοκόμος παθὼν τι πρὸς
 τὸ τῆς ὄψεως ἐλεεινὸν ἐπέστη καὶ πρὸς τὴν δέσποι-
 ναν ἀπέβλεψε. πυνθανομένης δ' ἐκείνης, τί παθὼν 15
 οὐκ ἄγει τὸ ξεῦρος· Οὐχ ὁρᾷς, εἶπεν, ὦ Τυλλία, τὸν
 πατέρα σου νεκρὸν κείμενον, καὶ πάροδον οὐκ οὔσαν
 ἄλλην ταῖς ἡμιόνοις, εἰ μὴ διὰ τοῦ πτώματος; ἡ δ'
 ἐκπικρανθεῖσα καὶ ἀπὸ τῶν ποδῶν τὸ βᾶθρον ἀρπά-
 σασα, βάλλει τὸν ὀρεοκόμον καὶ φησιν· Οὐκ ἄξεις, 20
 ἀλιτήριε, καὶ διὰ τοῦ νεκροῦ; κακεῖνος ἐπὶ τῷ πάθει
 μᾶλλον ἢ τῇ πληγῇ στενάξας, ἄγει βίᾳ τὰς ἡμιόνους
 κατὰ τοῦ πτώματος. οὗτος ὁ στενωπὸς, ὕρβιος κα-
 λούμενος πρότερον, ἐξ ἐκείνου τοῦ δεινοῦ καὶ μυσα-
 ροῦ πάθους ἀσεβῆς ὑπὸ Ῥωμαίων κατὰ τὴν πάτριον 25
 γλῶτταν καλεῖται.

XXXX. Τοιαύτης τελευτῆς ἔτυχε Τύλλιος ἔτη τετ-
 ταράκοντα καὶ τέτταρα τὴν βασιλείαν κατασχών. τοῦ-
 τον τὸν ἄνδρα λέγουσι Ῥωμαῖοι πρῶτον τὰ πάτρια ἔθνη
 καὶ νόμιμα κινῆσαι, τὴν ἀρχὴν λαβόντα οὐ παρὰ τῆς 30
 βουλῆς καὶ τοῦ δήμου, καθάπερ οἱ πρὸ αὐτοῦ πάν-
 τες, ἀλλὰ παρὰ μόνου τοῦ δήμου, δεκασμοῖς τε καὶ

- δωροδοκίαις καὶ ἄλλαις πολλαῖς κολακείαις ἐκτε-
 ραπεύσαντα τοὺς ἀπόρους· καὶ ἔχει τάληθες οὕτως.
 ἐν γὰρ τοῖς πρότερον χρόνοις, ὅποτε βασιλεὺς ἀπο-
 θάνοι, τὴν μὲν ἐξουσίαν ὁ δῆμος ἐδίδου τῷ συνεδρίῳ
 5 τῆς βουλῆς, οἷαν προέλοιτο καταστήσασθαι πολι-
 τείαν· ἡ δὲ βουλή μεσοβασιλεῖς ἀπεδείκνυνεν· ἐκεῖνοι
 δὲ τὸν ἄριστον ἄνδρα, εἴτ' ἐκ τῶν ἐπιχωρίων, [εἴτ'
 ἐκ τῶν πολιτῶν,] εἴτ' ἐκ τῶν ξένων, βασιλέα καθίστα-
 σαν. εἰ μὲν οὖν ἦ τε βουλή τὸν αἰρεθέντα ὑπ' αὐ-
 10 τῶν ἐδοκίμασε, καὶ ὁ δῆμος ἐπεψήφισε, καὶ τὰ μαν-
 τεύματα ἐπεκύρωσε, παρελάμβανεν οὗτος τὴν ἀρχὴν·
 ἐλλείποντος δὲ τινος τούτων ἕτερον ὠνόμαζον, καὶ
 τρίτον, εἰ μὴ συμβαίῃ μηδὲ τῷ δευτέρῳ τά τε παρ'
 ἀνθρώπων καὶ τὰ παρὰ τῶν θεῶν ἀνεπίληπτα. ὁ δὲ
 15 Τύλλιος ἐπιτρόπου βασιλικοῦ σχῆμα κατ' ἀρχὰς λα-
 βὼν, ὥς εἴρηται μοι πρότερον, ἔπειτα φιλανθρωπίαις
 τισὶ τὸν δῆμον οἰκειωσάμενος, ὑπ' ἐκείνου βασιλεὺς
 ἀπεδείχθη μόνου. ἐπιεικὴς δὲ καὶ μέτριος ἀνὴρ γε-
 νόμενος, ἔλυσε τὰς ἐπὶ τῷ μὴ πάντα κατὰ τοὺς νό-
 20 μους πράξαι διαβολὰς τοῖς μετὰ ταῦτα ἔργοις, παρ-
 ἔσχε τε πολλοῖς ὑπόληψιν ὥς, εἰ μὴ θᾶττον ἀνηρέθη,
 μεταστήσων τὸ σχῆμα τῆς πολιτείας εἰς δημοκρατίαν.
 καὶ ἐπὶ ταύτῃ μάλιστα τῇ αἰτίᾳ λέγεται τῶν πατρι-
 κίων αὐτῷ τινὰς συνεπιβουλευσαι· ἀδυνάτους δὲ ὄν-
 25 τας δι' ἑτέρου τρόπου τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καταλῦσαι
 [καὶ] Ταρκύνιον ἐπὶ τὰ πράγματα παραλαβεῖν καὶ
 συγκατασκευάσαι τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ, κακῶσαί τε βου-
 λομένους τὸ δημοτικὸν ἰσχύος οὐ μικρὰς ἐπειλημμέ-
 74 νον ἐκ τῆς Τυλλίου πολιτείας, καὶ τὴν ἰδίαν ἀξιώσιν,
 30 ἣν πρότερον εἶχον, ἀναλαβεῖν. Θορύβου δὲ γενομέ-
 νου πολλοῦ κατὰ τὴν πόλιν ὅλην καὶ οἰμωγῆς ἐπὶ τῷ
 Τυλλίου θανάτῳ, δείσας ὁ Ταρκύνιος εἰ διὰ τῆς

ἀγορᾶς ὁ νεκρὸς φέροιτο, ὥς ἔστι Ῥωμαίοις ἔθος, τὸν
 τε βασίλειον κόσμον ἔχων καὶ τὰλλ' ὅσα νόμος ἐπὶ
 ταφαῖς βασιλικαῖς, μὴ τις ἐφ' ἑαυτὸν ὁρμὴ γένηται
 τοῦ δημοτικοῦ, πρὶν ἢ βεβαίως κρατύνασθαι τὴν ἀρ-
 χὴν, οὐκ εἴασε τῶν νομίμων οὐδὲν αὐτῷ γενέσθαι· 5
 ἀλλ' ἡ γυνὴ τοῦ Τυλλίου σὺν ὀλίγοις τισὶ τῶν φί-
 λων, Ταρκυνίου θυγάτηρ οὖσα τοῦ προτέρου βασι-
 λέως, νυκτὸς ἐκκομίζει τὸ σῶμα τῆς πόλεως, ὥς τῶν
 ἐπιτυχόντων τινός· καὶ πολλὰ μὲν τὸν ἑαυτῆς καὶ
 ἐκείνου δαίμονα κατοδυρομένη, μυρίας δὲ κατάρας 10
 τῷ τε γαμβρῷ καὶ τῇ θυγατρὶ καταρασαμένη κρύπτει
 γῇ τὸ σῶμα. ἀπελθοῦσα δὲ ἀπὸ τοῦ σήματος οἴκαδε
 καὶ μίαν ἡμέραν ἐπιβιώσασα μετὰ τὴν ταφὴν τῇ
 1 κατόπιν νυκτὶ ἀποθνήσκει. τοῦ θανάτου δὲ ὁ τρό-
 πος ὅστις ἦν ἡγνοεῖτο τοῖς πολλοῖς· ἔλεγον δὲ οἱ μὲν 15
 ὑπὸ λύπης αὐτοχειρία τὸ ζῆν προεμένην αὐτὴν ἀπο-
 θανεῖν· οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς θυγατρὸς
 ἀναιρεθῆναι τῆς εἰς τὸν ἄνδρα συμπαθείας τε καὶ
 εὐνοίας ἔνεκα. ταφῆς μὲν οὖν βασιλικῆς καὶ μνή-
 ματος ἐπιφανοῦς διὰ ταύτας τὰς αἰτίας οὐκ ἐξεγένετο 20
 τυχεῖν τῷ Τυλλίου σώματι, μνήμης δὲ αἰωνίου τοῖς
 ἔργοις αὐτοῦ παρὰ πάντα τὸν χρόνον ὑπάρχει τυγχά-
 νειν. ἐδήλωσε δέ τι καὶ ἄλλο δαιμόνιον ἔργον, ὅτι
 θεοφιλὴς ἦν ἄνθρωπος, ἐξ οὗ καὶ ἡ περὶ τῆς γενέσεως
 αὐτοῦ μυθικὴ καὶ ἄπιστος ὑπόληψις, ὥσπερ εἴρηται 25
 μοι πρότερον, ἀληθὴς εἶναι ὑπὸ πολλῶν ἐπιστεύθη.
 ἐν γὰρ τῷ ναῷ τῆς Τύχης, ὃν αὐτὸς κατεσκεύασεν,
 εἰκὼν αὐτοῦ κειμένη ξυλλήνη κατάχρυσος, ἐμπρόσθεως
 γενομένης καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων διαφθαρέντων,
 μόνη διέμεινεν οὐδὲν λωβηθεῖσα ὑπὸ τοῦ πυρός· καὶ 30
 ἔτι νῦν ὁ μὲν νεῶς καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα ὅσα μετὰ
 5 τὴν ἐμπρησιν εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον ἐπετελέσθη

φανερὰ ὅτι τῆς καινῆς ἐστὶ τέχνης, ἥ δὲ εἰκὼν οἷα πρότερον ἦν ἀρχαϊκὴ τὴν κατασκευὴν· διαμένει γὰρ ἐτι σεβασμοῦ τυγχάνουσα ὑπὸ Ῥωμαίων. καὶ περὶ μὲν Τυλλίου τοσαῦτα παρελάβομεν.

- 5 XXXXI. Μετὰ δὲ τοῦτον παραλαμβάνει Λεύκιος Ταρκύνιος τὴν Ῥωμαίων δυναστείαν οὐ κατὰ νόμους, ἀλλὰ διὰ τῶν ὅπλων κατασχὼν, κατὰ τὸν τέταρτον ἐνιαυτὸν τῆς ἐξηκοστῆς καὶ πρώτης Ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκα στάδιον Ἀγάθαρχος Κερκυραῖος ἄρχοντας Ἀθή-
 10 νησι Θηρικλέους. οὗτος ὑπεριδὼν μὲν τοῦ δημοτικοῦ πλήθους, ὑπεριδὼν δὲ τῶν πατρικίων ὑφ' ὧν ἐπὶ τὴν δυναστείαν προήχθη, ἔθη τε καὶ νόμους καὶ πάντα τὸν ἐπιχώριον κόσμον ὥς τὴν πόλιν ἐκόσμησαν οἱ πρότεροι βασιλεῖς συγγέας καὶ διαφθείρας, εἰς
 15 ὁμολογουμένην τυραννίδα μετέστησε τὴν ἀρχήν. καὶ πρῶτον μὲν φυλακὴν κατεστήσατο περὶ ἑαυτὸν ἀνθρώπων θρασυτάτων ξίφη καὶ λόγχας φερόντων ἐπιχωρίων τε καὶ ἀλλοδαπῶν, οἳ νυκτὸς τε περὶ τὴν βασιλείου ἀνελιζόμενοι ἀνλὴν καὶ μεθ' ἡμέραν ἐξιόντι
 20 παρακολουθοῦντες ὅπῃ πορεύοιτο πολλὴν τὴν ἀπὸ τῶν ἐπιβουλευσόντων ἀσφάλειαν παρήχοντο. ἔπειτα τὰς ἐξόδους οὔτε συνεχεῖς οὔτε τεταγμένας, ἀλλὰ σπανίους καὶ ἀπροσδοκῆτους ἐποιεῖτο, ἐχρημάτιξέ τε περὶ τῶν κοινῶν κατ' οἶκον μὲν τὰ πολλὰ καὶ ἀν-
 25 τῶν τῶν ἀναγκαιοτάτων συμπαρόντων, ὀλίγα δ' ἐν ἀγορᾷ. προσελθεῖν δὲ οὐδενὶ τῶν βουλομένων ἐπέτρεπεν, εἰ μὴ τινα καλέσειεν αὐτός· οὔτε τοῖς προσιοῦσιν εὐμενὴς οὔτε πρᾶος ἦν, ἀλλ' οἷα δὴ τύραννος, βαρὺς τε καὶ χαλεπὸς ὄργην καὶ φοβερὸς μᾶλλον ἢ
 30 φαιδρὸς ὀφθῆναι· καὶ τὰς τῶν ἀμφισβητημάτων περὶ τῶν συμβολαίων κρίσεις οὐκ ἐπὶ τὰ δίκαια καὶ τοὺς νόμους, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς ἑαυτοῦ τρόπους ἀναφέ-

ρων ἐποιεῖτο. διὰ ταῦτα ἐπωνυμίαν τίθενται αὐτῷ
 Ῥωμαῖοι τὸν Σούπερβον, τοῦτο δὲ δηλοῦν βούλεται
 κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶτταν τὸν ὑπερήφανον. τὸν
 δὲ πάππον αὐτοῦ Πρίσκον ἐκάλουν· ὥς δ' ἡμεῖς ἂν
 εἴποιμεν, προγενέστερον. ἰδὲ αὐνυμος γὰρ ἦν τῷ νεω- 5
 τέρῳ κατ' ἄμφω τὰ ὀνόματα.

XXXXII. Ἐπεὶ δ' ἐγκρατῶς ἤδη κατέχειν ὑπε-
 λάμβανε τὴν ἀρχὴν, παρασκευάσας ἐκ τῶν ἐταίρων
 τοὺς πονηροτάτους, δι' ἐκείνων ἤγεν εἰς ἐγκλήματα
 καὶ θανάτου δίκας πολλοὺς τῶν ἐπιφανῶν· πρῶτους 10
 μὲν τοὺς ἐχθρῶς διακειμένους πρὸς αὐτὸν, οἷς οὐκ
 ἦν βουλομένοις Τύλλιον ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐκπεσεῖν· ἔπειτα
 καὶ τῶν ἄλλων οὓς ὑπελάμβανε βαρεῖαν ἡγείσθαι
 τὴν μεταβολὴν καὶ οἷς πολὺς πλοῦτος ἦν. οἱ δ' ὑπά-
 γοντες αὐτοὺς ὑπὸ τὰς δίκας ἄλλους ἐπ' ἄλλαις ψευ- 15
 δέσιν αἰτίαις, μάλιστα δ' ἐπιβουλεύειν αἰτιώμενοι
 τῷ βασιλεῖ, κατηγοροῦν ἐπ' αὐτῷ δικαστῇ. ὁ δὲ τῶν
 μὲν θάνατον κατεδίκαζε, τῶν δὲ φυγὴν, καὶ τὰ χρή-
 ματα τοὺς τε ἀναιρουμένους καὶ τοὺς ἐξελαυνομένους
 ἀφαιρούμενος τοῖς μὲν κατηγοροῖς μικρὰν τινα μοῖ- 20
 ραν ἀπέθυεν, αὐτὸς δὲ τὰ πλείω κατεῖχεν. ἐμελλόν
 δὲ ἄρα πολλοὶ τῶν δυνατῶν, πρὶν ἀλῶναι τὰς ἐπα-
 γομένας σφίσι δίκας, εἰδότες ὧν ἕνεκεν ἐπεβουλεύ-
 οντο καταλείψειν τῷ τυράννῳ τὴν πόλιν ἐκόντες καὶ
 πολλῷ πλείονες ἐγένοντο τῶν ἐτέρων. ἦσαν δὲ τινες 25
 οἱ καὶ κρύφα διεφθάρησαν ὑπ' αὐτοῦ κατ' οἰκίας τε
 καὶ ἐπ' ἀγρῶν ἀναρπαζόμενοι, λόγου ἄξιοι ἄνδρες,
 ὧν οὐδὲ τὰ σώματα ἐφάνη. ἐπεὶ δὲ διέφθειρε τὸ
 κράτιστον τῆς βουλῆς μέρος θανάτοις τε καὶ αἰφυ-
 γίαις, ἑτέραν βουλὴν αὐτὸς κατεστήσατο παραγαγὼν 30
 ἐπὶ τὰς τῶν ἐκλιπόντων τιμὰς τοὺς ἰδίους ἐταίρους.
 καὶ οὐδὲ τούτοις μέντοι τοῖς ἀνδράσιν οὔτε πράττειν

ἐπέτρεπεν οὐδὲν οὔτε λέγειν ὅ τι μὴ κελεύσειεν αὐ-
 τός. ὥστε ὅπόσοι κατελείφθησαν ἐν τῇ συνεδρίῳ
 βουλευταὶ τῶν ἐπὶ Τυλλίου καταλεγέντων, διάφοροι
 τοῖς δημοτικοῖς τέως ὄντες καὶ τὴν μεταβολὴν τῆς
 5 πολιτείας ἐπὶ τῷ σφετέρῳ νομίζοντες ἀγαθῶ γενή-
 σεσθαι· τοιαύτας γὰρ αὐτοῖς ὑπέτεινεν ὁ Ταρκύνιος
 [τὰς] ὑποσχέσεις ἐξαπατῶν καὶ φενακίζων· τότε μα-
 θόντες ὅτι τῶν κοινῶν οὐδενὸς ἔτι μετεῖχον, ἀλλὰ
 καὶ αὐτοὶ τὴν παρρησίαν ἅμα τοῖς δημοτικοῖς ἀφη-
 10 ρέθησαν, ὠδύροντο μὲν καὶ τὰ μέλλοντα τῶν παρόν-
 των δεινότερα ὑπώπτευον, στέργειν δὲ τὰ παρόντα
 ἠναγκάζοντο δύναμιν οὐκ ἔχοντες κωλύειν τὰ πρα-
 τόμενα.

XXXIII. Ταῦτα δὲ ὁρῶντες οἱ δημοτικοὶ δίκαια
 15 πᾶσχειν αὐτοὺς ὑπελάμβανον καὶ ἐπέχαιρον ὑπὲρ
 εὐηθείας, ὥς ἐκείνοις μόνοις τῆς τυραννίδος βαρείας
 ἐσομένης, σφίσι δὲ αὐτοῖς ἀκινδύνου. ἦκε δὲ κακεί-
 νοις οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ἔτι πλείω τὰ χαλεπά.
 τοὺς τε γὰρ νόμους τοὺς ὑπὸ Τυλλίου γραφέντας,
 20 καθ' οὓς ἐξ ἴσου τὰ δίκαια παρ' ἀλλήλων ἐλάμβανον,
 καὶ οὐδὲν ὑπὸ τῶν πατρικίων ὥς πρότερον ἐβλά-
 πτοντο περὶ τὰ συμβόλαια, πάντας ἀνεῖλε· καὶ οὐδὲ
 τὰς σανίδας ἐν αἷς ἦσαν γεγραμμένοι κατέλιπεν,
 ἀλλὰ καὶ ταύτας καθαιρεθῆναι κελεύσας ἐκ τῆς ἀγο-
 25 ρᾶς διέφθειρεν. ἔπειτα κατέλυσε τὰς ἀπὸ τῶν τιμη-
 μάτων εἰσφορὰς καὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς τρόπον ἀποκα-
 τέστησε· καὶ ὅποτε δεήσειεν αὐτῷ χρημάτων, τὸ ἴσον
 διάφορον ὁ πενέστατος τῷ πλουσιωτάτῳ κατέφερε.
 τοῦτο τὸ πολίτευμα πολὺ τοῦ δημοτικοῦ πλήθους
 30 ἀπανήλωσεν, ἐπὶ τῆς πρώτης εὐθύς εἰσφορᾶς ἀναγ-
 καζομένου κατὰ κεφαλὴν ἐκάστου δραχμὰς δέκα εἰσ-
 φέρειν. συνόδους τε συμπάσας ὅσαι πρότερον ἐγί-

νοντο κωμητῶν ἢ φρατριαστῶν ἢ γειτόνων ἐν τε τῇ πόλει καὶ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ἐφ' ἱερὰ καὶ θυσίας [πάσας] κοινὰς προεῖπε μηκέτι συντελεῖν, ἵνα μὴ συνιόντες εἰς τὸ αὐτὸ πολλοὶ βουλὰς ἀπορρήτους μετ' ἀλλήλων ποιῶνται περὶ καταλύσεως τῆς ἀρχῆς. ἦσαν δ' αὐτῷ 5 πολλαχῇ διεσπαρμένοι κατόπται τινὲς καὶ διερευνη-
 1 ται τῶν λεγομένων τε καὶ πραττομένων λεληθότες τοὺς πολλοὺς, οἱ συγκαθιέντες εἰς ὁμιλίαν τοῖς πέλας καὶ ἔστιν ὅτε κατὰ τοῦ τυράννου λέγοντες αὐτοὶ, πεῖ-
 ραν τῆς ἐκάστου γνώμης ἐλάμβανον· ἔπειτα οὖς 10 αἰσθόιντο τοῖς καθεστηκόσι πράγμασιν ἀχθομένους κατεμήνουν πρὸς τὸν τύραννον· αἱ δὲ τιμωρίαι κατὰ τῶν ἐλεγχθέντων ἐγίνοντο πικραὶ καὶ ἀπαράιτητοι.

XXXIII. Καὶ οὐκ ἀπέχρη ταῦτα μόνον εἰς τοὺς δημοτικούς αὐτῷ παρανομεῖν, ἀλλ' ἐπιλέξας ἐκ τοῦ 15 πλήθους ὅσον ἦν πιστὸν ἑαυτῷ καὶ εἰς τὰς πολεμικὰς χρείας ἐπιτήδειον, τὸ λοιπὸν ἠνάγκασεν ἐργάζεσθαι τὰς κατὰ τὴν πόλιν ἐργασίας, μέγιστον οἰόμενος εἶναι κίνδυνον τοῖς μονάρχοις, ὅταν οἱ πονηρότατοι τῶν πολιτῶν καὶ ἀπορώτατοι σχολὴν ἄγωσι, καὶ 20 ἅμα προθυμίαν ἔχων ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀρχῆς τὰ καταλειφθέντα ἡμίεργα ὑπὸ τοῦ πάππου τελειῶσαι, καὶ τὰς μὲν ἐξαγωγίμους τῶν ὑδάτων τάφρους, ἃς ἐκεῖνος
 2 ὀρύττειν ἤρξατο, μέχρι τοῦ ποταμοῦ καταγαγεῖν, τὸν δὲ ἀμφιθέατρον ἱππόδρομον οὐδὲν ἔξω τῶν κρηπίδων 25 ἔχοντα παστάσιν ὑποστέγοις περιλαβεῖν· εἰς ταῦτα δὴ πάντες οἱ πένητες εἰργάζοντο σῖτα παρ' αὐτοῦ μέτρια λαμβάνοντες· οἱ μὲν ὑλοτομοῦντες, οἱ δὲ τὰς κομίζούσας ταῦτα ἀμάξας ἄγοντες, οἱ δ' ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοὶ τὰ ἄχθη φέροντες· μεταλλεύοντές τε τὰς 30 ὑπονόμους σήραγγας ἕτεροι καὶ πλάττοντες τὰς ἐν αὐταῖς καμάρας καὶ τὰς παστάδας ἐγείροντες, καὶ τοῖς

ταῦτα πράττουσι χειροτέχναις ὑπηρετοῦντες χαλκο-
 τύποι τε καὶ τέκτονες καὶ λιθουργοὶ τῶν ἰδιωτικῶν
 ἔργων ἀφεστῶτες ἐπὶ ταῖς δημοσίαις κατεῖχοντο χρεΐ-
 αῖς. περὶ ταῦτα δὴ τὰ ἔργα τριβόμενος ὁ λεῶς οὐδε-
 5 μίαν ἀνάπανσιν ἐλάμβανεν. ὥστε οἱ πατρίκιοι τὰ
 τούτων κακὰ καὶ τὰς λατρείας ὀρῶντες ἔχαιρόν τε ἐν
 μέρει καὶ τῶν ἰδίων ἐπελανθάνοντο ἀλγεινῶν· κω-
 λύειν μὲν γὰρ οὐδέτεροι τὰ γινόμενα ἐπεχείρουν.

XXXXV. Λογισόμενος δὲ ὁ Ταρκύνιος, ὅτι τοῖς
 10 μὴ κατὰ νόμους λαβοῦσι τὰς δυναστείας, ἀλλὰ διὰ
 τῶν ὀπλων κτησαμένοις, οὐ μόνον ἐπιχωρίου δεῖ
 φυλακῆς, ἀλλὰ καὶ ξενικῆς, τὸν ἐπιφανέστατον ἐκ
 τοῦ Λατίνων ἔθνους καὶ πλείστον ἀπάντων δυνάμε-
 νον ἐσπούδαξε φίλον ποιήσασθαι, τῷ γάμῳ συζεύξας
 15 τῆς θυγατρὸς, ὃς ἐκαλεῖτο μὲν Ὀκτάκιος Μαμίλιος,
 ἀνέφερε δὲ τὸ γένος εἰς Τηλέγονον τὸν ἐξ Ὀδυσ-
 σέως καὶ Κίρκης, κατῴκει δ' ἐν πόλει Τύσκλῳ, ἐδό-
 κει δὲ τὰ πολιτικά συνेतὸς ἐν ὀλίγοις εἶναι καὶ πο-
 λέμους στρατηγεῖν ἱκανός. τοῦτον τὸν ἄνδρα φίλον
 20 ἔχων καὶ δι' αὐτοῦ τοὺς ἀρίστους ἐν ἐκάστη πόλει
 τῶν τὰ κοινὰ πραττόντων προσλαβὼν, τότε ἤδη καὶ
 τῶν ὑπαιθρίων ἐπεχείρει πειραῖσθαι πολέμων καὶ
 στρατιὰν ἐπὶ Σαβίνους ἐξάγειν οὐ βουλομένους ὑπη-
 κούς εἶναι τοῖς ἐπιτάγμασιν, ἀλλ' ἀπηλλάχθαι τῶν
 25 ὁμολογιῶν οἰομένους, ἐξ οὗ Τύλλιος ἐτελεύτησε, πρὸς
 ὃν ἐποιήσαντο τὰς ὁμολογίας. γνοὺς δὲ ταῦτα, προ-
 εῖπε δι' ἀγγέλων ἥκειν εἰς τὴν ἐν Φερεντίνῳ γι-
 νομένην ἀγορὰν τοὺς εἰωθότας ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τῶν
 Λατίνων συνεδρεῦειν, ἡμέραν τινὰ ὀρίσας, ὡς περὶ
 30 κοινῶν καὶ μεγάλων πραγμάτων σὺν αὐτοῖς βουλευ-
 σόμενος. οἱ μὲν δὴ παρῆσαν, ὁ δὲ Ταρκύνιος αὐ-
 τὸς ὁ καλέσας αὐτοὺς ὑστέρει. ὥς δὲ πολὺς ἐγένετο

καθημένοις ὁ χρόνος, καὶ ἐδόκει τοῖς πλείοσιν ὕβρις εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἀνὴρ τις ἐν πόλει μὲν οἰκῶν Κορίλλῃ, δυνατὸς δὲ καὶ χρήμασι καὶ φίλοις καὶ τὰ πολέμια ἄλκιμος πολιτικόν τε λόγον εἰπεῖν οὐκ ἀδύνατος, Τύρνος Ἑρδώνιος ὄνομα, Μαμιλίῳ τε διάφορος 5 ὧν διὰ τὴν πρὸς τὰ κοινὰ φιλοτιμίαν καὶ Ταρκυνίῳ διὰ τὸν Μαμίλιον ἀπεχθόμενος, ὅτι κηδεστὴν ἐκείνου ἡξίωσε λαβεῖν ἀνθ' ἑαυτοῦ, πολλὴν ἐποιεῖτο τοῦ Ταρκυνίου κατηγορίαν τὰ τε ἄλλα διεξιὼν ἔργα τοῦ ἀνδρὸς, οἷς αὐθάδεια τις ἐδόκει προσεῖναι καὶ βαρύν- 10 τῃς, καὶ τὸ μὴ παρεῖναι πρὸς τὸν σύλλογον αὐτὸν τὸν κεκληκότα τῶν ἄλλων ἀπάντων παρόντων. ἀπολογουμένου δὲ τοῦ Μαμιλίου καὶ εἰς ἀναγκαίας τινας ἀναφέροντος αἰτίας τὸν τοῦ Ταρκυνίου χρονισμόν, ἀναβαλέσθαι τε ἀξιούντος τὸν σύλλογον εἰς τὴν 15 ἐπιουσαν ἡμέραν, πεισθέντες οἱ πρόεδροι τῶν Λατίνων ἀνεβάλλοντο τὴν βουλήν.

XXXXVI. Τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ παρῆν ὁ Ταρκύνιος, καὶ συναχθέντος τοῦ συλλόγου μικρά τε ὑπὲρ τοῦ χρονισμοῦ προειπὼν, ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας εὐθύς 20 ἐποιεῖτο λόγους ὡς κατὰ τὸ δίκαιον αὐτῷ προσηκούσης, ἐπειδὴ Ταρκύνιος αὐτὴν κατέσχευεν ὁ πάππος αὐτοῦ πολέμῳ κτησάμενος, καὶ τὰς συνθήκας παρείχετο τὰς γενομένας ταῖς πόλεσι πρὸς ἐκείνους. πολὺν δὲ λόγον ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τῶν ὁμολογιῶν διεξ- 25 ελθὼν καὶ μεγάλα τὰς πόλεις εὐεργετήσῃν ὑποσχόμενος, ἐὰν ἐν τῇ φιλίᾳ διαμείνωσι, τελευτῶν ἔπειθεν αὐτούς ἐπὶ τὸ Σαβίνων ἔθνος συστρατεύειν. ὡς δ' ἐπαύσατο λέγων, παρελθὼν ὁ Τύρνος ὁ καὶ τὸν ὀψισμόν αὐτοῦ διαβαλὼν οὐκ εἶα τοὺς συνέδρους παραχω- 30 ρεῖν τῷ ἀνδρὶ τῆς ἀρχῆς, ὡς οὔτε κατὰ τὸ δίκαιον αὐτῷ προσηκούσης οὔτ' ἐπὶ τῷ συμφέροντι τῶν Λατίνων

δοθησομένης· καὶ πολλοὺς ὑπὲρ ἀμφοτέρων διεξῆλθε
 λόγους, τὰς μὲν συνθήκας ἃς ἐποίησαντο πρὸς τὸν
 πάππον αὐτοῦ παραδιδόντες τὴν ἡγεμονίαν λελύσθαι
 λέγων μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον διὰ τὸ μὴ προσ-
 5 γεγράφθαι ταῖς νόμιμοις αὐτὴν εἶναι δωρεὰν
 καὶ τοῖς Ταρκυνίου ἐγγόνοις, τὸν δὲ ἀξιοῦντα τῶν
 τοῦ πάππου δωρεῶν κληρονομεῖν ἀπάντων ἀνθρώ-
 πων παρανομώτατον ἀποφαίνων καὶ πονηρότατον,
 [καὶ] τὰς πράξεις αὐτοῦ διεξιὼν, ἃς ἐπὶ τῷ κατασχεῖν
 10 τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐπετελέσατο. διεξελθὼν δὲ πολ-
 λὰς αὐτοῦ καὶ δεινὰς κατηγορίας, τελευτῶν ἐδίδασκεν
 ὥς οὐδὲ τὴν βασιλείαν εἶχε τὴν Ῥωμαίων κατὰ νό-
 μους παρ' ἐκόντων λαβὼν ὥσπερ οἱ πρὸ αὐτοῦ βα-
 σιλεῖς, ὅπλοις δὲ καὶ βία κατισχύσας, τυραννικὴν τε
 15 μοναρχίαν καταστησάμενος τοὺς μὲν ἀποκτεῖνοι τῶν
 πολιτῶν, τοὺς δὲ ἐξελαύνει τῆς πατρίδος, τῶν δὲ
 περικόπτοι τὰς οὐσίας, ἀπάντων δὲ ἅμα τὴν παρρη-
 σίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιροῖτο· πολλῆς τε μω-
 ρίας ἔφη καὶ θεοβλαβείας εἶναι παρὰ πονηροῦ καὶ
 20 ἀνοσίου τρόπου χρηστὸν τι καὶ φιλάνθρωπον ἐλπί-
 ζειν, καὶ νομίζειν ὥς ὁ τῶν συγγενεστάτων τε καὶ
 ἀναγκαιοτάτων μὴ φεισάμενος τῶν ἀλλοτρίων φεί-
 σεται· παρήνει τε ἕως οὕτω τὸν χαλινὸν εἰλήφασι
 τῆς δουλείας περὶ τοῦ μὴ λαβεῖν αὐτὸν διαμάχεσθαι,
 25 ἐξ ὧν ἕτεροι πεπόνθασι δεινῶν τεκμαιρομένους ἂ
 συμβήσεται παθεῖν αὐτοῖς.

XXXXVII. Τοιαύτη καταδρομὴ τοῦ Τύρνου χρη-
 σαμένου, καὶ τῶν πολλῶν σφόδρα κινηθέντων ἐπὶ
 τοῖς λόγοις, αἰτησάμενος εἰς ἀπολογίαν ὁ Ταρκύνιος
 30 τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν καὶ λαβὼν, ὥς ὁ σύλλογος διε-
 λύθη παρακαλέσας τοὺς ἀναγκαιοτάτους ἐσκόπει μετ'
 ἐκείνων τίνα χρηστέον τοῖς πράγμασι τρόπον. οἱ μὲν

οὖν ἄλλοι τοὺς λόγους οὓς ἦν αὐτῷ λεκτέον ἐπὶ τῆς ἀπολογίας ὑπετίθεντο, καὶ τοὺς τρόπους οἷς ἔδει τὸ πλῆθος ἀποθεραπεύειν ἀπελογίζοντο. αὐτὸς δ' ὁ Ταρκύνιος τούτων μὲν οὐδενὸς ἔφη δεῖν τοῖς πράγμασιν, ἰδίαν δὲ γνώμην ἀπεδείκνυτο, μὴ τὰ κατη- 5 γορηθέντα λύειν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν κατηγορήσαντα ἀναιρεῖν. ἐπαινεσάντων δὲ τὴν γνώμην ἀπάντων, συνταξάμενος μετ' αὐτῶν τὰ κατὰ τὴν ἐπίθεσιν, πράγματι ἐπεχείρησεν ἥκιστα δυναμένῳ πεσεῖν εἰς πρόνοιαν ἀνθρωπίνην καὶ φυλακὴν. τῶν γὰρ παρα- 10 κομιζόντων τὰ τε ὑποξύγια καὶ τὴν ἀποσκευὴν τοῦ Τύρνου θεραπεύοντων τοὺς πονηροτάτους ἔξευρὼν καὶ διαφθείρας χρήμασιν, ἐπειθεν ὑπὸ νύκτα ξίφη πολλὰ παρ' αὐτοῦ λαβόντας εἰσενεγκεῖν εἰς τὴν κατάλυ- 15 σιν τοῦ δεσπότου καὶ ἀποθέσθαι κρύψαντας ἐν τοῖς σκευοφόροις. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ συναχθείσης τῆς ἐκκλησίας παρελθὼν ὑπὲρ μὲν τῶν κατηγορηθέντων βραχεῖαν ἔλεγεν εἶναι τὴν ἀπολογίαν, καὶ δικαστὴν ἀπάντων ἐποιεῖτο τῶν ἐγκλημάτων αὐτὸν τὸν κατήγορον. Οὕτοσὶ γὰρ, ἔφη, Τύρνος, ὧς σύνηδροι, τούτων ὧν 20 νυνὶ μου κατηγορεῖ πάντων δικαστῆς γενόμενος αὐτὸς ἀπέλυσέ με, ὅτε τὴν θυγατέρα τὴν ἐμὴν ἐβούλετο λαβεῖν γυναικα. ἐπεὶ δὲ ἀπηξιώθη τῶν γάμων κατὰ τὸ εἶκός· τίς γὰρ ἂν τῶν νοῦν ἔχόντων Μαιμίλιον τὸν εὐγενέστατόν τε καὶ κράτιστον Λατίνων ἀπεώ- 25 σατο, τοῦτον δὲ κηδεστὴν ἡξίωσε λαβεῖν, ὃς οὐδὲ εἰς τρίτον πάππον ἀνενεγκεῖν ἔχει τὸ γένος; ἀγανακτῶν ἐπὶ τούτῳ νῦν ἥκει μου κατηγορῶν. ἔδει δὲ αὐτὸν, εἰ μὲν ἥδει με τοιοῦτον ὄντα οἷον νῦν αἰτιάται, μὴ προθυμεῖσθαι λαβεῖν τότε πενθερόν· εἰ δὲ χρηστὸν 30 ἐνόμιζεν, ὅτε τὴν θυγατέρα με ἡτεῖτο, μηδὲ νῦν ὥς πονηροῦ κατηγορεῖν. καὶ περὶ μὲν ἑμαυτοῦ τοσαῦτα

λέγω· ὑμῖν δὲ, ὧ συνέδροι, κινδύνων τὸν μέγιστον
 τρέχουσιν οὐ περὶ ἐμοῦ σκεπτέον ἐστὶ νυνὶ, πόττερα
 χρηστὸς ἢ πονηρός εἰμι· τουτὶ γὰρ ἐξέσται καὶ μετὰ
 ταῦθ' ὑμῖν σκοπεῖν· ἀλλὰ περὶ τῆς ὑμῶν αὐτῶν
 5 ἀσφαλείας καὶ περὶ τῆς τῶν πατρίδων ἐλευθερίας.
 ἐπιβουλεύεσθε γὰρ οἱ κορυφαιότατοι τῶν ἐν ταῖς
 πόλεσι καὶ τὰ κοινὰ πράττοντες ὑπὸ τοῦ καλοῦ τού-
 του δημαγωγοῦ, παρεσκεύασται τε τοὺς ἐπιφανεστά-
 τους ὑμῶν ἀποκτείνας ἐπιθέσθαι τῇ Λατίνων ἀρχῇ,
 10 καὶ ἐπὶ τοῦθ' ἦκει. ταῦτα δ' οὐκ εἰκάζων, ἀλλ'
 ἀκριβῶς ἐπιστάμενος λέγω, μηνύσεώς μοι γενομένης
 ἐν τῇ παρελθούσῃ νυκτὶ ὑπό τινος τῶν μετεσχηκό-
 των τῆς συνωμοσίας. τεκμήριον δὲ ὑμῖν παρῆξομαι
 τῶν λόγων ἔργον ἀναμφίλεκτον, ἐὰν θελήσητε ἐλ-
 15 θεῖν ἐπὶ τὴν κατάλυσιν αὐτοῦ, τὰ κεκρυμμένα ἐν αὐτῇ
 δεῖξας ὄπλα.

XXXXVIII. Ὡς δὲ ταῦτ' εἶπεν, ἀνεβόησάν τε
 πάντες καὶ περὶ τοῖς ἀνδράσι δεδιότες ἐλέγχειν τὸ
 πρᾶγμα καὶ μὴ φενακίζειν ἡξίου. καὶ ὁ Τύρνος,
 20 οἷα δὴ τὴν ἐπιβουλήν οὐ προεγνωκὼς, ἄσμενος τὴν
 ἐξέτασιν ἔφη δέχεσθαι καὶ τοὺς προέδρους ἐπὶ τὴν
 ἔρευναν τῆς καταλύσεως ἐκάλει καὶ δυεῖν γενέσθαι
 θάτερον ἔφη δεῖν, ἢ αὐτὸς ἀποθανεῖν, ἐὰν εὗρεθῇ
 παρεσκευασμένος ὄπλα ἔξω τῶν ἐνοδίων, ἢ τὸν κατα-
 25 ψευσάμενον αὐτοῦ δίκην ὑποσχεῖν. ἐδόκει ταῦτα·
 καὶ οἱ πορευθέντες ἐπὶ τὴν κατάλυσιν αὐτοῦ κατα-
 λαμβάνουσιν ἐν τοῖς σκευοφόροις τὰ κατακρυφθέντα
 ὑπὸ τῶν θεραπόντων ξίφη. μετὰ τοῦτο τὸν μὲν Τύρ-
 νον οὐκέτι λόγου τυχεῖν ἑάσαντες εἰς βάραθρόν τι
 30 καταβάλλουσι, καὶ ἐπικατασκάψαντες ἔτι ζῶντος τὴν
 γῆν διαφθείρουσι παραχρῆμα. τὸν δὲ Ταρκύνιον
 ἐπαινέσαντες ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ὥς κοινὸν εὐεργέτην

τῶν πόλεων, ἐπὶ τῷ σεσωκέναι τοὺς ἀρίστους ἄνδρας, ἡγεμόνα ποιοῦνται τοῦ ἔθνους ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς δικαίοις, ἐφ' οἷς Ταρκύνιον τε τὸν πάππον αὐτοῦ πρότερον ἐποιήσαντο καὶ μετὰ ταῦτα Τύλλιον· συνθήκας τε γράψαντες ἐν βτήλαις καὶ περὶ φυλακῆς τῶν συγκειμένων ὅρκια τεμόντες διέλυσαν τὸν σύλλογον.

XXXXVIII. Τυχὼν δὲ τῆς Λατίνων ἡγεμονίας ὁ Ταρκύνιος ἐπρεσβεύσατο καὶ πρὸς τὰς Ἑρνίκων πόλεις καὶ πρὸς τὰς Οὐολούσκων προκαλούμενος 10 καὶ κείνους εἰς φιλίαν τε καὶ συμμαχίαν. Ἑρνικες μὲν οὖν ἅπαντες ἐψηφίσαντο ποιεῖσθαι τὴν συμμαχίαν, ἐκ δὲ τοῦ Οὐολούσκων ἔθνους δύο πόλεις ἐδέξαντο μόναι τὰς προκλήσεις, Ἐχετρανοί τε καὶ Ἀντιᾶται. τοῦ δὲ μένειν εἰς ἅπαντα [τὸν] χρόνον τὰ συγκείμενα 15 ταῖς πόλεσι πρόνοιαν ὁ Ταρκύνιος λαμβάνων ἱερὸν ἔγνω κοινὸν ἀποδείξαι Ῥωμαίων τε καὶ Λατίνων καὶ Ἑρνίκων καὶ Οὐολούσκων τῶν ἐγγραφασμένων εἰς τὴν συμμαχίαν, ἵνα συνερχόμενοι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν 3 εἰς τὸν ἀποδειχθέντα τόπον πανηγυρίζωσι καὶ συνεστιῶνται καὶ κοινῶν ἱερῶν μεταλαμβάνωσιν. ἀγαπητῶς δὲ πάντων τὸ πρᾶγμα δεξαμένων, τόπον μὲν ἀπέδειξεν ἔνθα ποιήσονται τὴν σύνοδον ἐν μέσῳ μάλιστα τῶν ἔθνων κείμενον ὄρος ὑψηλὸν, ὃ τῆς Ἀλβανῶν ὑπέρεκειται πόλεως, ἐν ᾧ πανηγύρεις τε ἀνὰ 25 πᾶν ἔτος ἄγεσθαι καὶ ἐκεχειρίας εἶναι πᾶσι πρὸς πάντας ἐνομοθέτησε θυσίας τε συντελεῖσθαι κοινὰς τῷ καλουμένῳ Λατιαρίῳ Διὶ καὶ συνεστιάσεις, τάξας ἃ δεῖ παρέχειν ἐκάστην πόλιν εἰς τὰ ἱερὰ, καὶ μοῖραν, ἣν ἐκάστην δεήσει λαμβάνειν. αἱ δὲ μετασχοῦσαι τῆς ἑορτῆς τε καὶ [τῆς] θυσίας πόλεις τριῶν 30 δέουσαι πεντήκοντα ἐγένοντο. ταύτας τὰς ἑορτάς τε

καὶ [τὰς] θυσίας μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐπι-
 τελοῦσι Ῥωμαῖοι Λατίνας καλοῦντες· καὶ φέρουσιν
 εἰς αὐτὰς αἱ μετέχουσαι τῶν ἱερῶν πόλεις, αἱ μὲν
 ἄρνας, αἱ δὲ τυροὺς, αἱ δὲ γάλακτός τι μέτρον, αἱ δὲ
 5 ὅμοιόν τι τούτοις πελάγους γένος· ἐνὸς δὲ ταύρου
 κοινῶς ὑπὸ πασῶν θυομένου μέρος ἐκάστη τὸ τε-
 ταγμένον λαμβάνει. θύουσιν δὲ ὑπὲρ πάντων καὶ
 τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἱερῶν ἔχουσι Ῥωμαῖοι.

Λ. Ὡς δὲ καὶ ταύταις ἐκρατύνατο τὴν ἀρχὴν ταῖς
 10 συμμαχίαις στρατὸν ἐξάγειν ἐπὶ Σαβίνους ἔγνω, Ῥω-
 μαίων τε αὐτῶν ἐπιλέξας οὓς ἥκιστα ὑπώπτευνεν, εἰ
 κύριοι τῶν ὀπλῶν γένοιντο, ἐλευθερίας μεταποιή-
 σεσθαι, καὶ τὴν παρὰ τῶν συμμάχων ἀφιγμένην δύ-
 ναμιν προσλαβὼν πολλῶ πλείονα τῆς πολιτικῆς ὑπ-
 15 ἄρχουσιν. δηώσας δ' αὐτῶν τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς
 ὁμόσε χωρήσαντας μάχῃ νικήσας, ἐπὶ τοὺς καλουμέ-
 νους Πωμεντίνους ἤγε τὴν δύναμιν, οἱ πόλιν μὲν
 Σύεσσαν ᾤκουν, εὐδαιμονέστατοι δ' ἐδόκουν ἀπάν-
 των εἶναι τῶν πλησιοχώρων καὶ διὰ τὴν πολλὴν εὐ-
 20 τυλίαν ἅπασι λυπηροὶ καὶ βαρεῖς, ἐγκαλῶν αὐτοῖς
 ἀρπαγὰς τινὰς καὶ ληστείας, ὑπὲρ ὧν αἰτούμενοι δί-
 κας αὐθάδεις ἔδωκαν ἀποκρίσεις. οἱ δὲ ἦσαν ἔτοιμοι
 προσδεχόμενοι τὸν πόλεμον καὶ ἐν τοῖς ὀπλοῖς. συνά-
 ψας δ' αὐτοῖς μάχην περὶ τὰ μεθόρια καὶ πολλοὺς 76
 25 μὲν ἀποκτείνοντας, τοὺς δὲ λοιποὺς τρεψάμενος καὶ
 κατακλείσας εἰς τὸ τεῖχος, ὥς οὐκέτι προήεσαν ἐκ
 τῆς πόλεως, παραστρατοπεδεύσας αὐτοῖς ἀπετάφρυνέ
 τε καὶ περιεχαράκου καὶ προσβολὰς ἐποιεῖτο τοῖς
 τείχεσι συνεχεῖς. οἱ δ' ἔνδον τέως μὲν ἀπεμάχοντο
 30 καὶ πολὺν ἀντέσχον τῇ τάλαιπωρίᾳ χρόνον· ὥς δὲ
 ὑπέλειπεν αὐτοὺς τὰ ἐπιτήδεια, ἐξασθενοῦντες τὰ σώ-
 ματα καὶ οὗτ' ἐπικουρίαν οὐδεμίαν προσλαβόντες,

οὔτε ἀναπαύσεως τυγχάνοντες, ἀλλὰ καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ αὐτοὶ ταλαιπωροῦντες, ἀλίσκονται κατὰ κράτος. γενόμενος δὲ τῆς πόλεως ἐγκρατὴς τοὺς μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις διέφθειρε, γυναῖκας δὲ αὐτῶν καὶ τέκνα καὶ τοὺς ὑπομείναντας αἰχμαλώτους γενέσθαι 5 καὶ τὸ τῶν θεραπόντων πληθὺς οὐδὲ ἀριθμηθῆναι ῥάδιον τοῖς στρατιώταις ἐπέτρεψεν ἀπάγεσθαι, τὴν τε ἄλλην κτῆσιν τῆς πόλεως ἄγειν καὶ φέρειν, εἴ τις ἐπιτύχοι, τὴν τε ἐντὸς τείχους καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ἐφῆκεν· ἄργυρον δὲ καὶ χρυσὸν ὅσος εὐρέθη συνα- 10 γαγῶν εἰς ἓν χωρίον καὶ τὴν δεκάτην ἐξελόμενος εἰς κατασκευὴν ἱεροῦ, τὰ λοιπὰ χρήματα τοῖς στρατιώταις διεῖλεν. οὕτω δὲ ἄρα πολὺς ὁ καταληφθεὶς ἄργυρός τε καὶ χρυσὸς ἦν, ὥστε τῶν μὲν στρατιωτῶν ἕκαστον πέντε μνᾶς ἀργυρίου λαβεῖν, τὸ δὲ τοῖς θεοῖς 15 δεκατευθὲν ἀργύριον τετρακοσίων οὐ μείον γενέσθαι τάλαντων.

LI. "Ετι δ' ἐν τῇ Συνέσσει διατρίβοντος αὐτοῦ παρῆν τις ἀγγέλλων, ὅτι Σαβίνων ἡ κρατίστη νεότης ἐξελήλυθε καὶ δυσὶ μεγάλοις στρατεύμασιν εἰς 20 τὴν Ῥωμαίων ἐμβαλοῦσα λεηλατεῖ τοὺς ἀγροὺς, ἡ μὲν Ἡρήτου πλησίον θεμένη τὸν χάρακα, ἡ δὲ περὶ Φιδήνην· καὶ εἰ μὴ τις αὐτοῖς δύνამις ἐναντιωθῇσεται πάντα οἰχήσεται τὰ κεῖ. ὥς δὲ ταῦτ' ἤκουσεν ἐν μὲν τῇ Συνέσσει βραχύ τι καταλείπει μέρος τῆς 25 στρατιᾶς, τὰ τε λάφυρα καὶ τὴν ἀποσκευὴν φυλάττειν παρακελευσάμενος, τὴν δὲ ἄλλην δύναμιν εὖζωνον ἀναλαβὼν ἦγεν ἐπὶ τοὺς πρὸς Ἡρήτῳ κατεστρατοπεδευκότας, καὶ τίθεται τὸν χάρακα μετέωρον 37 ὀλίγον τὸ μεταξὺ χωρίον καταλιπών. δόξαν τε τοῖς 30 ἡγεμόσι τῶν Σαβίνων μάχην ἔωθεν τίθεσθαι μεταπεμψαμένοις τὸ ἐν Φιδήνῃ στράτευμα, μαθὼν τὴν

διάνοιαν αὐτῶν ὁ Ταρκύνιος· ἐάλω γὰρ ὁ τὰ γράμ-
 ματα κομίζων παρὰ τῶν αὐτόθεν ἡγεμόνων πρὸς τοὺς
 ἐκεῖ· σοφία πρὸς τὸ συμβὰν ἀπὸ τύχης ἐχρήσατο
 τοιαῦδε. νείμας τὴν δύναμιν διχῇ, τὴν μὲν ἑτέραν
 5 ὑπὸ νύκτα πέμπει λαθὼν τοὺς πολεμίους ἐπὶ τὴν φέ-
 ρουσιν ἀπὸ Φιδήνης ὁδόν, τὴν δ' ἑτέραν ἅμα τῷ
 λαμπρὰν ἡμέραν γενέσθαι συντάξας προῆγεν ἐκ τοῦ
 χάρακος ὡς εἰς μάχην· καὶ οἱ Σαβῖνοι τεθαρρηκότες
 ἀντεπεξῆσαν τοὺς τε πολεμίους οὐ πολλοὺς ὀρώντες
 10 καὶ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν τὴν ἀπὸ Φιδήνης ὅσον οὐπω
 παρέσθαι νομίζοντες. οὗτοι μὲν δὴ καταστάντες
 ἐμάχοντο, καὶ ἦν ἰσόρροπος αὐτοῖς ἐπὶ πολὺν χρόνον
 ὁ ἀγών· οἱ δὲ προαποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Ταρκυνίου
 νύκτωρ ὑποστρέψαντες ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ γενόμενοι
 15 κατὰ νότον τῶν Σαβίνων ἐπῆσαν. τούτους ἰδόντες
 οἱ Σαβῖνοι καὶ γνωρίσαντες ἐκ τῶν ὅπλων καὶ τῶν
 σημείων, ἐξέστησαν τῶν λογισμῶν καὶ τὰ ὅπλα ῥί-
 ψαντες ἐπειρῶντο σῶζειν ἑαυτούς. ἦν δὲ ἄπορος ἡ
 σωτηρία τοῖς πολλοῖς περιεχομένοις κύκλῳ ὑπ' ἐχ-
 20 θρῶν, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἡ ἵππος ἐπικειμένη παντα-
 χόθεν αὐτοὺς ἀπέκλεισεν· ὥστε ὀλίγοι μὲν τινες
 ἐφθησαν τὰ δεινὰ ὑπεκδύντες, οἱ δὲ πλείους κατε-
 κόπησαν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἢ παρέδοσαν ἑαυτούς.
 ἀντέσχον δὲ οὐδ' οἱ καταλειφθέντες ἐπὶ τοῦ χάρακος,
 25 ἀλλὰ καὶ τὸ ἔρυμα ἐάλω τῇ πρώτῃ ἐφόδῳ· ἔνθα σὺν
 τοῖς ἰδίῳις τῶν Σαβίνων χρήμασι καὶ τὰ Ῥωμαίων
 ἅπαντα σὺν πολλοῖς αἰχμαλώτοις ἔτι ἀκέραια ὄντα
 τοῖς ἀπολωλεκόσιν ἀνεσώθη.

LII. Ὡς δὲ ἡ πρώτη πεῖρα τῷ Ταρκυνίῳ κατὰ
 30 νοῦν ἐχώρησεν, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ἤγεν ἐπὶ
 τοὺς ἐν Φιδήνῃ ἐστρατοπεδευκότας τῶν Σαβίνων,
 οἷς οὐπω δῆλος ἦν ὁ τῶν σφετέρων ὄλεθρος. ἔτυχον

δὲ κάκεινοι προεξεληλυθότες ἐκ τοῦ χάρακος καὶ ἤδη
 ὄντες ἐν ὁδῷ· ὥς δὴ πλησίον ἐγένοντο καὶ εἶδον ἐπὶ
 δορατίων ἀναπεπηγυίας τὰς κεφαλὰς τῶν σφετέρων
 ἡγεμόνων· προὔτεινον γὰρ αὐτὰς οἱ Ῥωμαῖοι κατα-
 πλήξεως τῶν πολεμίων ἔνεκα· μαθόντες ὅτι διέφθα- 5
 ραι τὸ ἕτερον αὐτῶν στρατεύμα, οὐδὲν ἔτι ἀπεδει-
 ξαντο γενναῖον ἔργον, ἀλλ' εἰς ἰκεσίας καὶ δεήσεις
 τραπόμενοι παρεδίδουσαν ἑαυτούς. οὕτω δὲ αἰσχυρῶς
 καὶ κακῶς ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων ἀναρπασθέν-
 των, εἰς στενὰς ἐλπίδας οἱ Σαβῖνοι κατακεκλεισμέ- 10
 νοι καὶ περὶ τῶν πόλεων μὴ ἐξ ἐφόδου καταληφθῶσι
 δεδιότες ὑπὲρ εἰρήνης διεπρεσβεύοντο, παραδιδόντες
 σφᾶς αὐτοὺς ὑπηκόους εἶναι Ταρκυνίου καὶ φόρου
 τὸ λοιπὸν ὑποτελεῖς. σπεισάμενος δὴ πρὸς αὐτοὺς
 τὸν πόλεμον καὶ ἐπὶ ταῖς αὐταῖς συνθήκαις παραλα- 15
 βὼν τὰς πόλεις, ἐπὶ Σύνεσαν ὥχεται. ἐκεῖθεν δὲ
 τὴν τε καταλειφθεῖσαν δύναμιν καὶ τὰ λάφυρα καὶ
 τὴν ἄλλην ἀποσκευὴν ἀναλαβὼν εἰς Ῥώμην ἀπῆει
 πλουτοῦσαν τὴν στρατιὰν ἀπάγων. ἐποιήσατο δὲ καὶ
 μετὰ ταῦτα πολλὰς ἐξόδους ἐπὶ τὴν Οὐολούσκων χῶ- 20
 ραν, τοτὲ μὲν ἀπάσῃ τῇ δυνάμει, τοτὲ δὲ μέρει τινὶ,
 καὶ λείας πολλῆς ἐγένετο κύριος. Ἦδη δὲ τῶν πλεί-
 στων αὐτῷ κατὰ νοῦν χωρούντων πόλεμος ἐκ τῶν
 ὁμόρων ἀνέστη χρόνῳ τε μακρὸς· ἔτη γὰρ ἑπτὰ συν-
 εχῶς ἐπολεμήθη· καὶ παθήμασι χαλεποῖς καὶ ἀπρὸς- 25
 δοκήτοις περιπετής. ἀφ' ὧν δὲ αἰτίων ἦρξατο, καὶ
 τελευτῆς ὁποίας ἔτυχεν, ἐπειδὴ δολίῳ τε ἀπάτῃ καὶ
 στρατηγῇματι παραδόξῳ κατειργάσθη, δι' ὀλίγων ἐρῶ.

LIII. Πόλις ἦν ἐκ τοῦ Λατίνων γένους Ἀλβανῶν
 ἀπόκτισις, ἀπέχουσα τῆς Ῥώμης σταδίους ἑκατὸν ἐπὶ 30
 τῆς εἰς Πραίνεστον φερούσης ὁδοῦ κειμένη· Γαβίους
 αὐτὴν ἐκάλουν· νῦν μὲν οὐκέτι συνοικουμένη πᾶσα,

- πλὴν ὅσα μέρη πανδοκεύεται κατὰ τὴν δίοδον, τότε δὲ πολυάνθρωπος εἰ καὶ τις ἄλλη καὶ μεγάλη. τεκμή-
 ραιτο δ' ἂν τις αὐτῆς τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀξίωσιν
 ἐρείπια θεασάμενος οἰκιῶν πολλαχῇ καὶ τείχους κύ-
 5 κλον, ἔτι γὰρ ἔστηκεν αὐτοῦ τὰ πλεῖστα. εἰς ταύ-
 την συνερρυσαν Πωμεντίνων τε τῶν ἐκ Συνέσσης
 διαφυγόντων τινὲς, ὅτε τὴν πόλιν αὐτῶν Ταρκύνιος
 κατελάβετο, καὶ τῶν ἐκ Ῥώμης φυγάδων συχνοί
 οὔτοι δεόμενοι καὶ λιπαροῦντες τιμωρῆσαι σφίσι τοὺς
 10 Γαβίους καὶ πολλὰς ὑπισχνούμενοι δωρεὰς εἰ κατέλ-
 θοιεν ἐπὶ τὰ σφέτερα, τὴν τε κατάλυσιν τοῦ τυράν-
 νου δυνατὴν ἀποφαίνοντες καὶ ῥαδίαν, ὥς καὶ τῶν
 ἐν τῇ πόλει συλληψομένων, ἔπεισαν αὐτοὺς συμπρο-
 θυμηθέντων καὶ Οὐολούσκων· ἐπρεσβεύσαντο γὰρ
 15 κἀκεῖνοι δεόμενοι συμμαχίας· τὸν κατὰ τοῦ Ταρκυ-
 νίου πόλεμον ἀναλαβεῖν. ἐγένοντο δὴ μετὰ ταῦτα
 μεγάλοις στρατεύμασιν εἰς τὴν ἀλλήλων γῆν εἰσβολαί
 καὶ καταδρομαὶ μάχαι τε, ὅπερ εἰκὸς, τοτὲ μὲν ὀλί-
 γοις πρὸς ὀλίγους, τοτὲ δὲ πᾶσι πρὸς πάντας, ἐν αἷς
 20 πολλάκις μὲν οἱ Γάβιοι τοὺς Ῥωμαίους τρεψάμενοι
 μέχρι τῶν τειχῶν καὶ πολλοὺς καταβαλόντες ἀδεῶς
 τὴν χώραν ἐπόρθουν, πολλάκις δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς
 Γαβίους ὥσάμενοι καὶ κατακλείσαντες εἰς τὴν πόλιν
 ἀνδράποδα καὶ λείαν αὐτῶν πολλὴν ἀπήγαγον.
- 25 LIII. Συνεχῶς δὲ τούτων γινομένων ἠναγκά-
 ζοντο ἀμφοτέρω τῆς χώρας ὅσα ἦν ἐρυμνὰ τειχίζον-
 τες φρουρὰν ἐν αὐτοῖς καθιστάναι καταφυγῆς τῶν
 γεωργῶν ἔνεκα· ὅθεν ὀρμώμενοι τὰ τε ληστήρια,
 30 καὶ εἴ τι ἀποσπασθὲν ἴδοιεν μέρος ὀλίγον ἀπὸ πολ-
 τοὺς στρατοῦ καὶ οἷα εἰκὸς ἐν προνομαῖς ἀσύντακτον
 οἷς οὐπὶ τῶν ὅσα ἦν ἐπίμαχα καὶ ῥάδια ληφθῆναι

διὰ κλιμάκων ἐξοικοδομεῖν τε καὶ ἀποταφρεύειν, δε-
δοικότες τὰς αἰφνιδίους ἀλλήλων ἐφόδους. μᾶλλον
δὲ ὁ Ταρκύνιος περὶ ταῦτα ἐνεργὸς ἦν, καὶ τῆς πό-
λεως τὰ πρὸς τοὺς Γαβίους φέροντα τοῦ περιβόλου
διὰ πολυχειρίας ἐξαχυροῦτο τάφρον ὀρυζάμενος ἐν- 5
ρουτέραν καὶ τεῖχος ἀνεγείρας ὑψηλότερον καὶ πύρ-
ροις διαλαβὼν τὸ χωρίον πυκνοτέροις· κατὰ τοῦτο
γὰρ ἐδόκει μάλιστα τὸ μέρος ἢ πόλις ἀνόχυρος εἶναι,
πάντα τὸν ἄλλον περίβολον ἀσφαλῆς ἐπιεικῶς οὖσα
καὶ δυσπρόσιτος. ἔμελλε δὲ, ὃ πάσαις φιλεῖ συμ- 10
βαίνειν ταῖς πόλεσιν ἐν τοῖς μακροῖς πολέμοις, δηου-
μένης διὰ τὰς συνεχεῖς τῶν πολεμίων εἰσβολὰς τῆς
γῆς καὶ μηκέτι τοὺς καρποὺς ἐκφερούσης, σπάνις
ἀπάσης τροφῆς ἐν ἀμφοτέραις ἔσεσθαι καὶ δεινὴ περὶ
τοῦ μέλλοντος ἀθυμία· κάκιον δὲ τοὺς Ῥωμαίους 15
ἐπίεξεν ἢ τοὺς Γαβίους ἢ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεια,
καὶ οἱ πενέστατοι αὐτῶν μάλιστα κάμνοντες ὁμολο-
γίας ᾤοντο δεῖν ποιήσασθαι πρὸς τοὺς Γαβίους καὶ
τὸν πόλεμον ἐφ' οἷς ἂν ἐκείνοι θέλωσι διαλύσασθαι.

LV. Ἀθημονοῦντος δ' ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι τοῦ 20
Ταρκυνίου καὶ οὕτε διαλύσασθαι τὸν πόλεμον αἰ-
σχρῶς ὑπομένοντος οὕτε ἀντέχειν ἔτι δυναμένου, πά-
σας δὲ πείρας ἐπιτεχνωμένου καὶ δόλους παντοδα-
ποὺς συντιθέντος, ὁ πρεσβύτατος αὐτοῦ τῶν υἱῶν
Σέξτος ὄνομα κοινωσάμενος τὴν γνώμην τῷ πατρὶ 25
μόνῳ, καὶ δόξας τολμηρῶ μὲν ἐπιχειρεῖν πράγματι
καὶ μέγαν ἔχοντι κίνδυνον, οὐ μὴν ἀδυνάτῳ γε,
συγχωρήσαντος τοῦ πατρὸς ποιεῖν ὅσα βούλεται,
σκήπτεται διαφορὰν πρὸς τὸν πατέρα περὶ τῆς κα-
ταλύσεως τοῦ πολέμου· μαστιγωθεὶς δὲ ὑπ' αὐτοῦ 30
ῥάβδοις ἐν ἀγορᾷ καὶ τὰλλα περιυβρισθεὶς ὥστε περι-
βόητον γενέσθαι τὸ πρᾶγμα, πρῶτον μὲν ἐκ τῶν

ἑταίρων τοὺς πιστοτάτους ἐπεμπεν ὡς αὐτομόλους
 φράσσοντας τοῖς Γαβίοις δι' ἀπορρήτων, ὅτι πολεμεῖν
 τῷ πατρὶ διέγνωκεν ὡς αὐτοὺς ἀφικόμενος, εἰ λάβοι
 πίστεις ὅτι φυλάξουσιν αὐτὸν ὥσπερ καὶ τοὺς ἄλλους
 5 τοὺς ἐκ Ῥώμης φυγάδας καὶ οὐκ ἐκδώσουσι τῷ πατρὶ
 τὰς ἰδίας ἑχθρας ἐλπίσαντες ἐπὶ τῷ σφετέρῳ συμ-
 φέροντι διαλύσασθαι. ἀσμένως δὲ τῶν Γαβίων τὸν
 λόγον ἀκουσάντων καὶ μηδὲν εἰς αὐτὸν παρανομή-
 σειν διομολογησαμένων, παρῆν ἑταίρους τε πολλοὺς
 10 καὶ πελάτας ἐπαγόμενος ὡς αὐτόμολος· ἵνα δὲ μάλ-
 λον αὐτῷ πιστεύσειαν ἀληθεύειν τὴν ἀπὸ τοῦ πα-
 τρὸς ἀπόστασιν, ἀργύριόν τε καὶ χρυσίον πολὺ κομί-
 ζων· ἐπισυνέρρεόν τε αὐτῷ πολλοὶ μετὰ ταῦτα τῶν
 ἐκ τῆς πόλεως φεύγειν τὴν τυραννίδα σκηπτόμενοι,
 15 καὶ χεὶρ ἤδη περὶ αὐτὸν ἦν καρτερά. δόξαντες δὲ οἱ
 Γάβιοι μέγα προσγεγονέναι σφίσι πλεονέκτημα πολ-
 λῶν ὡς αὐτοὺς ἀφικομένων, καὶ οὐ διὰ μακροῦ τὴν
 Ῥώμην ὑποχείριον ἔξειν ἐλπίσαντες, καὶ ἔτι μᾶλλον
 ἔξαπατηθέντες ὑφ' ὧν ἔπραττεν ὁ τοῦ πατρὸς ἀπο-
 20 στάτης συνεχῶς ἐπὶ τὴν χώραν ἔξιὼν καὶ πολλὰς
 περιβαλλόμενος ὠφελείας· παρεσκεύασε γὰρ ὁ πατήρ
 αὐτῷ, προειδὼς εἰς οὓς παρέσται τόπους, τὴν τε
 λείαν ἄφθονον καὶ τὰ χωρία ἀφύλακτα, καὶ τοὺς
 ἀπολουμένους ὑπ' αὐτοῦ συνεχῶς ἐπεμπεν, ἐπιλεγό-
 25 μενος ἐκ τῶν πολιτῶν οὓς ἐν ὑποψίαις εἶχεν· ἔξ
 ἀπάντων τε τούτων δόξαντες φίλον τε πιστὸν εἶναι
 σφίσι τὸν ἄνδρα καὶ στρατηλάτην ἀγαθὸν, πολλοὶ δὲ
 καὶ χρήμασιν ὑπ' αὐτοῦ δεκασθέντες, ἐπὶ τὴν αὐτο-
 κράτορα παράγουσιν ἀρχήν.

30 LVI. Τοσαύτης δὴ γενόμενος ἐξουσίας ὁ Σέξτος
 κύριος δι' ἀπάτης καὶ φενακισμοῦ, τῶν θεραπόντων
 τινὰ λαθὼν τοὺς Γαβίους πέμπει πρὸς τὸν πατέρα,

τὴν τε ἐξουσίαν ἣν εἰληφὼς ἦν δηλώσονται καὶ πευ-
 σόμενον τί χρὴ ποιεῖν. ὁ δὲ Ταρκύνιος, οὐδὲ τὸν
 θεράποντα γινώσκειν βουλόμενος ἅ τὸν υἱὸν ἐκέλευσε
 ποιεῖν, ἄγων τὸν ἄγγελον προῆλθεν εἰς τὸν παρα-
 κείμενον τοῖς βασιλείοις κῆπον· ἔτυχον δὲ μήκωνες 5
 ἐν αὐτῷ πεφυκνῦται πλήρεις ἤδη τοῦ καρποῦ καὶ
 συγκομιδῆς ὥραν ἔχουσai· διεξιὼν δὲ διὰ τούτων
 τῆς ὑπερεχούσης αἰὲ μήκωνος τῷ σκήπῳ παίων τὴν
 κεφαλὴν ἀπήραττε. ταῦτα ποιήσας ἀπέλυσε τὸν ἄγ-
 γελον, οὐδὲν ἀποκρινάμενος πολλάκις ἐπερωτῶντι, 10
 τὴν Θρασυβούλου τοῦ Μιλησίου διάνοιαν ὥς ἔμοιγε
 δοκεῖ μιμησάμενος· καὶ γὰρ ἐκεῖνος Περιάνδρῳ ποτὲ
 τῷ Κορινθίῳ τυράννῳ πυνθανομένῳ διὰ τοῦ πεμφ-
 θέντος ἀγγέλου, πῶς ἂν ἐγκρατέστατα τὴν ἀρχὴν
 κατάσχοι, λόγον μὲν οὐδένα ἀπέστειλεν, ἀκολουθεῖν 15
 δὲ τὸν ἦκοντα παρ' αὐτοῦ κελεύσας, ἦγε δι' ἀρού-
 ρας σιτοσπόρου καὶ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν σταχύων
 ἀποθραύων ἐρρίπτει χαμαί, διδάσκων ὅτι δεῖ τῶν
 ἀστῶν τοὺς δοκιμωτάτους κολοῦειν τε καὶ διαφθεί-
 ρειν. τὸ παραπλήσιον δὲ καὶ τοῦ Ταρκυνίου τότε 20
 ποιήσαντος, συνεῖς τὴν διάνοιαν τοῦ πατρὸς ὁ Σέξ-
 τος, ὅτι κελεύει τοὺς ὑπερέχοντας τῶν Γαβίων ἀναι-
 ρεῖν, συνεκάλεσεν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος καὶ πολὺν
 ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον διαθέμενος, ὅτι καταπεφευγὼς εἰς
 τὴν ἐκείνων πίστιν ἅμα τοῖς ἐταίροις κινδυνεύει 25
 συλληφθεὶς ὑπὸ τινων τῷ πατρὶ παραδοθῆναι, τὴν
 τε ἀρχὴν ἑτοιμος ἦν ἀποθέσθαι, καὶ πρὶν ἢ παθεῖν
 τι δεινὸν ἀπαίρειν ἐκ τῆς πόλεως ἐβούλετο δακρύων
 ἅμα καὶ τὴν ἑαυτοῦ τύχην κατολοφυρόμενος, ὥσπερ
 οἱ κατ' ἀλήθειαν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἀγωνιῶντες. 30

LVII. Ἡρεθισμένου δὲ τοῦ πλῆθους καὶ μετὰ
 πολλῆς προθυμίας πυνθανομένου τίνες εἰσὶν οἱ μέλ-

λοντες αὐτὸν προδιδόναι, τὸν ἐπιφανέστατον τῶν
 Γαβίων Ἀντίστιον Πέτρωνα ὠνόμασεν, ὃς ἐν εἰρήνῃ
 τε πολλὰ καὶ σπουδαῖα πολιτευσάμενος καὶ στρα-
 τηγίας πολλὰς τετελεκὼς ἐπιφανέστατος πάντων
 5 ἐγεγόνει· ἀπολογουμένου δὲ τοῦ ἀνδρὸς καὶ διὰ τὸ
 μῆδεν ἑαυτῷ συνειδέναι πᾶσαν ἐξέτασιν ὑπομένον-
 τος, ἔφη βούλεσθαι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διερευνῆσαι
 πέμψας ἑτέρους, αὐτὸς δ' ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας σὺν
 ἐκείνῳ ἕως ἂν οἱ πεμφθέντες ἔλθωσι μένειν. ἔτυχε
 10 δὲ διεφθαρκῶς αὐτοῦ τῶν θεραπόντων τινὰς ἀργυ-
 ρίῳ, τὰς ἐπὶ τὸν ὄλεθρον τοῦ Πέτρωνος κατασκευα-
 σθείσας ἐπιστολὰς σεσημειωμένας τῇ τοῦ πατρὸς
 σφραγίδι λαβόντας ἔνδον ἀποθέσθαι. ὥς δ' οἱ
 πεμφθέντες ἐπὶ τὴν ἔρευναν· οὐδὲν γὰρ ἀντεῖπεν ὁ
 15 Πέτρων, ἀλλ' ἐφῆκε τὴν οἰκίαν ἐρευνᾶν· εὐρόντες
 ἔνθα ἦν ἀποκεκρυμμένα τὰ γράμματα παρῆσαν εἰς
 τὴν ἐκκλησίαν, ἄλλας τε πολλὰς φέροντες ἐπιστολὰς
 ἐπισεσημασμένας καὶ τὴν πρὸς τὸν Ἀντίστιον γρα-
 φεῖσαν, ἐπιγινώσκειν φήσας τὴν σφραγίδα τοῦ πα-
 20 τρὸς ὁ Σέξτος ἔλυσεν, καὶ τῷ γραμματεῖ δούς ἐκέλευ-
 σεν ἀναγινώσκειν. ἐγγράπτο δ' ἐν αὐτῇ, μάλιστα
 μὲν ζῶντα παραδοῦναι τὸν υἱὸν αὐτῷ καὶ κομίζεσθαι
 τοὺς διωμολογημένους μίσθους, εἰάν δὲ ἀδύνατος ἦ
 τοῦτο ποιεῖν τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντα πέμψαι. ταῦτα
 25 δὲ ποιήσαντι αὐτῷ τε καὶ τοῖς συλλαβομένοις τοῦ
 ἔργου, χωρὶς τῶν ἄλλων μισθῶν οὓς πρότερον ὑπέ-
 σκητο, πολιτεῖαν τε τὴν ἐν Ῥώμῃ δώσειν ἔφη, καὶ
 εἰς τὸν τῶν πατρικίων ἀριθμὸν ἅπαντας ἐγγράψειν
 οἰκίας τε καὶ κλήρους καὶ ἄλλας δωρεὰς πολλὰς ἐπι-
 30 θήσειν καὶ μεγάλας. ἐφ' οἷς ἐρεθισθέντες οἱ Γάβιοι
 τὸν μὲν Ἀντίστιον ἐκπεπληγότα ἐπὶ τῇ παραδόξῳ
 συμφορᾷ καὶ οὐδὲ φωνὴν ὑπὸ τοῦ κακοῦ ῥῆξαι δυνά-

τα-νον ἀποκτείνουσι βάλλοντες λίθοις· τὴν δὲ κατὰ
 τῶν ἄλλων ζήτησίν τε καὶ τιμωρίαν τῶν ταῦτά τῳ
 Πέτρωνι βουλευσαμένων ἐπέτρεψαν τῳ Σέξτω ποιή-
 σασθαι. ὁ δὲ τοῖς ἰδίους ἐταίροις τὴν φυλακὴν ἐπι-
 τρέψας τῶν πυλῶν, ~~ἵνα μὴ διαφύγοιεν~~ αὐτὸν οἱ ἐν 5
 ταῖς αἰτίαις, πέμπων ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἐπιφανε-
 στάτων ἀνδρῶν ἀπέκτεινε πολλοὺς τῶν Γαβίων καὶ
 ἀγαθούς.

LVIII. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, θορύβου κατὰ
 τὴν πόλιν ὄντος ὥς ἐπὶ τοσοῦτῳ κακῷ, μαθὼν τὰ 10
 γενόμενα διὰ γραμμάτων ὁ Ταρκύνιος, παρῆν ἄγων
 τὴν δύναμιν, καὶ περὶ μέσον νυκτὸς ἀγχοῦ τῆς πό-
 λεως γενόμενος, ἀνοιχθεῖσων τῶν πυλῶν ὑπὸ τῶν
 ἐπὶ τοῦτο παρεσκευασμένων εἰσελθὼν δίχα πόνου
 κύριος ἐγεγόνει τῆς πόλεως. ὥς δ' ἐγνώσθη τὸ πά- 15
 θος ἀπάντων κατοδυρομένων ἑαυτοὺς οἷα πείδονται,
 σφαγὰς τε καὶ ἀνδραποδισμοὺς καὶ πάντα ὅσα κατα-
 λαμβάνει δεινὰ τοὺς ὑπὸ τυράννων ἀλόντας προσ-
 δοκῶντων, εἰ δὲ τὰ κράτιστα πράξιαν, δουλείας τε
 καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεις καὶ τὰ ὅμοια τούτοις κατε- 20
 ψηφικόντων, οὐδὲν ὁ Ταρκύνιος ὦν προσεδόκων τε
 καὶ ἐδεδοίκεσαν, καίτοι πικρὸς ὀργὴν καὶ περὶ τὰς
 τιμωρίας τῶν ἐχθρῶν ἀπαραίτητος ὢν, ἔδρασεν. οὔτε
 γὰρ ἀπέκτεινεν οὐδένα Γαβίων οὔτ' ἐξήλασε τῆς πό-
 λεως οὔτ' εἰς ἀτιμίαν ἢ χρημάτων ἀφαίρεσιν ἐξη- 25
 μίωσε, συγκαλέσας δ' εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος καὶ
 βασιλικὸν ἐκ τυραννικοῦ τρόπου μεταλαβὼν, τὴν τε
 πόλιν αὐτοῖς ἔφη τὴν ἰδίαν ἀποδιδόναι καὶ τὰς οὐ-
 σίας ἃς ἔχουσι συγχωρεῖν, καὶ σὺν τούτοις τὴν Ῥω-
 μαίων ἰσοπολιτείαν ἅπασι χαρίζεσθαι, οὐ δι' εὐνοίαν 30
 τὴν πρὸς τοὺς Γαβίους, ἀλλ' ἵνα τὴν Ῥωμαίων ἡγε-
 μονίαν ἐγκρατέστερον κατέχη ταῦτα πράττων· κρα-

τίστην ἡγούμενος ἔσεσθαι φυλακὴν ἑαυτοῦ· καὶ
 τῶν παίδων τὴν ἐκ τῶν παρ' ἐλπίδας ποσωμένων
 καὶ τὰ ἴδια πάντα κεκομισμένων πίστιν. καὶ ἵνα
 μηδὲν αὐτοῖς ἔτι δεῖμα περὶ τοῦ μέλλοντος ὑπάρχη
 5 χρόνου μηδ' ἐνδοιάξουσιν, εἰ βέβαια ταῦτα σφίσι δια-
 μενεῖ, γράψας ἐφ' οἷς ἔσονται δικαίοις φίλοι, τὰ
 περὶ τούτων ὅρκια συνετέλεσεν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας
 παραχρῆμα καὶ διωμόσατο κατὰ τῶν σφαγίων. τού-
 των ἔστι τῶν ὁρκίων μνημεῖον ἐν Ῥώμῃ κείμενον ἐν
 10 ἱερῷ Διὸς Πιστίου, ὃν Ῥωμαῖοι Σάγκον καλοῦσιν,
 ἄσπις ξυλίνη βύρση βοεῖα περίτονος τοῦ σφαγιασθέν-
 τος ἐπὶ τῶν ὁρκίων τότε βοῦς, γράμμασιν ἀρχαῖ-
 κοῖς ἐπιγεγραμμένη τὰς γενομένας αὐτοῖς ὁμολογίας.
 ταῦτα πράξας καὶ βασιλέα τῶν Γαβίων τὸν υἱὸν Σέξ-
 15 τον ἀποδείξας ἀπῆγε τὴν δύναμιν. ὁ μὲν δὴ πρὸς
 Γαβίους πόλεμος τοιούτου τέλους ἔτυχεν.

LVIII. Ταρκύνιος δὲ μετὰ τοῦτο τὸ ἔργον ἀνα-
 παύσας τὸν λεὼν τῶν στρατειῶν καὶ πολέμων περὶ
 τὴν κατασκευὴν τῶν ἱερῶν ἐγίνετο, τὰς τοῦ πάππου
 20 προθυμούμενος εὐχὰς ἐπιτελέσαι. ἐκείνος γὰρ ἐν τῷ
 τελευταίῳ πολέμῳ μαχόμενος πρὸς Σαβίνους εὗξατο
 τῷ Διὶ καὶ τῇ Ἥρᾳ καὶ τῇ Ἀθηνᾷ, εἴαν κρατήσῃ τῇ
 μάχῃ, ναοὺς αὐτοῖς κατασκευάσειν· καὶ τὸν μὲν σκό-
 πελον ἐνθα ἰδρύσεσθαι τοὺς θεοὺς ἔμελλεν ἀναλήμ-
 25 μασί τε καὶ χώμασι μεγάλοις ἐξεργάσατο, καθάπερ
 ἔφην ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ, τὴν δὲ τῶν ναῶν κατα-
 σκευὴν οὐκ ἔφθη τελέσαι. τοῦτο δὲ τὸ ἔργον ὁ Ταρ-
 κύνιος ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν ἐκ Συέσσης λαφύρων
 ἐπιτελέσαι προαιρούμενος, ἅπαντας τοὺς τεχνίτας
 30 ἐπέστησε ταῖς ἐργασίαις. ἐνθα δὲ λέγεται τέρας τι
 θαυμαστὸν ὑπόγειον, ὀρυττομένων τε τῶν θεμελίων
 καὶ τῆς ὀρυγῆς εἰς πολὺν βάθος ἤδη προϊούσης,

θαι κεφαλὴν νεοσφαγοῦς ἀνθρώπου, τό τε
 ντῶσῶπον ἔχουσιν τοῖς ἐμψύχοις ὅμοιον καὶ τὸ κα-
 τ'αφερόμενον ἐκ τῆς ἀποτομῆς αἷμα θερμὸν ἔτι καὶ
 νεαρόν. τοῦτο τὸ τέρας ἰδὼν ὁ Ταρκύνιος τοῦ μὲν
 ῥούγματος ἐπισχεῖν ἐκέλευσε τοὺς ἐργαζομένους· συγ- 5
 καλέσας δὲ τοὺς ἐπιχωρίους μάντις ἐπυνθάνετο παρ'
 αὐτῶν τί βούλεται σημαίνειν τὸ τέρας. οὐδὲν δὲ
 αὐτῶν ἀποφαινομένων, ἀλλὰ Τυρρηνοῖς ἀποδιδόν-
 των τὴν περὶ τῶν τοιούτων ἐπιστήμην, ἐξετάσας
 παρ' αὐτῶν καὶ μαθὼν τὸν ἐπιφανέστατον τῶν ἐν 10
 Τυρρηνοῖς τερατοσκόπων ὅστις ἦν, πέμπει τῶν ἀστῶν
 τοὺς δοκιμωτάτους πρέσβεις πρὸς αὐτόν.

LX. Τούτοις τοῖς ἀνδράσιν ἀφικομένοις εἰς τὴν
 οἰκίαν τοῦ τερατοσκόπου περιτυγχάνει τὴν μειράκιον
 ἑξιὼν, ᾧ φράσαντες ὅτι Ῥωμαίων εἰσὶ πρέσβεις τῷ 15
 μάντει βουλόμενοι συντυχεῖν, παρεκάλουν ἀπαγγεῖ-
 λαι πρὸς αὐτόν. καὶ ὁ νεανίας, Πατήρ ἐμός ἐστιν
 ἔφησεν, ᾧ χρήσετε συντυχεῖν· ἀσχολεῖται δὲ κατὰ τὸ
 παρόν· ἔσται δ' ὑμῖν ὀλίγου χρόνου παρελθεῖν πρὸς
 αὐτόν. ἐν ᾧ δὲ ἐκεῖνον ἐκδέχεσθε, πρὸς ἐμὲ δηλώ- 20
 σατε περὶ τίνος ἦκατε. περιέσται γὰρ ὑμῖν, εἴ τι
 μέλλετε διὰ τὴν ἀπειρίαν σφάλλεσθαι κατὰ τὴν ἐρώ-
 τησιν, ὑπ' ἐμοῦ διδαχθεῖσι μηδὲν ἑξαμαρτεῖν· μοῖρα
 δὲ οὐκ ἐλαχίστη τῶν ἐν μαντικῇ θεωρημάτων ἐρώ-
 τησις ὀρθή. ἐδόκει τοῖς ἀνδράσιν οὕτω ποιεῖν, καὶ 25
 λέγουσιν αὐτῷ τὸ τέρας. ὁ δ' ὥς ἤκουσε μικρὸν ἐπι-
 σχὼν χρόνον, Ἀκούσατ', ἔφησεν, ᾧ ἄνδρες Ῥωμαῖοι·
 τὸ μὲν τέρας ὑμῖν ὁ πατήρ διελεῖται καὶ οὐδὲν ψεύ-
 σεται· μάντει γὰρ οὐ θέμις· ἃ δὲ λέγοντες ὑμεῖς καὶ
 ἀποκρινάμενοι πρὸς τὰς ἐρωτήσεις ἀναμάρτητοί τε 30
 καὶ ἀψευδεῖς ἔσεσθε· διαφέρει γὰρ ὑμῖν προεγνω-
 κέναι ταῦτα· παρ' ἐμοῦ μάθετε. ὅταν ἀφηγήσησθε

αὐτῷ τὸ τέρας, οὐκ ἀκριβῶς μανθάνειν φήσας ὃ τι λέγετε περιγράψει τῷ σκήπῳ τῆς γῆς μέρος ὅσον δὴ τι· ἐπειθ' ὑμῖν ἐρεῖ, Τουτὶ μὲν ἐστὶν ὁ Ταρπήιος λόφος, μέρος δὲ αὐτοῦ τουτὶ μὲν τὸ πρὸς τὰς ἀνατο-
 5 λὰς βλέπον, τουτὶ δὲ τὸ πρὸς τὰς δύσεις, βόρειον δὲ αὐτοῦ τόδε καὶ τούναντίον νότιον. ταῦτα τῷ σκήπῳ δεικνὺς πεύσεται παρ' ὑμῶν, ἐπὶ ποίῳ τῶν μερῶν τούτων εὐρέθη ἡ κεφαλὴ. τί οὖν ὑμῖν ἀποκρίνασθαι παραινῶ; μὴ συγχωρεῖν ἐν μηδενὶ τῶν τόπων τού-
 10 των οὓς ἂν ἐκείνος τῷ σκήπῳ δεικνὺς πυνθάνηται τὸ τέρας εὐρεθῆναι, ἀλλ' ἐν Ῥώμῃ φάναι παρ' ἡμῖν ἐν Ταρπήϊῳ λόφῳ. ταύτας ἂν φυλάττῃτε τὰς ἀποκρίσεις καὶ μηδὲν παράγησθε ὑπ' αὐτοῦ, συγγνοὺς ὅτι τὸ χρεὼν οὐκ ἔνεστι μετατεθῆναι, διελεῖται τὸ
 15 τέρας ὑμῖν ὃ τι βούλεται σημαίνειν καὶ οὐκ ἀποκρύπεται.

LXI. Ταῦτα μαθόντες οἱ πρόεσβεις, ἐπειδὴ σχολὴν ὁ πρόεσβυς ἔσχε καὶ προσῆλθέ τις αὐτοὺς μετι-
 20 ων, εἰσελθόντες φράζουσι τῷ μάντει τὸ τέρας. σοφιστομένου δὲ αὐτοῦ καὶ διαγράφοντος ἐπὶ τῆς γῆς περιφερεῖς τε γραμμὰς καὶ ἐτέρας αὐθις εὐθείας καὶ καθ' ἐν ἑκάστον χωρίον ποιουμένου τὰς ὑπὲρ τῆς εὐρέσεως ἐρωτήσεις, οὐδὲν ἐπιταραττόμενοι τὴν γνώ-
 25 μην οἱ πρόεσβεις τὴν αὐτὴν ἐφύλαττον ἀπόκρισιν, ὥσπερ αὐτοῖς ὁ τοῦ μάντεως ὑπέθετο υἱός, τὴν Ῥώμην καὶ τὸν Ταρπήιον ὀνομάζοντες αἰεὶ λόφον καὶ τὸν ἐξηγητὴν ἀξιοῦντες μὴ σφετερίζεσθαι τὸ σημεῖον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ κρατίστου καὶ τοῦ δικαιοτάτου λέγειν. οὐ δυνηθεὶς δὲ παρακρούσασθαι τοὺς ἄνδρας ὁ μάν-
 30 τις οὐδὲ σφετερίσασθαι τὸν οἶκον, λέγει πρὸς αὐτοὺς, Ἄνδρες Ῥωμαῖοι, λέγετε πρὸς τοὺς ἑαυτῶν πολίτας, ὅτι κεφαλὴν εἵμαρται γενέσθαι συμπάσης

Ἰταλίας τὸν τόπον τοῦτον ἐν ᾧ τὴν κεφαλὴν εὔρετε. ἐξ ἐκείνου καλεῖται τοῦ χρόνου Καπιτωλῖνος ὁ λόφος ἐπὶ τῆς εὔρεθείσης ἐν αὐτῷ κεφαλῆς· κάπιτα γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσι τὰς κεφαλὰς. ταῦτα παρὰ τῶν πρεσβευσάντων ἀκούσας ὁ Ταρκύνιος, ἐπέστησε τοῖς 5 ἔργοις τοὺς τεχνίτας· καὶ τὰ μὲν πολλὰ ἐξεργάσατο τοῦ ναοῦ, τελειῶσαι δ' οὐκ ἔφθασεν ἅπαν τὸ ἔργον ἐκπεσὼν τάχιον ἐκ τῆς δυναστείας, ἀλλ' ἐπὶ τῆς τρίτης ὑπατείας ἡ Ῥωμαίων πόλις αὐτὸν εἰς συντέλειαν ἐξεργάσατο. ἐποιήθη δὲ ἐπὶ κρηπίδος ὑψηλῆς βε- 10 βηκῶς, ὁκτάπλεθρος τὴν περίοδον, διακοσίων ποδῶν ἔγγιστα τὴν πλευρὰν ἔχων ἐκάστην· ὀλίγον δέ τι τὸ διαλλάττον εὔροι τις ἂν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ μήκους παρὰ τὸ πλάτος οὐδ' ὅλων πεντεκαίδεκα ποδῶν. ἐπὶ γὰρ τοῖς αὐτοῖς θεμελίοις ὁ μετὰ τὴν ἔμπρησιν οἰκο- 15 δομηθεὶς κατὰ τοὺς πατέρας ἡμῶν ἰδρύνθη, τῇ πολυτελείᾳ τῆς ὕλης μόνον διαλλάττων τὸν ἀρχαῖον, ἐκ μὲν τοῦ κατὰ πρόσωπον μέρους τοῦ πρὸς μεσημβρίαν βλέποντος τριπλῶ περιλαμβανόμενος στίχῳ κιόνων, ἐκ δὲ τῶν πλαγίων ἀπλῶ· ἐν δὲ αὐτῷ τρεῖς 20 ἔννεισι σηκοὶ παράλληλοι κοινὰς ἔχοντες πλευρὰς, μέσος μὲν ὁ τοῦ Διὸς, παρ' ἐκάτερον δὲ τὸ μέρος ὃ τε τῆς Ἥρας καὶ ὁ τῆς Ἀθηνᾶς ὑφ' ἐνὸς αἵτου καὶ μιᾶς στέγης καλυπτόμενοι.

LXII. Λέγεται δέ τι καὶ ἕτερον ἐπὶ τῆς Ταρκυν- 25 νίου δυναστείας πάνυ θαυμαστὸν εὐτύχημα τῇ Ῥωμαίων ὑπάρξαι πόλει, εἴτε θεῶν τινος εἴτε δαιμόνων εὐνοία δωρηθέν· ὅπερ οὐ πρὸς ὀλίγον καιρὸν, ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸν βίον πολλάκις αὐτὴν ἔσωσεν ἐκ μεγάλων κακῶν. γυνή τις ἀφίκετο πρὸς τὸν τύραννον 30 οὐκ ἐπιχωρία βύβλους ἐννέα μεστὰς Σιβυλλείων χρησμῶν ἀπεμπολῆσαι θέλουσα. οὐκ ἀξιοῦντος δὲ

- τοῦ Ταρκυνίου τῆς αἰτηθείσης τιμῆς πρίασθαι τὰς
 βύβλους, ἀπελθοῦσα τρεῖς ἐξ αὐτῶν κατέκαυσε· καὶ
 μετ' οὐ πολὺν χρόνον τὰς λοιπὰς ἐνέγκασα τῆς αὐ-
 τῆς ἐπώλει τιμῆς. δούξασα δὲ ἄφρων τις εἶναι καὶ
 5 γελασθεῖσα ἐπὶ τῷ τῇ αὐτῇ τιμῇ αἰτεῖν περὶ τῶν
 ἐλαττόνων, ἣν οὐδὲ περὶ τῶν πλειόνων ἐδυνήθη λα-
 βεῖν, ἀπελθοῦσα πάλιν τὰς ἡμισείας τῶν ἀπολειπο-
 μένων κατέκαυσε καὶ τὰς λοιπὰς τρεῖς ἐνέγκασα τὸ
 ἴσον ἥτει χρυσίον. θαυμάσας δὴ τὸ βούλημα τῆς
 10 γυναικὸς ὁ Ταρκύνιος τοὺς οἰωνοσκόπους μετεπέμ-
 ψατο, καὶ διηγησάμενος αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα τί χρή
 πράττειν ἥρετο. κἀκεῖνοι διὰ σημείων τινῶν μαθόν-
 τες ὅτι θεόπεμπτον ἀγαθὸν ἀπεστράφη, καὶ μεγάλην
 συμφορὰν ἀποφαίνοντες τὸ μὴ πάσας αὐτὸν τὰς βύ-
 15 βλους πρίασθαι, ἐκέλευσαν ἀπαριθμῆσαι τῇ γυναικὶ
 τὸ χρυσίον ὅσον ἥτει καὶ τοὺς περιόντας τῶν χρησ-
 μῶν λαβεῖν. ἡ μὲν οὖν γυνὴ τὰς βύβλους δοῦσα καὶ
 φράσασα τηρεῖν ἐπιμελῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη,
 Ταρκύνιος δὲ τῶν ἀστῶν ἄνδρας ἐπιφανεῖς δύο προ-
 20 χειρισάμενος καὶ δημοσίους αὐτοῖς θεράποντας δύο
 παραξεύξας, ἐκείνοις ἀπέδωκε τὴν τῶν βιβλίων φυ-
 λακὴν, ὧν τὸν ἕτερον Μάρκον Ἀτίλιον ἀδικεῖν τι
 δόξαντα περὶ τὴν πίστιν καὶ μηνυθέντα ὑφ' ἐνὸς
 τῶν δημοσίων, ὥς πατροκτόνον εἰς ἀσκὸν ἐνράψας
 25 βόειον ἔρριψεν εἰς τὸ πέλαγος. μετὰ δὲ τὴν ἐκβολὴν
 τῶν βασιλέων ἡ πόλις ἀναλαβοῦσα τὴν τῶν χρησμῶν
 προστασίαν, ἄνδρας τε τοὺς ἐπιφανεστάτους ἀποδεί-
 κνυσιν αὐτῶν φύλακας, οἳ διὰ βίου ταύτην ἔχουσι τὴν
 ἐπιμέλειαν στρατειῶν ἀφειμένοι καὶ τῶν ἄλλων τῶν
 30 κατὰ τὴν πόλιν πραγματειῶν, καὶ δημοσίους αὐτοῖς
 παρακαθίστησιν, ὧν χωρὶς οὐκ ἐπιτρέπει τὰς ἐπι-
 σκέψεις τῶν χρησμῶν τοῖς ἀνδράσι ποιεῖσθαι. συνε-

λόντι δ' εἰπεῖν οὐδὲν οὕτω Ῥωμαῖοι φυλάττουσιν οὔτε
 ὅσιον κτῆμα οὔτε ἱερὸν ὥς τὰ Σιβύλλεια θέσφατα.
 χρῶνται δὲ αὐτοῖς ὅταν ἡ βουλὴ ψηφίσηται, στάσεως
 καταλαβούσης τὴν πόλιν ἢ δυστυχίας τινὸς μεγάλης
 συμπεσοῦσης κατὰ πόλεμον ἢ τεράτων τινῶν καὶ 5
 φαντασμάτων μεγάλων καὶ δυσευρέτων αὐτοῖς φα-
 νέντων, οἷα πολλάκις συνέβη. οὗτοι διέμειναν οἱ
 χρησιμοὶ μέχρι τοῦ Μαρσικοῦ κληθέντος πολέμου κεί-
 μενοι κατὰ γῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Καπιτωλίνου Διὸς
 ἐν λιθίνῃ λάρνακι, ὑπ' ἀνδρῶν δέκα φυλαττόμενοι. 10
 μετὰ δὲ τὴν τρίτην ἐπὶ ταῖς ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν
 Ὀλυμπιάσιν ἐμπρησθέντος τοῦ ναοῦ, εἴτ' ἐξ ἐπιβου-
 λῆς ὥς οἴονται τινες εἴτ' ἐκ αὐτομάτου, σὺν τοῖς
 ἄλλοις ἀναθήμασι τοῦ θεοῦ καὶ οὗτοι διεφθάρησαν
 ὑπὸ τοῦ πυρός. οἱ δὲ νῦν ὄντες ἐκ πολλῶν εἰσι 15
 συμφορητοὶ τόπων, οἱ μὲν ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεων
 κομισθέντες, οἱ δ' ἐξ Ἑρυθρῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ, κατὰ
 δόγμα βουλῆς τριῶν ἀποσταλέντων πρεσβευτῶν ἐπὶ
 τὴν ἀντιγραφὴν· οἱ δ' ἐξ ἄλλων πόλεων καὶ παρ'
 ἀνδρῶν ἰδιωτῶν μεταγραφέντες· ἐν οἷς εὐρίσκονται 20
 τινες ἐμπεποιημένοι τοῖς Σιβυλλεῖσι, ἐλέγχονται δὲ
 ταῖς καλουμέναις ἀκροστιχίσι· λέγω δὲ ἃ Τερέντιος
 Οὐάρορον ἱστόρηκεν ἐν τῇ θεολογικῇ πραγματείᾳ.

LXIII. Ταῦτα διαπραξάμενος ὁ Ταρκύνιος ἐν
 εἰρήνῃ τε καὶ κατὰ πολέμους καὶ δύο πόλεις ἀποι- 25
 κίσας, τὴν μὲν καλουμένην Σιγυίαν οὐ κατὰ προ-
 αῖρεσιν, ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτομάτου, χειμασάντων ἐν
 τῷ χωρίῳ τῶν στρατιωτῶν καὶ κατασκευασαμένων τὸ
 στρατόπεδον ὥς μηδὲν διαφέρειν πόλεως· Κιρκαίαν
 δὲ κατὰ λογισμόν, ὅτι τοῦ Πωμεντίνου πεδίου με- 30
 γίστου τῶν περὶ τῇ Λατίνῃ καὶ τῆς συναπτούσης
 αὐτῷ θαλάττης ἔκειτο ἐν καλῷ· ἔστι δὲ χερσονη-

- σοειδῆς σκόπελος ὑψηλὸς ἐπικεικῶς ἐπὶ τοῦ Τυρρη-
νικοῦ πελάγους κείμενος, ἔνθα λόγος ἔχει Κίρκην τὴν
Ἑλίου θυγατέρα κατοικῆσαι· καὶ τὰς ἀποικίας ἀμ-
φοτέρως δυσὶ τῶν παίδων οἰκισταῖς ἀναθεῖς, Κίρ-
5 καίαν μὲν Ἀρρῶντι, Σιργίαν δὲ Τίτῳ, δέος ἄτε οὐδὲν
ἔτι περὶ τῆς ἀρχῆς ἔχων, διὰ γυναικὸς ὕβριν γαμε-
τῆς, ἣν ὁ πρεσβύτατος αὐτοῦ τῶν παίδων Σέξτος
διέφθειρεν, ἐξελαύνεται τῆς τε ἀρχῆς καὶ τῆς πόλεως,
προθεσπίσαντος αὐτῷ τοῦ δαιμονίου τὴν μέλλουσαν
10 γενήσεσθαι περὶ τὸν οἶκον συμφορὰν πολλοῖς μὲν
καὶ ἄλλοις οἰωνοῖς, τελευταίῳ δὲ τῷδε. αἰετοὶ συνιόν-
τες εἰς τὸν παρακείμενον τοῖς βασιλείοις κῆπον ἕαρος
ῶρα νεοττιὰν ἔπλαττον ἐπὶ κορυφῇ φοίνικος ὑψη-
λοῦ. τούτων δὲ τῶν αἰετῶν ἀπτήνας ἔτι τοὺς νεοττοὺς
15 ἔχόντων, γῦπες ἀθρόοι προσπετασθέντες τὴν τε νεοτ-
τιὰν διεφόρησαν καὶ τοὺς νεοττοὺς ἀπέκτειναν καὶ
τοὺς αἰετοὺς προσιόντας ἀπὸ τῆς νομῆς ἀμύττοντές τε
καὶ παίοντες τοῖς ταρσοῖς ἀπὸ τοῦ φοίνικος ἀπήλα-
σαν. τούτους τοὺς οἰωνοὺς ἰδὼν ὁ Ταρκύνιος καὶ
20 φυλαττόμενος εἴ πως δύναίτο διακρούσασθαι τὴν
μοῖραν, οὐκ ἴσχυσε νικῆσαι τὸ χρεὼν, ἀλλ' ἐπιθεμέ-
νων αὐτῷ τῶν πατρικίων καὶ τοῦ δήμου συμφρονή-
σαντος ἐξέπεσε τῆς δυναστείας. οἳ τινες δὲ ἦσαν οἱ
τῆς ἐπαναστάσεως ἄρξαντες, καὶ δι' οἷων τρόπων
25 ἦλθον ἐπὶ τὰ πράγματα, δι' ὀλίγων πειράσομαι
διελθεῖν.

- LXIII. Τὴν Ἀρδεατῶν πόλιν ὁ Ταρκύνιος ἐπο-
λέμει πρόφασιν μὲν ποιούμενος, ὅτι τοὺς ἐκ Ῥώμης
φυγάδας ὑπεδέχετο καὶ συνέπραττεν αὐτοῖς περὶ
30 καθόδου· ὥς δὲ τάληθες εἶχεν ἐπιβουλεύων αὐτῇ
διὰ τὸν πλοῦτον εὐδαιμονούσῃ μάλιστα τῶν ἐν Ἰτα-
λίᾳ πόλεων. γενναίως δὲ τῶν Ἀρδεατῶν ἀπομαχο-

μένων, καὶ πολυχρονίου τῆς πολιορκίας γινομένης,
οἳ τ' ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου κάμνοντες ἐπὶ τῇ τριβῇ
τοῦ πολέμου, καὶ οἱ κατὰ πόλιν ἀπειρηκότες ταῖς
εἰσφοραῖς ἑτοιμοὶ πρὸς ἀπόστασιν ἦσαν, εἴ τις ἀρχὴ
γένοιτο. ἐν τούτῳ δὲ τῷ καιρῷ Σέξτος ὁ πρεσβύτα- 5
τος τῶν Ταρκυνίου παίδων ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ πα-
τρὸς εἰς πόλιν, ἣ ἐκαλεῖτο Κολλάτεια, χρείας τινὰς
ὑπηρετήσων στρατιωτικὰς, παρ' ἀνδρὶ κατήχθη συγ-
γενεὶ Λευκίῳ Ταρκυνίῳ τῷ Κολλατίνῳ προσαγορευο-
μένῳ. τοῦτον τὸν ἄνδρα Φάβιος μὲν νύον εἶναί φησιν 10
Ἡγερίου, περὶ οὗ δεδήλωκα πρότερον, ὅτι Ταρκυνίῳ
τῷ προτέρῳ βασιλεύσαντι Ῥωμαίων ἀδελφόποις ἦν,
καὶ Κολλατείας ἡγεμῶν ἀποδειχθεὶς ἀπὸ τῆς ἐν ἐκείνῃ
τῇ πόλει διατριβῆς αὐτός τε Κολλατίνος ἐκλήθη καὶ
τοῖς ἐγγόνοις ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν αὐτὴν κατέλιπεν ἐπί- 15
κλησιν· ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτον νύωνόν εἶναι τοῦ Ἡγε-
ρίου πείθομαι, εἴ γε τὴν αὐτὴν εἶχε τοῖς Ταρκυνίου
παισὶν ἡλικίαν, ὥς Φάβιος τε καὶ οἱ λοιποὶ συγγρα-
φεῖς παραδεδώκασιν· ὁ γὰρ χρόνος ταύτην μοι τὴν
ὑπόληψιν βεβαιοῖ. ὁ μὲν οὖν Κολλατίνος ἐπὶ στρα- 20
τοπέδου τότε ὦν ἐτύγγχανεν, ἣ δὲ συνοικοῦσα αὐτῷ
γυνὴ Ῥωμαία, Λουκρητίου θυγάτηρ ἀνδρὸς ἐπιφα-
νοῦς, ἐξένιξεν αὐτὸν ὥς συγγενὴ τοῦ ἀνδρὸς πολλῇ
προθυμίᾳ τε καὶ φιλοφροσύνῃ. ταύτην τὴν γυναῖκα
καλλίστην οὔσαν τῶν ἐν Ῥώμῃ γυναικῶν καὶ σωφρο- 25
νεστάτην ἐπεχείρησεν ὁ Σέξτος διαφθεῖραι, παλαι-
τερον μὲν ἐπειγόμενος ὁπότε κατάγοιτο παρὰ τῷ
συγγενεῖ, τότε δὲ καιρὸν ἀρμόττοντα οἰόμενος ἔχειν.
ὥς δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον ἀπῆλθε κοιμησόμενος, ἐπι- 30
σχὼν τῆς νυκτὸς πολὺ μέρος, ἐπειδὴ καθεύδειν ἄπαν-
τας ἐνόμιζεν, ἀναστὰς ἤκεν ἐπὶ τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ
τὴν Λουκρητίαν ἦδει καθεύδουσαν, καὶ λαθὼν τοὺς

παρὰ ταῖς θύραις τοῦ δωματίου κοιμωμένους εἰσέρχεται ξίφος ἔχων.

- LXV. Ἐπιστάς δὲ τῇ κλίνῃ διεγερθείσης ἅμα τῷ συνεῖναι τὸν ψόφον τῆς γυναικὸς καὶ πυνθανομένης ὅστις εἶη, φράσας τοῦνομα σιωπᾶν ἐκέλευσε καὶ μένειν ἐν τῷ δωματίῳ, σφάξειν αὐτὴν ἀπειλήσας, ἐὰν ἐπιχειρήσῃ φεύγειν ἢ βοᾶν. τούτῳ καταπληξάμενος τῷ τρόπῳ τὴν ἄνθρωπον αἰρέσεις αὐτῇ δύο προϋτίνειν· ὧν ποτέραν αὐτὴ προηρεῖτο λαβεῖν ἡξίου, θάνατον μετ' αἰσχύνῃς ἢ βίον μετ' εὐδαιμονίας. Εἰ μὲν γὰρ ὑπομενεῖς, ἔφη, χαρίσασθαι μοι, γυναικᾶ σε ποιήσομαι καὶ βασιλεύσεις σὺν ἐμοὶ νῦν μὲν ἧς ὁ πατήρ μοι ἔδωκε πόλεως, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν Ῥωμαίων τε καὶ Λατίνων καὶ Τυρρη-
 15 νῶν καὶ τῶν ἄλλων ὅσων ἐκείνος ἄρχει. ἐγὼ γὰρ οἶδ' ὅτι παραλήψομαι τὴν τοῦ πατρὸς βασιλείαν, ὥσπερ ἐστὶ δίκαιον, τῶν υἱῶν αὐτοῦ πρεσβύτατος ὢν. ὅσα δὲ ὑπάρχει τοῖς βασιλεῦσιν ἀγαθὰ, ὧν ἀπάντων ἔσῃ σὺν ἐμοὶ κυρία, τί δεῖ σε καλῶς ἐπισταμένην
 20 διδάσκειν; εἰ δ' ἀντιπράττειν ἐπιχειρήσεις σώξειν βουλομένη τὸ σῶφρον, ἀποκτενῶ σε καὶ τῶν θεραπόντων ἐπικατασφάξας ἓνα θήσω τὰ σώματα ὑμῶν ἅμα, καὶ φήσω κατειληφῶς ἀσχημονοῦσάν σε μετὰ τοῦ δούλου τετιμωρῆσθαι τὴν τοῦ συγγενοῦς ὕβριν
 25 μετερχόμενος, ὥστε αἰσχρὰν καὶ ἐπονείδιστόν σου γενέσθαι τὴν τελευτὴν, καὶ μηδὲ ταφῆς τὸ σῶμά σου τυχεῖν μηδὲ ἄλλου τῶν νομίμων μηδενός. Ὡς δὲ πολὺς ἦν ἀπειλῶν τε ἅμα καὶ ἀντιβολῶν καὶ διομνύμενος ἀληθεύειν τῶν λεγομένων ἐκάτερον, εἰς ἀνάγκην ἡλθεν ἡ Λουκρητία φοβηθεῖσα τὴν περὶ τὸν θάνατον ἀσχημοσύνην εἰξαί τε καὶ περιδεῖν αὐτὸν ἢ προηρεῖτο διαπραξάμενον.

0 LXVI. Ἡμέρας δὲ γενομένης ὁ μὲν ἐπὶ τὸ στρα-
 τόπεδον ἀπῆει πονηρὰν καὶ ὀλέθριον ἐπιθυμίαν ἐκ-
 πεπληρωκὼς, ἣ δὲ Λουκρητία δεινῶς φέρουσα τὸ
 συμβεβηκὸς ὥς εἶχε τάχους ἐπιβᾶσα τῆς ἀπῆνης εἰς
 Ῥώμην ὄχλητο, μέλαιναν ~~ἐβόηται~~ περιβαλομένη καὶ 5
 ξιφιδίον τι κρύπτουσα ὑπὸ τῇ στολῇ, οὔτε προσαγο-
 ρεύουσα κατὰ τὰς συναντήσεις οὐδένα τῶν ἀσπαζο-
 μένων οὔτε ἀποκρινομένη τοῖς μαθεῖν βουλομένοις
 ὅ τι πέπονθεν, ἀλλὰ σύννους καὶ κατηφῆς καὶ με-
 στοὺς ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρύνων. ὥς δ' εἰς 10
 τὴν οἰκίαν εἰσῆλθε τοῦ πατρὸς· ἔτυχον δὲ συγγενεῖς
 ὄντες τινὲς παρ' αὐτῷ· τῶν γονάτων αὐτοῦ λαβο-
 μένη καὶ περιπεσοῦσα τέως μὲν ἔκλαιε φωνὴν οὐδε-
 μίαν προεμένη, ἔπειτ' ἀνιστάντος αὐτὴν τοῦ πατρὸς
 καὶ τί πέπονθεν ἀξιοῦντος λέγειν· Ἰκέτις ἔφη γίνο- 15
 μαί σου πάτερ δεινὴν καὶ ἀνῆκεστον ὑπομείνασα
 ὕβριν, τιμωρῆσαί μοι καὶ μὴ περιιδεῖν τὴν σεαυτοῦ
 1 θυγατέρα θανάτου χεῖρονα παθοῦσαν. Θαυμάσαν-
 τος δὲ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων καὶ τίς ὕβρι-
 κεν αὐτὴν καὶ ποδαπὴν ὕβριν ἀξιοῦντος λέγειν· 20
 Ἀκούσῃ τὰς ἐμὰς, ἔφη, συμφορὰς ὧ πάτερ οὐκ εἰς
 μακρὰν· χάρισαι δέ μοι ταύτην πρῶτον αἰτουμένη
 τὴν χάριν· κάλεσον ὅσους δύνασαι πλείστους φίλους
 τε καὶ συγγενεῖς, ἵνα παρ' ἐμοῦ τῆς τὰ δεινὰ πα-
 θούσης ἀκούσωσι καὶ μὴ παρ' ἑτέρων. ὅταν δὲ μά- 25
 θῃς τὰς κατασχούσας αἰσχυρὰς καὶ δεινὰς ἀνάγκας
 βούλευσαι μετ' αὐτῶν ὄντινα τιμωρήσεις ἐμοί τε καὶ
 σεαυτῷ τρόπον καὶ μὴ πολὺν ποίει χρόνον τὸν διὰ
 μέσου.

LXVII. Ταχεῖα δὲ καὶ κατεσπουδασμένη πα- 30
 ρακλήσει τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν εἰς τὴν οἰκίαν
 συνελθόντων ὥσπερ ἡξίου, λέγει πρὸς αὐτοὺς ἅπαν

- τὸ πρᾶγμα· ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβοῦσα. καὶ μετὰ τοῦτ' ἀσπασαμένη τὸν πατέρα καὶ πολλὰς λιτανείας ἐκείνου τε καὶ τῶν σὺν αὐτῷ παρόντων ποιησαμένη θεοῖς τε καὶ δαίμοσιν εὐξαμένη ταχεῖαν αὐτῇ δοῦναι
- 5 τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου· σπᾶται τὸ ξιφίδιον, ὃ κατέκρυπτεν ὑπὸ τοῖς πέπλοις, καὶ μίαν ἐνέγκασα διὰ τῶν στέρνων πληγὴν ἕως τῆς καρδίας ὥθει [τὸ ξίφος.] κραυγῆς δὲ καὶ θρήνου καὶ τυπετοῦ γυναικείου τὴν οἰκίαν ὅλην κατασχόντος, ὃ μὲν πατὴρ περιχυθεὶς
- 10 τῷ σώματι περιέβαλλε καὶ ἀνεκαλεῖτο καὶ ὥς ἀνοίσουσαν ἐκ τοῦ τραύματος ἐτημελεῖτο, ἥ δ' ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτοῦ σπαίρουσα καὶ ψυχορραγοῦσα ἀποθνήσκει. τοῖς δὲ παροῦσι Ῥωμαίων οὕτω δεινὸν ἔδοξεν εἶναι καὶ ἑλεεινὸν τὸ πάθος, ὥστε μίαν ἀπάντων
- 15 γενέσθαι φωνήν, ὥς μυριάκις αὐτοῖς κρεῖττον εἶη τεθνάναι περὶ τῆς ἑλευθερίας ἢ τοιαύτας ὕβρεις ὑπὸ τῶν τυράννων γενομένας περιορᾶν. ἦν δέ τις ἐν αὐτοῖς Πόπλιος Οὐαλέριος ἐνὸς τῶν ἅμα Τατίῳ παραγενομένων εἰς Ῥώμην Σαβίνων ἀπόγονος, δραστήριος
- 20 ἀνὴρ καὶ φρόνιμος. οὗτος ἐπὶ στρατόπεδον ὑπ' αὐτῶν πέμπεται τῷ τε ἀνδρὶ τῆς Λουκρητίας τὰ συμβεβηκότα φράσων καὶ σὺν ἐκείνῳ πράξων ἀπόστασιν τοῦ στρατιωτικοῦ πλήθους ἀπὸ τῶν τυράννων. ἄρτι δὲ αὐτῷ τὰς πύλας ἐξεληλυθότι συναντᾷ κατὰ δαί-
- 25 μονα παραγινόμενος εἰς τὴν πόλιν ὁ Κολλατῖνος ἀπὸ στρατοπέδου, τῶν κατεσχηκότων τὴν οἰκίαν αὐτοῦ κακῶν οὐδὲν εἰδὼς καὶ σὺν αὐτῷ Λεύκιος Ἰούνιος, ὃς Βροῦτος ἐπωνύμιον ἦν· εἶη δ' ἂν ἐξερμηνευόμενος ὁ Βροῦτος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον ἡλίθιος·
- 30 ὑπὲρ οὗ μικρὰ προειπεῖν ἀναγκαῖον, ἐπειδὴ τοῦτον ἀποφαίνουσι Ῥωμαῖοι τῆς καταλύσεως τῶν τυράννων αἰτιώτατον γενέσθαι, τίς τε ἦν καὶ ἀπὸ τίνων

καὶ διὰ τί τῆς ἐπωνυμίας ταύτης ἔτυχεν οὐδὲν αὐτῷ
προσηκούσης.

LXVIII. Τῷ ἀνδρὶ τούτῳ πατὴρ μὲν ἦν Μάρ-
κος Ἰούνιος ἐνὸς τῶν σὺν Αἰνείᾳ τὴν ἀποικίαν στει-
λάντων ἀπόγονος, ἐν τοῖς ἐπιφανέστατοις Ῥωμαίων 5
ἀριθμούμενος δι' ἀρετὴν, μήτηρ δὲ Ταρκυνία τοῦ
προτέρου βασιλέως Ταρκυνίου θυγάτηρ· αὐτὸς δὲ
τροφῆς τε καὶ παιδείας τῆς ἐπιχωρίου πάσης μετέ-
λαβε καὶ φύσιν εἶχε πρὸς οὐδὲν τῶν καλῶν ἀντι-
πράττουσαν. ἐπεὶ δὲ Τύλλιον ἀποκτείνας Ταρκύνιος 10
σὺν ἄλλοις ἀνδράσι πολλοῖς καὶ ἀγαθοῖς καὶ τὸν ἐκεί-
νου πατέρα διεχρήσατο ἀφανεῖ θανάτῳ δι' οὐδὲν
μὲν ἀδίκημα, τοῦ δὲ πλούτου προαχθεὶς εἰς ἐπιθυ-
μίαν, ὃν ἐκ παλαιᾶς τε καὶ προγονικῆς παραλαβὼν
εὐτυχίας ἐκέκτητο, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν πρεσβύτερον 15
υἱὸν εὐγενές τι φρόνημα διαφαίνοντα καὶ τὸ μὴ τι-
μωρῆσαι τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς οὐκ ἂν ὑπομεί-
ναντα, νέος ὢν ὁ Βροῦτος ἔτι καὶ κομιδῇ βοηθείας
συγγενικῆς ἔρημος ἔργον ἐπεχείρησε ποιῆσαι πάν-
των φρονιμώτατον, ἐπίθετον ἑαυτοῦ καταψεύσασθαι 20
μωρίαν· καὶ διέμεινεν ἅπαντα τὸν ἐξ ἐκείνου χρόνον,
ἕως οὗ τὸν ἐπιτήδειον ἔδοξε καιρὸν ἔχειν, φυλάττων
τὸ προσποίημα τῆς ἀνοίας, ἐξ οὗ ταύτης ἔτυχε τῆς
ἐπωνυμίας· τοῦτο δ' αὐτὸν ἐρρύσατο μηδὲν δεινὸν
ὑπὸ τοῦ τυράννου παθεῖν πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀν- 25
δρῶν ἀπολλυμένων.

LXVIII. Καταφρονήσας γὰρ ὁ Ταρκύνιος τῆς
δοκούσης εἶναι περὶ αὐτὸν ἄλλ' οὐ κατ' ἀλήθειαν
ὑπαρχούσης μωρίας, ἀφελόμενος ἅπαντα τὰ πατρῷα,
μικρὰ δ' εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον ἐπιχορηγῶν, ὥς 30
παῖδα ὀρφανὸν ἐπιτρόπων ἔτι δεόμενον ἐφύλαττεν
ὑφ' ἑαυτῷ διαιτᾶσθαι τε μετὰ τῶν ἰδίων παίδων

ἐπέτρεπεν, οὐ διὰ τιμὴν ὥς ἐσκήπτετο πρὸς τοὺς πέ-
 λας οἷα δὴ συγγενῇ, ἀλλ' ἵνα γέλωτα παρέχῃ τοῖς
 μειρακίοις λέγων τ' ἀνόητα πολλὰ καὶ πράττων ὅμοια
 τοῖς κατ' ἀλήθειαν ἡλιθίοις. καὶ δὴ καὶ ὅτε τῷ Δελ-
 5 φικῷ μαντεῖον χρησομένου ἀπέστειλε τοὺς δύο τῶν
 παίδων Ἄρρουντα καὶ Τίτον ὑπὲρ τοῦ λοιμοῦ· κατέ-
 σκηψε γάρ τις ἐπὶ τῆς ἐκείνου βασιλείας οὐκ εἰωθυῖα
 νόσος εἰς παρθένους τε καὶ παῖδας, ὑφ' ἧς πολλὰ
 διεφθάρη σώματα, χαλεπωτάτη δὲ καὶ δυσίατος εἰς
 10 τὰς κνούσας γυναῖκας αὐτοῖς βρέφεσιν ἀποκτείνουσα
 τὰς μητέρας ἐν ταῖς γοναῖς· τὴν τε αἰτίαν τῆς νόσου
 γινῶναι παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ τὴν λύσιν βουλόμενος,
 συνέπεμψε κάκεῖνον ἅμα τοῖς μειρακίοις δεηθεῖσιν,
 ἵνα κατασκόπτειν τε καὶ περιυβρίξειν ἔχοιεν. ὥς δὲ
 15 παρεγενήθησαν ἐπὶ τὸ μαντεῖον οἱ νεανίσκοι καὶ τοὺς
 χρησμούς ἐλαβον ὑπὲρ ὧν ἐπέμψθησαν, ἀναθήμασι
 δωρησάμενοι τὸν θεὸν καὶ τοῦ Βρούτου πολλὰ κατα-
 γελάσαντες, ὅτι βακτηρίαν ξυλίνην ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλ-
 λωνι· ὁ δὲ διατρήσας αὐτὴν ὅλην ὥσπερ αὐλὸν χρυσῇν
 20 ῥάβδον ἐνέθηκεν οὐδενὸς ἐπισταμένου· μετὰ τοῦτ'
 ἡρώτων τὸν θεὸν τίνοι πέπρωται τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν
 παραλαβεῖν· ὁ δὲ θεὸς αὐτοῖς ἀνείλε, τῷ πρώτῳ τὴν
 μητέρα φιλήσουσι. οἱ μὲν οὖν νεανίσκοι τοῦ χρησμοῦ
 τὴν διάνοιαν ἀγνοήσαντες συνέθεντο πρὸς ἀλλήλους
 25 ἅμα φιλῆσαι τὴν μητέρα βουλόμενοι κοινῇ τὴν βασι-
 λείαν κατασχεῖν, ὁ δὲ Βρούτος συνεῖς ὃ βούλεται
 δηλοῦν ὁ θεὸς, ἐπειδὴ τάχιστα τῆς Ἰταλίας ἐπέβη,
 προσκύψας ἐφίλησε τὴν γῆν, ταύτην οἰόμενος ἀπάν-
 των ἀνθρώπων εἶναι μητέρα. τὰ μὲν οὖν προγενό-
 30 μενα τῷ ἀνδρὶ τούτῳ τοιαῦτ' ἦν.

LXX. Τότε δ' ὥς ἤκουσε τοῦ Οὐαλερίου τὰ
 συμβάντα τῇ Λουκρητίᾳ καὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτῆς

διηγουμένου τὰς χεῖρας ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν
 εἶπεν· ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ πάντες ὅσοι τὸν ἀνθρώπινον
 ἐπισκοπεῖτε βίον, ἄρα γε ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ἦκει νῦν,
 ὃν ἐγὼ περιμένων ταύτην τοῦ βίου τὴν προσποίησιν
 ἐφύλαττον; ἄρα πέπρωται Ῥωμαίοις ὑπ' ἐμοῦ καὶ 5
 δι' ἐμὲ τῆς ἀφορήτου τυραννίδος ἀπαλλαγῆναι;
 ταῦτ' εἰπὼν ἐχώρει κατὰ σπουδὴν ἐπὶ τὴν οἰκίαν
 ἅμα τῷ Κολλατίνῳ τε καὶ Οὐαλερίῳ. ὥς δ' εἰσῆλ-
 θον ὁ μὲν Κολλατῖνος ἰδὼν τὴν Λουκρητίαν ἐν τῷ
 μέσῳ κειμένην καὶ τὸν πατέρα περικείμενον αὐτῇ 10
 μέγα ἀνοιμώξας καὶ περιλαβὼν τὴν νεκρὰν κατε-
 φίλει καὶ ἀνεκαλεῖτο καὶ διελέγετο πρὸς αὐτὴν ὥς-
 περ ζῶσαν ἔξω τοῦ φρονεῖν γεγυνώς ὑπὸ τοῦ κακοῦ.
 πολλὰ δὲ αὐτοῦ κατολοφυρομένου καὶ τοῦ πατρὸς ἐν
 μέρει καὶ τῆς οἰκίας ὅλης κλαυθμῷ καὶ θρήνοις κατε- 15
 χομένης βλέψας εἰς αὐτοὺς ὁ Βροῦτος λέγει· Μυ-
 ρίους ἔξετε καιροὺς, ὦ Λουκρήτιε καὶ Κολλατῖνε καὶ
 ἅπαντες ὑμεῖς οἱ τῇ γυναικὶ προσήκοντες, ἐν οἷς αὐ-
 τὴν κλαύσετε· νυνὶ δὲ ὥς τιμωρήσομεν αὐτῇ σκο-
 πῶμεν· τοῦτο γὰρ ὁ παρὼν καιρὸς ἀπαιτεῖ. Ἐδόκει 20
 τὰ εἰκότα λέγειν, καὶ καθεζόμενοι καθ' ἑαυτοὺς τὸν
 τε οἰκετικὸν καὶ θητικὸν ὄχλον ἐκ ποδῶν μεταστή-
 σαντες ἐβουλεύοντο τί χρὴ πράττειν. πρῶτος δὲ ὁ
 Βροῦτος ἀρξάμενος ὑπὲρ ἑαυτοῦ λέγειν, ὅτι τὴν δο-
 κοῦσαν τοῖς πολλοῖς μωρίαν οὐκ εἶχεν ἀληθινὴν ἀλλ' 25
 ἐπίθետον, καὶ τὰς αἰτίας εἰπὼν, δι' ἧς τὸ προσποίημα
 τοῦτο ὑπέμεινε, καὶ δόξας ἀπάντων ἀνθρώπων εἶναι
 φρονιμώτατος, μετὰ τοῦτ' ἔπειθεν αὐτοὺς τὴν αὐτὴν
 γνώμην ἅπαντας λαβόντας ἐξελάσαι Ταρκύνιον τε
 καὶ τοὺς παῖδας ἐκ τῆς πόλεως, πολλὰ καὶ ἐπαγωγὰ 30
 εἰς τοῦτο διαλεχθεῖς. ἐπεὶ δὲ πάντας εἶδεν ἐπὶ τῆς
 αὐτῆς γνώμης ὄντας οὐ λόγων ἔφη δεῖν οὐδ' ὑπο-

- σχέσεων, ἀλλ' ἔργων εἴ τι τῶν δεόντων μέλλει γενή-
 σεσθαι· ἄρξειν δὲ τούτων αὐτὸς ἔφη. Ταῦτ' εἰπὼν
 καὶ λαβὼν τὸ ξιφίδιον, ᾧ διεχρήσατο ἑαυτὴν ἢ γυνή,
 καὶ τῷ πτώματι προσελθὼν αὐτῆς· ἔτι γὰρ ἔκειτο
 5 ἐν φανερῷ θέαμα οἰκτιστον· ὥμοσε τὸν τε Ἄρη καὶ
 τοὺς ἄλλους θεοὺς παν ὅσον δύναται πράξειν ἐπὶ
 καταλύσει τῆς Ταρκυνίων δυναστείας, καὶ οὐτ' αὐ-
 τὸς διαλλαγῆσεσθαι πρὸς τοὺς τυράννους οὔτε τοῖς
 διαλλαττομένοις ἐπιτρέψειν, ἀλλ' ἐχθρὸν ἡγήσεσθαι
 10 τὸν μὴ ταῦτὰ βουλόμενον καὶ μέχρι θανάτου τῇ τυ-
 ραννίδι καὶ τοῖς συναγωνιζομένοις αὐτῇ διεχθρεύ-
 σειν. εἰ δὲ παραβαίῃ τὸν ὄρκον τοιαύτην αὐτῷ τε-
 λευτὴν ἡράσατο τοῦ βίου γενέσθαι καὶ τοῖς αὐτοῦ
 παισιν, οἷας ἔτυχεν ἢ γυνή.
- 15 LXXI. Ταῦτ' εἰπὼν ἐκάλει καὶ τοὺς ἄλλους
 ἅπαντας ἐπὶ τὸν αὐτὸν ὄρκον· οἱ δὲ οὐδὲν ἔτι ἐν-
 δοιάσαντες ἀνίσταντο καὶ τὸ ξίφος δεχόμενοι παρ'
 ἀλλήλων ὥμνουν. γενομένων δὲ τῶν ὀρκωμοσιῶν
 μετὰ τοῦτ' εὐθὺς ἐξήτουν τίς [αὐτοῖς] ὁ τῆς ἐπιχει-
 20 ρήσεως ἔσται τρόπος. καὶ ὁ Βροῦτος αὐτοῖς ὑποτί-
 θεται τοιάδε· Πρῶτον μὲν διὰ φυλακῆς τὰς πύλας
 ἔχωμεν, ἵνα μηδὲν τῶν ἐν τῇ πόλει λεγομένων τε καὶ
 πραττομένων κατὰ τῆς τυραννίδος αἰσθηται Ταρκύ-
 νιος, πρὶν ἢ τὰ παρ' ἡμῶν εὐτρεπῇ γενέσθαι. ἔπειτα
 25 κομίσαντες τὸ σῶμα τῆς γυναικὸς ὥς ἔστιν αἷματι
 πεφυρμένον εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ προθέντες ἐν φα-
 νερῷ συγκαλῶμεν τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν. ὅταν
 δὲ συνέλθῃ καὶ πλήθουσιν ἰδωμεν τὴν ἀγορὰν, προ-
 30 ελθὼν Λουκρήτιός τε καὶ Κολλατῖνος ἀποδυράσθω-
 σαν τὰς ἑαυτῶν τύχας ἅπαντα τὰ γενόμενα φράσαν-
 ἔπειτα τῶν ἄλλων ἕκαστος παριὼν κατηγορεῖται
 συμβάντων καὶ τοὺς πολίτας ἐπὶ τὴν ἑλευθερίαν

παρακαλείτω. ἔσται δὲ πᾶσι Ῥωμαίοις κατ' εὐχὴν, ἔάν ἴδωσιν ἡμᾶς τοὺς πατρικίους ἄρχοντας τῆς ἐλευθερίας· πολλὰ γὰρ καὶ δεινὰ πεπόνθασιν ὑπὸ τοῦ τυράννου καὶ μικρὰς ἀφορμῆς δέονται. ὅταν δὲ λάβωμεν τὸ πλῆθος ὠρουμένον καταλῦσαι τὴν μοναρχίαν, ψῆφόν τε αὐτοῖς ἀναδῶμεν ὑπὲρ τοῦ μηκέτι Ῥωμαίων Ταρκύνιον ἄρξειν καὶ τὸ περὶ τούτων δόγμα πρὸς τοὺς ἐπὶ στρατοπέδου διαπεμψώμεθα ἐν τάχει. καὶ γὰρ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες, εἰ μάθοιεν ὅτι τὰ ἐν τῇ πόλει πάντα τοῖς τυράννοις ἐστὶν ἀλλότρια, πρόθυμοι περὶ τὴν τῆς πατρίδος ἐλευθερίαν γενήσονται οὔτε ὠρεαῖς ἔτι κατεχόμενοι ὥς πρότερον οὔτε τὰς ὕβρεις τῶν Ταρκυνίου παίδων τε καὶ κολάκων φέρειν δυνάμενοι. Ταῦτα λέξαντος αὐτοῦ, παραλαβὼν τὸν λόγον Οὐαλέριος, Τὰ μὲν ἄλλα, ἔφη, ὁρθῶς ἐπι- 15 λογίζεσθαι μοι δοκεῖς, Ἰούνιε· περὶ δὲ τῆς ἐκκλησίας ἔτι βούλομαι μαθεῖν τίς ὁ καλέσων ἔσται αὐτὴν κατὰ νόμους καὶ τὴν ψῆφον ἀναδῶσιν ταῖς φράταις. ἄρχοντι γὰρ ἀποδέδοται τοῦτο πράττειν· ἡμῶν δὲ οὐδεὶς οὐδεμίαν ἀρχὴν ἔχει. Ὁ δ' ὑπολαβὼν· 20 Ἐγὼ, φησὶν, ὦ Οὐαλέριε. τῶν γὰρ Κελερίων ἄρχων εἰμὶ, καὶ ἀποδέδοταί μοι κατὰ νόμους ἐκκλησίαν ὅτε βουλομένην συγκαλεῖν. ἔδωκε δέ μοι τὴν ἀρχὴν ταύτην ὁ τύραννος μεγίστην οὖσαν ὥς ἡλιθίῳ καὶ οὗτ' εἰσομένῳ τὴν δύναμιν αὐτῆς, οὗτ' εἰ γνοίην 25 χρησομένῳ· καὶ τὸν κατὰ τοῦ τυράννου λόγον πρῶτος ἐγὼ διαθήσομαι.

LXXII. Ὡς δὲ τοῦτ' ἤκουσαν ἅπαντες ἐπήνεσάν τε καὶ ὥς ἀπὸ καλῆς ὑποθέσεως ἀρξάμενον καὶ νομίμου τὰ λοιπὰ λέγειν αὐτὸν ἤξιουν. κάκεινος εἶπεν, 30 Ἐπειδὴ ταῦτα οὕτω πράττειν ὑμῖν δοκεῖ, σκοπώμεθα πάλιν τίς ἢ τὴν πόλιν ἐπιτροπεύουσα ἀρχὴ γενήσε-

ται μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν βασιλέων καὶ ὑπὸ τίνος
 ἀποδειχθεῖσα ἀνδρὸς, καὶ ἔτι πρότερον ὅστις ἔσται
 πολιτείας κόσμος, ὃν ἀπαλλαττόμενοι τοῦ τυράννου
 καταστησόμεθα. βεβουλευσθαι γὰρ ἅπαντα βέλτιον,
 5 πρὶν ἐπιχειρεῖν ἔργῳ τηλικῷδε, καὶ μηδὲν ἀνεξέτα-
 στον ἀφείσθαι μηδὲ ἀπροβούλευτον. ἀποφαινέσθω
 δὴ περὶ τούτων ἕκαστος ὑμῶν ἃ φρονεῖ. Μετὰ τοῦτ'
 ἐλέχθησαν πολλοὶ καὶ παρὰ πολλῶν λόγοι. ἐδόκει
 δὲ τοῖς μὲν βασιλικὴν αὐτὶς καταστήσασθαι πολι-
 10 τεῖαν ἑξαριθμουμένοις ὅσα τὴν πόλιν ἐποίησαν ἀγαθὰ
 πάντες οἱ πρότεροι βασιλεῖς· τοῖς δὲ μηκέτι ποιεῖν
 ἐφ' ἐνὶ δυνάστη τὰ κοινὰ τὰς τυραννικὰς διεξιούσι
 παρανομίας, αἷς ἄλλοι τε πολλοὶ κατὰ τῶν ἰδίων πο-
 λιτῶν ἐχρήσαντο καὶ Ταρκύνιος τελευτῶν, ἀλλὰ τὸ
 15 συνέδριον τῆς βουλῆς ἀπάντων ἀποδείξαι κύριον ὥς
 ἐν πολλαῖς τῶν Ἑλληνίδων πόλεων· οἱ δὲ τούτων
 μὲν οὐδετέραν προηροῦντο τῶν πολιτειῶν, δημοκρα-
 τίαν δὲ συνεβούλευον ὥσπερ Ἀθήνησι καταστήσαι,
 τὰς ὕβρεις καὶ τὰς πλεονεξίας τῶν ὀλίγων προφερό-
 20 μενοι καὶ τὰς στάσεις τὰς γινομένας τοῖς ταπεινοῖς
 πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας, ἐλευθέρᾳ τε πόλει τὴν ἰσο-
 νομίαν ἀποφαίνοντες ἀσφαλεστάτην οὖσαν καὶ πρε-
 πωδεστάτην τῶν πολιτειῶν.

LXXIII. Χαλεπῆς δὲ καὶ δυσκρίτου τῆς αἰρέ-
 25 σεως ἅπασι φαινομένης διὰ τὰς παρακολουθούσας
 ἑκάστη τῶν πολιτειῶν κακίας, τελευταῖος παραλαβὼν
 τὸν λόγον ὁ Βροῦτος εἶπεν· Ἐγὼ δὲ, ὦ Λουκρήτιε
 καὶ Κολλατῖνε καὶ πάντες ὑμεῖς οἱ παρόντες ἄνδρες
 ἀγαθοὶ καὶ ἐξ ἀγαθῶν, καινὴν μὲν οὐδεμίαν οἶομαι
 30 δεῖν ἡμᾶς καθίστασθαι πολιτείαν κατὰ τὸ παρόν·
 ὃ τε γὰρ καιρὸς εἰς ὃν συνήγμεθα ὑπὸ τῶν πραγμά-
 των βραχὺς, ἐν ᾧ μεθαρμόσασθαι πόλεως κόσμον οὐ

ῥάδιον, ἥ τε πείρα τῆς μεταβολῆς, καὶ τὰ κράτιστα
 τύχωμεν περὶ αὐτῆς βουλευσάμενοι, σφαλερὰ καὶ
 οὐκ ἀκίνδυνος· ἐξέσται τε ἡμῖν ὕστερον ὅταν ἀπαλ-
 λαγῶμεν τῆς τυραννίδος μετὰ πλείονος ἐξουσίας καὶ
 κατὰ σχολὴν βουλευομένοις τὴν κρείττονα πολιτείαν 5
 ἀντὶ τῆς χείρονος ἐλέσθαι, εἰ δὴ τις ἄρα ἔστι κρείτ-
 των ἢς Ῥωμύλος τε καὶ Πομπίλιος καὶ πάντες οἱ
 μετ' ἐκείνους βασιλεῖς καταστησάμενοι παρέδοσαν
 ἡμῖν, ἐξ ἧς μεγάλη καὶ εὐδαίμων καὶ πολλῶν ἄρ-
 χουσα ἀνθρώπων ἡ πόλις ἡμῶν διετέλεσεν. ἃ δὲ 10
 παρακολουθεῖν εἶωθε ταῖς μοναρχίαις χαλεπὰ, ἐξ ὧν
 εἰς τυραννικὴν ὁμότητα περιστάνται καὶ δι' ἃ δυσ-
 χεραίνουσιν ἅπαντες αὐτάς, ταῦθ' ὑμῖν ἐπανορθώ-
 σασθαι τε καὶ νῦν καὶ ἵνα μὴδ' ἐξ ὕστερου γένηται
 ποτε φυλάξασθαι παραινῶ. τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα; πρῶ- 15
 τον μὲν ἐπειδὴ τὰ ὀνόματα τῶν πραγμάτων οἱ πολ-
 λοι σκοποῦσι καὶ ἀπὸ τούτων ἢ προσίενται τινα τῶν
 βλαβερῶν ἢ φεύγουσι τῶν ὠφελίμων, ἐν οἷς καὶ τὴν
 μοναρχίαν εἶναι συμβέβηκε, μεταθέσθαι τοῦνομα τῆς
 πολιτείας ὑμῖν παραινῶ, καὶ τοὺς μέλλοντας ἔξιν 20
 τὴν ἀπάντων ἐξουσίαν μῆτε βασιλεῖς ἔτι μῆτε μον-
 ἀρχους καλεῖν, ἀλλὰ μετριοτέραν τινὰ καὶ φιλαν-
 θρωποτέραν ἐπ' αὐτοῖς θέσθαι προσηγορίαν. ἔπειτα
 μὴ ποιεῖν μίαν γνώμην ἀπάντων κυρίαν, ἀλλὰ δυσὶν
 ἐπιτρέπειν ἀνδράσι τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν, ὥς Λακε- 25
 δαιμονίους πυνθάνομαι ποιεῖν ἐπὶ πολλὰς ἤδη γενεὰς,
 καὶ διὰ τοῦτο τὸ σχῆμα τοῦ πολιτεύματος ἀπάντων
 μάλιστα τῶν Ἑλλήνων εὐνομεῖσθαι τε καὶ εὐδαιμο-
 νεῖν· ἦττον γὰρ ὑβρίζεται καὶ βαρεῖς ἔσονται διαι-
 ρεθείσης τῆς ἐξουσίας διχῇ καὶ τὴν αὐτὴν ἔχοντος 30
 ἰσχὺν ἑκατέρου· αἰδώς τε ἀλλήλων καὶ κώλυσις τοῦ
 καθ' ἡδονὴν ζῆν φιλοτιμία τε πρὸς ἀρετῆς δόκησιν

ἐκ ταύτης γένοιτ' ἂν ἐκάστῳ τῆς ἰσοτίμου δυναστείας
μάλιστα.

- LXXIII. Τῶν τε παρασῆμων ἃ τοῖς βασιλεῦσιν
ἀποδέδοται πολλῶν ὄντων, εἴ τινα λυπηρὰς ὄψεις
5 καὶ ἐπιφθόρους τοῖς πολλοῖς παρέχεται, τὰ μὲν μειώ-
σαι, τὰ δ' ἀφελεῖν ἡμᾶς οἴομαι δεῖν· τὰ σκῆπτρα ταυτὶ
λέγω καὶ τοὺς χρυσοῦς στεφάνους καὶ τὰς ἀλουργεῖς
καὶ χρυσοσῆμους ἀμπεχόνας, πλὴν εἰ μὴ κατὰ και-
ροὺς τινὰς ἐορταίους καὶ ἐν πομπαῖς θριαμβῶν, ὅτε
10 αὐτὰ τιμῆς θεῶν ἔνεκα λήφονται· λυπήσει γὰρ οὐ-
δένα ἔαν γένηται σπάνια· θρόνον δὲ τοῖς ἀνδράσιν
ἐλεφάντινον ἐν ᾧ καθεζόμενοι δικάσουσι καὶ λευ-
κὴν ἐσθῆτα περιπόρφυρον καὶ τοὺς προηγουμένους
ἐν ταῖς ἐξόδοις δώδεκα πελέκεις καταλιπεῖν. ἔτι πρὸς
15 τούτοις, ὃ πάντων οἴομαι τῶν εἰρημένων χρησιμώ-
τατον ἔσεσθαι καὶ τοῦ μὴ πολλὰ ἔξαμαρτάνειν τοὺς
παραληφόμενους τὴν ἀρχὴν αἰτιώτατον, μὴ διὰ βίου
τοὺς αὐτοὺς ἔαν ἄρχειν· χαλεπὴ γὰρ ἅπασιν ἀόρι-
στος ἀρχὴ καὶ μηδεμίαν ἐξέτασιν διδοῦσα τῶν πρατ-
20 τομένων, ἐξ ἧς φύεται τυραννίς· ἀλλ' εἰς ἐνιαύσιον
χρόνον ὥς παρ' Ἀθηναίοις γίνεται τὸ κράτος τῆς
ἀρχῆς συνάγειν. τὸ γὰρ ἐν μέρει τὸν αὐτὸν ἄρχειν
τε καὶ ἄρχεσθαι καὶ πρὸ τοῦ διαφθαρεῖν τὴν διά-
νοιαν ἀφίστασθαι τῆς ἐξουσίας συστέλλει τὰς αὐθά-
25 δεις φύσεις καὶ οὐκ ἔῃ μεθύσκεσθαι ταῖς ἐξουσίαις
τὰ ἥθη. ταῦθ' ἡμῖν καταστησαμένοις ὑπάρξει τὰ
μὲν ἀγαθὰ καρποῦσθαι τῆς βασιλικῆς πολιτείας, τῶν
δὲ παρακολουθούντων αὐτῇ κακῶν ἀπηλλάχθαι. ἵνα
δὲ καὶ τοῦνομα τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας πάτριον ὑπάρ-
30 χον ἡμῖν καὶ σὺν οἰωνοῖς αἰσίοις θεῶν ἐπικυρωσάν-
των παρεληλυθὸς εἰς τὴν πόλιν αὐτῆς ἔνεκα τῆς
ὀσίας φυλάττηται, ἱερῶν ἀποδεικνύσθω τις [ἀεὶ] βα-

σιλεύς, ὁ τὴν τιμὴν ταύτην ἔξω διὰ βίου, πάσης ἀπολελυμένος πολεμικῆς καὶ πολιτικῆς ἀσχολίας, ἐν τούτῳ μόνον ἔχων ἔργον ὥσπερ ὁ βασιλεὺς, τὴν ἡγεμονίαν τῶν θυηπολιῶν, ἄλλο δ' οὐδέν.

LXXV. Ὁν δὲ τρόπον ἔσται τούτων ἕκαστον 5
ἀκούσατέ μου· συνάξω μὲν ἐγὼ τὴν ἐκκλησίαν, ὥσ-
περ ἔφην, ἐπειδὴ συγκεχώρηταί μοι κατὰ νόμους,
καὶ γνώμην εἰσηγήσομαι· φεύγειν Ταρκύνιον ἅμα
τοῖς παισὶ καὶ τῇ γυναικὶ πόλεώς τε καὶ χώρας τῆς
Ῥωμαίων εἰργομένους τὸν αἰὲ χρόνον καὶ γένος τὸ 10
ἐξ αὐτῶν· ὅταν δ' ἐπιψηφίσωσι τὴν γνώμην οἱ πο-
λίται, δηλώσας αὐτοῖς ἣν διανοοῦμεθα καταστή-
σασθαι πολιτείαν μεσοβασιλέα ἐλοῦμαι τὸν ἀποδεί-
ξοντα τοὺς παραληψομένους τὰ κοινὰ, καὶ αὐτὸς 15
ἀποθήσομαι τὴν τῶν Κελερίων ἀρχήν. ὁ δὲ καταστα-
θεὶς ὑπ' ἐμοῦ μεσοβασιλεὺς συναγαγὼν τὴν λοχίτιν
ἐκκλησίαν ὀνομασάτω τε τοὺς μέλλοντας ἔξω τὴν
ἐνιαύσιον ἡγεμονίαν καὶ ψῆφον ὑπὲρ αὐτῶν τοῖς πο-
λίταις δότω· ἐὰν δὲ τοῖς πλείοσι δόξη λόχοις κυρίαν 20
εἶναι τὴν τῶν ἀνδρῶν αἵρεσιν, καὶ τὰ μαντεύματα
γένηται περὶ αὐτῶν καλὰ, τοὺς πελέκεις οὗτοι παρα-
λαβόντες καὶ τὰ λοιπὰ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας σύμ-
βολα πραττέωσαν ὅπως ἐλευθέραν οἰκήσομεν τὴν
πατρίδα καὶ μηκέτι κάθοδον ἔξουσιν εἰς αὐτὴν Ταρ-
κύνιοι· πειράσσονται γὰρ εὖ ἴστε καὶ πειθοῖ καὶ βίᾳ 25
καὶ δόλῳ καὶ παντὶ ἄλλῳ τρόπῳ παρελθεῖν πάλιν
ἐπὶ τὴν δυναστείαν, ἐὰν μὴ φυλαττώμεθα αὐτοὺς.
Ταυτὶ μὲν οὖν ἐστὶ τὰ μέγιστα καὶ κυριώτατα ὧν
ὑμῖν ἐν τῷ παρόντι λέγειν ἔχω καὶ παραινεῖν· τὰ δὲ
κατὰ μέρος πολλὰ ὄντα καὶ οὐ ῥάδια νῦν δι' ἀκρι- 30
βείας ἔξετασθῆναι· συνήγμεθα γὰρ εἰς καιρὸν ὀξύν·
ἐπ' αὐτοῖς οἶομαι δεῖν ποιῆσαι τοῖς παραληψομένοις

τὴν ἀρχήν. σκοπεῖσθαι μέντοι φημι χρῆναι τοὺς ἀνδρας ἅπαντα μετὰ τοῦ συνεδρίου τῆς βουλής, ὥσπερ οἱ βασιλεῖς ἐποιοῦν, καὶ μηδὲν πράττειν δίχα ὑμῶν καὶ τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ φέρειν εἰς τὸν δῆμον, ὡς
 5 τοῖς προγόνοις ὑμῶν ποιεῖν ἔθος ἦν, μηδενὸς ἀφαιρουμένων αὐτὸν ὧν ἐν τοῖς πρότερον καιροῖς κύριος ἦν. οὕτω γὰρ αὐτοῖς ἀσφαλέστατα καὶ κάλλιστα ἔξει τὰ τῆς ἀρχῆς.

- LXXVI. Ταύτην ἀποδειξαμένου τὴν γνώμην ⁸²
 10 Ἰουνίου Βρούτου πάντες ἐπήνεσαν, καὶ αὐτίκα περὶ τῶν παραληφόμενων τὰς ἡγεμονίας ἀνδρῶν βουλευόμενοι μεσοβασιλέα μὲν ἔκριναν ἀποδειχθῆναι Σπόριον Λουκρήτιον τὸν πατέρα τῆς διαχρησαμένης ἐαυτῇ· ὑπ' ἐκείνου δὲ τοὺς ἔξοντας τὴν τῶν βασιλέων
 15 ἐξουσίαν ὀνομασθῆναι Λεύκιον Ἰούνιον Βρούτον καὶ Λεύκιον Ταρκύνιον Κολλατίνον. τοὺς δὲ ἄρχοντας τούτους ἔταξαν καλεῖσθαι κατὰ τὴν ἐαυτῶν διάλεκτον κωνσούλας· τοῦτο μεθερμηνευόμενον εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶττιαν τοῦνομα συμβούλους ἢ προβούλους
 20 δύνатаι δηλοῦν, κωνσίλια γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὰς συμβουλὰς καλοῦσιν· ὕπατοι δὲ ὑφ' Ἑλλήνων ἀνὰ χρόνον ὀνομάσθησαν ἐπὶ τοῦ μεγέθους τῆς ἐξουσίας, ὅτι πάντων τε ἄρχουσι καὶ τὴν ἀνωτάτω χάραν ἔχουσι.
 τὸ γὰρ ὑπερέχον καὶ ἄκρον ὕπατον ἐκάλουν οἱ πα-
 25 λαιοί. ταῦτα βουλευσάμενοί τε καὶ καταστησάμενοι καὶ τοὺς θεοὺς εὐχαῖς λιτανεύσαντες συλλαβέσθαι σφίσιν ὁσίων καὶ δικαίων ἔργων ἐφιεμένοις, ἐξήεσαν εἰς τὴν ἀγοράν. ἡκολούθουν δὲ αὐτοῖς οἱ θεράποντες ἐπὶ κλίνης μέλασιν ἀμφίοις ἐστρωμένης κομίζον-
 30 τες ἀθεράπευτόν τε καὶ πεφυρμένην αἷματι τὴν νεκράν· ἦν πρὸ τοῦ βουλευτηρίου τεθῆναι κελεύσαντες ὑψηλὴν καὶ περιφανῆ συνεκάλουν τὸν δῆμον εἰς ἐκ-

ι τρώσιν. ὄχλου δὲ συναχθέντος οὐ μόνον τοῦ κατ' ἀγορὰν τότε ὄντος, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατὰ τὴν πόλιν ὄλην· διεξήεσαν γὰρ οἱ κήρυκες διὰ τῶν στενωπῶν τὸν δῆμον εἰς τὴν ἀγορὰν καλοῦντες· ἀναβὰς ὁ Βροῦτος ἐνθα τοῖς συνάγουσι τὰς ἐκκλησίας δημηγορεῖν ἔθος ἦν, καὶ τοὺς πατρικίους παραστησάμενος ἔλεξε τοιαύδε.

LXXVII. Ὅτι ἀναγκαίων καὶ καλῶν πραγμάτων τοὺς λόγους μέλλων πρὸς ὑμᾶς ποιεῖσθαι, ἄνδρες πολῖται, περὶ ἑμαυτοῦ πρῶτον ὀλίγα βούλομαι προειπεῖν· ἴσως γάρ τιςιν ὑμῶν, μᾶλλον δ' ἀκριβῶς οἶδα ὅτι πολλοῖς τεταράχθαι δόξω τὴν διάνοιαν, ἀνὴρ οὐ φρενήρης περὶ τῶν μεγίστων ἐπιχειρῶν λέγειν, ὃ κηδεμόνων οὐχ ὑγιαίνουντι δεῖ. ἴστε δὴ τὴν κοινὴν ὑπόληψιν, ἣν περὶ ἐμοῦ πάντες εἴχετε ὡς ἡλι-
3 θίου, ψευδῇ γενομένην καὶ οὐχ ὑπ' ἄλλου τινὸς κατασκευασθεῖσαν, ἀλλ' ὑπ' ἐμοῦ. ὁ δὲ ἀναγκάσας με μήθ' ὡς ἡ φύσις ἡξίου μήθ' ὡς ἥρωστέ μοι ξῆν, ἀλλ' ὡς Ταρκύνιω τε ἣν βουλομένῳ καὶ μοι συνοίσειν ἔδοξεν, ὁ περὶ τῆς ψυχῆς φόβος ἦν. πατέρα γάρ μου Ταρκύνιος ἀποκτείνας ἅμα τῷ παραλαβεῖν τὴν ἀρ-
20 χὴν, ἵνα τὴν οὐσίαν αὐτοῦ κατάσχοι πολλὴν σφόδρα οὖσαν, καὶ ἀδελφὸν πρεσβύτερον, ὃς ἔμελλε τιμωρῆσειν τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς εἰ μὴ γένοιτο ἐκ ποδῶν, ἀφανεῖ θανάτῳ διαχρησάμενος, οὐδ' ἐμοῦ δῆλος ἦν φειδόμενος ἐρήμου τῶν ἀναγκαιοτάτων γεγονότος, εἰ μὴ τὴν ἐπίθετον ἐσκηψάμην μωρίαν. τοῦτό με τὸ πλάσμα πιστευθὲν ὑπὸ τοῦ τυράννου μὴ ταῦτά πα-
θεῖν ἐκείνοις ἐρρύσατο καὶ μέχρι τοῦ παρόντος διασέσωκε χρόνου· νῦν δὲ αὐτὸ πρῶτον, ἥκει γὰρ ὁ και-
30 ρὸς ὃν εὐχόμεν τε καὶ προσεδεχόμεν, πέμπτον ἤδη τοῦτο καὶ εἰκοστὸν ἔτος φυλάξας ἀποτίθεμαι. καὶ τὰ μὲν περὶ ἐμοῦ τοσαῦτα.

LXXVIII. Τὰ δὲ κοινὰ, ὑπὲρ ὧν ὑμᾶς εἰς ἐκ- 824
 κλησίαν συνεκάλεσα, ταῦτ' ἐστί. Ταρκύνιον οὔτε
 κατὰ τοὺς πατρίους ἡμῶν ἐθισμοὺς καὶ νόμους τὴν
 δυναστείαν κατασχόντα, οὔτ' ἐπειδὴ κατέσχευεν ὅπως
 5 ἴδῃ ποτε λαβὼν καλῶς αὐτῇ καὶ βασιλικῶς χρῶμενον,
 ἀλλ' ὑπερβεβληκότα πάντας ὕβρει τε καὶ παρανομίᾳ
 τοὺς ὅπου δὴ ποτε γενομένους τυράννους, ἀφελέσθαι
 τὴν ἐξουσίαν βεβουλεύμεθα [νῦν] συνελθόντες οἱ
 πατρίκιοι, πάλαι μὲν δέον, ἐν καιρῷ δὲ νῦν αὐτὸ
 10 ποιοῦντες ἐπιτηδεῖω, ὑμᾶς τ', ὧς δημόται, συνεκα-
 λέσαμεν, ἵνα τὴν προαίρεσιν ἀποδειξάμενοι τὴν ἐαν-
 τῶν συναγωνιστὰς ἀξιόσωμεν ἡμῖν γενέσθαι, πρῶ-
 τοντας ἐλευθερίαν τῇ πατρίδι, ἧς οὔτε πρότερον ἡμῖν
 ἐξεγένετο μεταλαβεῖν ἐξ οὗ Ταρκύνιος τὴν ἀρχὴν
 15 κατέσχευεν, οὔθ' ὕστερον ἐὰν νῦν μαλακισθῶμεν ἐξέ-
 σται. εἰ μὲν οὖν χρόνον εἶχον ὅσον ἐβουλόμην, ἢ
 πρὸς ἀγνοοῦντας ἐμελλον λέγειν, ἀπάσας διεξῆλθον
 ἂν τὰς τοῦ τυράννου παρανομίας, ἐφ' αἷς οὐχ ἅπαξ,
 ἀλλὰ πολλάκις [εἶη] ἅπασι δίκαιος ἀπολωλέναι· ἐπειδὴ 825
 20 δὲ ὅ τε καιρὸς ὃν τὰ πράγματά μοι δίδωσι βραχύς,
 ἐν ᾧ λέγειν μὲν ὀλίγα δεῖ, πράττειν δὲ πολλὰ, καὶ
 πρὸς εἰδότας οἱ λόγοι, τὰ μέγιστα καὶ φανερώτατα
 τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ ἀπολογίας οὐδεμιᾶς δυνάμενα
 τυχεῖν, ταῦθ' ὑμᾶς ὑπομνήσω.

25 LXXVIII. Οὗτός ἐστιν, ἄνδρες πολῖται, ὁ Ταρ-
 κύνιος ὁ πρὸ τοῦ παραλαβεῖν τὴν ἀρχὴν Ἀρροντα
 τὸν γνήσιον ἀδελφὸν, ὅτι πονηρὸς οὐκ ἐβούλετο
 γενέσθαι, φαρμάκοις διαχρησάμενος, συνεργὸν εἰς
 τοῦτο τὸ μῦσος λαβὼν τὴν ἐκείνου γυναῖκα, τῆς δὲ
 30 αὐτῷ συνοικούσης ἀδελφὴν, ἣν ἐμοίχευεν ὁ θεοῖς
 ἐχθρὸς ἔτι καὶ πάλαι· οὗτος ὁ τὴν γαμετὴν γυναῖκα
 σῶφρονα καὶ τέκνων κοινωνὸν γεγονυῖαν, ἐν ταῖς

αὐταῖς ἡμέραις καὶ διὰ τῶν αὐτῶν φαρμάκων ἀπο-
 κτείνας· [ὅς] οὐδ' ἀφοσιώσασθαι τῶν φαρμακειῶν
 6 ἀμφοτέρων τὰς διαβολὰς, ὥς οὐχ ὑφ' ἑαυτοῦ γενο-
 μένων, ἡξίωσεν ἐλεεινῷ χρησάμενος σχήματι καὶ μι-
 κρᾷ προσποιήσῃ πένθους, ἀλλ' εὐθὺς ἅμα τῷ αὐτὰ 5
 διαπράξασθαι τὰ θαυμαστὰ ἔργα, πρὶν ἢ μαρανθῆ-
 ναι τὰς ὑποδεξαμένας τὰ δύστηνα σώματα πυρᾶς,
 φίλους εἰστία καὶ γάμους ἐπετέλει καὶ τὴν ἀνδρο-
 φόνον νύμφην ἐπὶ τὸν τῆς ἀδελφῆς θάλαμον ἤγετο
 τὰς ἀπορρήτους ἐμπεδῶν πρὸς αὐτὴν ὁμολογίας· 10
 ἀνόσια καὶ ἐξάριστα καὶ οὔτε Ἑλλάδος οὔτε βαρβά-
 ρου γῆς οὐδαμῶτι γινόμενα πρῶτος εἰς τὴν Ῥωμαίων
 πόλιν εἰσαγαγὼν καὶ μόνος. οἷα δ' ἐξεργάσατο, ᾧ
 δημόται, τὰ περιβόητα καὶ δεινὰ περὶ τοὺς κηδεστὰς
 7 ἀμφοτέρους ἐπιχειρήματα ἐπὶ ταῖς δυσμαῖς ὄντας ἤδη 15
 τοῦ βίου; Σερούιον μὲν Τύλλιον τὸν ἐπιεικέστατον
 τῶν βασιλέων καὶ πλείστα ὑμᾶς εὖ ποιήσαντα φα-
 νερώς ἀποσφάξας, καὶ οὗτ' ἐκκομιδῆς οὔτε ταφῆς
 ἐάσας νομίμου τὸ σῶμα τυχεῖν· Ταρκυνίαν δὲ τὴν
 ἐκείνου γυναῖκα, ἣν προσῆκεν αὐτῷ τιμᾶν ὥσπερ 20
 μητέρα, πατρὸς ἀδελφὴν οὔσαν καὶ σπουδαίαν περὶ
 αὐτὸν γενομένην, πρὶν ἢ πενθῆσαι καὶ τὰ νομιζό-
 μενα τῷ κατὰ γῆς ἀνδρὶ ποιῆσαι τὴν ἀθλίαν ἀγχόνῃ
 διαχρησάμενος, ὑφ' ᾧ ἐσώθη καὶ παρ' οἷς ἐτράφη
 καὶ οὖς διαδέξεσθαι μετὰ τὴν τελευτὴν ἔμελλεν ὀλίγον 25
 ἀναμείνας, ἕως ὃ κατὰ φύσιν αὐτοῖς παραγένηται
 θάνατος.

LXXX. Ἀλλὰ τί τούτοις ἐπιτιμῶ, τοσαύτας ἔχων
 αὐτοῦ παρανομίας κατηγορεῖν ἔξω τῶν εἰς τοὺς συγ-
 γενεῖς καὶ κηδεστὰς γενομένων, τὰς εἰς τὴν πατρίδα 30
 καὶ πάντας ἡμᾶς ἐπιτελεσθείσας, εἰ δὴ καὶ παρα-
 28 νομίας δεῖ καλεῖν αὐτάς, ἀλλ' οὐκ ἀνατροπὰς καὶ

ἀφανισμοὺς ἀπάντων τῶν τε νομίμων καὶ τῶν ἐθῶν;
 ἀντίκα τὴν ἡγεμονίαν, ἵν' ἀπὸ ταύτης ἄρξωμαι, πῶς
 παρέλαβεν; ἄρα γε ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ γενόμενοι βα-
 σιλεῖς; πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ἐκεῖνοι μὲν γε
 5 ἅπαντες ὑφ' ὑμῶν ἐπὶ ταῖς δυναστείαις παρήγοντο
 κατὰ τοὺς πατρίους ἐθισμοὺς καὶ νόμους· πρῶτον
 μὲν ψηφίσματος ὑπὸ τῆς βουλῆς γραφέντος, ἥ περὶ
 πάντων ἀποδέδοται τῶν κοινῶν προβουλεύειν· ἔπειτα
 μεσοβασιλέων αἰρεθέντων, οἷς ἐπιτρέπει τὸ συνέ-
 10 δριον ἐκ τῶν ἀξίων τῆς ἀρχῆς διαγινῶναι τὸν ἐπιτη-
 δεϊότατον· μετὰ ταῦτα ψῆφον ἐπενέγκαντος ἐν ἀρχαι-
 ρεσίαις τοῦ δήμου, μέθ' ἧς ἅπαντα ἐπικυροῦσθαι
 βούλεται τὰ μέγιστα ὁ νόμος· ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις
 οἰωνῶν καὶ σφαγίων καὶ τῶν ἄλλων σημείων καλῶν
 15 γενομένων, ὧν χωρὶς οὐθέν ἂν γένοιτο τῆς ἀνθρω-
 πίνης σπουδῆς καὶ προνοίας ὄφελος. φέρε δὴ τί
 τούτων οἶδέ τις ὑμῶν γενόμενον, ὅτε τὴν ἀρχὴν
 Ταρκύνιος ἐλάμβανε; ποῖον προβούλευμα συνεδρίου;
 τίνα μεσοβασιλέων διάγνωσιν; ποίαν δήμου ψηφοφο-
 20 ρίαν; ποίους οἰωνοὺς αἰσίους; οὐ λέγω ταῦτα πάντα,
 καίτοι δέον, εἰ γοῦν ἔμελλεν ἔξειν καλῶς, μὴδὲν
 τῶν ἐν ἔθει καὶ κατὰ τοὺς νόμους παραλελειφθαι,
 ἀλλ' ἐάν τις ἐν μόνον ἔχῃ τούτων ἐπιδεῖξαι γεγονός,
 οὐκ ἀξιῶ τὰ παραλειφθέντα συκοφαντεῖν. πῶς οὖν
 25 παρῆλθεν ἐπὶ τὴν δυναστείαν; ὅπλοις καὶ βίᾳ καὶ
 πονηρῶν ἀνθρώπων συνωμοσίαις, ὡς τυράννοις ἔθος,
 ἀκόντων ὑμῶν καὶ δυσχεραινόντων. φέρε, ἀλλ'
 ἐπειδὴ κατέσχε τὴν δυναστείαν ὁπωσδήποτε λαβὼν,
 30 ἄρα βασιλικῶς αὐτῇ κέχρηται ξηλῶν τοὺς προτέρους
 ἡγεμόνας, οἳ λέγοντές τε καὶ πράττοντες τοιαῦτα διε-
 τέλουν, ἐξ ὧν εὐδαιμονεστέραν τε καὶ μέλζω τὴν πό-
 λιν τοῖς ἐπιγινομένοις παρέδοσαν ἢς αὐτοὶ παρέλα-

βον; καὶ τίς ἂν ὑγιαίνων ταῦτα φήσειεν, ὁρῶν ὡς οἰκτρῶς καὶ κακῶς ἅπαντες ὑπ' αὐτοῦ διατεθείμεθα;

LXXXI. Τὰς μὲν οὖν ἡμετέρας τῶν πατρικίων συμφορὰς, ἃς καὶ τῶν πολεμίων ἂν τις μαθὼν δακρύσειε, σιωπῶ, οἱ γενόμενοι μὲν ἐκ πολλῶν λελείμεθα, ταπεινοὶ δ' ἐκ μεγάλων γεγόναμεν, εἰς πενίαν δὲ καὶ δεινὴν ἀπορίαν ἤκομεν ἐκ πολλῶν καὶ μακαρίων ἐκπεσόντες ἀγαθῶν. οἱ λαμπροὶ δ' ἐκεῖνοι καὶ δεινοὶ καὶ μεγάλοι, δι' οὓς ἐπιφανὴς ἡ πόλις ἡμῶν ποτε ἦν, οἱ μὲν ἀπολώλασιν, οἱ δὲ φεύγουσι τὴν πατριδα. ἀλλὰ τὰ ὑμέτερα πρᾶγματα, ὧς δημόται, πῶς ἔχει; οὐκ ἀφήρηται μὲν ὑμῶν τοὺς νόμους, ἀφήρηται δὲ τὰς ἐφ' ἱερὰ καὶ θυσίας συνόδους, πέπαυκε δὲ τοὺς ἀρχαιρεσιάζοντας καὶ ψηφοφοροῦντας καὶ περὶ τῶν κοινῶν ἐκκλησιάζοντας, ἀναγκάζει δὲ ὅσα δούλους ἀργυρωνήτους αἰσχύνης ἄξια ταλαιπωρεῖν λατομοῦντας ὑλοτομοῦντας ἀχθοφοροῦντας, ἐν ταρτάροις καὶ βαράθροις δαπανωμένους, ἀνάπαυσιν τῶν κακῶν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην λαμβάνοντας; τίς οὖν ὄρος ἔσται τῶν συμφορῶν, καὶ μέχρι τίνος χρόνου ταῦτα πάσχοντες ὑπομενουῖμεν, καὶ πότε τὴν πάτριον ἐλευθερίαν ἀνακτησόμεθα; ὅταν ἀποθάνῃ Ταρκύνιος; νῆ Δία. καὶ τί πλέον ἡμῖν ἔσται τότε, τί δ' οὐ χειρόν; τρεῖς γὰρ ἐξ ἐνὸς Ταρκυνίους ἐξομεν πολλῷ μικροτέρους τοῦ πατρός. ὅπου γὰρ ὁ γενόμενος ἐξ ἰδιώτου τύραννος καὶ ὁπὲ ἀρξάμενος πονηρὸς εἶναι, πᾶσαν ἀκριβῶς διεξήλασε τὴν τυραννικὴν κακίαν, ποδαπούς χρηὴ νομίζειν ἔσεσθαι τοὺς ἐξ ἐκείνου φύντας, οἷς πονηρὸν μὲν γένος, πονηραὶ δὲ τροφαί, πο³² λιτικὸν δὲ καὶ μέτριον οὐδὲν οὔτ' ἰδεῖν ἐξεγένετο πῶποτε πραττόμενον οὔτε μαθεῖν; ἵνα δὲ μὴ μαντεύσθε τὰς καταράτους αὐτῶν φύσεις, ἀλλ' ἀκριβῶς

μάθητε οἷους σκύλακας ὑμῖν ἡ Ταρκυνίου τυραννὶς ὑποτρέφει, θεάσασθε ἔργον ἑνὸς αὐτῶν τοῦ πρεσβυτάτου.

- LXXXII. Αὕτη Σπορίου μὲν ἐστὶ Λουκρητίου
 5 θυγάτηρ, ~~ὃν ἀπέδειξε τῆς πόλεως~~ ἐπαρχον ὁ τύραννος ἐξιὼν ἐπὶ τὸν πόλεμον, Ταρκυνίου δὲ Κολλατίνου γυνὴ τοῦ συγγενοῦς τῶν τυράννων καὶ πολλὰ ὑπὲρ αὐτῶν κακοπαθήσαντος. αὕτη μέντοι σωφρονεῖν βουλομένη καὶ τὸν ἄνδρα τὸν ἑαυτῆς φιλοῦσα,
 10 ὥσπερ ἀγαθῇ προσήκει γυναικί, ξενιζομένου παρ' αὐτῇ Σέξτου διὰ τὴν συγγένειαν τῇ παρελθούσῃ νυκτὶ, Κολλατίνου δὲ τότε ἀποδημοῦντος ἐπὶ στρατοπέδου, τὴν ἀκόλαστον ὕβριν τῆς τυραννίδος οὐκ ἐδυνήθη διαφυγεῖν, ἀλλ' ὥσπερ αἰχμάλωτος ὑπ'
 15 ἀνάγκης κρατηθεῖσα ὑπέμεινεν ὅσα μὴ θέμις ἔλευθέρα γυναικὶ παθεῖν. ἐφ' οἷς ἀγανακτοῦσα καὶ ἀφόρητον ἡγουμένη τὴν ὕβριν, ἐπειδὴ πρὸς τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς τὰς κατασχούσας αὐτὴν ἀνάγκας διεξῆλθε, πολλὰς ποιησαμένη δεήσεις καὶ
 20 ἀράς, ἵνα τιμωροὶ τοῖς κακοῖς αὐτῆς γένοιντο καὶ τὸ κεκρυμμένον ὑπὸ τοῖς κόλποις ξίφος σπασαμένη τοῦ πατρὸς ὄρωντος, ὧ δημόται, διὰ τῶν ἑαυτῆς σπλάγχνων ἔβαψε τὸν σίδηρον. ὧ θαυμαστὴ σὺ καὶ πολλῶν ἐπαίνων ἀξία τῆς εὐγενοῦς προαιρέσεως, οἷχῃ
 25 καὶ ἀπόλῳας οὐχ ὑπομείναςα τυραννικὴν ὕβριν, ἀπάσας ὑπεριδοῦσα τὰς ἐν τῷ ξῆν ἡδονὰς, ἵνα σοι μηδὲν ἔτι τοιοῦτον συμβῇ παθεῖν. ἔπειτα σὺ μὲν, ὦ Λουκρητία, γυναικείας τυχοῦσα φύσεως ἀνδρὸς εὐγενοῦς φρόνημα ἔσχες, ἡμεῖς δὲ ἄνδρες γενόμενοι
 30 γυναικῶν χεῖρους ἀρετῇ γενησόμεθα; καὶ σοὶ μὲν, ὅτι μίαν ἐτυραννήθης νύκτα ἀφαιρεθεῖσα τὴν ἀμίαντον αἰδῶ μετὰ βίας, ἡδίων καὶ μακαριώτερος ἔδοξεν

ὁ θάνατος εἶναι τοῦ βίου, ἡμῖν δὲ ἄρ' οὐ παραστή-
 σεται τὸ αὐτὸ τοῦτο ὑπολαβεῖν, ὧν Ταρκύνιος οὐ
 μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη
 τυραννῶν, πάσας ἀφήρηται τὰς ἐν τῷ ξῆν ἡδονὰς
 ἐλευθερίαν ἀφελόμενος, οὐκ ἔστιν ἡμῖν, ὥς δημόται, 5
 βιωτὸν ἐν τοιούτοις κυλινδουμένοις κακοῖς, ἐκείνων
 τῶν ἀνδρῶν οὓσιν ἀπογόνους, οἳ τὰ δίκαια τάττειν
 ἠξιοῦν τοῖς ἄλλοις καὶ πολλοὺς ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ δόξης
 ἤρατο κινδύνους· ἀλλὰ θνεῖν θάτερον ἅπασιν αἰρε-
 τέον, ἢ βίον ἐλεύθερον, ἢ θάνατον ἐνδοξον. ἦκει δὲ 10
 καιρὸς οἷον εὐχόμεθα, μεθεσθηκότες μὲν ἐκ τῆς πό-
 λεως Ταρκυνίου, ἡγουμένων δὲ τῆς ἐπιχειρήσεως
 τῶν πατρικίων, οὐδενὸς δ' ἡμῖν ἐλλείψοντος, ἐὰν ἐκ
 προθυμίας χωρήσωμεν ἐπὶ τὰ ἔργα, οὐ σωματῶν, οὐ
 χρημάτων, οὐκ ὀπλων, οὐ στρατηγῶν, οὐ τῆς ἄλλης 15
 τῆς εἰς τὰ πολέμια παρασκευῆς· μεστὴ γὰρ ἀπάντων
 ἡ πόλις, αἰσχροὺς τε Οὐολούσκων καὶ Σαβίνων καὶ
 μυρῶν ἄλλων ἄρχειν ἀξιοῦν, αὐτοὺς δὲ δουλεύον-
 τας ἐτέροις ὑπομένειν, καὶ περὶ μὲν τῆς Ταρκυνίου
 πλεονεξίας πολλοὺς ἀναιρεῖσθαι πολέμους, περὶ δὲ 20
 τῆς ἐαυτῶν ἐλευθερίας μηδένα.

LXXXIII. Τίσιν οὖν ἀφορμαῖς εἰς τὰ πράγματα
 χρησόμεθα καὶ ποίαις συμμαχίαις; τοῦτο γὰρ λοι-
 πὸν εἰπεῖν. πρῶταις μὲν ταῖς παρὰ τῶν θεῶν ἐλπί-
 σιν, ὧν ἱερὰ καὶ τεμένη καὶ βωμοὺς μαιίνει Ταρκύ- 25
 νιος ταῖς αἰμοφύρτοις χερσὶ καὶ παντὸς ἐμφυλίου
 γεμούσαις ἄγους θυσιῶν καὶ σπονδῶν καταρχόμε-
 νος· ἔπειτα ταῖς ἐξ ἡμῶν αὐτῶν οὔτε ὀλίγων ὄντων
 οὔτε ἀπείρων πολέμου· πρὸς δὲ τούτοις ταῖς παρὰ
 τῶν συμμάχων ἐπικουρίαις, οἳ μὴ καλούντων μὲν 30
 ἡμῶν οὐδὲν ἀξιώσουσι πολυπραγμονεῖν, ἐὰν δ' ἄρε-
 τῆς ὁρῶσι μεταποιοιμένους ἄσμενοι συναροῦνται τοῦ

πολέμου· τυραννὶς γὰρ ἅπασιν ἐχθρὰ τοῖς βουλομέ-
 νοις ἐλευθέροις εἶναι. εἰ δέ τινες ὑμῶν τοὺς ἐπὶ
 στρατοπέδου συνόντας ἅμα Ταρκυνίῳ πολίτας δεδοί-
 κασιν, ὥς ἐκείνῳ μὲν συναγωνιούμενους, ἡμῖν δὲ
 5 πολεμήσοντας, οὐκ ὁρθῶς δεδοίκασι. βαρεῖα γὰρ
 καὶ κείνοις ἢ τυραννὶς, καὶ ἔμφυτος ἅπασιν ἀνθρώ-
 ποις ὁ τῆς ἐλευθερίας πόθος, καὶ πᾶσα μεταβολῆς
 πρόφασις τοῖς δι' ἀνάγκην ταλαιπωροῦσιν ἱκανή
 οὖς, εἰ ψηφίσεσθε τῇ πατρίδι βοηθεῖν, οὐ φόβος ὁ
 10 καθ' ἑξῆς ἐσται παρὰ τοῖς τυράννοις, οὐ χάρις, οὐχ
 ἕτερόν τι τῶν βιαζομένων ἢ πειθόντων ἀνθρώπους τὰ
 μὴ δίκαια πράττειν. εἰ δέ τιςιν αὐτῶν ἄρα διὰ κακὴν
 φύσιν ἢ πονηρὰς τροφὰς τὸ φιλοτύραννον ἐμπέφυκεν
 οὐ πολλοῖς οὔσι μὰ Δία, μεγάλαις καὶ τούτους ἀνάγ-
 15 καὶς ζεύξομεν, ὥστ' ἐκ πονηρῶν γενέσθαι χρηστούς·
 ὄμηρα γὰρ αὐτῶν ἔχομεν ἐν τῇ πόλει τέκνα καὶ γυ-
 ναῖκας καὶ γονεῖς, ἃ τιμιώτερα τῆς ἰδίας ἐστὶν ἐκά-
 στῳ ψυχῆς. ταῦτά τε οὖν αὐτοῖς ἀποδώσειν, ἐὰν
 ἀποστῶσι τῶν τυράννων, ὑπισχνούμενοι καὶ ἄδειαν
 20 ὧν ἡμαρτον ψηφιοζόμενοι ῥαδίως πείσομεν. ὥστε
 θαρροῦντες, ὧς δημόται, καὶ ἀγαθὰς ἔχοντες ὑπὲρ
 τῶν μελλόντων ἐλπίδας χωρεῖτε πρὸς τὸν ἀγῶνα,
 κάλλιστον ὧν πώποτε ἤρασθε πολέμων τόνδε ὑπο-
 στησόμενοι. ἡμεῖς μὲν οὖν, ὧς θεοὶ πατρῶι, φύ-
 25 λακες ἀγαθοὶ τῇσδε τῆς γῆς, καὶ δαίμονες, οἱ τοὺς
 πατέρας ἡμῶν λελόγγατε, καὶ πόλι θεοφιλεστάτη
 πόλεων, ἐν ἣ γενέσεώς τε καὶ τροφῆς ἐτύχομεν,
 ἀμυνοῦμεν ὑμῖν καὶ γνώμῃ καὶ λόγοις καὶ χερσὶ
 καὶ ψυχαῖς, καὶ πάσχειν ἔτοιμοι πᾶν ὃ τι ἂν ὁ δαί-
 30 μων καὶ τὸ χρεὼν φέρῃ. μαντεύομαι δὲ καλοῖς ἐγ-
 χειρήμασιν εὐτυχὲς ἀκολουθήσειν τέλος. εἴη δὲ τού-
 τοις ἅπασιν τὸ αὐτὸ λαβοῦσι θάρσος καὶ μιᾷ γνώμῃ

χρησαμένοις, σῶζειν τε ἡμᾶς καὶ σῶζεσθαι ὑφ' ἡμῶν.

LXXXIII. Τοιαῦτα τοῦ Βρούτου δημηγοροῦντος ἀναβοήσεις τε συνεχεῖς ἐφ' ἐκάστῳ τῶν λεγομένων ἐκ τοῦ πλήθους ἐγίνοντο διασημαίνουσαι τὸ βουλό- 5 μενόν τε καὶ ἐπικελευνόμενον, τοῖς δὲ πλείοσιν αὐτῶν καὶ δάκρυα ὑφ' ἡδονῆς ἔρρει θανυμαστῶν καὶ ἀπροσδοκῆτων ἀκούουσιν λόγων· πάθη τε ποικίλα τὴν ἐκάστου ψυχὴν κατελάμβανεν οὐδὲν ἄλλήλοις εἰκότα· λύπαι τε γὰρ ἡδοναῖς ἐκέκραντο, αἱ μὲν ἐπὶ 10 τοῖς προγεγονόσι δεινοῖς, αἱ δ' ἐπὶ τοῖς προσδοκωμένοις ἀγαθοῖς, καὶ θυμοὶ συνεξέπιπτον φόβοις, οἱ μὲν ἐπὶ τῷ κακῷ δράσαι τὰ μισούμενα τῆς ἀσφαλείας ὑπερορᾶν ἐπαίροντες, οἱ δὲ κατὰ λογισμὸν τοῦ μὴ βλάβειν εἶναι τὴν καθαίρεσιν τῆς τυραννίδος ὅκνον 15 ταῖς ἐπιβολαῖς ἐπιφέροντες. ἐπεὶ δὲ ἐπαύσατο λέγων, ὥσπερ ἐξ ἐνὸς στόματος ἅπαντες τὴν αὐτὴν φωνὴν ἀνέκραγον ἄγειν σφᾶς ἐπὶ τὰ ὄπλα. καὶ ὁ Βρούτος ἡσθίς, Ἐάν γε πρότερον, ἔφη, τὰ δόξαντα τῷ συνεδρίῳ μαθόντες, ἐπικυρώσητε τὸ δοχθέν. δέ- 20 δοκται γὰρ ἡμῖν φεύγειν Ταρκυνίους πόλιν τε τὴν Ῥωμαίων καὶ χώραν ὅσης ἄρχουσι Ῥωμαῖοι, καὶ γένος τὸ ἐξ αὐτῶν ἅπαν· καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι περὶ καθό- 25 δον Ταρκυνίων μήτε πράττειν μηδὲν μήτε λέγειν, ἐὰν δέ τις παρὰ ταῦτα ποιῶν εὐρίσκηται τεθνάναι. ταύτην εἰ βουλομένοις ὑμῖν ἐστι τὴν γνώμην εἶναι κυρίαν, διαστάντες κατὰ τὰς φράτρας ψῆφον ἐπενέγκατε, καὶ τοῦθ' ὑμῖν πρῶτον ἀρξάτω τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας. Ἐγίνετο ταῦτα· καὶ ἐπειδὴ πᾶσαι τὴν φυγὴν τῶν τυράννων αἱ φράτραι κατεψηφίσαντο, 30 παρελθὼν πάλιν ὁ Βρούτος λέγει· Ἐπειδὴ τὰ πρῶτα ἡμῖν κεκύρωται κατὰ τὸ δέον, ἀκούσατε καὶ τὰ λοιπὰ

- ὅσα βεβουλευμέθα περὶ τῆς πολιτείας. ἡμῖν σκοπο-
 μένοις τίς ἀρχὴ γενήσεται τῶν κοινῶν κυρία, βασι-
 λείαν μὲν οὐκέτι καταστήσασθαι δοκεῖ, ἄρχοντας δὲ
 δύο καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀποδεικνύναι βασιλικὴν
 5 ἔξοντας ἐξουσίαν, οὓς ἂν ὑμεῖς ἐν ἀρχαιρεσίαις ἀπο-
 δείξητε ψῆφον ἐπιφέροντες κατὰ λόχους. εἰ δὴ καὶ
 ταῦτα βουλομένοις ὑμῖν ἐστίν, ἐπιψηφίσατε. Ἐπῆ-
 νει καὶ ταύτην τὴν γνώμην ὁ δῆμος, καὶ ψῆφος οὐδε-
 μία ἐγένετο ἐναντία. μετὰ τοῦτο παρελθὼν ὁ Βροῦ-
 10 τος ἀποδείκνυσιν μεσοβασιλέα τὸν ἐπιμελησόμενον τῶν
 ἀρχαιρεσιῶν κατὰ τοὺς πατρίους νόμους Σπόριον
 Λουκρήτιον· καὶ οὗτος ἀπολύσας τὴν ἐκκλησίαν ἐκέ-
 λευσεν ἅπαντας ἦκειν εἰς τὸ πεδίον, ἐνθα σύνηθες
 αὐτοῖς ἦν ἀρχαιρεσιάζειν, ἔχοντας τὰ ὄπλα ἐν τάξει.
 15 ἀφικομένων δὲ αὐτῶν ἄνδρας αἰρεῖται δύο τοὺς πρῶ-
 ξοντας ὅσα τοῖς βασιλεῦσιν ἔξῃν, Βροῦτόν τε καὶ
 Κολλατῖνον· καὶ ὁ δῆμος καλούμενος κατὰ λόχους
 ἐπεκύρωσε τοῖς ἀνδράσι τὴν ἀρχήν. καὶ τὰ μὲν κατὰ
 πόλιν ἐν τῷ τότε χρόνῳ πραχθέντα τοιαῦτα ἦν.
- 20 LXXXV. Βασιλεὺς δὲ Ταρκύνιος ὥς ἤκουσε παρὰ
 τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀγγέλων, οἷς ἐξεγένετο πρῶτοις
 πρὶν ἢ κλεισθῆναι τὰς πύλας διαδρᾶναι, τοσοῦτο
 μόνον ἀπαγγελλόντων, ὅτι κατέχει τὴν ἐκκλησίαν
 Βροῦτος δημαγωγῶν καὶ τοὺς πολίτας ἐπὶ τὴν ἐλευ-
 25 θερίαν παρακαλῶν, οὐδενὶ τῶν ἄλλων φράσας ἡπιέ-
 γετο τοὺς υἱοὺς ἀναλαβὼν καὶ τῶν ἐταίρων τοὺς
 πιστοτάτους, ἐλαύνων τοὺς ἵππους ἀπὸ ῥυτῆρος, ὥς
 φθάσων τὴν ἀπόστασιν. εὐρὼν δὲ κεκλεισμένας τὰς
 πύλας καὶ μεστὰς ὀπλῶν τὰς ἐπάλξεις, ὥχετο πάλιν
 30 ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ὥς εἶχε τάχους οἰμῶζων καὶ δει-
 νοπαθῶν. ἔτυχε δὲ καὶ τάκεῖ πράγματα ἤδη διε-
 φθαρμένα. οἱ γὰρ ὕπατοι ταχεῖαν αὐτοῦ τὴν παρου-

σίαν ἐπὶ τὴν πόλιν προορώμενοι πέμπουσι γράμματα καθ' ἑτέρας ὁδοὺς πρὸς τοὺς ἐπὶ στρατοπέδου, παρακαλοῦντες αὐτοὺς ἀποστῆναι τοῦ τυράννου καὶ τὰ δόξαντα τοῖς ἐν ἄστει ποιοῦντες φανερά. ταῦτα τὰ γράμματα λαβόντες οἱ καταλειφθέντες ὑπὸ τοῦ βα- 5
σιλέως ὕπαρχοι, Τίτος Ἑρμίνιος καὶ Μάρκος Ὀράτιος, ἀνέγνωσαν ἐν ἐκκλησίᾳ καὶ γνώμας διερωτήσαντες κατὰ λόχους ὅ τι χρὴ ποιεῖν, ἐπειδὴ πᾶσιν ἐφάνη κύρια ἡγεῖσθαι τὰ κριθέντα ὑπὸ τῆς πόλεως, οὐκέτι προσδέχονται παραγεννηθέντα τὸν Ταρκύνιον. 10
ἀπωσθεὶς δὴ καὶ ταύτης ὁ βασιλεὺς τῆς ἐλπίδος φεύγει σὺν ὀλίγοις εἰς Γαβίων πόλιν, ἧς βασιλέα τὸν πρεσβύτερον ἀπέδειξε τῶν υἱῶν Σέξτον, ὥς καὶ πρότερον ἔφην· ἡλικίαν μὲν ἤδη πολιὸς ὢν, ἔτη δὲ πέντε καὶ εἴκοσι τὴν βασιλείαν κατασχών. οἱ δὲ περὶ 15
τὸν Ἑρμινίον τε καὶ τὸν Ὀράτιον ἀνοχὰς τοῦ πολέμου καταστησάμενοι πρὸς τοὺς Ἀρδεάτας πεντεκαίδεκαετείς, ἀπήγαγον ἐπ' οἴκου τὰς δυνάμεις. [ἡ μὲν δὴ βασιλικὴ πολιτεία διαμείνασα μετὰ τὸν οἰκισμὸν τῆς Ῥώμης ἑτῶν τεττάρων καὶ τετταράκοντα καὶ δια- 20
κοσίων ἀριθμὸν, ἐπὶ δὲ τοῦ τελευταίου βασιλέως τυραννὶς γενομένη, διὰ ταύτας τὰς προφάσεις καὶ ὑπὸ τούτων κατελύθη τῶν ἀνδρῶν.]

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΑΔΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

Ἡ μὲν δὴ βασιλικὴ Ῥωμαίων πολιτεία διαμεί-
νασα μετὰ τὸν οἰκισμὸν τῆς Ῥώμης ἑτῶν τεττάρων
καὶ τετταράκοντα καὶ διακοσίων ἀριθμὸν, ἐπὶ δὲ τοῦ
τελευταίου βασιλέως τυραννὶς γενομένη διὰ ταύτας
5 τὰς προφάσεις καὶ ὑπὸ τούτων κατελύθη τῶν ἀν-
δρῶν, Ὀλυμπιάδος μὲν ὀγδόης καὶ ἑξηκοστῆς ἐνε-
στάσης, ἣν ἐνίκα στάδιον Ἰσχύμαχος Κροτωνιάτης.
Ἀθήνησι δὲ τὴν ἐνιαύσιον ἀρχὴν ἔχοντας Ἰσαγόρου.
ἀριστοκρατίας δὲ γενομένης οἱ πρῶτοι τὴν βασιλικὴν
10 ἀρχὴν παραλαβόντες ὕπατοι τεττάρων μηνῶν εἰς τὸν
ἐνιαυτὸν ἐκείνον ἐπιλειπομένων Λεύκιος Ἰούνιος
Βροῦτος καὶ Λεύκιος Ταρκύνιος Κολλατῖνος, οὓς
καλοῦσι Ῥωμαῖοι κατὰ τὴν ἑαυτῶν διάλεκτον ὥσπερ
ἔφην προβούλους, ἑτέρους παραλαβόντες πολλοὺς
15 ἐλθόντων εἰς τὴν πόλιν τῶν ἀπὸ στρατοπέδου μετὰ
τὰς σπονδὰς τὰς γενομένας αὐτοῖς πρὸς Ἀρδεάτας,
ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις τῆς ἐκβολῆς τοῦ τυράννου
συγκαλέσαντες τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν καὶ πολλοὺς
ὑπὲρ ὁμονοίας λόγους ποιησάμενοι ψήφισμά τε πάλιν
20 ἐπεκύρωσαν ἕτερον, περὶ ᾧ οἱ κατὰ τὴν πόλιν ὄντες

πρότερον ἐπεψηφίσαντο φυγὴν Ταρκυνίοις ἐπιβαλόν-
 τες αἰδίδιον, καὶ μετὰ τοῦτο καθαρμούς τῆς πόλεως
 ποιησάμενοι καὶ ὄρκια τεμόντες αὐτοὶ τε πρῶτοι
 5 στάντες ἐπὶ τῶν τομίῳν ὤμοσαν καὶ τοὺς ἄλλους πο-
 λίτας ἐπεισαν ὁμόσαι, μὴ κατὰξιν ἀπὸ τῆς φυγῆς 5
 βασιλέα Ταρκύνιον μήτε τοὺς παῖδας αὐτοῦ μήτε
 τοὺς ἐξ ἐκείνων γεννησομένους, βασιλέα τε τῆς Ῥω-
 μαίων πόλεως μηκέτι καταστήσειν μηθένα, μηδὲ
 τοῖς καθιστάναι βουλομένοις ἐπιτρέψειν. ταῦτα μὲν
 περὶ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν τέκνων καὶ τοῦ μεθ' ἑαν- 10
 τοὺς γένους ὤμοσαν· ἐπειδὴ δὲ καὶ πολλῶν καὶ
 μεγάλων ἀγαθῶν αἵτιοι γενόμενοι τοῖς κοινοῖς πράγ-
 μασιν ἔδοξαν οἱ βασιλεῖς, φυλάττειν τοῦνομα τῆς
 ἀρχῆς ὅσον ἂν ἡ πόλις διαμένη χρόνον βουλούμενοι
 τοὺς ἱεροφάντας τε καὶ οἰωνομάντεις ἐκέλευσαν ἀπο- 15
 δεῖξαι τὸν ἐπιτηδειότατον τῶν πρεσβυτέρων, ὃς οὐ-
 δενὸς ἤμελλεν ἔξιν ἐτέρου πλὴν τῶν περὶ τὰ θεῖα
 σεβασμῶν τὴν προστασίαν, ἀπάσης λειτουργίας πο-
 λεμικῆς καὶ πολιτικῆς ἀφειμένος, ἱερῶν καλούμενος
 βασιλεύς. καὶ καθίσταται πρῶτος ἱερῶν βασιλεὺς 20
 Μάνιος Παπίριος ἐκ τῶν πατρικίων ἀνὴρ ἡσυχίας
 φίλος.

6 II. Ὡς δὲ κατεστήσαντο ταῦτα, δέσαντες ὥς
 ἔμοι δοκεῖ μὴ δόξα τοῖς πολλοῖς ἐγγένηται περὶ τῆς
 καινῆς πολιτείας οὐκ ἀληθῆς, ὅτι δύο βασιλεῖς κύ- 25
 ριοι γεγόνασιν τῆς πόλεως ἀνθ' ἑνὸς, ἑκατέρου τῶν
 ὑπάτων τοὺς δώδεκα πελέκεις ἔχοντος ὥσπερ εἶχον
 οἱ βασιλεῖς, ἔκριναν τό τε δέος ἀφελέσθαι τῶν πο-
 λιτῶν καὶ τῆς ἐξουσίας μειῶσαι τὸν φθόνον, τοῦ
 μὲν ἐτέρου τῶν ὑπάτων τοὺς δώδεκα κατατάξαντες 30
 προηγῆσθαι πελέκεις, τοῦ δ' ἐτέρου δώδεκα ὑπερέ-
 τας ῥάβδους ἔχοντας μόνον, ὥς δέ τινες ἱστοροῦσι

καὶ κορύνας, γίνεσθαι δὲ τῶν πελέκεων τὴν παρά-
 ληψιν ἐκ περιτροπῆς ἓνα μῆνα κατέχοντος αὐτοὺς
 ἑκατέρου παραλλάξ. τοῦτο δὴ τὸ πολίτευμα καταστη-
 σάμενοι πρόθυμον ἐποίησαν εἰς τὴν διαμονὴν τῶν
 5 πραγμάτων τὸν δημότην καὶ ταπεινὸν ὄχλον, καὶ ἄ-
 ἄλλα τούτοις παραπλήσια οὐκ ὀλίγα. καὶ γὰρ τοὺς
 νόμους τοὺς περὶ τῶν συμβολαίων [τοὺς] ὑπὸ Τυλ-
 λίου γραφέντας φιλανθρώπους καὶ δημοτικούς εἶναι
 δοκοῦντας, οὓς ἅπαντας κατέλυσε Ταρκύνιος, ἀνε-
 10 νεώσαντο καὶ τὰς θυσίας τὰς τε κατὰ τὴν πόλιν καὶ
 τὰς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, ἃς ἐποιοῦντο κοινῶς συνιόντες οἱ
 δημόται τε καὶ οἱ φυλῆται, πάλιν προσέταξαν ἐπιτε-
 λεῖσθαι ὡς ἐπὶ Τυλλίου συνετελοῦντο· ἐκκλησίαν τε
 αὐτοῖς ἀπέδωκαν ὑπὲρ τῶν μεγίστων καὶ ψῆφον ἐπι-
 15 φέρειν καὶ ἅλλα πράττειν ὅσα κατὰ τοὺς προτέρους
 ἐθισμοὺς ἔπραττον. τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς καθ' ἡδο-
 νὴν τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν ἦν ἐκ πολυχρονίου δου-
 λείας εἰς ἀνέλπιστον ἀφιγμένοις ἐλευθερίαν, εὐρέ-
 θησαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ὅμως, οἷς πόθος ἦν τῶν
 20 ἐν τυραννίδι κακῶν δι' εὐήθειαν ἢ διὰ πλεονεξίαν,
 ἄνδρες οὐκ ἀφανεῖς, οἱ συνώμοσαν ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς
 πόλεως Ταρκύνιον τε καταδέξασθαι συνθήμενοι καὶ
 τοὺς ὑπάτους ἀποκτείνειν. ἡγεμόνες δὲ αὐτῶν οὔτινες
 ἐγένοντο καὶ δι' οἷας ἐξηλέγχθησαν ἀνελπίστου συν-
 25 τυχίας, καίτοι πάντας ἀνθρώπους λεληθῆναι δοκοῦν-
 τες, μικρὰ τῶν ἐμπροσθεν γενομένων ἀναλαβὼν λέξω.

III. Ταρκύνιος ἐπειδὴ τῆς βασιλείας ἐξέπεσε,
 χρόνον μὲν τινα οὐ πολὺν ἐν πόλει Γαβίων διέτριβε
 τοὺς τε συνιόντας πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς πόλεως ὑποδε-
 30 χόμενος, οἷς ἦν τυραννὶς ἀσπαστότερον χρῆμα ἐλευ-
 θερίας, καὶ ταῖς Λατίνων ἐλπίσιν ἐπέχων ὡς δι'
 ἐκείνων καταχθησόμενος ἐπὶ τὴν ἀρχήν. ὥς δ' οὐ

προσείχον αὐτῷ τὸν νοῦν αἱ πόλεις οὐδ' ἐβούλοντο πόλεμον ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐκφέρειν, ἀπογνοὺς τὰς παρὰ τούτων ἐπικουρίας, εἰς Τυρρηνικὴν καταφεύγει πόλιν Ταρκυνίου, ἐξ ἧς τὸ πρὸς μητρὸς αὐτῷ γένος ἦν. πείσας δὲ τὰ τέλη τῶν 5 Ταρκυνιητῶν δωρεαῖς καὶ δι' ἐκείνων ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν προαχθεὶς τὴν τε συγγένειαν ἀνενεώσατο τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ πρὸς τὴν πόλιν καὶ τὰς εὐεργεσίας διεξῆλθεν, ὥς ὁ πάππος αὐτοῦ πάσαις ἐχαρίσατο ταῖς ἐν Τυρρηνίᾳ πόλεσι, καὶ τὰς συνθήκας 10 ὑπεμίμνησεν, ὥς ἦσαν πεποιημένοι πρὸς αὐτόν· ἐπὶ δὲ τούτοις ἅπασι τὰς κατειληφυίας αὐτὸν ᾠδύρετο τύχας, ὥς ἐκ μεγάλης ἐκπεσὼν εὐδαιμονίας ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ πλάνης καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεῆς σὺν υἱοῖς τρισὶν ἐπὶ τοὺς ἐφ' ἑαυτῷ ποτε γενομένους ἤναγ- 15 κάσθη καταφυγεῖν. διεξελθὼν δὲ ᾧδε ταῦτα μετὰ πολλῶν οἴκτων τε καὶ δακρύων ἔπεισε τὸν δῆμον πρέσβεις ἀποστεῖλαι πρῶτον εἰς Ῥώμην συμβατηρίους φέροντας ὑπὲρ αὐτοῦ λόγους, ὥς δὴ συμπρασ- σόντων αὐτῷ τῶν δυνατῶν ἐκεῖθεν καὶ συλληψομέ- 20 νων τῆς καθόδου. ἀποδειχθέντων δὲ πρεσβευτῶν οὓς αὐτὸς προείλετο, διδάξας τοὺς ἄνδρας ἃ χρὴ λέγειν τε καὶ πράττειν, καὶ παρὰ τῶν σὺν αὐτῷ φηγάδων γράμματα δοὺς δεήσεις ἔχοντα πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτῶν καὶ φίλους, ἀπέστειλε φέροντάς τι καὶ χρυ- 25 σίον.

III. Οὗτοι οἱ ἄνδρες εἰς Ῥώμην ἐλθόντες, ἔλεγον ἐπὶ τῆς βουλῆς, Ὅτι Ταρκύνιος ἄξιοι λαβὼν ἄδειαν ἐλθεῖν σὺν ὀλίγοις πρῶτον μὲν ἐπὶ τὸ συνέδριον ὥσπερ ἐστὶ δίκαιον· ἔπειτα ἂν λάβῃ παρὰ τῆς 30 βουλῆς τὸ συγχώρημα τότε καὶ ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐλθεῖν λόγον ὑφ' ἑξῶν ὑπὲρ ἀπάντων ὧν ἔπραξεν,

ἀφ' οὗ τὴν ἀρχὴν παρέλαβε, καὶ δικασταῖς **χρημέ-**
νος ἐάν τις αὐτοῦ κατηγορήσῃ πᾶσι Ῥωμαίοις· ἀπο-
 λογηθεὶς δὲ καὶ πείσας ἅπαντας ὡς οὐδὲν ἄξιον
 εἶργασται φυγῆς, ἐὰν μὲν ἀποδῶσιν αὐτῷ τὴν βασι-
 5 λείαν αὐτῷς ἄρξαι· ἐφ' οἷς ἂν ὀρίσωσιν οἱ πολῖται
 δικαίοις, ἐὰν δὲ μηκέτι βασιλεύεσθαι προαιρῶνται
 καθάπερ ἔμπροσθεν, ἀλλ' ἑτέραν τινὰ καταστήσασθαι
 πολιτείαν, μένων ἐν τῇ πόλει πατρίδι οὔσῃ καὶ τὸν
 ἴδιον οἶκον ἔχων πόλιτεύεσθαι μετὰ πάντων ἐξ ἴσου,
 10 φυγῆς δὲ ἀπηλλάχθαι καὶ πλάνης. ταῦτα διεξελθόν-
 τες ἐδέοντο τῆς βουλῆς, μάλιστα μὲν διὰ τὸ δίκαιον,
 ὃ πᾶσιν ἀνθρώποις καθέστηκε, μηθέν· λόγου καὶ
 κρίσεως ἀποστερεῖν, συγχωρῆσαι τῷ ἀνδρὶ τὴν ἀπο-
 λογίαν, ἧς αὐτοὶ γενήσονται δικασταί· εἰ δὲ ἐκείνῳ
 15 ταύτην οὐ βούλονται δοῦναι τὴν χάριν, τῆς δεομέ-
 νης ὑπὲρ αὐτοῦ πόλεως ἕνεκα μετριάσαι, δωρεὰν
 αὐτῇ διδόντας, ἐξ ἧς οὐδὲν αὐτοὶ βλαπτόμενοι με-
 γάλην δόξουσι τιμὴν κατατίθεσθαι τῇ λαμβανούσῃ,
 ἀνθρώπους δὲ ὄντας μηδὲν ὑπὲρ τὴν φύσιν τὴν ἀν-
 20 θρωπίνην φρονεῖν μηδὲ ἀθανάτους ἔχειν τὰς ὀργὰς
 ἐν θνητοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ γνώμην τι πράτ-
 τειν ἐπιεικὲς ὑπομεῖναι τῶν δεομένων χάριν, ἐνθυ-
 μηθέντας ὅτι φρονίμων μὲν ἀνθρώπων ἔργον ἐστὶ
 ταῖς φιλίαις χαρίζεσθαι τὰς ἐχθρας, ἀνοήτων δὲ καὶ
 25 βαρβάρων τοῖς ἐχθροῖς συναναιρεῖν τοὺς φίλους.

V. Τοιαῦτα λεξάντων αὐτῶν ἀναστὰς ὁ Βροῦ-
 τος ἔφη Περὶ μὲν εἰσόδου Ταρκυνίων εἰς τήνδε τὴν
 πόλιν παύσασθε, ἄνδρες Τυρρηνοί, τὰ πλείω λέγον-
 τες. ἐπῆκται γὰρ ἤδη ψῆφος αἰδίου κατ' αὐτῶν
 30 ὀρίξουσα φυγὴν, καὶ θεοὺς ὁμωμόκαμεν ἅπαντες μήτε
 αὐτοὶ κατάξαι τὸς τυράννους μήτε τοῖς κατάγουσιν
 ἐπιτρέψαι· εἰ δέ τις ἄλλου δεῖσθε τῶν μετρίων,

53 *χοῖα* μὴ νόμοις μὴδὲ ὄρκοις κεκωλύμεθα δρᾶν, λέγετε.
 μετὰ τοῦτο παρελθόντες οἱ πρέσβεις λέγουσι· Παρὰ
 δόξαν μὲν ἡμῖν ἀπῆντηται τὰ πρῶτα· πρεσβευσάμε-
 νοι γὰρ ὑπὲρ ἀνδρὸς ἰκέτου λόγον ὑμῖν ὑποσχεῖν
 ἀξιοῦντος καὶ τὸ *κοινὸν* *ἐπ' αὐτῶν* *δικαίον* εἰς ἰδίαν 5
 αἰτούμενοι χάριν οὐ δεδυνήμεθα τούτου τυχεῖν· ἐπεὶ
 δ' οὕτως ὑμῖν δοκεῖ, περὶ μὲν εἰσόδου Ταρκυνίων
 οὐδὲν ἔτι λιπαροῦμεν, προκαλούμεθα δ' ὑμᾶς εἰς
 53 ἕτερόν τι δίκαιον, ὑπὲρ οὗ τὰς ἐντολὰς ἡμῖν ἔδωκεν
 ἡ πατὴρ, καὶ οὔτε νόμος ὁ κωλύσων αὐτὸ ποιεῖν 10
 ὑμᾶς ἐστίν οὔτε ὄρκος, ἀποδοῦναι τῷ βασιλεῖ τὴν
 οὐσίαν, ἣν ὁ πάππος αὐτοῦ πρότερον ἐκέκτετο οὐθὲν
 τῶν ὑμετέρων οὔτε βία κατασχὼν οὔτε λάθρα, παρὰ
 δὲ τοῦ πατρὸς διαδεξάμενος καὶ πρὸς ὑμᾶς μετενέγ-
 κας. ἀπόχρη γὰρ αὐτῷ τὰ ἐαυτοῦ κομισαμένῳ ξῆν 15
 ἑτέρωθί που μακαρίως μὴθὲν ἐνοχλοῦντι ὑμῖν. τοι-
 αῦτα μὲν οἱ πρέσβεις διαλεχθέντες ἐξῆλθον· τῶν δ'
 ὑπάτων Βροῦτος μὲν κατέχειν τὰ χρήματα συνεβού-
 λευσε τιμωρίας τε χάριν ἄνθ' ὧν οἱ τύραννοι τὸ κοι-
 νὸν ἠδίκησαν πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων, καὶ τοῦ 20
 συμφέροντος ἔνεκεν, ἵνα μὴ γένοιτο αὐτοῖς ἀφορμὴ
 πρὸς τὸν πόλεμον, διδάσκων ὥς οὐκ ἀγαπήσουσι
 Ταρκύνιοι τὰς οὐσίας ἀπολαβόντες οὐδ' ὑπομενου-
 σιν ἰδιώτην βίον ξῆν, ἀλλὰ πόλεμον ἐπάξουσιν Ῥω-
 μαίοις ἄλλοεθνῇ καὶ πειράσσονται βία κατελθεῖν ἐπὶ 25
 τὴν ἀρχήν. Κολλατῖνος δὲ τὰναντία παρήνει λέγων
 ὥς οὐδὲν τὰ χρήματα τῶν τυράννων ἠδίκηει τὴν πό-
 λιν, ἀλλὰ τὰ σώματα, φυλάττεσθαι τε αὐτοὺς ἀξιῶν
 34 ἀμφοτέρω, μὴ δόξης τε πονηρᾶς παρὰ πάντων τύ-
 χωσιν ὥς διὰ τὸν πλοῦτον ἐξεληλακότες ἐκ τῆς ἀρχῆς 30
 Ταρκυνίους, καὶ πρόφασιν πολέμου δικαίαν παρά-
 σχωσιν αὐτοῖς ὥς ἀποστερουμένοις τῶν ἰδίων· ἄδη-

λον μὲν εἶναι φάσκων εἰ κοιμισάμενοι τὰ χρήματα πολεμεῖν ἐπιχειρήσουσιν ἔτι πρὸς αὐτοὺς περὶ τῆς καθόδου, πρῶδηλον δὲ θάτερον ὥς οὐκ ἀξιῶσουσιν εἰρήνην ἄγειν τὰς οὐσίας ἀφαιρεθέντες.

- 5 VI. Ταῦτα ~~ὁ δὲ τῶν ὑπάτων~~ λεγόντων καὶ πολλῶν συναγορευόντων ἀμφοτέροις, ἀποροῦσα ὅτι χρὴ πράττειν ἢ βουλὴ καὶ ἐφ' ἡμέρας συχνὰς σκοποῦσα, ἐπεὶ συμφορώτερα μὲν ὁ Βροῦτος ἐδόκει λέγειν, δικαιοτέρα δὲ ὁ Κολλατῖνος παρήνει, τελευτῶσα διέ-
- 10 γνω τὸν δῆμον ποιῆσαι τοῦ τε συμφέροντος καὶ τοῦ δικαίου κριτὴν. πολλῶν δὲ λεχθέντων ὑφ' ἑκατέρου τῶν ὑπάτων, ἀναλαβοῦσαι ψῆφον αἱ φράτραι τριάκοντα οὔσαι τὸν ἀριθμὸν οὕτω μικρὰν ἐποίησαντο τὴν ἐπὶ θάτερα ῥοπήν, ὥστε μιᾷ ψήφῳ πλείους γε-
- 15 νέσθαι τῶν κατέχειν τὰ χρήματα βουλομένων τὰς ἀποδιδόναι κελευούσας. λαβόντες δὲ παρὰ τῶν ὑπάτων τὰς ἀποκρίσεις οἱ Τυρρηνοὶ καὶ πολλὰ τὴν πόλιν ἐπαινέσαντες, ὅτι τὰ δίκαια πρὸ τῶν συμφερόντων εἴλοντο, Ταρκυνίῳ μὲν ἐπέστειλαν τοὺς ἀποληψόμε-
- 20 νους τὰ χρήματα πέμπειν, αὐτοὶ δὲ ἐπέμειναν ἐν τῇ πόλει συναγωγὴν τε τῶν ἐπίπλων καὶ διάθεσιν τῶν μὴ δυναμένων ἄγεσθαι τε καὶ φέρεσθαι σκηπτόμενοι· ὥς δὲ τάληθες εἶχε ταράττοντες καὶ σκευωρούμενοι τὰ κατὰ τὴν πόλιν ὥς ὁ τύραννος αὐτοῖς
- 25 ἐπέστειλε. τὰς τε γὰρ ἐπιστολάς τὰς παρὰ τῶν φυγάδων τοῖς ἐπιτηδεύουσιν αὐτῶν ἀπεδίδουν καὶ παρ' ἐκείνων ἑτέρας πρὸς τοὺς φυγάδας ἐλάμβανον· συνιόντες δὲ πολλοὺς εἰς ὀμιλίαν καὶ διάπειραν αὐτῶν τῆς προαιρέσεως λαμβάνοντες, οὓς εὗρίσκειεν εὐα-
- 30 λώτους δι' ἀσθένειαν γνώμης ἢ βίου σπάνιν ἢ πόθον τῶν ἐν τῇ τυραννίδι πλεονεξιῶν, ἐλπίδας τε χρηστὰς ὑποτείνοντες αὐτοῖς καὶ τὰ χρήματα διδόντες ἐπε-

χείρουν διαφθείρειν. ἔμελλον δὲ ὥσπερ εἰκὸς ἐν πό-
λει μεγάλη καὶ πολυνοχλούσῃ φανήσεσθαι τινες οἱ
τὴν χείρῳ πολιτείαν αἰρησόμενοι πρὸ τῆς κρείττονος
οὐ τῶν ἀσήμεων μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιφανῶν, ἐν
οἷς ἦσαν Ἰούνιοι ~~τε δύο Τίτος καὶ Τιβερίος~~ Βρούτου 5
παῖδες τοῦ ὑπατεύοντος ἀρτίως ἀρχόμενοι γενειᾶν,
καὶ σὺν αὐτοῖς Οὐιτέλλιοι τε δύο Μάρκος καὶ Μά-
νιος ἀδελφοὶ τῆς Βρούτου γυναικὸς ἱκανοὶ τὰ κοινὰ
πράττειν, καὶ Κολλατίνου θατέρου τῶν ὑπάτων ἀδελ-
φῆς υἱοὶ δύο Λεύκιος καὶ Μάρκος Ἀκύλλιοι τὴν αὐ- 10
τὴν ἔχοντες τοῖς Βρούτου παισὶν ἡλικίαν, παρ' οἷς
αἱ σύνοδοι τὰ πολλὰ ἐγίνοντο πατρὸς οὐκέτι περιόν-
τος αὐτοῖς καὶ τὰ περὶ τῆς καθόδου τῶν τυράννων
βουλευματα συνετίθεντο.

57 VII. Ἐκ πολλῶν μὲν οὖν καὶ ἄλλων ἔδοξέ μοι 15
τὰ Ῥωμαίων πράγματα προνοίᾳ θεῶν εἰς τοσαύτην
προελθεῖν εὐδαιμονίαν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἐκ τῶν
τότε γενομένων. τοιαύτη γὰρ ἄνοια καὶ θεοβλάβεια
τοὺς δυστήνους ἐκείνους κατέσχευεν, ὥσθ' ὑπέμειναν
ἐπιστολὰς γράψαι πρὸς τὸν τυράννον αὐτογράφους 20
δηλοῦντες αὐτῷ τὸ πληθὸς τε τῶν μετεχόντων τῆς
συνωμοσίας καὶ χρόνον ἐν ᾧ τὴν κατὰ τῶν ὑπάτων
ἐπίθεσιν ἔμελλον ποιήσεσθαι, πεισθέντες ὑπὸ τῶν
ἀφικομένων ὡς αὐτοὺς παρὰ τοῦ τυράννου γραμμα-
των, ὅτι βούλεται προειδέναι τίνας αὐτῷ προσήκει 25
Ῥωμαίων εὖ ποιεῖν κατασχόντι τὴν ἀρχήν. τούτων
δὲ ἐγένοντο τῶν ἐπιστολῶν ἐγκρατεῖς οἱ ὕπατοι κατὰ
τοιαύδε τινὰ συντυχίαν. παρ' Ἀκυλλίοις τοῖς ἐκ τῆς
Κολλατίνου γεγονόσιν ἀδελφῆς οἱ κορυφαῖότατοι τῶν
ἐν τῇ συνωμοσίᾳ κατήγοντο παρακληθέντες ὡς ἐφ' 30
ἱερὰ καὶ θυσίαν· μετὰ δὲ τὴν ἐστίασιν ἐξελθεῖν ἐκ
τοῦ συμποσίου κελεύσαντες τοὺς διακόνους καὶ πρὸ

- τῶν θυρῶν τοῦ ἀνδρῶνος ἀπελθεῖν διεφέροντό τε
 πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ τῆς καταγωγῆς τῶν τυράννων 858
 καὶ τὰ δόξαντα εἰς ἐπιστολὰς κατεχώριζον αὐτογρά-
 φους, ἃς ἔδει τοὺς Ἀκυλλίους λαβόντας ἀποδοῦναι
 5 τοῖς ἐκ Τυρρηνίας πρέσβεσιν, ἐκείνους δὲ Ταρκυνίῳ.
 ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ τῶν θεραπόντων τις οἰνο-
 χόος ἐκ πόλεως Καϊνίνης αἰχμάλωτος ὄνομα Οὐνδί-
 κιος ὑποπτεύσας τοὺς ἄνδρας βουλευεῖν πονηρὰ τῇ
 μεταναστάσει τῶν διακόνων ἔμεινε μόνος ἔξω παρὰ
 10 ταῖς θύραις καὶ τοὺς τε λόγους παρ' αὐτῶν ἠκροά-
 σατο καὶ τὰς ἐπιστολὰς εἶδεν ὑπὸ πάντων γραφομένας,
 ἄρμῳ τινι τῆς θύρας διαφανεῖ τὴν ὄψιν προσβαλὼν.
 ἐξελθὼν δὲ πολλῆς ἔτι νυκτὸς οὔσης ὥς ἀπεσταλμέ-
 νος ὑπὸ τῶν δεσποτῶν ἐπὶ χρεῖαν τινὰ, πρὸς μὲν
 15 τοὺς ὑπάτους ᾤκησεν ἐλθεῖν δεδιὼς μὴ συγκρούσαι 859
 τὸ πρᾶγμα βουλόμενοι διὰ τὴν εὐνοίαν τῶν συγγε-
 νῶν τὸν μηνύσαντα τὴν συνωμοσίαν ἀφανίσωσιν,
 ἀφικόμενος δὲ ὥς Πόπλιον Οὐαλέριον, ὃς ἐν τοῖς
 πρώτοις τέτταρσιν ἦν τῶν τὴν τυραννίδα καταλυ-
 20 σάντων, δεξιᾶς δόσει καὶ δι' ὄρκων τὸ πιστὸν παρ'
 αὐτοῦ λαβὼν ὑπὲρ ἀσφαλείας τῆς ἑαυτοῦ, μηνυτῆς
 ὧν τε ἤκουσε καὶ ὧν εἶδε γίνεται. ὁ δ' ὥς ἔμαθεν
 οὐδεμίαν ἀναβολὴν ποιησάμενος ἐπὶ τὴν οἰκίαν τῶν
 Ἀκυλλίων σὺν χειρὶ πολλῇ πελατῶν τε καὶ φίλων
 25 παραγίνεται περὶ τὸν ὄρθρον, καὶ παρελθὼν εἰσὼ
 τῶν θυρῶν ὥς ἐπ' ἄλλην τινὰ χρεῖαν παρὼν ἀκώλυ-
 τος κατ' οἶκον ἔτι τῶν μειρακίων ὄντων ἐγκρατὴς
 γίνεται τῶν ἐπιστολῶν καὶ τοὺς νεανίσκους συλλα-
 βὼν καθίστησιν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους.
- 30 VIII. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἔργα θατέρου τῶν ὑπά-
 των Βρούτου μεγάλα καὶ θαυμαστὰ λέγειν ἔχων, ἐφ'
 οἷς μέγιστα φρονοῦσι Ῥωμαῖοι, δέδοικα μὴ σκληρὰ

καὶ ἄπιστα τοῖς [ἄλλοις] Ἑλλησι δόξω λέγειν· ἐπειδὴ πεφύκασιν ἅπαντες ἀπὸ τῶν ἰδίων παθῶν τὰ περὶ τῶν ἄλλων λεγόμενα κρίνειν, καὶ τὸ πιστὸν ἄπιστον ἔφ' ἑαυτοῖς ποιεῖν· ἐρῶ δ' οὖν ὁμως. ἐπειδὴ γὰρ ἡμέρα τάχιστα ἐγένετο, καθίσας ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ τὰς 5 ἐπιστολὰς τῶν ἐν τῇ συνωμοσίᾳ διασκεπτόμενος, ὥς εὔρε τὰς ὑπὸ τῶν υἱῶν γραφείσας ταῖς σφραγῖσιν ἑκατέραν γνωρίσας καὶ μετὰ τὸ λῦσαι τὰ σημεῖα τοῖς χειρογράφοις, ἀναγνωσθῆναι πρῶτον ἐκέλευσεν ἀμφοτέρας ὑπὸ τοῦ γραμματέως εἰς τὴν ἀπάντων τῶν 10 παρόντων ἀκοήν· ἔπειτα λέγειν ἐκέλευσε τοῖς παισὶν εἴ τι βούλονται. ὥς δ' οὐκ ἐτόλμησεν αὐτῶν οὐδέτερος πρὸς ἄρνησιν ἀναιδῆ τραπέσθαι πάλαι κατεψηφικότες ἑαυτῶν, ἔκλαιον δ' ἀμφότεροι, ὀλίγον ἐπισχὼν χρόνον ἀνίσταται, καὶ σιωπὴν προκηρύξας, 15 ἐκδεχομένων ἀπάντων τί τέλος ἐξοίσει, θάνατον ἔφη καταδικάζειν τῶν τέκνων· ἔφ' ᾧ πάντες ἀνέκραγον οὐκ ἄξιοῦντες τοιοῦτον ἄνδρα ζημιωθῆναι τέκνων θανάτῳ, καὶ χαρίζεσθαι τὰς ψυχὰς τῶν μεираκίων ἐβούλοντο τῷ πατρί. ὁ δ' οὔτε τὰς φωνὰς αὐτῶν 20 οὔτε τὰς οἰμωγὰς ἀνασχόμενος ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις ἀπάγειν τοὺς νεανίσκους ὀλοφυρομένους καὶ ἀντιβολοῦντας καὶ ταῖς φιλτάταις αὐτὸν ἀνακαλομένους προσηγορίαις. θαυμαστὸν μὲν καὶ τοῦτο πᾶσιν ἐφάνη, τὸ μηδὲν ἐνδοῦναι τὸν ἄνδρα μήτε πρὸς 25 τὰς δεήσεις τῶν πολιτῶν μήτε πρὸς τοὺς οἰκτους τῶν τέκνων, πολλῷ δ' ἔτι τούτου θαυμασιώτερον τὸ περὶ τὰς τιμωρίας αὐτῶν ἀμείλικτον. οὔτε γὰρ ἄλλοθί που συνεχώρησεν ἀπαχθέντας τοὺς υἱοὺς ἕξω τῆς ἀπάντων ὥσεως ἀποθανεῖν, οὔτε αὐτοὺς ἐκ τῆς 30 ἀγορᾶς ὑπανεχώρησεν ἕως ἐκεῖνοι κολασθῶσι τὴν δεινὴν θέαν ἐκτρεπόμενος, οὔτ' ἄνευ προπηλακισμοῦ

ἐφῆκεν αὐτοῖς τὴν ἐψηφισμένην ἐκπληρῶσαι οἰ-
 ραν· ἀλλὰ πάντα τὰ περὶ τὰς τιμωρίας ἔθη καὶ νόμιμα
 φυλάττων, ὅσα τοῖς κακούργοις ἀπόκειται παθεῖν,
 ἐν ἀγορᾷ πάντων ὁρώντων αἰκισθέντας τὰ σώματα
 5 πληγαῖς, αὐτοὺς ἅπανσι τοῖς γινομένοις παρῶν, τότε
 συνεχώρησε τοὺς αὐχένας τοῖς πελέκεσιν ἀποκοπή-
 ναι. ὑπὲρ ἅπαντα δὲ τὰ παράδοξα καὶ θαυμαστὰ τοῦ
 ἀνδρὸς τὸ ἀτενὲς τῆς ὄψεως καὶ ἄτεγκτον ἦν· ὅς γε
 τῶν ἄλλων ἀπάντων ὅσοι τῷ πάθει παρεγένοντο
 10 κλαιόντων, μόνος οὔτε ἀνακλανσάμενος ὥφθη τὸν
 μόρον τῶν τέκνων οὔτε ἀποιμῶξας ἑαυτὸν τῆς καθε-
 ξούσης τὸν οἶκον ἐρημίας οὔτε ἄλλο μαλακὸν οὐδὲν
 ἐνδοὺς, ἀλλ' ἄδακρὺς τε καὶ ἀστένακτος καὶ ἀτενὴς
 διαμένων εὐκαρδίως ἤνεγκε τὴν συμφορὰν. οὕτως
 15 ἰσχυρὸς ἦν τὴν γνώμην καὶ βέβαιος τὰ κριθέντα δια-
 τηρεῖν καὶ τῶν ἐπιταραττόντων τοὺς λογισμοὺς πα-
 θῶν καρτερός.

VIII. Ἀποκτείνας δὲ τοὺς υἱοὺς εὐθύς ἐκάλει
 τοὺς ἀδελφιδοὺς τοῦ συνάρχοντος Ἀκυλλίους, παρ'
 20 οἷς αἱ σύνοδοι τῶν κατὰ τῆς πόλεως συνομοσαμένων
 ἐγένοντο· καὶ τὰς ἐπιστολὰς αὐτῶν ἀναγνῶναι τῷ
 γραμματεῖ κελεύσας, ὥστε πάντας ἀκούειν τοὺς παρ-
 όντας, ἀπολογίαν ἔφησεν αὐτοῖς διδόναι. ὥς δὲ προ-
 ῆχθησαν οἱ νεανίσκοι πρὸς τὸ βῆμα, εἴτε ὑποθεμένου
 25 τινὸς τῶν φίλων, εἴτε αὐτοὶ συμφρονήσαντες τοῖς
 γόνασι τοῦ θείου προσπίπτουσιν, ὥς δι' ἐκείνου σω-
 θησόμενοι. κελεύσαντος δὲ τοῦ Βρούτου τοῖς ῥα-
 βδούχοις ἀποσπᾶν αὐτοὺς καὶ ἀπάγειν ἐπὶ τὸν θάνα-
 τον, εἰ μὴ βούλονται ἀπολογήσασθαι, μικρὸν ἐπισχεῖν
 3) τοῖς ὑπηρέταις ὁ Κολλατῖνος εἰπὼν ἕως τῷ συνάρ-
 χοντι διαλεχθῇ, λαβὼν τὸν ἄνδρα καταμόνας πολλὰς
 ἐξέτεινεν ὑπὲρ τῶν μαιρακίων δεήσεις· τὰ μὲν ἀπο-

ῖσαι σύμενος ὥς διὰ νεότητος ἄγνοϊαν καὶ πονηρὰς
 φίλων ὁμιλίας εἰς ταύτην ἐμπεσόντων τὴν φρενο-
 βλάβειαν, τὰ δὲ παρακαλῶν ἑαυτῷ χαρίσασθαι τὰς
 ψυχὰς τῶν συγγενῶν μίαν αἰτουμένῳ ταύτην τὴν
 δωρεὰν καὶ περὶ οὐδενὸς εἰς ἑτέρου ἐνοχλήσουσι, τὰ 5
 δὲ διδάσκων ὅτι συνταραχθῆναι κίνδυνος ὅλην τὴν
 πόλιν, ἔὰν ἅπαντας ἐπιχειρῶσι θανάτῳ ζημιοῦν τοὺς
 δόξαντάς τι συμπράττειν τοῖς φυγάσιν ὑπὲρ τῆς
 καθόδου· πολλοὺς γὰρ εἶναι καὶ οὐκ ἀσήμεων οἰκιῶν
 ἐνίους. ὥς δ' οὐκ ἔπειθε τελευτῶν ἡξίου μὴ θάνα- 10
 τον, ἀλλὰ μετρίαν κατ' αὐτῶν ὀρίσαι κόλασιν, ἄτοπον
 εἶναι λέγων τοὺς μὲν τυράννους φυγαῖς ἐξημιῶσθαι,
 τοὺς δὲ τῶν τυράννων φίλους θανάτῳ. ἀντιλέγον-
 τος δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐπιείκειαν τῆς κολάσεως τοῦ
 ἀνδρὸς καὶ οὐδ' εἰς ἑτέρους ἀναβαλέσθαι χρόνους 15
 τὰς κρίσεις τῶν ἐν ταῖς αἰτίας βουλομένου· τελευ-
 ταία γὰρ αὕτη τοῦ συνάρχοντος δέησις ἦν· ἀλλ'
 αὐθιμερὸν ἀποκτενεῖν ἅπαντας ἀπειλοῦντος καὶ διο-
 μνυμένου, ἀδημονῶν ὁ Κολλατῖνος ἐπὶ τῷ μηδενὸς
 ὧν ἡξίου τυγχάνειν, Τοιγαροῦν, ἔφησεν, ἐπεὶ σκαιὸς 20
 εἶ καὶ πικρὸς ἐγὼ τὰ μειράκια ἀφαιροῦμαι τῆς αὐ-
 τῆς ἐξουσίας ἧς σὺ κύριος ὢν. καὶ ὁ Βροῦτος ἐκ-
 πικρανθεὶς, Οὐκ ἐμοῦ γ', ἔφη, ζῶντος, ὦ Κολλατῖνε,
 τοὺς προδότας τῆς πατρίδος ἰσχύσεις ἐξελέσθαι· ἀλλὰ
 καὶ σὺ δώσεις δίκας ἄς [σοί] προσῆκεν οὐκ εἰς μακράν. 25

X. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ φυλακὴν τοῖς μειρακίοις
 ἐπιστήσας ἐκάλει τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν. πληρω-
 θείσης δὲ τῆς ἀγορᾶς ὄχλου· περιβόητον γὰρ ἀνὰ
 τὴν πόλιν ὅλην τὸ περὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ πάθος
 ἐγερόνει· προελθὼν τε καὶ τοὺς ἐντιμοτάτους τῶν ἐν 30
 τῷ συνεδρίῳ παραστησάμενος ἔλεξε τοιάδε· Ἐβουλό-
 μην μὲν [δὴ, ὦ] ἄνδρες πολῖται, Κολλατῖνον τουτουὶ

τὸν [ἄνδρα] συνάρχοντα [ὄντα] περὶ ἀπάντων μοι
 αὐτὰ φρονεῖν καὶ μὴ τῷ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς
 ἔργοις μισεῖν τοὺς τυράννους καὶ πολεμεῖν· ἐπεὶ
 τάναντία φρονῶν γέγονέ μοι καταφανής, καὶ ἐστὶν
 5 οὐ μόνον τῇ φύσει Ταρκύνιον συγγενὴς ἀλλὰ καὶ
 τῇ προαιρέσει, διαλλαγὰς τε πράττων πρὸς αὐτοὺς
 καὶ ἀντὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων τὸ ἑαυτοῦ σκοπῶν
 λυσιτελὲς, αὐτός τε κωλύειν αὐτὸν παρεσκεύασμαι
 πράττειν ἃ κατὰ νοῦν ἔχει πονηρὰ ὄντα, καὶ ὑμᾶς
 10 ἐπὶ τούτῳ παρεκάλεσα· φράσω δ' ὑμῖν πρῶτον μὲν
 ἐν οἷς ἐγένετο κινδύνοις τὰ πράγματα τῆς πόλεως,
 ἔπειτα πῶς αὐτοῖς ἑκάτερος ἡμῶν κέχρηται. τῶν πο-
 λιτῶν τινες συνελθόντες εἰς τὴν Ἀκυλλίων οἰκίαν
 τῶν ἐκ τῆς Κολλατίνου γεγονότων ἀδελφῆς, ἐν οἷς
 15 ἦσαν οἱ τ' ἐμοὶ παῖδες ἀμφοτέρω καὶ οἱ τῆς γυναι-
 κὸς ἀδελφοὶ τῆς ἐμῆς καὶ ἄλλοι τινὲς ἅμα τούτοις
 οὐκ ἀφανεῖς, συνθήκας ἐποιήσαντο πρὸς ἀλλήλους
 καὶ συνώμοσαν ἀποκτείναντες ἐμὲ καταγαγεῖν Ταρ-
 κύνιον ἐπὶ τὴν ἀρχήν· ἐπιστολάς τε περὶ τούτων
 20 γράψαντες αὐτογράφους καὶ ταῖς ἐαυτῶν σφραγίδι
 κατασημηνάμενοι πέμπειν πρὸς τοὺς φυγάδας ἑμὲ-
 λλον. ταῦθ' ἡμῖν θεῶν τινος εὐνοία καταφανῆ γέγο-
 νεν ὑπὸ τοῦδε μηνυθέντα τοῦ ἀνδρός· ἔστι δὲ Ἀκυλ-
 λίων δοῦλος, παρ' οἷς καταγόμενοι τῇ παρελθούσῃ
 25 νυκτὶ τὰς ἐπιστολάς ἔγραψαν· καὶ τῶν γραμμάτων
 αὐτῶν γεγόναμεν ἐγκρατεῖς. Τίτον μὲν οὖν ἐγὼ καὶ
 Τιβέριον τοὺς ἐμοὺς παῖδας τετιμώρημαι· καὶ οὐδὲν
 καταλέλγεται διὰ τὴν ἐμὴν ἐπιείκειαν οὔτε νόμος
 οὔτε ὄρκος· Ἀκυλλίου δὲ Κολλατῖνος ἀφαιρεῖται
 30 μου καὶ φησιν οὐκ ἔάσειν ὅμοια τοῖς ἐμοῖς παισὶ
 βουλευσάντας τῶν ὁμοίων ἐκείνοις τυχεῖν. εἰ δ' οὐ-
 τοι μηδεμίαν ὑφἑξουσὶ δίκην, οὐδὲ τοὺς ἀδελφοὺς

ἐμῆς γυναικὸς, οὐδὲ τοὺς ἄλλους προδότας τῆς
 πατρίδος ἐξέσται μοι κολάσαι. τί γὰρ δὴ δίκαιον
 αὐτοὺς ἔξω λέγειν, ἂν τούτους ἀφῶ; τίνος οὖν
 πάντα μηνύματα πείθεσθε; πότερα τῆς πρὸς τὴν πό-
 λιν εὐνοίας, ἢ τῶν πρὸς τοὺς τυράννους διαλλαγῶν, 5
 καὶ πότερα τῆς ἐμπειδώσεως τῶν ὄρκων οὓς ἀφ' ἡμῶν
 ἀρξάμενοι πάντες ὠμόσατε, ἢ τῆς συγχύσεώς τε καὶ
 ἐπιτορκίας; καὶ εἰ μὲν ἔλαθεν ἡμᾶς, ταῖς ἀραῖς ἐνο-
 χος ἦν ἂν, καὶ θεοῖς ὑπέσχετο, οὓς ἐπιώρκει, δίκας·
 ἐπειδὴ δὲ καταφανῆς γέγονεν, ὑφ' ἡμῶν αὐτὸν προσ- 10
 ῆκει κολασθῆναι, ὅς γε ὀλίγαις μὲν ἡμέραις πρότε-
 ρον τὰ χρήματα τοῖς τυράννοις ὑμᾶς ἐπεισεν ἀπο-
 δοῦναι, ἵνα μὴ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἢ πόλις αὐτοῖς ἐξη-
 γρησθῇ πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ κατὰ τῆς πόλεως
 οἱ ἐχθροί· νῦν δὲ τοὺς ἐπὶ καθόδῳ τῶν τυράννων 15
 συνομοσαμένους ἀφείσθαι τῆς τιμωρίας οἴεται δεῖν,
 ἐκείνοις αὐτοὺς δηλονότι χαριζόμενος, ἵν' ἔαν ἄρα
 κατέλθωσιν εἰς ἐκ προδοσίας εἰτε πολέμου, ταύτας
 προφερόμενος τὰς χάριτας ἀπάντων ὡς φίλος ὅσων ἂν
 δέηται [αἰρηῇται] παρ' αὐτῶν τυγχάνῃ. ἔπειτα ἐγὼ τῶν 20
 ἐμῶν οὐ φρεσάμενος τέκνων, σοῦ φείσομαι, Κολλα-
 τῖνε, ὅς τὸ μὲν σῶμα παρ' ἡμῖν ἔχεις, τὴν δὲ ψυχὴν
 παρὰ τοῖς πολεμίοις, καὶ τοὺς μὲν προδότας τῆς πα-
 τρίδος σῶζεις, ἐμὲ δὲ τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενον
 ἀποκτείνεις; πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλ' ἵνα 25
 μηδὲν ἔτι τοιοῦτον ἐξεργάσῃ, τὴν μὲν ἀρχὴν ἀφαι-
 ροῦμαί σε, καὶ πόλιν ἑτέραν κελεύω μεταλαβεῖν· ὑμῖν
 δὲ, ὡ πολῖται, ψῆφον ἀναδώσω καλέσας ἀντίκα μά-
 λιστα τοὺς λόχους, ἵνα διαγνῶσιν εἰ χρὴ ταῦτ' εἶναι
 κύρια, εὖ δ' ἴστε ὅτι, θυεῖν θάτερον, ἢ Κολλατῖνον 30
 ἔξοντες ὕπατον ἢ Βροῦτον.

XI. Τοιαῦτα δὲ λέγοντος αὐτοῦ βοῶν καὶ δει-

- νοπαθῶν ὁ Κολλατῖνος, ἐπίβουλόν τε καὶ προδότην
 τῶν φίλων αὐτὸν παρ' ἑκάστα ἀποκαλῶν, καὶ τὰ
 μὲν ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ διαβολῶν ἀπολογούμενος, τὰ
 δ' ὑπὲρ τῶν ἀδελφιδῶν δεόμενος, ψῆφόν τε καθ'
 5 ἑαυτοῦ τοῖς πολίταις οὐκ ἔων ἀναδοῦναι, χαλεπώτε-
 ρον ἐποίει τὸν δῆμον καὶ δεινούς ἤγειρεν ἐπὶ πᾶσι
 τοῖς λεγομένοις θορύβους. ἡγριωμένων δὲ τῶν πο-
 λιτῶν πρὸς αὐτὸν καὶ οὔτε ἀπολογία ὑπομενόντων
 οὔτε δέησιν προσιεμένων, ἀλλὰ τὰς ψήφους ἀναδο-
 10 θῆναι σφίσι κελευσάντων, δι' εὐλαβείας τὸ πρᾶγμα
 ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ λαβὼν Σπόριος Λουκρήτιος, ἀνὴρ
 τῷ δήμῳ τίμιος, μὴ μεθ' ὕβρεως τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς
 πατρίδος ἐκπέσῃ, λόγον αἰτησάμενος παρ' ἀμφοτέ-
 ρων τῶν ὑπάτων καὶ τυχῶν τῆς ἐξουσίας ταύτης
 15 πρῶτος, ὥς φασιν οἱ Ῥωμαίων συγγραφεῖς, οὕτω
 τότε Ῥωμαίοις ὄντος ἐν ἔθει δημηγορεῖν ἰδιώτην ἐν
 ἐκκλησίᾳ, κοινὴν ἐποιήσατο δέησιν ἀμφοτέρων τῶν
 ὑπάτων, Κολλατῖνῳ μὲν παραινῶν μὴ θυμομαχεῖν
 μηδὲ ἀκόντων κατέχειν τῶν πολιτῶν τὴν ἀρχήν, ἣν
 20 παρ' ἐκόντων ἔλαβεν, ἀλλ' εἰ δοκεῖ τοῖς δοῦσιν αὐ-
 τὴν ἀπολαβεῖν ἐκόντα καταθέσθαι, καὶ μὴ τοῖς λό-
 γοις ἀπολύεσθαι τὰς καθ' ἑαυτοῦ διαβολὰς, ἀλλὰ
 τοῖς πράγμασι, μεταθέσθαι τε τὴν οἴκησιν ἐτέρωθί
 [γέ] ποί ποτε πάντα τὰ ἑαυτοῦ λαβόντα, ἕως ἐν ἀσφα-
 25 λεί γένηται τὰ κοινὰ, ἐπειδὴ τοῦτο δοκεῖ τῷ δήμῳ
 συμφέρειν, ἐνθυμούμενον ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις ἀδική-
 μασι γενομένοις ὀργίζεσθαι πεφύκασιν ἅπαντες, προ-
 δοσίᾳ δὲ καὶ ὑποπτεινομένῃ, σωφρονέστερον ἡγού-
 μενοι καὶ διὰ κενῆς φοβηθέντες αὐτὴν φυλάξασθαι
 30 μᾶλλον, ἢ καταφρονήσει ἐπιτρέψαντες ἀνατραπῆναι.
 Βροῦτον δὲ πείθων μὴ μετ' αἰσχύνης καὶ προπηλα-
 κισμοῦ τὸν συνάρχοντα τῆς πατρίδος ἐκβαλεῖν, μεθ'

οὐ τὰ κράτιστα ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐβούλευσεν· ἀλλ' ἂν αὐτὸς ὑπομένη τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι καὶ παραχωρῇ τῆς πατρίδος ἑκὼν, τὴν τε οὐσίαν αὐτῷ πᾶσαν ἐπιτρέψαι κατὰ σχολὴν ἀνασκευάσασθαι, καὶ ἐκ τοῦ δημοσίου προσθεῖναι τινα δωρεὰν, ἵνα παραμύθιον 5 ἔχῃ τῆς συμφορᾶς τὴν παρὰ τοῦ δήμου χάριν.

XII. Ταῦτα τοῦ ἀνδρὸς ἀμφοτέροις παραινούντος, καὶ τῶν πολιτῶν ἐπαινεσάντων τὸν λόγον, ὁ μὲν Κολλατῖνος πολλὰ κατολοφυρόμενος ἑαυτὸν, εἰ διὰ συγγενῶν ἔλεον ἐκλιπεῖν ἀναγκασθήσεται τὴν 10 πατρίδα μηδὲν ἀδικῶν, ἀποτίθεται τὴν ἀρχήν. ὁ δὲ Βροῦτος ἐπαινέσας αὐτὸν ὥς τὰ κράτιστα καὶ συμφορώτατα ἑαυτῷ τε καὶ τῇ πόλει βεβουλευμένον, παρεκάλει μῆτε αὐτῷ μῆτε τῇ πατρίδι μνησικακεῖν· ἑτέραν δὲ μεταλαβόντα οἴκησιν τὴν καταλειπομένην 15 πατρίδα ἡγεῖσθαι, μηδενὸς μῆτε ἔργου μῆτε λόγου κοινωνοῦντα τοῖς ἐχθροῖς κατ' αὐτῆς· τὸ δ' ὅλον ἀποδημίαν ὑπολαβόντα τὴν μετανάστασιν, οὐκ ἔξορισμὸν, οὐδὲ φυγὴν, τὸ μὲν σῶμα παρὰ τοῖς ὑποδεξαμένοις ἔχειν, τὴν δὲ ψυχὴν παρὰ τοῖς προπέμπουσιν. 20 ταῦτα δὲ ὑποθέμενος τῷ ἀνδρὶ πείθει τὸν δῆμον εἴκοσι ταλάντων δοῦναι αὐτῷ δωρεὰν καὶ αὐτὸς πέντε τάλαντα προστίθῃσιν ἐκ τῶν ἰδίων. Ταρκύνιος μὲν δὴ Κολλατῖνος τοιαύτῃ τύχῃ περιπεσὼν εἰς Λαουίνιον ᾧχετο τὴν μητρόπολιν τοῦ Λατίνων γένους, ἐν 25 ἡ γηραιὸς ἐτελεύτα· ὁ δὲ Βροῦτος οὐκ ἀξιῶν μόνος ἀρχεῖν οὐδ' εἰς ὑπόνοιαν ἐλθεῖν τοῖς πολίταις, ὅτι μοναρχίας ὑπαχθεὶς πόθῳ τὸν συνύπατον ἐξήλασεν ἐκ τῆς πατρίδος, καλέσας τὸν δῆμον εὐθύς εἰς τὸ πεδίον, ἐνθα ἦν σύνηθες αὐτοῖς τοὺς τε βασιλεῖς 30 καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς καθιστάναι, συνάρχοντα αἰρεῖται Πόπλιον Οὐαλέριον [συννυπατεύειν], ἀπόγονον,

ὥς καὶ πρότερον εἶπον, τοῦ Σαβίνου Οὐαλερίου, ἄν-
δρα πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων ἐπιτηδευμάτων χάριν
ἐπαινέσθαι τε καὶ θαυμάζεσθαι ἄξιον, μάλιστα δὲ
τῆς αὐταρχείας τοῦ βίου. φιλοσοφία γάρ τις αὐτο-
5 δίδακτος ἐγένετο περὶ αὐτοῦ, ἣν ἐν πολλοῖς ἀπεδεί-
ξατο πράγμασιν, ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ.

XIII. Μετὰ τοῦτο ἤδη μιᾷ γνώμῃ περὶ πάντων
χρώμενοι τοὺς μὲν ἐπὶ τῇ καθόδῳ τῶν φυγάδων
συννομοσαμένους ἅπαντας ἀπέκτειναν παραχρῆμα, καὶ
10 τὸν μηνύσαντα τὴν συνωμοσίαν δοῦλον ἐλευθερίας
τε καὶ πολιτείας μεταδόσει, καὶ χρήμασι πολλοῖς
ἐτίμησαν. ἔπειτα τρία πολιτεύματα κάλλιστα καὶ
συμφορώτατα τῷ κοινῷ καταστησάμενοι τοὺς τ' ἐν
τῇ πόλει πάντας ὁμονοεῖν παρεσκεύασαν καὶ τὰς τῶν
15 ἐχθρῶν ἐταιρίας ἐμείωσαν. ἦν δὲ τὰ πολιτεύματα
τῶν ἀνδρῶν τοιάδε· πρῶτον μὲν ἐκ τῶν δημοτικῶν
τοὺς κρατίστους ἐπιλέξαντες πατρικίους ἐποίησαν,
καὶ συνεπλήρωσαν ἐξ αὐτῶν τῆς βουλῆς τοὺς τριακο-
σίους· ἔπειτα τὰς οὐσίας τῶν τυράννων εἰς τὸ κοινὸν
20 ἅπασιν τοῖς πολίταις φέροντες ἔθεσαν, συγχωρήσαντες
ὅσον [ἂν] λάβοι τις ἐξ αὐτῶν ἔχειν· καὶ τὴν αὐτῶν
γῆν ὅσῃν ἐκέκτηντο τοῖς μηδένᾳ κληρὸν ἔχουσι διέ-
νειμαν, ἐν μόνον ἐξελόμενοι πεδίον, ὃ κεῖται μεταξὺ
τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ ποταμοῦ. τοῦτο δὲ Ἄρεος
25 ὑπάρχειν ἱερὸν οἱ πρότερον ἐψηφίσαντο, ἵπποις τε
λειμῶνα καὶ νέοις ἀσκούσι τὰς ἐνοπλίους μελέτας
μυνηάσιον ἐπιτηδειότατον· ὅτι δὲ καὶ πρότερον ἱερὸν
δοσίαν ὕδρε τοῦ θεοῦ, Ταρκύνιος δὲ σφετερισάμενος
μενοι καὶ αὐτὸ μέγιστον ἡγοῦμαι τεκμήριον εἶναι τὸ
30 μᾶλλον, ὑπὸ τῶν ὑπάτων τότε περὶ τοὺς ἐν αὐτῷ
Βροῦτον ἅπαντα γὰρ ἐπιτρέψαντες τῷ δήμῳ τὰ
κισμοῦ τῶν ἀνῶν ἄγειν τε καὶ φέρειν, τὸν ἐν τούτῳ

ενόμενον τῷ πεδίῳ σίτον [τὸν μὲν] ἐπὶ ταῖς ἄλωσιν
 τι κείμενον, τὸν τ' ἐπὶ ταῖς καλάμαις καὶ τὸν ἥδη
 κατεργασμένον, οὐκ ἐπέτρεψαν οὐδενὶ φέρειν, ἀλλ'
 ἵς ἐξάγιστόν τε καὶ οὐδαμῶς ἐπιτήδειον εἰς οἰκίας
 ἰσενεχθῆναι, εἰς τὸν ποταμὸν καταβαλεῖν ἐψηφί- 5
 ναντο. καὶ ἔστι νῦν μνημεῖον ἐμφανὲς τοῦ τότε ἔρ-
 ου νῆσος εὐμεγέθης Ἀσκληπιοῦ ἱερά, περίκλυστος
 καὶ τοῦ ποταμοῦ, ἣν φασιν ἐκ τοῦ σωροῦ τῆς καλάμης
 ἀπείσης καί τι καὶ τοῦ ποταμοῦ προσλιπαίνοντος
 αὐτῇ ἰλὸν γενέσθαι. καὶ τοῖς μετὰ τοῦ τυράννου 10
 εφευγόσι Ῥωμαίων κἀθοδὸν εἰς τὴν πόλιν ἐπ' ἀδεία
 καὶ ἀμνηστία παντὸς ἁμαρτήματος ἔδωκαν, χρό-
 νον ὀρίσαντες ἡμερῶν εἴκοσιν· εἰ δὲ μὴ κατέλθοιεν
 ἐν ταύτῃ τῇ προθεσμίᾳ, τιμωρίας αὐτοῖς ὥρισαν
 ἰδίους φυγὰς καὶ κτημάτων ὧν ἐκέκτηντο δημεύ- 15
 εῖς. ταῦτα τῶν ἀνδρῶν τὰ πολιτεύματα τοὺς μὲν
 ἀπολαύσαντας ἐκ τῆς οὐσίας τῶν τυράννων ὅτου δὴ
 ἦν, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀφαιρεθῆναι πάλιν ἃς ἔσχον
 ἠφελείας πάντα κίνδυνον ἐποίησεν ὑπομένειν· τοὺς
 δὲ κατὰ θέος ὧν παρηνόμησαν ἐπὶ τῆς τυραννίδος 20
 καὶ δίκην ἀναγκασθεῖεν ὑπέχειν φυγῆς ἑαυτοῖς τιμη-
 ταιμένους, ἀπαλλαγέντας τοῦ φόβου μηκέτι τὰ τῶν
 τυράννων, ἀλλὰ τὰ τῆς πόλεως φρονεῖν.

XIII. Διαπραξάμενοι δὲ ταῦτα καὶ τὰ πρὸς τὸν
 πόλεμον εὐτρεπισάμενοι τέως μὲν ὑπὸ τῇ πόλει τὰς 25
 δυνάμεις συνεῖχον ἐν τοῖς πεδίοις ὑπὸ σημείοις τε
 καὶ ἡγεμόσι τεταγμένας καὶ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον
 ἱσκούσας, πυνθανόμενοι τοὺς φυγάδας ἐξ ἀπασῶν
 τῶν ἐν Τυρρηνίᾳ πόλεων ἀγείρειν ἐπὶ σφᾶς στρα-
 τὸν, καὶ δύο μὲν πόλεις ἐκ τοῦ φανεροῦ συλλαμβά- 30
 νειν αὐτοῖς τῆς καθόδου, Ταρκυνιήτας τε καὶ Οὐιεν-
 τανούς, ἀξιοχρεοῖς δυνάμεσιν ἀμφοτέρας, ἐκ δὲ τῶν

- ἄλλων ἐθέλουτάς τινας, οὓς μὲν ὑπὸ φίλων παρα-
 σκευασθέντας, οὓς δὲ μισθοφόρους· ἐπεὶ δ' ἔμαθον
 ἐξεληλυθότας ἤδη τοὺς πολεμίους, ἀπαντᾶν αὐτοῖς
 5 αὐτοὶ τὰς δυνάμεις διαβιβάσαντες ἐχώρουν πρόσω,
 καὶ κατεστρατοπέδευσαν πλησίον Τυρρηνῶν ἐν λει-
 μῶνι καλουμένῳ Ναιβίῳ παρὰ θρυμὸν ἱερὸν ἥρωος
 Ὁρατίου. ἐτύγχανον δὲ πλήθει τε ἀγχώμαλοι μά-
 λιστα αἱ δυνάμεις αὐτῶν οὔσαι καὶ προθυμίᾳ ὁμοίᾳ
 10 χωροῦσαι πρὸς τὸν ἀγῶνα ἀμφοτέραι. πρώτη μὲν
 οὖν ἐγένετο τῶν ἱππέων μάχη βραχεῖά τις εὐθύς ἅμα
 τῷ συνιδεῖν ἀλλήλους πρὶν ἢ τοὺς πεζοὺς καταστρα-
 τοπεδεύεσθαι, ἐν ᾗ διάπειραν ἀλλήλων λαβόντες καὶ
 οὔτε νικήσαντες οὔτε λειφθέντες πρὸς τοὺς ἐαυτῶν
 15 ἑκάτεροι χάρακας ἀπηλλάγησαν· ἔπειτα οἱ τε ὀπλί-
 ται καὶ οἱ ἱππεῖς ἀφ' ἑκατέρων συνήεσαν ταξάμενοι
 τὸν αὐτὸν ἀλλήλοις τρόπον, μέσῃ μὲν τὴν φάλαγγα
 τῶν πεζῶν ποιήσαντες, ἐπὶ δὲ τῶν κεράτων ἀμφοτέ-
 ρων τὴν ἵππον στήσαντες. ἤγεῖτο δὲ τοῦ μὲν δεξιού
 20 τῶν Ῥωμαίων κέρατος Οὐαλέριος ὁ προσαιρεθεὶς
 ὑπάτος ἐναντίαν στήσιν ἔχων Οὐιεντανοῖς, τοῦ δ'
 εὐωνύμου Βροῦτος, καθ' ὃ μέρος ἡ Ταρκυνιητῶν
 δυνάμεις ἦν· ἡγεμόνες δ' αὐτὴν ἐκόσμουσαν οἱ Ταρκυ-
 νίου τοῦ βασιλέως παῖδες.
 25 XV. Μελλόντων δ' αὐτῶν εἰς χεῖρας ἵεναι, προ-
 ελθὼν ἐκ τῆς τάξεως τῶν Τυρρηνῶν εἰς τῶν Ταρκυ-
 νίου παίδων, Ἄρρους ὄνομα, ῥωμὴν τε κράτιστος καὶ
 ψυχὴν λαμπρότατος τῶν ἀδελφῶν, ἐγγὺς τῶν Ῥω-
 μαίων ἐλάσας τὸν ἵππον, ὅθεν μορφὴν τε καὶ φωνὴν
 30 ἅπαντες ἔμελλον αὐτοῦ συνήσειν, λόγους ὑβριστίας
 εἰς τὸν ἡγεμόνα τῶν Ῥωμαίων Βροῦτον ἀπερρίπτει,
 θηρίον ἄγριον ἀποκαλῶν καὶ τέκνων αἵματι μιαρὸν,

ἀνανδρίαν τε ἐν ταύτῃ καὶ δειλίαν ὀνειδίζων, καὶ
 τελευτῶν εἰς τὸν ὑπὲρ ἀπάντων ἀγῶνα προυκαλεῖτο
 μόνον αὐτῷ συνοισόμενον. ἡκεῖνος οὐκ ἀξιῶν τοὺς
 ὀνειδισμοὺς ὑπομένειν ἤλαυνε τὸν ἵππον ἐκ τῆς τά-
 ξεως, ὑπεριδὼν τῶν ἀποτραπέντων φίλων καὶ ἐπὶ 5
 τὸν κατεψηφισμένον ὑπὸ τῆς μοίρας θάνατον ἐπει-
 γόμενος. ὁμοίῳ δὲ ἀμφοτέροι θυμῷ φερόμενοι καὶ
 λογισμὸν οὐχ ὧν πείθονται λαβόντες, ἀλλ' ὧν ἐβού-
 λοντο δρᾶσαι, συναράττουσι τοὺς ἵππους ἐξ ἐναν-
 τίας ἐλαύνοντες καὶ φέρουσι ταῖς σαρίσαις ἀφύ- 10
 κτους κατ' ἀλλήλων πληγὰς ἀμφοτέροι δι' ἀσπίδων
 τε καὶ θωράκων, ὁ μὲν εἰς τὰ πλευρὰ βάψας τὴν
 αἰχμὴν, ὁ δ' εἰς τὰς λαγόνας· καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν
 ἐμπλέξαντες τὰ στήθη τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς, ἐπὶ τοῖς
 ὀπισθίοις ἀνίστανται ποσὶ καὶ τοὺς ἐπιβάτας ἀνα- 15
 χαιτίζαντες ἀποσείονται. οὗτοι μὲν δὴ πεσόντες
 ἔκειντο πολὺν διὰ τῶν τραυμάτων ἐκβάλλοντες αἷμα
 καὶ ψυχορραγοῦντες, αἱ δ' ἄλλαι δυνάμεις ὥς τοὺς
 ἡγεμόνας εἶδον συμπεσόντας, ὠθοῦνται σὺν ἀλα-
 λαγμῷ καὶ πατάγῳ, καὶ γίνεται μέγιστος ἀπάντων 20
 ἀγὼν πεζῶν τε καὶ ἱππέων καὶ τύχη περὶ ἀμφοτέ-
 ρους ὁμοία. Ῥωμαίων τε γὰρ οἱ τὸ δεξιὸν κέρατος
 ἔχοντες, ἐφ' οὗ τεταγμένος ἦν ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων
 Οὐαλέριος, ἐνίκων τοὺς Οὐιεντανοὺς καὶ μέχρι τοῦ
 στρατοπέδου διώξαντες ἐπλήρωσαν νεκρῶν τὸ πε- 25
 δίου, Τυρσηνῶν τε οἱ τὴν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος
 ἔχοντες στάσιν, ὧν ἡγοῦντο Τίτος καὶ Σέξτος οἱ Ταρ-
 κυνίου τοῦ βασιλέως παῖδες, ἐτρέψαντο τοὺς ἐπὶ τοῦ
 λαιοῦ ὄντας Ῥωμαίων κέρατος, καὶ πλησίον τοῦ χά-
 ρακος αὐτῶν γενόμενοι πείρας μὲν οὐκ ἀπέστησαν εἰ 30
 δύναιντο ἐλθεῖν τὸ ἔρυσμα ἐξ ἐφόδου, πολλὰς δὲ πλη-
 γὰς λαβόντες ὑποστάντων αὐτοὺς τῶν ἐνδον ἀπε-

τράποντο. ἦσαν δὲ αὐτοῦ φύλακες οἱ τριάριοι λεγόμενοι, παλαιοὶ τε καὶ πολλῶν ἐμπειροὶ πολέμων, οἷς ἐσχάτοις ὅταν ἀπογνωσθῇ πᾶσα ἐλπίς εἰς τοὺς περὶ τῶν μεγίστων ἀγῶνας καταχωῶνται.

- 5 XVI. Ἦδη δὲ περὶ καταφοράν ὄντος ἡλίου πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ἀνέστρεψαν ἑκάτεροι χάρακας, οὐ τοσοῦτον ἐπὶ τῇ νίκῃ χαίροντες, ὅσον ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν ἀπολωλότων ἀχθόμενοι, καὶ εἰ δεήσειεν αὐτοῖς ἐτέρας μάχης οὐχ ἱκανοὺς ἡγούμενοι τὸν ἀγῶνα ἄρασθαι
- 10 τοὺς περιλειπομένους σφῶν τραυματίας τοὺς πολλοὺς ὄντας. πλείων δ' ἦν περὶ τοὺς Ῥωμαίους ἀθυμία καὶ ἀπόγνωσις τῶν πραγμάτων διὰ τὸν τοῦ ἡγεμόνος θάνατον· καὶ λογισμὸς εἰσῆει πολλοῖς, ὥς ἄμεινον εἴη σφίσιν ἐκλιπεῖν τὸν χάρακα πρὶν ἡμέραν
- 15 γενέσθαι. τοιαῦτα δὲ αὐτῶν διανοομένων καὶ διαλεγομένων πρὸς ἀλλήλους περὶ τὴν πρώτην που μάλιστα φυλακὴν ἐκ τοῦ δρυμοῦ παρ' ὃν ἐστρατοπεδεύσαντο φωνή τις ἠκούσθη ταῖς δυνάμεσιν ἀμφοτέραις γεγωνοῦσα, ὥσθ' ἅπαντας αὐτῆς ἀκούειν, εἴτε
- 20 τοῦ κατέχοντος τὸ τέμενος ἥρωος, εἴτε τοῦ καλουμένου Φαύνου. τοῦτ' ἂν ἀνατιθέασι τῷ δαίμονι Ῥωμαῖοι τὰ πανικὰ, καὶ ὅσα φάσματα μορφὰς ἄλλοτε ἀλλοίας ἴσχοντα εἰς ὅψιν ἀνθρώπων ἔρχεται δείματα φέροντα, ἣ φωναὶ δαιμόνιοι ταράττουσι τὰς ἀκοὰς
- 25 τούτου φασὶν εἶναι τοῦ θεοῦ τὸ ἔργον. ἡ δὲ τοῦ δαιμονίου φωνὴ θαρρεῖν παρεκελεύετο τοῖς Ῥωμαίοις ὥς νενικηκόσιν, ἐνὶ πλείους εἶναι τοὺς τῶν πολεμίων ἀποφαίνουσα νεκροῦς. ταύτῃ λέγουσι τῇ φωνῇ τὸν Οὐαλέριον ἐπαρθέντα νυκτὸς ἔτι πολλῆς ἐπὶ τὸν
- 30 χάρακα τῶν Τυρρηνῶν ὥσασθαι, καὶ πολλοὺς μὲν ἀποκτείναντα ἐξ αὐτῶν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκβαλόντα κρατῆσαι τοῦ στρατοπέδου.

XVII. Τοιοῦτο μὲν ἡ μάχη τέλος ἔλαβεν· τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ σκυλεύσαντες οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς τῶν πολεμίων νεκροὺς καὶ τοὺς ἑαυτῶν θάψαντες ἀπῆσαν. τὸ δὲ Βρούτου σῶμα ἀράμενοι μετὰ πολλῶν ἐπαίνων τε καὶ δακρύων εἰς τὴν Ῥώμην ἀπεκómισον οἱ κράτι- 5 στοὶ τῶν ἱππέων στεφάνοις κεκοσμημένον ἀριστείοις. ὑπὴντα δ' αὐτοῖς ἢ τε βουλὴ θριάμβου καταγωγῇ ψηφισαμένη κοσμήσαι τὸν ἡγεμόνα, καὶ ὁ δῆμος ἅπας κρατῆρσι καὶ τραπέζαις ὑποδεχόμενος τὴν στρατιάν. ὥς δὲ εἰς τὴν πόλιν ἀφίκοντο, πομπεύσας ὁ 10 ὕπατος ὥς τοῖς βασιλεῦσιν ἔθος ἦν, ὅτε τὰς τροπαιοφόρους πομπάς τε καὶ θυσίας ἐπιτελοῖεν, καὶ τὰ σκῦλα τοῖς θεοῖς ἀναθεῖς, ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν ἱερὰν ἀνῆκε καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν πολιτῶν ἐστιάσει [προθεῖς] ὑπεδέχετο· τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ φαιάν 15 ἐσθῆτα λαβὼν καὶ τὸ Βρούτου σῶμα προθεῖς ἐν ἀγορᾷ κεκοσμημένον ἐπὶ στρωμνῆς ἐκπρεποῦς συνεκάλει τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, καὶ προελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα τὸν ἐπιτάφιον ἔλεξεν ἐπ' αὐτῷ λόγον. εἰ μὲν οὖν Οὐαλέριος πρῶτος κατεστήσατο τὸν νόμον τόνδε 20 Ῥωμαίοις ἢ κείμενον ὑπὸ τῶν βασιλέων παρέλαβεν οὐκ ἔχω τὸ σαφὲς εἰπεῖν· ὅτι δὲ Ῥωμαίων ἐστὶν ἀρχαῖον εὔρεμα τὸ παρὰ τὰς ταφὰς τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν ἐπαίνους τῆς ἀρετῆς αὐτῶν λέγεσθαι, καὶ οὐχ Ἕλληνες αὐτὸ κατεστήσαντο πρῶτοι, παρὰ τῆς κοι- 25 νῆς ἱστορίας οἶδα μαθὼν, ἣν ποιητῶν τε οἱ παλαιότατοι καὶ συγγραφέων οἱ λογιώτατοι παραδεδώκασιν. ἀγῶνας μὲν γὰρ ἐπιταφίους τιθεμένους ἐπὶ τοῖς ἐνδόξοις ἀνδράσι γυμνικούς τε καὶ ἱππικούς ὑπὸ τῶν προσηκόντων ἱστορήκασιν, ὥς ὑπὸ τε Ἀχιλλέως ἐπὶ 30 Πατρόκλῳ καὶ ἔτι πρότερον ὑφ' Ἡρακλέους ἐπὶ Πέλοπι· ἐπαίνους δὲ λεγομένους ἐπ' αὐτοῖς οὐ γρά-

φρουσιν ἔξω τῶν Ἀθήνησι τραγωδοποιῶν, οἳ κολα-
 κεύοντες τὴν πόλιν ἐπὶ τοῖς ὑπὸ Θησέως θαπτομέ-
 νοις καὶ τοῦτο ἐμύθενσαν. ὁψὲ γάρ ποτε Ἀθηναῖοι
 προσέθεσαν τὸν ἐπιτάφιον ἔπαινον τῷ νόμῳ, εἰτ'
 5 ἀπὸ τῶν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ καὶ περὶ Σαλαμίνα καὶ ἐν
 Πλαταιαῖς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθανόντων ἀρξά-
 μενοι, εἰτ' ἀπὸ τῶν περὶ Μαραθῶνα ἔργων. ὕστερεῖ
 δὲ καὶ τὰ Μαραθῶνια τῆς Βρούτου ταφῆς, εἰ δὴ
 ἀπὸ τούτων πρώτων ἤρξαντο οἱ ἔπαινοι λέγεσθαι
 10 τοῖς ἀπογενομένοις, ἑκακίδεκα ἔτεσιν. εἰ δέ τις ἑά-
 σας σκοπεῖν οἷ τινας ἦσαν οἱ πρῶτοι τοὺς ἐπιτα-
 φίους ἐπαίνους καταστησάμενοι, τὸν νόμον αὐτὸν
 ἐφ' ἑαυτοῦ βουλευθείη καταμαθεῖν παρ' ὁποτέρους
 ἄμεινον ἔχει, τοσούτῳ φρονιμώτερον εὐρήσει παρὰ
 15 τοῖσδε κείμενον αὐτὸν ἢ παρ' ἐκείνοις, ὅσῳ γε Ἀθη-
 ναῖοι μὲν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις μόνοις
 καταστήσασθαι τοὺς ἐπιταφίους ἀγορεύεσθαι λόγους
 δοκοῦσιν, ἐκ μιᾶς τῆς περὶ τὸν θάνατον ἀρετῆς καὶ
 τᾶλλα φαῦλος γένηται τις ἐξετάζειν οἰόμενοι δεῖν
 20 τοὺς ἀγαθοὺς· Ῥωμαῖοι δὲ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις ἀν-
 δράσιν, εἴαν τε πολέμων ἡγεμονίας λαβόντες εἴαν τε
 πολιτικῶν ἔργων προστασίας συνετὰ βουλευόμενα καὶ
 πράξεις ἀποδείκωνται καλὰς, ταύτην ἔταξαν εἶναι
 τὴν τιμὴν, οὐ μόνον τοῖς κατὰ πόλεμον ἀποθανού-
 25 σιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὁποιαδήποτε χρησαμένοις τοῦ βίου
 τελευτῇ, ἐξ ἀπάσης τῆς περὶ τὸν βίον ἀρετῆς οἰόμε-
 νοι δεῖν ἐπαινεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς, οὐκ ἐκ μιᾶς τῆς
 περὶ τὸν θάνατον εὐκλείας.

XVIII. Ἰούνιος μὲν δὴ Βρούτος ὁ τὴν βασιλείαν
 30 ἐκβαλὼν καὶ πρῶτος ἀποδειχθεὶς ὕπατος, ὁψὲ μὲν
 εἰς ἐπιφάνειαν προελθὼν, ἀκαρῇ δὲ χρόνον ἀνθήσας
 ἐν αὐτῇ Ῥωμαίων ἀπάντων κράτιστος φανεὶς τοιαύ-

της τελευτῆς ἔτυχε, γενεὰν οὔτε ἄρρενα καταλιπὼν οὔτε θήλειαν, ὥς οἱ τὰ Ῥωμαίων σαφέστατα ἐξητά-
 κότες γράφουσι, τεκμήρια πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τούτου
 φέροντες, ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ὃ δυσαντίλεκτόν ἐστιν,
 ὅτι τοῦ πατρικίων γένους ἐκεῖνος ἦν, οἱ δὲ ἀπ' ἐκεῖ- 5
 νης αὐτοὺς λέγοντες εἶναι τῆς οἰκίας Ἰούνιοι τε καὶ
 Βρούτοι πάντες ἦσαν πλήβειοι καὶ τὰς ἀρχὰς μετήε-
 σαν, ἃς τοῖς δημοτικοῖς μετιέναι νόμος, ἀγορανομίας
 τε καὶ δημαρχίας, ὑπατείαν δ' οὐδεὶς, ἥς τοῖς πα-
 τρικίοις μετῆν. ὁπὲρ δὲ ποτε καὶ ταύτης ἔτυχον τῆς 10
 ἀρχῆς, ὅτε συνεχωρήθη καὶ τοῖς δημοτικοῖς αὐτὴν
 λαβεῖν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων οἷς μέλει τε καὶ δια-
 φέρει τὸ σαφὲς εἰδέναι παρίημι σκοπεῖν.

XVIII. Μετὰ δὲ τὴν Βρούτου τελευτὴν ὁ συνύ-
 πατος αὐτοῦ Οὐαλέριος ὕποπτος γίνεται τοῖς δημο- 15
 τικοῖς ὥς βασιλείαν κατασκευαζόμενος· πρῶτον μὲν
 ὅτι μόνος κατέσχε τὴν ἀρχὴν δέον εὐθύς ἐλέσθαι
 τὸν συνύπατον, ὥσπερ ὁ Βρούτος ἐποίησε Κολλατί-
 νον ἐκβαλὼν· ἔπειθ' ὅτι τὴν οἰκίαν ἐν ἐπιφθόνῳ
 τόπῳ κατεσκευάσατο λόφον ὑπερκείμενον τῆς ἀγο- 20
 ρᾶς ὑψηλὸν ἐπικεικῶς καὶ περίτομον ὃν καλοῦσι Ῥω-
 μαῖοι Οὐελίαν ἐκλεξάμενος. πυθόμενος δὲ παρὰ τῶν
 ἐπιτηδείων ὅτι ταῦτα λυπεῖ τὸν δῆμον, ἀρχαιρεσιῶν
 προθεὶς ἡμέραν ὕπατον αἰρεῖται Σπόριον Λουκρή-
 τιον, ὃς οὐ πολλὰς ἡμέρας τὴν ἀρχὴν κατασχὼν 25
 ἀποθνήσκει. εἰς δὲ τὸν ἐκείνου τόπον καθίστησι
 Μάρκον Ὀράτιον, καὶ τὴν οἰκίαν ἀπὸ τοῦ λόφου
 μετατίθεται κάτω, ἵν' ἐξείη Ῥωμαίοις, ὥς αὐτὸς
 ἐκκλησιάζων ἔφη, βάλλειν αὐτὸν ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ
 μετεώρου τοῖς λίθοις, ἐάν τι λάβωσιν ἀδικοῦντα. 30
 βεβαίαν τε πίστιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοὺς δημο-
 τικοὺς λαβεῖν βουλόμενος ἀφείλεν ἀπὸ τῶν ράβδων

τοὺς πελέκεις, καὶ κατεστήσατο τοῖς μεθ' ἑαυτὸν ὑπά-
 τοις ἔθνος, ὃ καὶ μέχρι τῆς ἐμῆς διέμεινεν ἡλικίας,
 ὅταν ἔξωθεν τῆς πόλεως γένωνται χρῆσθαι τοῖς πε-
 λέκεσιν, ἔνδον δὲ ταῖς ῥάβδοις κοσμεῖσθαι μόναίς·
 5 νόμους τε φιλανθρωποτάτους ἔθετο βοηθείας ἔχον-
 τας τοῖς δημοτικοῖς· ἓνα μὲν ἐν ᾧ διαρρήδην ἀπει-
 πεν ἄρχοντα μηδένα εἶναι Ῥωμαίων, ὅς ἂν μὴ παρὰ
 τοῦ δήμου λάβῃ τὴν ἀρχὴν, θάνατον ἐπιθείς ζημίαν
 εἰάν τις παρὰ ταῦτα ποιῇ, καὶ τὸν ἀποκτείναντα τού-
 10 των τινὰ ποιῶν ἀθῶον· ἕτερον δὲ ἐν ᾧ γέγραπται,
 Ἐάν τις ἄρχων Ῥωμαίων τινὰ ἀποκτείνειν ἢ μαστι-
 γοῦν ἢ ζημιοῦν εἰς χρήματα θέλῃ, ἐξεῖναι τῷ ἰδιώτῃ
 προκαλεῖσθαι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὴν τοῦ δήμου κρίσιν,
 πᾶσχειν δὲ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἀρ-
 15 χῆς, ἕως ἂν ὁ δῆμος ὑπὲρ αὐτοῦ ψηφίσῃται. ἐκ τού-
 των γίνεται τῶν πολιτευμάτων τίμιος τοῖς δημοτι-
 κοῖς, καὶ τίθενται αὐτῷ ἐπωνύμιον Ποπλικόλαν·
 τοῦτο κατὰ τὴν Ἑλλήνων διάλεκτον βούλεται δηλοῦν
 δημοκρηδῆ. καὶ τὰ μὲν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ συν-
 20 τελεσθέντα ὑπὸ τῶν ὑπάτων τοιαύδε ἦν·

XX. Τῷ δ' ἐξῆς αὐτός τε πάλιν ἀποδείκνυται
 Οὐαλέριος τὸ δεῦτερον ὕπατος καὶ σὺν αὐτῷ Λου-
 κρήτιος, ἐφ' ὧν ἄλλο μὲν οὐδὲν ἄξιον λόγου ἐπράχθη,
 τιμήσεις δὲ ἐγένοντο τῶν βίων καὶ τάξεις τῶν εἰς
 25 τοὺς πολέμους εἰσφορῶν, ὡς Τύλλιος ὁ βασιλεὺς ἐνο-
 μοθέτησε, πάντα τὸν ἐπὶ τῆς Ταρκυνίου δυναστείας
 χρόνον ἀφειμέναι, τότε δὲ πρῶτον ὑπὸ τούτων ἀνα-
 νεωθεῖσαι· ἐξ ὧν εὐρέθη τῶν ἐν ἡβῃ Ῥωμαίων περὶ
 τρισκαίδεκα μυριάδας. καὶ εἰς χωρίον τι †σιονύριον
 30 καλούμενον Ῥωμαίων ἀπεστάλη στρατιὰ, διὰ φυλακῆς
 ἔξουσα τὸ φρούριον ἐπὶ ταῖς Λατίνων τε καὶ Ἑρνίκων
 πόλεσι κείμενον, ὅθεν τὸν πόλεμον προσεδέχοντο.

XXI. Ποπλίου δὲ Οὐαλερίου τοῦ προσαγορευ-
 θέντος Ποπλικόλα τὸ τρίτον ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἀπο-
 δειχθέντος ἀρχὴν, καὶ σὺν αὐτῷ Μάρκου Ὁρατίου
 Πολβίλλου τὸ δεύτερον, βασιλεὺς Κλουσινῶν τῶν ἐν
 Τυρρηνίᾳ Λάρος ὄνομα, Πορσίνας ἐπικλήσιν, κατα- 5
 φυγόντων ἐπ' αὐτὸν Ταρκυνίων, ὑποσχόμενος αὐτοῖς
 δυεῖν θάτερον ἢ διαλλάξειν αὐτοὺς πρὸς τοὺς πολί-
 τας ἐπὶ καθόδῳ καὶ ἀναλήψει τῆς ἀρχῆς, ἢ τὰς οὐ-
 σίας ἀνακομισάμενος ἃς ἀφηρέθησαν ἀποδώσειν,
 ἐπειδὴ πρέσβεις ἀποστείλας εἰς τὴν Ῥώμην ἐν τῷ 10
 παρελθόντι ἐνιαυτῷ μεμιγμένας ἀπειλαῖς ἐπικλήσεις
 κομίζοντας οὔτε διαλλαγὰς εὔρετο τοῖς ἀνδράσι καὶ
 κάθοδον, αἰτιωμένης τῆς βουλῆς τὰς ἀρὰς καὶ τοὺς
 ὄρκους τοὺς γενομένους κατ' αὐτῶν, οὔτε τὰς οὐσίας
 ἀνεπράξατο αὐτοῖς, τῶν διανειμαμένων καὶ κατακλη- 15
 ρουχησάντων αὐτὰς οὐκ ἀξιούντων ἀποδιδόναι· ὑβρί-
 ξεσθαι φήσας ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ δεινὰ πάσχειν, ὅτι
 τῶν ἀξιουμένων οὐδετέρου παρ' αὐτῶν ἔτυχεν, ἀνὴρ
 αὐθάδης καὶ διεφθαρμένος τὴν γνώμην ὑπὸ τε πλού-
 του καὶ χρημάτων καὶ ἀρχῆς μεγέθους, ἀφορμὰς 20
 ὑπέλαβεν ἔχειν καλὰς καταλῦσαι τὴν Ῥωμαίων ἀρ-
 χὴν παλαιότερον ἔτι τοῦτο βουλόμενος, καὶ προεῖπεν
 αὐτοῖς τὸν πόλεμον. συνήρετο δ' αὐτῷ τοῦ πολέ-
 μου πᾶσαν προθυμίαν ἀποδεῖξαι βουλόμενος ὁ Ταρ-
 κυνίου γαμβρὸς Ὀκταούιος Μαμίλιος, ἐκ πόλεως ὁρ- 25
 μώμενος Τύσκλου, Καμερίνους μὲν καὶ Ἀντεμνάτας,
 οἳ τοῦ Λατίνων μετεῖχον γένους, ἅπαντας ἐπαγόμενος
 ἀφεστηκότας ἤδη Ῥωμαίων ἐκ τοῦ φανεροῦ· παρὰ
 δὲ τῶν ἄλλων ὁμοεθνῶν, οἷς οὐκ ἦν βουλομένοις
 πολεμεῖν ἀναφανδὸν ἐνσπόνδῳ τε καὶ μεγάλῃν ἰσχὺν 30
 ἐχούσῃ πόλει διὰ προφάσεις οὐκ ἀναγκαίας, ἐθέλον-
 τὰς συχνοὺς ἰδίᾳ πεπεικὼς χάριτι.

- XXII. Ταῦτα μαθόντες οἱ τῶν Ῥωμαίων ὕπατοι
 πρῶτον μὲν τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν χρήματά τε καὶ βοσκή-
 ματα καὶ ἀνδράποδα μετὰγειν τοῖς γεωργοῖς ἐκέλευ-
 σαν εἰς τὰ πλησίον ὄρη, φρούρια κατασκευάσαντες
 5 ἐπὶ τοῖς ἐρυμνοῖς ἵκανὰ σώζειν τοὺς εἰς αὐτὰ κατα-
 φυγόντας· ἔπειτα τὸν καλούμενον Ἰανίκολον ὄχθον
 ἔστι δὲ τοῦτο ὄρος ὑψηλὸν ἀγχοῦ τῆς Ῥώμης πέραν
 τοῦ Τεβέριος ποταμοῦ κείμενον· ὀχυρωτέραις ἐκρα-
 τύναντο κατασκευαῖς τε καὶ φυλακαῖς, περὶ παντός
 10 ποιούμενοι μὴ γενέσθαι τοῖς πολεμίοις ἐπὶ καιρὸν
 χωρίον ἐπιτείχισμα κατὰ τῆς πόλεως, καὶ τὰς εἰς τὸν
 πόλεμον παρασκευὰς ἐνταῦθα ἀπέθεντο· τὰ τε ἐντὸς
 τείχους ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον καθίσταντο πολλὰ πο-
 λιτευόμενοι φιλάνθρωπα πρὸς τοὺς πένητας, ἵνα μὴ
 15 μεταβάλουντο πρὸς τοὺς τυράννους ἐπὶ τοῖς ἰδίῳις
 κέρδεσι πεισθέντες προδοῦναι τὸ κοινόν· καὶ γὰρ
 ἀτελεῖς αὐτοὺς ἀπάντων ἐψηφίσαντο εἶναι τῶν κοι-
 νῶν τελεῶν, ὅσα βασιλευομένης τῆς πόλεως ἐτέλουν,
 καὶ ἀνεισφόρους τῶν εἰς τὰ στρατιωτικὰ καὶ τοὺς
 20 πολέμους ἀναλίσκομένων ἐποίησαν, μέγα κέρδος
 ἡγούμενοι τοῖς κοινοῖς εἰ τὰ σώματα μόνον αὐτῶν
 ἔξουσιν προκινδυνεύοντα τῆς πατρίδος· τήν τε δύνα-
 μιν ἡσκημένην ἐκ πολλοῦ καὶ παρεσκευασμένην ἔχον-
 τες ἐν τῷ προκειμένῳ τῆς πόλεως ἐστρατοπεδεύοντο
 25 πεδίῳ. βασιλεὺς δὲ Πορσίνας ἄγων τὴν στρατιάν τὸ
 μὲν Ἰανίκολον ἐξ ἐφόδου καταλαμβάνεται καταπλη-
 ξάμενος τοὺς φυλάττοντας αὐτὸ, καὶ φρουρὰν Τυρ-
 ρηνῶν ἐν αὐτῷ καθίστησιν· ἐπὶ δὲ τὴν πόλιν ἐλαύ-
 νων ὥς καὶ αὐτὴν δίχα πόνου παραστησόμενος,
 30 ἐπειδὴ πλησίον τῆς γεφύρας ἐγένετο καὶ τοὺς Ῥω-
 μαίους ἐθεάσατο προκαθημένους τοῦ ποταμοῦ, παρε-
 σκευάζετό τε πρὸς μάχην ὥς ἀναρπασόμενος αὐτοὺς

πλήθει καὶ ἐπήγε σὺν πολλῇ καταφρονήσει τὴν δύ-
 ναμιν. εἶχον δὲ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ μὲν ἀριστεροῦ
 κέρως οἱ Ταρκυνίου παῖδες, Σέξτος καὶ Τίτος, Ῥω-
 μαίων τε αὐτῶν τοὺς φυγάδας ἄγοντες καὶ ἐκ τῆς
 Γαβίων πόλεως τὸ ἀκμαιότατον ξένων τε καὶ μισθο- 5
 φόρων χεῖρα οὐκ ὀλίγην· τοῦ δὲ δεξιοῦ Μαμίλιος
 ὁ Ταρκυνίου κηδεστῆς, ἐφ' οὗ Λατίνων οἱ ἀποστάν-
 τες ἀπὸ Ῥωμαίων ἐτάξαντο· βασιλεὺς δὲ Πορσίνας
 κατὰ μέσσην τὴν φάλαγγα ἐτέτακτο. Ῥωμαίων δὲ τὸ
 μὲν δεξιὸν κέρας Σπόριος Λάρκιος καὶ Τίτος Ἑρμί- 10
 νιος κατεῖχον ἐναντίοι Ταρκυνίοις· τὸ δὲ ἀριστερὸν
 Μάρκος Οὐαλέριος ἀδελφὸς θατέρου τῶν ὑπάτων
 Ποπλικόλα καὶ Τίτος Λουκρήτιος ὁ τῷ πρόσθεν ὑπα-
 τεύσας ἔτει Μαμιλίῳ καὶ Λατίνοις συννοισόμενοι· τὰ
 δὲ μέσα τῶν κεράτων οἱ ὑπατοὶ κατεῖχον ἀμφοτέρω. 15

37 XXIII. Ὡς δὲ συνῆλθον εἰς χεῖρας ἐμάχοντο
 γενναίως, καὶ πολὺν ἀντεῖχον ἀμφοτέρω χρόνον· ἐμ-
 πειρία μὲν καὶ καρτερία κρείττους ὄντες οἱ Ῥωμαῖοι
 τῶν ἐναντίων, πλήθει δὲ κρατοῦντες τῶν Ῥωμαίων οἱ
 Τυρρηνοὶ τε καὶ Λατίνοι μακροῶ. πολλῶν δὲ πεσόντων 20
 ἀφ' ἑκατέρων δέος εἰσέρχεται Ῥωμαίους, πρῶτον μὲν
 τοὺς κατέχοντας τὸ ἀριστερὸν κέρας, ἐπειδὴ τοὺς
 ἡγεμόνας ἐθεάσαντο Οὐαλερίον τε καὶ Λουκρήτιον
 τραυματίας ἀποκομισθέντας ἐκ τῆς μάχης· ἔπειτα καὶ
 τοὺς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος τεταγμένους νικῶντας 25
 ἤδη τὴν σὺν Ταρκυνίοις δύναμιν τὸ αὐτὸ καταλαμ-
 βάνει πάθος, ὁρῶντας τὴν τροπὴν τῶν ἐτέρων.
 φευγόντων δ' εἰς τὴν πόλιν ἀπάντων καὶ διὰ μιᾶς
 γεφύρας βιαζομένων ἀνθρώπων, ὁρμὴ γίνεται τῶν πο-
 λεμίων ἐπ' αὐτοὺς μεγάλη· ὀλίγου τε πάνυ ἢ πόλις 30
 ἐδέησεν ἀλῶναι κατὰ κράτος ἀτείχιστος οὕσα ἐκ τῶν
 παρὰ τὸν ποταμὸν μερῶν, εἰ συνεισέπεσον εἰς αὐτὴν

ἅμα τοῖς φεύγουσιν οἱ διώκοντες. οἱ δὲ τὴν ὁρμὴν τῶν πολεμίων ἐπισχόντες καὶ διασώσαντες ὅλην τὴν στρατιὰν τρεῖς ἄνδρες ἐγένοντο, Σπόριος μὲν Λάρκιος καὶ Τίτος Ἑρμίνιος οἱ τὸ δεξιὸν ἔχοντες κέρας ἐκ τῶν πρεσβυτέρων. Πόπλιος δὲ Ὀράτιος ὁ καλούμενος Κόκλης ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ὄψιν ἐλαττώματος ἐκκοπεῖς ἐν μάχῃ τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν ἐκ τῶν νεωτέρων, μορφῇ τε κάλλιστος ἀνθρώπων καὶ ψυχῇ ἄριστος. οὗτος ἀδελφιδοῦς μὲν ἦν Ὀρατίου Μάρκου θατέρου τῶν ὑπάτων, τὸ δ' εὐγενὲς κατῆγεν ἀφ' ἐνὸς τῶν τριδύμων Ὀρατίου Μάρκου τοῦ νικήσαντος τοὺς Ἀλβανοὺς τριδύμους, ὅτε περὶ τῆς ἡγεμονίας αἱ πόλεις εἰς πόλεμον καταστᾶσαι συνέβησαν μὴ πάσαις ἀποκινδυνεῦσαι ταῖς δυνάμεσιν, ἀλλὰ τρισὶν ἀνδρά-
 15 σιν ἀφ' ἑκατέρας, ὥς ἐν τοῖς προτέροις δεδήλωκα λόγοις. οὗτοι δὴ μόνοι κατὰ νότου λαβόντες τὴν γέφυραν εἶργον τῆς διαβάσεως τοὺς πολεμίους μέχρι πολλοῦ καὶ διέμενον ἐπὶ τῆς αὐτῆς στάσεως βαλλόμενοι τε ὑπὸ πολλῶν παντοδαποῖς βέλεσι καὶ ἐκ χει-
 20 ρὸς παιόμενοι τοῖς ξίφεσιν, ἕως ἅπαντα ἡ στρατιὰ διῆλθε τὸν ποταμόν.

XXIII. Ὡς δ' ἐν ἀσφαλεῖ τοὺς σφετέρους ἔδοξαν γεγενῆσθαι, δύο μὲν ἐξ αὐτῶν Ἑρμίνιος τε καὶ Λάρκιος, διεφθαρμένων αὐτοῖς ἤδη τῶν σκεπαστη-
 25 ρίων διὰ τὰς συνεχεῖς πληγὰς, ἐχώρουν ἐπὶ πόδα. Ὀράτιος δὲ μόνος ἀνακαλουμένων αὐτὸν ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν τε ὑπάτων καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν καὶ πᾶν παντὸς ποιουμένων σωθῆναι τοιοῦτον ἄνδρα τῇ νῦν ὥσπερ τοῖς γειναμένοις, οὐκ ἐπέλσθη, ἀλλ' ἔμε-
 30 ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἔστη κελεύσας τοῖς περὶ τὸν μαίους ἐλέγειν πρὸς τοὺς ὑπάτους, ὥς αὐτοῦ φράσκειν ἵνα ἀποκόπτειν τὴν γέφυραν ἀπὸ τῆς πόλεως ἐν

τάχει· ἦν δὲ μία κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ξυλό-
φρακτος ἄνευ σιδήρου δεδεμένη ταῖς σανίδσιν αὐταῖς,
ἦν καὶ μέχρις ἐμοῦ τοιαύτην φυλάττουσι Ῥωμαῖοι·
ἐπιστεῖλαι δὲ τοῖς ἀνδράσιν, ὅταν τὰ πλεῖα τῆς γε-
φύρας λυθῇ καὶ βραχὺ τὸ λειπόμενον ἦ μέρος, φρά- 5
σαι πρὸς αὐτὸν σημείοις τισὶν ἢ φωνῇ γεγωνοτέρᾳ·
τὰ λοιπὰ λέγων ἑαυτῷ μελήσειν. ταῦτ' ἐπικελευσά-
μενος τοῖς δυσὶν ἐπ' αὐτῆς ἵσταται τῆς γεφύρας καὶ
τῶν ὁμόσε χωρούντων οὓς μὲν τῷ ξίφει παίων, οὓς
δὲ τῷ θυρεῷ περιτρέπων, πάντας ἀνέστειλε τοὺς ὁρ- 10
μήσαντας ἐπὶ τὴν γέφυραν· οὐκέτι γὰρ εἰς χεῖρας
αὐτῷ χωρεῖν ἐτόλμων οἱ διώκοντες ὡς μεμνηότι καὶ
θανατῶντι, καὶ ἅμα οὐδὲ ῥάδιον αὐτῷ προσελθεῖν
ὑπάρχον ἐξ εὐωνύμων μὲν καὶ δεξιῶν ἔχοντι πρό-
βλημα τὸν ποταμόν, ἐκ δὲ τοῦ κατὰ πρόσωπον ὅπλων 15
τε καὶ νεκρῶν σωρόν· ἀλλ' ἅπωθεν ἐστῶτες ἀθρόοι
λόγχαις τε καὶ σανυίοις καὶ λίθοις χειροπληθέσιν
ἔβαλλον, οἷς δὲ μὴ παρείη ταῦτα τοῖς ξίφεσι καὶ
ταῖς ἀσπίσι τῶν νεκρῶν. ὁ δ' ἠμύνετο τοῖς ἐκείνων
χωώμενος ὅπλοις κατ' αὐτῶν καὶ ἐμελλεν ὥσπερ εἰ- 20
κὸς εἰς ἀθρόους βάλλων αἰετίνος τεύξεσθαι σκοποῦ.
ἦδη δὲ καταβελῆς ὢν καὶ τραυματῶν πληθὺς ἐν πολ-
λοῖς μέρεσι τοῦ σώματος ἔχων, μίαν δὲ πληγὴν
λόγχης, ἣ διὰ θατέρου τῶν γλουτῶν ὑπὲρ τῆς κεφα-
λῆς τοῦ μηροῦ ἀντία ἐνεχθεῖσα ἐκάκωσεν αὐτὸν ὁδύ- 25
ναις καὶ τὴν βάσιν ἔβλαπτεν, ἐπειδὴ τῶν κατόπιν
ἠκούσεν ἐμβροησάντων λελύσθαι τῆς γεφύρας τὸ πλεῖον
μέρος, καθάλλεται σὺν τοῖς ὅπλοις εἰς τὸν ποταμόν,
καὶ διανηξάμενος τὸ ρεύμα χαλεπῶς πάνυ· περὶ γὰρ
τοῖς ὑπερείσμασι τῶν σανίδων σχιζόμενος ὁ ῥοῦς 30
ὀξύς ἦν καὶ δίνας ἐποίει μεγάλας· ἐξεκολύμβησεν εἰς
τὴν γῆν οὐδὲν τῶν ὅπλων ἐν τῷ νεῖν ἀποβαλὼν.

XXV. Τοῦτο τὸ ἔργον ἀθάνατον αὐτῷ δόξαν
 εἰργάσατο. παραχρῆμά τε γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι στεφανώ-
 σαντες αὐτὸν ἀπέφερον εἰς τὴν πόλιν ὑμνοῦντες ὡς
 τῶν ἡρώων ἓνα, καὶ πᾶς ὁ κατοικίδιος ὄχλος ἐξερχέτο
 5 ποδῶν αὐτοῦ ~~ἕως ἐπιπεριήμιται~~ ^{ἕως ἐπιπεριήμιται} θεάσασθαι τὴν τελει-
 ταίαν πρόσοψιν· ἐδόκει γὰρ ὑπὸ τῶν τραυμάτων
 οὐκ εἰς μακρὰν διαφθαρήσεσθαι· καὶ ἐπειδὴ διέ-
 φυγε τὸν θάνατον, εἰκόνα χαλκῇν ἔνοπλον ὁ δῆμος
 ἔστησεν αὐτοῦ τῆς ἀγορᾶς ἐν τῷ κρατίστῳ, καὶ χώ-
 10 ραν ἐκ τῆς δημοσίας ἔδωκεν ὅσῃν αὐτὸς ἐν ἡμέρᾳ
 μιᾷ ξεύγει βοῶν περιαρόσει· χωρὶς δὲ τῶν δημοσί-
 ῳδοθέντων κατὰ κεφαλὴν ἕκαστος ἀνδρῶν τε καὶ
 γυναικῶν, ὅτε μάλιστα δεινὴ σπάνις τῶν ἀναγκαίων
 [ἐπιτηδείων] ἅπαντας κατεῖχε, μιᾶς ἡμέρας τροφὴν
 15 ἔχαρίσαντο μυριάδες ἀνθρώπων αἱ σύμπασαι πλεί-
 ους ἢ τριάκοντα. Ὁράτιος μὲν δὴ τοιαύτην ἀπο-
 δεῖξάμενος ἀρετὴν ἐν τῷ τότε χρόνῳ ζηλωτὸς μὲν εἰ
 καὶ τις ἄλλος Ῥωμαίων ἐγένετο, ἄχρηστος δὲ εἰς τὰ
 λοιπὰ πράγματα τῆς πόλεως διὰ τὴν πῆρῳσιν τῆς
 20 βλέψεως· καὶ διὰ τὴν συμφορὰν ταύτην οὔτε ὑπα-
 τείας οὔτε ἄλλης ἡγεμονίας στρατιωτικῆς οὐδεμιᾶς
 ἔτυχεν. οὗτός τε δὴ θαυμαστὸν ἔργον ἀποδειξάμε-
 νος ἐν τῷ τότε ἀγῶνι Ῥωμαίοις ἄξιος εἶπερ τις καὶ
 ἄλλος τῶν ἐπ' ἀνδρείᾳ διονομασθέντων ἐπαινεῖ-
 25 σθαι, καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ Γάιος Μούκιος, ὃς Κόρδος
 ἐπωνύμιον ἦν, ἀνὴρ ἐξ ἐπιφανῶν πατέρων καὶ αὐτὸς
 ἐγγχειρήματι ἐπιβαλόμενος μεγάλῳ, περὶ οὗ μικρὸν
 ὕστερον ἐρῶ διηγησάμενος πρῶτον ἐν οἷσιν ἡ πόλις
 ἦν τότε συμφοραῖς.

30 XXVI. Μετὰ γὰρ τὴν μάχην ἐκείνην ὁ μὲν
 Τυρρηνῶν βασιλεὺς ἐν τῷ πλησίον ὄρει καταστρα-
 τοπεδευσάμενος, ὅθεν τὴν Ῥωμαίων φρουρὰν ἐξε-

βαλε, τῆς ἐπέκεινα τοῦ Τεβέριος ποταμοῦ χώρας
 ἀπάσης ἐκράτει. οἱ δὲ Ταρκυνίου παῖδες καὶ ὁ κη-
 δεστῆς αὐτοῦ Μαρίλιος σχεδίαῖς τε καὶ σκάφαις
 διαβιβάσαντες τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις ἐπὶ θάτερα μέρη
 τοῦ ποταμοῦ τὰ πρὸς τὴν Ῥώμην φέροντα ἐν ἐχυρῷ 5
 τίθενται χωρίῳ τὸν χάρακα· ὅθεν ὁρμώμενοι τῶν τε
 Ῥωμαίων ἐδῆουν τὴν γῆν καὶ τὰς αὐλὰς κατέσκα-
 πτον καὶ τοῖς ἐπὶ νομᾶς ἐξιούσιν ἐκ τῶν ἐρυμάτων
 βοσκήμασιν ἐπετίθεντο. κρατουμένης δὲ τῆς ὑπαί-
 θρου πάσης ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ οὗτ' ἐκ γῆς 10
 εἰσκομιζομένων εἰς τὴν πόλιν τῶν ἀγορῶν, οὔτε μὴν
 διὰ τοῦ ποταμοῦ καταγομένων ὅτι μὴ σπανίων, τα-
 χεῖα τῶν ἀναγκαίων σπάνις ἐγένετο μυριάσι πολλαῖς
 τὰ παρασκευασθέντα οὐ πολλὰ ὄντα δαπανώσαις.
 καὶ μετὰ τοῦθ' οἱ θεράποντες πολλοὶ καταλιπόντες 15
 τοὺς δεσπότας ἡντομόλουν ὁσημέραι, καὶ ἐκ τοῦ δη-
 μοτικοῦ πλήθους οἱ πονηρότατοι πρὸς τοὺς Τυρρη-
 νοὺς ἀφίσταντο· ταῦθ' ὁρῶσι τοῖς ὑπάτοις ἔδοξε
 Λατίνων μὲν δεῖσθαι τῶν ἔτι αἰδουμένων τὸ συγγε-
 νὲς καὶ μένειν δοκούντων ἐν τῇ φιλίᾳ συμμαχίας 20
 σφίσι πέμψαι διὰ ταχέων, εἰς δὲ τὴν Καμπανίδα
 Κύμην καὶ τὰς ἐν τῷ Πωμεντίνῳ πεδίῳ πόλεις ἀπο-
 στεῖλαι πρέσβεις ἀξιόδοντας αὐτὰς σίτου σφίσιν
 ἐξαγωγὴν ἐπιτρέψαι. Λατῖνοι μὲν οὖν διεκρούσαντο
 τὴν ἐπικουρίαν, ὥς οὐχ ὅσιον αὐτοῖς ὄν οὔτε Ταρ- 25
 κυνίοις πολεμεῖν οὔτε Ῥωμαίοις, ἐπειδὴ κοινῇ συνέ-
 θεντο πρὸς ἀμφοτέρους τὰ περὶ τῆς φιλίας ὅρκια· ἐκ
 δὲ τοῦ Πωμεντίνου πεδίου Λάρκιος τε καὶ Ἑρμίνιος
 οἱ πεμφθέντες ἐπὶ τὴν παρακομιδὴν τοῦ σίτου πρέ-
 σβεις πολλὰς γεμίσαντες σκάφας παντοίας τροφῆς 30
 ἀπὸ θαλάττης ἀνὰ τὸν ποταμὸν ἐν νυκτὶ ἀσελήνῳ λα-
 5 θόντες τοὺς πολεμίους διεκόμισαν. ταχὺ δὲ καὶ ταύτης

ἐξαναλωθείσης τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κατασχού-
σης τοὺς ἀνθρώπους ἀπορίας, μαθὼν παρὰ τῶν ἀν-
τομόλων ὁ Τυρρηνὸς ὅτι κάμνουσιν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ
οἱ ἔνδον ἐπεκηρυκεύσατο πρὸς αὐτοὺς ἐπιτάττων δέ-
5 χεσθαι **Ταρχύνιον** **ἐξ** **βούλουται** πολέμου τε καὶ λιμοῦ
ἀπηλλάχθαι.

XXVII. Οὐκ ἀνασχομένων δὲ τῶν Ῥωμαίων τὰς
ἐπιταγὰς, ἀλλὰ πάντα τὰ δεινὰ ὑπομένειν βουλομέ-
νων, καταμαθὼν ὁ Μούκιος ὅτι θυεῖν αὐτοῖς συμβή-
10 σεται θάτερον ἢ μὴ διαμεῖναι πολὺν ἐν τοῖς λελο-
γισμένοις χρόνον ὑπὸ τῆς ἀπορίας τῶν ἀναγκαίων
ἐκβιασθεῖσιν, ἢ φυλάττουσι βεβαίως τὰς κρίσεις τὸν
οἰκτιστον ἀπολέσθαι τῶν μόρων, δεηθεὶς τῶν ὑπά-
των τὴν βουλήν αὐτῷ συναγαγεῖν, ὥς μέγα τι καὶ
15 ἀναγκαῖον ἐξοίσων πρὸς αὐτήν, ἐπειδὴ συνήχθη λέγει
τοιαύδε· Ἄνδρες πατέρες, ἐγκλείρημα τολμᾶν διανοού-
μενος, ὑφ' οὗ τῶν παρόντων ἀπαλλαγῇσεται κακῶν
ἡ πόλις, τῷ μὲν ἔργῳ πάνυ θαρρῶ καὶ ῥαδίως ἀν- 90
τοῦ κρατήσῃν οἶομαι· περὶ δὲ τῆς ἐμμαντοῦ ψυχῆς,
20 εἰ περιέσται μοι μετὰ τὸ ἔργον, οὐ πολλὰς ἐλπίδας
ἔχω, μᾶλλον δὲ εἰ χρὴ τάληθες λέγειν οὐδεμίαν. εἰς
τοσοῦτον δὴ κίνδυνον ἐμμαντὸν καθιέναι μέλλων οὐκ
ἄξιῳ λαθεῖν ἅπαντας αἰωρηθεὶς ὑπὲρ μεγάλων, ἔαν
ἄρα συμβῇ μοι διαμαρτεῖν τῆς πείρας, ἀλλ' ἐπὶ κα-
25 λοῖς ἔργοις μεγάλων ἐπαίνων τυγχάνειν, ἐξ ὧν ἀντὶ
τοῦ θνητοῦ σώματος ἀθάνατον ὑπάρξει μοι κλέος.
δήμῳ μὲν οὖν φράζειν ἃ διανοοῦμαι πράττειν οὐκ
ἀσφαλές, μή τις ἴδια κέρδη περιβαλλόμενος πρὸς
τοὺς πολεμίους αὐτὰ ἐξενέγκῃ, δέον αὐτοῖς ὥσπερ
30 μυστηρίου ἀπορρήτου φυλακῆς· ὑμῖν δὲ οὓς καθέ-
ξειν αὐτὰ πεπίστευκα ἐγκρατῶς πρώτοις τε καὶ μό-
νοις ἐκφέρω· παρ' ὑμῶν δὲ οἱ ἄλλοι πολῖται ἐν τῷ

προσῆκοντι καιρῷ μαθήσονται. τὸ δὲ ἐγχείρημά μου τοιόνδε ἐστίν. αὐτομόλου σχῆμα μέλλω λαβὼν ἐπὶ τὸν χάρακα τῶν Τυρρηνῶν πορεύεσθαι. ἐὰν μὲν οὖν ἀπιστηθεὶς πρὸς αὐτῶν ἀποθάνω, ἐνὶ πολίτῃ μόνον ἐλάττους οἱ λοιποὶ γενήσεσθε· ἐὰν δὲ παρελθεῖν εἰσω τοῦ χάρακος ἐκγένηται μοι, τὸν βασιλέα τῶν πολεμίων ἀποκτείνειν ὑμῖν ὑποδέχομαι· ἀποθανόντος δὲ Πορσίνου καταλυθήσεται μὲν [ἡμῖν] ὁ πόλεμος, ἐγὼ δὲ εἰ ὅ τι ἂν τῷ δαιμονίῳ δόξῃ [τοῦτο] πείσομαι, τούτων συνίστορας ὑμᾶς ἔξω καὶ μάρτυρας πρὸς τὸν δῆμον ἅπειμι τὴν κρείττονα τύχην τῆς πατρίδος ἡγεμόνα τῆς ὁδοῦ ποιησάμενος.

XXVIII. Ἐπαινεθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ καὶ λαβὼν οἰωνοὺς αἰσίους τῆς πράξεως, διαβαίνει τὸν ποταμόν. καὶ παραγενόμενος ἐπὶ τὸν 15 χάρακα τῶν Τυρρηνῶν εἰσέρχεται, παρακρουσάμενος τοὺς φυλάττοντας τὰς πύλας, ὡς τῶν ὁμοεθνῶν 8 τις, ὅπλον τε οὐθέν φανερόν ἔχων καὶ γλώττῃ Τυρρηνικῇ διαλεγόμενος, ἦν ἐξέμαθεν ἔτι παῖς ὢν ὑπὸ τροφοῦ Τυρρηνίδος τὸ γένος ἐκδιδαχθεὶς. ὡς δ' ἐπὶ 20 τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ στρατήγιον ἀφίκετο, ἄνδρα ὀρεῖ μεγέθει τε καὶ ῥώμῃ σώματος διαφέροντα, ἐσθῆτα πορφυρεῖν ἐνδεδυκότα, καθήμενον ἐπὶ τοῦ στρατηγικοῦ βήματος, καὶ περὶ αὐτὸν ἐστῶτας ἐνόπλους συχνούς. διαμαρτῶν δὲ τῆς δόξης, οἷα δὴ μηδέποτε 25 τὸν βασιλέα τῶν Τυρρηνῶν θεασάμενος, τοῦτον τὸν ἄνδρα ὑπέλαβε Πορσίναν εἶναι· ὁ δ' ἦν ἄρα γραμματεὺς τοῦ βασιλέως, ἐκάθητο δ' ἐπὶ τοῦ βήματος διαριθμῶν τοὺς στρατιώτας καὶ διαγράφων αὐτοῖς τοὺς ὀψωνιασμούς. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν γραμματέα 30 χωρήσας διὰ τοῦ περιεστηκότος ὄχλου, καὶ ἀναβὰς ὡς ἄνοπλος ὑπ' οὐθενὸς κωλυόμενος ἐπὶ τὸ βῆμα,

σπᾶται τὸ ξιφίδιον, ὃ ἐντὸς τῆς περιβολῆς ἔκρυπτε, καὶ παίει τὸν ἄνδρα κατὰ τῆς σφαγῆς. ἀποθανόντος δὲ τοῦ γραμματέως πληγῇ μιᾷ, συλληφθεὶς εὐθύς ὑπὸ τῶν περὶ τὸ βῆμα πρὸς τὸν βασιλέα πεπυσμέ-
 5 νον ἤδη παρ' ἐτέρων τὴν τοῦ γραμματέως ἀναίρεσιν ἀπάγεται. ὁ δ' ὥς εἶδεν αὐτὸν, ὦ μιαινότατε πάν-
 των, εἶπεν, ἀνθρώπων, καὶ δίκας ὑφέξων οὐκ εἰς 96
 μακρὰν ὧν ἄξιος εἶ, λέγε τίς εἶ, καὶ πόθεν ἀφιγμέ-
 νος καὶ τίνι βοηθείᾳ πεποισθὼς ἐπεχείρησας ἔργῳ
 10 τηλικῶδε· καὶ πότερον τὸν γραμματέα τὸν ἐμὸν ἀπο-
 κτεῖναι σοι προὔκειτο μόνον ἢ καμέ· καὶ τίνας ἔχεις
 κοινωνοὺς τῆς ἐπιβουλῆς ἢ συνίστορας; ἀπόκρυψαι
 δὲ μηδὲν τῶν ἀληθῶν, ἵνα μὴ βασανιζόμενος ἀναγ-
 κασθῇς λέγειν.

15 XXVIII. Καὶ ὁ Μούκιος οὔτε μεταβολῇ χρώμα-
 τος οὔτε συννοίᾳ προσώπου τὸν ὀρρωδοῦντα διαση-
 μήνας οὔτε ἄλλο παθὼν οὐδὲν, ὧν φιλοῦσι πάσχειν
 οἱ μέλλοντες ἀποθνήσκειν, λέγει πρὸς αὐτόν· Ἐγὼ
 Ῥωμαῖος μὲν εἰμι, καὶ οὐ τῶν ἐπιτυχόντων ἔνεκα γέ-
 20 νους, ἐλευθερῶσαι δὲ τὴν πατρίδα τοῦ πολέμου βου-
 ληθεὶς, ἦλθον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ὑμῶν ὡς τῶν αὐ-
 τομόλων τις, ἀποκτεῖναι σε βουλούμενος· οὐκ ἄγνοῶν
 μὲν ὅτι καὶ κατορθώσαντι καὶ διαμαρτόντι τῆς ἐλ- 911
 πίδος ἀποθανεῖν ὑπάρχει μοι, χαρίσασθαι δὲ τῇ
 25 γειναμένη τὴν ἐμαυτοῦ ψυχὴν προαιρούμενος καὶ
 ἀντὶ τοῦ θνητοῦ σώματος ἀθάνατον δόξαν καταλι-
 πεῖν· ψευθεὶς δὲ τῆς ἐλπίδος ἀντὶ σοῦ τὸν γραμ-
 ματέα, ὃν οὐθὲν ἐδεόμην, ἀνήρηκα τῇ τε πορφύρᾳ
 καὶ τῷ δίφρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις τῆς ἐξουσίας συμβό-
 30 λοις πλανηθεὶς. τὸν μὲν οὖν θάνατον, ὃν αὐτὸς
 ἐμαυτοῦ κατεψηφισάμην ὅτ' ἐπὶ τὴν πρᾶξιν ἔμελλον
 ὀρμαῖν, οὐ παραιτοῦμαι· βασάνους δὲ καὶ τὰς ἄλλας

ὑβρεῖς εἴ μοι παρείης, πίστεις δοὺς ἐπὶ θεῶν ὑπισ-
 σηνοῦμαί σοι μέγα πρᾶγμα δηλώσειν καὶ πρὸς τὴν
 σωτηρίαν ἀνῆκόν σοι. Ὁ μὲν δὴ ταῦτ' ἔλεγε στρα-
 11 τηγῆσαι τὸν ἄνδρα διανοούμενος· ὁ δὲ ἔξω τοῦ φρο-
 νεῖν γεγονώς καὶ ἅμα κινδύνους ἐκ πολλῶν μαν- 5
 τευόμενος ἀνθρώπων οὐκ ἀληθεῖς, δίδωσιν αὐτῷ δι'
 ὄρκων τὸ πιστόν. μετὰ δὲ τοῦτο ὁ Μούκιος καινό-
 τατον ἐνθυμηθεὶς ἀπάτης τρόπον, ὃς ἐν ἀφανεῖ τὸν
 ἔλεγχον εἶχε, λέγει πρὸς αὐτόν· Ὡ βασιλεῦ, Ῥω-
 μαίων ἄνδρες τριακόσιοι τὴν αὐτὴν ἔχοντες ἡλικίαν 10
 ἐκ τοῦ γένους τῶν πατρικίων ἅπαντες ἐβουλευσά-
 μεθα συνελθόντες ἀποκτεῖναι σε καὶ τὸ πιστόν ὄρκοις
 παρ' ἀλλήλων ἐλάβομεν. ἔδοξε δ' ἡμῖν βουλευομέ-
 νοις ὅστις ὁ τῆς ἐπιβουλῆς ἦν τρόπος, μήτε ἅπαντας
 ἅμα χωρεῖν ἐπὶ τὸ ἔργον, ἀλλὰ καθ' ἓνα, μήτε φρά- 15
 ξειν ἕτερον ἑτέρῳ πότε καὶ πῶς καὶ ποῦ καὶ τίσιν
 ἀφορμαῖς χρησάμενος ἐπιθῆσεται σοι, ἵνα ῥᾶον ἡμῖν
 ὑπάρχη τὸ λαθεῖν. ταῦτα διανοηθέντες ἐκληρωσά-
 μεθα, καὶ πρῶτος ἄρξαι τῆς πείρας ἔλαχον ἐγώ.
 προειδὼς οὖν ὅτι πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ τὴν αὐτὴν μοι 20
 τόλμαν ἔξουσιν ἐπιθυμία δόξης, ὧν εἰ καὶ τις μὴ
 12 ἀμείνουσι τύχῃ χρήσεται τῆς ἐμῆς, σκόπει τίς ἔσται
 σοι πρὸς ἅπαντας ἀρκοῦσα φυλακή.

XXX. Ὡς δὲ ταῦτ' ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς, ἐκεῖνον
 μὲν ἀπαγαγόντας τοὺς δορυφόρους ἐκέλευσε δῆσαι 25
 καὶ φυλάττειν ἐπιμελῶς· αὐτὸς δὲ τοὺς πιστοτάτους
 τῶν φίλων παραλαβὼν καὶ τὸν υἱὸν Ἀρρонта παρα-
 καθιστάμενος, μετ' ἐκείνων ἐσκόπει τί ποιῶν τὰς
 ἐπιβουλὰς αὐτῶν διακρούσεται τῶν μὲν οὖν ἄλλων
 ἕκαστος εὐήθεις ἀσφαλείας λέγων ἐδόκει τῶν δεόν- 30
 των φρονεῖν οὐδέν· ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ τελευταίαν ἀπε-
 φήνατο γνώμην πρεσβυτέραν τῆς ἡλικίας, ἀξιῶν

αὐτὸν μὴ σκοπεῖν τίσι φυλακαῖς χρώμενος οὐδὲν
 πείσεται δεινόν, ἀλλὰ τί ποιῶν οὐ δεήσεται φυλα-
 κῆς· θαυμασάντων δὲ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πάντων
 καὶ πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο μαθεῖν βουλομένων, Εἰ
 5 φίλους ἀντὶ πολέμων, ἔφη, ποιήσαιο τοὺς ἄνδρας, 918
 τιμωτέραν ἡγησάμενος τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν τῆς καθ-
 ὁδοῦ τῶν σὺν Ταρκυνίῳ φυγάδων. Καὶ ὁ βασιλεὺς
 τὰ κράτιστα μὲν ἔφησεν αὐτὸν λέγειν, βουλῆς δὲ
 εἶναι ἄξιον τὸ πρᾶγμα, πῶς εὐπρεπεῖς γενήσονται
 10 πρὸς αὐτοὺς αἱ διαλλαγαί· μεγάλην αἰσχύνην φά-
 σκων εἶναι, εἰ κρατήσας αὐτῶν μάχῃ καὶ τειχήρεϊς
 ἔχων ἀπελεύσεται, μηδὲν ὦν Ταρκυνίοις ὑπέσχετο
 διαπραξάμενος, ὥσπερ ἡττημένος ὑπὸ τῶν νενικημέ-
 νων καὶ πεφευγῶς τοὺς μηδ' ἐκ τῶν πυλῶν ὑπομέ-
 15 νοντας ἔτι προελθεῖν· μίαν δὲ μόνην ἔσσεσθαι ἀπο-
 φαίνων καλὴν τῆς ἐχθρας λύσιν, εἰ παρὰ τῶν
 πολέμων παραγένοιτό τινες πρὸς αὐτὸν περὶ φιλίας
 διαλεγόμενοι.

XXXI. Ταῦτα μὲν τότε πρὸς τὸν υἱὸν καὶ τοὺς
 20 παρόντας εἶπεν· ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις αὐτὸς
 ἠναγκάσθη πρότερος ἄρχειν λόγων διαλλακτηρίων
 διὰ τοιαύτην αἰτίαν· ἐσκεδασμένων ἀνὰ τὴν χώραν 919
 τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰς ἀγομένας εἰς τὴν πόλιν
 ἀγορὰς ἀφαιρουμένων καὶ τοῦτο ποιούντων συνεχῶς,
 25 οἱ τῶν Ῥωμαίων ὑπατοὶ λοχίσαντες αὐτοὺς ἐν καλῷ
 χωρίῳ διαφθείρουσί τε συχνοὺς καὶ ἔτι πλείους τῶν
 ἀναιρεθέντων αἰχμαλώτους λαμβάνουσιν. ἔφ' ᾧ χα-
 λεπαίνοντες οἱ Τυρρηνοὶ διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους
 κατὰ συστροφάς, δι' αἰτίας τὸν τε βασιλέα καὶ τοὺς
 30 ἄλλους ἡγεμόνας ἔχοντες ἐπὶ τῇ τριβῇ τοῦ πολέμου
 καὶ ἀπαλλάττεσθαι ποθοῦντες ἐπὶ τὰ οἰκεῖα. δόξας
 μὲν οὖν ἅπασι κεχαρισμένας φανήσεσθαι τὰς διαλ-

λαγὰς, ἀποστέλλει πρεσβευτὰς ἐκ τῶν ἰδίων φίλων
 τοὺς ἀναγκαιοτάτους. τινὲς μὲν οὖν φασι καὶ τὸν
 Μούκιον ἅμα τούτοις ἀποσταλῆναι δόντα τὴν πίστιν
 τῷ βασιλεῖ δι' ὅρκων ὑπὲρ τοῦ πάλιν ἐλευσεσθαι·
 ἕτεροι δὲ λέγουσιν ὅτι οἱ ἄλλοι ἀφ' οὗ διαλλαγαὶ γένων- 5
 ται, τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐν τῷ στρατοπέδῳ φυλάττε-
 σθαι· καὶ τάχ' ἂν εἴη τοῦτ' ἀληθέστερον. ἐντολαὶ
 δ' ἦσαν ἃς ἔδωκε τοῖς πρεσβευταῖς ὁ βασιλεὺς
 τοιαύτης· Περὶ μὲν εἰσόδου Ταρκυνίων μηδένα ποι-
 εῖσθαι λόγον, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῖς ἀξιούν ἀποδο- 10
 θῆναι, μάλιστα μὲν ἅπαντα ὅσα Ταρκυνίος τε ὁ
 πρεσβύτατος κατέλιπε καὶ αὐτοὶ σὺν τῷ δικαίῳ κτη-
 σάμενοι κατέσχον· εἰ δὲ μή γε ὅσα δυνατὰ ἀγρῶν τε
 καὶ οἰκιῶν καὶ βοσκημάτων καὶ ὧν ἐκ γῆς ἀνήρην-
 ται καρπῶν τὰς ἀξίας, ὁποτέρως ἂν αὐτοῖς δόξη 15
 συμφέρειν, ἑάν τε τοὺς κατέχοντας αὐτὰ καὶ καρ-
 πουμένους εἰσφέρειν, ἑάν τ' ἐκ τοῦ δημοσίου δια-
 λύειν. ταῦτα μὲν ὑπὲρ ἐκείνων, ἑαυτῷ δὲ αἰτεῖσθαι
 διαλυομένῳ τὴν ἔχθραν τοὺς καλουμένους Ἑπτὰ
 πάγους· αὕτη Τυρρηνῶν ἡ χώρα τὸ ἀρχαῖον ἦν, Ῥω- 20
 μαῖοι δὲ αὐτὴν κατέσχον πολέμῳ τοὺς ἔχοντας ἀφε-
 λόμενοι· καὶ ἵνα μένωσι Ῥωμαῖοι Τυρρηνοῖς βεβαίως
 φίλοι, παῖδας ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων οἰκιῶν τοὺς
 ὀμηρεύσοντας ὑπὲρ τῆς πόλεως αἰτεῖν παρ' αὐτῶν.

XXXII. Ἀφικομένης δὲ τῆς πρεσβείας εἰς Ῥώ- 25
 μην ἡ βουλὴ μὲν ἐψηφίσατο Ποπλικόλα θατέρῳ τῶν
 16 ὑπάτων πεισθεῖσα πάντα συγχωρεῖν, ὅσα ὁ Τυρρη-
 νὸς ἡξίου, κάμνειν τὸν δημότην καὶ ἄπορον ὄχλον
 οἰομένη τῇ σπάνει τῶν ἐπιτηδείων, καὶ ἀγαπητῶς
 δέξεσθαι τὴν τοῦ πολέμου λύσιν, ἐφ' οἷς ἂν γένηται 30
 δικαίως. ὁ δὲ δῆμος τὰ μὲν ἄλλα τοῦ προβουλεύ-
 ματος ἐψηφίσατο κύρια εἶναι, τὴν δ' ἀπόδοσιν τῶν

χρημάτων οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ τὰναντία ἔγνω, μήτ'
 ἐκ τῶν ἰδίων μήτ' ἐκ τῶν κοινῶν τοῖς τυράννοις μη-
 δὲν ἀποδιδόναι, πρεσβευτὰς δὲ περὶ τούτων πρὸς
 βασιλέα Πορσίναν ἀποστεῖλαι, οἵτινες ἀξιώσουσιν
 5 αὐτὸν τὰ μὲν ὄμνηρα καὶ τὴν χώραν παραλαβεῖν, περὶ
 δὲ τῶν χρημάτων αὐτὸν δικαστὴν γενόμενον Ταρκυ-
 νίοις τε καὶ Ῥωμαίοις, ὅταν ἀμφοτέρων ἀκούσῃ κρι-
 ναι τὰ δίκαια [δοκοῦντα,] μήτε χάριτι μήτ' ἐχθρᾷ
 παραχθέντα. ἀπήεσαν οἱ Τυρρηνοὶ τὰς ἀποκρίσεις
 10 ταύτας πρὸς βασιλέα κομίζοντες καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ
 κατασταθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου πρέσβεις ἄγοντες ἐκ
 τῶν πρώτων οἰκίῳν εἴκοσι παῖδας, οὓς ἔδει περὶ τῆς
 πατρίδος ὁμηρεῦσαι, τῶν ὑπάτων πρώτων τὰ τέκνα
 ἐπιδόντων, Μάρκου μὲν Ὀρατίου τὸν υἱὸν, Ποπλίου 917
 15 δὲ Οὐαλερίου τὴν θυγατέρα γάμων ἔχουσιν ὥραν.
 ἀφικομένων δὲ τούτων ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἦσθη τε
 ὁ βασιλεὺς καὶ πολλὰ τοὺς Ῥωμαίους ἐπαινέσας ἀνο-
 χὰς σπένδεται πρὸς αὐτοὺς εἰς ὠρισμένον τινὰ ἡμε-
 ρῶν ἀριθμὸν καὶ τὴν δίκην αὐτὸς ἀναδέχεται δι-
 20 κάζειν. Ταρκύνιοι δὲ ἤχθοντο μὲν ἀπὸ μειζόνων
 ἐκπεσόντες ἐλπίδων, ἃς εἶχον ἐπὶ τῷ βασιλεῖ, κατα-
 χθῆναι δόξαντες ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὑπ' ἐκείνου, στέρ-
 γειν δὲ τὰ παρόντα ἠναγκάζοντο καὶ τὰ δεδομένα
 δέχεσθαι. ἀφικομένων δὲ εἰς τὸν ὀρισθέντα χρόνον
 25 ἐκ τῆς πόλεως τῶν ἀπολογησομένων τὴν δίκην [καὶ]
 ἀπὸ τῆς βουλῆς τῶν πρεσβυτάτων, καθίσας ἐπὶ τοῦ
 βήματος ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν φίλων καὶ τὸν υἱὸν
 συνδικάζειν κελεύσας ἀπέδωκεν αὐτοῖς λόγον.

XXXIII. "Ἐτι δὲ τῆς δικαιολογίας γινομένης ἤκέ 918
 30 τις ἀπαγγέλλων τὴν φυγὴν τῶν ὁμηρευουσῶν παρ-
 θένων. δεηθεῖσαι γὰρ τῶν φυλαττόντων, ἵνα συγχω-
 ρήσωσιν αὐταῖς λούσασθαι παραγενομέναις εἰς τὸν

ποταμὸν, ἐπειδὴ τὸ συγχώρημα ἔλαβον ἀποστῆναι
 μικρὸν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῖς ἀνδράσιν εἰποῦσαι, ἕως
 ἂν ἀπολούσωνται τε καὶ τὰς ἐσθῆτας ἀπολάβωσιν,
 ἵνα μὴ γυμνὰς ὀρῶσιν αὐτάς· ποιησάντων καὶ τοῦτο
 τῶν ἀνδρῶν, παρακελευσαμένης αὐταῖς τῆς Κλοι- 5
 λίας καὶ πρώτης καταρχούσης, διανηξάμεναι τὸν πο-
 ταμὸν εἰς τὴν πόλιν ἀπῆλθον. ἔνθα δὴ πολὺς ὁ
 Ταρκύνιος ἦν ἐπιορκίαν τε καὶ ἀπιστίαν τοῖς Ῥω-
 μαίοις ἐγκαλῶν, καὶ τὸν βασιλέα παροξύνων ὥς ἐξα-
 πατώμενον ὑπ' ἀνθρώπων δολίων μηθὲν προσέχειν 10
 αὐτοῖς. ἀπολογουμένου δὲ τοῦ ὑπάτου καὶ τὸ ἔργον
 ἐξ αὐτῶν λέγοντος εἶναι τῶν παρθένων δίχα τῆς
 ἐπιταγῆς τῶν πατέρων, καὶ τὸ πιστὸν οὐκ εἰς μακρὰν
 παρεξέσθαι λέγοντος ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἐξ ἐπιβουλῆς
 ὑφ' ἑαυτῶν πεπραῆχθαι, πεισθεὶς ὁ βασιλεὺς συνεχώ- 15
 ρησεν αὐτῷ πορευθέντι τὰς παρθένους ἀγαγεῖν, ὥς
 ὑπισχνεῖτο. Οὐαλέριος μὲν δὴ τὰς παρθένους ἄξων
 ὦχετο· Ταρκύνιος δὲ καὶ ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ τῶν δι-
 καίων ὑπεριδόντες πρᾶγματι ἐπεβούλευσαν ἀνοσίφ,
 λόχον ὑποπέμψαντες εἰς τὴν ὁδὸν ἱππέων, τὰς τε 20
 παρθένους ἀρπάσαι τὰς ἀγομένας καὶ τὸν ὑπάτον
 καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐρχομένους
 συλλαβεῖν, ὥς ῥύσια καθέξοντες ἀνθ' ὧν Ταρκύνιον
 ἀφείλοντο Ῥωμαῖοι χρημάτων τὰ σώματα ταῦτα, καὶ
 τῆς δίκης τὸ τέλος οὐκέτι περιμενουῖντες. οὐκ εἶασε 25
 δ' αὐτοῖς κατὰ νοῦν χωρῆσαι τὴν ἐπιβουλήν τὸ δαι-
 μόνιον. ἐν ᾧ γὰρ ἐκ τοῦ Λατίνων χάρακος ἐξήεσαν
 οἱ μέλλοντες τοῖς παραγενομένοις ἐπιθέσθαι, φθάσας
 30 ὁ τῶν Ῥωμαίων ὑπάτος ἦγε τὰς κόρας· καὶ πρὸς αὐ-
 ταῖς ἤδη ταῖς πύλαις τοῦ Τυρρηνικοῦ χάρακος ὧν
 ὑπὸ τῶν ἐπιδιωξάντων ἐκ τῆς ἐτέρας στρατοπεδείας
 καταλαμβάνεται. ἔνθα τῆς συμπλοκῆς αὐτῶν γενο-

μένης ταχεῖα τοῖς Τυρρηνοῖς αἰσθησὶς ἐγένετο, καὶ κατὰ σπουδὴν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς Ἴλην ἱππέων ἐπαγόμενος ἐβόηθει, καὶ ἐκ τῶν πεζῶν οἱ προκαθήμενοι τοῦ χάρακος συνέδραμον.

- 5 XXXIII. Ἐφ' οἷς ἀγανακτῶν ὁ Πορσίνας εἰς ἐκκλησίαν τοὺς Τυρρηνοὺς συνεκάλει· καὶ διεξῆλθεν ὥς ἐπιτρεψάντων αὐτῷ [δίκας] Ῥωμαίων δικάσαι περὶ ὧν ἐνεκαλοῦντο ὑπὸ Ταρκυνίου, πρὶν ἐπιτελεσθῆναι τὴν δίκην εἰς ἱερὰ σώματα πρέσβεών τε
- 10 καὶ ὁμήρων παρανομεῖν ἐν σπονδαῖς ἐπεχείρησαν οἱ δικαίως ὑπ' αὐτῶν ἐξελασθέντες· ὅθεν Τυρρηνοὶ Ῥωμαίους μὲν ἀπολύουσι τῶν ἐγκλημάτων, Ταρκυνίῳ δὲ καὶ Μαμιλίῳ διαλύονται τὴν ξενίαν καὶ προεῖπον αὐθημερὸν ἐκ τοῦ χάρακος ἀπιέναι. Ταρκύνιοι μὲν 92
- 15 οὖν ἐν ἐλπίσι χρησταῖς γενόμενοι κατ' ἀρχὰς, ὥς ἡ τυραννήσοντες αὐτοὶ τῆς πόλεως Τυρρηνῶν σφίσι βοηθοῦντων ἢ τὰ χρήματα κομιούμενοι, διὰ τὴν εἰς τοὺς πρέσβεις καὶ τὰ ὄμηρα παρανομίαν ἀμφοτέρων διαμαρτόντες ἀπῆλθον ἐκ τοῦ στρατοπέδου σὺν αἰ-
- 20 σχύνῃ τε καὶ μίσει. ὁ δὲ τῶν Τυρρηνῶν βασιλεὺς τὰ ὄμηρα τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τὸ βῆμα προαχθῆναι κελεύσας ἀποδίδωσι τῷ ὑπάτῳ, εἰπὼν ὅτι πάσης ὀμηρείας κρείττονα ἡγρεῖται τὴν πίστιν τῆς πόλεως. μίαν δὲ παρθένον ἐκ τῶν ὁμήρων, ὑφ' ἧς ἐπείσθησαν αἱ λοι-
- 25 παὶ διανήξασθαι τὸν ποταμὸν, ἐπαινέσας ὥς κρείττον ἐχουσαν φρόνημα τῆς τε φύσεως καὶ τῆς ἡλικίας, καὶ τὴν πόλιν μακαρίσας ἐπὶ τῷ μὴ μόνον ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐκτρέφειν ἀλλὰ καὶ παρθένους ἀνδράσιν ὁμοίας, δωρεῖται τὴν κόρην ἱππῶ πολεμιστῇ φαλά-
- 30 ροις κεκοσμημένῳ διαπρεπέσι. μετὰ δὲ τὴν ἐκκλησίαν τὰ περὶ τῆς εἰρήνης καὶ φιλίας ὅρκια πρὸς τοὺς 92 πρέσβεις τῶν Ῥωμαίων ποιησάμενος, καὶ ξενίσας

αὐτοὺς δῶρα τῇ πόλει φέρεσθαι δίδωσι τοὺς αἰχμα-
 λώτους ἅπαντας ἄνευ λύτρων συχνοὺς πάνυ ὄντας,
 καὶ τὸ χωρίον ἐν ᾧ κατεστρατοπεδευκὼς ἦν, κατε-
 σκευασμένον οὐχ ὡς στρατόπεδον ἐν ξένη γῇ πρὸς
 ὀλίγον καιρὸν, ἀλλ' ὡς πόλιν ἰδίαις τε καὶ δημο- 5
 σίαις οἰκοδομαῖς ἀποχρώντως [κοσμήσας], οὐκ ὕντος
 τοῖς Τυρρηνοῖς ἔθους, ὁπότε ἀναστράτοπεδεύοιεν ἐκ
 πολεμίας, ὀρθὰς καταλιπεῖν τὰς κατασκευὰς, ἀλλὰ
 κατακαίειν, [οὐ κατέκαυσεν, ἀλλ' ἀφῆκεν οὕτω μέ-
 νειν] οὐ μικρὰν τῇ πόλει χαρισάμενος εἰς χρημάτων 10
 λόγον δωρεάν. ἐδήλωσε δὲ ἡ πράσις, ἣν ἐποιήσαντο
 23 μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βασιλέως οἱ ταμίαι. ὁ μὲν δὲ
 πόλεμος ὁ συστὰς Ῥωμαίοις πρὸς τοὺς τυράννους τε
 καὶ βασιλέα Κλουσίνων Λάρον Πορσίναν, εἰς κινδύνους
 μεγάλους ἀγαγὼν τὴν πόλιν τοιοῦτου τέλους ἔτυχεν. 15

XXXV. Ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων βουλὴ μετὰ τὴν
 ἀπαλλαγὴν τῶν Τυρρηνῶν [συνελθοῦσα,] ἐψηφίσατο
 Πορσίνα μὲν πέμψαι δῶρα θρόνον ἐλεφάντινον καὶ
 σκῆπτρον καὶ στέφανον χρύσειον καὶ θριαμβικὴν
 ἐσθῆτα ὑφ' ἧς οἱ βασιλεῖς ἐκοσμοῦντο· Μουκίῳ δὲ 20
 τῷ προελομένῳ περὶ τῆς πατρίδος ἀποθανεῖν αἰτιω-
 τάτῳ δόξαντι γεγενέσθαι τῆς καταλύσεως τοῦ πολέ-
 μου χαρίσασθαι χώραν ἐκ τῆς δημοσίας πέραν τοῦ
 Τεβέριος ποταμοῦ, τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ Ὀρα-
 τῖῳ τῷ πρὸ τῆς γεφύρας ἀγωνισαμένῳ πρότερον, 25
 ὅσῃν ἂν ἀρότρῳ περιλαβεῖν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ δύνηται.
 οὗτος ὁ χῶρος ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, Μούκιοι
 924 λειμῶνες καλοῦνται. ταῦτα μὲν τοῖς ἀνδράσι· Κλοι-
 λία δὲ τῇ παρθένῳ στάσιν εἰκόνης χαλκῆς ἔδοσαν,
 ἣν ἀνέθεσαν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ τῆς εἰς τὴν ἀγορὰν 30
 φερούσης οἱ τῶν παρθένων πατέρες. ταύτην ἡμεῖς
 μὲν οὐκέτι κειμένην εὑρομεν, ἐλέγετο δὲ ἐμπρήσεως

περὶ τὰς πλησίον οἰκίας γενομένης ἠφανίσθαι. Κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ὁ νεὸς τοῦ Καπιτωλίου Διὸς εἰς συντέλειαν ἐξειργάσθη, περὶ οὗ τὰ κατὰ μέρος ἐν τῷ πρὸ τούτου δεδῆλωκα λόγῳ. τὴν δ' ἀνιέρω-
 5 σιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἔλαβε Μάρκος Ὀράτιος ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων φθάσας τὴν παρουσίαν τοῦ συνάρχοντος. ἐτύγγανε δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον Οὐαλέριος [τῆς πόλεως] προεξεληλυθὼς μετὰ δυνά-
 10 μεως ἐπὶ τὴν βοήθειαν τῆς χώρας. ἄρτι γὰρ τῶν ἀνθρώπων καταλιπόντων τὰ ἐρύματα καὶ συνιόντων εἰς τοὺς ἀγρούς, ληστήρια πέμπων Μαμίλιος μεγάλα τοὺς γεωργοὺς ἐβλαπτεν. ταῦτα ἐπὶ τῆς τρίτης ὑπα-
 τείας ἐπράχθη.

XXXVI. Οἱ δὲ τὸν τέταρτον ἐνιαυτὸν ἄρξαντες 92.
 15 Ὑπατοι Σπόριος Λάρκιος καὶ Τίτος Ἑρμίνιος ἄνευ πολέμου τὴν ἀρχὴν διετέλεσαν. ἐπὶ τούτων Ἄρρος ὁ Πορσίνου τοῦ Τυρρηνῶν βασιλέως υἱὸς τὴν Ἀρι-
 κηνῶν πόλιν δεύτερον ἔτος ἤδη πολεμῶν ἐτελεύτη-
 σεν. εὐθύς γὰρ ἅμα τῷ γενέσθαι τὰς Ῥωμαίων
 20 σπονδὰς, τὴν ἡμίσειαν τῆς στρατιᾶς μοῖραν παρὰ τοῦ πατρὸς λαβὼν ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς Ἀρικηνοὺς ἰδίαν κατασκευαζόμενος ἀρχὴν, καὶ μικροῦ δεήσας τὴν πόλιν ἐλεῖν, ἐλθούσης τοῖς Ἀρικηνοῖς ἐπικου-
 25 ρίας ἐκ τε Ἀντίου καὶ Τύσκλου καὶ τῆς Καμπανί-
 δος Κύμης, παραταξάμενος ἐλάττονι δυνάμει πρὸς μείζονα τοὺς μὲν ἄλλους ἐτρέψατο καὶ μέχρι τῆς πό-
 λεως ἤλασεν, ὑπὸ δὲ Κυμαίων οὓς ἤγεν Ἀριστόδημος ὁ Μαλακὸς ἐπικαλούμενος νικηθεὶς ἀποθνήσκει, καὶ ἡ
 30 στρατιὰ τῶν Τυρρηνῶν μετὰ τὴν ἐκείνου τελευ- 926
 τὴν οὐκέτι ὑπομείναςα τρέπεται πρὸς φυγὴν. πολλοὶ μὲν δὴ αὐτῶν διωκόμενοι ὑπὸ τῶν Κυμαίων διεφθάρησαν, ἄλλοι δὲ πλείους σκεδασθέντες ἀνὰ

τὴν χώραν εἰς τοὺς ἀγροὺς τῶν Ῥωμαίων οὐ πολὺ ἀπέχοντας κατέφυγον ὅπλα τε ἀπολωλεκότες καὶ ὑπὸ τραυμάτων ἀδύνατοι ὄντες ἔτι [τὰ] προσωτέρω χωρεῖν. οὓς ἐκ τῶν ἀγρῶν οἱ Ῥωμαῖοι κατακομίζοντες εἰς τὴν πόλιν ἀμάξαις τε καὶ ἀπήναις καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποζυγίοις ἡμιθνητάς ἐνίους, καὶ φέροντες εἰς τὰς ἑαυτῶν οἰκίας τροφαῖς τε καὶ θεραπέλαις καὶ ταῖς ἄλλαις φιλανθρωπίαις πολὺ τὸ συμπαθεῖς ἐχούσαις ἀνελάμβανον· ὥστε πολλοὺς αὐτῶν ταῖς χάρισι ταύταις ὑπαχθέντας μηκέτι τῆς οἰκαδὲ ἀφίξεως πό- 10 θον ἔχειν, ἀλλὰ παρὰ τοῖς εὐεργέταις σφῶν βούλεσθαι καταμένειν· οἷς ἔδωκεν ἡ βουλὴ χώραν τῆς πόλεως ἐνθα οἰκήσεις ἔμελλον κατασκευάσασθαι, τὸν μεταξὺ τοῦ τε Παλατίου καὶ τοῦ Καπιτωλίου τέτταρσι μάλιστα μηκυνόμενον σταδίοις αὐλῶνα, ἐξ 15 οὗ καὶ μέχρις ἐμοῦ Τυρρηνῶν οἰκησις ὑπὸ Ῥωμαίων καλεῖται κατὰ τὴν ἐπιχώριον διάλεκτον ἢ φέρουσα δίοδος ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ τὸν μέγαν ἱππόδρομον. ἄνθ' ὧν εὗροντο παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν δωρεὰν οὐ τὴν ἐλαχίστου ἀξίαν, ἀλλ' ἐφ' ἣ μάλιστα ἦσθη- 20 σαν, τὴν πέραν τοῦ ποταμοῦ χώραν, ἧς ἀπέστησαν ὅτε διελύοντο τὸν πόλεμον· καὶ θυσίας ἀπέδωκαν τοῖς θεοῖς ἀπὸ χρημάτων πολλῶν, ἃς εὗξαντο γενόμενοι πάλιν τῶν Ἐπὶ τὰ πάγων κύριοι συντελέσειν.

XXXVII. Ἐνιαντῷ δὲ πέμπτῳ μετὰ τὴν ἐκβο- 25 λὴν τοῦ βασιλέως, Ὀλυμπιάς μὲν ἦν ἐνάτη καὶ ἐξηκοστὴ ἦν ἐνίκα στάδιον Ἰσχόμαχος Κροτωνιάτης τὸ δεύτερον, ἄρχων δὲ Ἀθήνησιν Ἀκιστορίδης, ὑπατοὶ δὲ Ῥωμαίων Μάρκος Οὐαλέριος ἀδελφὸς Οὐαλερίου 28 Ποπλικόλα, καὶ Πόπλιος Ποστόμιος Τούβεργτος ἐπι- 30 καλούμενος. ἐπὶ τούτων ἕτερος ἐξεδέξατο Ῥωμαίους πόλεμος ἐκ τῶν ἑγγιστα οἰκούντων, ὃς ἤρξατο μὲν

- ἀπὸ λησθηρίων, προὔβη δ' εἰς πολλοὺς καὶ μεγάλους
 ἀγῶνας, ἐχώρησε μέντοι τελευτῶν εἰς διαλλαγὰς εὐ-
 προπεῖς ἐπὶ τῆς τετάρτης μετὰ τούσδε τοὺς ἄνδρας
 ὑπατείας πάντα τὸν μεταξὺ χρόνον πολεμηθεῖς. Σα-
 5 βίνων γάρ τινας καταγνόντες ἀσθενείαν τῆς πόλεως
 ἐκ τοῦ Τυρρηνικοῦ πταίσματος, ὥς οὐκέτι τὴν ἀρ-
 χαίαν ἀξιώσιν ἀναληφιομένης, ἐπετίθεντο τοῖς εἰς τὴν
 χώραν κατιούσιν ἐκ τῶν ἐρυμάτων ληστήρια κατα-
 στησάμενοι, καὶ πολλὰ τοὺς γεωργοὺς ἐβλαπτον.
 10 ὑπὲρ ὧν ἀποστείλαντες οἱ Ῥωμαῖοι πρεσβείαν πρὶν
 ἐπὶ τὰ ὄπλα χωρῆσαι, δίκας ἤτουν καὶ τὸ λοιπὸν
 ἡξιόουν μηδὲν εἰς τοὺς ἐργαζομένους τὴν γῆν παρα-
 νομεῖν· αὐθάδεις δὲ λαβόντες ἀποκρίσεις προεῖπον
 αὐτοῖς τὸν πόλεμον. καὶ γίνεται ἡ μὲν πρώτη ἔξοδος
 15 ἐνὸς τῶν ὑπάτων Οὐαλερίου σὺν ἱππεῦσι καὶ ψιλῶν
 τοῖς ἀκμαιοτάτοις αἰφνίδιος ἐπὶ τοὺς ληιζομένους τὴν
 χώραν καὶ φόνος τῶν καταληφθέντων ἐν ταῖς προ- 9
 νομαῖς συχνῶν ὄντων πολὺς, οἷα εἰκὸς ἀνθρώπων
 ἀσυντάκτων τε καὶ οὐ προησθημένων τὴν ἔφοδον.
 20 ἔπειτα τῶν Σαβίνων πολλὴν ἀποστειλάντων ἐπ' αὐ-
 τοὺς στρατιὰν ὑφ' ἡγεμόνι τεταγμένην ἐμπείρω πο-
 λέμου, Ῥωμαίων ἑτέρα γίνεται ἐπ' αὐτοὺς ἔξοδος
 ἀπάσαις ταῖς δυνάμεσιν ἀγόντων ἀμφοτέρων τῶν
 ὑπάτων. Ποστόμιος μὲν οὖν πλησίον τῆς Ῥώμης ἐν
 25 ὄρεινοῖς τόποις κατεστρατοπέδευσε, δεδιὼς μή τις
 ἔφοδος ἐκ τῶν φυγάδων ἐπ' αὐτὴν γένηται αἰφνί-
 διος· Οὐαλέριος δ' ἐγγὺς τῶν πολεμίων παρὰ ποτα-
 μὸν Ἀνίητα, ὃς ἐκ πόλεως μὲν Τιβύρων καθ' ὑψηλοῦ
 πολὺς ἐκχεῖται σκοπέλου, φέρεται δὲ διὰ τῆς Σαβί-
 30 νων τε καὶ Ῥωμαίων πεδιάδος ὀρίζων τὴν ἐκατέρω
 χώραν· συνάπτει δὲ τὸ ρεῦμα τῷ Τεβέρεϊ ποταμῷ
 καλὸς μὲν ὀφθῆναι, γλυκὺς δὲ πίνεσθαι.

XXXVIII. Ἐκ δὲ τῶν ἐτέρων τοῦ ποταμοῦ με-
 ρῶν ἢ τῶν Σαβίνων ἔκειτο παρεμβολή, τοῦ ρεύματος
 οὐδ' αὐτὴ πολὺν ἀπέχουσα τόπον ἐπὶ γεωλόφου τι-
 νὸς ἡρέμα κατακλινούσας οὐ σφόδρα ἐχυροῦ. κατ' ἀρ-
 χὰς μὲν οὖν δι' εὐλαβείας εἶχον ἀλλήλους ἐκάτεροι, 5
 καὶ μάχης ἄρχειν διαβάντες τὸν ποταμὸν ὤκνον·
 χρόνῳ δ' ὕστερον οὐ κατὰ λογισμὸν καὶ πρόνοιαν
 τοῦ συμφέροντος, ἀλλ' ὑπ' ὀργῆς τε καὶ φιλονει-
 κίας ἐξαρθέντες συνάπτουσι μάχην. ὑδρευόμενοι
 τε γὰρ καὶ τοὺς ἵππους ἄγοντες ἐπὶ τὸν πότον, ἐν- 10
 έβαινον ἐπὶ πολὺ τοῦ ποταμοῦ· βραχὺς δὲ ἔρρει
 τηνικαῦτα οὐπω τοῖς χειμερινοῖς ὕδασι πληθύων,
 ὥστε ὀλίγον ὑπὲρ τοῦ γόνυτος ἔχοντες αὐτὸν ἐπεραι-
 οῦντο. συμπλοκῆς δὴ τινος πρῶτον ὀλίγοις πρὸς οὐ
 πολλοὺς γινομένης ἐξέδραμόν τινες ἐπικουροῦντες τοῖς 15
 σφετέροις ἐξ ἐκατέρου χάρακος· ἐπειδ' ἕτεροι πάλιν
 ἀμυνοῦντες τοῖς κατισχυομένοις ἐκ θατέρου· καὶ τότε
 μὲν οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Σαβίνους ἀνέστελλον ἀπὸ τοῦ
 1 νάματος, τότε δὲ οἱ Σαβίνοι τοὺς Ῥωμαίους ἐξεῖργον
 τοῦ ποταμοῦ. πολλῶν δὲ φόνων καὶ τραυμάτων γε- 20
 νομένων καὶ φιλονεικίας ἅπασιν ἐμπεσούσης, οἷα
 περὶ τὰς ἀψιμαχίας τὰς ἐκ καιροῦ συμπεσούσας γί-
 νεσθαι φιλεῖ, προθυμία τοῖς ἡγεμόσι τῶν στρατοπέ-
 δων ὁμοία παρέστη διαβαίνειν τὸν ποταμὸν. ἐφθασε
 δὲ πρῶτος ὁ τῶν Ῥωμαίων ὕπατος, καὶ διαβιβάσας 25
 τὸν στρατὸν, ἔτι τῶν Σαβίνων ὀπλιζομένων τε καὶ
 εἰς τάξιν καθισταμένων, ἐν χερσὶν ἦν. οὐ μὲν ἐμέλ-
 λησάν γε οὐδ' ἐκείνοι θέσθαι μάχην, καταφρονήσει
 πολλῇ ἐπαρθέντες, ὅτι οὔτε πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς
 ὑπάτους οὔτε πρὸς ἅπασαν τὴν Ῥωμαίων δύναμιν 30
 ἐμελλον ἀγωνιεῖσθαι, καὶ συρράξαντες ἐμάχοντο πᾶ-
 σαν εὐτολμίαν καὶ προθυμίαν ἀποδεικνύμενοι.

XXXVIII. Ἀγῶνος δὲ καρτεροῦ γενομένου καὶ τοῦ δεξιοῦ τῶν Ῥωμαίων κέρατος ἔνθα ἦν ὁ ὕπατος [Ποστούμιος,] ἐπιβαίνοντος τοῖς ἐναντίοις καὶ 9 προσωτέρῳ χωροῦντος, τοῦ δ' εὐωνύμου κάμνοντος 5 ἥδη καὶ πρὸς τῶν πολεμίων ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἔξω-
 θουμένον, μαθὼν τὸ γινόμενον ὁ τὴν ἑτέραν τῶν Ῥωμαίων παρεμβολὴν κατέχων ὕπατος ἐξῆγγε τὴν στρατιάν. αὐτὸς μὲν οὖν τὴν φάλαγγα τῶν πεζῶν 10 ἐπαγόμενος βάδην ἠκολούθει· τὸν δὲ πρεσβευτὴν Σπόριον Λάρκιον τὸν ὑπατεύσαντα τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ τοὺς ἵππεις ἄγοντα πέμπει κατὰ σπουδὴν· 15 ὃς ἀπὸ ῥυτῆρος τοὺς ἵππους ἐλαύνων τὸν τε ποταμὸν διαπεραιοῦται κωλύοντος οὐδενὸς εὐπετῶς καὶ κατὰ τὸ δεξιὸν τῶν πολεμίων κέρας παριππεύσας, 15 ἐνσεῖει πλαγίοις τοῖς ἱππεῦσι τῶν Σαβίνων· καὶ γίνεται μέγας αὐτόθι τῶν ἱππέων ἀμφοτέρων συστά-
 δην μαχομένων ἐπὶ χρόνον πολὺν ἄγῶν. ἐν δὲ τούτῳ καὶ ὁ Ποστόμιος τοὺς πεζοὺς ἄγων πλησίον αὐτῶν ἐγένετο· καὶ συρράξας τοῖς πεζοῖς ἀποκτείνει τε πολ- 20 λούς μαχόμενος καὶ τοὺς λοιποὺς ἔξωθει τῆς τάξεως. εἰ δὲ μὴ νύξ ἐπέλαβεν ἅπαντες ἂν οἱ Σαβῖνοι κυ-
 κλωθέντες ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἱποκρατούντων ἥδη πανσυδὶ διεφθάρησαν. νῦν δὲ τὸ σκότος τοὺς δια- 25 φυγόντας ἐκ τῆς μάχης ὄντας ἀνόπλους καὶ οὐ πολ-
 λούς ἐρρύσατο καὶ διέσωσεν ἐπὶ τὰ οἰκεία. τῆς δὲ παρεμβολῆς αὐτῶν οἱ ὕπατοι χωρὶς ἀγῶνος ἐκράτη-
 σαν ἐκλειφθείσης ὑπὸ τῶν ἔνδον ἅμα τῷ θεάσασθαι τὴν τροπὴν τῶν σφετέρων· ἐξ ἧς πολλὰς ὠφελείας λαβόντες, ὥς τοῖς στρατιώταις ἄγειν τε καὶ φέρειν 30 ἐπέτρεψαν, ἀπῆγον ἐπ' οἴκου τὰς δυνάμεις. τότε πρῶτον ἡ πόλις ἀναλαβοῦσα ἑαυτὴν ἐκ τοῦ Τυρρη-
 νικοῦ πταίσματος εἰς τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀποκατέστη φρό-

νημα, καὶ τῆς ἡγεμονίας τῶν περιοίκων ὡς πρότερον
 ἐθάρρησεν ἀντιποιεῖσθαι, καὶ ψηφίζεται κοινῇ μὲν
 ἀμφοτέροις τοῖς ὑπάτοις Θριάμβου καταγωγὴν, ἰδίᾳ
 δὲ θατέρῳ τῶν ἀνδρῶν Οὐαλερίῳ δωρεὰν τόπον εἰς
 οἰκησιν ἐν τῷ κρατίστῳ τοῦ Παλατίου [τύπῳ] δο- 5
 34 θῆναι, καὶ τὰς εἰς τὴν κατασκευὴν δαπάνας ἐκ τοῦ
 δημοσίου χορηγεῖσθαι. ταύτης τῆς οἰκίας, παρ' ἣν
 ὁ χαλκοῦς ἔστηκε ταῦρος, αἱ κλισιάδες θύραι μόναι
 τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ δημοσίων τε καὶ ἰδιωτικῶν οἰκων
 εἰς τὸ ἔξω μέρος ἀνοίγονται. 10

XXXX. Παρὰ δὲ τούτων ἐκδέχονται τῶν ἀνδρῶν
 τὴν ὑπατον ἀρχὴν Πόπλιος Οὐαλέριος ὁ κληθεὶς Πο-
 πλικόλας τὸ τέταρτον ἄρχειν αἰρεθεὶς, καὶ Τίτος
 Λουκρήτιος τὸ δεύτερον τῷ Οὐαλερίῳ συνάρχων.
 ἐφ' ὧν ἅπαντες οἱ Σαβῖνοι κοινὴν ποιησάμενοι τῶν 15
 πόλεων ἀγορὰν ἐψηφίσαντο Ῥωμαίοις πολεμεῖν, ὡς
 λελυμένων σφίσι τῶν σπονδῶν, ἐπειδὴ βασιλεὺς
 Ταρκύνιος ἐξέπεσε τῆς ἀρχῆς, πρὸς ὃν ἐποίησαντο
 35 τοὺς ὅρκους· πεισθέντες ὑπὸ Σέξτου θατέρου τῶν
 Ταρκυνίου παίδων, ὃς αὐτοὺς ἰδίᾳ θεραπεύων καὶ 20
 λιπαρῶν τοὺς δυνατοὺς ἐξ ἐκάστης πόλεως ἐξεπολέ-
 μωσε κοινῇ [πρὸς] πάντας καὶ προσηγάγετο δύο πό-
 λεις, Φιδήνην καὶ Καμερίαν, Ῥωμαίων μὲν ἀποστή-
 σας, ἐκείνοις δὲ συμμαχεῖν πείσας· ἀνθ' ὧν αὐτὸν
 αἰροῦνται στρατηγὸν αὐτοκράτορα καὶ δυνάμεις ἐπι- 25
 τρέπουσιν ἐξ ἀπάσης πόλεως καταγράφειν, ὡς ἐν τῇ
 προτέρᾳ μάχῃ δι' ἀσθένειαν δυνάμεως καὶ στρατη-
 γοῦ μωρίαν σφαλέντες. οἱ μὲν δὲ περὶ ταῦτα ἦσαν·
 τύχῃ δὲ τις ἐξισῶσαι βουλομένη ταῖς βλάβαις τῶν
 Ῥωμαίων τὰς ὠφελείας ἀντὶ τῶν καταλιπόντων αὐ- 30
 36 τοὺς συμμάχων ἑτέραν οὐκ ἡλπισμένην ἐκ τῶν πο-
 λεμίων βοήθειαν προσέθηκε τοιάνδε. ἀνὴρ τις ἐκ

τοῦ Σαβίνων ἔθνους πόλιν οἰκῶν Ῥήγιλλον εὐγενῆς
 καὶ χρήμασι δυνατὸς Τίτος Κλαύδιος, αὐτομολεῖ πρὸς
 αὐτοὺς συγγένειάν τε μεγάλην ἐπαγόμενος καὶ φί-
 λους καὶ πελάτας συχνοὺς αὐτοῖς μεταναστάντας
 5 ἐφεστίοις, οὐκ ἐλάττους πεντακισχιλίων τοὺς ὅπλα
 φέρειν δυναμένους. ἡ δὲ καταλαβοῦσα αὐτὸν ἀνάγκη
 μετενέγκασθαι τὴν οἰκησιν εἰς Ῥώμην τοιαύτη λέγε-
 ται γενέσθαι. οἱ δυναστεύοντες ἐν ταῖς ἐπιφανεστά-
 ταις πόλεσιν ἄλλοτρίως ἔχοντες πρὸς τὸν ἄνδρα τῆς
 10 εἰς τὰ κοινὰ φιλοτιμίας, εἰς δίκην αὐτὸν ἀπῆγον
 αἰτιασάμενοι προδοσίαν, ὅτι τὸν κατὰ Ῥωμαίων πό-
 λεμον ἐκφέρειν οὐκ ἦν πρόθυμος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ
 κοινῷ μόνος ἀντέλεγε τοῖς ἀξιοῦσι τὰς σπονδὰς λε-
 λύσθαι, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας οὐκ εἶα κύρια εἶναι
 15 τὰ δόξαντα τοῖς ἄλλοις ἡγεῖσθαι. ταύτην ὀρρωδῶν
 τὴν δίκην· ἔδει γὰρ αὐτὴν ὑπὸ τῶν ἄλλων δικασθῆ-
 ναι πόλεων· ἀναλαβὼν τὰ χρήματα καὶ τοὺς φίλους
 τοῖς Ῥωμαίοις προστίθεται [πολίταις,] ῥοπὴν τε οὐ
 μικρὰν εἰς τὰ πράγματα παρέσχε καὶ τοῦ κατορθω-
 20 θῆναι τόνδε τὸν πόλεμον ἀπάντων ἔδοξεν αἰτιώτα-
 τος γενέσθαι· ἀνθ' ὧν ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος εἰς τε
 τοὺς πατρικίους αὐτὸν ἐνέγραψε καὶ τῆς πόλεως μοῖ-
 ραν εἶασεν ὅσῃν ἐβούλετο λαβεῖν εἰς κατασκευὴν
 οἰκιῶν χώραν τε αὐτῷ προσέθηκεν ἐκ τῆς δημοσίας
 25 τὴν μεταξὺ Φιδήνης καὶ Πικετίας, ὥς ἔχοι διανεῖμαι
 κλήρους ἅπασιν τοῖς περὶ αὐτὸν, ἀφ' ὧν καὶ φυλή
 τις ἐγένετο σὺν χρόνῳ Κλαυδία καλουμένη καὶ μέ-
 χρις ἐμοῦ διέμεινε τὸ αὐτὸ φυλάττουσα ὄνομα.

XXXXI. Ἐπεὶ δὲ παρεσκεύαστο ἅπαντα ἀμφο- 9
 30 τέροις, πρῶτον μὲν ἐξῆγον οἱ Σαβῖνοι τὰς δυνά-
 μεις, καὶ ποιοῦνται δύο παρεμβολὰς μίαν μὲν ὕπαι-
 θρον οὐ πρόσω Φιδήνης, ἑτέραν δ' ἐν αὐτῇ Φιδήνῃ

φυλακῆς τε τῶν ἔνδον ἔνεκα καὶ καταφυγῆς τῶν ἔξω
στρατοπεδευόντων, ἅν τι γένηται πταῖσμα περὶ αὐ-
τούς. ἔπειτα οἱ τῶν Ῥωμαίων ὑπατοὶ μαθόντες τὴν
τῶν Σαβίνων ἐπὶ σφᾶς ἔλασιν καὶ αὐτοὶ πάντας
ἄγοντες τοὺς ἐν ἀκμῇ στρατοπεδεύονται χωρὶς ἀλ- 5
λήλων, Οὐαλέριος μὲν ἀρχοῦ τῆς ὑπαίθρου τῶν Σα-
βίνων παρεμβολῆς, Λουκρήτιος δὲ ὀλίγον ἄπωθεν
ἐπ' ὄχθου τινός, ὅθεν ἦν ὁ ἕτερος χάραξ καταφανής.
ἡ μὲν οὖν τῶν Ῥωμαίων ὑπόληψις ἦν, ὥς ἐν ἀγῶνι
φανερῷ τοῦ πολέμου ταχείαν ἔξοντος τὴν κρίσιν, 10
[συμβαλεῖν τοῖς πολεμίοις αὐτίκα] ὁ δὲ τῶν Σαβί-
νων στρατηγὸς ὀρρωδῶν ἐκ τοῦ φανεροῦ συμφέρε-
σθαι πρὸς εὐτολμίαν τε καὶ καρτερίαν ἀνθρώπων
ἅπαντα τὰ δεινὰ ὑπομένειν ἐτοίμων νύκτωρ ἐπιχει-
ρεῖν αὐτοῖς ἔγνω· καὶ παρασκευασάμενος τάφρου τε 15
χώσει καὶ χάρακος ἐπιβάσει ἃ πρόσφορα εἶναι ἔμελ-
λεν, ἐπειδὴ πάντα ἐγένετο τὰ πρὸς τὸν ἀγῶνα εὐ-
τρεπῇ, μετὰ τὸν πρῶτον ὕπνον ἀναστήσας τὸ κρά-
τιστον τοῦ στρατοῦ μέρος ἄξειν ἐπὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων
ἔμελλεν ἔρυσθαι, τοῖς τε ἐν Φιδήνῃ κατεστρατοπεδεύ- 20
κόσι παρήγγειλεν, ἐπειδὴν ἐξεληλυθότας αἰσθῶνται
τοὺς σφετέρους ἐξιέναι καὶ αὐτοὺς ἐκ τῆς πόλεως
κούφῃ ἐσταλμένους ὀπλίσει· ἔπειτα λοχῆσαντας ἐν
χωρίοις ἐπιτηδεύουσιν ἐκέλευσεν, εἴ τινες ἐπικούροι τοῖς
περὶ τὸν Οὐαλέριον ἐκ τῆς ἐτέρας στρατιᾶς ἐπίοιεν, 25
ἀναστάντας καὶ κατὰ νότου γενομένους σὺν βοῇ τε
καὶ πατάγῳ πολλῷ χωρεῖν ἐπ' αὐτούς. ὁ μὲν δὲ
Σέξτος ταῦτα βουλευσάμενος καὶ τοῖς λοχαγοῖς φρά-
σας, ἐπειδὴ κακείνοις ἦν βουλομένοις, περιέμεινε τὸν
καιρόν· αὐτόμολος δὲ τις ἐλθὼν εἰς τὸν χάρακα τῶν 30
Ῥωμαίων μηνύει τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πρὸς τὸν ὑπα-
τον, καὶ μετ' οὐ πολὺ τῶν ἱππέων τινὲς ἦκον ἄγον-

τες αἰχμαλώτους τῶν Σαβίνων, οὓς ἐπὶ ξυλισμὸν
 ἐξεληλυθότας συνέλαβον. οὗτοι χωρὶς ἀλλήλων ἀνα-
 κρινόμενοι, τί παρασκευάζεται πράττειν σφῶν [αὐ-
 τῶν] ὁ στρατηγὸς, λέγουσιν ὅτι κλίμακας τεκταίνεται
 5 καὶ διαβάθρας ὅπου δὲ αὐταῖς καὶ ὑπότε μέλλοι
 χρῆσθαι οὐκ ἔφασαν εἰδέναι. ταῦτα μαθὼν ὁ Οὐα-
 λέριος ἀποστέλλει τὸν πρεσβευτὴν Λάρκιον εἰς τὸν
 ἕτερον χάρακα τὴν τε διάνοιαν τῶν πολεμίων ἀπαγ-
 γελοῦντα τῷ κατέχοντι τὴν παρεμβολὴν ἐκείνην Λου-
 10 κρητίῳ, καὶ τίνα χρὴ τρόπον ἐπιχειρεῖν τοῖς πολε-
 μίοις ὑποθησόμενον· αὐτὸς δὲ τοὺς ταξιάρχους καὶ
 λοχαγοὺς καλέσας καὶ φράσας ὅσα τοῦ τε αὐτομόλου
 καὶ τῶν αἰχμαλώτων ἤκουσε καὶ παρακαλέσας ἄν-
 δρας ἀγαθοὺς εἶναι καιρὸν εἰληφέναι νομίσαντας
 15 εὐχῆς ἄξιον, ἐν ᾧ δίκας λήψονται παρὰ τῶν ἐχθρῶν
 καλὰς, ἃ τε δέοι πράττειν ἐκάστοις ὑποθέμενος καὶ
 τὸ σύνθημα δοὺς, ἀπέλυσεν ἐπὶ τὰς τάξεις.

XXXXII. Οὕτω μέσαι νύκτες ἦσαν, καὶ ὁ τῶν 94
 Σαβίνων ἡγεμὼν ἀναστήσας τοῦ στρατοῦ τὸ κράτι-
 20 στον μέρος ἤγεν ἐπὶ τὸν χάρακα, σιωπᾶν ἅπασιν παρ-
 αγγείλας καὶ μὴ ποιεῖν ψόφον τῶν ὀπλων, ἵνα μὴ
 γνοῖεν ἤκοντας αὐτοὺς οἱ πολέμιοι, πρὶν ἐπὶ τῷ ἐρύ-
 ματι γένωνται. ὥς δὲ πλησίον ἐγένοντο τοῦ χάρακος
 οἱ πρῶτοι πορευόμενοι καὶ οὔτε φέγγη λαμπτήρων
 25 ἐώρων οὔτε φωνὰς φυλάκων κατήκουον, πολλὴν μω-
 ρίαν τῶν Ῥωμαίων καταγνόντες ὥς ἀφεικότων ἐρή-
 μους τὰς φυλακὰς καὶ ἐντὸς [τοῦ] χάρακος καθευ-
 δόντων, ἐνεπίμπλασαν ὕλης τὰς τάφρους κατὰ πολλὰ
 μέρη καὶ διέβαινον οὐδενὸς σφίσιν ἐμποδῶν γινομέ-
 30 νου. παρεκάθηντο δὲ μεταξὺ τῶν τάφρων καὶ τῶν
 περισταυρωμάτων οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ σπείρας ἀφανεῖς
 διὰ τὸ σκότος, καὶ τοὺς διαβαίνοντας αὐτῶν, ὅτε 94

γένονται ἐν χερσὶν [αὐτῶν,] ἐφόνεον. μέχρι μὲν οὖν
 τινος ἐλάνθανε τοὺς ὑστέρους προσιόντας ὁ τῶν προ-
 ηγουμένων ὄλεθρος· ἐπεὶ δὲ φῶς ἐγένετο σελήνης
 ἀνασχούσης οἱ πλησιάζοντες τῇ τάφρῳ σωρούς τε
 ὀρῶντες [τῶν] οἰκείων νεκρῶν παρ' αὐτῇ καὶ στίφη 5
 πολεμίων καρτερὰ ὁμόσε χωροῦντα, ρίψαντες τὰ
 ὄπλα τρέπονται πρὸς φυγὴν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μέγα
 ἀναβοήσαντες· ἦν δὲ τοῦτο τὸ σύνθημα τοῖς ἐπὶ τῆς
 ἐτέρας παρεμβολῆς· ἐκτρέχουσιν ἐπ' αὐτοὺς ἅπαντες
 ἄθροοι. καὶ ὁ Λουκρήτιος ὥς ἤκουσε τῆς κραυγῆς, 10
 τοὺς ἱππεῖς προαποστείλας διερευνησομένους μὴ τις
 ἐγκάθηται πολεμίων λόχος ὀλίγον ὕστερον ἠκολούθει
 τοὺς ἀκμαιοτάτους τῶν πεζῶν ἐπαγόμενος. καὶ κατὰ
 τὸν αὐτὸν χρόνον οἳ τε ἱππεῖς τοῖς ἐκ τῆς Φιδήνης
 λοχῶσι περιτυχόντες τρέπουσιν εἰς φυγὴν, καὶ οἱ 15
 πεζοὶ τοὺς ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν σφῶν ἀφικομένους
 κτείνοντες ἐδίωκον οὔτε ὄπλα οὔτε κόσμον σώζον-
 3 τας. ἐν ταύταις ταῖς μάχαις Σαβίνων τε καὶ τῶν
 συμμάχων ἀπέθανον μὲν ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ
 τρισχιλίους καὶ πεντακοσίους, αἰχμάλωτοι δὲ ἐλήφθη- 20
 σαν τετρακισχίλιοι καὶ διακόσιοι· καὶ ὁ μὲν χάραξ
 αὐθημερὸν ἐάλω.

XXXXIII. Ἡ δὲ Φιδήνη πολιορκηθεῖσα οὐ πολ-
 λαῖς ἡμέραις, καθ' ὃ μάλιστα δυσάλωτος εἶναι μέρος
 ἐδόκει καὶ ὑπὸ ὀλίγων ἐφυλάσσετο, κατὰ τοῦτο 25
 ἐλήφθη. οὐ μὲν ἀνδραποδισμοῦ γε ἢ κατασκαφῆς
 ἐπειράθη, φόνος τε ἀνθρώπων οὐ πολὺς ἐγένετο
 μετὰ τὴν ἄλωσιν· ἀποχρῶσα γὰρ ἐφάνη ζημίᾳ τοῖς
 ὑπάτοις πόλεως ὁμοεθνοῦς ἀμαρτούσης ἀρπαγὴ χρη-
 μάτων τε καὶ ἀνδραπόδων καὶ ὁ τῶν κατὰ τὴν μά- 30
 χην ἀπολομένων ὄλεθρος· τοῦ δὲ μὴ προχειρῶς εἶ-
 τοὺς ἐαλωκότας ἐπὶ τὰ ὄπλα χωρῆσαι φυλακὴν γενή-

- σεσθαι μετρία καὶ συνήθης Ῥωμαίοις, ἡ τῶν αἰτίων
 τῆς ἀποστάσεως κόλασις. συγκαλέσαντες δὴ Φιδη-
 ναίων τοὺς ἀλόντας εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ πολλὰ τῆς
 ἀνοίας αὐτῶν κατηγορήσαντες ἀξιούς τε εἶναι φή- 944
 5 ~~σαντες ἅπαντας ἡγήδου ἀπολωλέναι~~ μήτε ταῖς εὐερ-
 γεσίαις χάριν εἰδότας μήτε τοῖς κακοῖς σωφρονίζο-
 μένους, ῥάβδοις αἰκισάμενοι τοὺς ἐπιφανεστάτους
 ἀπάντων ὁρώντων ἀπέκτειναν· τοὺς δὲ λοιποὺς εἶα-
 σαν οἰκεῖν ὥς πρότερον ᾧκουν φρουροὺς συγκατ-
 10 οικίσαντες αὐτοῖς ὅσους ἔκρινεν ἡ βουλή, καὶ τῆς
 χώρας ἀφελόμενοι [τινα] μοῖραν τοῖς φρουροῖς ἔδω-
 καν. ταῦτα διαπραξάμενοι τὴν δύναμιν ἀπῆγον ἐκ
 τῶν πολεμίων καὶ τὸν ὑπὸ τῆς βουλῆς ψηφισθέντα
 θρίαμβον κατήγαγον. ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς τούτων
 15 ὑπατείας ἐπράχθη.

- XXXXIII. Ποπλίου δὲ Ποστομίου τοῦ καλου-
 μένου Τουβέρτου τὸ δεύτερον ἄρχειν αἰρεθέντος, καὶ
 Ἀγρίππα Μενηνίου τοῦ καλουμένου Λανάτου, τρίτη
 γίνεται Σαβίνων εἰσβολὴ μείζονι στρατιᾷ, πρὶν αἰ- 94
 20 σθῆσθαι Ῥωμαίους αὐτῶν τὴν ἐξοδον, καὶ μέχρι τοῦ
 τείχους τῆς Ῥώμης ἔλασις· ἐν ἣ πολὺς ἐγένετο Ῥω-
 μαίων φόνος οὐ μόνον τῶν γεωργῶν, οἷς οὐδὲν προσ-
 δεχομένοις αἰφνιδίως ἐπέστη τὸ δεινόν, πρὶν εἰς τὰ
 φρούρια τὰ πλησίον ἐκάστους καταφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ
 25 τῶν κατὰ τὴν πόλιν τηνικαῦτα διατριβόντων. ὁ γὰρ
 ἕτερος τῶν ὑπάτων Ποστόμιος οὐκ ἀνεκτὴν εἶναι τὴν
 ῥῆσιν τῶν πολεμίων ἡγησάμενος ἐξεβοήθει κατὰ
 δόνηδὴν, τοὺς ἐπιτυγχάνοντας ἄγων προχειρότερον
 μέριον ἢ φρονιμώτερον. οὓς ἰδόντες οἱ Σαβῖνοι σὺν
 30 νου. ἡ καταφρονήσει χωροῦντας ἐπὶ σφᾶς ἀσυντά-
 περισίτε καὶ διεσπασμένους ἀπ' ἀλλήλων, ἔτι μᾶλ-
 διὰ τῷ ἔχειν τὸ καταφρονεῖν αὐτῶν βουλόμενοι θᾶτ-

τον ἢ βάδην ἀνεχώρουν ὥς δὴ φεύγοντες ὀπίσω,
 τέως εἰς δρυμοὺς ἀφίκοντο βαθεῖς, ἔνθα ὁ λοιπὸς
 αὐτῶν στρατὸς ὑπεκάθητο· ἐπειθ' ὑποστρέψαντες
 ἐχώρουν τοῖς διώκουσιν ὁμόσε, καὶ οἱ ἐκ τοῦ δρυμοῦ
 946 μέγα ἀλαλάξαντες ~~ἔναι ἐπ' αὐτούς~~ ἀσυντάκτοις δὲ 5
 ἀνθρώποις καὶ τεταραγμένοις καὶ ὑπὸ τοῦ δρόμου
 συγκεκομμένοις τὰ πνεύματα πολλοὶ καὶ [πολλῶ]
 σὺν κόσμῳ ἐπελθόντες, καταβάλλουσιν τε τοὺς ὁμόσε
 χωροῦντας καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς φυγὴν ὁρμήσαντας
 ὑποτεμόμενοι τὰς εἰς τὴν πόλιν φερούσας ὁδοὺς εἰς 10
 ὄρεινὴν τινα κατακλείουσι ῥάχιν ἔρημον. θέμενοι δὲ
 πλησίον αὐτῶν τὰ ὄπλα· νύξ γὰρ ἤδη κατελάμβανε·
 φυλακὰς ἐποιοῦντο δι' ὅλης νυκτὸς, ἵνα μὴ λάθοιεν
 σφᾶς ἀποδράντες. ὥς δὲ εἰς τὴν Ῥώμην τὸ πάθος
 ἀπηγγέλθη ταραχὴ τε ἦν πολλή καὶ δρόμος ἐπὶ τὰ 15
 τείχη καὶ δέος ἀπάντων, μὴ διὰ νυκτὸς εἰς τὴν πό-
 λιν ἔλθοιεν οἱ πολέμιοι τῷ κατορθώματι ἐπαρθέν-
 τες, τῶν τε ἀπολωλότων οἴκτος καὶ τῶν περιλειπο-
 μένων ἔλεος, ὥς ἀναρπασθησομένων ἀντίκα μάλα δι'
 ἀπορίαν τῶν ἀναγκαίων, εἰ μὴ τις αὐτοῖς ἐπικουρίᾳ 20
 ἔλθοι ταχεῖα. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν νύκτα πονηρὰς
 ἔχοντες τὰς ψυχὰς ἄγρυπνοι διῆγον· τῇ δ' ἑξῆς
 947 ἡμέρᾳ πάντας τοὺς ἐν ἀκμῇ καθοπλίσας ὁ ἕτερος
 τῶν ὑπάτων Μενήμιος ἤγεν ἐπικούρους τοῖς ἐν τῷ
 ὄρει κόσμον καὶ τάξιν φυλάττοντας. ἰδόντες δ' αὖ- 25
 τοὺς οἱ Σαβῖνοι προσιόντας οὐκ ἐτι παρέμειναν, ἀλλ'
 ἀναστήσαντες τὸν αὐτῶν στρατὸν ἤγον ἀπὸ τοῦ ὄρους
 [ἀπήγον] ἀποχρῆν οἰόμενοι σφίσι τὴν παροῦσαν εὐ-
 τυλίαν· καὶ οὐ πολὺν ἔτι διατρίψαντες χρόνον ἀπῆε-
 σαν ἐπὶ τὰ σφέτερα σὺν ἀνχήματι μεγάλῳ βοσκημά- 30
 των τε καὶ ἀνδραπόδων καὶ χρημάτων ἀφθόνοους
 ἄγοντες ὠφελείας.

XXXXV. Ῥωμαῖοι δὲ ἀγανακτοῦντες ἐπὶ τῇ συμ-
 φορᾷ, καὶ τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων Ποστόμιον ἐν
 αἰτίαις ἔχοντες, ἔγνωσαν ἀπάσαις δυνάμεσι στρα-
 τεύειν κατὰ τάχος ἐπὶ τὴν Σαβίνων γῆν, τὴν τε ἦτ-
 5 ταν αἰσχροὺς καὶ ἀνέλπιστον γενομένην ἐπανορθῶσαι
 προθυμούμενοι, καὶ ἐπὶ τῇ νεωστὶ ἀφικομένη παρὰ
 τῶν πολεμίων πρεσβείᾳ πολλὴν ὕβριν ἐχούσῃ καὶ
 αὐθάδειαν ἀχθόμενοι. ὥς γὰρ δὴ κρατοῦντες [αὐ- 948
 τῶν] ἤδη καὶ δίχα πόνου τὴν Ῥώμην αἰρήσοντες μὴ
 10 βουλομένων τὰ κελεύόμενα ποιεῖν, Ταρκυνίοις τε
 διδόναι τὴν κάθοδον ἐκέλευον καὶ τῆς ἡγεμονίας
 σφίσι παραχωρεῖν πολιτείαν τε καταστήσασθαι καὶ νό-
 μους οὓς ἂν οἱ κεκρατηκότες τάξωσιν. ἀποκρινάμε-
 νοι δὲ τοῖς πρεσβευταῖς ἀπαγγέλλειν πρὸς τὸ κοινόν,
 15 ὅτι Ῥωμαῖοι κελεύουσι Σαβίνους ὅπλα τε ἀποθέσθαι
 καὶ παραδοῦναι σφίσι τὰς πόλεις ὑπηκόους τε εἶναι
 πάλιν ὥσπερ πρότερον ἦσαν, ταῦτα δὲ ποιήσαντας
 [αὐτοὺς] ἤκειν τότε περὶ ὧν ἡδίκησαν ἢ κατέβλαψαν
 αὐτοὺς ἐν ταῖς πρότερον εἰσβολαῖς δεησομένους, εἰ
 20 βούλονται τυχεῖν εἰρήνης καὶ φιλίας· ἐὰν δὲ μὴ
 ποιῶσι τὰ κελεύόμενα προσδέχεσθαι τὸν πόλεμον
 ἥξοντα ἐπὶ τὰς πόλεις αὐτῶν οὐκ εἰς μακράν. τοι-
 αῦτα ἐπιταχθέντες τε καὶ ἐπιτάξαντες ἀλλήλοις,
 ἐπειδὴ πᾶσιν ἐξηρτύσαντο τοῖς εἰς τὸν ἀγῶνα ἐπι-
 25 τηδείοις ἐξῆγον τὰς δυνάμεις, Σαβίνοι τε τὴν κρα- 949
 τίστην ἐξ ἀπάσης πόλεως νεότητα ὅπλοις ἐκπρεπέσι
 κεκοσμημένην ἐπαγόμενοι, Ῥωμαῖοί τε πᾶσαν τὴν
 δύναμιν τὴν τε κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐν τοῖς
 φρουρίοις ἀναλαβόντες, ἱκανοὺς οἰόμενοι τοὺς ὑπὲρ
 30 τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν γεγονότας καὶ τὸν οἰκετι-
 κὸν ὄχλον τὴν τε πόλιν καὶ τὰ ἐπὶ τῆς χώρας ἐρύ-
 ματα φυλάττειν. καὶ συνελθόντες ὁμόσε τίθενται

τοὺς χάρακας ἀμφοτέροι μικρὸν ἀπέχοντας ἀλλήλων
Ἡρήτου πόλεως, ἣ τοῦ Σαβίνων ἐστὶν ἔθνους, οὐ
πρόσω.

XXXXVI. Ὡς δὲ συνεῖδον ἀμφοτέροι τὰ τῶν
πολεμίων πράγματα, τῷ τε μενέθει τῶν στρατοπέ- 5
δων εἰκάσαντες καὶ παρ' αἰχμαλώτων ἀκούσαντες,
τοῖς μὲν Σαβίνοις θάρσος παρέστη καὶ καταφρόνη-
σις τῆς τῶν πολεμίων ὀλιγότητος, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις
δέος πρὸς τὸ τῶν ἀντιπολεμούντων πληθος· ἐθάρ-
ρησαν δὲ καὶ οὐ μικρὰς ἐλπίδας ὑπὲρ τῆς νίκης ἔλα- 10
βον, ἄλλων τε σημείων γενομένων σφίσι θεοπέμπτων
καὶ δὴ καὶ τελευταίου φάσματος, ὅτε παρατάττεσθαι
950 ἔμελλον, τοιοῦδε. ἐκ τῶν καταπεπηγμένων παρὰ ταῖς
σκηναῖς ὑσσῶν· ἐστὶ δὲ ταῦτα βέλη Ῥωμαίων, ἃ
συνιόντες εἰς χεῖρας ἔξακοντίζουσι, ξύλα προμήκη τε 15
καὶ χειροπλήθῃ τριῶν οὐχ ἦττον ποδῶν σιδηροῦς
ὀβελίσκους ἔχοντα προὔχοντας κατ' εὐθείαν ἐκ θα-
τέρου τῶν ἄκρων, μετρίοις ἀκοντίοις ἴσα σὺν τῷ
σιδήρῳ· ἐκ τούτων δὴ τῶν ὑσσῶν περὶ τοῖς ἄκροις
τῶν ὀβελίσκων φλόγες ἀνήπτοντο, καὶ δι' ὅλου τοῦ 20
στρατοπέδου τὸ σέλας ἦν, ὥσπερ ἀπὸ λαμπάδων, καὶ
κατέσχε τῆς νυκτὸς ἐπὶ πολὺ. ἐκ τούτου κατέλαβον
τοῦ φάσματος, ὥσπερ οἱ τερατοσκόποι ἀπέφαινον καὶ
πᾶσιν ἀνθρώποις συμβαλεῖν οὐ χαλεπὸν ἦν, ὅτι
νίκην αὐτοῖς ταχεῖαν καὶ λαμπρὰν σημαίνει τὸ δαι- 25
μόνιον, ἐπειδήπερ ἅπαν εἴκει τῷ πυρὶ καὶ οὐδὲν ὅ
τι οὐχ ὑπὸ τοῦ πυρὸς διαφθείρεται. τοῦτο δὲ ὅτι ἐκ
τῶν ἀμυντηρίων αὐτοῖς ὅπλων ἀνήφθη, μετὰ πολλοῦ
θάρσους προήεσαν ἐκ τοῦ χάρακος καὶ συρράξαντες
951 τοῖς Σαβίνοις ἐμάχοντο πολλῶ πλειόσιν ἐλάττους, 30
ἐν τῷ θαρρεῖν τὸ πιστὸν ἔχοντες· καὶ ἡ ἐμπειρία δὲ
σὺν τῷ φιλοπόνῳ πολλὴ αὐτοῖς περιούσα παντὸς

ἐπήγετο δεινοῦ καταφρονεῖν. πρῶτος μὲν οὖν ὁ Πο-
 στόμιος τὸ εὐώνυμον ἔχων κέρας ἀναρρύσασθαι τὴν
 προτέραν ἦτταν προθυμούμενος τὸ δεξιὸν τῶν πολε-
 μίων ἐξωθεῖ κέρας, πρόνοιαν οὐδεμίαν τῆς ἑαυτοῦ
 5 ψυχῆς παρὰ τὸ νικᾶν ποιούμενος, ἀλλ' ὥσπερ οἱ με-
 μηνότες καὶ θανατῶντες εἰς μέσους τοὺς πολεμίους
 ῥιπτῶν ἑαυτόν· ἔπειτα καὶ οἱ σὺν τῷ Μενηνίῳ θά-
 τερον ἔχοντες κέρας κάμνοντες ἤδη καὶ ἐξωθούμενοι
 τῆς στάσεως, ὥς ἔμαθον ὅτι νικῶσι τοὺς κατὰ σφᾶς
 10 οἱ τοῦ Ποστομίου, θαρρήσαντες εἰς ἀντίπαλα χω-
 ροῦσι· καὶ γίνεται τῶν κεράτων ἀμφοτέρων τοῖς Σα-
 βίνοις ἐκκλινάντων τροπὴ παντελής. οὐδὲ γὰρ οἱ ἐν
 μέσῃ τῇ φάλαγγι ταχθέντες ἐψιλωμένων ἔτι τῶν
 ἄκρων παρέμειναν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἵππου τῆς Ῥωμαί-
 15 κῆς ἐξελαυνούσης κατὰ τέλη βιασθέντες ἀνεστάλη-
 σαν. φυγῆς δὲ πάντων γενομένης ἐπὶ τοὺς χάρακας
 ἀκολουθήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι καὶ συνεισπεσόντες ἀμ- 952
 φότερα λαμβάνουσιν αὐτῶν τὰ ἐρύματα. τοῦ δὲ μὴ
 πανσυδὲ τὸν τῶν πολεμίων διαφθαρῆναι στρατὸν ἢ
 20 τε νῦξ αἰτία ἐγένετο καὶ τὸ ἐν οἰκείᾳ γῇ τὸ πάθος
 αὐτοῖς συμβῆναι· ῥᾶον γὰρ οἱ φεύγοντες ἐπὶ τὰ σφέ-
 τερα ἐσώζοντο δι' ἐμπειρίαν τῶν τόπων. [ἢ οἱ διώ-
 κοντες κατελάμβανον δι' ἀπειρίαν τῶν διεξόδων.]

XXXXVII. Τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ καύσαντες τοὺς
 25 ἑαυτῶν νεκροὺς οἱ ὕπατοι καὶ τὰ σκῦλα συλλέξαν-
 τες· ἐάλω δέ τινα καὶ ἀπὸ τῶν ζώντων ῥιπτούντων
 ἐν τῇ φυγῇ τὰ ὄπλα· ἄνδρας τε αἰχμαλώτους ἄγοντες
 οὓς ἔλαβον οὐκ ὀλίγους καὶ χρήματα, χωρὶς ὧν οἱ
 στρατιῶται διήρπασαν· τούτων δὲ διαπραθέντων δη-
 30 μοσίᾳ τὰς κατ' ἄνδρα γενομένας εἰσφορὰς, αἷς ἐστεί-
 λαν τοὺς στρατιώτας, ἅπαντες ἐκομίσαντο· [καὶ]
 ἀπήεσαν ἐπ' οἴκου λαμπροτάτην ἀνηρημένοι νίκην.

καὶ θριάμβοις ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐκοσμοῦντο ἀμφοτέρω, Μενήνιος μὲν τῷ μείζονι καὶ τιμιωτέρῳ, παρεμβε-
 3 βηκῶς ἐφ' ἄρματιον δίφρου βασιλικοῦ, Ποστόμιος δὲ τῷ ἐλάσσονι καὶ ὑποδεστέρῳ, ὃν καλοῦσιν οὐ-
 αστὴν, παρεγκλίναντες τοῦνομα Ἑλληνικὸν ὑπάρχον 5
 εἰς τὸ ἀσαφές. τὸ γὰρ πρῶτον εὐαστῆς [οὔτως] ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἐλέγετο, ὥς αὐτὸς τε εἰκάξω καὶ ἐν
 πολλαῖς εὐρίσκω γραφαῖς ἐπιχωρίοις φερόμενον. τότε δὲ πρῶτον, ὥς Λικίννιος ἱστορεῖ, τοῦτον ἐξευρούσης
 4 τὸν θρίαμβον τῆς βουλῆς. διαφέρει δὲ θατέρον, πρῶ- 10
 τον μὲν ὅτι πεζὸς εἰσέρχεται μετὰ τῆς στρατιᾶς προη-
 γούμενος ὁ τὸν οὐαστὴν κατὰγων θρίαμβον, ἄλλ' οὐκ ἐφ'
 ἄρματος ὥσπερ ἐκεῖνος· ἔπειθ' ὅτι οὐ τὴν ποικί-
 λην καὶ χρυσόσημον ἀμφιέννυται στολὴν, ἣ κοσμεῖται ὁ
 ἕτερος, οὐδὲ τὸν χρύσειον ἔχει στέφανον, ἀλλὰ περι- 15
 πόρφυρον λευκὴν περιβέβληται τήβενναν, τὸ ἐπιχώ-
 ριον τῶν ὑπάτων τε καὶ στρατηγῶν φόρημα, στέφανον δ'
 ἐπίκειται δάφνης, μεμείωται δὲ καὶ τοῦ σκήπτρου τῇ
 φορήσει παρὰ τὸν ἕτερον, τὰ δ' ἄλλα πάντα ταῦτα
 5 ἔχει. αἷτιον δὲ τῷ ἀνδρὶ [Ποστομίῳ] τῆς ἐλάττονος 20
 τιμῆς ἐγένετο, καίτοι λαμπροτάτῳ πάντων γενομένῳ
 κατὰ τὴν μάχην, τὸ πρότερον πταῖσμα ἐν τῇ ἐπιδρομῇ
 μέγα καὶ σὺν αἰσχύνῃ γενόμενον, ἐξ οὗ τῆς τε δυνά-
 μεως πολλοὺς ἀπώλεσε καὶ αὐτὸς ὀλίγου ἐδέησε σὺν
 τοῖς περιλειφθεῖσιν ἐκ τῆς τροπῆς αἰχμάλωτος γε- 25
 νέσθαι.

XXXXVIII. Ἐπὶ δὲ τῆς τούτων ἀρχῆς Πόπλιος Οὐαλέριος ὁ Ποπλικόλας ἐπικαλούμενος νοσήσας
 ἐτελεύτα, κράτιστος τῶν τότε Ῥωμαίων κατὰ πᾶσαν
 ἀρετὴν νομισθεὶς. τὰ μὲν οὖν ἄλλα τοῦ ἀνδρὸς ἔργα 30
 δι' ἃ θαυμάζεσθαι τε καὶ μνήμης τυγχάνειν ἄξιός
 ἐστίν οὐδὲν δέομαι λέγειν· ἐν ἀρχῇ γὰρ τοῦ λόγου

τοῦδε τὰ πολλὰ εἴρηται· ὁ δὲ ἀπάντων ἐστὶ τῶν τοῦ
 ἀνδρὸς ἐγκωμίων θαυμασιώτατον καὶ οὐπω τέτευχε
 λόγου, τοῦτ' οἶμαι δεῖν μὴ παρελθεῖν, παντὸς μά-
 λιστα νομίζων τοῦτο προσήκειν τοῖς γράφουσιν ἱστο-
 5 ρίας, μὴ μόνον τὰς πολεμικὰς πράξεις τῶν ἐπισήμων 95
 ἡγεμόνων διεξιέναι, μηδ' εἴ τι πολίτευμα καλὸν καὶ
 σωτήριον ταῖς πόλεσιν ἀπεδείξαντο ἐξευρόντες, ἀλλὰ
 καὶ τοὺς βίους αὐτῶν, εἰ μέτριοι καὶ σώφρονες καὶ
 μένοντες ἐπὶ τοῖς πατρίοις ἐπιτηδεύμασι διετέλεσαν,
 10 ἐπιδείκνυσθαι. ἐκεῖνος τοίνυν ὁ ἀνὴρ συγκαταλύσας
 μὲν τοὺς βασιλεῖς ἐν τοῖς πρώτοις τέτταρσι πατρι-
 κίοις καὶ δημεύσας αὐτῶν τὰς ὑπάρξεις, τετράκις δὲ
 τῆς ὑπατικῆς ἐξουσίας γενόμενος κύριος, μεγίστους
 δὲ δύο νικῆσας πολέμους καὶ θριάμβους καταγαγὼν
 15 ἀπ' ἀμφοτέρων, τὸν μὲν πρῶτον ἀπὸ τοῦ Τυρρηνῶν
 ἔθνους, τὸν δὲ δεύτερον ἀπὸ Σαβίνων, τοιαύτας
 ἀφορμὰς χρηματισμοῦ λαβὼν, ἃς οὐδεὶς ἂν ὥς αἰ-
 σχρὰς καὶ ἀδίκους διέβαλεν, οὐχ ἑάλω τῇ πάντας
 ἀνθρώπους καταδουλουμένη καὶ ἀσχημονεῖν ἀναγκα-
 20 ζούσῃ φιλοχρηματία· ἀλλ' ἐπὶ τῇ μικρᾷ καὶ πατρο-
 παραδότῳ διέμεινεν οὐσία σώφρονα καὶ ἀντάρκη καὶ
 πάσης ἐπιθυμίας κρείττονα βίον ζῶν, καὶ παῖδας ἐπὶ 95
 τοῖς ὀλίγοις χρήμασιν ἐθρέψατο τοῦ γένους ἀξίους,
 καὶ δῆλον ἐποίησεν ἅπασιν, ὅτι πλούσιός ἐστιν οὐχ
 25 ὁ πολλὰ κεκτημένος, ἀλλ' ὁ μικρῶν δεησόμενος.
 πίστις δὲ ἀκριβὴς καὶ ἀναμφίλεκτος τῆς αὐταρκείας
 τοῦ ἀνδρὸς, ἣν ἀπεδείξατο παρὰ πάντα τὸν τοῦ βίου
 χρόνον, ἢ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ φανεῖσα ἀπορία.
 οὐδὲ γὰρ αὐτὰ τὰ εἰς τὴν ἐκκομιδὴν τοῦ σώματος καὶ
 30 ταφὴν, ὥς ἀνδρὶ προσήκει τηλικούτῳ τυχεῖν, ἀρ-
 κοῦντα ἐν τοῖς ὑπάρχουσιν κατέλιπεν· ἀλλ' ἐμέλλησαν
 αὐτὸν οἱ συγγενεῖς φαύλως πῶς καὶ ὥς ἕνα τῶν

ἐπιτυχόντων ἐκκομίσαντες ἐκ τῆς πόλεως καίειν τε καὶ
 θάπτειν· ἡ μὲντοι βουλὴ μαθοῦσα ὥς εἶχεν αὐτοῖς
 τὰ πράγματα ἀπόρως, ἐκ τῶν δημοσίων ἐψηφίσατο
 8 χρημάτων ἐπιχορηγηθῆναι τὰς εἰς τὴν ταφὴν δαπά-
 νας, καὶ χωρίον ἐνθα ἐκαύθη καὶ ἐτάφη μόνῳ τῷ 5
 μέχρῃς ἐμοῦ γενομένων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἐν τῇ πόλει
 σύνεγγυς τῆς ἀγορᾶς ἀπέδειξεν ὑπ' Οὐελίας· καὶ
 ἔστιν ὥσπερ ἱερὸν τοῦτο τοῖς ἐξ ἐκείνου τοῦ γένους
 ἐνθάπτεσθαι ἀνειμένον, παντὸς πλούτου καὶ πάσης
 βασιλείας κρείττον ἀγαθόν, εἴ τις μὴ ταῖς ἐπονειδί- 10
 στοις ἡδοναῖς μετρεῖ τὴν εὐδαιμονίαν ἀλλὰ τῷ καλῷ.
 Οὐαλέριος μὲν δὴ Ποπλικόλας οὐθὲν ἔξω τῆς εἰς
 τὰναγκαῖα δαπάνης κτήσασθαι προελόμενος, ὥς τῶν
 πολυχρημάτων τις βασιλέων λαμπραῖς ὑπὸ τῆς πόλεως
 ἐκοσμήθη ταφαῖς· καὶ αὐτὸν Ῥωμαίων αἱ γυναῖκες 15
 ἅπασαι συνειπάμεναι τὸν αὐτὸν τρόπον ὥσπερ Ἰού-
 νιον Βροῦτον ἀποθέσει χρυσοῦ τε καὶ πορφύρας ἐνιαύ-
 9 σιον ἐπένθησαν χρόνον, ὥς ἔθος αὐταῖς ἔστι πενθεῖν
 ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις τῶν συγγενῶν κήδεσι.

XXXXVIII. Μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκείνου 20
 ὕπατοι καθίστανται Σπόριος Κάσσιος Οὐκελλῖνος
 ἐπικαλούμενος καὶ Ὀπίτωρ Οὐεργίνιος Τρικοστός.
 ἐφ' ᾧν ὁ πρὸς Σαβίνους πόλεμος ὑπὸ θατέρου τῶν
 ὑπάτων Σπορίου κατελύθη, μάχης ἰσχυρᾶς γενομένης
 οὐ μακρὰν τῆς Κυριτῶν πόλεως· ἐξ ἧς ἀπέθανον 25
 μὲν ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ τριακοσίους Σαβίνων,
 αἰχμάλωτοι δὲ ἐλήφθησαν ὀλίγον ἀποδέοντες τετρα-
 κισχιλίων. ταύτῃ τῇ συμφορᾷ τελευταίᾳ πληγέντες
 οἱ Σαβῖνοι πρέσβεις ἀπέστειλαν ὥς τὸν ὕπατον δια-
 λεξομένους περὶ φιλίας. ἀναβαλλομένου δὲ αὐτοὺς 30
 ἐπὶ τὴν βουλὴν τοῦ Κάσσίου, παραγεννηθέντες εἰς
 Ῥώμην σὺν πολλῇ δεήσει μόλις εὐρίσκονται διαλλα-

- γὰς καὶ κατάλυσιν τοῦ πολέμου, σίτον τε τῇ στρα-
 τιᾷ δόντες ὅσον ἐπέταξε Κάσσιος καὶ ἀργυρίον τι
 τακτὸν κατ' ἄνδρα καὶ γῆς πεφυτευμένης πλέθρα
 μύρια. Σπόριος μὲν δὴ Κάσσιος θρίαμβον ἐκ τοῦ
 5 πολέμου τοῦδε κατήγαγεν· ὁ δ' ἕτερος τῶν ὑπάτων
 Οὐεργίνιος ἐπὶ τὴν Καμαριναίων πόλιν ἐστράτευσεν
 ἀφεστῶσαν [μὲν] ἀπὸ τῆς [τῶν] Ῥωμαίων συμμα-
 χίας κατὰ τόνδε τὸν πόλεμον, ἄγων τὴν ἡμίσειαν τῆς
 ἐτέρας στρατιᾶς, φράσας δὲ οὐδενὶ ποῦ μέλλει πο-
 10 ρεύεσθαι καὶ διὰ νυκτὸς ἀνύσας τὴν ὁδόν, ἵνα ἀπα-
 ρασκευάστοις καὶ μὴ προειδόσι τὴν ἔφοδον τοῖς ἔνδον
 ἐπιθῇται· ὅπερ καὶ συνέβη. γενόμενος γὰρ πλησίον
 τοῦ τείχους ἅπαντας ἔλαθεν ἄρτι τῆς ἡμέρας διαυ-
 γούσης, καὶ πρὶν ἢ καταστρατοπεδεύεσθαι κριοὺς
 15 προσέφερε καὶ κλίμακας [προσῆγε] καὶ πάσῃ πολιορ-
 κίας ἐχορῆτο ἰδέα. τῶν δὲ Καμαριναίων καταπλαγέν-
 των τὸ αἰφνίδιον τῆς παρουσίας αὐτοῦ, καὶ τῶν μὲν
 ἀνοίγειν τὰς πύλας καὶ δέχεσθαι τὸν ἄπατον ἀξιούν-
 των, τῶν δὲ ἀμύνεσθαι πάσῃ δυνάμει καὶ μὴ παριέ-
 20 ναι τοὺς πολεμίους εἶσω, ἐν ᾧ τὸ ταραττόμενόν τε
 καὶ στασιάζον αὐτῶν ἐπεκράτει, τὰς πύλας ἐκκόψας
 καὶ τὰ βραχύτατα τῶν ἐρυμάτων κλίμαξι καταλαβό-
 μενος κατὰ κράτος εἰλήφει τὴν πόλιν. ἐκείνην μὲν
 οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα φέρειν τε
 25 καὶ ἄγειν τὰ χρήματα τοῖς σφετέροις ἐφῆκε· τῇ δ'
 ἐξῆς συναχθῆναι τοὺς αἰχμαλώτους εἰς ἓν χωρίον κε-
 λεύσας τοὺς μὲν βουλευσάντας τὴν ἀπόστασιν ἅπαν-
 τας ἀπέκτεινε, τὸν δὲ ἄλλον ὄχλον ἀπέδοτο, τὴν δὲ
 πόλιν κατέσκαψεν.
- 30 L. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐβδομηκοστῆς Ὀλυμπιάδος, ἣν
 ἐνίκα στάδιον Νικέας Λοκρὸς ἐξ Ὀποῦντος, ἄρχον-
 τος Ἀθήνησι Σμύρου, παραλαμβάνουσι τὴν ὕπατον

ἀρχὴν Πόστομος Κομίνιος καὶ Τίτος Λάρκιος· ἐφ'
 ὧν ἀπέστησαν αἱ Λατίνων πόλεις ἀπὸ τῆς Ῥωμαίων
 φιλίας, Ὀκταουτὸν Μαιμιλίου τοῦ κηδεύσαντος Ταρ-
 κυνίῳ τοὺς ἐπιφανεστάτους ἐξ ἐκάστης πόλεως, τοὺς
 μὲν ὑποσχέσεσι δῶραν, τοὺς δὲ δεήσεσι πείσαντος 5
 συμπρᾶξαι τοῖς φυγάσι τὴν ἀθροδοῦν. καὶ γίνεται
 κοινὴ τῶν συναγομένων εἰς Φερεντῖνον ἀγορὰ, πλὴν
 μιᾶς τῆς Ῥωμαίων πόλεως· ταύτῃ γὰρ οὐκ ἐπήγγει-
 λαν μόνῃ παρεῖναι, καθάπερ εἰώθεσαν· ἐν ἧ ψῆφον
 ἐνεγκεῖν ἔδει τὰς πόλεις περὶ τοῦ πολέμου καὶ στρα- 10
 τηγούς ἀποδεῖξαι καὶ περὶ τῶν ἄλλων βουλευσασθαι
 παρασκευῶν. ἐτύγγανε δὲ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον
 ἀπεσταλμένος ὑπὸ Ῥωμαίων πρεσβευτῆς Μάρκος
 Οὐαλέριος ἀνὴρ ὑπατικὸς εἰς τὰς ὁμόρους πόλεις,
 δεησόμενος αὐτῶν μηδὲν νεωτερίζειν· ἐλήστευον γὰρ 15
 ἐξ αὐτῶν τινες τοὺς ὁμοτέρμονας ἀγροὺς ὑπὸ τῶν
 δυνατῶν ἀποστελλόμενοι, καὶ πολλὰ τοὺς γεωργοὺς
 τῶν Ῥωμαίων ἐβλαπτον· ὅς ἐπειδὴ τὴν κοινὴν σύνο-
 δον ἔγνω τῶν πόλεων γιγνομένην ἐπὶ τῷ διενεγκεῖν
 ἀπάσας τὴν περὶ τοῦ πολέμου ψῆφον, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν 20
 σύλλογον καὶ λόγον αἰτησάμενος παρὰ τῶν προέδρων
 ἔλεξεν, ὅτι πεμφθείη μὲν ὑπὸ τῆς πόλεως πρεσβευτῆς
 πρὸς τὰς ἀποστελλούσας τὰ ληστήρια πόλεις, δεησό-
 963 μενος αὐτῶν τοὺς ἐνόχους τοῖς ἀδικήμασιν ἐξευρού-
 σας ἐκδοῦναι σφίσι τιμωρίας ὑφ' ἑξόντας κατὰ τὸν νό- 25
 μον, ὃν ἐν ταῖς συνθήκαις ὥρισαν ὅτε συνετίθεντο
 τὴν φιλίαν, καὶ τὸ λοιπὸν ἀξιώσων φυλάττειν, ἵνα
 μηδὲν ἀμάρτημα γένηται καινὸν, ὃ διαστήσει τὴν τε
 φιλίαν αὐτῶν καὶ τὴν συγγένειαν. ὁρῶν δὲ ἀπάσας
 συνεληλυθυίας τὰς πόλεις ἐπὶ τῷ κατὰ Ῥωμαίων πο- 30
 λέμῳ, καὶ τοῦτ' ἐκ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων καταλαμ-
 βανόμενος, μάλιστα δ' ὅτι Ῥωμαίοις μόνοις οὐ παρήγ-

γειλαν ἐπὶ τὴν ἀγορὰν παρεῖναι, γεγραμμένον ἐν ταῖς συνθήκαις ἀπάσας παρεῖναι τὰς πόλεις ταῖς κοιναῖς ἀγοραῖς ὅσαι τοῦ Λατινῶν εἰσὶ γένους παραγελάντων αὐταῖς τῶν προέδρων, θαυμάζειν τί δήποτε 5 παθόντες ἢ τί κατηγοροῦν ἔχοντες τῆς πόλεως οἱ σύνεδροι μόνην οὐ παρέλαβον ἐκείνην ἐπὶ τὸν σύλλογον, ἣν πρώτην τε πασῶν ἔδει παρεῖναι καὶ πρώτην ἐρωτᾶσθαι γνώμην ἡγεμονίαν ἔχουσαν τοῦ ἔθνους, 96 ἣς ἔτυχε παρ' αὐτῶν ἐκόντων ἀντὶ πολλῶν καὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν.

LI. Μετὰ τοῦτον Ἀρικηνοὶ τε λόγον αἰτησάμενοι κατηγοροῦν τῶν Ῥωμαίων, ὅτι τὸν Τυρρηνικὸν πόλεμον ἐπήγαγον σφίσις ὄντες συγγενεῖς καὶ παρέσχον ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς ἀπάσας τὰς Λατίνων πόλεις ὑπὸ 15 Τυρρηνῶν τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρεθῆναι· καὶ Ταρκύνιος ὁ βασιλεὺς ἀνανεούμενος τὰς γενομένας αὐτῷ πρὸς τὸ κοινὸν τῶν πόλεων συνθήκας περὶ φιλίας τε καὶ συμμαχίας, ἡξίου τὰς πόλεις ἐμπεδοῦν τοὺς ὄρκους, κατάρχειν δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀρχήν· Καμαριναίων 20 τε καὶ Φιδηναίων φυγάδες, οἱ μὲν τὴν ἄλωσιν καὶ τὴν φυγὴν τῆς πατρίδος, οἱ δὲ τὸν ἀνδραποδισμόν καὶ τὴν κατασκαφὴν ὀδυρόμενοι, παρεκάλουν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον. τελευταῖος δὲ πάντων ὁ Ταρκυνίου κηδεστῆς Μαιμίλιος μέγιστον ἐν τοῖς τότε χρόνοις 25 παρὰ τοῖς Λατίνοις δυνάμενος ἀναστὰς μακρὰν κατὰ τῆς πόλεως διεξῆλθε δημηγορίαν. ἀπολογουμένου δὲ πρὸς ἅπαντα τοῦ Οὐαλερίου καὶ δοκοῦντος περιεῖναι τοῖς δικαίοις, ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν εἰς τὰ 965 κατηγορήματα καὶ τὰς ἀπολογίας ἀναλῶσαντες οὐδὲν 30 ἐπέθηκαν τῇ βουλῇ τέλος· τῇ δὲ κατόπιν οὐκέτι τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Ῥωμαίων οἱ πρόεδροι προαγαγόντες ἐπὶ τὸν σύλλογον, ἀλλὰ Ταρκυνίῳ τε καὶ Μαιμίλῳ

καὶ Ἀρικηνοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς βουλομένοις τῆς πόλεως κατηγορεῖν ἀποδόντες λόγον, ἐπειδὴ πάντων διήκουσαν ψηφίζονται λελύσθαι τὰς σπονδὰς ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ τοῖς περὶ Οὐαλέριον πρέσβεσιν ἀποκρισιν ἔδωκαν, ὅτι τὸ συγγενὲς ἐκείνων τοῖς ἀδίκη- 5
μασι λελυκότων βουλευσονται κατὰ σχολὴν ὄντινα τρόπον αὐτοὺς ἀμύνεσθαι χρή. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο χρόνῳ, συνωμοσία κατὰ τῆς πόλεως ἐγένετο δούλων συχνῶν συνειπαμένων τὰς τε ἄκρας καταλαβέσθαι καὶ κατὰ πολλοὺς ἐμπρῆσαι τόπους 10
τὴν πόλιν. μηνύσεως δὲ γενομένης ὑπὸ τῶν συνειδότων αἱ πύλαι τε ὑπὸ τῶν ὑπάτων εὐθύς ἐκλείοντο, καὶ πάντα τὰ ἐρύματα τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν ἱππέων κατείληπτο· καὶ ἀντίκα οἱ μὲν ἐκ τῶν οἰκιῶν συλ-
ληφθέντες, οἱ δ' ἐκ τῶν ἀγρῶν ἀπαχθέντες, ὅσους 15
ἀπέφαινον οἱ μηνυταὶ μετασχεῖν τῆς συνωμοσίας, μάστιξι καὶ βασάνοις αἰκισθέντες ἀνεσκολοπίσθησαν ἅπαντες. ταῦτα ἐπὶ τούτων ἐπράχθη τῶν ὑπάτων.

LIH. Σερουιλίου δὲ Σολπικίου Καμερινοῦ καὶ Μανίου Τυλλίου Λόγγου τὴν ἀρχὴν παραλαβόντων, 20
Φιδηναίων τινὲς παρὰ Ταρκυνίων στρατιώτας μεταπεμψάμενοι τὴν ἄκραν καταλαμβάνονται, καὶ τῶν μὴ τὰ αὐτὰ προαιρουμένων οὓς μὲν διαφθείραντες, οὓς δ' ἐξελάσαντες, ἀφιστᾶσιν αὐθις ἀπὸ Ῥωμαίων τὴν πόλιν· πρεσβείας τε Ῥωμαικῆς ἀφικομένης ὥρμησαν 25
μὲν ὥς πολεμίους χρήσασθαι τοῖς ἀνδράσι, κωλυθέντες δὲ ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πόλεως, οὔτε δοῦναι λόγον ἀξιώσαντες οὔτε λαβεῖν. ταῦτα ἡ βουλὴ τῶν Ῥωμαίων μαθοῦσα πρὸς
μὲν τὸ κοινὸν τῶν Λατίνων οὕπω τὸν πόλεμον ἐκφέ- 30
ρειν πρόθυμος ἦν, πυνθανομένη μὴ πᾶσιν εἶναι τὰ ψηφισθέντα ὑπὸ τῶν προβούλων κατὰ νοῦν, ἀλλ' ἐν

- ἐκάστη πόλει τοὺς δημοτικούς ἀναδύεσθαι τὸν πόλε-
 μον, καὶ πλείους εἶναι τοὺς ἀξιοῦντας μένειν τὰς
 σπονδάς τῶν διαλελύσθαι λεγόντων· ἐπὶ δὲ τοὺς ἐν
 Φιδήνῃ τὸν ἕτερον ἐψηφίσαντο τῶν ὑπάτων Μάνιον
 5 Τύλλιον ἀποστεῖλαι στρατιὰν ἄγοντα πολλήν· ὃς
 ἐπειδὴ τὴν χώραν αὐτῶν ἐδῆώσε κατὰ πολλὴν ἄδειαν,
 οὐδενὸς ὑπὲρ αὐτῆς ἀμυνομένου, πλησίον τοῦ τείχους
 καταστρατοπεδευσάμενος, ἐφύλαττε μὴτ' ἀγορὰς εἰσά-
 γεσθαι τοῖς ἐνδον μῆτε ὄπλα μῆτε ἄλλην βοήθειαν
 10 μηδεμίαν. Φιδηναῖοι μὲν δὴ τειχήρεις ἐγένοντο, καὶ
 πρὸς τὰς Λατίνων ἐπρεσβεύοντο πόλεις δεόμενοι
 ταχείας συμμαχίας· οἱ δὲ προεσθηκότες τῶν Λατίνων,
 ἀγορὰν ποιησάμενοι τῶν πόλεων, Ταρκυνίοις τε αὐ-
 θις ἀποδόντες λόγον καὶ τοῖς παρὰ τῶν πολιορκου-
 15 μένων ἤκουσιν, ἐκάλουν τοὺς συνέδρους εἰς ἀπόφα-
 σιν γνώμης, τίνα χρὴ πολεμεῖν Ῥωμαίοις τρόπον, ἀπὸ
 τῶν πρεσβυτάτων τε καὶ ἐπιφανεστάτων ἀρξάμενοι.
 πολλῶν δὲ ῥηθέντων λόγων καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ πολέ- 9
 μου πρῶτον, εἰ δέοι αὐτὸν ἐπικυρῶσαι, οἱ μὲν ταρα-
 20 χωδέστεροι τῶν συνέδρων τὸν βασιλέα κατάγειν ἐπὶ
 τὴν ἀρχὴν ἡξίουں καὶ Φιδηναίοις βοηθεῖν παρήνουν·
 ἐν ἡγεμονίαις μὲν βουλόμενοι γενέσθαι στρατιωτικαῖς
 [κύριοι,] καὶ πραγμάτων ἐφάψασθαι μεγάλων, μά-
 λιστα δ' οἱ δυναστείας καὶ τυραννίδος ἐν ταῖς ἐαυ-
 25 τῶν πατρίσιν ἐρῶντες, ἣν συγκατασκευάσειν αὐτοῖς
 Ταρκυνίους ἐπείθοντο τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀνακτη-
 σαμένους. οἱ δὲ εὐπορώτατοί τε καὶ ἐπιεικέστατοι
 μένειν ἐν ταῖς σπονδαῖς ἡξίουں τὰς πόλεις καὶ μὴ
 προχειρῶς ἐπὶ τὰ ὄπλα χωρεῖν· καὶ ἦσαν οὗτοι τῷ
 30 πλήθει πιθανώτατοι. ἐξωθούμενοι δὴ πρὸς τῶν παρ-
 αινούντων τὴν εἰρήνην ἄγειν οἱ τὸν πόλεμον ἐπι-
 σπεύδοντες, τοῦτό γε πείθουσι ποιῆσαι τὴν ἐκκλησίαν

969 τελευτῶντες, πρεσβευτὰς εἰς Ῥώμην ἀποστεῖλαι τοὺς παρακαλέσοντας ἅμα καὶ συμβουλευσοντας τῇ πόλει δέχεσθαι Ταρκυνίους καὶ τοὺς ἄλλους φυγάδας ἐπ' ἀδείᾳ καὶ ἀμνηστία, καὶ περὶ τούτων ὄρακα τεμόντας τῇ πατρίᾳ κοσμεῖσθαι πολίταις καὶ τῆς Φιδηναίων 5 πόλεως ἀπανιστάναι τὸν στρατὸν, ὥς σφῶν γε οὐχ ὑπεροφωμένων συγγενεῖς καὶ φίλους ἀφαιρεθέντας τὴν πατρίδα· ἐὰν δὲ μηδέτερον τούτων ὑπομείνωσι πράττειν, τότε βουλευέσθαι περὶ τοῦ πολέμου· οὐκ ἀγνοοῦντες μὲν, ὅτι τούτων οὐδέτερον ὑπομενοῦσι 10 Ῥωμαῖοι [πράττειν], προφάσεις δὲ τῆς ἐχθρας βουλόμενοι λαβεῖν εὐπρεπεῖς, καὶ τοὺς ἐναντιουμένους σφίσι θεραπεύειν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ καὶ χάρισιν ὑπάξεσθαι νομίζοντες. ταῦτα ψηφισάμενοι καὶ χρόνον ὀρίσαντες ἐνιαύσιον Ῥωμαίοις μὲν βουλῆς, 15 τοῖς δὲ παρασκευῆς, καὶ πρεσβευτὰς ἀποδείξαντες οὓς Ταρκύνιος ἐβούλετο διέλυσαν τὸν σύλλογον.

LIII. Διασκεδασθέντων δὲ τῶν Λατίνων κατὰ πόλεις, ὁρῶντες οἱ περὶ Μамίλιόν τε καὶ Ταρκύνιον ὅτι ταῖς σπουδαῖς ἀναπεπτώκασιν οἱ πολλοί, τὰς μὲν 20 ὑπεροφίους ἐλπίδας ὥς οὐ πάνυ βεβαίας ἀφίεσαν· μεταθήμενοι δὲ τὰς γνώμας τὸν πολιτικὸν καὶ ἀφύλακτον ἐμηχανῶντο πόλεμον ἐξ αὐτῆς ἀναστῆσαι τῆς Ῥώμης, στάσιν εἰσάγοντες τοῖς πένησι πρὸς τοὺς εὐπο- 970 πόρους. ἤδη δὲ ὑπεκινεῖτο [τὸ] πολὺ τοῦ δημοτικοῦ 25 μέρος καὶ ἐνόσει, μάλιστα δὲ τὸ ἄπορον καὶ ὑπὸ δαυνείων ἠναγκασμένου μηκέτι τὰ κράτιστα τῷ κοινῷ φρονεῖν· οὐ γὰρ ἐμετρίαζον ἐν ταῖς ἐξουσίαις οἱ δαρίζοντες, ἀλλ' εἰς δεσμοὺς τὰ τῶν ὑποχρέων ἀπῆγον σώματα καὶ ὥσπερ ἀργυρωνήτοις αὐτοῖς ἐχρῶντο. 30 ταῦτα δὴ μαθὼν ἐπεμψεν ὁ Ταρκύνιος εἰς τὴν πόλιν ἅμα τοῖς πρέσβεσι τῶν Λατίνων ἀννυόπτους τινὰς

ἄνδρας φέροντας χρυσίον, οἳ συνιόντες εἰς λόγους
 τοῖς ἀπόροις καὶ θρασυτάτοις, καὶ τὰ μὲν ἤδη διδόν-
 τες αὐτοῖς, τὰ δ' εἰ κατέλθοιεν οἱ βασιλεῖς ἐπαγγελ-
 λόμενοι, πολλοὺς πάνυ τῶν πολιτῶν διέφθειραν· καὶ
 5 γίνεται συνωμοσία κατὰ τῆς ἀριστοκρατίας οὐ μόνον
 ἔλευθέρων ἀπόρων, ἀλλὰ καὶ δούλων πονηρῶν ἔλευ-
 θερίας ἐλπίσιν ὑπαχθέντων, οἳ διὰ τοὺς κολασθέντας
 ὁμοδούλους ἐν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ δυσμενῶς καὶ
 ἐπιβούλως διακείμενοι πρὸς τοὺς δεσπότες, ἀπιστού- 9
 10 μενοί τε ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἐν ὑποψίαις ὄντες ὥς καὶ
 αὐτοὶ σφίσιν ἐπιθησόμενοί ποτε εἰ καιρὸν λάβοιεν,
 ἄσμενοι τοῖς παρακαλοῦσι πρὸς τὴν ἐπίθεσιν ὑπή-
 κουσιν. ὁ δὲ τῆς συνωμοσίας αὐτῶν τοιόσδε ἦν λο-
 γισμός. τοὺς μὲν ἡγεμόνας τῆς ἐπιχειρήσεως ἔδει
 15 φυλάξαντας νύκτα ἀσέλγηνον τὰς ἄκρας καὶ τοὺς ἔρυ-
 μνοὺς τῆς πόλεως τόπους καταλαβέσθαι· τοὺς δὲ
 θεράποντας, ὅταν αἰσθῶνται κρατοῦντας ἐκείνους
 τῶν ἐπικαίρων χωρίων· ἀλαλαγμῷ δὲ τοῦτ' ἐμελλεν
 αὐτοῖς γενήσεσθαι φανερόν· ἀποκτεῖναι τοὺς δεσπό-
 20 τας καθεύδοντας, ταῦτα δὲ διαπραξαμένους τὰς τε
 οἰκίας διαρπάσαι τῶν εὐπόρων καὶ τὰς πύλας τοῖς
 τυράννοις ἀνοῖξαι.

LIII. Ἡ δ' ἐν παντὶ καιρῷ σῶζουσα τὴν πόλιν
 25 αἰὶν μέχρι τῶν κατ' ἐμὲ χρόνων παραμένουσα θεία
 πρόνοια διεκάλυπεν αὐτῶν τὰ βουλευόμενα, μηνύσεως
 θατέρῳ τῶν ὑπάτων γενομένης Σολπικίῳ, ἣν ἐποιή-
 σαντο ἀδελφοὶ δύο Ταρκύνιοι, Πόπλιος καὶ Μάρκος, 97
 ἐκ Λαυρέντου πόλεως, κορυφαῖότατοι τῶν μετασχόν-
 των τῆς συνωμοσίας, ὑπὸ θείας ἀνάγκης βιαζόμενοι.
 30 ἐφίσταντο γὰρ αὐτοῖς ὅτε κοιμηθεῖεν ὅψις ὄνείρων
 φοβεραὶ τιμωρίας ἐναπειλοῦσαι μεγάλας, εἰ μὴ παύ-
 σαιτο καὶ ἀποσταῖεν τῆς ἐπιθέσεως, διώκεσθαί τε

ὑπὸ δαιμόνων τινῶν καὶ παίεσθαι καὶ τοὺς ὀφθαλ-
 μοὺς ἐξορύττεσθαι καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ σχέτλια πά-
 σχειν τελευτῶντες ἐδόκουν· ὑφ' ὧν περίφοβοι καὶ
 τρόμῳ πηλλόμενοι διηγείροντο καὶ οὐδὲ καθεύδειν
 διὰ τὰ δαίματα ταῦτα ἐδύναντο. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν 5
 ἀποτροπαίοις τισὶ καὶ ἐξακεστηρίοις θυσίαις ἐπειρῶν-
 το παραιτεῖσθαι τοὺς ἐνισταμένους σφίσι δαίμονας·
 ὥς δ' οὐδὲν ἐπέραινον ἐπὶ μαντείας ἐτράποντο, τὴν
 μὲν διάνοιαν τῆς ἐπιχειρήσεως ἀπόρρητον φυλάττον-
 τες, τοῦτο δὲ μόνον ἀξιοῦντες μαθεῖν, εἰ καιρὸς ἤδη 10
 973 πράττειν ἂν βούλονται. ἀποκριναμένου δὲ τοῦ μάν-
 τεως, ὅτι πονηρὰν καὶ ὀλέθριον βαδίζουσιν ὁδὸν, καὶ
 εἰ μὴ μεταθήσονται τὰ βουλευόμενα τὸν αἰσχιστον
 ἀπολοῦνται τρόπον, δαίσαντες μὴ φθάσωσιν αὐτοὺς
 ἕτεροι τὰ κρυπτὰ εἰς φῶς ἐξευεγκόντες, αὐτοὶ μὲν 15
 10 γίνονται πρὸς τὸν ἐνδημοῦντα τῶν ὑπάτων. ὁ
 δὲ ὑπάτος ἐπαινέσας αὐτοὺς καὶ πολλὰ ὑποσχόμενος
 εὖ ποιήσειν, ἂν καὶ τὰ ἔργα ὅμοια τοῖς λόγοις ἐπι-
 δείξωνται, τούτους μὲν ἔνδον παρ' ἑαυτῷ κατεῖχεν
 οὐδενὶ φράσας· τοὺς δὲ τῶν Λατίνων πρέσβεις ἀνα- 20
 βαλόμενος τέως καὶ παρέλκων τὴν ἀπόκρισιν τότε
 εἰσαγαγὼν εἰς τὸ βουλευτήριον, [κατὰ] τὰ δόξαντα
 τοῖς συνέδροις ἀποκρίνεται πρὸς αὐτούς· "Ἄνδρες
 φίλοι τε καὶ συγγενεῖς ἀπαγγέλλετε ἀπιόντες πρὸς τὸ
 κοινὸν τῶν Λατίνων, ὅτι Ῥωμαίων ὁ δῆμος οὔτε 25
 πρότερον Ταρκυνιήταις ἀξιοῦσιν ἐχαρίσατο τὴν τῶν
 τυράννων κάθοδον, οὔθ' ὕστερον ἅπασιν Τυρρηνοῖς,
 974 οὓς ἤγε βασιλεὺς Πορσίνας, ὑπὲρ τῶν αὐτῶν δεομέ-
 νοις καὶ πόλεμον ἐπάγουσιν ἀπάντων [πολέμων]
 βαρύτερον ἐνέκλινεν, ἀλλ' ἠνέσχετο γῆν τε κειρομέ- 30
 νην ὄρων καὶ αὐλὰς ἐμπιπραμένας, τειχέρης γενό-
 μενος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ μηθὲν ὧν μὴ

βούλεται πράττειν κελευσθεῖς· ὑμῶν τε, ὧ Λατῖνοι, τεθαύμακεν, εἰ ταῦτα εἰδότες οὐδὲν ἤτιον δέχεσθαι τοὺς τυράννους καὶ τὴν Φιδήνης πολιορκίαν λύειν ἐπιτάττοντες ἤκατε, καὶ μὴ πειθομένοις πόλεμον
 5 ἀπειλεῖτε. παύσασθε δὴ ψυχὰς καὶ ἀπιδάνους τῆς ἔχθρας παραβαλλόμενοι προφάσεις, καὶ εἰ διὰ ταῦτα μέλλετε διαλύειν τὸ συγγενὲς καὶ τὸν πόλεμον ἐπικυ-
 ροῦν, μὴθὲν ἔτι ἀναβάλλεσθε.

LV. Ταῦτα τοῖς πρέσβεσιν ἀποκρινάμενος καὶ
 10 προπέμψας ἐκ τῆς πόλεως, μετὰ τοῦτο φράζει τῇ 975
 βουλῇ περὶ τῆς ἀπορρήτου συνωμοσίας ἃ παρὰ τῶν μηνυτῶν ἔμαθε· καὶ λαβὼν ἐξουσίαν παρ' αὐτῶν αὐτοκράτορα τοῦ διερευνήσασθαι τοὺς μετασχόντας τῶν ἀπορρήτων βουλευμάτων καὶ τοῦ κολάσαι τοὺς
 15 ἔξευρεθέντας, οὐ τὴν αὐθάδη καὶ τυραννικὴν ἦλθεν ὁδὸν, ὥς ἕτερος ἂν τις ἐποίησεν εἰς τοσαύτην κατα-
 κλεισθεὶς ἀνάγκην· ἀλλ' ἐπὶ τὴν εὐλόγιστόν τε καὶ ἀσφαλῆ καὶ τῷ σχήματι τῆς καθεστῶσης τότε πολι-
 τείας ἀκόλουθον ἐτράπετο. οὔτε γὰρ ἐκ τῶν οἰκιῶν
 20 συλλαμβανομένους ἄγεσθαι τοὺς πολίτας ἐπὶ τὸν θά-
 νατον ἀποσπωμένους ἀπὸ γυναικῶν τε καὶ τέκνων καὶ πατέρων ἐβουλήθη, τὸν τε οἶκτον ἐνθυμούμενος οἷος ἔσται τῶν προσηκόντων ἐκάστοις παρὰ τὸν ἀπο-
 σπασμὸν τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ δεδοικῶς μὴ τινες 976
 25 ἀπονοηθέντες ἐπὶ τὰ ὄπλα τὴν ὁρμὴν λάβωσι, καὶ δι' αἵματος ἐμφυλίου χωρήσῃ τὸ ἀναγκασθὲν παρα-
 νομεῖν· οὔτε δικαστήρια καθίζειν αὐτοῖς ὥετο δεῖν, λογιζόμενος ὅτι πάντες ἀρνήσονται καὶ οὐθὲν ἔσται βέβαιον τοῖς δικασταῖς τεκμήριον οὐδ' ἀναμφίλεκτον
 30 ἔξω τῆς μηνύσεως, ὧ πιστεύσαντες θάνατον τῶν πο-
 λιτῶν καταψηφιοῦνται· καινὸν δέ τινα τρόπον ἀπά-
 της ἔξευρε τῶν νεωτεριζόντων, δι' οὗ πρῶτον μὲν

αὐτοὶ μηδενὸς ἀναγκάζοντος εἰς ἓν χωρίον ἤξουσιν οἱ τῶν ἀπορρήτων βουλευμάτων ἡγεμόνες, ἔπειτα ἀναμφιλέκτοις ἀλώσονται τεκμηρίοις, ὥστε μὴδὲ ἀπολογίαν αὐτοῖς καταλείπεσθαι μηδεμίαν, πρὸς δὲ τούτοις οὐκ εἰς ἔρημον ~~συναχθέντες τόπον~~ οὐδ' ἐν ὀλί- 5 γοις μάρτυσιν ἐξελεγχθέντες, ἀλλ' ἐν ἀγορᾷ πάντων ὄρωντων γενόμενοι καταφανεῖς ἃ προσήκει πείσονται, 977 ταραχὴ τε οὐδεμία γενήσεται κατὰ τὴν πόλιν οὐδ' ἐπανάστασις ἐτέρων, οἷα συμβαίνειν φιλεῖ περὶ τὰς κολάσεις τῶν νεωτεριζόντων, καὶ ταῦτα ἐν ἐπι- 10 σφαλέσι καιροῖς.

LVI. Ἄλλος μὲν οὖν ἂν τις ἀποκρῆν ὑπέλαβεν αὐτὸ τὸ κεφάλαιον εἰπεῖν, ὅτι συλλαβὼν τοὺς μετα- 978 σχόντας τῶν ἀπορρήτων βουλευμάτων ἀπέκτεινεν, ὡς ὀλίγης τοῖς πράγμασι δηλώσεως θέον· ἐγὼ δὲ 15 καὶ τὸν τρόπον τῆς συλλήψεως τῶν ἀνδρῶν ἱστορίας ἄξιον εἶναι νομίσας ἔκρινα μὴ παρελθεῖν, ἐνθυμούμενος ὅτι τοῖς ἀναγινώσκουσι τὰς ἱστορίας οὐχ ἱκανὸν ἔστιν εἰς ὠφέλειαν τὸ τέλος αὐτὸ τῶν πραχθέντων ἀκοῦσαι, ἀπαιτεῖ δ' ἕκαστος καὶ τὰς αἰτίας ἱστο- 20 ρῆσαι τῶν γενομένων καὶ τοὺς τρόπους τῶν πράξεων καὶ τὰς διανοίας τῶν πραξάντων καὶ τὰ παρὰ τοῦ δαιμονίου συγκυρήσαντα, καὶ μηδενὸς ἀνήκοος γενέσθαι τῶν πεφυκότων τοῖς πράγμασι παρακολουθεῖν· τοῖς δὲ πολιτικοῖς καὶ πάννυ ἀναγκαίαν ὑπάρ- 25 χουσιν ὄρων τὴν τούτων μάθησιν, ἵνα παραδείγμα- 979 σιν ἔχοιεν πρὸς τὰ συμβαίνοντα χρῆσθαι. ἦν δ' ὁ τρόπος τῆς συλλήψεως τῶν συνωμοτῶν, ὃν ἐξεῦρεν ὁ ὕπατος, τοιόσδε. τῶν μετεχόντων τοῦ βουλευτικοῦ συνεδρίου τοὺς ἀκμαιοτάτους ἐπιλεξάμενος, ἐκέλευ- 30 σεν αὐτοῖς ὅταν λάβωσι τὸ σύνθημα μετὰ τῶν πιστοτάτων φίλων τε καὶ συγγενῶν τοὺς ἐρυμνοὺς τῆς

πόλεως καταλαβέσθαι τόπους, ἐν οἷς ἐτύγγανον ἑκα-
στοὶ τὰς οἰκήσεις ἔχοντες· τοῖς δ' ἰππεῦσι προεῖ-
πεν ἐν ταῖς ἐπιτηδειοτάταις τῶν περὶ τὴν ἀγορὰν οἰ-
κιῶν περιμένειν ἔχουσι ξίφη καὶ ποιεῖν ὅ τι ἂν
5 αὐτοῖς κελεύῃ. ἵνα δὲ μηθὲν ἐν τῇ συλλήψει τῶν
πολιτῶν νεωτερίσωσιν οἱ προσήκοντες αὐτοῖς ἢ τῶν
ἄλλων τινὲς πολιτῶν, μηδ' ἐμφύλιοι διὰ τὴν ταραχὴν
ταύτην γένωνται φόνοι, γράμματα πέμψας πρὸς τὸν
ἐπὶ τῆς πολιορκίας τῆς Φιδηναίων τεταγμένον ὕπα-
10 τον, ἐκέλευσεν ἀρχομένης τῆς νυκτὸς ἄγοντα τὸ κρά-
τιστον τῆς στρατιᾶς, ἦκειν ἐπὶ τὴν πόλιν καὶ πλησίον
τοῦ τείχους ἐν ὁρευνῷ τόπῳ θέσθαι τὰ ὄπλα.

LVII. Παρασκευασάμενος δὲ ταῦτα τοῖς μηνύ-
σασι τὴν πρᾶξιν εἶπε, πρὸς τοὺς ἡγεμόνας 980
15 τῶν συνωμοτῶν ἦκειν εἰς τὴν ἀγορὰν περὶ μέσας
νύκτας, ἄγοντας οἷς μάλιστα πιστεύουσι τῶν ἐταίρων,
ὡς ἐκεῖ τάξιν τε καὶ χώραν καὶ σύνθημα ληψομένους,
καὶ ἃ δεῖ πράττειν ἐκάστους ἀκούσοντας. ἐρίγνετο
ταῦτα· καὶ ἐπειδὴ συνήχθησαν οἱ προεσθηκότες τῶν
20 ἑταιριῶν ἅπαντες εἰς τὴν ἀγορὰν, διὰ συνθημάτων
ἀδήλων ἐκείνοις εὐθὺς αἶ τε ἄκραὶ πλήρεις ἐρίγνοντο
τῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀνειληφότων τὰ ὄπλα, καὶ τὰ
περὶ τὴν ἀγορὰν ὑπὸ τῶν ἱππέων ἐφρουρεῖτο κύκλῳ,
οὐδεμία τε κατελείπετο τοῖς ἀπιέναι βουλομένοις ἔξο-
25 δος. καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ ἕτερος τῶν ὑπά-
των Μάνιος, ἀπὸ τῆς Φιδήνης ἀναστὰς, παρῆν εἰς
τὸ πεδῖον ἄγων τὴν δύναμιν. ὡς δ' ἡμέρα τάχιστα
διέλαμψεν, ὀπλίτας περὶ ἑαυτοὺς ἔχοντες οἱ ὕπατοι
προῆλθον ἐπὶ τὸ βῆμα· καὶ διὰ πάντων τῶν στενωπῶν 981
30 τοῖς κήρυξι περιαγγεῖλαι κελεύσαντες ἦκειν τὸν δῆμον
εἰς ἐκκλησίαν, παντὸς τοῦ κατὰ τὴν πόλιν ὄχλου συν-
δραμόντος, δηλοῦσί τε αὐτοῖς τὴν γενομένην ἐπὶ τῇ

καθόδω τοῦ τυράννου συνωμοσίαν καὶ τοὺς μηνυτὰς
 ἀναβιβάζονται. καὶ μετὰ τοῦτο ἀπολογεῖσθαι συγχω-
 ρήσαντες, ἔάν τινες ἀμφισβητῶσι πρὸς τὴν μήνυσιν,
 ἐπειδὴ πρὸς ἄρνησιν οὐδεὶς ἐπεχείρησε τραπέσθαι,
 μεταστάντες ἐκ τῆς ἀγορᾶς εἰς τὸ βουλευτήριον γνώ- 5
 μας ὑπὲρ αὐτῶν διηρώτησαν τοὺς συνέδρους, καὶ
 γραψάμενοι τὰ δόξαντα αὐτοῖς ἤκον αὐτοῖς ἐπὶ τὴν
 ἐκκλησίαν καὶ τὸ προβούλευμα ἀνέγνωσαν. ἦν δὲ
 τοιόνδε· Ταρκυνίοις μὲν τοῖς μηνύσασιν τὴν ἐπίθε-
 σιν πολιτείαν δεδόσθαι καὶ ἀργυρίου μυρίας ἑκατέρω 10
 δραχμὰς καὶ πλέθρα γῆς δημοσίας εἰκοσι· τοὺς δὲ
 982 μετασχόντας τῆς συνωμοσίας συλληφθέντας ἀποθα-
 νεῖν, ἔάν καὶ τῷ δήμῳ ταῦτά δοκῇ. τοῦ δὲ συνελη-
 λυθότος ὄχλου κύρια ποιήσαντος τὰ δόξαντα τῇ
 βουλῇ, μεταστῆναι κελεύσαντες ἐκ τῆς ἀγορᾶς τοὺς 15
 ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν συνεληλυθότας, ἐπειτ' ἐκάλεσαν
 τοὺς ὑπηρέτας ἔχοντας ξίφη, οἳ πάντας τοὺς ἐνόχους
 ταῖς αἰτίαις ἐν ᾧ συνεκλείσθησαν χωρὶς περιστάντες
 κατεφόνευσαν. διαχωρησάμενοι δὲ τούτους οὐκέτι παρ-
 εδέξαντο μήνυσιν οὐδεμίαν κατ' οὐθενὸς τῶν ταῦτά 20
 βουλευσαμένων, ἀλλὰ πάντας ἀφῆκαν τῶν ἐγκλημά-
 των τοὺς διαφυγόντας τὴν ἐκ χειρὸς κόλασιν, ἵνα
 πᾶν ἐξαιρεθῇ τὸ ταραχῶδες ἐκ τῆς πόλεως. οἳ μὲν
 δὴ συστήσαντες τὴν συνωμοσίαν τοιούτῳ τρόπῳ διε-
 983 φθάρησαν· ἡ δὲ βουλή καθαρθῆναι ψηφισαμένη 25
 τοὺς πολίτας ἅπαντας, ὅτι πολιτικοῦ φόνου γνώμας
 ἠναγκάσθησαν ἀποδείξασθαι, ὥς οὐ θειμιτὸν αὐτοῖς
 ἐφ' ἱερὰ παρεῖναι καὶ θυσιῶν κατάρχεσθαι, πρὶν
 ἀφοσιώσασθαι τὸ μίσμα καὶ τὴν συμφορὰν λῦσαι
 τοῖς εἰωθόσι καθαρμοῖς· ἐπειδὴ πᾶν ὅσον ἦν ὅσιον 30
 ὑπὸ τῶν ἐξηγουμένων τὰ θεῖα κατὰ τὸν ἐπιχώριον
 νόμον ἐπράχθη, θυσίας μετὰ τοῦτο χαριστηρίους καὶ

ἀγῶνας ἔκρινεν ἐπιτελεσθῆναι, καὶ τρεῖς ἡμέρας
 ἔσθηνεν εἰς ταῦτα ἱεράς. Μανίου δὲ Τυλλίου θατέ-
 ρου τῶν ὑπάτων ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ ἐπωνύμοις τῆς
 πόλεως ἀγῶσι κατὰ τὴν πομπὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ πεσόν-
 5 τος ἄρματος κατ' αὐτὸν τὸν ἱππόδρομον, καὶ τρίτη
 μετὰ τὴν πομπὴν ταύτην ἡμέρᾳ τελευτήσαντος, τὸν
 λειπόμενον χρόνον βραχὺν ὄντα τὴν ἀρχὴν μόνος ὁ
 Σολπίκιος κατέσχευεν.

LVIII. Ὑπατοὶ δὲ εἰς τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν ἀπε-
 10 δείχθησαν Πόπλιος Οὔετούριος Γεμῖνος καὶ Πόπλιος
 Αἰβούτιος Ἑλβας. τούτων ὁ μὲν Αἰβούτιος ἐπὶ 984
 τῶν πολιτικῶν ἐτάχθη πραγμάτων φυλακῆς οὐ μι-
 κρᾶς δεῖσθαι δοκούντων, μὴ τις ἑτέρα νεωτερισθῇ
 πρᾶξις ἐκ τῶν πενήτων· Οὔετούριος δὲ τὴν ἡμίσειαν
 15 τῆς στρατιᾶς ἐπαγόμενος τὴν Φιδθηναίων γῆν ἐδήσου
 κωλύοντος οὐδενός, καὶ προσκαθεζόμενος τῇ πόλει
 προσβολὰς ἐποιεῖτο συνεχεῖς. οὐ δυνάμενος δὲ πο-
 λιορκίᾳ τὸ τεῖχος ἐλεῖν ἀπεχαράκον τὰ πέριξ καὶ
 ἀπετάφρευεν, ὥς λιμῶ τοὺς ἀνθρώπους παραστησό-
 20 μενος. ἤδη δὲ κάμνουσι τοῖς Φιδθηναίοις ἦκεν ἐπι-
 κουρία Λατίνων, ἣν ἀπέστειλε Σέξτος Ταρκύνιος,
 καὶ σῖτος καὶ ὅπλα καὶ τᾶλλα τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἐπι-
 τήδεια. οἷς πιστεύσαντες ἐθάρρησαν προελθεῖν ἐκ τῆς
 πόλεως, δύναμις οὐ μικρὰ, καὶ ποιοῦνται στρατόπεδον
 25 ἐν ὑπαίθρῳ. ὁ μὲν δὴ περικτεισμός οὐκέτι τοῖς Ῥω-
 μαίοις χρησίμος ἦν, ἐδόκει δὲ ἀγῶνος δεῖν· καὶ γί-
 νεται πλησίον τῆς πόλεως μάχη μέχρι τινός ἀγχιάμα- 985
 λος· ἔπειτα ὑπὸ τοῦ ταλαιπώρου τῶν Ῥωμαίων, ὁ
 διὰ τὴν πολλὴν ἄσκησιν αὐτοῖς περιῆν, ἐκβιασθέντες
 30 οἱ Φιδθηναῖοι πλείους ὄντες ὑπὸ ἐλαττόνων εἰς φυγὴν
 κατέστησαν. φόνος δὲ οὐ πολὺς αὐτῶν ἐγένετο, τῆς
 ὑποχωρήσεως εἰς τὴν πόλιν οὐ διὰ μακροῦ γενομένης

καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς τείχεσι τοὺς διώξαντας ἀποκρουσα-
 μένων. μετὰ τοῦτο τὸ ἔργον οἱ μὲν ἐπίκουροι δια-
 σκεδασθέντες ἀπήεσαν οὐδὲν τοὺς ἔνδον ὠφελήσαν-
 τες· ἡ δὲ πόλις ἐν ταῖς αὐταῖς πάλιν ἐγεγόνει συμ-
 φοραῖς καὶ τῇ σπάνει τῶν ἀναγκαίων ἐπόνει. κατὰ 5
 δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Σέξτος Ταρκύνιος ἄγων
 στρατιὰν Λατίνων ἐπὶ Σιγνίαν κατεχομένην ὑπὸ Ῥω-
 μαίων ἐστράτευσεν, ὥς ἐξ ἐφόδου τὸ φρούριον παρα-
 ληφόμενος. γενναίως δὲ τῶν ἔνδον ἀπομαχεσασμένων,
 986 παρεσκευάστο μὲν ὥς λιμῶ τοὺς ἀνθρώπους τὸ χω-
 ρίον ἐκλιπεῖν ἀναγκάσων, καὶ πολὺν αὐτόθι χρόνον
 οὐδὲν ἀξιόλογον πράττων διετέλει· ἀποτυχὼν δὲ καὶ
 ταύτης τῆς ἐλπίδος ἀφικομένης τοῖς φρουροῖς ἀγορᾶς
 τε καὶ βοηθείας ἀπὸ τῶν ὑπάτων, λύσας τὴν πολιορ-
 κίαν ἀπῆγε τὰς δυνάμεις.

15

LVIII. Τῷ δ' ἐξῆς ἐνιαυτῷ Ῥωμαῖοι καθιστᾶσιν
 ὑπάτους Τίτον Λάρκιον Φλάβιον καὶ Κόιντον Κλοί-
 λιον Σικελόν. τούτων ὁ μὲν Κλοίλιος τὰ πολιτικά
 πράττειν ἐτάχθη ὑπὸ τῆς βουλῆς τὴν ἡμίσειαν τῆς
 στρατιᾶς ἔχων φυλακῆς ἕνεκα τῶν νεωτεριζόντων, 20
 ἐπιεικῆς τὴν φύσιν εἶναι δοκῶν καὶ δημοτικός. ὁ δὲ
 Λάρκιος ἐπὶ τὸν κατὰ Φιδηναίων πόλεμον ἐξηρτυ-
 μένην στρατιὰν ἄγων καὶ τὰ εἰς πολιορκίαν ἐπιτήδεια
 παρασκευασάμενος ὦχετο. πονοιμένοις τε τῷ μήκει
 τοῦ πολέμου τοῖς Φιδηναίοις καὶ πάντων σπανίζουσι 25
 τῶν ἀναγκαίων χαλεπὸς ἦν, ὑπορύττων τε τοὺς θε-
 987 μελίους τῶν τειχῶν καὶ χώματα ἐγείρων καὶ μηχανὰς
 προσφέρων καὶ οὐδ' ἡμέρας οὔτε νυκτὸς τῆς πολιορ-
 κίας ἀφιστάμενος ὀλίγου τε χρόνου κατὰ κράτος αἰ-
 ρήσειν τὴν πόλιν ὑπολαμβάνων. οὐδὲ γὰρ αἱ Λατί- 30
 νων πόλεις, αἷς οἱ Φιδηναῖοι μόναις πιστεύοντες
 ἀνείλυντο τὸν πόλεμον, ἱκαναὶ σῶζειν αὐτοὺς ἐτι

τότ' ἦσαν. ἰδίᾳ μὲν γὰρ οὐδεμία πόλις ἀξιόχρεως ἦν
 ἀπαλλάξαι τῆς πολιορκίας αὐτούς, κοινῇ δ' ἐξ ὅλου
 τοῦ ἔθνους οὐπω συνειστήκει δύναμις, ἀλλὰ πολλὰ-
 5 κισ πρεσβευομένοις αὐτοῖς τὰς αὐτὰς ἐδίδοσαν οἱ
 προεσθηκότες τῶν πόλεων ἀποκρίσεις, ὥς ἀφιξομένης
 σφίσιν ἐπικουρίας ἐν τάχει ἔργον δὲ οὐδὲν ἐγίνετο
 ταῖς ὑποσχέσεσιν ὅμοιον, ἀλλὰ μέχρι λόγων αἱ περὶ
 τῆς συμμαχίας ἐλπίδες ἐχώρουν. οὐ μὴν παντάπασί
 10 γε τὰ παρὰ τῶν Λατίνων ἀπεγνωέκεσαν οἱ Φιδθηναῖοι,
 ἀλλὰ διεκαρτέρουν ἐπὶ ταῖς ἐκείθεν ἐλπίσι πάντα τὰ
 δεινὰ ὑπομένοντες. ἦν δὲ ὑπὲρ πάντα ὁ λιμὸς ἄμα-
 χον πρᾶγμα, καὶ πολὺν οὗτος ἐποίησεν ἀνθρώπων 988
 φθόρον. ὥς δὲ ἀπειρήκεσαν ἤδη τοῖς κακοῖς, πρε-
 σβευτὰς ἀπέστειλαν ὥς τὸν ὑπατον ἀνοχὰς αἰτοῦντες
 15 εἰς τεταγμένον τινὰ ἡμερῶν ἄριθμον, ὥς ἐν τούτῳ
 βουλευσόμενοι τῷ χρόνῳ περὶ τῆς πρὸς Ῥωμαίους φι-
 λίας, ἐφ' οἷς αὐτὴν ποιήσονται δικαίους. ἦν δὲ οὐ
 βουλῆς χάριν αἰτούμενος ὑπ' αὐτῶν ὁ χρόνος, ἀλλὰ
 παρασκευῆς τῶν συμμαχῶν, ὥς ἐδῆλωσαν τῶν αὐτο-
 20 μόλων τινὲς ἐναγχος ἀφιγμένοι. τῇ γὰρ ἔμπροσθεν
 νυκτὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν πολιτῶν καὶ πλειᾶστον
 ἐν ταῖς Λατίνων πόλεσι δυναμένους ἀπεστάλκεσαν
 πρέσβεις πρὸς τὸ κοινὸν ἱκετηρίας φέροντας.

LX. Ταῦτα δὴ προεγνωκὼς ὁ Λάρκιος, τοῖς
 25 μὲν αἰτοῦσι τὰς ἀνοχὰς ἐκέλευσε τὰ ὅπλα ἀποθεμέ-
 νοις καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαι, τότε διαλέγεσθαι πρὸς
 αὐτόν· ἄλλως δὲ οὔτε διαλλαγὰς οὔτε ἀνοχὰς οὔτε
 ἄλλο φιλάνθρωπον ἢ μέτριον οὐθέν αὐτοῖς ὑπάρξειν
 ἔφη παρὰ τῆς Ῥωμαίων πόλεως· τοὺς δὲ ἀποστα-
 30 λέντας ἐπὶ τὸ Λατίνων ἔθνος πρεσβευτὰς ἐφύλαττε
 μηκέτι παρελθεῖν ἐντὸς τείχους, ἀπάσας τὰς εἰς τὴν
 πόλιν ἀγούσας ὁδοὺς φρουραῖς ἐπιμελεστέραις διαλα-

989 βῶν, ὥστε ἠναγκάσθησαν οἱ πολιορκούμενοι τὰς
 συμμαχικὰς ἀπογνόντες ἐλπίδας ἐπὶ τὰς τῶν πολε-
 μίων δεήσεις καταφυγεῖν. καὶ συνελθόντες εἰς ἐκ-
 κλησίαν ἔκριναν ὑπομένειν τὰς διαλλαγὰς ἐφ' οἷς ὁ
 κρατῶν ἡξίου. οὕτως δὲ ἄρα πολιτικὰ ἦν τὰ τῶν τότε 5
 ἡγεμόνων ἦθη καὶ πλείστον ἀπέχοντα τυραννικῆς
 αὐθαδείας, ἣν σπάνιοί τινες τῶν καθ' ἡμᾶς ἡγεμό-
 νων ἰσχυσαν ἐξουσίας ἐπαρθέντες μεγέθει διαφυγεῖν,
 ὥστε παραλαβὼν τὴν πόλιν ὁ ὕπατος οὐθὲν ἀπὸ τῆς
 ἑαυτοῦ γνώμης ἔπραξεν, ἀλλ' ἀποθέσθαι τοὺς ἀν- 10
 θρώπους κελεύσας τὰ ὅπλα καὶ φρουρὰν ἐπὶ τὴν
 ἄκραν καταλιπὼν, αὐτὸς εἰς τὴν Ῥώμην ἀπῆει, καὶ
 συναγαγὼν τὸ συνέδριον ἀπέδωκεν αὐτοῖς σκοπεῖν,
 [πῶς ἦ] τίνα χρηστέον τοῖς παραδοῦσιν ἑαυτοὺς τρό-
 πον. ἐφ' οἷς ἀγασθέντες τὸν ἄνδρα τῆς πρὸς αὐτοὺς 15
 τιμῆς οἱ σύεδροι, τοὺς μὲν ἐπιφανεστάτους Φιδη-
 ναίων καὶ τῆς ἀποστάσεως ἄρξαντας ἐδικαίωσαν οὓς
 990 ἂν ὁ ὕπατος ἀποφῆνται δάβδοις μαστιγωθέντας
 ἀποκοπῆναι τὰς κεφαλὰς· περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐπ'
 ἐκείνῳ τὴν ἐξουσίαν ἐποίησαν ἅπαντα πράττειν ὅσα 20
 προηρεῖτο. γενόμενος δὲ ὁ Λάρκιος ἁπάντων κύριος
 ὀλίγους μὲν τινὰς τῶν Φιδηναίων κατηγορηθέντας
 ὑπὸ τῶν τὰ ἐναντία φρονούντων ἐν τοῖς ἁπάντων
 ὀφθαλμοῖς ἀπέκτεινε, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ἐδήμευσε,
 τοῖς δὲ ἄλλοις ἅπασιν ἀπέδωκε τὴν τε πόλιν ἔχειν 25
 καὶ τὰ χρήματα, γῆν τε αὐτῶν ἀπετέμετο τὴν ἡμί-
 σειαν, ἣν ἐκληροῦχσαν οἱ καταλειφθέντες ἐν τῇ πό-
 λει Ῥωμαίων φρουροὶ τῆς ἄκρας. ταῦτα διαπραξά-
 μενος ἀπῆγεν ἐπ' οἴκου τὴν στρατιάν.

LXI. Ὡς δὲ ἀπηγγέλθη τοῖς Λατίνοις ἡ τῆς Φι- 30
 δήνης ἄλωσις, ὀρθὴ καὶ περίφοβος πᾶσα πόλις ἦν,
 καὶ τοῖς προεστηκόσι τῶν κοινῶν ἅπαντες ἐχαλέπαι-

νον ὡς προδεδωκόσι τοὺς συμμάχους. συναχθείσης
 δὲ ἀγορᾶς ἐν Φερεντίῳ πολλὴν ἐποιοῦντο τῶν ἀπο-
 σπενδόντων τὸν πόλεμον κατηγορίαν οἱ τὰ ὅπλα πεί- 9
 θοντες αὐτοὺς ἀναλαβεῖν, μάλιστα δὲ Ταρκύνιός τε
 5 καὶ ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ Μαιμίλιος καὶ οἱ προεστηκότες
 τῆς Ἀρικηνῶν πόλεως. ὑφ' ὧν ἐκδημαγωγηθέντες
 ὅσοι τοῦ Λατίνων μετεῖχον γένους κοινῇ τὸν κατὰ
 Ῥωμαίων ἀναιροῦνται πόλεμον· καὶ ἵνα πόλις μηδε-
 μία μῆτε προδῶ τὸ κοινὸν μῆτε προκαταλύσῃται τὴν
 10 ἔχθραν ἄνευ τῆς ἀπάντων γνώμης ὅρκους ἔδοσαν
 ἀλλήλοις, καὶ τοὺς μὴ φυλάξοντας τὰς ὁμολογίας
 ἐκσπόνδους εἶναι καὶ καταράτους ἐψηφίσαντο καὶ
 πολεμίους ἀπάντων. οἱ δὲ ἐγγραψάμενοι ταῖς συν-
 θήκαις ταῦτα πρόβουλοι καὶ τοὺς ὅρκους ὁμόσαντες
 15 ἀπὸ τούτων τῶν πόλεων ἦσαν ἄνδρες, Ἀρδεατῶν,
 Ἀρικηνῶν, Βολλανῶν, Βουβεντανῶν, Κόρνων, Κα-
 ρυεντανῶν, Κιρκαιητῶν, Κοριολανῶν, Κορβιντῶν,
 Καβανῶν, Φορτινείων, Γαβίων, Λαυρεντίνων, Λα- 2
 νουίνων, Λαβινιατῶν, Λαβικανῶν, Νωμεντανῶν,
 20 Νωρβανῶν, Πραινεστίνων, Πεδανῶν, Κορκοτουλα-
 νῶν, Σατρικανῶν, Σκαπτηνίων, Σητίνων, Τιβουρ-
 τίνων, Τυσκλανῶν, Τελληνίων, Τοληρίνων, Οὐελι-
 τρανῶν· ἐκ τούτων πασῶν τῶν πόλεων τοὺς ἐν ἀκμῇ
 συστρατεύειν ὄσων ἂν δέη τοῖς ἡγεμόσιν Ὀκταουτῶ
 25 Μαιμίλιῳ καὶ Σέξτῳ Ταρκυνίῳ· τούτους γὰρ ἀπέ-
 δειξαν στρατηγοὺς αὐτοκράτορας. ἵνα δὲ εὐπρεπεῖς
 δόξωσι ποιεῖσθαι τὰς τοῦ πολέμου προφάσεις, πρε- 3
 σβευτὰς ἐξ ἐκάστης πόλεως τοὺς ἐπιφανεστάτους εἰς
 Ῥώμην ἀπέστειλαν, οἳ καταστάντες ἐπὶ τὴν βουλὴν
 30 ἔλεγον κατηγορεῖσθαι τὴν πόλιν αὐτῶν ὑπὸ τῆς πό-
 λεως τῶν Ἀρικηνῶν, ὅτι πόλεμον ἐπιφερόντων Τυρ-
 ρηνῶν Ἀρικηνοῖς οὐ μόνον ἀσφαλεῖς παρέσχον αὐτοῖς

διὰ τῆς ἑαυτῶν χώρας τὰς διόδους, ἀλλὰ καὶ συνέ-
 πραξαν ὅσων αὐτοῖς εἰς τὸν πόλεμον ἔδει, καὶ τοὺς
 φυγόντας ἐκ τῆς τροπῆς ὑποδεξάμενοι τραυματίας
 καὶ ἀνόπλους ἅπαντας ὄντας ἔσωσαν, οὐκ ἀγνοοῦν-
 τες ὅτι κοινὸν ἐπὶ τῶν ἀπαθι τοῖς δημοσύνεσι πόλεμον, 5
 καὶ εἰ τὴν Ἀρικηνῶν πόλιν ὑποχείριον ἔλαβον, οὐδὲν
 ἂν ἦν τὸ κωλύσον αὐτοὺς καὶ τὰς ἄλλας καταδου-
 λώσασθαι πόλεις ἀπάσας. εἰ μὲν οὖν βουλήσονται
 δίκας Ἀρικηνοῖς ὑπέχειν ἐπὶ τὸ κοινὸν τῶν Λατίνων
 ἀφικόμενοι δικαστήριον καὶ εἴξουσι τοῖς ὑπὸ πάντων 10
 δικασθησόμενοις, οὐδὲν αὐτοῖς ἔφασαν δεῖν πολε-
 μου· εἰ δὲ τὴν συνήθη φυλάξαντες αὐθάδειαν, οὐ-
 δὲν ἀξιόσπουσι συγχωρεῖν τοῖς συγγενέσι τῶν δικαίων
 καὶ μειρίων, ἠπεύλουν πολεμήσειν αὐτοῖς Λατίνους
 ἅπαντας ἀνὰ κράτος. 15

LXII. Ταῦτα προκαλουμένων τῶν πρεσβευτῶν,
 οὐκ ἀξιούσα δίκην ὑποσχεῖν Ἀρικηνοῖς ἡ βουλὴ,
 περὶ ᾧ οἱ κατηγοροῦντες ἐμελλον γίνεσθαι κριταί,
 καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων κριτὰς ἔσεσθαι ὑπολαμβάνουσα
 τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ προσθήσειν ἔτι βαρύτερα τούτων 20
 ἐπιτάγματα, δέχεσθαι τὸν πόλεμον ἐψηφίσατο. τῆς
 μὲν οὖν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ τῆς ἐμπειρίας τῶν ἀγῶνων
 οὐδεμίαν ὑπελάμβανε καταλήψεσθαι τὴν πόλιν συμ-
 φορὰν, τὸ δὲ πλῆθος ὠρρώδει τῶν πολεμίων· καὶ
 πολλαχῇ διαπέμπουσα πρέσβεις παρεκάλει τὰς πλη- 25
 σιοχώρους πόλεις ἐπὶ συμμαχίαν, ἀντιπρεσβενομένων
 εἰς τὰς αὐτὰς [πόλεις] καὶ τῶν Λατίνων καὶ πολλὰ
 τῆς Ῥώμης κατηγορούντων. Ἑρρικες μὲν οὖν κοινῇ
 995 συνελθόντες ὑποπτα καὶ οὐδὲν ὑγιὲς ἀμφοτέραις ταῖς
 πρεσβείαις ἀπεκρίναντο, συμμαχήσειν μὲν οὐδετέρος, 30
 λέγοντες κατὰ τὸ παρὸν, βουλευέσεσθαι δὲ ὁπότ' ἂν
 δικαιότερα ἀξιούσι κατὰ σχολήν, τῇ δὲ βουλῇ τους,

νον ἐνιαύσιον ἀποδώσειν. Ῥότολοι δὲ Λατίνοις μὲν ἐπικουρίαν πέμψειν ἄντικρυς ὑπέσχοντο, Ῥωμαίοις δ' ἐὰν βουλευθῶσι καταλύσασθαι τὴν ἐχθραν, διὰ σφῶν μετριωτέρους παρέξειν Λατίνους ἔφασαν καὶ
 5 τὰς συμβάσεις αὐτοῖς διατιθεῖν. Οὐολοῦσκοι δὲ καὶ θαυμάζειν ἔλεγον τῆς Ῥωμαίων ἀναισχυντίας, ὅτι συνειδότες ἑαυτοῖς ὅτι τὰ τε ἄλλα ἡδίκηκότες ἦσαν αὐτοὺς, καὶ τὰ τελευταῖα [ὥς] τῆς χώρας τὴν κρατίστην αὐτοὺς ἀφελόμενοι κατεῖχον, οὐδὲν ἦσσαν
 10 ἐτόλμησαν ἐπὶ συμμαχίαν ἐχθροὺς ὄντας σφᾶς παρακαλεῖν, συνεβούλευόν τε αὐτοῖς ἀποδοῦσι τὴν χώραν, τότε παρὰ τῶν φίλων ἀπαιτεῖν τὰ δίκαια. Τυρρηνοὶ δὲ ἀμφοτέροις ἐμποδῶν ἐγίνοντο, Ῥωμαίοις μὲν σπονδὰς γεγενῆναι λέγοντες οὐ πρὸ πολλοῦ, πρὸς δὲ Ταρ-
 15 κυνίους συγγένειαν εἶναι σφίσι καὶ φιλίαν. τοιαῦτα 9 τούτων ἀποκριναμένων οὐδὲν οἱ Ῥωμαῖοι ταπεινωθέντες, ὃ παθεῖν εἰκὸς ἦν τοὺς μέγαν τε πόλεμον αἰρουμένους καὶ πάσας ἀπεγνωκότας τὰς συμμαχικὰς ἐλπίδας, ἀλλὰ ταῖς οἰκείαις δυνάμεσι πιστεύοντες
 20 μόναις πολλῶ προθυμότεροι πρὸς τὸν ἀγῶνα ἐγίνοντο, ὥς διὰ τὴν ἀνάγκην ἄνδρες ἀγαθοὶ παρὰ τοὺς κινδύνους ἐσόμενοι, καὶ ἐὰν κατὰ νοῦν πράξωσι ταῖς ἰδίαις ἀρεταῖς κατορθώσαντες τὸν πόλεμον οὐδενὶ κοινωσόμενοι τῆς δόξης. τοσοῦτον αὐτοῖς φρονήματος
 25 καὶ τόλμης ἐκ τῶν πολλῶν ἀγώνων περιῆν.

LXIII. Παρασκευαζόμενοι δὲ τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἐπιτήδεια καὶ τὰς δυνάμεις ἀρξάμενοι καταγράφειν, ἥξισ πολλὴν ἐνέπιπτον ἀμηχανίαν, οὐ τὴν αὐτὴν ἀπάν-
 30 ἔλιν προθυμίαν εἰς τὰ ἔργα παρεχομένων. οἱ γὰρ λεωξεῖς βίου καὶ μάλιστα οἱ τὰ χρεᾶ τοῖς συμβαλοῦσι ρηνᾶνσαι οὐ δυνάμενοι πολλοὶ σφόδρα ὄντες οὐχ
 ἕνον ἐπὶ τὰ ὄπλα καλούμενοι οὐδ' ἐβούλοντο 9

κοινωνεῖν οὐδενὸς ἔργου τοῖς πατρικίοις, εἰ μὴ ψηψίσαιντο αὐτοῖς χρεῶν ἄφεσιν· ἀλλὰ καὶ καταλείψειν τινὲς αὐτῶν τὴν πόλιν ἔλεγον καὶ παρεκελεύοντο ἀλλήλοις μὴ φιλοχωρεῖν πόλει μηδενὸς αὐτοῖς ἀγαθοῦ μεταδιδούσῃ. www.libtool.com.cn τέως μὲν οὖν παρακαλεῖν αὐ- 5 τοὺς οἱ πατρῖκιοι καὶ μεταπείθειν ἐπειρῶντο, ἐπεὶ δὲ οὐθὲν ἐγίνοντο μετριώτεροι πρὸς τὰς παρακλήσεις, οὕτω δὲ συνελθόντες εἰς τὸ βουλευτήριον ἐσκόπουν τίς εὐπρεπεστέρα λύσις ἔσται τῆς κατεχούσης τὴν πόλιν ταραχῆς. ὅσοι μὲν οὖν ἐπιεικεῖς τὴν φύσιν καὶ 10 μέτριοι τοῖς τιμήμασι τῶν βίων ἦσαν, παρήνουν ἀφείναι τὰ χρέα τοῖς πένησι καὶ πρίασθαι πολιτικὴν εὐνοίαν ὀλίγου διαφόρου, μεγάλα μέλλοντας ἐξ αὐτῆς κερδανεῖν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ.

LXIII. Ἦν δὲ ὁ ταύτης ἡγούμενος τῆς γνώμης 15 Μάρκος Οὐαλέριος, υἱὸς Ποπλίου Οὐαλερίου, ἐνὸς τῶν καταλυσάντων τὴν τυραννίδα, [Ποπλίου,] τοῦ κληθέντος διὰ τὴν εἰς τὸ δημοτικὸν εὐνοίαν Ποπλικόλα, [ἀδελφός,] διδάσκων αὐτοὺς, ὅτι τοῖς μὲν ὑπὲρ τῶν ἰσῶν ἀγωνιζομένοις ἴσαι φιλοῦσιν ἐμφύεσθαι 20 πρὸς τὰ ἔργα φιλοτιμίαι, τοῖς δὲ μηδενὸς ἀπολαύειν μέλλουσιν ἀγαθοῦ οὐδὲν ἐπέρχεται φρονεῖν γενναῖον· ἡρεθίσθαι τε λέγων ἅπαντας τοὺς ἀπόρους καὶ περι- 25 ἰόντας κατὰ τὴν ἀγορὰν λέγειν· Τί δ' ἡμῖν ἔσται πλέον ἢν νικήσωμεν τοὺς ἔξωθεν πολεμίους, εἰ τοῖς 25 δανεισταῖς ἀγῶνιμοι πρὸς τὰ χρέα γεννησόμεθα, καὶ τῇ πόλει τὴν ἡγεμονίαν κατασκευάσαντες, αὐτοὶ μὴδὲ τὴν ἐλευθερίαν τοῖς σώμασι φυλάξαι δυνησόμεθα; κίνδυνόν τε οὐ τοῦτον μόνον ἐπαχθῆναι σφίσιν ἀπο- 30 φαίνων, ἢν ἐκπολεμωθῇ πρὸς τὴν βουλὴν ὁ δῆμος, 30 μὴ καταλίπη τὴν πόλιν ἐν τοῖς κινδύνοις, ὃ πάντα ὀρρωδεῖν χρὴ τοὺς τὰ κοινὰ σῶζεσθαι βουλομένους,

ἀλλὰ κάκεινον τὸν ἔτι τούτου χαλεπώτερον, μὴ ταῖς
 παρὰ τῶν τυράννων φιλανθρωπίαις ἑξαπατηθεὶς κατὰ
 τῶν πατρικίων ἄφῃ τὰ ὄπλα καὶ συγκαταγάγῃ Ταρ-
 κύνιον ἐπὶ τὴν ἀρχήν. ἕως οὖν ἔτι λόγους καὶ ἀπει-
 5 λὰς εἶναι, πονηρὸν δὲ ἔργον μηδὲν ὑπὸ τοῦ δήμου
 γεγονέναι, φθάσαι τῇ βοήθειᾳ ταύτῃ τὸν δῆμον εἰς
 τὰ πράγματα προοικειωσαμένους παρῆνει, οὔτε πρῶ-
 τους τὸ πολίτευμα τοῦτο καθισταμένους οὔτε αἰσχύ-
 νην τινὰ δι' αὐτὸ μεγάλην ὀφλήσοντας, ἀλλὰ πολλοὺς
 10 ἔχοντας ἐπιδεῖξαι καὶ τοῦτο ὑπομείναντας καὶ ἄλλα
 πολλῶ τούτου χαλεπώτερα, ὅταν μηδὲν ἐξῇ πρᾶττειν
 ἕτερον· τὰς γὰρ ἀνάγκας κρείττους εἶναι τῆς ἀν-
 θρωπίνης φύσεως, καὶ τὸ εὐπρεπὲς τότε ἀξιοῦν ἅπαν-
 τας σκοπεῖν, ὅταν ἔχωσιν ἤδη τὸ ἀσφαλές.

15 LXV. Ἐξαριθμησάμενος δὲ πολλὰ καὶ ἐκ πολλῶν
 παραδείγματα πόλεων τελευταίαν παρέσχετο τὴν
 Ἀθηναίων πόλιν μεγίστου τότε τυγχάνουσαν ὀνόμα-
 100 τος ἐπὶ σοφίᾳ, οὐ πρὸ πολλῶν χρόνων ἀλλὰ κατὰ
 τοὺς πατέρας αὐτῶν ἄφεσιν χρεῶν ψηφισαμένην τοῖς
 20 ἀπόροις Σόλωνος καθηγησάμενον, καὶ οὐδένα τῇ
 πόλει τοῦ πολιτεύματος τοῦδ' ἐπιτιμᾶν, οὐδὲ τὸν εἰσ-
 ηγησάμενον αὐτὸ δημοκόπον καὶ πονηρὸν ἀποκαλεῖν,
 ἀλλὰ καὶ τοῖς πεισθεῖσι πολλὴν φρόνησιν ἅπαντας
 μαρτυρεῖν, καὶ τῷ πείσαντι μεγάλην σοφίαν. Ῥωμαί-
 25 οῖς δὲ, οἷς οὐ περὶ μικρῶν τὸν κίνδυνον εἶναι διαφο-
 ρῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μὴ παραδοθῆναι πάλιν ὡμῶ καὶ
 παντὸς χείροσι θηρίου τυράννω, τίς τῶν νοῦν ἔχόν-
 των ἐπιτιμήσειεν ἄν, εἰάν τῇ φιλανθρωπίᾳ ταύτῃ
 30 συμμάχους ἀντὶ πολεμίων τοὺς πένητας κατασκευ-
 ἀσονται τῇ πόλει γενέσθαι; διεξελθὼν δὲ τὰ ξενικά 100
 παραδείγματα τελευταίου τὸν ἐκ τῶν ἐπιχωρίων ἔρ-
 γων προσελάμβανε λόγον, ὑπομιμνήσκων τὰς ἐναγχος

κατασχούσας αὐτοὺς ἀνάγκας, ὅτι κρατουμένης σφῶν
 τῆς χώρας ὑπὸ Τυρρηνῶν τειχῆρεις γενόμενοι καὶ
 εἰς πολλὴν τῶν ἀναγκαίων καταστάντες ἀπορίαν,
 οὐκ ἔσχον ἀνθρώπων μεμνηνῶτων καὶ θανατῶντων
 ἀνοήτους λογισμούς, ἀλλ' εἰζάντες τοῖς κατέχουσι 5
 καιροῖς καὶ τὴν ἀνάγκην διδάσκαλον τῶν συμφερόν-
 των λαβόντες, ὅμηρα τε δοῦναι βασιλεῖ Πορσίνα τοὺς
 ἐπιφανεστάτους παῖδας ὑπέμειναν, οὕτω πρότερον
 τοῦτο ὑπομείναντες, καὶ μέρος τῆς χώρας ζημιωθῆναι,
 τῶν Ἐπὶ πάγων Τυρρηνοῖς ἀποστάντες, καὶ δικα- 10
 στῇ χρῆσασθαι τῷ πολέμῳ περὶ ὧν αὐτοῖς ὁ τύραν-
 νος ἐνεκάλει, [διδόντες] καὶ ἄγορὰν καὶ ὄπλα καὶ ἄλλα
 ὅσων ἐδέοντο Τυρρηνοὶ παρασχεῖν ἐπὶ τῇ καταλύσει
 τοῦ πολέμου. τούτοις δὴ τοῖς παραδείγμασι χρησά-
 μενος οὐ τῆς αὐτῆς φρονήσεως ἔργον ἀπέφαινεν εἰ- 15
 ναι, τοῖς μὲν πολεμίοις περὶ μηθενὸς ὧν ἡξίωσαν
 1002 ἀντειπεῖν, τοῖς δ' ἑαυτῶν πολίταις περὶ μικροῦ πολε-
 μεῖν διαφόρου, οἱ πολέμους μὲν ἡγωνίσαντο καλοὺς
 καὶ πολλοὺς περὶ τῆς ἡγεμονίας, ὅτε κατεῖχον οἱ βα-
 σιλεῖς τὰ κοινὰ, μεγάλην δὲ προθυμίαν εἰς τὸ συνε- 20
 λευθερῶσαι τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν τυράννων παρέ-
 σχοντο, ἔτι δὲ πλείονα παρέξεσθαι σπουδὴν ἔμελλον
 εἰς τὰ λοιπὰ ἔργα παρακληθέντες, βίων μὲν σπανί-
 ζοντες, τὰ δὲ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς ἅ μόνα περιῆν
 αὐτοῖς ἀφειδῶς εἰς τοὺς περὶ αὐτῆς κινδύνους ἐπι- 25
 διδόντες. τελευτῶν δ' ἔφη ὥς εἰ καὶ μηδὲν ἐπεχειρουν
 ἐκεῖνοι τοιοῦτον ὑπ' αἰσχύνης κρατούμενοι λέγειν,
 μὴδὲ ἀπαγγέλλειν, τοὺς πατρικίους ἐχρῆν τὸν προσ-
 ήκοντα λογισμὸν περὶ αὐτῶν λαβόντας, ὧν ἥδεσαν
 δεομένους καὶ κοινῇ καὶ καθ' ἓνα ἕκαστον, ταῦτα ἐξ 30
 ἑτοίμου χαρίζεσθαι, ἐνθυμουμένους ὅτι πρᾶγμα ὑπερ-
 ήφανον ποιοῦσιν, αἰτοῦντες μὲν παρ' ἐκείνων τὰ σώ-

ματα, μὴ χαριζόμενοι δὲ αὐτοῖς τὰ χρήματα, καὶ λέγοντες μὲν πρὸς ἅπαντας ὅτι τῆς κοινῆς ἐλευθερίας ἔνεκα πολεμοῦσι, τῶν δὲ συγκατακτησαμένων αὐτὴν ἀφαιρούμενοι, οὐ πονηρίαν ἔχοντες αὐτοῖς ὀνειδίζειν, 1003
 5 ἀλλ' ἀπορίαν ἣν οἰκτείρεσθαι μᾶλλον ἢ μισεῖσθαι προσῆκε.

LXVI. Τοιαῦτα τοῦ Οὐαλερίου λέγοντος καὶ πολλῶν τὴν γνώμην ἐπαινούντων, Ἀππίος Κλαύδιος Σαβῖνος ἐν τῷ προσήκοντι κληθεὶς τόπῳ τὰναντία
 10 παρήνει, διδάσκων ὅτι τὸ στασιάζον οὐκ ἐξαιρεθῆσεται τῆς πόλεως, ἐὰν ψηφίσωνται χρεῶν ἀποκοπὰς, ἀλλ' ἔτι πονηρότερον ἔσται μεταχθὲν ἀπὸ τῶν πενήτων εἰς τοὺς εὐπόρους. δῆλον γὰρ δὴ πᾶσιν ὑπάρχειν, ὅτι χαλεπῶς οἴσουσιν οἱ μέλλοντες ἀποστρεῖ-
 15 σθαι τῶν χρημάτων πολῖται τε ὄντες καὶ ἐπίτιμοι καὶ πάσας ἐστρατευμένοι τὰς ἐπιβαλούσας ὑπὲρ τῆς πόλεως στρατείας, οὐδ' ἀξιοῦντες ἃ κατέλιπον αὐτοῖς οἱ πατέρες καὶ αὐτοὶ φιλεργοῦντες καὶ σωφρόνως ζῶντες ἐκτήσαντο δημεύεσθαι τοῖς πονηροτάτοις καὶ
 20 ἀργοτάτοις τῶν πολιτῶν. πολλῆς δ' εἶναι μωρίας ἔργον τῷ χείρονι μέρει τοῦ πολιτεύματος χαρίζεσθαι βουλομένους τοῦ κρείττονος ὑπερορᾶν, καὶ τοῖς ἀδικο- 1004
 τωτάτοις τῶν πολιτῶν τὰς ἀλλοτρίας δημεύοντας οὐσίας τῶν δικαίως αὐτὰς κτησαμένων ἀφαιρεῖσθαι.
 25 ἐνθυμεισθαὶ τε αὐτοὺς ἤξιον, ὅτι οὐχ ὑπὸ τῶν πενήτων καὶ οὐδεμίαν ἰσχὺν ἔχόντων αἱ πόλεις ἀπόλλυνται τὰ δίκαια ποιεῖν ἀναγκαζομένων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν εὐπόρων καὶ τὰ πολιτικὰ πράττειν δυναμένων, ὅταν ὑπὸ τῶν χειρόνων ὑβρίζωνται καὶ τῶν δικαίων μὴ
 30 τυγχάνωσιν. εἰ δὲ μηδὲν ἀγανακτήσειν μέλλοιεν οἱ τῶν συμβολαίων ἀποστερούμενοι, πρῶτως δέ πως καὶ ῥαθύμως οἴσειν τὰς βλάβας, οὐδ' οὕτως ἔφη καλῶς

ἔξειν σφίσιν οὐδ' ἀσφαλῶς δωρεὰν τοῖς πένησι χα-
 ρίξεσθαι τοιαύτην, δι' ἣν ἀσυνάλλακτος ὁ κοινὸς
 ἔσται βίος καὶ μισάλληλος καὶ τῶν ἀναγκαίων χρειῶν,
 ὧν χωρὶς οὐκ ἔνεστιν οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις, ἐνδεής,
 οὔτε τὴν χώραν σπειρόντων ἔτι καὶ φυτευόντων τῶν 5
 γεωργῶν, οὔτε τὴν θάλατταν πλεόντων καὶ διαμειβο-
 μένων τὰς διαποντίους ἀγορὰς τῶν ἐμπόρων, οὔτε
 ἄλλην ἐργασίαν οὐδεμίαν δικαίαν ποιουμένων τῶν
 1005 πενήτων. εἰς ἅπαντα γὰρ ταῦτα τοῖς δεομένοις ἀφορ-
 μῆς οὐδένα τῶν εὐπόρων τὰ ἑαυτοῦ χρήματα προή- 10
 σεσθαι· ἐκ δὲ τούτων φθονήσεσθαι μὲν εὐπορίαν,
 καταλυθήσεσθαι δὲ φιλεργίαν, κρείττω δὲ μοῖραν
 ἔξειν τοὺς ἀκολάστους τῶν σωφρόνων, τοὺς δὲ ἀδί-
 κους τῶν δικαίων καὶ τοὺς σφετεριζομένους τὰλλότρια
 τῶν φυλαττόντων τὰ ἴδια. ταῦτα δ' εἶναι τὰ ποι- 15
 οῦντα διχοστασίας ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἀλληλοφθο-
 νίας ἀπαύστους καὶ πᾶσαν ἄλλην κακῶν ἰδέαν, ὑφ'
 ὧν αἱ μὲν εὐτυχέστατα πράξασαι τὴν ἐλευθερίαν
 ἀφηρέθησαν, αἱ δὲ τῆς χείρονος μοίρας τυχοῦσαι
 πανώλεθροι διεφθάρησαν. 20

LXVII. Παντὸς δὲ μάλιστα σκοπεῖν αὐτοὺς ἡξίου
 καινὴν καθισταμένους πολιτείαν, ὅπως μὴθὲν εἰς αὐ-
 τὴν παρελεύσεται πονηρὸν ἔθος, πολλὴν ἀνάγκην εἴ-
 1006 ναι λέγων ὅποι' ἅτε' ἂν ἡ τὰ κοινὰ τῶν πόλεων ἐπι-
 τηδεύματα, τοιούτους γίνεσθαι τοὺς τῶν ἰδιωτῶν 25
 βίους. ἔθος δὲ εἶναι οὐδὲν κάκιον οὔτε πόλεσιν οὔτε
 οἴκοις τοῦ καθ' ἡδονὰς ἀεὶ ξῆν ἕκαστον καὶ τοῦ πάντα
 συγχωρεῖσθαι τοῖς ἥττοσιν ὑπὸ τῶν κρειττόνων, εἴτε
 πρὸς χάριν, εἴτε πρὸς ἀνάγκην· οὐ γὰρ ἀποπληροῦ-
 σθαι τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἀφρόνων τυγχανούσας ὧν 30
 ἂν δεηθῶσιν, ἀλλ' ἐτέρων εὐθύς ὀρέγεσθαι μεζόνων
 καὶ εἰς ἄπειρον προβαίνειν· μάλιστα δὲ τοῦτο πά-

- σχειν τοὺς ὄχλους· ἃ γὰρ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος αἰ-
 σχύνεται πράττειν ἢ δέδιεν ὑπὸ τοῦ κρείττονος κατ-
 ειργόμενος, ταῦτα ἐν κοινῷ γενομένους ἐτοιμότερον
 5 παρανομεῖν προσειληφότας ἰσχύν ταῖς ἑαυτῶν γνώ-
 μαις ἐκ τῶν τὰ ὅμοια βουλομένων. ἀπληρώτους δὲ
 καὶ ἀορίστους ὑπαρχούσας τὰς τῶν ἀνοήτων ὄχλων
 ἐπιθυμίας ἀρχομένας ἔφη δεῖν κωλύειν, ἕως εἰσὶν
 ἀσθενεῖς, οὐχ ὅταν ἰσχυραὶ καὶ μεγάλαι γένωνται
 καθαιρεῖν. χαλεπωτέραν γὰρ ὀργὴν ἅπαντας ἔχειν 1007
- 10 τῶν συγχωρηθέντων στερουμένους, ἢ τῶν ἐλπιζομέ-
 νων μὴ τυγχάνοντας. παραδείγμασί τε πολλοῖς εἰς
 τοῦτο ἐχρήσατο πόλεων Ἑλληνίδων ἔργα διεξιῶν,
 ὅσαι μαλακισθεῖσαι διὰ καιροῦς τινας, καὶ πονηρῶν
 ἐπιτηδευμάτων ἀρχὰς ἐφείσαι παρελθεῖν, οὐκ ἐτι
- 15 παῦσαι καὶ ἀνελεῖν αὐτὰ δύναμιν ἔσχον· ἐξ ὧν εἰς
 αἰσχροῦς καὶ ἀνηκέστους ἠναγκάσθησαν προελθεῖν
 συμφοράς. εἰκέναι τε τῷ καθ' ἓνα τὸ κοινὸν ἔφη,
 ψυχῇ μὲν ἀνδρὸς ἀνάλογον ἐχούσης τι τῆς βουλῆς,
 σώματι δὲ τοῦ δήμου. ἐὰν μὲν οὖν τῆς βουλῆς τὸν
- 20 ἄφρονα δῆμον ἄρχειν ἑῷσιν, ὅμοια πείσεσθαι αὐτοὺς
 ἔφη τοῖς ὑποτάττουσι τὴν ψυχὴν τῷ σώματι καὶ μὴ
 κατὰ τὸν λογισμὸν, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάθη ζῶσιν. ἐὰν
 δ' ἄρχεσθαι τε καὶ ἄγεσθαι τὸν δῆμον συνεθλῶσιν
 ὑπὸ τῆς βουλῆς, ταῦτό ποιήσουσι τοῖς ὑποτάττουσι 1008
- 25 τῇ ψυχῇ τὸ σῶμα καὶ πρὸς τὸ βέλτιστον, ἀλλὰ μὴ
 πρὸς τὸ ἡδιστον τοὺς βίους ἄγουσι. βλάβην δὲ με-
 γάλην οὐδεμίαν ἀπέφαινε συμβήσεσθαι τῇ πόλει,
 ἐὰν οἱ πένητες ἀγανακτοῦντες ἐπὶ τῷ μὴ συγχωρη-
 θῆναι σφίσι τὴν χρεοκοπίαν μὴ θελήσωσιν ὑπὲρ αὐ-
- 30 τῆς τὰ ὅπλα ἀναλαβεῖν, ὀλίγους τινὰς εἶναι λέγων
 παντάπασιν τοὺς μηδὲν ὑπολειπομένους ἑαυτοῖς ἔξω
 τοῦ σώματος, οὓς οὐτ' ὠφέλειάν τινα παρέξεσθαι τῷ

κοινῷ θαυμαστὴν ὄσῃν, παρόντας ταῖς στρατείαις, οὔτε βλάβην, ἀπόντας· ὑπομιμνήσκων αὐτοὺς, ὅτι τὴν ἐσχάτην ἀπελάμβανον ἐν τοῖς πολέμοις χώραν οἱ τὸ ἐλάχιστον ἔχοντες τοῦ βίου τίμημα, καὶ ὅτι προσθήκης μοῖραν ἐπέειχον οὗτοι τοῖς ἐν φάλαγγι τεταγ- 5 μένοις, καταπλήξεως ἕνεκα τῶν πολεμίων συνόντες, οἷα δὴ μηδὲν φέροντες ὄπλον ὅτι μὴ σφενδόνας, ὧν ἐλάχιστον ἐν ταῖς μάχαις ἦν ὄφελος.

LXVIII. Τούς τε οἰκτερίζειν τὴν πενίαν τῶν πολιτῶν ἀξιοῦντας καὶ βοηθεῖν τοῖς μὴ δυναμένοις δια- 10
 1009 λῦσαι τὰ χρεῖα παραινοῦντας ἔφη δεῖν ἐξετάζειν, τί ποτε τὸ πεποιηκὸς ἦν αὐτοὺς ἀπόρους κλήρους τε παραλαβόντας οὓς οἱ πατέρες αὐτῶν κατέλιπον, καὶ ἀπὸ τῶν στρατειῶν πολλὰ ὠφεληθέντας, καὶ τελευ-
 ταῖα ἐκ τῆς δημευθείσης τῶν τυράννων οὐσίας τὴν 15 ἐπιβαλοῦσαν μοῖραν λαβόντας· ἔπειθ' οὓς μὲν ἂν ὁρῶσι τῇ γαστρὶ καὶ ταῖς αἰσχίσταις ἐξηκότας ἡδοναῖς καὶ διὰ ταῦτα ἐκπεπτωκότας ἐκ τῶν βίων, αἰσχύνας τῆς πόλεως νομίζειν καὶ βλάβας, καὶ μέγα τῷ κοινῷ κέρδος ὑπολαμβάνειν, ἔαν ἐκόντες ἀπὸ τῆς 20 πόλεως ἀποφθαρεῶσιν· οὓς δ' ἂν αἰσθάνωνται διὰ πονηρὰν τύχην ἀπολωλεκότας τοὺς βίους, ἐκ τῶν ἰδίων τούτους εὖ ποιεῖν. ἄριστα δὲ τοῦτο καὶ γινώσκειν καὶ ποιήσκειν ἔφησε τοὺς συμβεβληκότας αὐτοῖς, καὶ βοηθήσειν αὐτῶν ταῖς τύχαις αὐτοὺς ἐκείνους 25 οὐκ ἀναγκασθέντας ὑφ' ἐτέρων, ἀλλ' ἐκόντας, ἵν' αὐτοῖς ἡ χάρις ἀντὶ τῶν χρημάτων καλὸν ὀφείλημα
 1010 περιῇ. κοινὴν δὲ ποιεῖν τὴν βοήθειαν ἅπασιν, ἥς ἐξ ἴσου μεθέξουσιν οἱ πονηροὶ τοῖς χρηστοῖς, καὶ μὴ ἐκ τῶν ἰδίων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τινὰς εὖ ποιεῖν, 30 καὶ ὧν τὰ χρήματα ἀφαιροῦνται, τούτοις μηδὲ τὰς ὑπὲρ τῶν εὐεργεσιῶν καταλιπεῖν χάριτας, ἥκιστα τῇ

- Ῥωμαίων ἀρετῇ προσήκειν. ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα
καὶ τὰ ἄλλα, δεινόν τε καὶ οὐκ ἀνεκτὸν εἶναι Ῥω-
μαίοις τῆς ἡγεμονίας ἀντιποιοιούμενοις, ἣν διὰ πολλῶν
πόνων οἱ πατέρες αὐτῶν κτησάμενοι τοῖς ἐκγόνοις
5 κατέλιπον, μὴ κατὰ προαίρεσιν μηδὲ πεισθέντας μηδ'
ἐν ᾧ προσῆκε καιρῷ τὰ βέλτιστα καὶ τῷ κοινῷ συμ-
φέροντα πράττειν, ἀλλ' ὥσπερ ἐαλωκυίας τῆς πόλεως
ἢ προσδοκώσης τοῦτο πείσεσθαι παρὰ τὸ δοκοῦν ἐαν-
τοῖς πράττειν, ἐξ ὧν ὠφέλειαν μὲν οὐδαμῖαν ἢ μι-
10 κράν τινα κομιδῇ λήφονται, κακῶν δὲ κινδυνεύουσι
τὰ αἰσχιστά παθεῖν. μακρῷ γὰρ αὐτοῖς εἶναι κρεῖτ- 1011
τον ἢ κελεύουσι Λατῖνοι πράττειν ὥς μετριώτερα
ὄντα, καὶ μηδ' εἰς πείραν ἐλθεῖν πολέμου, ἢ τοῖς
μηδαμῇ μηδὲν χρησίμοις συγχωρήσαντας ἢ παρακα-
15 λοῦσιν ἀνελεῖν τὴν πίστιν ἐκ τῆς πόλεως, ἣν ἱεροῦ
κατασκευῇ καὶ θυσίαις διετησίοις οἱ πατέρες αὐτῶν
ἔταξαν γεραίρεσθαι, μέλλοντας σφενδονητῶν συμμα-
χίαν ἐπὶ τὸν πόλεμον προσλαμβάνειν. κεφάλαιον δὲ
τῆς γνώμης ἦν αὐτῷ τόδε· τοὺς μὲν θέλοντας τῶν
20 πολιτῶν κοινωνεῖν τῆς ἐκ τοῦ πολέμου τύχης, ἐπὶ
τοῖς αὐτοῖς δικαίοις, οἷς καὶ τῶν ἄλλων ἐκάστους,
παραλαμβάνειν ἐπὶ τὰ πράγματα· τοὺς δὲ κατὰ συν-
θήκας ὅποιαςδῆποτε ἀξιοῦντας ἀναλαμβάνειν τὰ ὄπλα
περὶ τῆς πατρίδος, ὥς οὐδὲν εἰ λάβοιεν ὠφελήσοντας,
25 χαίρειν ἔαν. εἰ γὰρ τοῦτο μάθοιεν, εἴξειν αὐτοὺς
ἔφη, καὶ παρέξειν σφᾶς αὐτοὺς τοῖς τὰ κράτιστα περὶ
τοῦ κοινοῦ βουλευούουσιν εὐπειθεῖς. εἰωθέναι γὰρ αἰεί 1012
πὼς τὸ ἀνόητον ἅπαν, ὅταν μὲν τις αὐτὸ κολακεύῃ
μεγάλα φρονεῖν, ὅταν δὲ δεδίττηται σωφρονεῖν.
- 30 LXVIII. Αὗται μὲν αἱ πλείστον ἀλλήλων δια-
φέρουσαι γνώμαι ἐλέχθησαν, ἕτεραι δέ τινες αἱ τὴν
μεταξὺ τούτων ἔχουσαι χώραν συχνά. οἱ μὲν γὰρ

αὐτοὺς μόνον ἀφείσθαι τῶν χρεῶν τοὺς μηδὲν κεκτη-
 μένους ἡξίουν, τὰ χρήματα ποιοῦντες ἀγώγιμα τοῖς
 δανεισταῖς, οὐ τὰ σώματα· οἱ δὲ τὸ δημόσιον ὑπὲρ
 τῶν ἀδυνάτων διαλῦσαι τὰ συμβόλαια συνεβούλευον,
 ἵνα ᾗτε πίστις τῶν πενήτων ὑπὸ τῆς δημοσίας φυ- 5
 λαχθῇ χάριτος, καὶ οἱ συμβεβληκότες αὐτοῖς μηθὲν
 ἀδικηθῶσιν. ἐδόκει δέ τισι καὶ τῶν ἤδη κατεχομένων
 πρὸς τὰ χρέα καὶ τῶν μελλόντων ἀφαιρεθῆσεσθαι
 τὴν ἐλευθερίαν ῥύσασθαι τὰ σώματα, ἐκ τῶν αἰχμα-
 λώτων ἕτερα τοῖς δανεισταῖς διαμειψαμένους ὑπὲρ 10
 αὐτῶν σώματα. τοιούτων δέ τινων λεχθέντων ἡ νι-
 κῶσα ἦν γνώμη, μηθὲν ἐν τῷ παρόντι γενέσθαι περὶ
 1013 αὐτῶν προβούλευμα· ὅταν δὲ τὸ κράτιστον τέλος οἱ
 πόλεμοι λάβωσι, τότε προθεῖναι τοὺς ὑπάτους λόγον
 καὶ ψῆφον ἀποδοῦναι τοῖς συνέδροις· τέως δὲ μηδε- 15
 μίαν εἰσπραξιν εἶναι μήτε συμβολαίου μηθενός, μήτε
 καταδίκης μηδεμιᾶς, ἀφείσθαι δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀμ-
 φισβητήσεις πάσας, καὶ μήτε τὰ δικαστήρια καθίζειν
 μήτε τὰς ἀρχὰς διαγινώσκειν περὶ μηθενός, ἔξω τῶν
 εἰς τὸν πόλεμον ἀνηκόντων· τοῦτο τὸ προβούλευμα 20
 εἰς τὸν δῆμον ἐξενεχθὲν ἐμείωσε μὲν τι τῆς πολιτι-
 κῆς ταραχῆς, οὐ μὴν ἅπαν γε τὸ στασιάζον ἐξείλεν
 ἐκ τῆς πόλεως. ἦσαν γάρ τινες ἐκ τοῦ θητικοῦ πλή-
 θους, οἷς οὐκ ἐφαίνετο ἀποχωρῶσα εἶναι βοήθεια ἢ
 παρὰ τῆς βουλῆς ἐλπίς φανερόν οὐδὲ βέβαιον ἔχουσα 25
 οὐδέν· ἀλλὰ дуεῖν θάτερον αὐτὴν ἡξίουν ποιεῖν, ἢ
 διδόναι σφίσις ἤδη τὴν ἄφεσιν τῶν χρεῶν, εἰ βούλε-
 ται κοινωνοὺς τῶν κινδύνων ἔχειν, ἢ μὴ φευακίζειν
 1014 εἰς ἑτέρους ἀναβαλλομένην χρόνους· οὐ γὰρ ὁμοίως
 εἶναι τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων δεομένων τε καὶ 30
 ἀποπληρωθέντων ὅτου ἂν δεηθῶσιν.

LXX. Ἐν ταιαύτῃ δὴ καταστάσει τῶν κοινῶν

- ὑπαρχόντων, σκοποῦσα ἡ βουλὴ δι' οὗ μάλιστα δια-
 πράζεται τρόπον μηθὲν ἔτι νεωτερίσαι τοὺς δημοτι-
 κοὺς, ἔκρινε τὴν μὲν ὑπατικὴν ἐξουσίαν ἀνελεῖν κατὰ
 τὸ παρὸν, ἑτέραν δὲ τινα ἀρχὴν ἀποδεῖξαι πολέμου
 5 τε καὶ εἰρήνης καὶ παντὸς ἄλλου πράγματος κυρίαν,
 αὐτοκράτορα καὶ ἀνυπευθύνον ὧν ἂν βουλευῇται
 καὶ πράξῃ. χρόνου δὲ εἶναι μέτρον τῇ νέᾳ ἀρχῇ μῆ-
 νας ἕξ, μετὰ δὲ τὴν ἑξάμηνον αὐτῷς ἀρχεῖν τοὺς
 ὑπάτους. τὰ δὲ ἀναγκάσαντα αὐτὴν ἐπὶ τῷ καταλῦ-
 10 σαι τὸν τυραννικὸν πόλεμον αὐθαίρετον ὑπομεῖναι
 τυραννίδα, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἦν, ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ὁ
 κυρωθεὶς ὑφ' ἐνὸς τῶν ὑπάτων Ποπλίου Οὐαλερίου τοῦ
 κληθέντος Ποπλικόλα νόμος, ὑπὲρ οὗ κατ' ἀρχὰς ἔφην,
 ὅτι τὰς τῶν ὑπάτων γνώμας ἀκύρους ἐποίησε, μὴ τι-
 15 μωρεῖσθαι Ῥωμαίων τινὰ πρὸ δίκης, ἐπιτρέψας τοῖς
 ἀγομένοις ἐπὶ τὰς κολάσεις ὑπ' αὐτῶν προκαλεῖ- 1015
 σθαι τὴν διάγνωσιν ἐπὶ τὸν δῆμον, καὶ ἕως ἂν ἡ
 πληθὺς ἐνέγκῃ ψῆφον ὑπὲρ αὐτῶν σώμασί τε καὶ
 βίοις τὸ ἀσφαλὲς ἔχειν· τὸν δὲ παρὰ ταῦτά τι ποιεῖν
 20 ἐπιχειροῦντα νηποινὶ τεθνάναι κελεύων. ἐλογίζετο
 δὴ μένοντος μὲν κυρίου τοῦ νόμου τοῦδε μηθὲν ὑπη-
 ρετήσειν ἀναγκαζομένους ταῖς ἀρχαῖς τοὺς πένητας
 καταφρονοῦντας ὥς εἰκὸς τῶν τιμωριῶν, ἃς οὐ παρα-
 χρῆμα ὑφέξειν ἔμελλον, ἀλλ' ὅταν ὁ δῆμος αὐτῶν
 25 καταψηφίσῃται, ἀναιρεθέντος δὲ αὐτοῦ κατὰ πολ-
 λὴν ἀνάγκην τὰ κελευόμενα ποιήσῃν ἅπαντας. ἵνα
 δὲ μηθὲν ἐναντιωθεῖεν οἱ πένητες, εἰ τις αὐτὸν κα-
 ταλύοι τὸν νόμον ἐκ τοῦ φανεροῦ, τὴν ἰσοτύραννον
 ἀρχὴν ἔκρινεν ἐπὶ τὰ πράγματα παραγαγεῖν, ἢ πάν-
 30 τας ἔμελλεν ἔξειν ὑφ' ἑαυτῇ τοὺς νόμους. καὶ γρά- 1016
 φει προβούλεμα, δι' οὗ παρακρουσαμένη τοὺς πένη-
 τας καὶ τὸν βεβαιοῦντα τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς νόμον

ἀνελοῦσα ἔλαθεν. ἦν δὲ τὸ προβούλευμα τοιόνδε·
 Λάρκιον μὲν καὶ Κλοίλιον τοὺς τότε ὑπατεύοντας
 ἀποθέσθαι τὴν ἐξουσίαν, καὶ εἴ τις ἄλλος ἀρχὴν τινα
 εἶχεν ἢ πραγμάτων τινῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν· ἓνα δὲ
 ἄνδρα οὐκ ἂν ἢ τε βουλὴ προέλῃται καὶ ὁ δῆμος ἐπι- 5
 ψηφίσῃ τὴν ἀπάντων ἐξουσίαν παραλαβόντα ἄρχειν
 μὴ πλείονα χρόνον ἑξαμήνου, κρείττονα ἐξουσίαν
 ἔχοντα τῶν ὑπάτων. τοῦτ' ἀγνοήσαντες ἦν ἔχει δύνα-
 μιν οἱ δημοτικοὶ ψηφίζονται κύρια εἶναι τὰ δόξαντα
 τῇ βουλῇ· ἦν δὲ ἄρα ἡ κρείττων ἀρχὴ τῆς κατὰ νό- 10
 μους τυραννίδος· τὴν τε αἵρεσιν τοῦ μέλλοντος ἄρχειν
 τοῖς ἐκ τοῦ συνεδρίου συνεχώρησαν αὐτοῖς ἐφ' ἑαν-
 τῶν βουλευομένοις ποιήσασθαι.

LXXI. Μετὰ τοῦτο πολλὰ ζήτησις ἐνέπιπτε τοῖς
 προεστηκόσι τῆς βουλῆς καὶ πρόνοια περὶ τοῦ παρα- 15
 ληψομένου τὴν ἡγεμονίαν. ἐδόκει γὰρ αὐτοῖς δρα-
 στηρίου τε ἀνδρὸς εἰς τὰ πράγματα δεῖν καὶ πολλὴν
 17 τῶν πολεμικῶν ἀγώνων ἐμπειρίαν ἔχοντος, πρὸς δὲ
 τούτοις φρονίμου τε καὶ σώφρονος καὶ μηδὲν ὑπὸ τοῦ
 μεγέθους τῆς ἐξουσίας ἐπὶ τὸ ἀνόητον παραχθῆσο- 20
 μένου· ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα καὶ τὰλλα ὅσα δεῖ
 προσεῖναι στρατηλάταις ἀγαθοῖς ἄρχειν ἐγκρατῶς εἰ-
 δότος καὶ μηδὲν μαλακὸν ἐνδῶσοντος τοῖς ἀπειθοῦ-
 σιν, οὗ μάλιστα ἐν τῷ παρόντι ἐδέοντο. ἅπαντα δὲ
 ὁρῶντες ὅσα ἡξίου περὶ τὸν ἕτερον ὑπάρχοντα τῶν 25
 ὑπάτων Τίτον Λάρκιον· ὁ γὰρ Κλοίλιος ἐν ταῖς πο-
 λιτικαῖς ἀρεταῖς διάφορος ὢν τὸ δραστήριον καὶ φι-
 λοπόλεμον οὐκ εἶχεν, οὐδέ γε τὸ ἀρχικὸν καὶ φοβε-
 ρὸν, ἀλλ' ἐπεικὴς τιμωρὸς ἦν τῶν ἀπειθούντων· [ἡ
 δὲ βουλὴ] δι' αἰσχύνης ἐλάμβανον τοῦ μὲν ἀφελέσθαι 30
 τὴν ἀρχήν, ἣν κατὰ τοὺς νόμους εἶχε, τῷ δὲ χαρίσα-
 σθαι τὴν ἀμφοτέρων ἐξουσίαν, μείζονα βασιλικῷ

- σχήματος γινομένην· καί τι καὶ δέος αὐτοὺς ὑπῆει, μὴ βαρεῖαν ὁ Κλοίλιος ἡγησάμενος τὴν ἀπαξίωσιν τῆς ἀρχῆς ὥς ἡτιμασμένος ὑπὸ τῆς βουλῆς, ἔπειτα μεταθῆται τὴν προαίρεσιν τοῦ βίου τοῦ δήμου γενό- 101
 5 μενος προστατῆς, καὶ πάντα ἀνατρέψῃ τὰ κοινά. αἰ-
 δουμένων δὲ ἀπάντων ἃ φρονοῦντες ἐτύγγανον εἰς μέσον ἐκφέρειν, καὶ μέχρι πολλοῦ τοῦτο ποιοούντων, ὁ πρεσβυτάτος τε καὶ τιμιώτατος τῶν ὑπατικῶν γνώ-
 10 μην ἀπεδείξατο, δι' ἧς ἀμφοτέρους ἐν ἴσῃ τιμῇ τοὺς
 ὑπάτους φυλάξας, παρ' αὐτῶν ἐκείνων τὸν ἐπιτη-
 δειότερον ἄρχειν εὔρετο· ἔφη γὰρ αὐτῷ δοκεῖν, ἐπειδὴ τὸ μὲν τῆς ἀρχῆς κράτος ἢ τε βουλὴ διέγνωκε καὶ ὁ δῆμος ἐπεψήφικεν ἐνὶ δοθῆναι, δύο δὲ κατα-
 λείπεται βουλῆς καὶ φροντίδος οὐ μικρᾶς δεόμενα,
 15 τίς ὁ παραληψόμενος τὴν ἰσοτύραννον ἀρχὴν ἔσται καὶ ὑπὸ τίνος ἀποδειχθεὶς ἐξουσίας νομίμου, ἐκ τῶν τότε ὄντων ὑπάτων τὸν ἕτερον, εἴτε παραχωρήσαν-
 τος τοῦ συνάρχοντος, εἴτε κλήρῳ λαχόντα, ἐλέσθαι Ῥωμαίων ὃν ὑπολαμβάνει κράτιστα καὶ συμφορώτατα
 20 τὰ τῆς πόλεως ἐπιτροπεύσειν. μεσοβασιλέων δὲ αὐ- 101
 τοῖς μηθὲν ἐν τῷ παρόντι δεῖν, οὓς ἐν ταῖς μοναρχί-
 αῖς ἀποδείκνυσθαι μονογνώμονας τῶν μελλόντων ἀρ-
 ξειν ἔθος ἦν, ἐχούσης τῆς πόλεως τὴν ὅσιον ἀρχήν.

- LXXII. Ἐπαινεσάντων δὲ τὴν γνώμην ἀπάντων,
 25 μετὰ τοῦτον ἀναστὰς ἕτερος, εἶπεν· Ἐμοὶ δὲ, ὦ βουλὴ, δοκεῖ καὶ τοῦτο ἔτι προστεθῆναι τῇ γνώμῃ, δυεῖν ἀνδρῶν κρατίστων εἰς τόδε χρόνου τὰ κοινὰ διοι-
 κούντων, ὧν οὐκ ἂν εὔροιτε ἀμείνους· τὸν μὲν ἕτε-
 ρον αὐτῶν κύριον ἀποδειχθῆναι τῆς ἀναρρήσεως,
 30 τὸν δὲ ἕτερον ὑπὸ τοῦ συνάρχοντος αἰρεθῆναι δια-
 γνόντων αὐτῶν ἐν ἀλλήλοις τὸν ἐπιτηδειότερον· ἵνα αὐτοῖς περιγένηται σὺν τῷ τιμῷ καὶ τὸ χαῖρον ἴσον,

τῷ μὲν ὅτι τὸν συνάρχοντα κράτιστον ἀπέφηνε, τῷ
 δ' ὅτι πρὸς τοῦ συνάρχοντος ἄριστος ἐκρίθη· ἡδὺ
 γὰρ καὶ καλὸν ἑκάτερον. οἶδα μὲν οὖν ὅτι καὶ μὴ
 προστεθέντος τῇ γνώμῃ τοῦδε τοῦ μέρους, αὐτοῖς ἂν
 ἐφάνη τοῖς ἀνδράσιν οὕτως ποιεῖν κρείττον δὲ τὸ 5
 20 μὴδ' ὑμῶν ἕτερόν τι βουλομένων. ἐδόκει καὶ τοῦτο
 κατὰ νοῦν ἅπασιν εἰρῇσθαι· καὶ οὐθενὸς ἔτι τῇ
 γνώμῃ προστεθέντος ἐπικυροῦνται τὸ δόγμα. ὥς δὲ
 παρέλαβον τὴν ἐξουσίαν οἱ ὑπατοὶ τοῦ διαγνῶναι
 πότερος ἐξ αὐτῶν ἄρχεῖν ἐστὶν ἐπιτηδειότερος, θαν- 10
 μαστόν τι καὶ παρὰ πάσας τὰς ἀνθρωπίνας ὑπολή-
 ψεις πρᾶγμα ἐποιοῦν. οὐ γὰρ ἑαυτὸν ἑκάτερος ἄξιον
 ἀπέφαινε τῆς ἡγεμονίας, ἀλλὰ τὸν ἕτερον· καὶ κατ-
 ἐτριψαν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰς ἀλλήλων ἄρε-
 τὰς ἐξαριθμοῦμενοι, καὶ λιπαροῦντες μὴ λαβεῖν αὐ- 15
 τοὶ τὴν ἀρχὴν, ὥστε ἐν πολλῇ γενέσθαι τοὺς ἐν τῷ
 συνεδρίῳ παρόντας ἀμηχανία. διαλυθείσης δὲ τῆς
 βουλῆς οἱ προσήκοντες κατὰ γένος ἑκατέρῳ, καὶ τῶν
 ἄλλων βουλευτῶν οἱ ἐντιμότεροι πρὸς τὸν Λάρκιον
 ἀφικόμενοι, πολλὰς ἐποιοῦντο τοῦ ἀνδρὸς ἄχρι πολ- 20
 λῆς νυκτὸς δεήσεις, διδάσκοντες ὥς ἐν ἐκείνῳ τὰς
 ἐλπίδας ἢ βουλή τέθειται πάσας, καὶ τὸ ἀσπούδαστον
 αὐτοῦ περὶ τὴν ἀρχὴν πονηρὸν εἶναι τῷ κοινῷ λέ-
 γοντες. ὁ δ' ἦν ἀτενὴς καὶ πολλὰ ἐν μέρει δεόμε-
 νός τε καὶ ἀντιβολῶν ἕκαστον διετέλει. τῇ δ' ἐξῆς 25
 ἡμέρᾳ πάλιν τοῦ συνεδρίου συναχθέντος, ἐπειδὴ καὶ
 021 τότε διεμάχετο καὶ πειθόμενος ὑπὸ πάντων οὐκ ἀφί-
 στατο τῆς γνώμης, ἀναστὰς ὁ Κλοίλιος ἀναγορεύει
 τε αὐτὸν, ὥσπερ εἰώθεσαν ποιεῖν οἱ μεσοβασιλεῖς,
 καὶ τὴν ὑπατείαν αὐτὸς ἐξόμνυται. 30

LXXIII. Οὗτος πρῶτος ἐν Ῥώμῃ μόναρχος ἀπε-
 δείχθη, πολέμου τε καὶ εἰρήνης καὶ παντὸς ἄλλου

πράγματος αὐτοκράτωρ. ὄνομα δ' αὐτῷ τίθενται
 δικτάτορα, εἴτε διὰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κελεύειν ὅτι
 θέλοι, καὶ τάττειν τὰ δίκαιά τε καὶ τὰ καλὰ τοῖς ἄλλοις
 ὥς ἂν αὐτῷ δοκῇ· τὰ γὰρ ἐπιτάγματα καὶ τὰς δια-
 5 γραφὰς τῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων, ἡδίκτα οἱ Ῥω-
 μαῖοι καλοῦσιν· εἴτε ὥς τινες γράφουσι διὰ τὴν τότε
 γενομένην ἀνάρρησιν, ἐπειδὴ οὐ παρὰ τοῦ δήμου τὴν
 ἀρχὴν εὐρόμενος κατὰ τοὺς πατρίους ἐθισμοὺς ἔξειν
 ἔμελλεν, ἀλλ' ὑπ' ἀνδρὸς ἀποδειχθεὶς ἐνός. οὐ γὰρ
 10 ὦντο δεῖν ἐπίφθονον ὄνομα καὶ βαρὺ θέσθαι τινὶ
 ἀρχῇ πόλιν ἐλευθέραν ἐπιτροπενούσῃ, τῶν τε ἀρχο-
 μένων ἔνεκα, ἵνα μὴθὲν ἐπὶ ταῖς μισουμέναις προση- 102
 γορίαις ἐκταράττωνται, καὶ τῶν παραλαμβανόντων
 τὰς ἀρχὰς προνοία, μὴ τι λάθωσιν ἢ παθόντες ὑφ'
 15 ἐτέρων πλημμελὲς ἢ δράσαντες αὐτοὶ τοὺς πέλας,
 ὧν φέρουσιν αἱ τοιαῦται δυναστεῖαι· ἐπεὶ τό γε τῆς
 ἐξουσίας μέγεθος, ἧς ὁ δικτάτωρ ἔχει, ἥκιστα δηλοῦ-
 ται ὑπὸ τοῦ ὀνόματος· ἔστι γὰρ αἰρετὴ τυραννὶς ἢ
 δικτατορία. δοκοῦσι δέ μοι καὶ τοῦτο παρ' Ἑλλήνων
 20 οἱ Ῥωμαῖοι τὸ πολίτευμα λαβεῖν. οἱ γὰρ Αἰσυνήται
 καλούμενοι παρ' Ἑλλήσι τὸ ἀρχαῖον, ὥς ἐν τοῖς περὶ
 βασιλείας ἱστορεῖ Θεόφραστος, αἰρετοὶ τινες ἦσαν
 τύραννοι· ἡροῦντο δὲ αὐτοὺς αἱ πόλεις οὐτ' εἰς
 ἀόριστον χρόνον οὔτε συνεχῶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς και- 102
 25 ροὺς, ὁπότε δόξειε συμφέρειν καὶ εἰς ὁπόσον χρόνον·
 ὥσπερ καὶ Μιτυληναῖοί ποθ' εἵλοντο Πιττακὸν πρὸς
 τοὺς φυγάδας τοὺς περὶ Ἀλκαῖον τὸν ποιητὴν.

LXXIII. Ἦλθον δὲ ἐπὶ τοῦτο οἱ πρῶτοι διδα-
 χθέντες τῇ πείρᾳ τὸ χρήσιμον. κατ' ἀρχὰς μὲν γὰρ
 30 ἅπανσα πόλεις Ἑλλὰς ἐβασιλεύετο, πλὴν οὐχ ὥσπερ τὰ 102
 βάρβαρα ἔθνη δεσποτικῶς, ἀλλὰ κατὰ νόμους τινὰς
 καὶ ἐθισμοὺς πατρίους· καὶ κράτιστος ἦν βασιλεὺς ὁ

δικαιότατός τε καὶ νομιμώτατος, καὶ μηθὲν ἐκδιαι-
 τώμενος τῶν πατρίων. ὅγλοϊ δὲ καὶ Ὅμηρος δικασ-
 πόλους τε καλῶν τοὺς βασιλεῖς καὶ θεμιστοπόλους.
 καὶ μέχρι πολλοῦ διέμενον ἐπὶ ῥητοῖς τισιν αἱ βασι-
 λείαι διοικούμεναι, καθάπερ ἡ Λακεδαιμονίων· ἀρ- 5
 ξαμένων δέ τινων ἐν ταῖς ἐξουσίαις πλημμελεῖν, καὶ
 νόμοις μὲν ὀλίγα χρωμένων, ταῖς δ' ἐαυτῶν γνώμας
 τὰ πολλὰ διοικούντων, δυσχεράναντες ὅλον τὸ πρᾶγμα
 οἱ πολλοὶ κατέλυσαν μὲν τὰ βασιλικά πολιτεύματα,
 25 νόμους δὲ καταστήσάμενοι καὶ ἀρχὰς ἀποδείξαντες, 10
 ταύταις ἐχρῶντο τῶν πόλεων φυλακαῖς. ἐπεὶ δὲ οὐκ
 αὐτάρκεις ἦσαν οὔτε οἱ τεθέντες ὑπ' αὐτῶν νόμοι
 βεβαιοῦν τὸ δίκαιον, οὔτε οἱ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐπι-
 μελείας αὐτῶν λαμβάνοντες βοηθεῖν τοῖς νόμοις, οἷ
 τε καιροὶ πολλὰ νεοχμοῦντες οὐ τὰ κράτιστα τῶν πο- 15
 λιτευμάτων, ἀλλὰ τὰ προπεσδέστατα ταῖς καταλαμ-
 βανούσαις αὐτοὺς συντυχίαις ἠνάγκαζον αἰρεῖσθαι,
 οὐ μόνον ἐν ταῖς ἀβουλήτοις συμφοραῖς, ἀλλὰ καὶ
 ταῖς ὑπερβαλλούσαις τὸ μέτριον εὐτυχίαις, διαφθει-
 ρομένων δι' αὐτὰς τῶν πολιτικῶν κόσμων, οἷς ἐπαν- 20
 ορθώσεως ταχείας καὶ αὐτογνώμονος ἔδει, ἠναγκά-
 ζοντο παράγειν πάλιν τὰς βασιλικὰς καὶ τυραννικὰς
 ἐξουσίας εἰς μέσον, ὀνόμασι περικαλύπτοντες αὐτὰς
 26 εὐπρεπεστέροις, Θετταλοὶ μὲν ἀρχοὺς, Λακεδαιμόνιοι
 δὲ ἀρμοστάς καλοῦντες, φοβούμενοι τυράννους ἢ βα- 25
 σιλεῖς αὐτοὺς καλεῖν, ὥς οὐδ' ὅσιον σφίσι ἐπ' αὐτῶν
 ἄς κατέλυσαν ἐξουσίας ὅρκοις καὶ ἀραῖς ἐπιθεσπι-
 σάντων θεῶν, ταύτας πάλιν ἐμπεδοῦν. ἐμοὶ μὲν δὴ
 παρὰ τῶν Ἑλλήνων δοκοῦσι Ῥωμαῖοι τὸ παράδειγμα
 λαβεῖν, ὥσπερ ἔφην, Λικίννιος δὲ παρ' Ἀλβανῶν 30
 οἶεται τὸν δικτάτορα Ῥωμαίους εἰληφέναι, τούτους
 λέγων πρώτους μετὰ τὸν Ἀμολίου καὶ Νεμέτορος

θάνατον ἐκλιπούσης τῆς βασιλικῆς συγγενείας ἐν-
 ανσίους ἄρχοντας ἀποδείξαι τὴν αὐτὴν ἔχοντας ἔξου-
 σίαν τοῖς βασιλεῦσι, καλεῖν δὲ αὐτοὺς δικτάτορας· ἐγὼ
 δὲ οὐ τοῦνομα ζητεῖν ἡξίουν, πόθεν ἡ Ῥωμαίων πόλις
 5 ἔλαβεν, ἀλλὰ τὸ τῆς ἐξουσίας τῆς περιλαμβανομένης
 τῷ ὀνόματι παράδειγμα. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων οὐδὲν 10
 ἂν εἴη τάχα προὔργου τὰ πλείω γράφειν.

LXXV. Ὃν δὲ τρόπον ὁ Λάρκιος ἐχρήσατο τοῖς
 πράγμασι δικτάτωρ πρῶτος ἀποδειχθεὶς, καὶ κόσμον
 10 οἷον περιέθηκε τῇ ἀρχῇ, συντόμως πειράσομαι δι-
 εξελθεῖν, ταῦτα ἡγούμενος εἶναι χρησιμώτατα τοῖς
 ἀναγνωσκομένοις, ἃ πολλὴν εὐπορίαν παρέξει καλῶν
 καὶ συμφερόντων παραδειγμάτων νομοθέταις τε καὶ
 δημαγωγοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς πολιτεύεσθαι
 15 τε καὶ τὰ κοινὰ πράττειν βουλομένοις. οὐ γὰρ ἀξή-
 λου καὶ ταπεινῆς πόλεως πολιτεύματα καὶ βίους, οὐδὲ
 ἀνωνύμων καὶ ἀπερριμμένων ἀνθρώπων βουλευματα
 καὶ πράξεις μέλλω διηγέσθαι, ὥστε ὄχλον ἂν τι-
 νι καὶ φλυαρίαν φανῇναι τὴν περὶ τὰ μικρὰ καὶ φανῶν 10
 20 ἡμῶν σπουδὴν· ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἅπασι τὰ καλὰ καὶ
 δίκαια ὀριζούσης πόλεως, καὶ περὶ τῶν εἰς τοῦτο κα-
 ταστησαμένων αὐτὴν τὸ ἀξίωμα ἡγεμόνων, ἃ τίς οὐκ
 ἂν σπουδάσειε μὴ ἀγνοεῖν φιλόσοφος καὶ πολιτικὸς
 ἀνὴρ συγγράφω. εὐθὺς μὲν οὖν ἅμα τῷ παρα-
 25 λαβεῖν τὴν ἐξουσίαν, ἱπάρχην ἀποδείκνυσι Σπόριον
 Κάσσιον, τὸν ὑπατεύσαντα κατὰ τὴν ἑβδομηκοστὴν
 Ὀλυμπιάδα. τοῦτο τὸ ἔθος ἕως τῆς κατ' ἐμὲ γενεᾶς
 ἐφυλάττετο ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ οὐθὲς εἰς τόδε χρόνου
 δικτάτωρ αἰρεθεὶς χωρὶς ἱπάρχου τὴν ἀρχὴν διετε-
 30 λεσεν. ἔπειτα τῆς ἐξουσίας τὸ κράτος ἐπιδείξαι 10
 βουλευθεὶς ὅσον ἐστὶ, καταπλήξεως μᾶλλον ἢ χρή-
 σεως ἕνεκα τοῖς ῥαβδούχοις ἐκέλευσεν ἅμα ταῖς

δεσμαῖς τῶν ῥάβδων τοὺς πελέκεις διὰ τῆς πό-
 λεως φέρειν· ἔθνος ἐπιχώριον μὲν τοῖς βασιλεῦσιν,
 ἐκλειφθὲν δὲ ὑπὸ τῶν ὑπάτων, ἐξ οὗ Οὐαλέριος
 Ποπλικόλας ὁ πρῶτος ὑπατεύσας ἐμείωσε τὸν φθό-
 νον τῆς ἀρχῆς, αὐτὸς ἀνανεώσάμενος. καταπληξά- 5
 μενος δὲ τούτῳ τε καὶ τοῖς ἄλλοις συμβόλοις τῆς
 βασιλικῆς ἡγεμονίας τοὺς ταρακτικούς καὶ νεωτερι-
 στὰς, τὸ κράτιστον τῶν ὑπὸ Σερουῖου Τυλλίου τοῦ
 δημοτικωτάτου βασιλέως κατασταθέντων νομίμων,
 πρῶτον ἐπέταξε ποιῆσαι Ῥωμαίοις ἅπασι, τιμήσεις 10
 κατὰ φυλὰς τῶν βίων ἐνεργεῖν, προσγράφοντας γυ-
 ναικῶν τε καὶ παίδων ὀνόματα καὶ ἡλικίας ἑαυτῶν
 τε καὶ τέκνων. ἐν ὀλίγῳ δὲ χρόνῳ πάντων τιμησα-
 μένων διὰ τὸ μέγεθος τῆς τιμωρίας· τὴν τε γὰρ οὐ-
 σίαν ἀπολέσαι τοὺς ἀπειθήσαντας ἔδει καὶ τὴν πολι- 15
 τείαν· ἐπτακοσίοις πλείους εὐρέθησαν οἱ ἐν ἧβῃ Ῥω-
 030 μαῖοι πεντεκαίδεκα μυριάδων. μετὰ τοῦτο διακρίνας
 τοὺς ἔχοντας τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν ἀπὸ τῶν
 πρεσβυτέρων καὶ καταχωρίσας εἰς λόχους, διένειμε
 πεζοὺς τε καὶ ἵππεῖς εἰς τέτταρας μοῖρας· ὧν μίαν 20
 μὲν τὴν κρατίστην περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἐκ δὲ τῶν ὑπο-
 λειπομένων Κλοίλιον ἐκέλευσε τὸν συνύπατον ἢ
 αὐτὸς ἐβούλετο λαβεῖν, τὴν δὲ τρίτην Σπόριον
 Κάσσιον τὸν ἱππάρχην, τὴν δὲ καταλειπομένην τὸν
 ἀδελφὸν Σπόριον Λάρκιον· αὕτη φρουρεῖν τὴν πόλιν 25
 ἐτάχθη σὺν τοῖς πρεσβυτέροις ἐντὸς τείχους μένουσα.

LXXVI. Ὡς δ' ἦν αὐτῷ πάντα τὰ εἰς τὸν
 πόλεμον ἐπιτήδεια εὐτρεπῇ, προήγαγε τὰς δυνά-
 μεις εἰς ὑπαιθρον, καὶ τίθεται στρατόπεδα τρία
 καθ' οὓς μάλιστα ὑπελάμβανε τόπους ποιήσεσθαι 30
 τοὺς Λατίνους τὴν ἔφοδον. ἐνθυμούμενος δὲ ὅτι
 φρονίμων στρατηγῶν ἔστιν, οὐ μόνον τὰ ἑαυτῶν

πράγματα ποιεῖν ἰσχυρὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν πολε-
 μίων ἀσθενῇ, καὶ μάλιστα μὲν ἄνευ μάχης καὶ
 πόνου καταλύεσθαι τοὺς πολέμους, εἰ δὲ μὴ γε,
 σὺν ἐλαχίστῃ τοῦ στρατιωτικοῦ πλήθους δαπάνῃ,
 5 πολέμων τε ἀπάντων κακίστους ἡγούμενος καὶ πλεῖ- 103
 στα τὰ λυπηρὰ ἔχοντας, οὓς πρὸς συγγενεῖς καὶ φί-
 λους ἀναγκαζόμενοι τινες ἀναιροῦνται, ἐπιεικεστέ-
 ρων μᾶλλον ἢ δικαιοτέρων ὥστο δεῖν αὐτοῖς διαλύ-
 σεων. κρύφα τε δὴ πέμπων πρὸς τοὺς ἐπιφανεστά-
 10 τους τῶν Λατίνων ἀνυπόπτους τινὰς ἔπειθε φιλίαν
 πράττειν ταῖς πόλεσι, καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ πρεσβευό-
 μενος κατὰ πόλεις τε καὶ πρὸς τὸ κοινὸν οὐ χαλεπῶς
 ἐξειργάσατο μηκέτι τὴν αὐτὴν ἅπαντας ὁρμὴν ἔχειν
 πρὸς τὸν πόλεμον· μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐξεθεράπευσε
 15 καὶ διαστῆναι πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἐποίησε διὰ τοι-
 αύτης εὐεργεσίας. οἱ τὴν αὐτοκράτορα παρειλη-
 φότες τῶν Λατίνων στρατηγίαν, Μαμίλιός τε καὶ
 Σέξτος ἐν Τύσκῳ πόλει τὰς δυνάμεις συνέχοντες,
 παρεσκευάζοντο μὲν ὥς ἐλάσοντες ἐπὶ τὴν Ῥώμην,
 20 ἐδαπάνων δὲ πολὺν εἰς τὸ μέλλειν χρόνον, εἴτε τὰς
 ὑστεριζούσας ἀναμένοντες πόλεις, εἴτε τῶν ἱερῶν
 αὐτοῖς οὐ γινομένων καλῶν. ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ
 τινὲς ἀποσκιδνάμενοι τοῦ στρατοπέδου τὴν χώραν τῶν
 Ῥωμαίων ἐπόρθουν. τοῦτο μαθὼν ὁ Λάρκιος ἀποστέλ- 104
 25 λει τὸν Κλοίλιον ἐπ' αὐτοὺς ἄγοντα τῶν ἱππέων τε καὶ
 ψιλῶν τοὺς ἀνδρειοτάτους. ὃς ἐπιφανεῖς αὐτοῖς ἀπροσ-
 δόκητος ὀλίγους μὲν τινὰς ἀποκτείνει μαχόμενος, τοὺς
 δὲ λοιποὺς αἰχμαλώτους λαμβάνει. τούτους ὁ Λάρκιος
 ἐκ τῶν τραυμάτων ἀναλαβὼν καὶ ταῖς ἄλλαις ἐκθερα-
 30 πεύσας φιλανθρωπίαις ἀπέστειλεν εἰς Τύσκλον
 ἀθρόους ἄνευ λύτρων, πρεσβευτὰς σὺν αὐτοῖς πέμ-
 ψας Ῥωμαίων τοὺς ἐπιφανεστάτους. οὗτοι διεπρά-

ξαντο διαλυθῆναι τὸ στράτευμα τῶν Λατίνων καὶ γενέσθαι ταῖς πόλεσιν ἐνιαυσίους ἀνοχάς.

LXXVII. Ταῦτα διαπραξάμενος ὁ ἀνὴρ ἀπῆγε τὰς δυνάμεις ἐκ τῆς ὑπαίθρου, καὶ πρὶν ἢ πάντα τὸν τῆς ἐξουσίας ~~ἐκπληρῶσαι χρόνον~~ ὑπάτους ἀπο- 5 δείξας ἀπέθετο τὴν ἀρχὴν, οὔτε ἀποκτείνας οὐθένενα Ῥωμαίων οὔτε ἐξελάσας τῆς πατρίδος οὔτε ἄλλη συμφορὰ βαρεία περιβαλὼν οὐδεμιᾶ. οὗτος 1033 ὁ ξῆλος ἀπ' ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς ἀρξάμενος ἅπασι παρέμεινε τοῖς λαμβάνουσι τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν, 10 ἄχρι τῆς τρίτης πρὸ ἡμῶν γενεᾶς. οὐθένενα γοῦν ἐκ τῆς ἱστορίας παρειλήφαμεν ὅς οὐ μετρίως αὐτῇ καὶ πολιτικῶς ἐχρήσατο, πολλάκις ἀναγκασθείσης τῆς πόλεως καταλῦσαι τὰς νομίμους ἀρχάς καὶ πάντα ποιῆσαι τὰ πράγματα ὑφ' ἐνί. καὶ εἰ μὲν 15 ἐν τοῖς ὀθνείοις πολέμοις μόνον ἦσαν οἱ λαμβάνοντες τὴν δικτατορίαν ἀγαθοὶ προστάται τῆς πατρίδος μὴθὲν ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῆς ἀρχῆς διαφθειρόμενοι ἦττον ἢ θαυμαστὸν ἦν· νῦν δὲ καὶ ἐν ταῖς ἐμφυλίαις διχοστασίαις πολλαῖς καὶ μεγάλαις γενο- 20 μέναις, καὶ ἐπὶ καταλύσει βασιλειῶν καὶ τυραννίδων ὑποπτευομένων καὶ ἐπ' ἄλλων συμφορῶν κωλύσει μυρίων ὅσων οἱ τηλικαύτης τυχόντες ἐξουσίας ἅπαντες ἀνεπιλήπτους καὶ τῷ πρώτῳ λαβόντι τὴν ἀρχὴν ὁμοίους ἐαυτοὺς παρέσχοντο· ὥσθ' ἅπασι 25 παραστῆναι τὴν αὐτὴν δόξαν, ὅτι μία βοήθεια παντός ἐστίν ἀνιάτου κακοῦ καὶ τελευταία σωτηρίας ἐλπίς, ὅταν ἀπορραγῶσιν ἅπασαι διὰ καιροὺς τινας, 1034 ἢ τοῦ δικτάτορος ἀρχή. ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ τοὺς πατέρας ἡμῶν ἡλικίας ὁμοῦ τι τετρακοσίων διαγενομένων 30 νων ἐτῶν ἀπὸ τῆς Τίτου Λαρκίου δικτατορίας, διεβλήθη καὶ μισητὸν ἅπασιν ἀνθρώποις ἐφάνη τὸ

πράγμα Λευκίου Κορνηλίου Σύλλα πρώτου καὶ μό-
 νου πικρῶς αὐτῇ καὶ ὡμῶς χρησαμένου· ὥστε τότε
 πρώτον αἰσθῆσθαι Ῥωμαίους, ὃ τὸν ἄλλον ἅπαντα
 χρόνον ἡγνόουν, ὅτι τυραννίς ἐστὶν ἡ τοῦ δικτά-
 5 τορος ἀρχή. βουλὴν τε γὰρ ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων
 ἀνθρώπων συνέστησε καὶ τὸ τῆς δημοκρατίας κράτος
 εἰς ἐλάχιστον συνέστειλε καὶ πόλεις ὅλας ἐξώκισε
 καὶ βασιλείας τὰς μὲν ἀνείλε, τὰς δὲ αὐτὸς ἀπέ-
 δειξε, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ αὐθάδη διεπράξατο, περὶ
 10 ὧν πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν· πολίτας τε χωρὶς
 τῶν ἐν ταῖς μάχαις ἀπολομένων τοὺς παραδόντας
 αὐτῷ σφᾶς αὐτοὺς οὐκ ἐλάττους τετρακισμυρίων
 ἀπέκτεινεν, ὧν τινας καὶ βασιάνους πρώτον αἰκισά- 1035
 μενος. εἰ μὲν οὖν ἀναγκαίως ἢ συμφερόντως τῷ κοινῷ
 15 πάντα ταῦτ' ἐπραξεν, οὐχ ὁ παρὼν καιρὸς ἐξετάζειν·
 ὅτι δὲ διὰ ταῦτ' ἐμισήθη καὶ δεινὸν ἐφάνη τὸ τοῦ
 δικτάτορος ὄνομα, τοῦτό μοι προὔκειτο ἐπιδειξαι.
 πέφυκε δὲ οὐ ταῖς δυναστείαις τοῦτο μόναις, ἀλλὰ
 καὶ τοῖς ἄλλοις συμβαίνειν τοῖς περιμαχῆτοις καὶ
 20 θαυμαζομένοις ὑπὸ τοῦ κοινοῦ βίου πράγμασι. καλὰ
 μὲν γὰρ ἅπαντα φαίνεται καὶ συμφέροντα τοῖς χρω-
 μένοις, ὅταν τις αὐτοῖς χρῆται καλῶς, αἰσχροὶ δὲ
 καὶ ἀσύμφορα, ὅταν πονηροὺς λάβῃ προστάτας. τού-
 του δ' ἡ φύσις αἰτία προσθεῖσα τοῖς ἀγαθοῖς ἅπασι
 25 καὶ κῆράς τινας συμφύτους. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων
 ἕτερος ἂν εἴη τοῖς λόγοις καιρὸς ἐπιτηδειότερος.
 [οἱ δ' ἐν τῷ κατόπιν ἐνιαυτῷ τὴν ὑπατον ἀρχὴν πα-
 ραλαβόντες Αὐλὸς Σεμπρώνιος Ἀτράτινος καὶ Μάρ-
 κος Μηνύκιος, ἐπὶ τῆς ἑβδομηκοστῆς καὶ πρώτης
 30 Ὀλυμπιάδος, ἦν ἐνίκα στάδιον Τισικράτης Κροτωνιά-
 τῆς, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἰππάρχου.]

Οἱ δ' ἐν τῷ κατόπιν ἐνιαυτῷ τὴν ὑπατον ἀρχὴν
 παραλαμβάντες, Ἀύλος Σεμπρώνιος Ἀτρατίνος καὶ
 Μάρκος Μηνύκιος, ἐπὶ τῆς ἐβδομηκοστῆς καὶ πρώ-
 τῆς Ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκᾳ στάδιον Τισικράτης Κρο-
 τωνιάτης ἄρχοντας Ἀθήνησιν Ἰππάρχου, ἄλλο μὲν 5
 οὐδὲν οὔτε πολεμικὸν οὔτε πολιτικὸν ἱστορίας ἄξιον
 ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν ἀρχῆς ἐπραξαν· αἱ τε γὰρ πρὸς Λα-
 τίνους ἀνοχαὶ πολλὴν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν πολέ-
 37 μων παρέσχον εἰρήνην, ἥ τε τῆς ἀναπράξεως τῶν
 δανείων κώλυσις, ἣν ἐψηφίσατο ἡ βουλὴ, ἕως ἂν 10
 ὁ προσδοκώμενος πόλεμος εἰς ἀσφαλὲς ἔλθῃ τέλος,
 ἔπαυσε τοὺς ἐντὸς τείχους νεωτερισμοὺς, οὓς ἐποι-
 οῦντο οἱ πένητες ἀφείσθαι τῶν χρεῶν ἀξιοῦντες δη-
 μοσίᾳ· δόγμα δὲ βουλῆς ἐκύρωσαν ἐπιεικέστατον,
 Λατίνοις ἀνδράσιν εἴ τινας ἔτυχον ἐκ τοῦ Ῥωμαίων 15
 ἔθνους συνοικοῦσαι γυναῖκες, ἥ Ῥωμαίοις Λατῖναι
 ἑαυτῶν εἶναι κυρίας, ἐάν τε μένειν θέλωσι παρὰ τοῖς
 γεγαμηκόσιν, ἐάν τε [μὴ,] εἰς τὰς πατρίδας ἀναστρέ-
 φειν· τῶν δ' ἐκγόνων τὰ μὲν ἄρρενα παρὰ τοῖς πα-
 τράσι μένειν, τὰς δὲ θηλείας καὶ ἔτι ἀγάμους ταῖς 20

μητράσιν ἔπεσθαι· ἐτύγχανον δὲ πολλὰ πάνυ γυναικες εἰς τὰς ἀλλήλων πόλεις ἐκδεδομέναι καὶ διὰ τὸ συγγενὲς καὶ διὰ φιλίαν, αἱ τυχοῦσαι τῆς ἐκ τοῦ ψηφίσματος ἀδειίας ἐδήλωσαν ὅσῃν εἶχον ἐπιθυμίαν
 5 τῆς ἐν Ῥώμῃ διαίτης. αἱ τε γὰρ ἐν ταῖς Λατίνων πόλεσι Ῥωμαῖαι μικροῦ δεῖν πᾶσαι καταλιποῦσαι τοὺς ἄνδρας ὡς τοὺς πατέρας ἀνέστρεψαν, αἱ τε Ῥωμαίοις ἐκδεδομέναι Λατίνων πλὴν δυεῖν, αἱ λοι-
 10 πὰ τῶν πατρίδων ὑπεριδοῦσαι παρὰ τοῖς γεγαμηκόσιν ἔμειναν· οἷωνός εὐτυχῆς τῆς μελλούσης πόλεως ἐπικρατήσῃ τῷ πολέμῳ. Ἐπὶ τούτων φασὶ τῶν ὑπάτων τὸν νεῶν καθιερωθῆναι τῷ Κρόνῳ κατὰ τὴν ἄνοδον τὴν εἰς τὸ Καπετώλιον φέρουσιν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, καὶ δημοτελεῖς ἀναδειχθῆναι τῷ θεῷ καθ' ἕκαστον
 15 ἐνιαυτὸν ἑορτάς τε καὶ θυσίας. τὰ δὲ πρὸ τούτων τὸν βωμὸν αὐτόθι καθιδρῦσθαι λέγουσι τὸν ὑφ' Ἡρακλέους κατεσκευασμένον, ἐφ' οὗ τὰς ἐμπύρους ἀπαρχὰς ἔθνον Ἕλληνικοῖς ἔθεσιν οἱ τὰ ἱερὰ παρ' ἐκείνου παραλαβόντες· τὴν δὲ ἐπιγραφὴν τῆς ἰδρύσεως τοῦ
 20 ναοῦ τινὲς μὲν ἱστοροῦσι λαβεῖν Τίτον Λάρκιον τὸν ὑπατεύσαντα τῷ πρόσθεν ἐνιαυτῷ, οἱ δὲ καὶ βασιλέα Ταρκύνιον τὸν ἐκπεσόντα τῆς ἀρχῆς· τὴν δὲ
 καθιέρωσιν τοῦ ναοῦ λαβεῖν Πόστομον Κομίνιον κατὰ ψήφισμα βουλῆς. τούτοις μὲν δὴ τοῖς ὑπάτοις
 25 εἰρήνης ὥσπερ ἔφην βαθείας ἐξεγένετο ἀπολαῦσαι.

II. Μετὰ δὲ τούτους παραλαμβάνουσι τὴν ἀρχὴν Αὐλὸς Ποστόμιος καὶ Τίτος Οὐεργίνιος, ἐφ' ὧν αἱ μὲν ἐνιαυτοὶ ἀνοχαὶ πρὸς Λατίνους διελέλυντο, παρσκευαὶ δὲ πρὸς τὸν πόλεμον ὑφ' ἐκατέρων ἐγίνοντο μεγάλαι. ἦν δὲ τὸ μὲν Ῥωμαίων πλῆθος ἅπαν
 30 ἐκούσιον καὶ σὺν πολλῇ προθυμίᾳ χωροῦν ἐπὶ τὸν ἀγῶνα· τοῦ δὲ Λατίνων τὸ πλεόν ἀπρόθυμον καὶ

ὕπ' ἀνάγκης κατειργόμενον, τῶν μὲν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν ὀλίγου δεῖν πάντων δωρεαῖς τε καὶ ὑποσχέσεσιν ὑπὸ Ταρκυνίου τε καὶ Μαμιλίου διεφθαρμένων, τῶν δὲ δημοτικῶν ὅσοις οὐκ ἦν βουλομένοις ὁ πόλεμος ἀπελευθερωμένων ἀπὸ τῆς περὶ τῶν 5 κοινῶν φροντίδος· οὐδὲ γὰρ λόγος ἐτι τοῖς βουλομένοις ἀπεδίδοτο. ἤναγκάζοντο δὲ χαλεπαίνοντες ἐπὶ

1040 τούτῳ συχνοὶ καταλιπεῖν τὰς πόλεις καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους αὐτομολεῖν· κωλύειν γὰρ οὐκ ἤξιουν οἱ δι' ἑαυτῶν πεποιημένοι τὰς πόλεις, ἀλλὰ πολλὴν 10 τοῖς διαφόροις τῆς ἐκουσίου φυγῆς χάριν ἤδεσαν. ὑποδεχόμενοι δὲ αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι, τοὺς μὲν ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀφικνουμένους εἰς τὰς ἐντὸς τείχους κατέταττον στρατιάς τοῖς πολιτικοῖς ἐγκαταμγνύντες λόχοις· τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς τὰ περὶ τὴν 15 πόλιν ἀποστέλλοντες φρούρια καὶ ταῖς ἀποικίαις ἀπομερίζοντες, ἵνα μὴ τι νεωτερίσειαν, εἶχον ἐν φυλακῇ. ἀπάντων δὲ τὴν αὐτὴν γνώμην λαβόντων, ὅτι μιᾶς δεῖ πάλιν τοῖς πράγμασιν ἀφειμένης ἅπαντα διοικεῖν κατὰ τὸν αὐτῆς λογισμὸν ἀνυπευθύνου ἀρχῆς, 20 δικτάτωρ ἀποδείκνυται τῶν ὑπάτων ὁ νεώτερος Αὐλὸς Ποστόμιος ὑπὸ τοῦ συνάρχοντος Οὐεργινίου· ἱπάρχην δὲ αὐτὸς ἐαυτῷ προσεείλετο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ προτέρῳ δικτάτορι Τίτον Αἰβούτιον Ἐλβαν· καὶ καταγράψας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοὺς ἐν ἡβῃ 25 Ῥωμαίους ἅπαντας καὶ διελὼν εἰς τέτταρα μέρη τὴν δύναμιν, 1041 μιᾶς μὲν αὐτὸς ἡγείτο μοίρας, ἑτέρας δὲ τὸν συνύπατον Οὐεργίνιον ἔταξεν ἄρχειν, τῆς δὲ τρίτης Αἰβούτιον τὸν ἱπάρχην, ἐπὶ δὲ τῆς τετάρτης κατέλιπεν ἑπαρχον Αὐλὸν Σεμπρόνιον, ὃ τὴν 30 πόλιν φυλάττειν ἐπέτρεψεν.

III. Παρεσκευασμένῳ δὲ αὐτῷ πάντα τὰπιτήδεια

πρὸς τὸν πόλεμον ἦκον ἀγγέλλοντες οἱ σκοποὶ παν-
 στρατιᾶ Λατίνους ἐξεληλυθότας· καὶ αὐτοὶς ἕτεροι
 δηλοῦντες ἐξ ἐφόδου τι καταληφθῆναι πρὸς αὐτῶν
 χωρίον ἐχυρὸν Κορβιῶνα καλούμενον, ἐν ᾧ φρουρά
 5 τις ἦν Ῥωμαίων ἐνοικουρούσα ὀλίγη· ἦν ἅπασαν
 διαφθείραντες καὶ τὸ χωρίον αὐτὸ κατασχόντες ὁρ-
 μητήριον ἐποιοῦντο τοῦ πολέμου· ἀνδράποδα δὲ καὶ
 βοσκήματα οὐ κατελάμβανον ἐν τοῖς ἀγροῖς, χωρὶς
 τῶν ἐν τῷ Κορβιῶνι ἐγκαταληφθέντων, προανε-
 10 σκευασμένων πρὸ πολλοῦ τῶν γεωργῶν εἰς τὰ προσ-
 εχέστατα τῶν ἐρυμάτων ὅσα δύναμις ἦν ἐκάστοις 1042
 φέρειν τε καὶ ἄγειν· οἰκίας δὲ αὐτῶν ἐνεπίμπρασαν
 ἐρήμους ἀφειμένας καὶ γῆν ἐδήουν. ἀφίκετο δ' αὐ-
 τοῖς ἐξεστρατευμένοις ἡδη ἐξ Ἀντίου πόλεως ἐπιφα-
 15 νεστάτης τοῦ Οὐολούσκων ἔθνους στρατιὰ τε ἰκανὴ
 καὶ ὅπλα καὶ σίτος καὶ ὅσων ἄλλων εἰς τὸν πόλεμον
 ἐδέοντο. ἐφ' οἷς πάνυ θαρρήσαντες ἐν ἐλπίσι χρη-
 σταῖς ἦσαν, ὥς καὶ τῶν ἄλλων Οὐολούσκων συνα-
 ρουμένων σφίσι τοῦ πολέμου τῆς Ἀντιατῶν πόλεως
 20 ἀρξαμένης. ταῦτα μαθὼν ὁ Ποστόμιος ἐξεβοήθει
 διὰ ταχέων πρὶν ἢ συνελθεῖν τοὺς πολεμίους ἅπαν-
 τας· ἀγαγὼν δ' ἐν νυκτὶ τὴν σὺν αὐτῷ στρατιὰν
 πορεία συντόνῳ, πλησίον γίνεται τῶν Λατίνων
 ἐστρατοπεδευκότων παρὰ λίμνην Ῥηγίλλη καλουμένην
 25 ἐν ἐχυρῷ χωρίῳ, καὶ τίθεται τὸν χάρακα κατὰ κε- 1043
 φφαλῆς τῶν πολεμίων ἐν ὑψηλῷ λόφῳ καὶ δυσβάτῳ,
 ἐνθ' ὑπομένων πολλὰ πλεονεκτήσκειν ἐμελλεν.

III. Οἱ δὲ τῶν Λατίνων ἡγεμόνες, Ὁκταυῖός
 τε ὁ Τυσκλανὸς ὁ Ταρκυνίου τοῦ βασιλέως γαμβρὸς,
 30 ὥς δέ τινες γράφουσιν υἱὸς τοῦ γαμβροῦ, καὶ Σέξτος
 Ταρκύνιος· ἐτύγχανον γὰρ δὴ τήνικαῦτα χωρὶς ἀλ-
 λήλων ἐστρατοπεδευκότες· εἰς ἐν συνάγουσι τὰς

δυνάμεις χωρίον, καὶ παραλαβόντες τοὺς χιλιάρχους
 τε καὶ λοχαγοὺς ἐσκόπουν ὅστις ἔσται τρόπος τοῦ
 πολέμου· καὶ πολλὰ γινῶμαι ἐλέγχθησαν. οἱ μὲν
 γὰρ ἐξ ἐφόδου χωρεῖν ἤξιουν ἐπὶ τοὺς ἅμα τῷ δι-
 κτάτορι καταλαβομένους τὸ ὄρος ἕως ἔτι ἦσαν αὐτοῖς 5
 φοβεροί, οὐκ ἀσφαλείας σήμερον εἶναι νομίζοντες
 τὴν τῶν ἐχυρῶν κατάληψιν ἀλλὰ δειλίας· οἱ δὲ
 τοὺς μὲν ἀποταφρεύσαντας ὀλίγη τινὶ κατεῖργειν
 φυλακῇ, τὴν δὲ ἄλλην δύναιμι ἀναλαβόντας ἐπὶ τὴν
 Ῥώμην ἄγειν ὥς ῥαδίαν ἀλῶναι τῆς κρατίστης νεό- 10
 τητος ἐξεληλυθυίας· οἱ δὲ τὰς Οὐολούσκων τε καὶ
 τῶν ἄλλων συμμάχων βοηθείας ἀναμένειν συνεβού-
 λευον τὰ ἀσφαλέστερα πρὸ τῶν θρασυτέρων αἰρου-
 μένους· Ῥωμαίους μὲν γὰρ οὐθὲν ἀπολαύσειν ἐκ
 τῆς τριβῆς τοῦ χρόνου, ἑαυτοῖς δὲ βραδυνόμενα 15
 κρείττω γενήσεσθαι τὰ πράγματα. ἔτι δ' αὐτῶν
 βουλευομένων ἦκεν ἐκ Ῥώμης ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων
 Τίτος Οὐεργίνιος ἔχων τὴν σὺν ἑαυτῷ δύναιμι αἰ-
 φνίδιος ἐν τῇ κατόπιν νυκτὶ τὴν ὁδὸν διανύσας, καὶ
 στρατοπεδεύεται δίχα τοῦ δικτάτορος ἐφ' ἑτέρας 20
 ῥάχεως ὀρεινῆς πάνυ καὶ ἐχυρᾶς· ὥστε ἀμφοτέρων
 ἀποκεκλείσθαι τοὺς Λατίνους τῶν ἐπὶ τὴν πολεμίαν
 ἐξόδων, τοῦ μὲν ὑπάτου τῶν ἀριστερῶν προκαθημέ-
 νου μερῶν, τοῦ δὲ δικτάτορος τῶν δεξιῶν. ἔτι δὲ
 πλείονος ταραχῆς κατασχούσης τοὺς οὐδὲν πλείον τῶν 25
 ἀσφαλῶν προελομένους ἡγεμόνας καὶ δέους, μὴ τὰ
 οἰκεία οὐ πολλὰ ὄντα δαπανᾶν ἀναγκάζονται βρα-
 δύνοντες, μαθὼν ὁ Ποστόμιος ὅσον ἦν ἐν αὐτοῖς
 τὸ ἄπειρον στρατηγίας πέμπει τὸν ἱππάρχην Τίτον
 Αἰβούτιον ἄγοντα τοὺς ἀκμαιοτάτους ἱππεῖς τε καὶ 30
 ψιλοὺς, καταλαβέσθαι κελεύσας ὅρος τι καλῶς ἐν
 1045 παρόδῳ κείμενον ταῖς παρακομιζομέναις Λατίνοις

ἀγοραῖς οἰκοθεν· καὶ φθάνει πρὶν αἰσθῆσθαι τοὺς πολεμίους ἢ σὺν τῷ ἱππάρχη πεμφθεῖσα δύναμις νύκτωρ παρενεχθεῖσα καὶ δι' ὕλης ἀτριβοῦς διελθούσα καὶ γενομένη ἐγκρατὴς τοῦ λόφου.

- 5 V. Μαθόντες δὲ οἱ στρατηγοὶ τῶν πολεμίων καταλαμβάνόμενα καὶ τὰ κατὰ νῶτον σφῶν ἐρυμνά, καὶ οὐδὲ περὶ τῆς οἰκοθεν ἀγορᾶς χρηστὰς ἐτι ἐλπίδας ἔχοντες, ὥς ἀσφαλῶς σφίσι παρακομισθησομένης, ἀπορράξαι τοὺς Ῥωμαίους ἔγνωσαν ἀπὸ τοῦ
- 10 λόφου, πρὶν ἢ χάρακι καὶ τάφρῳ κρατύνασθαι. ἀναλαβὼν δὲ τὴν ἵππον ἄτερος αὐτῶν Σέξτος ἤλαυνεν 1046 ἀνὰ κράτος [αὐτήν,] ὥς οὐ δεξομένης αὐτὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἵππου. γενναίως δὲ τῶν Ῥωμαίων ἱππέων τοὺς ἐπιόντας ὑπομεινάντων, μέχρι μὲν τινος ἀντει-
- 15 χεν ὑποστρέφων τε καὶ αὐθις ἐπάγων· ἐπεὶ δὲ ἡ τε φύσις τοῦ χωρίου τοῖς μὲν ἤδη κρατοῦσι τῶν ἄκρων μεγάλα πλεονεκτήματα παρείχε, τοῖς δὲ κάτωθεν ἐπιούσιν οὐδὲν ὅ τι μὴ πολλὰς πάνυ πληγὰς καὶ πόνους ἀνηνύτους ἔφερε, καὶ αὐθις ἑτέρα παρῆν
- 20 δύναμις τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιλέκτων ἀνδρῶν ἐκ τῆς περὶ τῆς φάλαγγος ἐπίκουρος, ἣν ὁ Ποστόμιος κατὰ πόδας ἀπέστειλεν, οὐδὲν ἐτι πράττειν δυνάμενος ἀπῆγε τὴν ἵππον ἐπὶ τὸν χάρακα· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι βεβαίως κρατοῦντες τὸ χωρίον, προφανῶς κρατύνονται τὴν φυλακὴν. μετὰ τοῦτο τὸ ἔργον τοῖς περὶ
- 25 Μαμίλιον καὶ Σέξτον ἐδόκει μὴ πολὺν διὰ μέσου ποιεῖν χρόνον, ἀλλ' ὀξείᾳ κρῖναι τὰ πράγματα μάχη. τῷ δὲ δικτάτορι τῶν Ῥωμαίων καταρχὰς οὕτως ἔχοντι προαιρέσεως, ὥς ἀμαχητὶ καταλύσασθαι τὸν
- 30 πόλεμον, καὶ παντὸς μάλιστα διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν 1047 ἀντιστρατήγων τοῦτο ποιήσεν ἐλπίσαντι, τότε ἐφάνη χωρεῖν ἐπὶ τὸν ἀγῶνα. ἐάλωσαν γάρ τινες ὑπὸ τῶν

φρουρούντων τὰς ὁδοὺς ἱππέων ἄγγελοι γράμματα
 φέροντες παρὰ Οὐολούσκων πρὸς τοὺς στρατηγούς
 τῶν Λατίνων δηλοῦντα, ὅτι πολλαὶ δυνάμεις αὐτοῖς
 ἐπὶ συμμαχίαν ἤξουσιν εἰς ἡμέραν τρίτην μάλιστα
 καὶ αὐτῆς ἕτεραι παρὰ Ἑονίκων. τὰ μὲν δὲ παρα- 5
 σχόντα τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν ταχείαν παρατάξεως
 ἀνάγκην τέως οὐ προαιρουμένοις ταῦτ' ἦν. ἐπειδὴ
 δὲ τὰ σημεῖα ἦρθη παρ' ἐκατέρων τῆς μάχης, προή-
 εσαν εἰς τὸ μεταξὺ χωρίον ἀμφοτέρω καὶ ἐξέτασσαν
 τὰς δυνάμεις κατὰ τάδε· Σέξτος μὲν Ταρκύνιος ἐπὶ 10
 τοῦ λαιοῦ τῶν Λατίνων ἐτάχθη κέρατος, Ὀκταούιος
 δὲ Μαμίλιος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, τὴν δὲ κατὰ μέσοι
 στάσιν εἶχεν ὁ ἕτερος τῶν Ταρκυνίου παίδων Τίτος,
 ἔνθα καὶ Ῥωμαίων οἳ τε αὐτόμολοι καὶ οἳ φυγάδες
 ἐτάχθησαν. ἡ δὲ ἵππος ἅπασα τριχῇ διαιρεθεῖσα 15
 τοῖς κέρασιν ἀμφοτέροις προσενεμήθη καὶ τοῖς κατὰ
 μέσην τεταγμένοις τὴν φάλαγγα. τῆς δὲ Ῥωμαίων
 στρατιᾶς τὸ μὲν ἀριστερὸν κέρας εἶχεν ὁ ἱππάρχης
 Τίτος Αἰβούτιος ἐναντίος Ὀκταουῖω Μαμιλίῳ, τὸ
 δὲ δεξιὸν Τίτος Οὐεργίνιος ὁ ὕπατος Σέξτῳ Ταρ- 20
 κυνίῳ στάσιν ἐναντίαν ἐπέχων· τὰ δὲ μέσα τῆς
 φάλαγγος αὐτὸς ὁ δικτάτωρ Ποστόμιος ἐξεπλήρου
 Τίτῳ Ταρκυνίῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν φυγάσι χωρήσων
 ὁμόσε· πλῆθος δὲ τῆς συνελθούσης δυνάμεως εἰς
 τὴν παράταξιν ἀφ' ἐκατέρου στρατεύματος ἦν, Ῥω- 25
 μαίων μὲν ἐπὶ δισμυρίοις [τε καὶ] τετρακισχίλιον πεζοὶ
 τριακοσίων δέοντες, χίλιοι δὲ ἱππεῖς· Λατίνων δὲ σὺν
 τοῖς συμμαχοῖς τετρακισμύριοι μάλιστα πεζοὶ καὶ
 τρισχίλιοι ἱππεῖς.

1049 VI. Ὡς δὲ εἰς χεῖρας ἤξειν ἔμελλον, οἳ τε τῶν 30
 Λατίνων στρατηγοὶ συγκαλέσαντες τοὺς σφετέρους
 πολλὰ εἰς τὸ ἀνδρεῖον ἐπαγωγὰ καὶ δεήσεις τῶν

- στρατιωτῶν μακρὰς διεξῆλθον, ὃ τε Ῥωμαῖος ὁρῶ-
 δοῦντας ὁρῶν τοὺς σφετέρους, ὅτι πλήθει συνοίσου-
 ται μακρῷ προὔχοντι τοῦ σφετέρου, ἐξελέσθαι τὸ
 δέος αὐτῶν ἐκ τῆς διανοίας βουλόμενος συνεκάλεσεν
 5 εἰς ἐκκλησίαν· καὶ παραστησάμενος τοὺς πρεσβυτά-
 τους τῶν ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ συνεδρίου καὶ τιμω-
 τάτους ἔλεξε τοιάδε· Θεοὶ μὲν ἡμῖν ὑπισχνοῦνται
 δι' οἰωνῶν τε καὶ σφαγίων καὶ τῆς ἄλλης μαντικῆς
 ἐλευθερίαν τῇ πόλει παρῆξιν καὶ νίκην εὐτυχῇ,
 10 ἀμοιβάς τε ἡμῖν ἀποδιδόντες ἀγαθὰς ἀνθ' ὧν αὐ-
 τοὺς σέβοντες καὶ τὰ δίκαια ἀσκοῦντες ἐν παντὶ τῷ
 βίῳ [ἡμῶν] διετελέσαμεν, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν νε-
 μεσῶντες κατὰ τὸ εἰκὸς, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα πε-
 πονθότες ὑφ' ἡμῶν ἀγαθὰ συγγενεῖς τε ὄντες καὶ
 15 φίλοι καὶ τοὺς αὐτοὺς ὁμωμοκότες ἔξιν ἐχθροὺς καὶ
 φίλους, ἀπάντων ὑπεριδόντες τούτων πόλεμον ἐπι-
 φέρουσιν ἡμῖν ἄδικον, οὐχ ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ δυνα-
 στείας, ὁποτέρους ἡμῶν μᾶλλον αὐτὴν ἔχειν προσῆ-
 κεν· ἦττον γὰρ ἂν ἦν δεινόν· ἀλλ' ὑπὲρ τῆς Ταρ- 105
 20 κυνίου τυραννίδος, ἵνα δούλην ἀντ' ἐλευθέρας τὴν
 πόλιν αὐτίς ποιήσωσι. χρὴ δὲ καὶ ὑμᾶς, ἄνδρες
 λοχαγοὶ τε καὶ στρατιῶται, μαθόντας ὅτι συμμάχους
 ἔχετε τοὺς θεοὺς, οἵπερ αἰεὶ τὴν πόλιν σῶζουσιν,
 ἄνδρας ἀγαθοὺς γενέσθαι περὶ τόνδε τὸν ἀγῶνα·
 25 ἐπισταμένους ὅτι τῆς παρὰ θεῶν βοηθείας ὑπάρχει
 τυγχάνειν τοῖς γενναίως ἀγωνιζομένοις καὶ πάντα τὰ
 παρ' ἑαυτῶν εἰς τὸ νικᾶν πρόθυμα παρεχομένοις,
 οὐ τοῖς φεύγουσιν ἐκ τῶν κινδύνων, ἀλλὰ τοῖς
 βουλομένοις ὑπὲρ ἑαυτῶν ταλαιπωρεῖν. ὑπάρχει δὲ
 30 ὑμῖν πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα πρὸς τὸ
 νικᾶν ὑπὸ τῆς τύχης παρεσκευασμένα, τρία δὲ πάν-
 των κάλλιστα καὶ φανερώτατα.

VII. Πρῶτον μὲν τὸ παρ' ἀλλήλων πιστὸν, οὐ
 μάλιστα δεῖ τοῖς μέλλουσι τῶν ἐχθρῶν κρατήσῃν.
 οὐ γὰρ ἀρξάμενους ὑμᾶς τήμερον ἀλλήλοις εἶναι
 βεβαίους φίλους δεῖ καὶ πιστοὺς συμμάχους, ἀλλ'
 ἢ πατρὶς ἐκ πολλοῦ τοῦθ' ἅπασιν παρεσκεύακε τὰ γα- 5
 θόν. καὶ γὰρ ἐτράφητε ὁμοῦ καὶ παιδείας ἐτύχετε
 κοινῆς καὶ θεοῖς ἐπὶ τῶν αὐτῶν βωμῶν ἐθύσατε καὶ
 πολλῶν μὲν ἀγαθῶν ἀπολελεύκατε, πολλῶν δὲ κα-
 κῶν πεπειρασθε κοινῇ, ἐξ ὧν ἰσχυραὶ καὶ ἀδιάλυτοι
 πεφύκασι συγκεράννυσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις φιλίαι· 10
 ἔπειτα ὅτι περὶ τῶν μεγίστων κοινὸς ἅπασιν ὑπάρχει
 ἄγών. εἰ γὰρ ὑποχείριοι γενήσεσθε τοῖς ἐχθροῖς,
 οὐχὶ τοῖς μὲν ὑμῶν ὑπάρξει μηδενὸς πειραθῆναι
 δεινοῦ, τοῖς δὲ τὰ ἔσχατα παθεῖν, ἀλλὰ τὸ μὲν
 ἀξίωμα καὶ τὴν ἡγεμονίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἅπα- 15
 σιν ὁμοίως ἀπολωλέκεναι, καὶ μήτε γυναικῶν μήτε
 παίδων μήτε οὐσίας μήτε ἄλλου τινὸς ὧν ἔχετε ἀπο-
 λάυσῃν ἀγαθῶν, τοῖς δὲ ἡγουμένοις τῆς πόλεως
 καὶ τὰ κοινὰ διοικοῦσι τὸν οἰκτιστον μόρον ἀποθα-
 νεῖν σὺν αἰκίαις καὶ βασάνοις. ὅπου γὰρ οὐδὲν 20
 πεπονθότες ὑφ' ὑμῶν κακὸν οὔτε μείζον οὔτ' ἔλατ-
 του πολλὰ καὶ παντοδαπὰ ἐξύβρισαν εἰς ὑμᾶς ἅπαν-
 τας, τί χρὴ προσδοκᾶν ποιήσῃν αὐτοὺς, ἂν νῦν κρα-
 τήσωσι τοῖς ὅπλοις, μνησικακοῦντας ὅτι τῆς πόλεως
 μὲν αὐτοὺς ἀπηλάσσετε καὶ τὰς οὐσίας ἀφείλεσθε 25
 καὶ οὐδ' ἐπιβῆναι τῆς πατρῴας γῆς ἔατε; τελευταῖον
 δὲ τῶν εἰρημένων οὐδενὸς ἑτέρου φήσαιτ' ἂν εἶναι
 πλεονεκτημάτων ἔλασσον, ἐὰν ὀρθῶς σκοπῆτε, τὸ μὴ
 τοιαῦτα ἡμῖν ἀπηντηῆσθαι τὰ τῶν πολεμίων οἷα ὑπε-
 λάβομεν, ἀλλὰ πολλῶ τῆς δόξης ἐνδεέστερα. ἔξω γὰρ 30
 τῆς Ἀντιατῶν ἐπικουρίας οὐδένας ἄλλους ὁρᾶτε κοι-
 νωνοὺς παρόντας αὐτοῖς τοῦ πολέμου· ἡμεῖς δὲ

ἅπαντας Οὐλοούσκους ἤξειν αὐτοῖς ὑπελαμβάνομεν
 συμμάχους καὶ Σαβίνων τε καὶ Ἑρνίκων συχνούς,
 καὶ μυρίους ἄλλους διὰ κενῆς ἀνεπλάττομεν ἡμῖν
 αὐτοῖς φόβους. πάντα δ' ἦν ἄρα ταῦτα Λατίνων
 5 ὕνείρατα, ὑποσχέσεις ἔχοντα κενὰς καὶ ἐλπίδας ἀτε-
 λείς. οἱ μὲν γε ἐγκαταλελοίπασιν αὐτῶν τὴν ἐπικου-
 ρίαν καταφρονήσαντες τῶν στρατηγῶν τῆς ἀστρατη-
 γησίας, οἱ δὲ μελλήσουσι μᾶλλον ἢ βοηθήσουσι τρί-
 βοντες ἐν ταῖς ἐλπίσι τὸν χρόνον, οἱ δὲ νῦν ὄντες ἐν
 10 παρασκευαῖς ὑστερήσαντες τῆς μάχης οὐδὲν ἔτι αὐ-
 τοῖς χρήσιμοι γενήσονται.

VIII. Εἰ δέ τινες ὑμῶν ταῦτα μὲν ὀρθῶς εἰρή-
 σθαι νομίζουσιν, ὀρρωδοῦσι δὲ τὸ τῶν ἀντιπολεμίων
 πλήθος, βραχεῖα διδαχῇ μαθέτωσαν τὰ μὴ δεινὰ δε-
 15 διότες, μᾶλλον δὲ ἀναμνήσει· πρῶτον μὲν ἐνθυμη-
 θέντες ὅτι πλεῖον ἐστὶν ἐν αὐτοῖς τὸ ἡναγκασμένον
 τὰ ὄπλα καθ' ἡμῶν ἀναλαβεῖν, ὥς ἐκ πολλῶν ἡμῖν
 ἔργων τε καὶ λόγων ἐδήλωσε, τὸ δὲ ἐκούσιόν τε
 καὶ ἐκ προθυμίας ὑπὲρ τῶν τυράννων ἀγωνιζόμενον
 20 πάνυ ὀλίγον, μᾶλλον δὲ πολλοστὸν μέρος τι τοῦ
 ἡμετέρου· ἐπειθ' ὅτι τοὺς πολέμους ἅπαντας οὐχ οἱ
 πλείους τοῖς ἀριθμοῖς κατορθοῦσιν, ἀλλ' οἱ κρείτ-
 τους ἀρετῇ. πολὺ ἂν ἔργον εἴη παραδείγματα φέ-
 ρειν, ὅσα βαρβάρων τε καὶ Ἑλλήνων στρατεύματα
 25 ὑπερβαλόντα πλήθει μικρὰ πάνυ κατηγωνίσαντο
 δυνάμεις, οὕτως ὥστε μηδὲ πιστοὺς εἶναι τοῖς πολ-
 λοῖς τοὺς περὶ αὐτῶν λόγους. ἐῷ τὰλλα· ἀλλ' ὑμεῖς
 αὐτοὶ πόσους κατωρθώκατε πολέμους μετ' ἐλάττονος
 ἢ ὅσης νῦν ἔχετε δυνάμεως μείζουσιν ἢ τοσαύταις
 30 παρασκευαῖς πολεμίων ἀντιταχθέντες; φέρε, ἀλλὰ
 τοῖς μὲν ἄλλοις φοβεροὶ διατελεῖτε ὄντες ὧν ἐκρα-
 τεῖτε μαχόμενοι, Λατίνοις δὲ ἄρα τούτοις καὶ τοῖς

συμμάχοις αὐτῶν Οὐολούσκοις εὐκαταφρόνητοι, διὰ
 τὸ μὴ πειραθῆναι ποτε αὐτοὺς τῆς ὑμετέρας μάχης;
 ἀλλὰ πάντες ἴστε ὅτι ταῦτα ἀμφοτέρω τὰ ἔθνη πολ-
 λαῖς ἐνίκων μάχαις οἱ πατέρες ἡμῶν. ἄρ' οὖν λόγον
 ἔχει, τὰ μὲν τῶν ~~κρατηθέντων~~ ~~πράγματα~~ ἐπὶ ταῖς 5
 τοιαύταις συμφοραῖς κρείττονα εἶναι, τὰ δὲ τῶν κε-
 κρατηκόντων ἐπὶ ταῖς τηλικαύταις εὐπραγίαις χείρονα;
 καὶ τίς ἂν τοῦτο φήσῃ νοῦν ἔχων; θαυμάσαιμι δ'
 5 ἂν εἴ τις ὑμῶν τὸ μὲν τῶν πολεμίων πληθὺς ἐν ᾧ
 βραχὺ τὸ γενναῖόν ἐστιν ὀρρωδεῖ, τῆς δ' οἰκείας δυ- 10
 νάμεως οὕτω πολλῆς καὶ ἀγαθῆς οὔσης καταφρονεῖ,
 ἣς οὔτε ἀρετῇ κρείττων οὔτε ἀριθμῷ πλείων συνε-
 λέχθη ποτὲ ἡμῖν ἐν οὐδενὶ τῶν πρὸ τούτου πολέμων
 δύναιμις.

VIII. Καὶ τόδε, ᾧ πολῖται, τοῦ μήτε ὀρρωδεῖν 15
 μήτε ἐκτρέπεσθαι τὰ δεινὰ μέγιστον παρακέλευσμα,
 ὅτι πάντες οἱ πρωτεύοντες τοῦ βουλευτικοῦ συνεδρίου
 πάρισιν, ὥσπερ ὁρᾶτε, κοινὰς ὑμῖν ποιησόμενοι τὰς
 τοῦ πολέμου τύχας, οἷς ἀφείσθαι στρατείας ὃ τε χρό-
 νος ὁ τῆς ἡλικίας ἀποδédωκε καὶ ὁ νόμος. οὐκοῦν 20
 αἰσχρὸν ὑμᾶς μὲν τοὺς ἐν ἀκμῇ φεύγειν τὰ δεινὰ,
 τοὺτους δὲ τοὺς ὑπὲρ ἡλικίαν διώκειν· καὶ τὸ μὲν
 τῶν γερόντων πρόθυμον, ἐπεὶ οὐκ ἀποκτεῖναι τινα
 δύναται τῶν πολεμίων, ἀποθνήσκειν γε ὑπὲρ τῆς
 πατρίδος ἐθέλειν, τὸ δ' ὑμέτερον ἀκμάζον, οἷς ἔξε- 25
 056 σтин ἀμφοτέρω εὐτυχήσασιν μὲν σῶσαι καὶ νικᾶν
 ἀσφαλῶς, εἰ δὲ καὶ μετὰ τοῦ δρᾶσαι τι γενναῖον καὶ
 παθεῖν, μήτε τῆς τύχης πείραν λαβεῖν, μήτε τὴν τῆς
 ἀρετῆς δόξαν καταλιπεῖν; οὐ πρὸς ὑμῶν, ᾧ ἄνδρες
 Ῥωμαῖοι, τὰ μὲν πολλὰ ὑπάρχειν καὶ θαυμαστὰ ἔργα 30
 παρ' ἐτέρων, οὓς οὐδεὶς ὑμνήσει λόγος ἀξίως· ***
 πολλὰς δὲ καὶ περιβοήτους πράξεις οἰκείας τὸ ἐξ

- ὑμῶν καρπώσεται γένος, ἣν τοῦτον ἔτι κατορθώσητε
 τὸν πόλεμον. ἵνα δὲ καὶ τοῖς τὰ κράτιστα ὑμῶν ἐγνω-
 κόσι τὸ γενναῖον μὴ ἀκερδὲς γένηται, καὶ τοῖς πέρα
 τοῦ δέοντος τὰ δεινὰ πεφοβημένοις μὴ ἀξήμιον ᾗ,
 5 πρὶν εἰς ταῦτα ἔλθειν, οἷων ἑκατέροις συμβήσεται
 τυχεῖν ἀκούσατέ μου. ὧ μὲν ἂν τι καλὸν ἢ γενναῖον
 ἐν τῇ μάχῃ διαπραξαμένῳ μαρτυρήσωσιν οἱ τὰ ἔργα
 συνειδότες τάς τε ἄλλας ἀποδώσω παραχρῆμα τιμὰς,
 ἃς ἐκ τῶν πατρίων ἐκάστοις ἐθισμῶν ὑπάρχει φέρε- 10
 10 σθαι, καὶ γῆς ἔτι προσθήσω κλῆρον, ἐξ ἧς κέκτηται
 τὸ δημόσιον, ἱκανὸν ποιῆσαι ὥς μηδενὸς τῶν ἀναγ-
 καίων δεηθῆναι. ὧ δ' ἂν ἡ κακὴ καὶ θεοβλαβῆς
 διάνοια φυγῆς ἀσχήμονος ἐπιθυμίαν ἐμβάλλῃ, τούτῳ
 τὸν φευγόμενον ἀγχοῦ παραστήσω θάνατον· κρεῖτ-
 15 των γὰρ ἂν ἐαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις γένοιτο ὁ τοι-
 οῦτος πολίτης ἀποθανών· καὶ περιέσται τοῖς οὕτως
 ἀποθανούσι μῆτε ταφῆς μῆτε τῶν ἄλλων νομίμων
 μεταλαβεῖν, ἀλλ' ἀξήλοις ἀκλαύστοις ὑπ' οἰωνῶν τε
 καὶ θηρίων διαφορηθῆναι. ταῦτα δὲ προεγνωκότες
 20 ἴτε προθύμως ἅπαντες ἐπὶ τὸν ἀγῶνα, λαβόντες κα-
 λὰς ἐλπίδας ἔργων καλῶν ἡγεμόνας, ὥς ἐν ἐνὶ τῷδε
 κινδύνῳ τὸ κράτιστον καὶ κατ' εὐχὴν ἅπασι τέλος
 λαβόντι τὰ μέγιστα ἔξοντες ἀγαθὰ, φόβου τυράννων
 ὑμᾶς αὐτοὺς ἐλευθερώσοντες, πόλει τῇ γειναμένη
 25 τροφείων δικαίας ἀπαιτούσῃ χάριτας ἀποδώσοντες,
 παῖδας ὅσοις εἰσὶν ὑμῶν ἔτι νήπιοι καὶ γαμετὰς γυ- 105
 ναῖκας οὐ περιοψόμενοι παθεῖν πρὸς ἐχθρῶν ἀνήκε-
 στα, γηραιούς τε πατέρας τὸν ὀλίγον ἔτι χρόνον ἡδι-
 στον βιῶναι παρασκευάζοντες. ὧ μακάριοι μὲν οἷς
 30 ἂν ἐκγένηται τὸν ἐκ τοῦδε τοῦ πολέμου θρίαμβον
 καταγαγεῖν, ὑποδεχομένων ὑμᾶς τέκνων καὶ γυναι-
 κῶν καὶ πατέρων· εὐκλεεῖς δὲ καὶ ζηλωτοὶ τῆς ἀρε-

τῆς οἱ τὰ σώματα χαριούμενοι τῇ πατρίδι. ἀποθα-
νεῖν μὲν γὰρ ἅπασιν ἀνθρώποις ὀφείλεται, κακοῖς τε
καὶ ἀγαθοῖς· καλῶς δὲ καὶ ἐνδόξως μόνοις τοῖς
ἀγαθοῖς.

Χ. Ἐτι δ' αὐτοῦ λέγοντος τὰ εἰς τὸ γενναῖον ἔ-
παγωγὰ θάρσος τι δαιμόνιον ἐμπίπτει τῇ στρατιᾷ,
καὶ ὥσπερ ἐκ μιᾶς ψυχῆς ἅπαντες ἀνεβόησαν ἅμα·
θάρσει τε καὶ ἄγε. καὶ ὁ Ποστόμιος ἐπαινέσας τὸ
πρόθυμον αὐτῶν καὶ τοῖς θεοῖς εὐξάμενος, ἐὰν εὐ-
τυχὲς καὶ καλὸν τέλος ἀκολουθήσῃ τῇ μάχῃ, θυσίας 10
τε μεγάλας ἀπὸ πολλῶν ἐπιτελέσειν χρημάτων καὶ
ἀγῶνας καταστήσεσθαι πολυτελεῖς, οὓς ἄξει ὁ Ῥω-
μαίων δῆμος ἀνὰ πᾶν ἔτος, ἀπέλυσεν ἐπὶ τὰς τάξεις.
ὥς δὲ τὸ σύνθημα τὸ παρὰ τῶν ἡγεμόνων παρέλα-
βον, καὶ τὰ παρακλητικὰ τῆς μάχης αἱ σάλπιγγες 15
ἐνεκελεύσαντο, ἐχώρουν ἀλαλάξαντες ὁμόσε, πρῶτον
μὲν οἱ ψιλοὶ τε καὶ ἱππεῖς ἀφ' ἑκατέρων, ἔπειτα αἱ
πεζαὶ φάλαγγες ὀπλισμούς τε καὶ τάξεις ὁμοίας ἔχου-
σαι· καὶ γίνεται πάντων ἀναμιξ μαχομένων καρτερός
ἀγὼν καὶ ἐν χερσὶ πᾶσα ἡ μάχη. ὥς δὲ πολὺ τὸ πα- 20
ράλογον ἀμφοτέροις τῆς δόξης· οὐδέτεροι γὰρ ἐλπί-
σαντες μάχης δεήσειν σφίσιν; ἀλλὰ τῇ πρώτῃ ἐφύδω
τοὺς πολεμίους ὑπολαβόντες φοβήσιν, Λατῖνοι μὲν
τῷ πλήθει τῆς σφετέρας ἵππου πιστεύσαντες, ἧς
οὐδὲ τὸ ῥύθιον ᾧοντο τοὺς Ῥωμαίους ἱππεῖς ἀνέξε- 25
σθαι, Ῥωμαῖοι δὲ τῷ τολμηρῶς καὶ ἀπερισκέπτως ἐπὶ
τὰ δεινὰ χωροῦντι καταπλήξεσθαι τοὺς πολεμίους·
ταῦτα ὑπὲρ ἀλλήλων καταδοξάσαντες ἐν ἀρχαῖς τὰ
ἐναντία ἑώρων γινόμενα. οὐκέτι δὲ τὸ τῶν ἀντιπο-
λεμίων δέος, ἀλλὰ τὸ ἰδιον θάρσος ἑκάτεροι τοῦ τε 30
σωθήσεσθαι καὶ τοῦ νικήσειν αἷτιον σφίσι νομίσαν-
τες, ἀγαθοὶ μαχεται καὶ ὑπὲρ δύναμιν ἐφάνησαν.

ἐγίγνοντο δὲ ποικίλαι καὶ ἀγγίστροφοι περὶ αὐτοὺς αἱ τοῦ ἀγῶνος τύχαι.

- XI. Πρῶτον μὲν οὖν οἱ κατὰ μέσῃν τὴν φάλαγγα τεταγμένοι Ῥωμαίων, ἔνθα ὁ δικτάτωρ [Ποστούμιος] ἦν λογάδας ἔχων περὶ αὐτὸν ἱππεῖς, καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς πρώτοις μαχόμενος, τὸ καθ' αὐτοὺς ἐξωθοῦσι μέρος, τρωθέντος ὑσσῶ τὸν δεξιὸν ὤμον θατέρου τῶν Ταρκυνίου παίδων Τίτου καὶ μηκέτι δυναμένου τῇ χειρὶ χρῆσθαι. Λικίννιος μὲν γὰρ καὶ οἱ περὶ Γέλλιον οὐδὲν ἐξητακότες οὔτε τῶν εἰκότων οὔτε τῶν δυνατῶν αὐτὸν εἰσάγουσι τὸν βασιλέα Ταρκύνιον ἀγωνιζόμενον ἐφ' ἵππου καὶ τιτρωσκόμενον, ἄνδρα ἐνευήκοντα ἔτεσι προσάγοντα. πεσόντος δὲ Τίτου μικρὸν ἀγωνισάμενοι χρόνον οἱ περὶ αὐτὸν καὶ τὸ σῶμα ἐμψυχον ἀράμενοι γενναῖον οὐδὲν ἔτι ἐπραξαν, ἀλλ' ἀνεχώρουν ἐπιούσι τοῖς Ῥωμαίοις ἐπὶ πόδα· ἔπειτ' αὐθις ἔστησάν τε καὶ εἰς ἀντίπαλα ἐχώρουν, θατέρου τῶν Ταρκυνίου παίδων Σέξτου μετὰ τῶν ἐκ Ῥώμης φυγάδων τε καὶ τῶν ἄλλων ἐπιλέκτων ἱππέων ἐπιβοηθήσαντος αὐτοῖς. οὗτοι μὲν οὖν πάλιν ἀναλαβόντες αὐτοὺς ἐμάχοντο, οἱ δὲ τῆς φάλαγγος ἡγεμόνες ἐκατέρας Τίτος Αἰβούτιος καὶ Μαμίλιος Ὀκταούιος λαμπρότατα πάντων ἀγωνιζόμενοι, καὶ τρέποντες μὲν τοὺς ὑφισταμένους καθ' ὃ χωρήσειαν μέρος, ἀντικαθιστάντες δὲ τῶν σφετέρων τοὺς θορυβηθέντας, χωροῦσιν ἐκ προκλήσεως ὁμόσε, καὶ συρράξαντες πληγὰς κατ' ἀλλήλων φέρουσιν ἰσχυράς, οὐ μὴν καιρίους, ὁ μὲν ἱππάρχης εἰς τὰ στέρνα τοῦ Μαμιλίου διὰ θώρακος ἐλάσας τὴν αἰχμὴν, ὁ δὲ Μαμίλιος μέσον περονήσας τὸν δεξιὸν ἐκείνου βραχίονα· καὶ πίπτουσιν ἀπὸ τῶν ἵππων.

XII. Ἀποκομισθέντων δ' ἀμφοτέρων ἐκ τῆς μάχης, ὁ τεταγμένος αὐθις πρεσβευτῆς Μάρκος Οὐαλέ-

ριος τὴν τοῦ ἱππάρχου παρεληφὼς ἡγεμονίαν, ἐπιστὰς τοῖς ἄμφ' αὐτὸν ἱππεῦσιν ἐπὶ τοὺς κατὰ πρόσωπον, καὶ μικρὸν ἀντισχόντας χρόνον ἔξωθει ταχέως τῆς τάξεως ἐπιπολὺ· ἦκε δὲ καὶ τούτοις ἐκ τῶν φυγάδων τῶν ἐκ Ῥώμης ἱππέων τε καὶ ψιλῶν βοήθεια, καὶ ὁ Μαμίλιος ἀνειληφὼς ἐκ τῆς πληγῆς ἑαυτὸν ἤδη παρῆν αὐθις, ἄγων πληθὸς ἱππέων τε καὶ πεζῶν καρτερόν· ἐν τούτῳ τῷ ἄγωνι ὃ τε πρεσβευ-
1063 τῆς Μάρκος Οὐαλέριος, ὁ τὸν κατὰ Σαβίνων πρῶτος εἰσαγαγὼν θρίαμβον καὶ τὸ φρόνημα τῆς πόλεως τε-
10 ταπεινωμένον ἐκ τοῦ Τυρρηνικοῦ πταίσματος ἀναστήσας, δόρατι πληγεὶς πίπτει, καὶ περὶ αὐτὸν ἄλλοι Ῥωμαίων πολλοὶ καὶ ἀγαθοί. περὶ δὲ τῷ πτώματι αὐτοῦ γίνεται καρτερὸς ἄγων, Ποπλίου καὶ Μάρκου τῶν Ποπλικόλα παίδων τὸν θεῖον ὑπερασπισάντων. 15
ἐκείνον μὲν οὖν ἀσχύλευτόν τε καὶ μικρὸν ἔτι ἐμπνέοντα τοῖς ὑπασπισταῖς ἀναθέντες ἀπέστειλαν ἐπὶ τὸν χάρακα, ἑαυτοὺς δὲ εἰς μέσους τοὺς πολεμίους ὑπὸ λήματός τε καὶ προθυμίας ὡσάμενοι καὶ πολλὰ
1064 τραύματα λαβόντες, ἀθρόων περιχυθέντων σφίσι τῶν 20
φυγάδων, ἀποθνήσκουσιν ἅμα. ἔξωθεῖται δὲ μετὰ τοῦτο τὸ πάθος ἡ Ῥωμαίων φάλαγξ ἀπὸ τῶν ἀριστε-
ρων ἐπιπολὺ καὶ μέχρη τῶν μέσων παρερρηγνυτο. ἔπειτα μαθὼν ὁ δικτάτωρ τὴν φυγὴν τῶν σφετέρων, ἐβόηθει κατὰ τάχος ἄγων τοὺς περὶ αὐτὸν ἱππεῖς. 25
κελεύσας δὲ τὸν ἑτερον πρεσβευτήν, Τίτον Ἐρμήνιον, Ἴλην ἱππέων ἄγοντα κατὰ νότου χωρεῖν τῆς σφετέρας φάλαγγος καὶ τοὺς φεύγοντας ἐπιστρέφειν, εἰ δὲ μὴ
πεῖθονται ἀποκτεῖναι, αὐτὸς ἅμα τοῖς κρατίστοις ἐπὶ τὸ στίφος ὠθεῖται, κάπειδὴ πλησίον τῶν πολεμίων 30
1065 ἐγένετο πρῶτος εἰσελαύνει τὸν ἵππον ἀφειμένων τῶν χαλινῶν. ἀθρόας δὲ γενομένης καὶ καταπληκτικῆς

τῆς ἐλάσεως, οὐ δεξάμενοι τὸ μανικὸν αὐτῶν καὶ τε-
 θηριωμένον οἱ πολέμιοι τρέπονται καὶ πίπτουσι
 συχνοί. ἐν δὲ τούτῳ καὶ ὁ πρεσβευτὴς Ἑρμῆνιος
 ἀνειληφὼς τοὺς φοβηθέντας ἐκ τῆς τροπῆς τῶν σφε-
 5 τέρων, ἤγειν ἐπὶ τοὺς περὶ τοῦ Μαρμίλιον συνεστῶτας·
 καὶ συμπεσὼν αὐτῷ μεγίστῳ τε ὄντι καὶ ῥώμῃ ἀρίστῳ
 τῶν καθ' αὐτὸν [τότε] ἀνθρώπων, ἐκεῖνόν τε ἀποκτεί-
 νει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ σκυλεύειν τὸν νεκρὸν πληγείς
 ὑπὸ τινος ξίφει διὰ τῆς λαγόνος ἀποθνήσκει. Σέξτος
 10 δὲ Ταρκύνιος τοῦ λαιοῦ τῶν Λατίνων κέρατος ἡγού-
 μενος ἀντεῖχεν ἔτι τοῖς δεινοῖς καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ
 τῶν Ῥωμαίων κέρατος ἐξώθει τῆς στάσεως· ὥς δὲ τὸν
 Ποστόμιον ἐθεάσατο σὺν τοῖς ἐπιλέκτοις ἱππεῦσιν
 ἐπιφαινόμενον, ἀπογνοὺς ἀπάσης ἐλπίδος εἰς μέσους
 15 αὐτοὺς ἵεται· ἔνθα δὴ κυκλωθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων
 ἱππέων τε καὶ πεζῶν καὶ βαλλόμενος πανταχόθεν
 ὥσπερ θηρίον, οὐκ ἄνευ τοῦ πολλοὺς ἀποκτείνειν αὐτὸν 1064
 ὁμόσε χωρησάντων ἀποθνήσκει. πεσόντων δὲ τῶν
 ἡγεμόνων, ἀθρόα γίνεται πάντων αὐτίκα τῶν Λατι-
 20 νων φυγὴ καὶ τοῦ χάρακος αὐτῶν ἐρήμου καταλει-
 φθέντος ὑπὸ τῶν φυλάκων ἄλωσις, ὅθεν οἱ Ῥωμαῖοι
 πολλὰς καὶ καλὰς ἔλαβον ὠφελείας. συμφορὰ τε
 αὕτη μεγίστη Λατίνοις ἐγένετο δι' ἣν ἐπὶ πλεῖστον
 ἐκακώθησαν, καὶ φθόρος σωμάτων ὅσος οὐπω πρό-
 25 τερον· ἀπὸ γὰρ τετρακισμυρίων πεζῶν καὶ τρισχι-
 λίων ἱππέων, ὥσπερ ἔφην, οἱ λειφθέντες ἐλάττους
 μυρίων ἐσώθησαν ἐπὶ τὰ σφέτερα.

XIII. Ἐν ταύτῃ λέγονται τῇ μάχῃ Ποστομίου
 τε τῷ δικτάτορι καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν τεταγμένοις
 30 ἱππεῖς δύο φανῆναι, κάλλει τε καὶ μεγέθει μακροῦ
 κρείττους ὧν ἡ καθ' ἡμᾶς φύσις ἐκφέρει, ἐναρχόμε-
 νοι γενειᾶν, ἡγούμενοί τε τῆς Ῥωμαικῆς ἵππου καὶ

τοὺς ὁμόσε χωροῦντας τῶν Λατίνων παίοντες τοῖς
 067 δόρασι καὶ προτροπάδην ἐλαύνοντες. καὶ μετὰ τὴν
 τροπὴν τῶν Λατίνων καὶ τὴν ἄλωσιν τοῦ χάρακος
 αὐτῶν, περὶ δεΐλην ὄψλαν τὸ τέλος λαβούσης τῆς μά-
 χης, ἐν τῇ Ῥωμαίων ἀγορᾷ τὸν αὐτὸν τρόπον ὀφθῆναι 5
 δύο νεανίσκοι λέγονται, πολεμικὰς ἐνδεδυκότες στο-
 λὰς μήκιστοί τε καὶ κάλλιστοι καὶ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν
 ἔχοντες, αὐτοὶ τε φυλάττοντες ἐπὶ τῶν προσώπων ὥς
 ἐκ μάχης ἠκόντων τὸ ἐναγώνιον σχῆμα, καὶ τοὺς ἵπ-
 πους ἰδρῶτι διαβρόχους ἐπαγόμενοι. ἄραντες δὲ τῶν 10
 ἵππων ἐκάτεροι καὶ ἀπονύψαντες ἀπὸ τῆς λιβάδος,
 ἢ παρὰ τὸ ἱερὸν τῆς Ἑστίας ἀναδίδωσι λίμνην ποι-
 οῦσα ἐμβύθιον ὀλίγην, πολλῶν αὐτοῖς περιστάντων
 καὶ εἴ τι φέρουσιν [ἐτι] καινὸν ἀπὸ στρατοπέδου μα-
 θεῖν ἀξιούντων, τὴν τε μάχην αὐτοῖς φράζουσιν ὥς 15
 ἐγένετο καὶ ὅτι νικῶσιν· οὓς μεταχωρήσαντας ἐκ τῆς
 1068 ἀγορᾶς ὑπ' οὐδενὸς ἐτι λέγουσιν ὀφθῆναι, πολλὴν
 ζήτησιν αὐτῶν ποιουμένου τοῦ καταλειφθέντος τῆς
 πόλεως ἡγεμόνος. ὥς δὲ τῇ κατόπιν ἡμέρᾳ τὰς παρὰ
 τοῦ δικτάτορος ἐπιστολὰς ἔλαβον οἱ τῶν κοινῶν προ- 20
 εσιτῶτες, καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν τοῖς ἐν τῇ μάχῃ
 γενομένοις καὶ τὰ περὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν δαιμόνων
 ἔμαθον, νομίσαντες τῶν αὐτῶν θεῶν εἶναι ἄμφω τὰ
 φάσματα ὥσπερ εἰκὸς, Διοσκούρων ἐπέισθησαν εἶναι
 τὰ εἰδῶλα. ταύτης ἐστὶ τῆς παραδόξου καὶ θαυμα- 25
 στιῆς τῶν δαιμόνων ἐπιφανείας ἐν Ῥώμῃ πολλὰ ση-
 μεῖα, ὃ τε νεὸς ὁ τῶν Διοσκούρων, ὃν ἐπὶ τῆς ἀγο-
 Ͼς κατεσκεύασεν ἡ πόλις, ἔνθα αἴφθῃ τὰ εἰδῶλα,
 καὶ ἡ παρ' αὐτῷ κρήνη καλουμένη τε τῶν θεῶν τού-
 των καὶ ἱερὰ εἰς τόδε χρόνον νομιζομένη, θυσίαι τε 30
 πολυτελεῖς, ἃς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὁ δῆμος ἐπι-
 τελεῖ διὰ τῶν μεγίστων ἱππέων ἐν μηνὶ Κυντιλίῳ

λεγομένῳ ταῖς καλουμέναις εἰδοῖς, ἐν ἣ κατώρθωσαν
 ἡμέρᾳ τόνδε τὸν πόλεμον· ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα ἡ
 μετὰ τὴν θυσίαν ἐπιτελουμένη πομπὴ τῶν ἐχόντων 1069
 τὸν δημόσιον ἵππον, οἱ κατὰ φυλὰς τε καὶ λόχους
 5 κεκοσμημένοι, στοιχηθὼν ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχούμενοι
 πορεύονται πάντες, ὡς ἐκ μάχης ἦκοντες ἐστεφανω-
 μένοι θαλλοῖς ἐλαίας, καὶ πορφυρᾶς φοινικοπαρύφους
 ἀμπερόμενοι τηβέννας, τὰς καλουμένας τραβέας, ἀρ-
 ξάμενοι μὲν ἀπὸ ἱεροῦ τινος Ἄρεος ἔξω τῆς πόλεως
 10 ἰδρυμένον, διεξιόντες δὲ τὴν τε ἄλλην πόλιν καὶ διὰ
 τῆς ἀγορᾶς παρὰ τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερὸν παρερ-
 χόμενοι, ἄνδρες ἔστιν ὅτε καὶ πεντακισχίλιοι, φέρον-
 τες ὅσα παρὰ τῶν ἡγεμόνων ἀριστεῖα ἔλαβον ἐν ταῖς
 μάχαις, καλὴ καὶ ἀξία τοῦ μεγέθους τῆς ἡγεμονίας
 15 ὅψις. ταῦτα μὲν ὑπὲρ τῆς τότε γενομένης ἐπιφανείας
 τῶν Διοσκούρων λεγόμενά τε καὶ πραττόμενα ὑπὸ Ῥω-
 μαίων ἔμαθον· ἐξ ὧν τεκμήραιτ' ἂν τις, ὡς θεοφι- 1070
 λεῖς ἦσαν οἱ τότε ἄνθρωποι, σὺν ἄλλοις πολλοῖς καὶ
 μεγάλοις.

20 XIII. Ὁ δὲ Ποστόμιος ἐκείνην μὲν τὴν νύκτα
 κατεστρατοπέδευσεν ἐν τῷ πεδίῳ, τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ
 στεφανώσας τοὺς ἀριστεύσαντας ἐν τῇ μάχῃ, καὶ
 τοὺς αἰχμαλώτους φυλάττεσθαι διαδοὺς, ἔθνε τα νι-
 κητήρια τοῖς θεοῖς. ἔτι δ' αὐτῷ τὸν στέφανον ἐπι-
 25 κειμένῳ καὶ τὰς ὑπερπύρους ἀπαρχὰς τοῖς βωμοῖς
 ἐπιτιθέντι, σκοποὶ τινες ἀπὸ τῶν μετεώρων καταδρα-
 μόντες ἀγγέλλουσι πολέμιον ἐπὶ σφᾶς ἐλάνειν στρα-
 τόν. ἦν δὲ ἐκ τοῦ Οὐολούσκων ἔθνους ἐπίλεκτος
 ἀκμὴ σύμμαχος ἀπεσταλμένη Λατίνοις, πρὶν ἢ τὴν
 30 μάχην αὐτῶν ἐπιτελεσθῆναι. ὡς δὲ δὴ ταῦτα ἔγνω,
 χωρεῖν ἅπαντας ἐκέλευσεν ἐπὶ τὰ ὄπλα καὶ μένειν
 ἐν τῷ χάρακι παρὰ ταῖς ἰδίαις ἑκάστον σημαίαις,

σιγὴν καὶ κόσμον φυλάττοντας, ἕως ἂν αὐτὸς ἅ-
 χρὴ πράττειν παραγγείλῃ. οἱ δὲ τῶν Οὐολούσκων
 1071 ἡγεμόνες ἐξ ἀπόπτου τῶν Ῥωμαίων παρεμβαλόντες,
 ὥς εἶδον μεστὸν μὲν τὸ πεδίον νεκρῶν, ὀρθοὺς δὲ
 τοὺς χάρακας ἀμφοτέρους, προϊόντα δ' ἐκ τῶν ἐρυ- 5
 μάτων οὔτε πολέμιον οὔτε φίλον οὐδένα, τέως μὲν
 ἐθαύμαζον καὶ τίς ἢ κατειληφυῖα τύχη τὰ πράγματα
 ἀπόρως εἶχον συμβάλλειν. ἐπεὶ δὲ παρὰ τῶν ἀνασω-
 ζομένων ἐκ τῆς τροπῆς ἅπαντα τὰ περὶ τὸν ἀγῶνα
 ἔμαθον, ἐσκόπουν μετὰ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων τί χρὴ 10
 πράττειν. τοῖς μὲν οὖν θρασυτάτοις αὐτῶν ἐδόκει
 κράτιστον εἶναι, χωρεῖν ἐπὶ τὸν χάρακα τῶν Ῥωμαίων
 ἐξ ἐφόδου, ἕως πολλοὶ μὲν ἕκαμον ὑπὸ τραυμάτων,
 ἀπειρήκεσάν τε ἅπαντες ὑπὸ κόπου, ὅπλα τε ἄχρηστα
 τοῖς πλείστοις ἦν, τὰ μὲν ἀπεστομωμένα τὰς ἀκμᾶς, 15
 τὰ δὲ κατεαγρότα, καὶ βοήθεια παρὰ τῶν οἰκοθεν
 ἀκραιφνῆς οὐπω παρῆν οὐδεμία αὐτοῖς, ἡ δὲ σφῶν
 αὐτῶν δύναμις πολλή τε οὖσα καὶ ἀγαθὴ καὶ ὥπλι-
 σμένη καλῶς ἐμπειροπόλεμός τε καὶ οὐ προσδεχομένοις
 ἐξαπιναιῶς παροῦσα, φοβερὰ καὶ τοῖς εὐτολμοτάτοις 20
 φανήσεσθαι ἔμελλε.

1072 XV. Τοῖς δὲ σωφρονεστάτοις οὐκ ἀσφαλὲς τὸ
 κινδύνευμα εἶναι ἐφαίνετο, ἀνδράσιν ἀγαθοῖς τὰ πο-
 λέμιά τε καὶ νεωστὶ τὴν Λατίνων τοσαύτην δύναμιν
 ἀραμένοις ἄνευ συμμάχων ὁμόσε χωρεῖν μέλλοντας 25
 τὸν ὑπὲρ τῶν μεγίστων κίνδυνον ἐν ἀλλοτρίᾳ ποιεῖ-
 σθαι γῇ, ἔνθα εἴ τι συμβαίῃ πταῖσμα οὐδεμίαν ἔξουσι
 καταφυγὴν ἀσφαλῆ· τῆς δὲ οἴκαδε σωτηρίας προνο-
 εῖσθαι μᾶλλον ἡξίουσαν οὗτοι διὰ ταχέων καὶ μέγα
 κέρδος ὑπολαμβάνειν, εἰ μὴδὲν ἀπολαύσουσιν ἐκ τῆς 30
 στρατείας κακόν. ἑτέροις δὲ τούτων μὲν οὐδέτερον
 ἐδόκει χρῆναι ποιεῖν, νεανικὸν μὲν ἀποφαίνουσι τὸ

πρόχειρον τῆς ἐπὶ τὸν ἀγῶνα ὁρμῆς, αἰσχροὺν δὲ τὸ
 παράλογον τῆς ἐπὶ τὰ οἰκεῖα φυγῆς, ὥς κατ' εὐχὴν
 ληφόμενων τῶν πολεμίων ὁπότερον ἂν αὐτῶν ποι-
 ῇσιν. γνώμη δὲ τούτων ἦν ἐν μὲν τῷ παρόντι κρα-
 5 τύνασθαι τὸν χάρακα καὶ τὰ πρὸς τὸν ἀγῶνα εὐτρε-
 πίζεσθαι, πέμποντας δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους Οὐολού-
 σκους δυνεῖν θάτερον ἀξιῶν, ἢ δύναναι ἑτέραν
 πέμπειν ἀξιόχρεων ἐπὶ Ῥωμαίους, ἢ καὶ τὴν ἀπεσταλ- 1073
 μένην μετακαλεῖν. ἡ δὲ πιθανωτάτη τοῖς πλείστοις
 10 φανείσα καὶ ὑπὸ τῶν ἐν τέλει κυρωθεῖσα γνώμη
 ταῦτα παρήνει, πέμψαι τινὰς εἰς τὸν χάρακα τῶν
 Ῥωμαίων κατασκόπους ὀνόματι πρεσβευτῶν ἔξοντας
 τὸ ἀσφαλές, οἳ δεξιῶσονται τὸν ἡγεμόνα καὶ φρά-
 σουσιν, ὅτι σύμμαχοι Ῥωμαίων ἦκοντες ἀπὸ τοῦ κοι-
 15 νοῦ τῶν Οὐολούσκων ἄχθονται μὲν ὑστερήσαντες
 τῆς μάχης, ὥς οὐδεμίαν ἢ μικράν τινα τῆς προθυ-
 μίας χάριν οἰσόμενοι, τῇ δ' [ἐξ] ἐκείνων τύχῃ μέγαν
 ἀγῶνα δίχα συμμάχων κατωρθωκότων συνήδονται·
 ἑξαπατήσαντες δὲ αὐτοὺς τῇ φιλανθρωπίᾳ τῶν λό-
 20 γων καὶ πιστεύειν ὥς φίλοις σφίσι κατασκευάσαντες,
 ἅπαντα κατασκέψονται καὶ δηλώσουσιν ἀφικόμενοι
 πληθὸς τε αὐτῶν καὶ ὀπλισμοὺς καὶ παρασκευὰς καὶ
 εἴ τι κατὰ νοῦν ἔχουσι πράττειν. ὅταν δὲ ταῦτα ἀκρι-
 βῶς σφίσι γένηται φανερά, τότε προθεῖναι βουλὴν, 1074
 25 εἴτ' ἐπιχειρεῖν αὐτοῖς ἄμεινον εἴη προσμεταπεμ-
 ψαμένοις δύναναι ἑτέραν, εἴτε καὶ τὴν παροῦσαν
 ἀπάγειν.

XVI. Ὡς δὲ ταύτῃ προσέθεντο τῇ γνώμῃ, καὶ
 οἱ προχειρισθέντες ὑπ' αὐτῶν πρέσβεις ἀφικόμενοι
 30 πρὸς τὸν δικτάτορα καὶ παραχθέντες ἐπὶ τὴν ἐκκλη-
 σίαν διηγοῦντο τοὺς ἑξαπατήσαντας λόγους, ὀλίγον
 ἐπισχὼν ὁ Ποστόμιος χρόνον πρὸς αὐτοὺς εἶπε·

Πονηρὰ βουλευματα, ὧ Οὐολούσκοι, χρηστοῖς λόγοις
 ἀμφιέσαντες ἤκετε· καὶ πολεμίων ἔργα πράττοντες,
 φίλων ἐξενέγκασθαι βούλεσθε δόξαν. ὑμεῖς γὰρ
 ἀπέσταλθε ὑπὸ τοῦ κοινοῦ Λατίνοις συμμαχήσοντες
 καθ' ἡμῶν· ἐπεὶ δὲ ὕστεροι τῆς μάχης ἤκετε καὶ 5
 κρατουμένους αὐτοὺς ὁρατέ, παρὰ κρούσασθαι βού-
 1075 λεσθε ἡμᾶς τάναντία ὧν ἐμέλλετε πράττειν λέγον-
 τες. καὶ οὐδὲ ἡ φιλανθρωπία τῶν λόγων, ἣν πλάτ-
 τεσθε πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν, οὐδὲ τὸ προσποίημα
 ὑμῶν τῆς δεῦρο ἀφίξεως ὑγιές ἐστιν, ἀλλὰ μεστὸν 10
 δόλου καὶ ἀπάτης. οὐ γὰρ συνησθησόμενοι τοῖς
 ἀγαθοῖς τοῖς ἡμετέροις ἐξαπέσταλθε, ἀλλὰ κατασκε-
 ψόμενοι πῶς ἡμῖν ἀσθενείας ἢ δυνάμεως τὰ πράγ-
 ματα ἔχει· καὶ ἔστε πρεσβευταὶ μὲν λόγῳ, κατὰ-
 σκοποὶ δὲ ἔργῳ. ἀρνούμενων δὲ πρὸς ἅπαντα τῶν 15
 ἀνδρῶν, οὐ διὰ μακροῦ τὴν πίστιν ἔφησεν αὐτοῖς
 παρέξεσθαι· καὶ αὐτίκα τὰς ἐπιστολὰς αὐτῶν, ἃς
 ἔλαβε πρὸ τῆς μάχης τοῖς ἡγεμόσι τῶν Λατίνων φε-
 ρομένας, ἐν αἷς ὑπισχνοῦντο αὐτοῖς πέμπειν ἐπικου-
 ρίαν, προήνεγκε, καὶ τοὺς φέροντας αὐτὰς προή- 20
 γαγεν. ἀναγνωσθέντων δὲ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν
 αἰχμαλώτων ἃς ἔλαβον ἐντολὰς διηγησαμένων, τὸ
 μὲν πλῆθος ὥρμησε βαλεῖν τοὺς Οὐολούσκους, ὡς
 ἐαλωκότας ἐπ' αὐτοφώρῳ κατασκόπους, ὁ δὲ Πο-
 1076 στόμιος οὐκ ᾔετο δεῖν ὁμοίους γενέσθαι τοῖς κακοῖς 25
 τοὺς ἀγαθοὺς, κρεῖττον εἶναι λέγων καὶ μεγαλοψυ-
 χότερον εἰς τοὺς ἀποστείλαντας φυλάττειν τὴν ὁρ-
 γήν ἢ εἰς τοὺς ἀποσταλέντας, καὶ διὰ τὸ φανερὸν
 ὄνομα τῆς πρεσβείας ἀφεῖναι τοὺς ἄνδρας μᾶλλον,
 ἢ διὰ τὸ ἀφανὲς τῆς κατασκοπῆς ἔργον ἀπολέσαι· 30
 ἵνα μήτε Οὐολούσκοις ἀφορμὴν παράσχωσιν εὐπρεπῇ
 τοῦ πολέμου πρεσβευτῶν ἀνηρῶσθαι σώματα σκηπτο-

μένοις παρὰ τὸν ἀπάντων νόμον, μήτε τοῖς ἄλλοις
ἐχθροῖς πρόφασιν αἰτίας εἰ καὶ ψευδοῦς, ἀλλ' οὐκ
ἀλόγῳ γε οὐδὲ ἀπίστῳ.

XVII. Ἐπισχὼν δὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους
5 ἀπιέναι τοὺς ἄνδρας ἐκέλευσεν ἀμεταστρεπτι, φυ-
λακῇ παραδοὺς ἱππέων, οἳ προέπεμψαν αὐτοὺς ἐπὶ
τὸν Οὐλούσκων χάρακα. ἐκβαλὼν δὲ τοὺς κατασκό-
πους εὐτρεπίζεσθαι τὰ εἰς μάχην παρήγγειλε τοῖς 1077
στρατιώταις, ὥς ἐν τῇ κατόπιν ἡμέρᾳ παραταξόμε-
10 νος. ἐδέησε δὲ οὐδενὸς αὐτῷ ἀγῶνος· οἱ γὰρ ἡγε-
μόνες τῶν Οὐολούσκων πολλῆς ἔτι νυκτὸς οὔσης
ἀναστήσαντες τὴν στρατιὰν ὥχοντο ἐπὶ τὰ σφέτερα.
ἀπάντων δὲ χωρησάντων αὐτῷ κατ' εὐχὴν, θάψας
τοὺς οἰκείους νεκροὺς καὶ τὴν στρατιὰν καθήρας
15 ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν ἐκπρεπεῖ θριάμβῳ κοσμού-
μενος, ὅπλων τε σωρὸν ἐφ' ἀμάξαις πολλαῖς κομίζων,
καὶ χρημάτων στρατιωτικῶν παρασκευὰς ἀφθόνους
εἰσφέρων, καὶ τοὺς ἀλόντας ἐν τῇ μάχῃ πεντακοσίων
ἀποδέοντας ἑξακισχιλίους ἐπαγόμενος. ἀπὸ δὲ τῶν
20 λαφύρων ἐξελόμενος τὰς δεκάτας ἀγῶνάς τε καὶ θυ-
σίας τοῖς θεοῖς ἀπὸ τετταράκοντα ταλάντων ἐποίει,
καὶ ναῶν κατασκευὰς ἐξεμίσθωσε Διήμητρι καὶ Διο-
νύσῳ καὶ Κόρῃ κατ' εὐχὴν. ἐσπάνισαν γὰρ αἱ τρο-
φαὶ τοῦ πολέμου κατ' ἀρχάς, καὶ πολὺν αὐτοῖς παρ-
25 ἔσχον φόβον ὥς ἐπιλείψουσαι, τῆς τε γῆς ἀκάρπου 1078
γενομένης καὶ τῆς ἑξωθεν ἀγορᾶς οὐκέτι παρακομι-
ζομένης διὰ τὸν πόλεμον. διὰ τοῦτο τὸ δέος ἀνα-
σκέψασθαι τὰ Σιβύλλεια τοὺς φύλακας αὐτῶν κελεύ-
σας, ὥς ἔμαθεν ὅτι τούτους ἐξιλάσασθαι τοὺς θεοὺς
30 οἱ χρησμοὶ κελεύουσιν, εὐχὰς αὐτοῖς ἐποιήσατο μέλλων
ἐξάγειν τὸν στρατὸν, ἐὰν εὐετηρία γένηται κατὰ τὴν
πόλιν ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀρχῆς οἷα πρότερον ἦν, ναοὺς τε

αὐτοῖς καθιδρύνεσθαι καὶ θυσίας καταστήσεσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν· οἱ δὲ ὑπακούσαντες τὴν τε γῆν παρεσκεύασαν ἀνεῖναι πλουσίους καρπούς, οὐ μόνον τὴν σπόριμον, ἀλλὰ καὶ τὴν δενδροφόρον, καὶ τὰς ἐπεισάκτους ἀγορὰς ἀπάσας ἐπικλύσαι μᾶλλον ἢ 5 πρότερον· ἅπερ ὁρῶν αὐτὸς ὁ Ποστόμιος ἐψηφίσατο τὰς τῶν ναῶν τότε κατασκευάς. Ῥωμαῖοι μὲν δὴ τὸν τυραννικὸν ἀπώσάμενοι πόλεμον εὐνοίᾳ θεῶν ἐν ἑορταῖς τε καὶ θυσίαις ἦσαν.

XVIII. Ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις πρέσβεις 10 ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Λατίνων ἦκον ὥς αὐτούς, ἐξ ἀπασῶν τῶν πόλεων ἐπιλεχθέντες οἱ τὴν ἐναντίαν 1079 ἔχοντες περὶ τοῦ πολέμου γνώμην, ἱκετηρίας καὶ στέμματα προεχόμενοι. οὗτοι παραχθέντες ἐπὶ τὴν βουλήν, τῆς μὲν ἀρχῆς τοῦ πολέμου τοὺς δυναστεύ- 15 οντας ἐν ταῖς πόλεσιν ἀπέφαινον αἰτίους· τὸ δὲ πλῆθος ἐν μόνον τοῦτο ἀμαρτεῖν ἔλεγον, ὅτι πονηροῖς ἐπείσθη δημαγωγοῖς ἴδια κέρδη παρεσκευασμέ- νοις. ταύτης δὲ τῆς ἀπάτης, ἐν ἣ τὸ πλεῖον ἀνάγκης μέρος ἦν, οὐ μεμπτὰς τετικέναι δίκας ἐκάστην πόλιν 20 ἔλεγον, τῆς κρατίστης νεότητος ἀναιρεθείσης, ὥστε μὴ ῥάδιον εἶναι πένθους καθαράν εὐρεῖν οἰκίαν, ἡξιούν τε αὐτοὺς παραλαβεῖν σφᾶς ἦκοντας, οὔτε περὶ τῆς ἀρχῆς ἔτι διαφορομένους, οὔτε περὶ τῶν ἴσων φιλονεικοῦντας, συμμαχοὺς δὲ καὶ ὑπηκόους 25 ἅπαντα τὸν λοιπὸν χρόνον ἔσομένους, καὶ πᾶν ὅσον ὁ δαίμων ἀφείλετο τοῦ Λατίνων ἀξιώματος, τοῦτο τῇ Ῥωμαίων προσθήσοντας εὐπομίᾳ. τελευτῶντες δὲ τοῦ λόγου συγγένειαν ἐπεκαλοῦντο, καὶ συμμα- 1080 χιῶν ἀπροφασίστων ποτὲ γενομένων ἀνεμύμνησκον, 30 καὶ συμφορὰς ἀνέκλαιον τὰς καταληψομένας τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας, οἱ μακρῶ πλείους ἦσαν τῶν

ἡμαρτηκότων, ὀδυρόμενοι παρ' ἑκάστα καὶ τῶν γονάτων ἀπτόμενοι πάσης τῆς γερονσίας καὶ τὰς ἱετηρίας παρὰ τοῖς ποσὶ τοῦ Ποστομίου τιθέντες ὥστε παθεῖν τι πρὸς τὰ δάκρυα καὶ τὰς δεήσεις
 5 αὐτῶν τὸ συνέδριον ἅπαν.

XVIII. Ὡς δὲ μετέστησαν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου καὶ λόγος ἀπεδόθη τοῖς εἰωθόσιν ἀποφαίνεσθαι γνώμας, Τίτος μὲν Λάρκιος ὁ πρῶτος ἀποδειχθεὶς δικτάτωρ ἐν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ, τεταμιεύσθαι
 10 τὴν τύχην αὐτοῖς συνεβούλευε, μέγιστον εἶναι λέγων ἐγκώμιον ὥσπερ ἐνὸς ἀνδρὸς οὕτω καὶ πόλεως ὅλης, εἰ μὴ διαφθαρήσεται ταῖς εὐπραγίαις, ἀλλ' εὐμενῶς καὶ μετρίως φέρει τὰ γαθὰ. πάσας μὲν γὰρ
 108 τὰς εὐτυχίας φθονεῖσθαι, μάλιστα δ' ὅσαις πρόσεστιν εἰς τοὺς ταπεινωθέντας καὶ ὑπὸ χεῖρα γενομένους ὕβρις καὶ βαρύτης· τῇ τύχῃ δὲ οὐκ ἔων πιστεῦειν πολλάκις αὐτῆς πείραν εἰληφότας ἐπ' οἰκείοις κακοῖς τε καὶ ἀγαθοῖς, ὥς ἀβέβαιός ἐστι καὶ ἀγχιστροφος· οὐδ' ἀνάγκην προσάγειν τοῖς διαφό-
 20 ροῖς τὴν περὶ τῶν ἐσχάτων κινδύνων, δι' ἣν καὶ παρὰ γνώμην τολμηταὶ γίνονται τινες καὶ ὑπὲρ δύναμιν μαχηταί· δέος δὲ σφίσι εἶναι λέγων, μὴ κοινὸν μῖσος ἐπισπάσωνται παρὰ πάντων ὅσων ἀξιούσιν ἄρχειν, ἐὰν πικρὰς καὶ ἀπαραιτήτους ἀπὸ τῶν
 25 ἀμαρτόντων ἀναπράττωνται δίκας, ὥς ἐκβεβηκότες ἐκ τῶν συνήθων ἐπιτηδευμάτων, ἀφ' ὧν εἰς ἐπιφάνειαν προῆλθον [ἐπιλαθόμενοι,] καὶ πεποιηκότες τυ-
 108 ραννίδα τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' οὐχ ἡγεμονίαν ὥς πρότερον ἦν καὶ προστασίαν· τὰ τε ἀμαρτήματα μέτρια
 30 καὶ οὐ νεμεσητὰ λέγων εἶναι, εἴ τινες ἐλευθερίας περιεχόμεναι πόλεις καὶ ἄρχειν ποτὲ μαθοῦσαι τῆς παλαιᾶς ἀξιώσεως οὐ μεθίενται. εἰ δὲ ἀνιάτως οἱ

τῶν κρατίστων ὀρεχθέντες, ἐὰν διαμάρτωσι τῆς ἐλ-
 πίδος, ζημιωθήσονται, οὐδὲν ἔσσεσθαι τὸ κωλύον
 ἅπαντας ἀνθρώπους ὑπ' ἀλλήλων ἀπολωλέναι· πᾶσι
 γὰρ εἶναι τὸν τῆς ἐλευθερίας πόθον ἐμφυτον. πολλῶ
 τε κρείττονα καὶ βεβαιότεραν ἀποφαίνων ἀρχὴν, ἣτις 5
 εὐεργεσίαις ἀλλὰ μὴ τιμωρίαις κρατεῖν βούλεται τῶν
 ὑπηκόων· τῇ μὲν γὰρ εὐνοίαν ἀκολουθεῖν, τῇ δὲ
 φόβον, ἀνάγκην δὲ εἶναι φύσεως παντὸς μάλιστα
 μισεῖσθαι τὰ φοβερά· τελευτῶν δὲ τοῦ λόγου παρα-
 δείγμασιν αὐτοὺς ἡξίον χρῆσθαι τοῖς κρατίστοις τῶν 10
 προγόνων ἔργοις, ἐφ' οἷς ἐπαίνων ἐτύγχανον ἐκεῖνοι,
 ἐπιλεγόμενος ὅσας ἀλούσας κατὰ κράτος πόλεις οὐ
 083 κατασκάπτουντες, οὐδὲ ἡβηδὸν ἀναιροῦντες, οὐδ' ἐξαν-
 δραποδιζόμενοι, ἀλλ' ἀποικίας τῆς Ῥώμης ποιοῦντες,
 καὶ τοῖς βουλομένοις τῶν κρατηθέντων παρὰ σφίσι 15
 κατοικεῖν πολιτείας μεταδόντες, μεγάλην ἐκ μικρᾶς
 ἐποιοῦν τὴν πόλιν. κεφάλαιον δὲ αὐτοῦ τῆς γνώμης
 ἦν, ἀνανεώσασθαι τὰς σπονδὰς πρὸς τὸ κοινὸν τῶν
 Λατίνων, ἃς ἦσαν πεποιημένοι πρότερον, καὶ μηδε-
 νὸς τῶν ἀμαρτημάτων μηδεμιᾶ πόλει μνησικακεῖν. 20

XX. Σερουίλιος δὲ Σουλπίκιος περὶ μὲν τῆς εἰ-
 ρήνης καὶ τῆς ἀνανεώσεως τῶν σπονδῶν οὐδὲν ἀντέ-
 λεγεν· ἐπειδὴ δὲ πρότεροι τὰς σπονδὰς ἔλυσαν Λα-
 τῖνοι, καὶ οὐχὶ τότε πρῶτον, ὥστε συγγνώμης τινὸς
 αὐτοῖς δεῖν ἀνάγκην καὶ ἀπάτην προβαλλομένοις, 25
 ἀλλὰ πολλάκις ἤδη καὶ πρότερον, ὥστε καὶ διορθώ-
 σεως σφίσι δεῖν, τὴν μὲν ἄδειαν ἅπασι συγκεχωρή-
 σθαι καὶ τὴν ἐλευθερίαν διὰ τὸ συγγενὲς, τῆς δὲ γῆς
 τὴν ἡμίσειαν αὐτοὺς ἀφαιρεθῆναι, καὶ κληροῦχους
 ἀποσταλῆναι Ῥωμαίων εἰς αὐτὴν, οἳ τινες ἐκείνην 30
 καρπώσονται καὶ τοὺς ἄνδρας μὴδὲν ἔτι νεωτερίσαι
 σπουδάσουσι. Σπόριος δὲ Κάσσιος ἀνελεῖν τὰς πόλεις

αὐτῶν συνεβούλενε, θαυμάζειν λέγων ἐπὶ ταῖς εὐη-
 10 θείαις τῶν παραινούντων ἀφεῖναι τὰς ἁμαρτίας αὐ-
 τοῖς ἀζημίους, εἰ μὴ δύνανται καταμαθεῖν, ὅτι διὰ
 τὸν φθόνον τὸν ἔμφυτόν τε καὶ ἀναφαίρετον, ὃν
 5 ἔχουσι πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν ἀνυπόκοτον, ἄλλους ἐπ'
 ἄλλοις ἐπιτεχνῶνται πολέμους καὶ οὐδέποτε παύσου-
 νται τῆς ἐπιβούλου προαιρέσεως ἐκόντες, ἕως αὐτῶν
 τοῦτ' ἐν ταῖς ψυχαῖς τὸ δύστηνον ἐνοικεῖ πάθος· οἱ
 γε τελευτῶντες ὑπὸ τυράννῳ ποιήσασθαι, θηρίων
 10 ἀπάντων ἀγριωτάτῳ, συγγενῇ σφῶν πόλιν ἐπεχείρη-
 σαν ἀπάσας ἀνατρέψαντες τὰς ἐπὶ θεῶν ὁμολογίας,
 οὐκ ἄλλαις τισὶν ἐλπίσιν ἐπαρθέντες, ἀλλ' ὅτι ἂν
 μὴ αὐτοῖς κατὰ γνώμην χωρήσῃ τὰ τοῦ πολέμου δι-
 κην οὐδεμίαν ὑφ' ἑξουσιν ἢ τινα μικρὰν κομιδῇ. πα-
 15 ραδείγμασί τε καὶ αὐτὸς ἡξίου χρησθαι τοῖς τῶν
 προγόνων ἔργοις, οἱ τὴν Ἀλβανῶν πόλιν, ἐξ ἧς αὐ-
 τοί τ' ἀπώκισθησαν καὶ Λατίνων ἅπασαι πόλεις,
 ἐπειδὴ φθονοῦσαν ἔγνωσαν τοῖς αὐτῶν ἀγαθοῖς καὶ
 τὴν ἄδειαν, ἣν ἐπὶ τοῖς πρώτοις ἁμαρτήμασιν εὔρετο,
 20 μείζονος ἐπιβουλῆς ἀφορμὴν ποιησαμένην, ἐν ἡμέρᾳ
 καθελεῖν ἔγνωσαν μιᾶ· ἐν ἴσῳ δόξαντες εἶναι τῷ
 μηδένᾳ οἰκτεῖρειν τῶν τὰ μέτρια ἁμαρτανόντων τὸ
 μηδένᾳ τιμωρεῖσθαι τῶν τὰ μέγιστα καὶ ἀδιόρθωτα
 ἀδικούντων. μωρίας δὲ πολλῆς εἶναι καὶ ἀναλγησίας
 25 ἔργον· οὐ γὰρ δὴ φιλανθρωπίας οὐδὲ μετριότητος·
 τὸν τῶν ἀποικισάντων σφᾶς φθόνον, ἐπεὶ πέρα τοῦ
 δέοντος ἔδοξεν εἶναι βαρὺς καὶ ἀφόρητος, οὐκ ἀνα-
 σχομένους τὸν τῶν ὁμογενῶν ὑπομένειν· καὶ τοὺς
 ἐν ἐλάττωσι πείραις ἐλεγχθέντας πολεμίους ἀφαιρέσει
 30 πόλεως ζημιώσαντας, παρὰ τῶν πολλάκις τὸ μῖσος
 ἀδιάλλακτον ἀποδειξαμένων μηδεμίαν εἰσπράξασθαι
 δίκην. ταῦτ' εἰπὼν, καὶ τὰς ἀποστάσεις τῶν Λατί-

νων ἀπάσας ἐξαριθμησάμενος, τῶν τε ἀπολομένων
 ἐν τοῖς πρὸς αὐτοὺς πολέμοις Ῥωμαίων τὸ πλῆθος
 86 ὅσον ἦν ἀναμνήσας, ἡξίου τὸν αὐτὸν τρόπον χρήσα-
 σθαι, ὃν ἐχρήσαντο Ἀλβανοῖς πρότερον· τὰς μὲν οὖν
 πόλεις αὐτῶν ἀνελεῖν, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν τῇ Ῥω- 5
 μαίων προσθεῖναι, τῶν δὲ ἀνθρώπων τοὺς μὲν εὐ-
 νοιάν τινα πρὸς αὐτοὺς ἀποδειξαμένους ἔχοντας τὰ
 σφέτερα πολίτας ποιήσασθαι· τοὺς δ' αἰτίους τῆς
 ἀποστάσεως, ὅφ' ὧν αἱ σπονδαὶ διελύθησαν, ὥς
 προδότας ἀποκτεῖναι· ὅσον δὲ τοῦ δήμου πτωχὸν 10
 καὶ ἀργὸν καὶ ἄχρηστον, ἐν ἀνδραπόδων ποιήσασθαι
 λόγῳ.

XXI. Ταῦτα μὲν ἦν τὰ λεχθέντα ὑπὸ τῶν
 προεστηκότων τῆς βουλῆς· τοῦ δὲ δικτάτορος τὴν
 Λαρκίου γνώμην προελομένου καὶ οὐδενὸς ἔτι λέ- 15
 ξαντος τὰ ἐναντία, παρῆσαν εἰσκληθέντες εἰς τὸ συν-
 ἔδριον οἱ πρέσβεις τὰς ἀποκρίσεις ληψόμενοι· καὶ
 ὁ Ποστόμιος ὀνειδίσας αὐτοῖς τὴν οὐδέποτε σωφρο-
 187 νισθῆναι δυναμένην κακίαν· Δίκαιον μὲν ἦν, ἔφη,
 τὰ ἔσχατα παθεῖν, ἅτε δὴ καὶ αὐτοὶ πρῶττειν ἐμέλ- 20
 λετε, εἰ κατωρθώσατε ἄς πολλάκις ἐβαδίσατε ἐπιβού-
 λους ὁδοὺς· οὐ μέντοι Ῥωμαίους τὰ δίκαια πρὸ τῶν
 ἐπιεικῶν προελέσθαι, λογιζομένους ὅτι συγγενεῖς εἰσι
 καὶ ἐπὶ τὸν ἔλεον τῶν ἀδικουμένων καταπεφεύγασιν,
 ἀλλὰ καὶ ταύτας τὰς ἁμαρτίας αὐτοῖς ἀζημίους ἀφι- 25
 εῖναι θεῶν τε ὁμογνίων ἔνεκα καὶ τύχης ἀτεκμάρτου,
 παρ' ἧς τό κράτος ἔσχον. νῦν μὲν οὖν, ἔφη, παντὸς
 ἡλευθερωμένοι δέους πορεύεσθε· ἐὰν δὲ τοὺς αἰχμα-
 λώτους ἀπολύσητε καὶ τοὺς αὐτομόλους παραδῶτε ἡμῖν
 καὶ τοὺς φυγάδας ἐξελάσητε, τότε τοὺς περὶ φιλίας τε 30
 καὶ συμμαχίας διαλεξομένους πρέσβεις πέμπετε πρὸς
 088 ἡμᾶς, ὥς οὐδενὸς ἀτυχήσουντες τῶν μετρίων. ἀπήεσαν

- οἱ πρέσβεις ταύτας τὰς ἀποκρίσεις λαβόντες, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἤκον τοὺς τε αἰχμαλώτους ἀφεικότες καὶ τοὺς ἀλόντας τῶν αὐτομόλων δεσμίους ἄγοντες καὶ τοὺς ἅμα Ταρκυνίῳ φυγάδας ἐξεληλακότες ἐκ τῶν πόλεων ἀνδρῶν εὗροντο παρὰ τῆς βουλῆς τὴν ἀρχαίαν φιλίαν καὶ συμμαχίαν καὶ τοὺς ὅρκους τοὺς ὑπὲρ τούτων ποτὲ γενομένους διὰ τῶν εἰρηνοδικῶν ἀνενεώσαντο. ὁ μὲν δὴ πρὸς τοὺς τυράννους ἐνστάς πόλεμος τετρακαιδεκέτης ἀπὸ τῆς ἐκπτώσεως αὐτῶν γενόμενος τοιαύτης ἔτυχε τελευτῆς. Ταρκύνιος δὲ ὁ βασιλεὺς, οὗτος γὰρ ἔτι λοιπὸς ἐκ τοῦ γένους ἦν, ὁμοῦ τι γεροντῶς ἐνενηκοντέτης κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, ἀπολωλεκῶς τὰ τέκνα καὶ τὸν τῶν κηδεστῶν οἶκον καὶ γῆρας ἔλεινόν καὶ παρ' ἐχθροῖς διαντλῶν, οὔτε Λατίνων ὑποδεχομένων αὐτὸν ἔτι ταῖς πόλεσιν, οὔτε Τυρρηγῶν οὔτε Σαβίνων οὔτ' ἄλλης πλησιο-
 108
 γώρου πόλεως ἐλευθέρας οὐδεμιᾶς, εἰς τὴν Καμπανίδα Κύμην ὄρχετο πρὸς Ἀριστόδημον τὸν ἐπικληθέντα Μαλακὸν τυραννοῦντα τότε Κυμαίων· παρ'
 20
 ᾧ βραχύν τινα ἡμερῶν ἀριθμὸν ἐπιβιούς ἀποθνήσκει, καὶ θάπτεται ὑπ' αὐτοῦ. τῶν δὲ σὺν ἐκείνῳ φυγάδων οἱ μὲν ἐν τῇ Κύμῃ κατέμειναν, οἱ δὲ εἰς ἄλλας τινὰς πόλεις σκεδασθέντες ἐπὶ ξένης τὸν βίον κατέστρεψαν.
- 25 XXII. Ῥωμαίοις δὲ καταλυσάμενοις τοὺς ὑπαίθρους πολέμους ἢ πολιτικὴν στάσις αὐθις ἐπανίστατο, τῆς μὲν βουλῆς ψηφισαμένης καθίζειν τὰ δικαστήρια, καὶ τὰς ἀμφισβητήσεις, ἃς διὰ τὸν πόλεμον ἀνεβάλλοντο, κρίνεσθαι κατὰ τοὺς νόμους· τῶν δὲ περὶ τὰς
 30
 συναλλαγὰς ἀμφισβητημάτων εἰς μεγάλους κλύδωνας καὶ δεινὰς προβεβηκότων ἀτοπίας τε καὶ ἀναισχυντίας, τῶν μὲν δημοτικῶν ἀδυνάτως ἔχειν σκηπτομέ-

190 νων διαλύειν τὰ χρέα, χάρας τε αὐτοῖς κεκομμένης
 ἐν τῷ πολυετεί πολέμῳ καὶ βοσκημάτων διεφθαρμέ-
 νων καὶ ἀνδραπόδων αὐτομολίαις καὶ καταδρομαῖς
 σπανισθέντων τῆς τε κατὰ πόλιν κτήσεως ἐξανηλω-
 μένης ταῖς εἰς τὴν στρατείαν δαπάναις· τῶν δὲ δα- 5
 νειστῶν ταύτας μὲν τὰς συμφορὰς ὁμοίως ἅπασι γε-
 γονέναι λεγόντων καὶ οὐ μόνον τοῖς χρεωφειλέταις,
 οὐκ ἀνεκτὸν δὲ ἡγουμένων σφίσι μὴ μόνον, ἀλλὰ διὰ
 τὸν πόλεμον ἀφηρέθησαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ
 ἃ δεομένοις τισὶ τῶν πολιτῶν ἐν εἰρήνῃ συνήλλαξαν, 10
 ἀπολωλεκέναι. ἀξιούντων δὲ οὔτε τῶν δανειστῶν
 οὐδὲν μέτριον ὑπομένειν, οὔτε τῶν χρεωφειλετῶν
 ποιεῖν οὐδὲν δίκαιον, ἀλλὰ τῶν μὲν οὐδὲ τοὺς τόκους
 ἀφιέναι, τῶν δὲ μηδὲ αὐτὰ τὰ συναλλάγματα διαλύ-
 ειν· ἐξ ὧν σύνοδοι μὲν ἤδη κατὰ συστροφὰς τῶν ἐν 15
 ταῖς ὁμοίαις ὄντων τύχαις ἐγένοντο, καὶ ἀντιπαρατά-
 ξεις κατὰ τὴν ἀγορὰν, ἔστι δὲ ὅτε καὶ χειρῶν ἀψιμα-
 191 χίαι, καὶ συνετετάρακτο πᾶς ὁ πολιτικὸς κόσμος·
 ταῦθ' ὁρῶν ὁ Ποστόμιος, ἕως ἔτι τὸ τιμώμενον εἶχε
 παρὰ πάντων ὁμοίον πολέμῳ βαρεῖ καλὸν τέλος ἐπι- 20
 θεῖς ὑπεκδῦναι τοὺς πολιτικούς χειμῶνας ἔγνω· καὶ
 πρὶν ἐκπληρῶσαι τὸν ἔσχατον τῆς αὐτοκράτορος ἀρ-
 χῆς χρόνον, τὴν τε δικτατορίαν ἐξωμόσατο, καὶ προ-
 θεῖς ἀρχαιρεσιῶν ἡμέραν μετὰ τοῦ συννπάτου τὰς
 πατρίους κατέστησεν ἀρχάς. 25

ΣΤΙΨ. Παραλαμβάνουσι δὴ ὕπατοι πάλιν τὴν
 ἐνιαυσίον τε καὶ νόμιμον ἀρχὴν Ἀππίος Κλαύδιος
 Σαβῖνος καὶ Πόπλιος Σερουίλιος Πρίσκος· οἱ τὸ
 192 μὲν ἀνωτάτω συμφέρον εἶδον ὁρθῶς, ὅτι δεῖ περι-
 σπᾶν τὸν ἐντὸς τείχους θόρυβον ἐπὶ τοὺς ἔξω πολέ- 30
 μους· καὶ παρεσκευάζοντο κατὰ τοῦ Οὐολούσκων
 ἔθνους τὸν ἕτερον σφῶν ἐξάγειν στρατιάν, τιμωρή-

- σασθαί τε αὐτοὺς προαιρούμενοι τῆς ἀποσταλείσης
 κατὰ Ῥωμαίων Λατίνοις συμμαχίας καὶ προκαταλα-
 βεῖν τὰς παρασκευὰς αὐτῶν ἔτι συνεσταλμένας.
 ἡγγέλλοντο γὰρ κακεῖνοι δυνάμεις ἤδη καταγράφειν
 5 ἀπάσῃ σπουδῇ καὶ εἰς τὰ πλησίον ἔθνη πρεσβεύε-
 σθαι παρακαλοῦντες ἐπὶ τὴν συμμαχίαν, πυνθανό-
 μενοι τοὺς δημοτικούς ἀφεστηκέναι τῶν πατρικίων
 καὶ νομίσαντες οὐ χαλεπὸν εἶναι πόλιν οἰκείῳ πολέ-
 μῳ νοσοῦσαν ἄρασθαι. ἐπὶ τούτους δὲ στρατιᾶν
 10 ἐξάγειν βουλευσάμενοι καὶ δόξαντες ἅπασι τοῖς συν-
 ἔδροις ὀρθῶς βεβουλευθῆναι, προεῖπον ἡκεῖν ἅπασι
 τοῖς ἐν ἀκμῇ χρόνον ὀρίσαντες, ἐν ᾧ τὴν καταγρα-
 φὴν τῶν στρατιωτῶν ἔμελλον ποιεῖσθαι. ὥς δὲ οὐχ
 ὑπήκουον αὐτοῖς οἱ δημοτικοὶ καλούμενοι πολλακίς
 15 ἐπὶ τὸν στρατιωτικὸν ὄρκον, οὐκέτι τὴν αὐτὴν ἐκά-
 τερος εἶχε γνώμην, ἀλλ' ἐνθεν ἀρξάμενοι διεστήκε- 109
 σάν τε καὶ τὰ ἐναντία πράττοντες ἀλλήλοις παρὰ
 πάντα τὸν τῆς ἀρχῆς χρόνον διετέλεσαν. Σερονιλίῳ
 μὲν γὰρ ἐδόκει τὴν ἐπιεικεστέραν τῶν ὁδῶν πορεύε-
 20 σθαι τῇ Μανίου Οὐαλερίου γνώμῃ τοῦ δημοτικωτά-
 του προσθεμένῳ, ὃς ἡξίου τὴν ἀρχὴν ἰάσασθαι τῆς
 στάσεως μάλιστα μὲν ἄφεσιν ἢ μείωσιν τῶν χρεῶν
 ψηφισαμένους, εἰ δὲ μήγε κώλυσιν τῆς ἀπαγωγῆς
 τῶν ὑπερημέρων κατὰ τὸ παρὸν, παρακλήσει τε μάλ-
 25 λον ἢ ἀνάγκη τοὺς πένητας ἐπὶ τὸν στρατιωτικὸν
 ὄρκον ἄγειν καὶ τὰς τιμωρίας κατὰ τῶν ἀπειθούν-
 των μὴ χαλεπὰς ποιεῖσθαι καὶ ἀπαραιτήτους, ὥς ἐν
 ὁμονοούσῃ πόλει, μετρίας δέ τινας καὶ ἐπιεικεῖς
 κίνδυνον γὰρ ἂν εἶναι μὴ πρὸς ἀπόνοιαν τράπωνται
 30 συνελθόντες εἰς ταὐτὸν ἄνθρωποι τῶν καθ' ἡμέραν
 ἐνδεεῖς ἀναγκαζόμενοι στρατεύεσθαι τέλεσιν οἰ-
 κείοις.

XXIII. Ἀππίου δ' ἦν γνώμη τοῦ κορυφαιοτά-
 του τῶν προεσθηκότων τῆς ἀριστοκρατίας αὐστηρὰ
 καὶ αὐθάδης, μηδὲν ἐνδιδόναι τῷ δήμῳ μαλακὸν,
 1094 ἀλλὰ καὶ τῶν συναλλαγμάτων τὰς ἀναπράξεις ἐπι-
 τρέπειν τοῖς δεδανεικόσιν ἐφ' οἷς συνέβαλον δικαί- 5
 οῖς ποιεῖσθαι καὶ τὰ δικαστήρια καθίλζειν, καὶ τὸν ἐν
 τῇ πόλει μένοντα τῶν ὑπάτων κατὰ τοὺς πατέρας
 ἐθισμοὺς [καὶ] τὰς τιμωρίας, ἃς κατὰ τῶν ἐκλιπόν-
 των οἱ περὶ αὐτῶν νόμοι δεδώκασιν, ἀναπράττεσθαι,
 εἵκειν δὲ τοῖς δημοτικοῖς μηδὲν ὅ τι μὴ δίκαιον, μηδὲ 10
 δύναμιν αὐτοῖς συγκατασκευάζειν πονηράν. Καὶ γὰρ
 νῦν, ἔφη, πέρα τοῦ μετρίου τρυφῶσι τελεῶν ἀφειμέ-
 νοι ὧν ἐτέλουν τοῖς βασιλεῦσι πρότερον, καὶ τῶν εἰς
 τὸ σῶμα τιμωριῶν, αἷς ἐκολάζοντο ὑπ' αὐτῶν ὁπότε
 μὴ ταχέως ὑπηρετήσειάν τι τῶν ἐπιταττομένων, ἐλεύ- 15
 θεροι γεγονότες. ἔὰν δέ τι παρακινεῖν ἢ νεωτερίζειν
 προενεχθέντες ἐπιβάλλωνται, κατελργωμεν αὐτοὺς τῷ
 σωφρονοῦντι μέρει τῆς πόλεως καὶ ὑγιαίνοντι πλεί-
 ονι τοῦ νοσοῦντος φανησομένῳ. ὑπάρχει μὲν γε ἡμῖν
 1095 οὐ μικρὰ ἰσχὺς πρὸς τὰ πράγματα, καὶ ἡ τῶν πατρι- 20
 κίων νεότης ἔτοιμος τὰ κελευόμενα ποιεῖν· μέγιστον
 δὲ πάντων ὄπλον καὶ δυσκαταγώνιστον, ὃ χρώμενοι
 ῥαδίως ἐπικρατήσομεν τῶν δημοτικῶν, τὸ τῆς βουλῆς
 κράτος, ὃ δεδιττόμεθα αὐτοὺς μετὰ τῶν νόμων ἰστά-
 μενοι. ἔὰν δ' ὑποκατακλινώμεθα αὐτοῖς τῆς ἀξιώ- 25
 σεως, πρῶτον αἰσχύνην ὀφλήσομεν, εἰ παρὸν ἐν ἀρι-
 στοκρατία πολιτεύεσθαι δήμῳ τὰ κοινὰ ἐπιτρέψομεν·
 ἔπειτα δ' εἰς κίνδυνον οὐ τὸν ἐλάχιστον ἥξομεν, εἴ
 τις ἐκθεραπεύσας αὐτὸν ἐξουσίαν κρείττονα τῶν νό-
 μων κατασκευάσαιτο τυραννικὸς ἀνὴρ, τὴν ἐλευθε- 30
 ρίαν αὐθις ἀφαιρεθῆναι. Τοιαῦτα διαφερομένων
 τῶν ὑπάτων κατὰ σφᾶς αὐτοὺς καὶ ὁπότε συναχθεῖν

συνέδριον, καὶ συλλαμβανόντων πολλῶν ἐκατέρω,
ἡ μὲν βουλὴ φιλονεικίας καὶ θυροῦβους καὶ λόγους
ἀκόσμους, οἷς ἀλλήλους προεπηλάκιζον, ἀκούσασα,
σωτήριον δὲ βούλευμα οὐδὲν καθισταμένη, διελύετο.

- 5 XXV. Διατριβομένου δὲ εἰς ταῦτα πολλοῦ χρό- 109
νου ὁ ἕτερος τῶν ὑπᾶτων Σερουίλιος· ἦν γὰρ ἡ
στρατεία κατὰ κλήρον ἐκείνῳ προσήκουσα· πολλῇ
δεήσει καὶ θεραπείᾳ παρασκευασάμενος τὸ δημοτικὸν
συνάρασθαι τοῦ πολέμου, δύναιμι ἔχων οὐκ ἐκ κα-
10 ταλόγου προσηναγκασμένην, ἀλλ' ἐκούσιον, ὥς οἱ
καιροὶ παρεκάλουν, ἐξῆλθεν ἐπὶ τὸν πόλεμον ἔτι τῶν
Οὐολούσκων παρασκευαζομένων καὶ Ῥωμαίους μὲν
οὔτε προσδεχομένων μετὰ δυνάμεως ἥξειν ἐπὶ σφᾶς,
οὔτως στασιαστικῶς πολιτευομένους καὶ ἐχθρῶς ἔχον-
15 τας πρὸς ἀλλήλους, οὔτε εἰς χεῖρας ἥξειν τοῖς ἐπι-
οῦσιν οἰόμενων· σφίσι δὲ πολλὴν ἐξουσίαν ὑπάρχειν
ὁπότε βούλονται τοῦ πολέμου ἄρχειν. ἐπειδὴ δὲ
ἦσθοντο πολεμεῖν δέον αὐτοὶ πολεμούμενοι, τότε δὴ
καταπεπληγότες τὸ τῶν Ῥωμαίων τάχος, ἱκετηρίας 109'
20 ἀναλαμβάνοντες ἐκ τῶν πόλεων οἱ γεραίτατοι προήεσαν
ἐπιτρέποντες τῷ Σερουίλιῳ χρῆσθαι σφίσιν ὥς ἡμαρ-
τηκόσιν ὅ τι βούλοιτο. ὁ δὲ τροφὰς τῷ στρατεύματι
παρ' αὐτῶν λαβὼν ἐσθῆτάς τε καὶ τριακοσίους εἰς
ὁμηρείαν ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων οἰκῶν ἐπιλεξάμενος
25 ὥχετο, λελύσθαι τὸν πόλεμον ὑπολαβών. ἦν δ' ἄρα
τοῦτο οὐ λύσις, ἀναβολὴ δὲ τις καὶ παρασκευῆς ἀφορ-
μὴ τοῖς φθασθεῖσι τῷ παρ' ἐλπίδα τῆς ἐφόδου, ἀπελ-
θόντος τε τοῦ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματος ἐξήπτοντο
πάλιν οἱ Οὐολούσκοι τοῦ πολέμου, τὰς τε πόλεις
30 φραξάμενοι, καὶ εἰ τι ἄλλο χωρίον ἐπιτήδειον ἦν ἀ-
σφάλειαν σφίσι παρασχεῖν διὰ φυλακῆς κρείττονος
ἔχοντες· συνήπτοντο δὲ αὐτοῖς τοῦ κινδύνου φανε-

ρῶς μὲν Ἑρνικες καὶ Σαβῖνοι, κρύφα δὲ καὶ ἄλλων
 συχνοί. Λατῖνοι δὲ πρεσβείας πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ συ-
 μαχίας αἰτησιν ἀφικομένης δῆσαντες τοὺς ἄνδρας εἰς
 098 Ῥώμην ἤγαγον. οἷς ἡ βουλὴ τῆς βεβαίου πίστεως
 χάριν ἀποδιδούσα καὶ ἐτι μᾶλλον τῆς εἰς τὸν ἀγῶνα 5
 προθυμίας· ἔτοιμοι γὰρ ἦσαν ἐκούσιοι συμπολεμεῖν·
 ὃ μάλιστα μὲν βούλεσθαι αὐτοὺς ᾤετο, δι' αἰσχύνης
 δὲ ἔχειν αἰτήσασθαι, τοῦτ' αὐτοῖς ἐχαρίσατο, τοὺς ἐν
 τοῖς πολέμοις ἀλόντας αὐτῶν ἑξακισχιλίων ὀλίγον
 ἀποδέοντας προῖκα δωρησαμένη καὶ ὥς ἂν μάλιστα 10
 κόσμον ἡ δωρεὰ προσήκοντα τῇ συγγενείᾳ λάβοι πάν-
 τας αὐτοὺς ἐσθῆσιν ἀμφιέσασα ἐλευθέρους σώμασι
 πρεπούσαις. τῆς δὲ συμμαχίας οὐδὲν αὐτῇ ἔφη δεῖν
 τῆς Λατίνων, ἱκανὰς λέγουσα εἶναι τὰς οἰκείας τῇ
 Ῥώμῃ δυνάμεις ἀμύνασθαι τοὺς ἀφισταμένους. ταῦτ' 15
 ἐκείνοις ἀποκριναμένη ψηφίζεται τὸν κατὰ Οὐολού-
 σκων πόλεμον.

XXVI. Ἔτι δ' αὐτῆς ἐν τῷ βουλευτηρίῳ καθ-
 1099 εξομένης, καὶ τίνας εἶναι δυνάμεις τὰς ἐξελευσομέ-
 νας σκοπούσης, εἰς τὴν ἀγορὰν ἀνὴρ πρεσβύτερος 20
 ἐφάνη, ῥάκος ἡμφιεσμένος, πώγωνα βαθὺν καθει-
 κὼς καὶ κόμην, βοῶν καὶ ἐπικαλούμενος τὴν ἐξ ἀν-
 θρώπων ἐπικουρίαν. συνδραμόντος δὲ τοῦ πλησίου
 ὄχλου στὰς ὅθεν ἔμελλε πολλοῖς καταφανῆς ἔσεσθαι
 ἔφη, Γεννηθεὶς ἐλεύθερος, ἐστρατευμένος τὰς ἐν ἡλι- 25
 κίᾳ στρατείας ἀπάσας, καὶ δυεῖν δεούσας τριάκοντα
 μάχας ἀγωνισάμενος, καὶ ἀριστεῖα πολλάκις εἰληφὼς
 ἐκ τῶν πολέμων, ἐπειδὴ κατέσχον οἱ τὴν πόλιν εἰς
 τὰς ἐσχάτας ἄγοντες στενοχωρίας καιροί, χρέος ἡναγ-
 κάσθην λαβεῖν ἔνεκα τοῦ διαλυῖσαι τὰς εἰσφοράς, ὥς 30
 τὸ μὲν χωρίον οἱ πολέμιοι κατέδραμον, τὰ δὲ κατὰ
 πόλιν αἱ σιτοδεῖαι κατανάλωσαν· ὅθεν διαλυσαί μου

- τὸ χρέος οὐκ ἔχων, ἀπήχθη δούλος ὑπὸ τοῦ δανει-
στοῦ σὺν τοῖς υἱοῖς δυσὶν· ἐπιτάττοντος δὲ τοῦ δε-
σπότητος τῶν οὐ ῥαδίως ἔργων τι, ἀντειπὼν αὐτῷ πλη-
γὰς ἔλαβον μάστιγι πάνυ πολλὰς. ταῦτ' εἰπὼν ἐρ-
5 ρίπτει τὸ ῥάκιον καὶ ἐδείκνυτο τὸ στήθος μεστὸν τραυ- 110
μάτων, τὰ δὲ νῶτα αἵματος ἐκ τῶν πληγῶν ἀνάπλεω.
κραυγῆς δὲ καὶ οἰμωγῆς ἐκ τῶν παρόντων γινομένης,
ἣ τε βουλὴ διελύθη, καὶ κατὰ τὴν πόλιν ὅλην δρόμος
ἦν τῶν ἀπόρων ἰδίαν τύχην ἀνακλαιομένων καὶ βοη-
10 θεῖν τοὺς πέλας ἀξιούντων· ἐκ τε τῶν οἰκιῶν ἐξέφυγον
οἱ πρὸς τὰ χρέα δουλωθέντες, κομῶντες, ἀλύσεις ἔχον-
τες οἱ πλείστοι καὶ πέδας, οὐδενὸς ἀντιλαμβάνεσθαι
τολμῶντος αὐτῶν, εἰ δ' ἄψαιτο μόνον, ἐν χειρὸς νό-
μῳ διασπαραττομένου. τοσαύτη λύττα τὸν δῆμον ἐν
15 τῷ τότε καιρῷ κατεῖχε, καὶ οὐ μετὰ πολὺ μεστὴ τῶν
ἐκφυγόντων τὰς ἀνάγκας ἦν ἡ ἀγορά. ὁ μὲν οὖν
Ἀππίος δεῖσας τὴν ἐφ' ἑαυτὸν ὀρμὴν τοῦ πλήθους,
ἐπειδὴ τῶν κακῶν ἦν αἷτιος, καὶ δι' ἐκεῖνον ἐδόκει
ταῦτα γερονέαι, φεύγων ἐκ τῆς ἀγορᾶς ᾤχετο. ὁ δὲ
20 Σερουῖλιος ῥίψας τὴν περιπόρφυρον ἐσθῆτα, καὶ
προκυλιόμενος τῶν δημοτικῶν ἐκάστου μετὰ δακρύων, 110
μόλις αὐτοὺς ἐπείσειν ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν ἐπι-
σχεῖν, εἰς δὲ τὴν ἐπιούσαν ἦκειν, ὥς τῆς βουλῆς ἐπι-
μέλειάν τινα περὶ αὐτῶν ποιησομένης. ταῦτα εἰπὼν
25 καὶ τὸν κήρυκα ἀνειπεῖν κελεύσας, μηδένα τῶν δα-
νειστῶν ἐξεῖναι σῶμα πολιτικὸν πρὸς ἰδίον χρέος
ἄγειν, ἕως ἂν ἡ βουλὴ περὶ αὐτῶν διαγνοίῃ, τοὺς δὲ
παρόντας ὅποι βούλονται ἀδεῶς ἀπιέναι, διέλυσε τὸν
θόρον βον.
30 XXVII. Τότε μὲν οὖν ᾤχοντο ἐκ τῆς ἀγορᾶς
τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ παρῆν οὐ μόνον ὁ κατὰ πόλιν ὄχλος,
ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν σύνεγγυς ἀγρῶν τὸ δημοτικὸν πλη-

102 θος, καὶ ἦν ἐξ ἑωθινοῦ πλήρης ἡ ἀγορά. τῆς δὲ βου-
 λῆς συναχθείσης, ἵνα περὶ τούτων βουλευέσκειεν ὁ τι
 103 χρὴ πράττειν, ὁ μὲν Ἀππιος δημοκόπον ἐκάλει τὸν
 συνάρχοντα καὶ τῆς ἀπονοίας τῶν ἀπόρων ἡγεμόνα,
 ὁ δὲ Σερουίλιος ἐκείνου ἀνστήρον καὶ αὐθάδη καὶ 5
 τῶν παρόντων τῇ πόλει κακῶν αἴτιον· τέλος δὲ οὐ-
 δὲν ἐγένετο τῶν λόγων. ἐν δὲ τούτῳ Λατίνων ἱπ-
 πεῖς κατὰ σπουδὴν ἐλαύνοντες τοὺς ἵππους παρῆσαν
 εἰς τὴν ἀγορὰν, ἐξεληλυθότας ἀγγέλλοντες τοὺς πο-
 λεμίους μεγάλη στρατιᾷ καὶ ὄντας ἐπὶ τοῖς ἑαυτῶν 10
 ὀρίοις ἦδη. καὶ οἱ μὲν ταῦτα· οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ
 τὸ τῶν ἱππέων πλῆθος τῶν τε ἄλλων ὅσοι πλούτους
 ἢ δόξας προγονικὰς εἶχον, οἷα δὲ περὶ μεγάλων κιν-
 δυνεύοντες ὠπλίζοντο διὰ τάχους· ὅσοι δ' ἦσαν αὐ-
 τῶν ἄποροι, μάλιστα δ' οἱ τοῖς δανείοις πιεζόμενοι, 15
 οὐθ' ὄπλων ἤπτοντο, οὐτ' ἄλλως παρείχοντο τοῖς κοι-
 νοῖς πράγμασιν ἐπικουρίαν οὐδεμίαν, ἡδόμενοι δὲ
 καὶ κατ' εὐχὴν δεχόμενοι τὸν ἔξωθεν πόλεμον, ὥς
 τῶν παρόντων σφᾶς κακῶν ἐλευθερώσοντα, τοῖς δὲ
 1103 δεομένοις ἀμύνειν ἐπιδεικνύντες τὰς ἀλύσεις καὶ τὰς 20
 πέδας, ἐπικερτομοῦντες ἡρώτων εἰ τούτων φυλακῆς
 ἕνεκα τῶν ἀγαθῶν ἄξιον εἶη σφίσι πολεμεῖν· πολλοὶ
 δὲ καὶ λέγειν ἐτόλμων, ὥς ἄμεινον εἶη Οὐολούσκοις
 δουλεύειν μᾶλλον ἢ τὰς ὕβρεις τῶν πατρικίων ὑπο-
 μένειν· ἢ τε πόλις οἰμωγῆς καὶ θορύβου καὶ παν- 25
 τοίων γυναικείων ὀδυρμῶν ἐπίμπλατο.

XXVIII. Ταῦτα ὁρῶντες οἱ βουλευταὶ τὸν ἔτε-
 ρον τῶν ὑπάτων Σερουίλιον, ὃς ἐν τῷ παρόντι πι-
 θανώτερος εἶναι τοῖς πολλοῖς ἐδόκει, βοηθεῖν ἐδέοντο
 τῇ πατρίδι. ὁ δὲ συγκαλέσας εἰς τὴν ἀγορὰν, τοῦ 30
 παρόντος καιροῦ τὴν ἀνάγκην ἐπεδείκνυνεν οὐκέτι
 προσδεχομένην πολιτικὰς φιλονεικίας, καὶ ἡξίου νῦν

μὲν ὁμόσε τοῖς πολεμίοις χωρεῖν κοινῇ γνώμῃ χρη-
 σαμένους, καὶ μὴ περιδεῖν ἀνάστατον τὴν πατρίδα
 γενομένην, ἐν ἣ θεοὶ πατρῶοι καὶ θῆκαι προγόνων
 ἐκάστοις ἦσαν, ἃ τιμιώτατά ἐστιν ἅπασιν ἀνθρώποις·
 5 γονέων τε αἰδῶ λαβεῖν οὐχ ἱκανῶν ἐσομένων ἑαυτοῖς
 διὰ γῆρας ἀμύνειν, καὶ γυναικῶν ἔλεον [ἄς] ἀντίκα
 μάλα δεινὰς καὶ ἀπορρήτους ὕβρεις ἀναγκασθησομέ- 1104
 νων ὑπομένειν, μάλιστα δὲ παίδων ἔτι νηπίων οὐκ
 ἐπὶ τοιαύταις ἐλπίσιν ἀνατραφέντων οἰκτεῖραι λῶβας
 10 καὶ προπηλακισμοὺς ἀνηλεεῖς· ὅταν δὲ τὸν παρόντα
 κίνδυνον ἅπαντες ὁμοίαις προθυμίαις χρησάμενοι
 παραλύσωνται, τότε δὴ σκοπεῖν τίνα τρόπον ἴσῃν
 καὶ κοινὴν καὶ σωτήριον ἅπασι τὴν πολιτείαν κατα-
 στήσονται, μήτε τῶν πενήτων ἐπιβουλευόντων ταῖς
 15 τῶν πλουσίων οὐσίαις μήτ' ἐκείνων προπηλακίζόν-
 των τοὺς ταῖς τύχαις ταπεινοτέρους· ἥκιστα γὰρ εἶ-
 ναι ταῦτα πολιτικά· ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπόροις ἐπικου-
 ρία τις ἔσται πολιτικὴ, καὶ τοῖς συμβάλλουσι τὰ χρέα
 βοήθεια μετρία τοῖς γοῦν ἀδικουμένοις, καὶ τὸ κρά-
 20 τιστον τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν καὶ πάσας φυλάτ-
 τον ἐν ὁμονοίᾳ τὰς πόλεις, πίστις ἐπὶ συναλλαγαῖς,
 οὐχ ἅπασα καὶ διὰ παντὸς ἐκ μόνης ἀναιρεθήσεται 1105
 τῆς Ῥωμαίων πόλεως. Ταῦτα καὶ ὅσα ἄλλα ἐν τοιού-
 τῳ καιρῷ λεχθῆναι προσῆκε διεξελθὼν, τελευτῶν
 25 ὑπὲρ τῆς ἰδίας εὐνοίας ἦν ἔχων διετέλει πρὸς τὸν δῆ-
 μου ἀπελογεῖτο, καὶ ἡξίου συνάρασθαι τῆς στρατείας
 αὐτῷ ταύτης ἀνθ' ὧν πρόθυμος εἰς αὐτοὺς ἦν, τῆς
 μὲν κατὰ πόλιν ἐπιμελείας τῷ συνάρχοντι προση-
 κούσης, ἑαυτῷ δὲ τῆς ἡγεμονίας τῶν πολέμων ἀπο-
 30 δεδομένης· ταύτας γὰρ τὰς τύχας αὐτοῖς βραβεῦσαι
 τὸν κλῆρον. ὑπεσχῆσθαι δ' αὐτῷ ἔφη τὴν βουλὴν
 ἐμπεδώσειν ὃ τί ἂν διομολογήσῃται τῷ πλήθει, αὐ-

τὸν δ' ἐκείνοις, πείσειν τοὺς δημότας μὴ προδώσειν τοῖς πολεμίοις τὴν πατρίδα.

XXVIII. Ταῦτ' εἰπὼν ἐκέλευσε τὸν κήρυκα ἀνειπεῖν, ὅσοι ἂν Ῥωμαίων ἐπὶ τὸν κατὰ Οὐολούσκων πόλεμον [κατ' αὐτῶν] ἐστρατεύσασσι, τὰς τού- 5 των οἰκίας μηδένα ἐξεῖναι μήτε κατέχειν μήτε πωλεῖν μήτ' ἐνεχυράζειν μήτε γένος αὐτῶν ἀπάγειν πρὸς μηδὲν συμβόλαιον μήτε κωλύειν τὸν βουλόμενον τῆς στρατείας κοινωνεῖν. ὅσοι δ' ἂν ἀπολειφθῶσι τῆς στρατείας, τὰς κατὰ τούτων πράξεις ὑπάρχειν 10 τοῖς δανεισταῖς, ἐφ' οἷς ἐκάστοις συνέβαλον. ὥς δὲ ταῦτα ἤκουσαν οἱ πένητες, αὐτίκα συνέγνωσάν τε καὶ πολλῇ προθυμίᾳ πάντες εἰς τὸν πόλεμον ὥρμηντο, οἱ μὲν ἐλπίσιν ὠφελειῶν ὑπαχθόντες, οἱ δὲ τοῦ στρατηλάτου χάριτι, οἱ δὲ πλεῖστοι τὸν Ἄππιον καὶ τοὺς 15 ἐν τῇ πόλει κατὰ τῶν ὑπομεινάντων προπηλακισμοὺς φεύγοντες. παραλαβὼν δὲ ὁ Σερουῖλιος τὸ στράτευμα σὺν πολλῇ σπουδῇ ἐλαύνει διαλιπῶν οὐδένα χρόνον, ἵνα συμμίξῃ τοῖς πολεμίοις, πρὶν εἰς Ῥωμαίων χώραν αὐτοὺς εἰσβαλεῖν· καὶ καταλαβὼν περὶ τὸ 20 Πωμεντίνον χωρίον ἐστρατοπεδευκότας καὶ τὴν Λατίνων χώραν προνομεύοντας, ὅτι παρακαλοῦσιν αὐτοῖς οὐ συνήραντο τοῦ πολέμου, περὶ δειλὴν ὀψίαν παρὰ λόφον τινὰ ὥς εἴκοσι στάδια τῆς στρατοπεδείας αὐτῶν ἀφεστῶτα τίθεται τὸν χάρακα· καὶ αὐτοῖς 25 1107 νυκτὸς ἐπιτίθενται Οὐολούσκοι, ὀλίγους τε δόξαντες εἶναι καὶ ὥς ἐξ ὁδοῦ μακρᾶς κατακόπους προθυμίας τε ἐνδεῶς ἔχοντας διὰ τοὺς ἐκ τῶν πενήτων περὶ τὰ χρεᾶ νεωτερισμοὺς ἐν ἀκμῇ μάλιστα δοκοῦντας εἶναι. ὁ δὲ Σερουῖλιος ἔτι νυκτὸς ἀπὸ τοῦ χάρακος ἀγωνι- 30 σάμενος, ἐπεὶ δὲ φῶς τε ἤδη ἐγένετο καὶ τοὺς πολεμίους ἑμαθεν ἀτάκτως προνομεύοντας, ἀνοιξαι κελεύ-

σας πυλίδας ἐκ τοῦ χάρακος ἀδήλως συχνὰς, ἀφ'
 ἑνὸς παραγγέλματος ἐφῆκεν ἐπ' αὐτοὺς τὸ στράτευμα.
 ἑξαπιναίου δὲ τοῦ δεινοῦ καὶ παρὰ δόξαν τοῖς Οὐο-
 λούσκοις προσπεσόντος, ὀλίγοι μὲν τινες ὑποστάντες
 5 πρὸς τῷ χάρακι μαχόμενοι κατεκόπησαν· οἱ δ' ἄλλοι
 φεύγοντες προτροπαδὴν καὶ πολλοὺς τῶν σφετέρων
 ἀπολέσαντες τραυματῖαι τε οἱ πλεῖστοι καὶ τὰ ὅπλα
 ἀπολωλεκότες εἰς τὸν χάρακα διεσώζοντο. ἐπομένων
 δὲ αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων ἐκ ποδὸς καὶ περισχόντων
 10 τὸ στρατόπεδον, βραχύν τινα χρόνον ἀμυνάμενοι
 παρέδωκαν τὸν χάρακα πολλῶν ἀνδραπόδων τε καὶ
 βοσκημάτων καὶ ὅπλων καὶ τῆς εἰς τὸν πόλεμον πα-
 ρασκευῆς γέμοντα. ἑάλω δὲ σώματα ἐλεύθερα συχνὰ,
 τὰ μὲν αὐτῶν Οὐολούσκων, τὰ δὲ τῶν αὐτοῖς συνα- 1108
 15 γωνισαμένων ἐθνῶν· χρήματα δὲ καὶ ὅσα χρυσὸς
 καὶ ἄργυρος καὶ ἐσθῆς, ὥσπερ ἂν πόλεως τῆς κρα-
 τίστης ἀλούσης πάνυ πολλὰ, τοῖς στρατιώταις πάντ'
 ἐφείλς ὁ Σερουῖλιος ὥς ἕκαστος ὠφελήθει διανεύμα-
 σθαι καὶ μηδὲν εἰς τὸ δημόσιον ἀναφέρειν κελεύσας,
 20 καὶ τὸν χάρακα πυρὶ δούς, ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις
 ἦγεν ἐπὶ τὴν ἀγχοτάτω Σουέσσαν Πωμεντιανήν. με-
 γέθει τε γὰρ περιβόλου καὶ πλήθεσιν οἰκητόρων, ἔτι
 δὲ δόξῃ καὶ πλούτῳ πολὺ τῶν ταύτῃ ὑπερέχειν ἐδόκει, 1109
 καὶ ἦν ὥσπερ ἠγεμὼν τοῦ ἔθνους. περιστρατοπεδεύ-
 25 σας δὲ αὐτήν, καὶ οὐθ' ἡμέρας οὔτε νυκτὸς ἀνακα-
 λῶν τὸν στρατὸν, ἵνα μηδένα χρόνον οἱ πολέμιοι δια-
 ναπαύσαιντο μήθ' ὕπνον αἰρούμενοι μήτε πολέμου
 παῦλαν δεχόμενοι, λιμῶ καὶ ἀμηχανίᾳ καὶ σπάνει
 συμμάχων παρατείνας εἶλεν αὐτοὺς ἐν οὐ πολλῷ
 30 χρόνῳ, καὶ τοὺς ἐν ἥβῃ πάντας κατέσφαξεν. ἐπιτρέ-
 ψας δὲ καὶ ὅσα ἦν ἐνταῦθα χρήματα τοῖς στρατιώταις
 φέρειν τε καὶ ἄγειν, ἐπὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἀπῆγε τὴν

δύναμιν οὐθενὸς οὐκέτι τῶν Οὐολούσκων ἀμύνειν τι δυναμένον.

XXX. Ὡς δὲ τοῖς Ῥωμαίοις τεταπεινωμένα ἦν τὰ τῶν Οὐολούσκων πράγματα, προαγαγὼν τοὺς ὁμήρους αὐτῶν εἰς τὴν ἀγορὰν ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων 5
 "Αππιος Κλαύδιος ἄνδρας τριακοσίους, ἵνα δι' εὐλαβείας ἔχοιεν οἱ προσθέμενοι σφίσι πίστεις ὁμηρειῶν μὴ παρασπονδεῖν, μάστιξι τε ἡκίστατο πάντων ὁρώντων καὶ τοὺς αὐχένας αὐτῶν ἐκέλευσεν ἀποκόψαι.
 1110 ἀφικομένου τε ἀπὸ τῆς στρατείας οὐ πολλαῖς ὕστερον 10
 ἡμέραις τοῦ συννυκίου καὶ τὸν εἰωθότα δίδοσθαι θρίαμβον ἀπὸ τῆς βουλῆς τοῖς ἀγῶνα λαμπρὸν ἀγωνισαμένοις στρατηγοῖς ἀξιοῦντος λαβεῖν, ἐμποδῶν ἐγένετο στασιαστὴν ἀποκαλῶν καὶ πολιτείας πονηρᾶς ἐραστὴν, μάλιστα δ' αὐτοῦ κατηγορῶν, ὅτι ἐκ τῶν 15
 τοῦ πολέμου λαφύρων οὐδεμίαν μοῖραν εἰς τὸ δημόσιον ἀνήγαγεν, ἀλλ' οἷς αὐτὸς ἐβούλετο κατεχαρίσατο· καὶ ἔπεισε τὴν βουλὴν μὴ δοῦναι τῷ ἀνδρὶ τὸν θρίαμβον. ὁ δὲ Σερουῖλιος ὑβρίσθαι δοκῶν ὑπὸ τοῦ συνεδρίου εἰς αὐθάδειαν οὐκ εἰωθυῖαν Ῥωμαίοις 20
 ἐτράπετο· καλέσας γάρ εἰς ἐκκλησίαν τὸν δῆμον ἐν τῷ πρὸ τῆς πόλεως πεδίῳ καὶ διεξελθὼν τὰ πράχθέντα κατὰ τὸν πόλεμον καὶ τοῦ συνάρχοντος τὸν φθύνον καὶ τῆς βουλῆς τὸν προπηλακισμὸν διηγησάμενος, ἔφη παρὰ τῶν ἑαυτοῦ πράξεων καὶ τοῦ συνα- 25
 γωνισαμένου στρατεύματος ἔχειν τὴν τοῦ πομπεύειν ἐπὶ καλοῖς τε καὶ εὐτυχέσιν ἔργοις ἐξουσίαν. ταῦτα
 1111 εἰπὼν στεφανῶσαι τὰς ῥάβδους ἐκέλευσε καὶ αὐτὸς στεφανωσάμενος ἔχων τὴν θριαμβικὴν ἐσθῆτα προ-
 ἦγεν εἰς τὴν πόλιν ὑπὸ τοῦ δήμου παντὸς προ- 30
 πεμπόμενος, ἕως εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀνέβη καὶ τὰς εὐχὰς ἀπέδωκε καὶ τὰ σκῦλα ἀνέθηκεν. ἐκ δὲ τού-

του φθόνον μὲν ἔτι μείζονα παρὰ τῶν πατρικίων ἐπεσπάσατο, οἰκεῖον δ' ἑαυτῷ παρεσκευάσατο τὸ δημοτικόν.

XXXI. Ἐν τοιαύταις δὲ ἀκαταστασίαις τῆς πό-
 5 λεως οὔσης ἐκεχειρία τις ἐν τῷ διὰ μέσου γενομένη
 θυσιῶν πατριῶν ἔνεκα καὶ πανηγύρεις ἐπιλαβοῦσαι
 λαμπραὶ ταῖς δαπάναις ἐπέσχον τὴν ἐν τῷ παρόντι
 τοῦ πλήθους διχοστασίαν. ἐορτάζουσι δ' αὐτοῖς
 ἐπιτίθενται πολλῇ δυνάμει Σαβῖνοι τοῦτον ἐκ πολ-
 10 λου φυλάξαντες τὸν χρόνον, ἀρχομένης ἔτι νυκτὸς
 ποιησάμενοι τὴν ἐπίθεσιν, ἵνα πρὶν ἢ προαισθῆσθαι
 τοὺς ἔνδον ἐπὶ τῇ πόλει γένωνται· καὶ ῥᾶστα ἂν ἐκρά- 1112
 τησαν αὐτῶν, εἰ μὴ τῶν ψιλῶν τινες ἀποσχισθέντες
 τῆς φάλαγγος, αὐλαῖς ἐπιβάλλοντες ἀρπαγῆς ἔνεκα
 15 θόρυβον εἰργάσαντο. βοή τε γὰρ εὐθύς ἐγένετο καὶ
 δρόμος τῶν γεωργῶν εἰς τὸ τεῖχος, πρὶν ἢ ταῖς πύ-
 λαις τοὺς πολεμίους προσελθεῖν. ὥς δ' ἔγνωσαν αὐ-
 τῶν τὴν ἔφοδον οἱ κατὰ τὴν πόλιν θεωροῦντες μεταξὺ
 καὶ τοὺς στεφάνους ἐπικείμενοι καταλιπόντες τοὺς
 20 ἀγῶνας ἐπὶ τὰ ὄπλα ὥρμησαν· καὶ φθάνει τῷ Σε-
 ρουίλῳ συναχθεῖσα δύναμις αὐτοκέλευστος ἱκανή,
 ἣν ἐκεῖνος ἔχων συντεταγμένην, προσπίπτει τοῖς πο-
 λεμίους ὑπὸ τε ἄγρουπνίας καὶ κόπου τεταλαιπωρηκόσι
 καὶ οὐ προσδεχομένοις τὴν τῶν Ῥωμαίων ἔφοδον.
 25 ὥς δὲ συνέμιξαν εἰς χεῖρας, ἐγένετο μάχη τὸ μὲν ἐν
 τάξει καὶ κόσμῳ διὰ τὴν σπουδὴν ἑκατέρων ἀφηρη- 1113
 μένη, οἱ δὲ ὥς ἀπὸ τύχης τινὸς ἢ φάλαγξ φάλαγγι
 ἢ λόχος λόχῳ ἢ ἀνὴρ ἀνδρὶ συνεπλέκοντο, ἵππεις τε
 καὶ πεζοὶ ἀναπεφυρμένοι ἐμάχοντο. ἀρωγοὶ δ' αὐ-
 30 τοῖς ἑκατέρωθεν ἐπήεσαν οὐ διὰ μακροῦ τῶν πόλεων
 οὐσῶν, οἱ τὸ κάμνον ἀναθαρρύνοντες ἐπὶ πολὺν χρό-
 νον ἀντέχειν ταῖς ταλαιπωρίαις ἐποιοῦν. ἔπειτα οἱ

Ῥωμαῖοι προσγενομένης σφίσι τῆς ἵππου πάλιν νικῶσι τοὺς Σαβίνους, καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντες ἀνέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν ἄγοντες αἰχμαλώτους πάννυχοι· τοὺς τε κατὰ τὴν πόλιν ὄντας Σαβίνων, οἳ κατὰ θέας πρόφασιν ἀφικνήμενοι προκαταλήψεσθαι 5 τοῖς ἐπιοῦσι τὰ ἐρύματα τῆς πόλεως ἐμελλον, ὥσπερ αὐτοῖς συνετέτακτο, ἀναζητοῦντες εἰς τὰ δεσμωτήρια κατετίθεντο. τὰς δὲ θυσίας, αἷς ὁ πόλεμος ἐμποδῶν ἐγένετο, διπλασίας τῶν προτέρων ψηφισάμενοι αὐθις ἐν εὐπαθείαις ἦσαν.

10

- 14 XXXII. Ἐτι δὲ πανηγυρίζουσιν αὐτοῖς πρεσβευταὶ παρῆσαν ἐξ ἔθνους Ἀρούγκων, οἳ τῆς Καμπανῶν χώρας τὰ κάλλιστα πεδία κατεῖχον. οὗτοι καταστάντες ἐπὶ τὴν βουλὴν ἡξίουσαν τὴν Οὐολούσκων τῶν καλουμένων Ἐχετρανῶν χώραν, ἣν ἀφελόμενοι τοὺς 15 Ἐχετρανοὺς Ῥωμαῖοι κληρούχοις εἰς φυλακὴν τοῦ ἔθνους ἐκπεμφθεῖσι διένειμαν, ἀποδιδόναι σφίσι καὶ τὴν φρουρὰν ἀπαγαγεῖν ἐξ αὐτῆς· ἐὰν δὲ μὴ ποιήσωσιν, Ἀρούγκους ἥξοντας ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων ὀλίγου χρόνου καὶ δίκας ληψομένους ὅσων διέθησαν τοὺς ὁμό- 20 ρους κακῶν ἐκδέχεσθαι. Ῥωμαῖοι δὲ αὐτοῖς τάδε ἀπεκρίναντο· Ἀπαγγέλλετε, ὦ πρέσβεις, Ἀρούγκοις, ὅτι ἡμεῖς οἱ Ῥωμαῖοι δικαιούμεν ὅσα κτᾶται τις ἀρετῇ πολέμους ἀφελόμενος, ταῦτα τοῖς ἐγγόνοις ὡς οἰκεῖα παραδιδόναι. πόλεμον δὲ οὐ δέδιμεν τὸν Ἀρούγκων, οὔτε 25 πρῶτον οὔτε δεινότατον ἐσόμενον· ἀλλ' ἐν ἔθει ἡμῖν ὑπάρχει πᾶσι μάχεσθαι περὶ τῆς ἡγεμονίας καὶ 15 ἀρετῆς † ἐν ἀγωνισμῷ τε ἐσόμενον ὀρῶντες αὐτὸν, ἀκαταπλήκτως δεξόμεθα. μετὰ ταῦτα Ἀρούγκοί τε πολλῇ στρατιᾷ ὀρμηθέντες ἐκ τῆς ἑαυτῶν, καὶ Ῥω- 30 μαῖοι τὰς οἰκείας δυνάμεις ἔχοντες ἡγουμένου Σερουιλίου, συντυγχάνουσιν ἀλλήλοις ἀγχοῦ πόλεως Ἀρι-

κείας, ἣ διέχει σταδίους ἑκατὸν εἴκοσι τῆς Ῥώμης·
καὶ στρατοπεδεύονται ἑκάτεροι ἐν ὄρεσιν ὀχυροῖς
ὀλίγον ἀλλήλων διεστῶτες. ἐπεὶ δὲ τοὺς χάρακας
ἐκρατύναντο, προῆλθον εἰς τὸ πεδίον ἀγωνιούμενοι,
5 καὶ συμπεσόντες ἐξ ἐωθινοῦ μέχρις ἡμέρας μεσούσης
ἀντεῖχον, ὥστε πολὺν ἐξ ἀμφοτέρων γενέσθαι φόνον.
φιλοπόλεμον γὰρ δὴ τὸ τῶν Ἀρούγκων ἔθνος ἦν, καὶ
τῷ μεγέθει τε καὶ ῥώμῃ καὶ ὕψεως δεινότητι πολὺ
τὸ θηριῶδες ἐχούσῃ φοβερῶτατον.

- 10 XXXIII. Ἐν τούτῳ λέγεται τῷ πολέμῳ τοὺς
ἱππεῖς τῶν Ῥωμαίων κρατίστους γενέσθαι, καὶ τὸν
ἡγεμόνα αὐτῶν Αὐλὸν Ποστόμιον Ἀλβον, ὃς ἔσχε
τὴν δικτάτορος ἀρχὴν ἐν τῷ πρόσθεν ἐνιαυτῷ. τὸ 111
μὲν γὰρ χωρίον, ἐν ᾧ ἡ μάχη ἐγένετο, ἦκισθ' ἱππά-
15 σιμον ἦν κολωνούς τε πετρῶδεις καὶ φάραγγας βα-
θείας ἔχον, ὥστε μηδὲν ἑκατέροις τὴν ἵππον οἶάν τ'
εἶναι προσωφελεῖν. ὁ δὲ Ποστόμιος παρακελευσά-
μενος τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἵππων καταβῆναι,
καὶ ποιήσας στῆφος ἀνδρῶν ἑξακοσίων, ἐν οἷς μά-
20 λιστα ἔκαμνε τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ πρानοῦς ὠθουμένοις
χωρίου ἢ φάλαγξ, ἐν τούτοις συνάπτει τοῖς πολεμίοις,
καὶ ἀντίκα συνίστησιν αὐτῶν τὰς τάξεις. ὥς δ'
ἅπαξ ἀνεκόπησαν οἱ βάρβαροι, θάρσος ἐνέπεσε τοῖς
Ῥωμαίοις, καὶ φιλονεικία τοῖς πεζοῖς πρὸς τοὺς ἱπ-
25 πεῖς· καὶ καθ' ἐν ἀμφοτέροι πυργηδὸν ἐξωθοῦσι τὸ
δεξιὸν κέρας τῶν πολεμίων ἕως τοῦ λόφου· καὶ οἱ
μὲν τοῖς πρὸς τὸν χάρακα φεύγουσιν ἐπόμενοι πολ-
λοὺς ἀπέκτειναν, οἱ δὲ τοῖς ἔτι μαχομένοις κατὰ
νώτου ἐπῆγον. τρεψάμενοι δὲ κἀκείνους εἰς φυγὴν,
30 ἐπίπονόν τε καὶ βραδεῖαν τὴν ἀποχώρησιν ποιου- 111
μένους, πρὸς ὀχθώδῃ χωρίᾳ ἐδίωκον, τένοντάς τε
ὑποκόπτοντες ποδῶν καὶ τὰς ἰγνῦς πλαγίοις τοῖς

ξίφεσι διαιροῦντες, ἕως ἐπὶ τὸν χάρακα αὐτῶν ἀφί-
κοντο. βιασάμενοι δὲ καὶ τούτου τοὺς φύλακας οὐ
πολλοὺς ὄντας, ἐκράτησαν τοῦ στρατοπέδου καὶ
διήρπασαν· ὠφελείας μέντοι οὐ πολλὰς εὗρον, ὅτι
μὴ ὄπλα καὶ ἵππους, καὶ εἴ τι ἄλλο πολεμιστήριον 5
χρῆμα ἦν. ταῦτα οἱ περὶ Σερουίλιον καὶ Ἀππιον
ὑπατοὶ ἐπραξάν.

XXXIII. Μετὰ ταῦτα παραλαμβάνουσι τὴν
ὑπατικὴν ἀρχὴν Αὐλὸς Οὐεργίνιος Καίλιμοντανὸς
καὶ Τίτος Οὐετούριος Γέμινος, ἄρχοντας Ἀθήνησι 10
Θεμιστοκλέους, ἐξηκοστῷ καὶ διακοσιοστῷ μετὰ τὴν
κτίσιν ἔτει, μελλούσης εἰς τοῦπιόν τῆς ἑβδομηκοστῆς
καὶ δευτέρας Ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκα δεύτερον Τισι-
κράτης Κροτωνιάτης. ἐπὶ τούτων Σαβῖνοι πάλιν ἐπὶ
Ῥωμαίους στρατιὰν ἐξάγειν μέλζονα παρεσκευάζοντο, 15
1118 καὶ Μεδυλλῖνοι Ῥωμαίων ἀποστάντες πρὸς τὸ Σαβί-
νων ἔθνος ὄρκους ἐποιήσαντο περὶ συμμαχίας. πυν-
θανόμενοι δὲ τὴν διάνοιαν αὐτῶν οἱ πατριῖκοι παρ-
εσκευάζοντο διαταχέων ἐξιέναι πανστρατιᾷ· τὸ δὲ
δημοτικὸν οὐχ ὑπήκουεν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμνησικάκουν 20
τῆς ψευσθείσης αὐτοῖς πολλάκις ὑποσχέσεως περὶ
τῶν ἐπικουρίας δεομένων ἀπόρων, † ἀντιδιεπαγόντων
τῶν ὑπ' ἐκείνοις ψηφιζομένων. κατ' ὀλίγους δὲ συλ-
λεγόμενοι ὄρκοις ἀλλήλους κατελάμβανον ὑπὲρ τοῦ
μηκέτι συνάρασθαι τοῖς πατρικίοις πολέμου μηδενός, 25
1119 καὶ ἐκάστῳ τῶν ἀπόρων κατισχυομένῳ κοινῇ καὶ
πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας βοηθῆσαι. καὶ ἐγένετο πολ-
λαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ τὸ συνώμοτον ἐν ἀψιμαχίαις λό-
γων τε καὶ ἔργων ἐμφανές, μάλιστα δ' ἐδήλωσε τοῖς
ὑπάτοις, ἐπειδὴ οὐ προσήεσαν οἱ καλούμενοι πρὸς 30
τὴν στρατολογίαν. συναρπάσαι γὰρ τινὰ τῶν ἐκ τοῦ
δήμου κελευσάντων, οἱ πένητες ἀθροοὶ συστραφέντες

τόν τε φερόμενον ἀφηροῦντο καὶ τοὺς ὑπηρέτας τῶν
 ὑπάτων οὐ μεθιεμένους αὐτοὶ παίοντες ἀπήλαννον,
 καὶ οὔτε ἱππέων οὔτε πατρικίων, ὅσοι παρόντες τὰ
 γινόμενα κωλύειν ἤξιουν, ἀπείχοντο μὴ οὐ παίειν·
 5 καὶ δι' ὀλίγον πᾶσα ἡ πόλις ἦν ἀκοσμίας πλήρης καὶ
 θορύβου. ἅμα δὲ τῇ στάσει τῇ κατὰ τὴν πόλιν αὐξο- 11:
 μένη, καὶ τὰ τῶν πολεμίων πρὸς κατασκευὴν παρα-
 σκευαζόμενα μείζω τὴν ἐπίδοσιν ἐλάμβανεν, Οὐολού-
 σκων τε πάλιν ἀπόστασιν βουλευσαμένων καὶ τῶν
 10 καλουμένων Αἰκανῶν πρεσβεία τε ἀπὸ πάντων
 τῶν Ῥωμαίοις ὑπηκόων παρῇν, ἀξιούντων σφίσι συμ-
 μαχεῖν ἐν τρίβῳ τοῦ πολέμου κειμένοις. Λατῖνοι μὲν
 γὰρ ἔφασκον Αἰκανοὺς ἐμβαλόντας εἰς τὴν χώραν
 αὐτῶν λεηλατεῖν τοὺς ἄγρους [αὐτῶν,] καὶ πόλεις
 15 τινὰς ἤδη διηρπακέναι· οἱ δ' ἐν Κρουστομερείᾳ φρου-
 ροὶ πλησίον εἶναι Σαβίνους ἀποφαίνοντες καὶ πολλῇ
 χρωμένους προθυμίᾳ τὸ φρούριον πολεμεῖν· ἄλλοι
 δέ τι ἄλλο κακὸν ἀπαγγέλλοντες γεγονὸς, ἢ γενησό-
 μενον, καὶ βοήθειαν διαταχέων αἰτησόμενοι. παρε-
 20 γένοντο δ' ἐπὶ τὸ συνέδριον καὶ παρὰ Οὐολούσκων 112
 πρέσβεις, ἀξιούντες ἀπολαβεῖν ἢν ἀφηρέθησαν ὑπ'
 αὐτῶν χώραν, πρὶν ἄρξασθαι πολέμου.

XXXV. Συναγχείσεως δὲ περὶ τούτου βουλῆς,
 κληθεὶς πρῶτος ὑπὸ τῶν ὑπάτων Τίτος Λάρκιος,
 25 ἀξιώσει τε προὔχειν δοκῶν καὶ φρονῆσαι τὰ δέοντα
 ἱκανώτατος, προελθὼν ἔλεξεν· Ἐμοί, ὦ βουλῇ, ἃ
 μὲν οἱ ἄλλοι δοκοῦσιν εἶναι φοβερά καὶ ταχείας δεό-
 μενα βοηθείας, οὔτε φοβερά εἶναι δοκεῖ οὔτε πάννυ
 κατεπείγοντα, πῶς χρὴ τοῖς συμμαχοῖς ἐπικουρῆσαι
 30 ἢ καθ' ὅν τινα τρόπον τοὺς πολεμίους ἀμύνασθαι·
 ἃ δὲ οὔτε μέγιστα τῶν κακῶν νομίζουσιν οὔτε ἀναγ-
 καῖα ἐπὶ τῷ παρόντι, ἀμελείᾳ τε αὐτὰ ὥς οὐδὲν ἡμᾶς

βλάψοντα παραδόντες ἔχουσι, ταῦτα φοβερώτατά μοι φαίνεται, καὶ εἰ μὴ ταχέως αὐτὰ ἐπιστήσομεν, ἐσχάτης ἀνατροπῆς καὶ συγχύσεως τῶν κοινῶν αἷτια, ἣ τε τῶν δημοτῶν ἀπειθεία τῶν οὐκ ἀξιούντων τὰ ἐπιταττόμενα ὑπὸ τῶν ὑπάρχοντων πράττειν, καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἢ πρὸς τὸ ἀνῆκοον αὐτῶν καὶ τὸ ἐλευθεριάζον
 122 χαλεπότης. οἶμαι δὲ μηδὲν ἡμᾶς δεῖν ἐν τῷ παρόντι σκοπεῖν, εἰ μὴ ὅπως ἐξαιρεθήσεται ταῦτα ἐκ τῆς πόλεως, καὶ μιᾷ πάντες γνώμῃ τὰ κοινὰ πρὸ τῶν ιδίων αἰρούμενοι πολιτευσόμεθα. ὁμονοοῦσα μὲν γὰρ ἢ 10 τῆς πόλεως δύνამις ἱκανὴ ἔσται καὶ φίλοις ἀσφάλειαν παρασχεῖν καὶ ἐχθροῖς δέος, στασιάζουσα δὲ ὥσπερ νῦν τούτων οὐδέτερον ἂν δύναιτο διαπράξασθαι. θαυμάσαιμι δ' ἂν εἰ μὴ καὶ ἑαυτὴν διεργάσαιτο καὶ παράσχοι τοῖς ἐχθροῖς δίχα πόνου τὸ κράτος· ὃ, 15 μὰ τὸν Δία καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, οὐκ εἰς μακρὰν οἶομαι τοιαῦτα πολιτευομένων ὑμῶν γενήσεσθαι.

XXXVI. Διωκίσμεθα γὰρ ὥς ὁρᾶτε καὶ δύο πόλεις ἔχομεν, τὴν μὲν μίαν ὑπὸ πενίας τε καὶ ἀνάγκης ἀρχομένην, τὴν δ' ὑπὸ κόρου καὶ ὕβρεως· αἰδῶς 20 δὲ καὶ κόσμος καὶ δίκη, ὑφ' ὧν ἅπασα πολιτικὴ κοινωνία σώζεται, παρ' οὐδετέρᾳ μένει τῶν πόλεων.
 123 τοιγάρτοι χειρὶ τὸ δίκαιον ἤδη παρ' ἀλλήλων λαμβανόμεν κἄν τῷ βιαιοτέρῳ τίθμεν τὸ δικαιότατον, ὥσπερ τὰ θηρία, τὸ ἀντίπαλον ἐξολέσαι μετὰ τοῦ 25 σφετέρου κακοῦ βουληθέντες, ἢ τὸ ἑαυτοῖς ἀσφαλὲς φυλάττοντες μετὰ τοῦ διαφόρου κοινῇ σεσῶσθαι. ὧν ἐγὼ ὑμᾶς ἀξιῶ πολλὴν πρόνοιαν ποιήσασθαι βουλὴν ὑπὲρ αὐτῶν τούτων καθίσαντας, ἐπειδὴ ἀπολύσητε τὰς πρεσβείας. ἃ δὲ ταῖς πρεσβείαις ἀποκρίνασθαι 30 ἐν τῷ παρόντι παραινεῖν ἔχω, ταῦτ' ἔστιν· ἐπειδὴ Οὐολοῦσκοι μὲν ἀπαιτοῦσιν ἡμᾶς ἃ ὅπλοις κρατήσαν-

τες ἔχομεν καὶ πόλεμον ἀπειλοῦσι μὴ πειθομένοις, τὰδε λέγωμεν, ὅτι Ῥωμαῖοι καλλίστας ὑπολαμβάνομεν κτήσεις εἶναι καὶ δικαιοτάτας ἃ ἂν κατασχῶμεν πολέμῳ λαβόντες καὶ νόμῳ, καὶ οὐκ ἂν ὑπομεναιμεν
 5 μωρία τὴν ἀρετὴν ἀφανίσαι, παραδόντες αὐτὰ τοῖς ἀπολωλεκόσι † κοινωνητέον τε πᾶσι καὶ τοῖς ἐκ τούτων 11: γενομένοις καταλιπεῖν ἀγωνιούμεθα τε νῦν δὲ ὑπαρχόντων ἤδη στερησόμεθα, καὶ ἑαυτοὺς ὅσα πολεμίους βλάψομεν. Λατίνων δὲ τὸ εὖνον ἐπαινέσαντες ἀνα-
 10 θαρσύνωμεν τὸ δεδιὸς, ὥς οὐκ ἐγκαταλείψοντες αὐτοὺς, ἕως ἂν τὸ πιστὸν φυλάσσωσιν ἐν οὐδενὶ δεινῷ γενομένους δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ δύναμιν ἱκανὴν ἀμύνειν αὐτοῖς πέμψοντες οὐ διὰ μακροῦ. ταύτας ἡγοῦμαι κρατίστας τε καὶ δικαιοτάτας ἔσεσθαι τὰς ἀποκρίσεις.
 15 ἀπαλλαγισῶν δὲ τῶν πρεσβειῶν πρώτην φημι χρῆναι βουλὴν τοῖς κατὰ τὴν πόλιν θορύβοις ἡμᾶς ἀποδοῦναι, καὶ ταύτην οὐκ εἰς μακρὰν, ἀλλὰ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ.

XXXVII. Ταύτην ἀποφνηαμένου τὴν γνώμην 11: 20 Λαρκίου καὶ πάντων ἐπαινέσάντων, τότε μὲν αἱ πρεσβεῖαι λαβοῦσαι τὰς εἰρημένας ἀποκρίσεις, ἀπῆλλάγησαν· τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ συναγαγόντες τὴν βουλὴν οἱ ὕπατοι περὶ τῆς ἐπανορθώσεως τῶν πολιτικῶν θορύβων προῦθεσαν σκοπεῖν. πρῶτος οὖν ἐρωτη-
 25 θεὶς γνώμην Πόπλιος Οὐεργίνιος, ἀνὴρ δημοτικός, τὴν διὰ μέσου πορευόμενος ὁδὸν, ἔλεξεν· Ἐπειδὴ τὸ δημοτικὸν πλῆθος ἐν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ προθυμίαν πλείστην εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀγῶνας ἐπεδείξατο, Οὐολούσκοις καὶ Ἀρούγκοις πολλῇ στρα-
 30 τιᾷ ἐπιούσιν ἀντιταξάμενον μεθ' ἡμῶν, οἶομαι δεῖν τοὺς συναραμένους ἡμῖν τότε καὶ τῶνδε τῶν πολέμων μετασχόντας ἀφείσθαι, καὶ μηδενὸς αὐτῶν μήτε

τὸ σῶμα μήτε τὴν οὐσίαν ὑπὸ τῶν δανειστῶν κρα-
 τεῖσθαι· τὸ δ' αὐτὸ δίκαιον εἶναι καὶ γονεῦσι τοῖς
 τούτων ἄχρι καὶ πάππων, καὶ παισιν ἕως ἐγγόνων·
 τοὺς δὲ ἄλλους ἀγωγίμους εἶναι τοῖς δεδανεικόσιν,
 1126 ὥς ἐκάστοις συνέβαλον. Μετὰ δὲ ταῦτα Τίτος Λάρ- 5
 κιος εἶπεν· Ἐμοὶ δ', ὦ βουλὴ, δοκεῖ κράτιστον μὴ
 μόνον τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀγαθοὺς γενομένους,
 ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον ἅπαντα δῆμον ἐλεύθερον τῶν
 συμβολαίων ἀφεῖσθαι. μόνως γὰρ ἂν οὕτως ὅλην
 τὴν πόλιν ὁμοιοοῦσαν ἀπεργασαίμεθα. Τρίτος δὲ 10
 παρελθὼν Ἀππίος Κλαύδιος ὁ τὴν ὑπατον ἀρχὴν
 τῷ παρελθόντι ἔτει σχῶν ἔλεξεν·

XXXVIII. Ἀεὶ μὲν, ὦ βουλὴ, ὅσάκις ὑπὲρ τού-

των προυτέθη λόγος, ἐπὶ τῆς αὐτῆς εἰμὶ γνώμης, μὴ
 ἐπιτρέπειν τῷ δήμῳ μηδὲν τῶν ἀξιουμένων ὅ τι μὴ 15
 νόμιμον μηδὲ καλὸν, μήτε τὸ φρόνημα τῆς πόλεως
 ἐλαττοῦν, καὶ οὐδὲ νῦν μεταγινώσκω τῶν ἐξ ἀρχῆς
 μοι φανέντων οὐδέν· ἢ πάντων ἂν εἴην ἀνθρώπων
 ἀφρονέστατος, εἰ πέρυσσι μὲν ὑπατος ὢν ἀντιπράτ-
 τουτός μοι τοῦ συνυπάτου καὶ τὸν δῆμον ἐπισείοντος 20
 ἀντέσχον καὶ διέμεινα ἐπὶ τῶν ἐγνωσμένων, οὔτε
 φόβῳ ἀποτραπείς οὔτε δεήσει οὔτε χάρισιν εἷξας,
 νῦν δ' ἰδιώτης ὢν ῥίψαιμι ἑμαυτὸν καὶ τὴν παρρη-
 σίαν καταπροδοίην· εἴτε μου τὸ ἐλεύθερον τῆς ψυ-
 χῆς ὑμῶν ἕκαστος βούλεται ἀποκαλεῖν εὐγενὲς, εἴτε 25
 1127 αὐθαδὲς, ὅσον ἂν ζῶ χρόνον [οὐκ ἀποστήσομαι τοῦ
 ἤδη καλῶς δεδογμένου, καὶ] οὐδέποτε εἰσάξω χαρι-
 ζόμενος τοῖς κακοῖς χρεῶν ἀποκοπὰς, ἀλλὰ καὶ πρὸς
 τοὺς εἰσάγοντας αὐτὰς ἀπάσῃ προθυμίᾳ χρώμενος
 ὁμόσε χωρήσω· λογιζόμενος ὅτι πᾶσα κακία καὶ 30
 διαφθορὰ καὶ συλλήβδην ἀνατροπὴ πόλεως ἀπὸ χρεο-
 κοπίας ἄρχεται. καὶ εἴτε τις ἀπὸ τοῦ φρονίμου εἴτε

διὰ μανίας τινός, ἐπειδὴ οὐ τὸ ἴδιον ἀσφαλές
 ἀλλὰ τὸ τῆς πόλεως ἀξιῶ σκοπεῖν, εἴτε ὅπωςδῆποτε
 οἰήσεται τάδε λέγεσθαι, συγχωρῶ αὐτῷ νομίζειν ὅπως
 βούλεται, μέχρι δὲ παντὸς ἐναντιώσομαι τοῖς μὴ τὰ
 5 πάτρια πολιτεύματα εἰσηγησαμένοις. ἐπειδὴ δ' οὐ
 τὰ χρέα ἀπαιτοῦσιν οἱ καιροί, μεγάλην δὲ βοήθειαν,
 ὃ μόνον ἔσται τῆς διχοστασίας φάρμακον ἐν τῷ παρ-
 ὄντι φράσω· δικτάτορα ἔλεσθε κατὰ τάχος, ὅς ἀν-
 ευθύνῳ χρώμενος ἐξουσία καὶ βουλὴν καὶ δῆμον 1128
 10 ἀναγκάσει τὰ κράτιστα τῷ κοινῷ φρονεῖν· ἄλλη γὰρ
 οὐκ ἔσται τηλικούτου κακοῦ λύσις.

XXXVIII. Ταῦτ' εἰπόντος Ἀππίου καὶ τῶν
 νέων ἐπιθορυβησάντων ὥς τὰ δέοντα εἰσηγουμένου,
 Σερουίλιός τε ἀντιλέξων ἀνέστη καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν
 15 πρεσβυτέρων· ἡττῶντο δὲ ὑπὸ τῶν νεωτέρων, ἐκ
 παρασκευῆς τε ἀφικνουμένων καὶ βία πολλῇ χρωμέ-
 νων, καὶ πέρας ἐνίκησεν ἡ Ἀππίου γνῶμη. καὶ
 μετὰ ταῦτα οἱ ὕπατοι κοινῇ γνῶμῃ χρησάμενοι, τῶν
 πλείστων οἰομένων τὸν Ἀππίον ἀποδειχθήσεσθαι
 20 δικτάτορα, ὥς μόνον ἐπικρατῆσαι τῆς διχοστασίας
 δυνησόμενον, ἐκείνον μὲν ἀπήλασαν, Μάνιον δὲ
 Οὐαλέριον ἀδελφὸν Ποπλίου Ουαλερίου τοῦ πρώτου
 ὑπατεύσαντος καὶ δημοτικώτατον δοκοῦντα ἔσεσθαι
 καὶ ἄνδρα γηραιὸν ἀπέδειξαν, αὐτὸ τὸ φοβερόν 1129
 25 οἰόμενοι τῆς ἐξουσίας ἀποχρῆναι, ἀνδρὸς δὲ τὰ
 πάντα ἐπικικοῦς τοῖς πράγμασι δεῖν, ἵνα μηδὲν ἐξερ-
 γάσῃται νεώτερον.

XXXX. Παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν Οὐαλέριος,
 καὶ προσελόμενος ἱππάρχην Κόιντον Σερουίλιον,
 30 ἀδελφὸν τοῦ συνυπατεύσαντος Ἀππίου Σερουιλίου,
 παρήγγειλε τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν παρεῖναι. συν-
 ελθόντος δὲ ὄχλου συχνοῦ τότε πρῶτον ἐξ οὗ τὴν

ἀρχὴν ὁ Σερουίλιος ἀπέθετο καὶ ὁ δῆμος ἀγόμενος
 ἐπὶ τὰς στρατείας εἰς φανεράν ἀπόνοιαν ἐτράπετο,
 προελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα ἔλεξεν· Ὡ πολῖται, εὖ ἴσμεν
 ὅτι βουλομένοις ὑμῖν ἐστὶν αἰεὶ τινὰς ἐκ τοῦ Οὐαλε- 5
 ρίων γένους ἄρχειν ὑμῶν, ὅφ' ὧν ἐλεύθεροι τυραν-
 νίδος χαλεπῆς γέγονατε καὶ οὐδεὶς τῶν μετρίων
 1130 ἀτυχήσειν, † ἢ τάχα μίαν ἄτε, ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπιτρέψαν-
 τες τοῖς ἀπάντων δημοτικωτάτοις δοκοῦσι καὶ οὗσιν.
 ὥστ' οὐ διδαχῆς ἡμῖν δεόμενοι ὅτι βεβαιώσομεν τῷ
 δῆμῳ τὸ ἐλεύθερον, οἷπερ καὶ ἐξ ἀρχῆς αὐτὸ ἐδώκα- 10
 μεν, οἱ λόγοι ἔσονται, ἀλλὰ παρακλήσεως μετρίας,
 ἵνα πιστεύητε ἡμῖν ὃ τι ἂν ὑποσχώμεθα ἐμπεδώσειν.
 ἡλικίας γὰρ, ἢ τὸ φενακίζειν ἥκιστα ἐπιδέχεται, ἐπὶ
 τὸ τέλειον ἦκομεν, καὶ ἀξιώσεως, ἢ τοῦ ῥαδιοιουργεῖν
 ἐλάχιστον φέρεται μέρος, ἀρκοῦντως ἔχομεν, χρόνον 15
 τε οὐχ ἐτέρωθί που τὸν λειπόμενον βιοτεύειν μέλ-
 λομεν, ἀλλ' ἐν ὑμῖν δίκας ὧν ἂν ἐξαπατῆσαι δοκῶ-
 μεν ὑφ' ἑξόντες. ταῦτα μὲν οὖν, ὥσπερ ἔφην, ὥς οὐ
 μακρῶν δεόμενος λόγων πρὸς εἰδότας, ἔασω. ὃ δέ
 μοι δοκεῖτε παθόντες ὅφ' ἐτέρων εἰκότως ἐπὶ πάν- 20
 των ὑποπτεύειν, ὀρῶντες αἰεὶ τινὰ τῶν παρακαλούν-
 των ὑμᾶς ἐπὶ τοὺς πολέμους ὑπάτων ὑπισχνούμενον
 1131 ὧν ἂν δέησθε παρὰ τῆς βουλῆς διαπράξεσθαι, μηδὲν
 δ' ἐπὶ τέλος ἄγοντα τῶν ὁμολογηθέντων· τοῦτο ὥς
 οὐ δικαίως ἂν ὑποπτεύοιτε καὶ περὶ ἐμοῦ, δυσὶν ἂν 25
 τοῖσδε μάλιστα πιστωσαίμην, τῷ τε μὴ ἂν ἐμοὶ τὴν
 βουλὴν εἰς τοῦτο τὸ λειτούργημα, ἐτέρων ὄντων τῶν
 ἐπιτηδειοτέρων, τῷ φιλοδημοτάτῳ δοκοῦντι εἶναι
 καταχρήσασθαι· καὶ τῷ μὴ ἂν αὐτοκράτορι κοσμή-
 σαι ἀρχῇ, δι' ἣν τὰ δόξαντά μοι κράτιστα εἶναι καὶ 30
 δίχα ἐκείνης ἐπικυροῦν δυνήσομαι.

XXXXI. Οὐ γὰρ δήπου συνεξαπατᾶν ὑμᾶς ἐπι-

στάμενον τὴν ἀπάτην, καὶ βουλευσάμενον μετὰ ταύ-
 της συγκακουργεῖν ὑπολαμβάνετε. εἰ γὰρ ταῦτα
 ὑμῖν εἰσέρχεται περὶ ἐμοῦ, ὥς ἀπάντων ἀνθρώπων
 κακουργοτάτῳ, ὃ τι βούλεσθε χρώμενοι μοι . . . ταύ-
 5 της μὲν τῆς ὑποψίας ἐμοὶ πειθόμενοι τὰς ψυχὰς ἐλευ-
 θερώσατε, ἐπὶ δὲ τοὺς πολεμίους τὴν ὀργὴν μετὰθετε
 ἀπὸ τῶν φίλων, οἳ πόλιν τε ὑμᾶς ἀφελούμενοι ἤκουσι 1132
 καὶ αὐτ' ἐλευθέρων δούλους ποιήσοντες, καὶ τὰλλα
 ὅσα δεινὰ ἐν ἀνθρώποις νενόμισται διαθεῖναι σπεύ-
 10 δοντες οὐ πόρρω τῆς χώρας εἶναι ἀγγέλλονται. προ-
 θύμως οὖν ἀποδύσασθε, καὶ δείξατε αὐτοῖς ὅτι καὶ
 στασιάζουσα ἡ Ῥωμαίων δύναμις κρείττων ἐτέρας
 ἐστὶν ὁμοιοσύνης· ἡ γὰρ οὐχ ὑπομενοῦσιν ὑμᾶς ἐπι-
 όντας ὁμοθυμαδόν, ἡ δίκας ὑφέξουσιν τῆς τόλμης
 15 ἀξίας· ἐνθυμήθητε γὰρ, ὅτι Οὐολοῦσκοι καὶ Σαβί-
 νοῦβείσιν, ὧν πολλάκις ἐκρατήσατε μαχομένων, οἳ τὸν
 πόλεμον ἐπάγοντες ὑμῖν, οὔτε σώματα νῦν μελίζονα
 λαβόντες οὔτε ψυχὰς τῶν προτέρων ἀλκιμωτέρας
 καὶ ἡσυχώμενοι, ἀλλ' ὥς ἀλλοτριῶς πρὸς ἀλλήλους ἐχόν-
 20 ταν καταφρονήσαντες ὑμῶν. ὅταν δὲ τοὺς πολεμίους
 τιμωρήσῃτε, ἐγγυῶμαι ὑμῖν τὴν βουλὴν ἐγὼ τὰς τε
 ὑπερῶν χρεῶν φιλονεικίας καὶ ὃ τι ἂν ἄλλο παρ'
 αὐτῶν αἰσθῆτε μέτριον, ἀξίως τῆς ἀρετῆς, ἣν ἂν πα-
 ράσχῃτε ἐν τῷ πολέμῳ, βραβεύσειν. τέως δ' ἀφείσθω
 25 πᾶσα μὲν οὐσία, πᾶν δὲ σῶμα, πᾶσα δ' ἐπιτιμία πο- 1133
 λέου· Ῥωμαίου ἀρρουσίαστος ἀπὸ τε δανείου καὶ ἄλλου
 πάντως ἀνάβολαιον. τοῖς δὲ προθύμως ἀγωνισαμέ-
 νῳ καὶ κλισίῳ στέφανος πόλις ἦδε ἡ γειναμένη
 καὶ ὁρῶν, καλὸς δὲ καὶ ὁ παρὰ τῶν συνόντων
 300 ἀδελφὸς ὑπάρξεν· καὶ ὁ παρ' ἡμῶν κόσμος ἱκανὸς
 παρηγγέπανορθῶσαι χρήμασι, καὶ γένος ἐπιλαμπρῶ-
 ελθόντος ὑπαράδειγμά τε ὑμῖν ἀξιῶ γενέσθαι τὸ

ἐμὸν εἰς τοὺς κινδύνους πρόθυμον· ὑπεραγωνιοῦμαι γὰρ ὥς ὁ κράτιστα ἐρωμένος ὑμῶν.

XXXXII. Ταῦτ' εἰπόντος αὐτοῦ πᾶς ὁ δῆμος ἄσμενος ἀκούσας, ὥς οὐδὲν ἔτι φενακισθῆσόμενος, ὑπέσχετο συνάρασθαι τοῦ πολέμου, καὶ γίνεται δέκα 5 στρατιωτικὰ τάγματα, ἐξ ἀνδρῶν τετρακισχιλίων ἕκαστον. τούτων τρία μὲν ἕκαστος τῶν ὑπάτων ἔλαβε καὶ τῶν ἱππέων ὅσον ἑκάστῳ προσεμερίσθη· τὰ δὲ 1134 τέτταρα καὶ τοὺς λοιποὺς ἱππεῖς ὁ δικτάτωρ. καὶ αὐτίκα παρασκευασάμενοι ὄχοντο διὰ τάχους ἐπὶ 10 μὲν Αἰκανοὺς Τίτος Οὐετούριος, ἐπὶ δὲ Οὐολούσκους Αὐλος Οὐεργίνιος, αὐτὸς δὲ ὁ δικτάτωρ [Οὐαλέριος] ἐπὶ Σαβίνους, τὴν δὲ πόλιν ἅμα τοῖς γεραιτέροις καὶ ὀλίγῳ τινὶ στρατεύματι ἀκμαίῳ Τίτος Λάρκιος ἐφύλαττεν. ὁ μὲν οὖν Οὐολούσκων πόλεμος 15 ταχεῖαν τὴν κρίσιν ἔλαβε· πλήθει γὰρ ὑπεραίρειν πολὺ νομίσαντες καὶ τῶν προτέρων κακῶν ἀναμνησθέντες, ἀγωνισταὶ ταχίους ἢ φρονιμώτεροι [ἀναγκασθέντες] γενόμενοι θᾶπτον πρῶτοι ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους, ἥνίκα ὥφθησαν ἐν συνόψει στρατοπεδεύσαν- 20 τες. γενομένης δὲ μάχης καρτερᾶς πολλὰ μὲν δράσαντες γενναῖα, πλείω δὲ τὰ δεινὰ ὑπομείναντες, εἰς φυγὴν τρέπονται, καὶ ὃ τε χάραξ αὐτῶν ἐάλω καὶ πόλις ἐπιφανῆς ἐκ πολιορκίας παρέστη· Οὐέλι- 25 τραι δὲ ὄνομα αὐτῇ. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ Σαβίνων φρόνημα ἐν ὀλίγῳ πάνυ ἐταπεινώθη χρόνῳ, μιᾷ πα- 1135 ρατάξει ἀμφοτέρων νουθηθέντων. ἔπειτα ἡ τε χώρα προενομεύθη, καὶ πολίχναι τινὲς ἐάλωσαν, ἐξ ὧν πολλὰ καὶ σώματα καὶ χρήματα οἱ στρατιῶται ἔλαβον. Αἰκανοὶ δὲ τὰ τῆς ἀσθενείας ἐαυτῶν ὑφορῶν- 30 τες, ἐπεὶ τὰ τῶν συμμάχων τέλος ἔχοντα ἐπύθοντο, χωροῖς τε ἐχυροῖς ἐπεκάθηντο καὶ εἰς μάχας οὐ προ-

ἦεσαν, τὰς τε ἀποχωρήσεις ὅπῃ ἐδύναντο δι' ὁρῶν
 ἢ δρυμῶν κρυφαίας ἐποιοῦντο, καὶ διέτριψαν μὲν
 ἄχρι τινὸς διαφέροντες τὸν πόλεμον· οὐ μέντοι γε
 διασώσασθαι ἀθῶον τὴν στρατιὰν ἐδυνήθησαν ἐπι-
 5 θεμένων αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων ἐν χωρίοις κρημνώδεσι
 τολμηρῶς καὶ λαβόντων τὸ στρατόπεδον κατὰ κράτος.
 ἔπειτα φυγὴ τε αὐτῶν ἐκ τῆς Λατίνων γῆς ἐγένετο
 καὶ παραδόσεις τῶν πόλεων, ἃς ἔτυχον αὐτῶν τῇ
 πρώτῃ ἐφόδῳ καταλαβόμενοι, εἰς δὲ ὧν καὶ ἐκ φρι-
 10 λουεικίας οὐκ ἐκλιπόντων τὰς ἄκρας ἀλώσεις.

XXXXIII. Οὐαλέριος δὲ κατὰ νοῦν χωρήσαντος 1136
 αὐτῷ τοῦ πολέμου, τὸν εἰωθότα θρίαμβον ἀπὸ τῆς
 νίκης καταγαγὼν ἀπέλυσε τὸν δῆμον ἀπὸ τῆς στρα-
 τείας, οὐπὼ τῆς βουλῆς καιρὸν εἶναι νομιζούσης, ἵνα
 15 μὴ τὰς ὑποσχέσεις ἀπαιτοῖεν οἱ ἄποροι· εἰς δὲ τὴν
 δορίκτητον, ἣν Οὐολούσκους ἀφείλοντο, κληρούχους
 ἀπέστειλεν ἐπιλέξας ἄνδρας ἐκ τῶν ἀπόρων, οἳ τὴν
 τε πολεμίαν φρουρήσειν ἐμελλον καὶ τὸ ἐν τῇ πόλει
 στασιάζον ἔλαττον ἀποδείξειν. ταῦτα διοικησάμενος
 20 ἡξίου τὴν βουλὴν τὰς ὑποσχέσεις αὐτῷ βεβαιῶσαι
 κεκομισμένην τὸ παρὰ τοῦ πλήθους πρόθυμον ἐν
 τοῖς ἀγῶσιν. ὥς δ' οὐ προσεῖχεν αὐτῷ τὸν νοῦν,
 ἀλλ' οἵπερ πρότερον ἠναντιοῦντο τῇ γνώμῃ συστρέ-
 ψαντες ἑαυτοὺς νέοι καὶ βίαιοι καὶ πλήθει τῶν ἐτέ-
 25 ρων ἐπικρατοῦντες, καὶ τότε ἀντέπραττον καὶ πολλῇ 1137
 καταβοῇ ἐχρῶντο, τὴν οἰκίαν αὐτῶν δημοκόλακα
 ἀποφαίνοντες καὶ νόμων πονηρῶν ἀρχηγόν, ᾧ δὲ
 μάλιστα ἠγάλλοντο οἱ ἄνδρες περὶ τῆς προκλήσεως
 τῶν δικαστηρίων πολιτεύματι, τοῦτ' ἡφανι-
 30 κέναι τὴν τῶν πατρικίων δυναστείαν αἰτιώμενοι·
 σχετλιάσας ὁ Οὐαλέριος πολλὰ, καὶ ὥς οὐ δίκαια
 πάσχοι διαβεβλημένος ὑπ' αὐτῶν πρὸς τὸν δῆμον

ὄνειδίσας, τὴν τε μέλλουσαν καταλήψεσθαι σφᾶς τύ-
 χην τοιαῦτα βουλευσαμένους ἀνακλαυσάμενος, καὶ
 οἷα εἰκὸς ἐν τοιούτῳ κακῷ, τὰ μὲν ἐκ πάθους, τὰ δὲ
 ἀπὸ τοῦ πλεῖον τι τῶν πολλῶν νοεῖν, ἀποθεσπίσας,
 ὥχετο ἀπὶ τῶν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ συγκαλέσας 5
 τὸν δῆμον εἰς ἐκκλησίαν, ἔλεξε. Πολλὴν χάριν ὑμῖν
 εἰδὼς, ὃ πολῖται, τῆς τε προθυμίας, ἣν παρέσχασθε
 μοι ἐκούσιοι συναράμενοι τοῦ πολέμου, καὶ ἔτι μᾶλ-
 λον τῆς ἀρετῆς, ἣν ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἐπεδείξασθε, με-
 γάλην μὲν ἐποιούμην σπουδὴν ἀμείψασθαι ὑμᾶς τοῖς 10
 1138 τε ἄλλοις καὶ τῷ μὴ ψεύσασθαι τὰς ὑποσχέσεις, ἃς
 ὑπὲρ τῆς βουλῆς ἐποιούμην πρὸς ὑμᾶς, καὶ εἰς ὁμό-
 νοιαν ἤδη ποτὲ καταστήσαι τὴν στάσιν ὑμῶν σύμ-
 βουλος καὶ διαιτητὴς ἀμφοῖν γενόμενος· κωλύομαι
 δὲ πράττειν αὐτὰ διὰ τοὺς οὐ τὰ βέλτιστα τῷ κοινῷ 15
 τὰ δὲ σφίσιν αὐτοῖς ἐν τῷ παρόντι κεχαρισμένα
 προαιρουμένους, οἳ πλήθει τ' ἐπικρατοῦντες τῶν
 ἐτέρων καὶ δυνάμει, ἣν τὸ νέον αὐτοῖς παρέχεται
 μᾶλλον ἢ τὰ πράγματα, ἔρρωνται. ἐγὼ δὲ γέρον τε
 δὴ, ὥς ὁράτε, καὶ ἐτέρους τοιούτους ἔχω συμμάχους, 20
 ὧν ἡ ἐν τῇ γνώμῃ οὐσα ἰσχὺς ἀδύνατός ἐστιν ἔργῳ
 1139 ἐπεξελεθεῖν, καὶ περιέστηκεν ἡ δοκοῦσα ἡμῶν τοῦ
 κοινοῦ πρόνοια, ἰδίᾳ πρὸς ἑκάτερον μέρος ἀπέχθεια
 φαινομένη. τῇ τε γὰρ βουλῇ δι' αἰτίας εἰμὶ ὥς τὸ
 ὑμέτερον πλῆθος θεραπεύων, καὶ πρὸς ὑμᾶς δια- 25
 βέβλημαι ὥς ἐκείνη μᾶλλον τὴν εὐνοϊαν ἀποδεικνύ-
 μενος.

XXXXIII. Εἰ μὲν οὖν ὁ δῆμος εὖ προπαθὼν
 ἐξέλιπε τὰς δι' ἐμοῦ τῇ βουλῇ γενομένας ὑποσχέσεις,
 ἐκείνη μοι ἀπολογητέα ἦν ὅτι ἐψεύσασθε ὑμεῖς, ἐν 30
 ἐμοὶ δὲ οὐδὲν κακούργημα ἦν· ἐπεὶ δὲ τὰ παρὰ τῆς
 βουλῆς ὁμολογηθέντα οὐ γέγονεν ὑμῖν ἐπιτελῆ, πρὸς

τὸν δῆμον ὁ λόγος ἤδη ἀναγκαῖος γίγνεται μοι, ὅτι
 οὐκ ἐμοὶ συνδοκοῦντα πεπόνθατε, ἀλλ' ὁμοίως πε-
 φενακίσμεθα καὶ παραλελογίσμεθα ἀμφοτέροι, καὶ
 μᾶλλον ὑμῶν ἐγὼ, ὅς γε οὐχ ἅ κοινῇ ἡπάτημαι μετὰ 1140
 5 πάντων μόνον ἀδικοῦμαι, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἰδίᾳ κακῶς
 ἀκήκοα, ὥς δὴ τά τε παρὰ τῶν πολεμίων ἀλόντα οὐ
 μετὰ κοινῆς γνώμης τοῦ συνεδρίου τοῖς ἀπόροις ὑμῶν
 βουλούμενος ἰδίαν ὠφέλειαν περιποιήσασθαι παρα-
 σχῶν, καὶ τὰς τῶν πολιτῶν οὐσίας δημεύειν ἀξιῶν τῆς
 10 βουλῆς γε κωλυνούσης [ἥ] μὴ παρανομεῖν, στρατιάς τε
 ἐναντιουμένων τῶν βουλευτῶν ἀφεικῶς, δέον ὑπὸ
 ταῖς ἀγραυλίαις καὶ πλάναις ἐν τῇ πολέμῳ κατέχειν
 ὑμᾶς. ὠνείδισται δέ μοι καὶ ἡ τῶν κληρούχων εἰς
 Οὐολούσκους ἐκπομπή, ὅτι γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν
 15 οὐ τοῖς πατρικίοις οὐδὲ τοῖς ἱππεῦσιν ἐχαρισάμην,
 ἀλλὰ τοῖς ἀπόροις ὑμῶν διένειμα· καὶ ὁ μάλιστα μοι
 τὴν πλείστην ἀγανάκτησιν παρέσχεν, ὅτι πλείους ἢ
 τετρακόσιοι ἄνδρες ἐκ τοῦ δήμου τοῖς ἱππεῦσι προσ-
 κατελέγησαν ἐπὶ τῆς στρατολογίας βίων εὐπορή-
 20 σαντες. εἰ μὲν οὖν ἀκμάζοντί μοι τὸ σῶμα ταῦτα 1141
 προσέπεσε, δῆλον ἂν ἔργῳ ἐποίησα τοῖς ἐχθροῖς οἶον
 ὄντα με ἄνδρα προὔπηλάκισαν· ἐπειδὴ δὲ ὑπὲρ ἐ-
 βδομήκοντα ἔτη γέγονα καὶ οὐ δυνατὸς ἔτι ἀμύνειν
 ἑαυτῷ εἰμι, ὄρων τε ὅτι οὐκ ἂν ἔτι ὑπ' ἐμοῦ παύ-
 25 σαιτο ἡ στάσις ὑμῶν, ἀποτίθεμαι τὴν ἀρχὴν καὶ ἐπὶ
 τοῖς βουλομένοις τὸ σῶμα ἐμαντοῦ ποιῶ, εἴ τι οἴονται
 ὑπ' ἐμοῦ ἐξηπατῆσθαι, χρήσασθαι μοι ὅτι ἂν δικαιοῶσι.
 XXXXV. Ταῦτ' εἰπὼν, τὸ μὲν δημοτικὸν ἅπαν
 εἰς συμπάθειαν ὑπηγάγετο, καὶ προὔπεμψαν αὐτὸν
 30 ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀπιόντα· τὴν δὲ βουλὴν ἔτι χαλεπω-
 τέραν αὐτῷ γενέσθαι παρεσκεύασεν. εὐθύς δὲ μετὰ
 τοῦτο τάδε ἐρίνετο· οἱ μὲν πένητες οὐκέτι κρύφα

οὐδὲ νύκτωρ ὥς πρότερον, ἀλλ' ἀναφανδὸν ἤδη
 συνιόντες ἐβούλευον ἀπόστασιν ἐκ τῶν πατρικίων·
 ἡ δὲ βουλὴ καλύειν διανοομένη τοῖς ὑπάτοις ἐπέταξε
 1142 μῆπω λύειν τὰ στρατεύματα. τῶν γὰρ ἱερῶν ταγμα-
 των ἔτι κύριος ἦν τοῖς στρατιωτικοῖς ὄρκοις κατειρ- 5
 γομένων, καὶ οὐδεὶς ἀπολείπεσθαι τῶν σημείων
 ἡξίου· τοσοῦτον ἰσχυσεν ὁ τῶν ὄρκων ἐν ἐκάστῳ
 φόβος. πρόφασις δὲ κατεσκευάσθη τῆς στρατείας,
 ὥς Αἰκανῶν καὶ Σαβίνων συνεληλυθότων εἰς ἓν ἐπὶ
 τῷ κατὰ Ῥωμαίων πολέμῳ. ὥς δὲ προῆλθον ἔξω τῆς 10
 πόλεως οἱ ὑπατοὶ τὰς δυνάμεις ἔχοντες καὶ τὰς παρ-
 εμβολὰς οὐ πρόσω ἀπ' ἀλλήλων ἔθεντο, συνελθόν-
 τες οἱ στρατιῶται εἰς ἓν ἅπαντες, ὅπλων τε καὶ ση-
 μείων ὄντες κύριοι, Σικινίου τινὸς Βελλούτου παρο-
 ξύναντος αὐτοὺς ἀφίστανται τῶν ὑπάτων ἀρπάσαντες 15
 τὰ σημεία· τιμιώτατα γὰρ Ῥωμαίοις ταῦτα ἐπὶ στρα-
 τείας, καὶ ὥσπερ ἰδρύματα θεῶν ἱερὰ νομίζεται·
 λοχαγούς τε ἑτέρους καὶ περὶ ἀπάντων ἄρχοντα τὸν
 Σικίνιον ἀποδείξαντες, ὅρος τι καταλαμβάνονται
 πλησίον Ἀνίητος ποταμοῦ κείμενον, οὐ πρόσω τῆς 20
 Ῥώμης, ὃ νῦν ἐξ ἐκείνου Ἱερὸν ὄρος καλεῖται. τῶν
 δὲ ὑπάτων καὶ λοχαγῶν μετακαλούντων αὐτοὺς ἅμα
 1143 δεήσει καὶ οἰμωγῇ καὶ πολλὰ ὑπισχνουμένων ἀπε-
 κρίνατο ὁ Σικίνιος· Τίνα γνώμην ἔχοντες, ὧ πα-
 τρῖκοι, οὓς ἀπηλάσσετε ἐκ τῆς πατρίδος καὶ ἀντ' 25
 ἐλευθέρων δούλους ἐποιήσατε, νῦν μετακαλεῖτε; ποία
 δὲ πίστει τὰς ὑποσχέσεις ἡμῖν ἐμπεδώσετε, ἃς πολ-
 λάκις ἤδη ψευδάμενοι ἐλέγχεσθε; ἀλλ' ἐπειδὴ μόνον
 τὴν πόλιν ἀξιοῦτε κατέχειν, ἅπιτε μὴδὲν ὑπὸ τῶν
 πενήτων καὶ ταπεινῶν ἐνοχλούμενοι· ἡμῖν δ' ἀρκέ- 30
 σει πᾶσα γῆ, ἐν ἣ ἂν τὸ ἐλεύθερον ἔχωμεν, ὅποια
 ποτ' ἂν ἦ, νομίζεσθαι πατρίς.

XXXXVI. Ὡς δ' ἡγγέλθη ταῦτα τοῖς ἐν τῇ πό-
 λει, πολὺς θόρυβος καὶ οἰμωγὴ ἦν καὶ διὰ τῶν στε-
 νωπῶν δρόμος, τοῦ μὲν δήμου καταλιπεῖν τὴν πόλιν
 παρασκευαζομένου, τῶν δὲ πατρικίων ἀποτρέπειν
 5 ἀξιούντων καὶ βίαν τοῖς μὴ βουλομένοις προσφέρειν·
 βοή τε περὶ τὰς πύλας καὶ πολὺς ἀνακλαυσμὸς ἦν
 λόγοι τε κατ' ἀλλήλων ἐχθροὶ καὶ ἔργα πολεμίων
 ἐγίνοντο, οὐκέτι διακρίνοντος οὐδενὸς οὔτε ἡλικίαν
 οὔτε ἑταιρίαν οὔτε ἀξιώσιν ἀρετῆς. ἐπειδὴ δ' οἱ
 10 ταχθέντες ὑπὸ τῆς βουλῆς φρουρεῖν τὰς ἐξόδους· 11
 ἦσαν γὰρ δὴ ὀλίγοι καὶ οὐχ ἱκανοὶ ἔτι ἀντέχειν·
 ἐκβιασθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου κατέλιπον τὴν φυλακὴν,
 τότε ἦδη τὸ δημοτικὸν πολὺ ἐξεχείτο, καὶ τὸ πάθος
 ἦν ἀλώσει πόλεως ἐμφερὲς, οἰμωγὴ τε τῶν ὑπομενον-
 15 των καὶ κατάμεμψις ἀλλήλων ἐγίνετο ἐρημουμένην
 τὴν πόλιν ὁρῶντων. μετὰ τοῦτο βουλαὶ τε συχναὶ
 καὶ κατηγορίαι τῶν αἰτίων τῆς ἀποστάσεως ἐγίνοντο.
 ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καιρῷ καὶ τὰ πολέμια ἔθνη ἐπετίθετο
 αὐτοῖς προνομεύοντα τὴν γῆν ἄχρι τῆς πόλεως. οἱ
 20 μέντοι ἀποστάται τὸν ἀναγκαῖον ἐπισιτισμὸν ἐκ τῶν
 πλησίον ἀγρῶν λαμβάνοντες, ἄλλο δ' οὐδὲν τὴν χώ-
 ραν κακουργοῦντες, ἔμενον ὑπαίθριοι καὶ τοὺς προσ-
 ιόντας ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ φρουρῶν ὑπε-
 λάμβανον συχνοὺς ἦδη γινομένους. οὐ γὰρ μόνον οἱ
 25 τὰ χρέα καὶ τὰς καταδίκας καὶ τὰς προσδοκώμενας
 ἀνάγκας διαφυγεῖν προαιρούμενοι συνέρρεον ὥς αὐ-
 τοὺς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ὅσοις ὁ βίος ἦν ἀργὸς ἢ 114
 ῥάθυμος ἢ ταῖς ἐπιθυμίαις χορηγεῖν οὐχ ἱκανὸς ἢ
 πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων ζηλωτὴς ἢ φθονερὸς ταῖς
 30 ἑτέρων ἐντυχλαῖς ἢ δι' ἄλλην τινὰ συμφορὰν ἢ
 αἰτίαν ἀλλοτρίως διακείμενος τῇ καθεστῶσῃ πο-
 λιτείᾳ.

XXXXVII. Τοῖς δὲ πατρικίοις ἐν μὲν τῷ παρ-

αυτίκα ταραχὴ ἐνέπεσε πολλή καὶ ἐκπληξίς, καὶ ὥς
αὐτίκα δὴ μάλα τῶν ἀποστατῶν ἅμα τοῖς ἄλλοεθνέσι
πολεμίοις ἐπὶ τὴν πόλιν ἤξόντων δέος. ἔπειθ' ὥς ἐξ

ἐνὸς παρακελεύσματος ἀρπάσαντες τὰ ὄπλα σὺν τοῖς 5

οἰκείοις ἕκαστοι πελάταις, οἱ μὲν ἐπὶ τὰς ὁδοὺς ἃς
ἤξειν ἐνόμιζον τοὺς πολεμίους παρεβοήθουν, οἱ δ'
ἐπὶ τὰ φρούρια φυλακῆς ἔνεκα τῶν ἐρυμάτων ἐξήε-
σαν, οἱ δ' ἐν τοῖς προκειμένοις τῆς πόλεως πεδίοις
ἐστρατοπεδεύοντο· ὅσοι δὲ διὰ γῆρας ἀδύνατοι τού- 10
των τι δοῶν ἦσαν ἐπὶ τοῖς τείχεσιν ἐτάξαντο. ἐπεὶ

16 δὲ τοὺς ἀποστάτας κατέμαθον οὔτε τοῖς πολεμίοις
προστιθεμένους οὔτε τὴν χώραν δηοῦντας οὔτε ἄλλο
βλάπτοντας οὐδὲν ὅ τι καὶ λόγου ἄξιον, τοῦ δέους
ἐπαύσαντο· καὶ μεταθέμενοι τὰς γνώμας ἐφ' οἷστε 15

διαλλαγῆσονται πρὸς αὐτοὺς ἐσκόπουν· καὶ ἐλέχθη-
σαν ὑπὸ τῶν ἡγουμένων τοῦ συνεδρίου λόγοι παντο-
δαποὶ καὶ πλείστον ἀλλήλων διάφοροι, μετριάτατοι
δὲ καὶ πρεπωδέστατοι ταῖς παρούσαις τύχαις, οὓς οἱ
πρεσβύτατοι αὐτῶν ἔλεξαν, διδάσκοντες ὥς οὐδεμία 20

κακία πεποιήται τὴν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῶν ὁ δῆμος,
ἀλλὰ τὰ μὲν ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων συμφορῶν βιασθεῖς,
τὰ δ' ὑπὸ τῶν συμβούλων ἐξηπατημένος, ὀργῇ δὲ
μᾶλλον ἢ λογισμῷ τὰ συμφέροντα κρίνων, οἷα ἐν
ἀμαθεῖ γίνεσθαι φιλεῖ· ἔπειθ' ὅτι συνοίδασιν αὐ- 25

τοῖς κακῶς βεβουλευμένοις οἱ πλείους, καὶ ζητοῦσιν
ἀναλύσασθαι τὰς ἀμαρτίας εὐσχήμονας ἀφορμὰς λαμ-
47 βάνοντες· τὰ γοῦν ἔργα δοῶσιν ἤδη μετεγνώκων,
καὶ εἰ λάβοιεν ἐλπίδα χρηστὴν περὶ τοῦ μέλλοντος
χρόνου, ψηφισαμένης αὐτοῖς ἄδειαν τῆς βουλῆς καὶ 30
διαλλαγᾶς ποιησαμένης εὐπρεπεῖς, ἀγαπητῶς τὰ σφέ-
τερα δέχονται. ἡξίου τε ταῦτα παραινούντες μὴ

χείρους ὀργὴν εἶναι τῶν καχιόνων τοὺς κρείττους,
 μηδ' εἰς ἐκεῖνον ἀναβάλλεσθαι τὸν χρόνον τὰς δια-
 λαγὰς, ὅτε ἢ νοῦν ἔχειν ἀναγκασθῇσεται τὸ ἀνόητον,
 ἢ τῷ μείζονι κακῷ τοῦλαττον ἰᾶσθαι ὅπλων παρ-
 5 δόσει καὶ σωμάτων ἐπιτροπῇ τὴν ἐλευθερίαν ἀφαι-
 ρεθὲν αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ· ταῦτα γὰρ ἐγγὺς εἶναι τοῦ
 ἀδυνάτου· μετρίως δὲ χρησαμένους, ἀρχηγούς τῶν
 συμφερόντων βουλευμάτων γενέσθαι καὶ προτέρους
 10 ὅτι τὸ μὲν ἄρχειν καὶ ἐπιτροπεύειν τοῖς πατρικίοις
 ὑπάρχει, φιλότητος δὲ καὶ εἰρήνης τοῖς ἀγαθοῖς. τὸ
 δὲ ἀξίωμα τῆς βουλῆς οὐκ ἐν τῷδε μάλιστα ἐλαττώ-
 σεσθαι ἀπέφαινον, ἐν ᾧ [μάλιστα] τὰς ἀναγκαίας
 συμφορὰς γενναίως φέροντες ἀσφαλῶς πολιτεύσουσιν,
 15 ἀλλ' ἐν ᾧ δυσοργήτως ταῖς τύχαις ὁμιλοῦντες ἀνα-
 τρέψουσι τὸ κοινόν. ἀνοίας δ' ἔργον εἶναι τῆς εὐ-
 πρεπείας ὀρεγομένους τῆς ἀσφαλείας ὑπερορᾶν· 11
 ἀγαπητὸν μὲν γὰρ ἀμφοῖν τυγχάνειν, εἰ δ' ἐξείρ-
 γοιτό τις θατέρου, τὰ σωτήρια τῶν εὐπρεπεστέρων
 20 νομιστέα ἀναγκαιότερα. τέλος δ' ἦν τῶν ταῦτα παρ-
 αινούντων, πρέσβεις ἀποστέλλειν τοὺς διαλεξιμένους
 τοῖς ἀφεσθηκόσι περὶ φιλίας, ὥς οὐδὲν αὐτοῖς ἡμάρ-
 τηται ἀνήκεστον.

XXXXVIII. Ἐδόκει ταῦτα τῇ βουλῇ· καὶ μετὰ
 25 ταῦτα προχειρισάμενη τοὺς ἐπιτηδαιοτάτους, διεπέμ-
 ψατο πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῦ χάρακος, ἐντειλαμένη πυν-
 θάνεσθαι παρ' αὐτῶν τίνας δέονται καὶ ἐπὶ τίσι δι-
 καίοις ἀξιοῦσιν εἰς τὴν πόλιν ἀναστρέφειν· εἰ γὰρ
 εἴη τι μέτριον καὶ δυνατὸν τῶν αἰτημάτων, οὐκ
 30 ἐναντιώσεσθαι σφίσι τὴν βουλήν. νῦν μὲν οὖν αὐ-
 τοῖς ἀποθεμένοις τὰ ὅπλα καὶ κατιοῦσιν εἰς τὴν πό-
 λιν ἄδειαν ὑπάρξειν τῶν ἡμαρτημένων, καὶ εἰς τὸν

ἀπὸ τοῦδε χρόνον ἀμνηστίαν· ἐὰν δὲ τὰ κράτιστα
 βουλεύωσι τῷ κοινῷ καὶ προθύμως κινδυνεύωσι περὶ
 9 τῆς πατρίδος, ἀμοιβὰς καλὰς καὶ λυσιτελεῖς. ταύτας
 οἱ πρέσβεις τὰς ἐντολὰς κομισάμενοι, ἀπέδωκαν τοῖς
 ἐπὶ στρατοπέδου καὶ τὰ ἀκόλουθα διελέχθησαν. οὐ 5
 δεξαμένων δὲ τῶν ἀποστατῶν τὰς προκλήσεις, ἀλλ'
 ὑπεροψίαν καὶ βαρύτητα καὶ πολλὴν εἰρωνεῖαν τοῖς
 πατρικίοις ὀνειδισάντων, εἰ προσποιοῦνται μὲν ἀγνο-
 εῖν ὧν ὁ δῆμος δεῖται καὶ δι' ἧς ἀνάγκας ἀπ' αὐτῶν
 ἀπέσθη, χαρίζονται δὲ αὐτῷ τὴν ἄδειαν τοῦ μηδε- 10
 μίαν ὑποσχεῖν τῆς ἀποστάσεως δίκην, ὥσπερ ἔτι κύ-
 ριοι, τῆς βοηθείας γε αὐτοὶ δεόμενοι τῆς πολιτικῆς
 ἐπὶ τοὺς ὀθνεῖους πολέμους οὐκ εἰς μακρὰν ἐλευσο-
 μένους πανστρατιᾷ, πρὸς οὓς οὐδ' ἀντᾶραι δυνήσον-
 ται, [οἱ] οὐ σφέτερον ἡγοῦνται τὸ σωθῆναι ἀγαθόν, 15
 ἀλλὰ τῶν συναγωνιουμένων εὐτύχημα· τέλος δὲ τοῦ-
 τον προσθέντων τὸν λόγον, ὥς ἄμεινον ἦδη αὐτοὶ
 μαθόντες τὰς κατεχούσας τὴν πόλιν ἀπορίας, γνῶ-
 σονται πρὸς οἷους ἀντιπάλους αὐτοῖς ἔσται ὁ ἀγὼν,
 50 καὶ πολλὰς καὶ χαλεπὰς ἀπειλὰς ἐπανατειναμένων· 20
 οἱ μὲν πρέσβεις οὐδὲν ἔτι πρὸς ταῦτα ἀντειπόντες
 ἀπηλλάττοντο καὶ τὰ παρὰ τῶν ἀποστατῶν τοῖς πα-
 τρικίοις ἐδήλωσαν, ἡ δὲ πόλις, ἐπειδὴ τὰς ἀποκρί-
 σεις ταύτας ἔλαβεν, ἐν ταραχαῖς καὶ δείμασι πολλοῖς
 χαλεπώτερον ἢ πρόσθεν ἐγένετο, καὶ οὔτε ἡ βουλὴ 25
 πόρον εὐρεῖν οἷα τε ἦν οὔτ' ἀναβολὰς, δυσφημιῶν
 δὲ καὶ κατηγοριῶν, ἃς οἱ προεστηκότες αὐτῆς ἐποι-
 οῦντο κατ' ἀλλήλων, ἐπὶ πολλὰς ἀκούουσα ἡμέρας
 διελύετο· οὔτε τὸ δημοτικὸν πλῆθος, ὅσον ἔτι παρέ-
 μενεν ἐνὶ τῇ τῶν πατρικίων ἢ πόθῳ τῆς πατρίδος 30
 ἠναγκασμένον, ὅμοιον ἦν, ἀλλὰ καὶ τούτου φανερώς
 τε καὶ κρύφα πολὺ μέρος διέρρει, βέβαιον δὲ οὐδὲν

τῶν καταλειπομένων ἐδόκει εἶναι. τούτων δὲ γενομένων οἱ μὲν ὕπατοι· καὶ γὰρ ἦν βραχὺς ὁ λειπόμενος αὐτοῖς ἐτι τῆς ἀρχῆς χρόνος· ἡμέραν ἔστησαν ἀρχαιρεσιῶν.

- 5 XXXXVIII. Ὁ δὲ δῆμος, ἐπειδὴ παρῆν ὁ χρόνος ἐν ᾧ τὰς ἀρχάς ἐπικυροῦν ἔδει συνελθόντας εἰς τὸ πεδῖον, οὐδενὸς οὔτε μειώντος τὴν ὑπατείαν οὔτε διδομένην ὑπομένοντος λαβεῖν, αὐτὸς ἀποδείκνυσιν ὑπάτους ἐκ τῶν εἰληφότων ἤδη τὴν ἀρχὴν ταύτην,
- 10 δῆμῳ τε κεχαρισμένους ἄνδρας καὶ ἀριστοκρατίας, Πόστομον Κομίνιον καὶ Σπόριον Κάσσιον, ὑφ' οὗ Σαβῖνοι καταπολεμηθέντες τῆς ἡγεμονίας ἀπέστησαν, ἐπὶ τῆς ἐβδομηκοστῆς καὶ δευτέρας ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκα στάδιον Τισικράτης Κροτωνιάτης, ἄρχοντας
- 15 Ἀθήνησι Διογνήτου. οὗτοι παραλαβόντες τὴν ἀρχὴν καλάνδαις Σεπτεμβρίαις θᾶττον ἢ τοῖς προτέροις ἔθος ἦν, πρὶν ἢ τῶν ἄλλων τι διαπραῖξασθαι βουλὴν συγκαλέσαντες περὶ τῆς καθόδου τῶν δημοτικῶν λέγειν ἡξίου· ἦν τινα διάνοιαν ἔχει, πρῶτον ἀποφύ-
- 20 νασθαι παρακαλοῦντες ἄνδρα ἡλικίας ἐν τῇ κρατίστῃ τότε ὄντα καὶ συνέσει δοκοῦντα τῶν ἄλλων διαφέρειν, μάλιστα δ' ἐπὶ τῇ προαιρέσει τῶν πολιτευμάτων ἐπαινούμενον, ὅτι τῆς μέσης τάξεως ἦν,¹¹ οὔτε τὴν αὐθάδειαν τῶν ἀριστοκρατικῶν αὖξων οὔτε
- 25 τῷ δῆμῳ ὅσα βουλευθῆναι πράττειν ἐπιτρέπων, Ἀργίπαν Μενήνιον· ὃς ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς τὴν βουλὴν παρεκάλει τάδε λέγων· Εἰ μὲν ἅπασιν, ᾧ βουλῇ, τοῖς παροῦσι τὴν αὐτὴν γνώμην συνέβαινεν ἔχειν, καὶ μηδεὶς ἔμελλε ταῖς πρὸς τὸν δῆμον διαλλαγαῖς
- 30 ἐμποδῶν ἔσεσθαι, ἐφ' οἷς δὲ διαλυσόμεθα πρὸς αὐτοὺς, εἴτε δικαίοις οὖσιν, εἴτε μὴ, † ὁμῶς ἦν ταῦτα λιγούκειτο μόνον σκοπεῖν, δι' ὀλίγων ἂν ὑμῖν ἐδή-

λωσα λόγων ἂ φρονῶ. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτό τινες
 οἴονται βουλῆς ἔτι δεῖν, πότερον ἡμῖν ἄμεινόν ἐστι
 συμβῆναι πρὸς τοὺς ἀφεστηκότας ἢ πολεμεῖν, οὐχ
 ἡγοῦμαι ῥᾷδιον εἶναι μοι δι' ὀλίγης δηλώσεως ὅ τι
 χρὴ πράττειν παραινεῖσαι, ἀλλ' ἀνάγκη διὰ πλειόνων 5
 διδάξαι λόγων τοὺς πρὸς τὰς διαλλαγὰς ἁλλοτρίως
 ἔχοντας ὑμῶν, ὅτι τάναντία συμπελθουσιν, [ἦ] καὶ δε-
 3 δίττεσθαι μέλλοντες ὑμᾶς τὰ φανυλότατα τῶν χαλε-
 πῶν καὶ ῥαδίας ἔχοντα τὰς ἐπανορθώσεις ὀρρωδοῦν-
 τας, τῶν μεγίστων τε καὶ ἀνιάτων κακῶν ἀπερισκέ- 10
 πτως ἔχουσι. καὶ τοῦτο πεπόνθασι παρ' οὐδὲν ἕτερον
 ἢ ὥστε λογισμῷ μὴ κρίνειν τὸ συμφέρον, ἀλλὰ θυμῷ
 καὶ μανίᾳ. πῶς γὰρ ἂν οὗτοι λέγοντο προορᾶσθαι
 τι τῇ διανοίᾳ τῶν χρησίμων ἢ δυνατῶν, οἳ τινες
 ὑπολαμβάνουσι τηλικαύτην πόλιν καὶ τοσοῦτων πραγ- 15
 μάτων κυρίαν, ἥδη ἐπίφθονόν τε καὶ λυπηρὰν τοῖς
 περιοίκους γενομένην, ἢ δίχα τοῦ δημοτικοῦ δυνή-
 σεσθαι κατέχειν τε καὶ σώζειν τὰ ἔθνη ῥαδίως, ἢ
 ἕτερον ἐπάξεσθαι δῆμον ἀντὶ τοῦ πονηροτέρου κρείτ-
 τονα, ὅς αὐτοῖς προπολεμήσει τε τῆς ἀρχῆς καὶ κατὰ 20
 πολλὴν ἡσυχίαν συμπολιτεύσεται, παρέχων καὶ ἐν
 εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμοις ἑαυτὸν μέτριον; οὐδὲν γὰρ
 ἂν ἕτερον ἔχοιεν εἰπεῖν, ὃ πιστεύοντες ἀξιώσουσιν
 ὑμᾶς μὴ δέχεσθαι τὰς διαλλαγάς.

4 L. Ὡν ἑκάτερον ὅσης ἐστὶ μεστὸν εὐηθείας, ἐξ 25
 αὐτῶν ὑμᾶς ἀξιῶσαιμ' ἂν ἔγωγε τῶν ἔργων σκοπεῖν,
 ἐνθυμηθέντας, ὅτι διαστασιασάντων πρὸς ὑμᾶς τῶν
 ταπεινοτέρων διὰ τοὺς οὔτε πολιτικῶς οὔτε μετρίως
 ταῖς ἀτυχίαις χρησαμένους, καὶ ὑπαναχωρησάντων
 μὲν ἐκ τῆς πόλεως, ἄλλο δὲ μηδὲν ὑμᾶς δεινὸν μήτε 30
 ἐργαζομένων μήτε διανοουμένων, ἀλλ' ὥς διαλλαγῇ-
 σονται χωρὶς αἰσχύνης σκοπούντων, ἀγαπητῶς δε-

ξάμενοι τὸ συμβὰν ἀπὸ τῆς τύχης πολλοὶ τῶν οὐκ εὖ
 διανοουμένων πρὸς ὑμᾶς, ἀνεπitéρωνται ταῖς γνώ-
 μαις, καὶ τοῦτον οἴονται σφίσι παρεῖναι τὸν εὐκταῖον
 καιρὸν, ἐν ᾧ καταλύσουσιν ὑμῶν τὴν ἀρχήν. Αἰκα-
 5 νοὶ μὲν γε καὶ Οὐρολοῦσχοι, Σαβῖνοι τε καὶ τὸ Ἑρνί-
 κων ἔθνος, πρὸς τῷ μηδένα χρόνον ἐξαίρετον πεποιῆ-
 σθαι τοῦ πρὸς ἡμᾶς πολέμου, καὶ τοῖς ἑναγχοῖς κακοῖς
 δυσανασχετοῦντες ληστεύουσιν ἡμῶν τοὺς ἀγροὺς.
 Καμπανίας δὲ καὶ Τυρρηνίας ὅσα ἐνδοιαστῶς ἡμῖν 11
 10 διακείμενα διατελεῖ, τὰ μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀφίσταται,
 τὰ δ' ἀφανῶς παρασκευάζεται. δοκεῖ τε οὐδὲ τὸ Λα-
 τίνων συγγενὲς ἔτι βεβαίως ἡμῖν διαμενεῖν φίλιον
 εἰς πύστιν ἔλθον, ἀλλὰ καὶ τούτου πολὺ μέρος διαγ-
 γέλλεται νοσεῖν ἔρωτι κρατούμενον ἧς ἅπαντες γλί-
 15 χονται μεταβολῆς· οἱ δὲ τέως ἐπιστρατοπεδεύοντες
 ἑτέροις, νῦν αὐτοὶ τειχῆρεις γενόμενοι καθήμεθα, γῆν
 τε ἄσπορον ἀφεικότες καὶ αὐλὰς διαρπαζομένας ὀρῶν-
 τες λείαν τε ἀπελαννομένην καὶ θεράποντας αὐτομο-
 λοῦντας καὶ οὐκ ἔχοντες ὅ τι χρησόμεθα τοῖς κακοῖς.
 20 καὶ ταῦτα πάσχοντες ἔτι διαλλαγῆσεσθαι πρὸς ἡμᾶς
 ἐλπίζομεν τὸ δημοτικόν, [καὶ] ἐφ' ἡμῖν ὑπάρχον εἰ-
 δότες ἐνὶ καταλύσασθαι ψηφίσματι τὴν στάσιν;

LI. Οὕτω δὲ κακῶς ἐχόντων ἡμῖν τῶν ὑπαι-
 θρίων, οὐδὲ τὰ ἐντὸς τείχους δεινὰ ἥττόν ἐστι φο-
 25 βερά. οὔτε γὰρ ὡς πολιορκησόμενοι παρεσκευάσμεθα 11
 ἐκ πολλοῦ τὰ συμμαχικά, οὔτε πλήθει αὐτοὶ ἀποχρῶν-
 τες ἐσμέν ὡς πρὸς τοσαῦτα πολεμίων ἔθνη, τοῦ δ'
 ὀλίγου καὶ οὐκ ἀξιομάχου πληρώματος τὸ πλεῖον ἐστι
 δημοτικόν, θῆτες καὶ πελάται καὶ χειρώνακτες, οὐ
 30 πάνν βέβαιοι τεταραγμένης ἀριστοκρατίας φύλακες.
 αἷ τε νῦν αὐτομολαὶ συνεχεῖς αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀφε-
 στηκότας γινόμεναι, τὸ σύμπαν ὑποπτον εἶναι παρε-

σκευάκασιν. ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα ἢ τῶν ἐπιτη-
 δείων συγκομιδὴ κρατουμένης ὑπὸ τῶν πολεμίων τῆς
 57 γῆς ἀδύνατος οὖσα φοβεῖ τε ἤδη [λιμόν], ἐπειδάν τε
 ἐν τῷ ἀπόρῳ γενώμεθα ἔτι μᾶλλον φοβήσῃ, χωρὶς
 δὲ τούτων ὁ μηδένα χρόνον ἡμᾶς ἐνσταθεῖν ταῖς δια- 5
 νοίαις ἐὼν πόλεμος. ἅπαντα δ' ὑπερβάλλει τὰ δεινὰ
 γύναια τῶν ἀποστατῶν καὶ παιδία νήπια καὶ γηραιοὶ
 γονεῖς, ἐν ἐσθῇσιν ἐλεειναῖς καὶ σχήμασι πενθίμοις
 περιφερόμενοι κατὰ τὴν ἀγορὰν καὶ τοὺς στενωποὺς
 κλαίοντες, ἰκετεύοντες, ἀπτόμενοι δεξιᾶς ἐκάστου καὶ 10
 γονάτων, ἀπολοφυρόμενοι τὴν κατέχουσαν αὐτοὺς καὶ
 ἔτι μᾶλλον καθέξουσιν ἐρημίαν, δεινὴ καὶ ἀνυπο-
 μόνητος ὄψις. οὐδεὶς γοῦν ἐστὶν οὕτως ὠμὸς τὸν
 τρόπον, ὅς οὐκ ἀνατρέπεται τὴν ψυχὴν ὁρῶν ταῦτα,
 καὶ πάσχει τι πρὸς τὰς ἀνθρώπων τύχας. ὥστ' εἰ 15
 μέλλοιμεν ἀσπείστως πρὸς τὸ δημοτικὸν ἔχειν, ἀπαλ-
 λακτέον ἡμῖν καὶ ταῦτα τὰ σώματα ἐκποδῶν, τὰ μὲν
 ὥς ἄχρηστα εἰς πολιορκίαν ἐσόμενα, τὰ δ' ὥς οὐ
 διαμενοῦντα βεβαίως φίλα. ἀπελαννομένων δὲ καὶ
 τούτων τίς ἢ φυλάξουσιν τὴν πόλιν ἔτι λειφθῆσεται 20
 158 δύναμις; ἢ τίνι πιστεύσαντες ἐπικουρίᾳ τὰ δεινὰ
 τολμήσομεν ὑπομένειν; ἢ μέντοι οἰκεία ἡμῶν κατα-
 φυγὴ καὶ μόνη βέβαιος ἐλπὶς, ἢ τῶν πατρικίων ἀ-
 κμῇ, βραχεῖά ἐστιν, ὥσπερ ὁρᾶτε, καὶ οὐκ ἄξιον ἐπὶ
 ταύτῃ μέγα φρονεῖν. τί οὖν οἱ τὸν πόλεμον ὑπο- 25
 μένειν εἰσηγούμενοι ληροῦσι καὶ φενακίζουσιν ἡμᾶς,
 ἀλλ' οὐχὶ φανερώς παραινοῦσιν ἀναιμωτὶ καὶ δίχα
 πόνου παραδιδόναι τοῖς ἐχθροῖς ἤδη τὴν πόλιν;

LII. Ἄλλ' ἴσως ἔγωγε τετύφωμαι ταῦτα λέγων,
 καὶ τὰ μὴ δεινὰ ἀξιῶ δεδιέναι· τῇ πόλει δ' οὐδὲν 30
 ἕτερον ἤδη που κινδυνεύεται ἢ μεταβολή, πρᾶγμα οὐ
 χαλεπὸν, κατὰ πολλήν τε ἂν ἡμῖν εὐπέτειαν ἐκ παν-

τὸς ἔθνους καὶ τόπου θῆτά τε καὶ πελάτην ὄχλον
 εἰσδέξασθαι γένοιτο. τουτὶ γάρ ἐστιν ὃ πολλοὶ θρυ-
 λοῦσι τῶν ἐναντιουμένων τῷ δημοτικῷ, καὶ μὰ Δί'
 οὐχ οἱ φανυλότατοι. εἰς τοῦτο γὰρ ἤδη τινὲς ἤκουσιν
 5 εὐηθείας, ὥστε μὴ γνώμας εἰσηγεῖσθαι σωτηρίους,
 ἀλλ' εὐχὰς λέγειν ἀδυνάτους, οὓς ἡδέως ἂν ἐροίμην,¹¹
 ποία μὲν ἡμῖν χρόνου δοθήσεται περιουσία περὶ
 ταῦτα τὰ πράγματα γινομένοις, οὕτως ἐγγὺς ὄντων
 τῇ πόλει τῶν ἐχθρῶν; ποία δὲ συγγνώμη τῷ χρο-
 10 νῷ καὶ τῇ μελλήσει τῶν ἐλευσομένων συμμάχων, ἐν
 οὗ χρονίζουσιν οὐδὲ μέλλουσι δεινοῖς; τίς δ' ὁ παρ-
 ἔξων τὸ ἀσφαλὲς ἀνὴρ ἢ θεὸς καὶ κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν
 συνάξων ἐκ παντὸς τόπου καὶ παραπέμψων
 δεῦρο τὴν ἐπικουρίαν; ἔτι δὲ δὴ, οἱ τὰς ἑαυτῶν πα-
 15 τρίδας ἐκλείποντες καὶ πρὸς ἡμᾶς μεταναστησόμενοι
 τίνες ἔσονται; πότερα οἱ οἰκήσεις τε καὶ ἐφέστια καὶ
 βίους καὶ τὸ τιμᾶσθαι παρὰ τοῖς πολίταις διὰ πατέ-
 ρων ἐπιφάνειαν ἢ δόξαν οἰκείας ἀρετῆς ἔχοντες; καὶ
 τίς ἂν ὑπομείνειε τὰ οἰκεῖα παραλιπὼν ἀγαθὰ τῶν
 20 ἀλλοτρίων γλίσχρως μεταλαβεῖν κακῶν; οὐ γὰρ εἰ-
 ρήνης καὶ τρυφῆς μεταληψόμενοι δεῦρο ἤξουσιν,
 ἀλλὰ κινδύνων καὶ πολέμου, ἐξ ὧν ἄδηλον εἰ κατορ-
 θωθήσεται τὸ τέλος. ἢ τὸ δημοτικὸν καὶ ἀνέστιον¹¹¹
 ἐπαξόμεθα πλῆθος, οἷον καὶ τὸ ἐνθένδε ἀπελαθὲν ἦν,
 25 δηλονότι καὶ χρεῖα καὶ καταδίκας καὶ τὰς ὁμοιοτρόπους
 ταύταις συμφορὰς ἀγαπητῶς ὅπου τύχῃ μεθιδρυσόμε-
 νον; ὃ κὰν τᾶλλα χρηστὸν ἢ καὶ μέτριον, ἵνα [καὶ]
 τοῦτ' αὐτοῖς χαρισώμεθα, διὰ τοῦτο γέ τοι τὸ μῆτε
 οἰκεῖον εἶναι μῆτε ὁμοδίαιτον, μῆτε ἐθισμῶν καὶ νό-
 30 μων καὶ παιδείας γενέσθαι τῆς παρ' ἡμῖν ἔμπειρον,
 μακρῷ δὴ πού καὶ τῷ παντὶ κάκιον ἂν εἴη τοῦ παρ'
 ἡμῖν.

LIII. Τῷ μὲν γ' ἐπιχωρίῳ καὶ τέκνων καὶ γυναι-
 κῶν καὶ γονέων καὶ πολλῶν ἄλλων σωμαίων οἰκείων
 ὁμηρὰ ἐστὶν ἐνθάδε, καὶ αὐτοῦ νῆ' Δία τοῦ θρέψαν-
 τος αὐτοὺς ἐδάφους ὁ πόθος, ἀναγκαῖος ὢν ἅπασι
 καὶ οὐκ ἐξαιρετός· ὁ δ' ἐπὶ κλητός γε οὐτοσί καὶ ἐπί- 5
 161 σκηνος ὄχλος, εἰ γένοιτο ἡμῖν σύνοικος, οὐδενὸς αὐ-
 τῷ τούτων ἐνθάδε ὄντος, ὑπὲρ τίνος ἀξιῶσκει κινδυ-
 νεύειν ἀγαθοῦ, εἰ μὴ τις αὐτῷ γῆς τε ὑπόσχοιτο μέρη
 δώσειν καὶ πόλεως μοῖραν ὅσῃν δὴ τινα τοὺς νῦν
 κυρίους αὐτῶν ἀφελόμενος, ὢν οὐκ ἀξιοῦμεν τοῖς 10
 πολλάκις ἀγωνισαμένοις ὑπὲρ αὐτῶν πολίταις μετα-
 διδόναι; καὶ ἴσως ἂν οὐδὲ τούτοις ἀρκεσθεῖν δοθεῖσι
 μόνοις, ἀλλὰ καὶ τιμῶν καὶ ἀρχῶν καὶ τῶν ἄλλων
 ἀγαθῶν ἐξ ἴσου τοῖς πατρικίοις ἀξιῶσκει μεταλαμ-
 βάνειν. οὐκοῦν εἰ μὲν οὐκ ἐπιτρέψομεν ἕκαστα τῶν 15
 αἰτουμένων, ἐχθροῖς τοῖς μὴ τυγχάνουσι χρησόμεθα;
 εἰ δὲ συγχωρήσομεν, ἡ πατρίς ἡμῖν οἰχθήσεται καὶ ἡ
 πολιτεία πρὸς ἡμῶν αὐτῶν καταλυομένη. καὶ οὐ
 προστίθῃμι ἐνταῦθα, ὅτι πολεμεῖν ἐπιτηδεῖων σω-
 μάτων ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι δεῖ, οὐ γεωργῶν οὐδὲ 20
 θητῶν οὐδὲ ἐμπόρων οὐδὲ τῶν περὶ τὰς βαναύσους
 τέχνας ἀσχολουμένων, οὓς ἅμα δεήσει μανθάνειν τὰ
 πολεμικὰ καὶ πεῖραν αὐτῶν διδόναι· χαλεπὴ δὲ πεῖρα
 τῶν μὴ ἐν ἔθει· ἀνάγκη δὲ τοιούτους εἶναι τοὺς
 162 σύγκλυδας καὶ ἐκ παντὸς ἔθνοους μετανισταμένους. 25
 στρατιωτικὴν γὰρ οὔτε ὁρῶ συμμαχίαν ἡμῖν οὐδε-
 μίαν συνεστῶσαν οὔτ', εἰ φανείη τις ἐκ τοῦ ἀδοκῆ-
 του, παραινέσαιμ' ἂν ὑμῖν παρὰ δέξασθαι αὐτὴν τοῖς
 τείχεσι προχείρως, πολλὰς ἤδη ἐπιστάμενος πόλεις
 ταῖς εἰσαχθείσαις ἐπὶ φυλακῇ στρατιαῖς δεδολω- 30
 μένας.

LIII. Ἐνθυμούμενοί τε δὴ ταῦτα καὶ ὅσα δὴ

ἑτερα ἡμῖν εἴρηται πρότερον, ἔτι δὲ τῶν παρακαλούν-
 των ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς ἀναμιμνησκόμενοι, ὅτι οὐ
 παρ' ἡμῖν μόνοις ἢ πρώτοις πενία πρὸς πλοῦτον
 ἐστασίασε καὶ ταπεινότης πρὸς ἐπιφάνειαν, ἀλλ' ἐν
 5 ἀπάσαις, ὡς εἰπεῖν καὶ μικραῖς καὶ μεγάλαις πόλεσι
 πολέμιον ὡς τὰ πολλὰ τοῦ πλείονος τοῦλαττον καθί-
 σταται· ἐν αἷς οἱ προεσθηκότες τοῦ κοινοῦ μετριά-
 σαντες μὲν ἔσωσαν τὰς πατρίδας, ἀνθαδεία δὲ χρη-
 σάμενοι μετὰ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν καὶ σφᾶς αὐτοὺς
 10 διώλεσαν· καὶ ὅτι πᾶν χρῆμα ὃ ἂν ἐκ πολλῶν σύν-
 θετον ἢ νοσεῖν πέφυκε κατὰ τι τῶν ἑαυτοῦ μορίων,
 καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ὡς οὔτε ἀνθρωπέλου σώματος 116
 αἰεὶ τὸ κάμνον ἀποτεμεῖν χρὴ μέρος· αἰσχροῦ τε γὰρ
 ἢ ὅψις ἂν γίνοιτο τοῦ λειπομένου καὶ ἡ φύσις οὐκ
 15 ἐπιπολὺν διαρκῆς· οὔτε πολιτικῆς κοινωνίας τὴν νο-
 σοῦσαν ἐξελαύνειν μοῖραν· οὐ γὰρ ἂν φθάνοι διὰ
 τῶν ἰδίων μερῶν τὸ σύμπαν ἀπολούμενον σὺν χρόνῳ·
 τῆς τε ἀνάγκης ἐνθυμηθέντες ὅσον τὸ κράτος, ἡ καὶ
 θεοὶ εἰκουσι μόνῃ, μὴ χαλεπαίνετε πρὸς τὰς τύχας,
 20 μὴδ' ὡς ἀπάντων ἡμῖν κατ' εὐχὴν ἐσομένων ἀνθα-
 δείας ἐμπίμπλασθε καὶ ἀμαθίας, ἀλλ' ἐπικλᾶσθητε
 καὶ εἴξατε παραδείγμασι χρησάμενοι τῆς εὐβουλίας
 μὴ τοῖς ὀθνείοις, ἀλλὰ τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν ἔργοις.

LV. Καὶ γὰρ ἄνδρα ἓνα καὶ πόλιν ὅλην ἐπὶ ταῖς
 25 καλλίσταις τῶν ἰδίων πράξεων φιλοτιμεῖσθαι χρὴ,
 καὶ τὰς λοιπὰς ὅπως ὁμολογούμεναι ταύταις ἔσονται
 σκοπεῖν. ὑμεῖς τοίνυν ἤδη πολλοὺς πολεμίους, ὅφ'
 116 ὧν τὰ μέγιστα ἡδίκηθητε, ὑποχειρίους λαβόντες, οὔτε
 ἀνελεῖν οὔτ' ἐκβαλεῖν ἐκ τῶν ἰδίων ἐβουλήθητε, ἀλλὰ
 30 καὶ οἴκους καὶ κλήρους αὐτοῖς ἀπέδοτε, καὶ πατρίδας
 οἰκεῖν ἐξ ὧν ἔφρυσαν εἰάσατε, ἰσοψήφοις τε εἶναι καὶ
 πολίταις ὑμετέροις ἤδη τισὶν ἐξ αὐτῶν ἐχαρίσασθε.

τούτου δ' ἔτι θαυμασιώτερον ἔργον ὑμῶν ἔχω λέγειν,
 ὅτι καὶ τῶν ὑμετέρων πολιτῶν πολλοὺς μεγάλα εἰς
 ὑμᾶς ἐξαμαρτόντας ἀφήκατε τῶν τιμωριῶν, εἰς αὐ-
 τοὺς μόνους ἀποσκήψαντες τοὺς αἰτίους τὴν ὀργήν,
 ὧν ἦσαν οἷ τε Ἀντίμαχος κληρονομήσαντες καὶ Κρου- 5
 στομέρειαν καὶ Μεδύλλειαν καὶ Φιδήνην καὶ ἄλλοι
 συχνοί. τί γὰρ δεῖ πάντας ἐξαριθμεῖσθαι νυνὶ, οὓς
 ὑμεῖς ἐκ πολιιορκίας κρατηθέντας μετρίως ἐνουθετή-
 σατε καὶ πολιτικῶς; καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἢ κινδυνός
 τις διὰ ταῦτα κατέλαβε τὴν πόλιν ἢ ψόγος, ἀλλ' 10
 ἐπαινεῖται τε ὑμῶν τὸ ἐπιεικὲς, καὶ οὐδὲν ἡλάττωται
 τοῦ ἀσφαλοῦς. ἔπειτα οἱ τῶν πολεμίων φειδόμενοι
 65 τοῖς φίλοις πολεμήσετε, καὶ οἱ τὰ ὑποχείρια γενό-
 μενα μεθιέντες ἀξήμια τοὺς συγκατακτησαμένους
 ὑμῖν τὴν ἀρχὴν ζημιώσετε, πόλιν τε τὴν αὐτῶν 15
 ὑμῶν παρέχοντες ἅπασι τοῖς δεομένοις ἀσφαλῆ κατα-
 φυγὴν, ταύτης ἀπελαύνειν ὑπομενεῖτε τοὺς αὐθιγε-
 νεῖς, οἷς καὶ συνετράφητε καὶ συνεπαιδευθήτε καὶ
 πολλῶν ἐκοινωνήσατε κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἐν εἰρήνῃ
 τε καὶ κατὰ πολέμους; οὐκ, ἔάν τὰ γε δίκαια καὶ τὰ 20
 προσήκοντα τοῖς ὑμετέροισι ἔθεσι βούλησθε πράττειν
 καὶ χωρὶς ὀργῆς κρίνητε τὸ συμφέρον.

LVI. Ἄλλ' ὅτι μὲν δεῖ καταλύσασθαι τὴν στά-
 σιν, εἴποι τις ἂν, οὐχ ἦττον ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ
 πολλὴν παρεσχήμεθα προθυμίαν· πῶς δ' ἂν κατα- 25
 λυσαίμεθα αὐτήν, τοῦτο πειρῶ λέγειν. ὁρᾷς γὰρ ὅση
 περὶ τὸν δῆμόν ἐστιν αὐθάδεια, ὅς οὔτε πέμπει πρὸς
 ἡμᾶς περὶ διαλύσεων αὐτὸς ἀδικῶν, οὔτε τοῖς ὑφ'
 66 ἡμῶν ἀποσταλεῖσιν ἀποκρίνεται πολιτικὰς καὶ φιλαν-
 θρώπους ἀποκρίσεις, ἀλλ' ὑπερηφανεῖ καὶ ἀπειλεῖ, 30
 καὶ εἰκάσαι ῥάδιον οὐκ ἔστιν ὅ τι βούλεται. πρὸς δὲ
 ταῦτα τί παραινῶ ὑμῖν πράττειν ἀκούσατέ μου. ἐγὼ

τὸν δῆμον οὐτ' ἀδιαλλάκτως οἶομαι πρὸς ἡμᾶς ἔχειν
 οὔτε δρᾶσειν τι ὧν ἀπειλεῖ, τεκμαιρόμενος ὅτι οὐκ
 ἔστιν ὅμοια τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὰ ἔργα, πολὺ δὲ μᾶλ-
 λον ἡμῶν ἐσπουδακέναι περὶ τὰς διαλύσεις οἶομαι.
 5 ἡμεῖς μὲν γὰρ ~~καὶ πατρίδα τὴν τιμω~~ ^{καὶ πατρίδα τὴν τιμω} αὐτάτην κατοικοῦ-
 μεν καὶ βίους καὶ οἴκους καὶ γονέας καὶ πάντα τὰ
 πλείστου ἄξια ἐν ταῖς ἰδίαις ἐξουσίαις ἔχομεν· ὁ δὲ
 ἄπολις καὶ ἀνέστιός ἐστι καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων αὐ-
 τῷ στέρεται σωμάτων βίου τε τοῦ καθ' ἡμέραν οὐκ
 10 εὐπορεῖ. τίνος οὖν χάριν, εἴ τις ἔροιτό με, τὰς προ-
 κλήσεις οὐ δέχεται τὰς ἡμετέρας ὁ δῆμος κακοπαθῶν
 αὐτός τε οὐδὲν ἐπιπρεσβεύεται πρὸς ἡμᾶς, ὅτι νῆ
 Δία, φαίην ἄν, ἄχρι τοῦδε λόγων ἀκούει παρὰ τῆς 1167
 βουλῆς, ἔργον δὲ οὐδὲν ὁρᾷ γινόμενον ἐξ αὐτῶν οὔτε
 15 φιλάνθρωπον οὔτε μέτριον, ἐξηπατῆσθαι τε οἶεται
 πολλάκις ὑφ' ἡμῶν ὑπισχνουμένων αἰετὶν τινα πρόνοιαν
 αὐτοῦ ποιήσεσθαι, μηδὲν δὲ προνοουμένων. πρε-
 σβείας δὲ πέμπειν οὐχ ὑπομένει διὰ τοὺς ἐνθάδε κατ-
 ηγορεῖν εἰωθότας αὐτοῦ δεδοικώς τε μή τινος ὧν
 20 ἄξιοι διαμάρτη. τάχα δ' ἂν τι καὶ φιλοτιμίας ἀνοήτου
 περὶ αὐτὸν εἴη πάθος· καὶ οὐδὲν γε θαυμαστόν,
 ἐπεὶ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς εἰσὶ τινες, οἷς τὸ δύσερι
 τοῦτο καὶ φιλόνηικον ἐνοικεῖ, καὶ κοινῇ οὐκ ἀξιοῦσιν
 ἡττᾶσθαι τοῦ ἀντιπάλου, ἀλλ' ἐκ παντὸς αἰετὶν ζητοῦσι
 25 περιεῖναι τρόπου καὶ μὴ πρότερον χαρίζεσθαι τι, ἢ
 λαβεῖν τὸ μέλλον εὖ πάσχειν ὑποχείριον. ἐννοούμε-
 νος δὴ ταῦτα οἶομαι δεῖν πρεσβείαν ἀποσταλῆναι
 πρὸς τοὺς δημοτικούς ἐκ τῶν μάλιστα πιστευομένων·
 τοὺς δὲ ἀποσταλησομένους ἄνδρας αὐτοκράτορας εἶναι
 30 παραινῶ, διαλυσομένους αὐτοῖς τὴν στάσιν ἐφ' οἷς 1168
 ἂν αὐτοὶ δικαιοῶσι καὶ μηδὲν ἔτι τῇ βουλῇ προσανα-
 φέροντας. [αὐτοὶ] εἰ γὰρ εἰδονται τοῦτο οἱ νῦν ὑπερ-

οπτικοὶ δοκοῦντες εἶναι καὶ βαρεῖς, μαθόντες ὅτι ἀληθῶς σπουδάζετε περὶ τὴν ὁμόνοιαν, [καὶ] εἰς ἐπιεικεστέρας συγκαθήσουσιν αἰρέσεις, οὐδὲν ἀξιού-
 τες οὔτε τῶν αἰσχυρῶν οὔτε τῶν ἀδυνάτων. τὸ γὰρ
 ἡρεθισμένον ἅπαν, ἄλλως τε καὶ ταπεινὸν ἢ, πρὸς 5
 μὲν τοὺς ὑπερηφανοῦντας ἀγριαίνεσθαι φιλεῖ, πρὸς
 δὲ τοὺς θεραπεύοντας ἡμεροῦσθαι.

LVII. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Μενηίου θροῦς πο-
 λὺς ἐνέπεσε τῇ βουλῇ, καὶ διελάλουν ἕκαστοι κατὰ
 συμμορίας, οἱ μὲν οἰκείως διακείμενοι πρὸς τοὺς δη- 10
 μοτικούς παρακαλοῦντες ἀλλήλους πᾶσαν εἰσφέρεισθαι
 προθυμίαν, ὅπως κατὰξουσιν τὸν δῆμον εἰς τὴν πα-
 τρίδα, ἐπειδὴ προσειλήφεσαν ἡγεμόνα τῆς τότε γνώ-
 μης ἀνδρῶν ἀριστοκρατικῶν τὸν ἐπιφανέστατον· οἱ
 δὲ ἀριστοκρατικοὶ καὶ περὶ παντὸς θέλοντες μὴ κινεῖ- 15
 σθαι ἐκ τοῦ πατρίου κόσμου τὴν πολιτείαν ἀποροῦν-
 τες ὅ τι χρήσονται τοῖς παροῦσι, μεταθέσθαι μὲν οὐκ
 169 ἀξιοῦντες τὰς προαιρέσεις, μένειν δ' ἐπὶ τῶν ἐγνω-
 σμένων οὐ δυνάμενοι· οἱ δ' ἀκέραιοί τε καὶ τῶν στά-
 σεων οὐδετέρᾳ συμφιλονεικοῦντες εἰρήνην ἄγειν 20
 βουλόμενοι καὶ ὅπως μὴ τειχῆρεις ἔσονται σκοπεῖν
 ἀξιοῦντες. σιωπῆς δὲ γενομένης ὁ πρεσβύτερος τῶν
 ὑπάτων ἐπαινέσας τὸν Μενήνιον τῆς γενναιότητος,
 καὶ τοὺς λοιποὺς ἀξιῶσας ὁμοίους ἐκείνῳ γενέσθαι
 κηδεμόνας λέγοντάς τε ὅσα φρονοῦσι μετὰ παρρησίας 25
 καὶ πράττοντας δίχα ὅκνου τὰ δόξαντα, δεύτερον ἐκάλει
 τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξ ὀνόματος, ἀξιῶν γνώμην ἀπο-
 φήνασθαι, Μάνιον Οὐαλέριον ἀδελφὸν τοῦ συνελευ-
 θερώσαντος ἀπὸ τῶν βασιλέων τὴν πόλιν, ἄνδρα
 παρ' ὄντιναοῦν τῶν ἀριστοκρατικῶν τῷ δήμῳ κε- 30
 χαρισμένον.

LVIII. Ὅς ἀναστὰς πρῶτον ὑπεμίμνησκε τὴν

βουλὴν τῶν ιδίων πολιτευμάτων, καὶ ὅτι πολλάκις
 αὐτοῦ προλέγοντος τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι δεινὰ
 δι' ὀλιγοῤῃας ἐποιήσαντο τοὺς λόγους· ἔπειτα ἡξίου 117
 τοὺς ἐναντιουμένους ταῖς διαλλαγαῖς μὴ περὶ τοῦ
 5 μετρίου νῦν ζητεῖν, ἀλλ' ἐπεὶ τὴν στάσιν οὐκ εἶασαν
 ἐξαιρεθῆναι ἥνίκα μικρὰ ἦν ἔτι τῇ πόλει τὰ διαφέ-
 ροντα, νῦν γέ τοι σκοπεῖν ὅπως διὰ ταχέων παύσεται
 καὶ μὴ προελθοῦσα ἔτι πορρωτέρω λήσει τάχα μὲν
 ἀνιάτος, εἰ δὲ μὴ δυσίατος καὶ πολλῶν αἰτία σφίσι
 10 γενομένη κακῶν· τὴν τε ἀξίωσιν τῶν δημοτικῶν
 οὐκέτι τὴν αὐτὴν ἀπέφαινεν ἐσομένην τῇ προτέρῃ,
 οὐδ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς εἰκάξε συμβήσεσθαι τὸν δῆμον
 ἀπαλλαγὴν μόνον τῶν χρεῶν αἰτούμενον, ἀλλὰ καὶ
 βοηθείας δεήσεσθαι τινος ἴσως, ἅψ' ἥς εἰς τὸν λοι-
 15 πὸν χρόνον ἀσφαλῆς διατελέσει· καταλελύσθαι μὲν
 γὰρ ἅψ' οὗ παρῆλθεν ἡ τοῦ δικτάτορος ἀρχὴ τὸν φύ-
 λακα τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ νόμον, ὃς οὔτε ἀποκτείν-
 νειν πολίτην ἄκριτον οὐδένα συνεχώρει τοῖς ὑπάτοις,
 οὐδέ γε τοὺς παρὰ τὰς κρίσεις ἐλαττουμένους ὑπὸ
 20 τῶν πατρικίων δημοτικῶν παραδίδοσθαι τοῖς κατα- 1171
 δικασαμένοις, ἔφεςιν δὲ τοῖς βουλομένοις ἐδίδου με-
 ταφέρειν τὰς κρίσεις ἐπὶ τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν πατρι-
 κίων καὶ ὅ τι ἂν ὁ δῆμος γνῶ, τοῦτ' εἶναι κύριον·
 ἀφηρηθῆναι δὲ καὶ τὴν ἄλλην ἐξουσίαν τῶν δημοτι-
 25 κῶν ὀλίγου δεῖν πᾶσαν, ἥς ἐν τοῖς προτέροις χρόνοις
 ἦσαν κύριοι, ὅπου γε καὶ τὸν ἐκ τῶν πολέμων θρίαμ-
 βον οὐκ ἐξεγένετο αὐτοῖς εὐρέσθαι παρὰ τῆς βουλῆς
 ἀνδρὶ παρ' ὄντιναοῦν ἄλλον ἐπιτηδείῳ ταύτης τυχεῖν
 τῆς τιμῆς, Ποπλίῳ Σερονίλιῳ Πρίσκῳ· ἐφ' οἷς εἰ-
 30 κός τι πάσχοντας τοὺς πολλοὺς ἀθυμεῖν καὶ πονηρὰς 1172
 ἔχειν ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας ἐλπίδας, ἐπειδὴ οὔτε ὑπά-
 τῳ οὔτε δικτάτορι κήδεσθαι αὐτῶν βουλομένοις ἐξε-

γένετο, ἀλλὰ καὶ προσapéλαυσέ τις αὐτῶν ὕβρεως καὶ ἀτιμίας διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν πολλῶν σπουδὴν καὶ πρόνοιαν. ταῦτα δ' ἀπειργάσθαι συῆκνῦσαντας οὐ τοὺς χαριεστάτους τῶν πατρικίων, ὕβριστὰς δέ τινας καὶ πλεονέκτας περὶ χρηματισμῶν. cā ἀδικον δεινῶς 5 ἔσπουδακότας, οἳ πρὸς πολὺ διάφορον καὶ ἐπὶ μεγάλοις δανεισθὲν τόκοις πολλὰ καταδουλωσάμενοι πολιτῶν σώματα, τούτοις τε ὡμὰς καὶ ὑπερηφάνους ἀνάγκας προσφέροντες, ἀλλότριον ἐποίησαν γενέσθαι τῆς ἀριστοκρατίας ἅπαν τὸ δημοτικόν, ἑταιρίαν τε συστή- 10 σάμενοι καὶ ταύτης ἀναδείξαντες Ἄππιον Κλαύδιον ἡγεμόνα, μισόδημον ἄνδρα καὶ ὀλιγαρχικόν, δι' ἐκείνου πάντα φύρουσι τὰ πράγματα τῆς πόλεως. οἷς εἰ μὴ τὸ σωφρονοῦν μέρος τῆς βουλῆς ἐμποδῶν στήσεται, κινδυνεύειν ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ τινος καὶ κα- 15 173 τασκαφῆς τὴν πόλιν. τελευτῶν δ' ἀπεφήνατο συνοκεῖν τῇ Μενηνίου χρῆσθαι γνώμῃ, καὶ τὴν πρεσβείαν ἡξίου πέμπειν διὰ ταχέων· τοὺς δὲ ἄνδρας ἀφικομένους πειραῖσθαι μὲν ὥς βούλονται καταλύσασθαι τὴν στάσιν, εἰ δὲ μὴ διδοίῃ τις αὐτοῖς ἂ 20 βούλονται, δέχεσθαι τὰ διδόμενα.

LVIII. Μετὰ τοῦτον ἀνέστη κληθεὶς Ἄππιος Κλαύδιος ὁ τῆς ἐναντιουμένης τῷ δήμῳ στάσεως ἡγεμὼν, ἀνὴρ μέγα φρονῶν ἐφ' ἑαυτῷ καὶ τοῦτο οὐκ ἄνευ δικαίας πάσχων αἰτίας· ὃ τε γὰρ ἴδιος αὐτοῦ 25 βίος ὁ καθ' ἡμέραν σώφρων καὶ σεμνὸς ἦν, ἥ τε προαίρεσις τῶν πολιτευμάτων εὐγενὴς καὶ τὸ ἀξίωμα σώζουσα τῆς ἀριστοκρατίας· ὃς ἀφορμὴν λαβὼν τὴν Οὐαλερίου δημηγορίαν τοιούτοις ἐχρήσατο λόγοις· Ἐν ἐλάττονι μὲν αἰτία Οὐαλέριος ἦν, εἰ τὴν αὐτοῦ 30 γνώμην ἀπεφήνατο μόνην, τῶν δὲ τὰναντία ἐγνωκότων μὴ κατηγορεῖ· περιῆν γὰρ ἂν αὐτῷ μηδὲν ἀκού-

σαι τῶν προσόντων αὐτῷ κακῶν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀπέ-
 χρησεν αὐτῷ τοιαῦτα συμβουλευέιν, ἐξ ὧν οὐδὲν ἄλλ'
 ἢ τοῖς κακίστοις τῶν πολιτῶν δουλεύσομεν, ἀλλὰ καὶ 1174
 τῶν ἐναντιουμένων αὐτῷ καθήψατο κάμου ἄψιμάχως
 5 ἐμνήσθη, πολλὰν ἀνάγκην ὁρῶ καί μοι περὶ τούτων
 εἰπεῖν καὶ πρῶτον ἀπολύσασθαι τὰς κατ' ἐμαντοῦ
 διαβολάς. ὠνείδισται γάρ μοι πρὸς αὐτοῦ ἐπιτήδευμα
 οὔτε πολιτικὸν οὔτ' εὐπρεπές, ὥς ἀπὸ παντὸς χρημα-
 τίζεσθαι προήρημαι τρόπον καὶ πολλοὺς τῶν πενή-
 10 των ἀφήρημαι τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ὥς ἡ ἀπόστασις
 τοῦ δήμου καὶ δι' ἐμὲ οὐχ ἥκιστα γέγονεν· ὧν οὐδὲν
 ὅτι ἀληθές ἐστιν οὐδ' ὑγιὲς ῥάδιον ὑμῖν μαθεῖν. ἴθι
 γὰρ, εἰπέ ὦ Οὐαλέριε, τίνες εἰσὶν οὓς κατεδουλω-
 σάμην ἐγὼ πρὸς τὰ χρέα; τίνας ἐν δεσμοῖς πολίτας
 15 ἔσχον ἢ νῦν ἔχω; τίς τῶν ἀφεστηκότων διὰ τὴν
 ἐμὴν ὡμότητα ἢ φιλοχρηματίαν στέρεται τῆς ἑαυτοῦ
 πατρίδος; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν. τοσούτου γὰρ
 δέω τινὰ πολιτῶν καταδεδουλωσθαι διὰ χρέος, ὥστε
 πολλοῖς πάννυ τὰ ἑμαντοῦ προέμενος οὐδένα τῶν ἀπο-
 20 στερησάντων μὲ πρόσθετον ἐποίησάμην οὐδὲ ἄτιμον,
 ἀλλὰ πάντες εἰσὶν ἐλεύθεροι καὶ πάντες οἶδασί μοι 1175
 χάριν φίλων τε καὶ πελατῶν ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις
 ἐξετάζονται. καὶ οὐ λέγω ταῦτα κατηγορῶν ἐγὼ τῶν
 μὴ τὰ παραπλήσια ἐμοὶ πεποιηκότων, οὐδ' εἴ τις
 25 νόμῳ συγχωρούμενόν τι ἔδρασαν ἀδικεῖν αὐτοῦς
 οἶομαι, ἀλλὰ τὰς ἑμαντοῦ διαβολὰς ἀπολύομαι.

. LX. "Α δ' εἰς χαλεπῶν τε καὶ πονηρῶν ἀνθρώ-
 πων προστάσιαν ὠνείδισέ μοι, μισόδημόν τε καὶ ὀλι-
 γαρχικὸν ἀποκαλῶν, ὅτι τῆς ἀριστοκρατίας περιέχο-
 30 μαι, κοινὰ πάντων ὑμῶν ἐστι κατηγορήματα ὅσοι οὐκ
 ἀξιούτε κρείττονες ὄντες ὑπὸ χειρόνων ἄρχεσθαι,
 οὐδ' ἦν παρελάβετε ὑπὸ τῶν προγόνων πολιτείαν

ὑπὸ τῆς κακίστης τῶν ἐν ἀνθρώποις πολιτειῶν δη-
 μοκρατίας ἀφαιρεθῆναι. οὐ γὰρ ἂν οὗτος ὀλιγαρχίας
 ὄνομα θῆται τῇ τῶν κρατίστων ἡγεμονίᾳ, καὶ δὴ τὸ
 76 πρᾶγμα ὑπὸ τοῦ ὀνόματος διαβληθὲν ἀφανισθήσεται·
 ἡμεῖς δὲ πολλῷ ἂν δικαιότερον ἐπενέγκαιμεν ὄνειδος 5
 καὶ ἀληθέστερον, δημοκοπίαν καὶ τυραννικῶν ἔργων
 ἐπιθυμίαν. οὐδενὶ γὰρ δὴ ἄδηλον ὅτι πᾶς τύραννος
 ἐκ δημοκόλακος φύεται, καὶ ταχεῖα ὁδὸς ἐστὶ τοῖς κα-
 ταδουλοῦσθαι τὰς πόλεις βουλομένοις ἢ διὰ τῶν
 κακίστων ἄγρουσα πολιτῶν ἐπὶ τὰς δυναστείας, οὓς 10
 θεραπεύων οὗτος διατετέλεκε καὶ οὐδὲ μέχρι τοῦ παρ-
 ὄντος παύεται. εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι οὐκ ἂν ἐτόλμησαν
 οἱ φαῦλοι καὶ ταπεινοὶ τηλικαῦτα ἐξαμαρτεῖν, εἰ μὴ
 ὑπὸ τοῦ σεμνοῦ καὶ φιλοπόλιδος τούτου ἐξηγέρθησαν,
 ὥς δὴ ἀκίνδυνον αὐτοῖς τὸ ἔργον ἐσόμενον, καὶ πρὸς 15
 τῷ μηδεμίαν ὑποσχεῖν δίκην κρείττονα μοῖραν τῆς
 προτέρας ἔχοντας. μάθοιτε δ' ἂν ὡς ἀληθῆ ταῦτα ἐγὼ
 λέγω μνησθέντες, ὅτι δεδιττόμενος ὑμᾶς ὑπὲρ πολέ-
 μου καὶ διαλλαγὰς ἀναγκαίας ἀποφαίνων, ἅμα ἔφη
 καὶ ὡς οὐκ ἀγαπήσουσιν οἱ πένητες ἀφειθέντες τῶν 20
 177 χρεῶν, ἀλλὰ καὶ βοηθείας δεήσονται τινος καὶ οὐκ
 ἀνέξονται ἔτι ὑφ' ὑμῶν ὡς καὶ πρότερον ἀρχόμενοι·
 τελευτῶν δ' ὑμᾶς ἡξίου στέργειν τὰ παρόντα καὶ
 συγχωρεῖν ὅ τι ἂν ὁ δῆμος ἐπὶ τῇ καθόδῳ δικαιοσύνη
 λαβεῖν, μὴ διακρίναντας μήτε ἀπὸ καλῶν αἰσχροῦ, 25
 μήτε ἀπὸ δικαίων ἀδίκῃ. τοσαύτης ἄρα ἀνθαδείας
 τὸ ἀνόητον οὗτος ἐμπέπληκε τῆς πόλεως ἀνὴρ πρε-
 σβύτερος καὶ πάσας κεκαρπωμένος τὰς παρ' ὑμῶν τι-
 μάς. ἄρ' ἦν σοι ἄξιον, Οὐαλέριε, καθ' ἑτέρων τὰ
 μὴ προσόντα ὀνειδῆ λέγειν, τοιαύταις ὄντι κατηγο- 30
 ρίαις ἐνόχῳ;

LXI. Καὶ πρὸς μὲν τὰς ὑπὸ τούτου ῥηθείδας

- διαβολὰς ἀρκεῖ τὰ εἰρημένα, ὑπὲρ δὲ ὧν βουλευσόμενοι
 συνεληλύθατε δοκεῖ μοι δίκαιά τε εἶναι καὶ
 τῆς πόλεως ἄξια καὶ συμφέροντα ὑμῖν, οὐ μόνον ἂν
 ἐν ἀρχαῖς ἀπεφηνάμην, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐπὶ τῆς αὐτῆς
 5 γνώμης ἔτι μένων ἀποφαίνομαι, μὴ συγγεῖν τὸν κό-
 σμον τῆς πολιτείας, μηδὲ κινεῖν ἔθνη πατέρων ἀκίνητα,
 μηδ' ἀναιρεῖν ἐξ ἀνθρώπων πίστιν ἱερὸν χρῆμα μεθ' 1178
 ἧς ἅπαντα πόλεις οἰκεῖται ἀσφαλῶς, δῆμῳ τε μὴ εἰκεῖν
 ἀγνώμονι ἀδίκων ἔργων καὶ ἀθεμίτων χρήζοντι· καὶ
 10 οὐχ ὅπως ὑποκατακλίνομαί τι τῆς γνώμης φόβῳ τῶν
 διαφόρων, οἳ τὸ ἐν τῇ πόλει δημοτικὸν ἐπ' ἐμοὶ συνι-
 στάντες δεδίδτονταί με, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἢ πρότερον
 ἔρρωμαι τὴν ὀργὴν καὶ ἀγανακτῶ τοῖς αἰτήμασι τοῦ
 δήμου διπλασίως· ὑμῶν τε, ὦ βουλῇ, τὸ παράλογον
 15 τῆς γνώμης τεθαύμακα, ὅτι οὐκ ἐπιτρέψαντες αὐτῷ
 ὅτε οὐπω φανερός ἦν πολέμιος χρεῶν ἀποκοπὰς καὶ
 κατακριμάτων ἀφέσεις αἰτουμένῳ, νῦν ἐπεὶ ἐν τοῖς
 ὅπλοις ἐστὶ καὶ τὰ πολεμίων δρᾶ, ταῦτα εἰ συγχω-
 ρήσετε βουλευέσθε, καὶ ὃ τι ἂν ἄλλο αὐτῷ δοκῇ.
 20 δόξει δὲ δήπου, καὶ πρῶτον ποιήσεται τῶν ἀξιουμέ- 1179
 νων ἰσότιμον εἶναι καὶ τῶν αὐτῶν ἡμῖν μετέχειν.
 οὐκοῦν εἰς δημοκρατίαν περιστήσεται ἡ πόλις τὴν
 ἀμαθεστάτην, ὥσπερ ἔφην, τῶν ἐν ἀνθρώποις πολι-
 τειῶν καὶ ὑμῖν ἀσύμφορον τοῖς ἀξιοῦσιν ἄρχειν ἐτέ-
 25 ρων; οὐκ, εἰάν γε σωφρονῇτε ὑμεῖς. ἢ πάντων ἂν
 εἴητε ἀφρονέστατοι, εἰ πρὸς ἐνὸς ἄρχεσθαι τυραννι-
 κοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἀνασχετὸν ἡγησάμενοι, δῆμῳ τυραν-
 νίδι πολυκεφάλῳ νῦν ὑμᾶς αὐτοὺς παραδώσετε,
 καὶ ταῦτα οὐ μετὰ χαρίτων αὐτῷ πείθονται συγχωρή-
 30 σετε ὑπὸ τε ἀνάγκης κρατηθέντες καὶ ὥς οὐκ ἐξὸν
 ἄλλο τι δρᾶν νῦν ὑμῖν παρὰ γνώμην εἰξαντες. ὅταν
 δὲ τὸ ἀνόητον ἀντὶ τοῦ κολάζεσθαι ἐφ' οἷς ἂν πλημ-

1180 μελήσῃ καὶ τὸ τιμᾶσθαι δι' αὐτὰ προσλάβῃ, πῶς
δοκεῖτε αὐθαδὲς ἔσται καὶ ὑπερήφανον; μὴ γὰρ δὴ
ἐκείνῃ τῇ ἐλπίδι ἐπαίρεσθε, ὥς μετριάσει περὶ τὰς
ἀξιώσεις ὁ δῆμος, ἐὰν φανερόν αὐτῷ γένηται, ὅτι
ὑμεῖς ἅπαντες ἐψηφίσασθε οὕτως.

5

LXII. Ἀλλὰ πλεῖστον δὴ ἐν τούτῳ Μενήνιος
ἐψεύσθη τῆς δόξης, ἀνὴρ σῶφρων, ὃς ἐκ τῶν ἑαυτοῦ
τρόπων τεκμαίρεται χρηστὰ ὑπὲρ ἑτέρων. ἐγκρίσεται
γὰρ ὑμῖν πέρα τοῦ δέοντος βαρὺς ὑπὸ τε αὐθαδείας,
ἣ φιλεῖ περὶ τὸ κρατοῦν αἰεὶ γίνεσθαι, καὶ ἀφροσύ- 10
νης, ἥς πλεῖστον ὄχλος μετέχει μέρος· καὶ εἰ μὴ ἐν
ἀρχαῖς, χρόνῳ γοῦν ὕστερον καὶ ἐφ' ἐκάστῳ χρήματι,
ὧν ἂν δεηθεῖς μὴ τύχῃ, τὰ ὅπλα λαβὼν τὸν αὐτὸν
τρόπον ὑμῖν σοβαρῶς ἐπιθήσεται. ὥστε εἰ τὰ πρῶτα
συγχωρήσετε συμφέροντα εἶναι νομίσαντες, ἕτερόν 15
τι χεῖρον εὐθύς ἐπιταχθήσεσθε καὶ αὐτίς ἄλλο τού-
του χαλεπώτερον, ὥς φόβῳ καὶ τὰ πρῶτα ὑπακούσαν-
1181 τες, ἕως ἐκβάλωσιν ὑμᾶς τελευτῶντες τῆς πόλεως, ὥς
ἐν πολλαῖς ἄλλαις καὶ τὰ τελευταῖα ἐν Συρακούσαις
οἱ γεωμόροι πρὸς τῶν πελατῶν ἐξηλάθησαν. εἰ δ' 20
ἐπ' ἐκείνων ἀγανακτήσαντες ἐναντιώσεσθε τοῖς αἰτή-
μασι, τί δὴ ποτε οὐκ αὐτόθεν ἄρχεσθε ἐλεύθερα φρο-
νήματα ἔχειν; κρεῖττον γὰρ ἀπ' ἐλάττονος αἰτίας ὁρ-
μηθέντας πρὶν ἢ βλαβῆναι τι ἀποδείξασθαι τὸ γεν-
ναῖον, ἢ πολλὰ ὑπομείναντας τότε ἀγανακτεῖν περὶ 25
τῶν γεγονότων καὶ μὴ ἐπιτρέπειν τὰ λοιπὰ καὶ ὁψὲ
ἄρξασθαι νοῦν ἔχειν. φοβείτω δὲ ὑμῶν μηδένα μήτε
ὁ τῶν ἀποστατῶν ἀνασεισμὸς μήτε ὁ τῶν ἀλλοφύλων
1182 πόλεμος· μήτε καταγινώσκετε τῆς οἰκείας δυνάμεως
ὥς οὐχ ἱκανῆς οὔσης διασῶσαι τὴν πόλιν. ἡ μὲν γὰρ 30
τῶν φυγάδων βραχεῖά ἐστίν ἰσχύς καὶ οὔτε πολὺν
ἀνθέξει χρόνον διαμένουσα, ὥσπερ νῦν, ὑπαίθριος

- [μένει] ὑπὸ καλύβαις ὥρα ἔτους χειμερίῳ, πορίζεσθαι δὲ τὰ ἐπιτήδεια οὐχ ὅπως δι' ἀρπαγῆς ἔτι δυνησομένη ἐπειδὴν τὰ ὄντα ἀναλώσῃ, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἄλλοθεν ὠνητὰ ἐπιδάγασθαι διὰ πηνίαν, οἷς οὔτε ἰδίᾳ
- 5 οὔτ' ἐν κοινῷ χρήματά ἐστιν· οἱ δὲ πόλεμοι ταῖς περιουσίαις τῶν χρημάτων ὥς τὰ πολλὰ ἀντέχουσιν· ἀναρχία τε αὐτοῖς ὥς εἰκὸς καὶ στάσις ἐκ τῆς ἀναρχίας ἐμπεσοῦσα ταχὺ διαχέει καὶ διαλύσει τὰ βουλευματα. οὐ γὰρ δὴ ἀξιόσουσιν οὔτε Σαβίνοις οὔτε
- 10 Τυρρηνοῖς οὔτ' ἄλλοις τισὶ τῶν ἄλλοφύλων παραδόντες σφᾶς αὐτοὺς, ἐκείνοις δουλεύειν ὧν καὶ αὐτοὶ ποτ' ἀφείλοντο τὴν ἐλευθερίαν σὺν ὑμῖν, καὶ μάλιστα οὐδὲ πιστευθήσονται πρὸς αὐτῶν οἱ κακῶς αὐτῶν τὴν πατρίδα καὶ αἰσχροῶς ἀπολέσαι προθυμη-
- 15 θέντες, μὴ οὐχὶ ὅμοια δράσειν τὴν ὑποδεξαμένην. ἀριστοκρατεῖται δὲ καὶ τὰ ἔθνη τὰ πέριξ ἡμῶν ἅπαντα, καὶ τὸ δημοτικὸν ἐν οὐδεμιᾷ πόλει μεταποιεῖται τῶν ἴσων, ὥστε οὐ δῆπου οἱ προὔχοντες ἐν ἐκάστη πόλει τὸν οἰκεῖον οὐκ ἑῶντες παρακινεῖν ὄχλον, τοῦτον
- 20 εἰσδέχονται τὸν ἑπηλυν καὶ στασιαστὴν εἰς τὴν ἑαυτῶν πατρίδα, μὴ μεταδόντες αὐτοὶ τῶν ὁμοίων σὺν χρόνῳ στερῇσονται τῶν ἴσων. εἰ δ' ἄρα γε γνῶμης ἀμάροτοι καὶ παραδέξαιτό τις αὐτοὺς πόλις, ἐνταῦθα δὴ διαγινώσκουσινθ' ὥς ἂν πολέμιοί τε ὄντες καὶ τὰ πο-
- 25 λεμίων πεισόμενοι. ἔχομεν δ' αὐτῶν ὄμηρα καὶ πατέρας καὶ γαμετὰς καὶ τὴν ἄλλην συγγένειαν, ὧν οὐδ' ἂν εὐχόμενοι κρείττονα παρὰ θεῶν αἰτησαίμεθα· οὐς ἐν ὄψει τῶν συγγενῶν στήσαντες ἀπειλῶμεν, εἰ τολμήσαιεν ὁμόσε χωρεῖν, ὥς ταῖς ἐσχάταις λῶβαις διαχρησόμενοι. 1184
- 30 καὶ αὐτοὺς, εἰ τοῦτο μάθοιεν, εὖ ἴστε ὅτι λήψεσθε ἀντιβολοῦντας, ὀλοφυρομένους, παραδιδόντας σφᾶς αὐτοὺς ὑμῖν δίχα τῶν ὅπλων, ἅπαντα ὑπομένοντας.

δεινὰ γὰρ αἱ τοιαῖδε ἀνάγκαι καὶ πάντας τοὺς αὐθά-
δεις λογισμοὺς κλάσαι καὶ καταβαλεῖν εἰς τὸ μηδέν.

LXIII. Ὡν μὲν δὴ χάριν τὸν ἐκ τῶν φυγάδων
πόλεμον οὐκ ἀξιῶ δεδιέναι ταῦτ' ἐστὶ· τὰ δ' ἐκ τῶν
ἀλλοεθνῶν φοβερὰ οὐ γυν' πρῶτον ἐξετασθήσεται 5
μέχρι λόγου τοιαῦτα ὄντα, ἀλλὰ καὶ πρότερον, ὅσάκις
ἡμῖν πεῖραν ἑαυτῶν ἔδωκαν, ἐλάττω τῆς δόξης διε-
φάνη. ὅσοι δ' οὐχ ἱκανὴν οἶονται εἶναι τὴν οἰκείαν
δύναμιν τῆς πόλεως, καὶ τῇδε μάλιστα ὀρρωδοῦσι
τὸν πόλεμον, μαθέτωσαν οὐχ ἱκανῶς αὐτῆς ἡσθημέ- 10
νοι. πρὸς μὲν γε τοὺς ἀφεστηκότας τῶν πολιτῶν
ἀντίπαλον χεῖρα ἔχομεν, εἰ βουλοίμεθα τῶν θερα-
πόντων ἐπιλεξάμενοι τοὺς ἀκμαιοτάτους ἐλευθερῶσαι.
1185 κρεῖττον γὰρ τὴν ἐλευθερίαν χαρίσασθαι τούτοις, ἢ
τὴν ἡγεμονίαν ὑπ' ἐκείνων ἀφαιρεθῆναι. ἔχουσι δὲ 15
τῶν πολεμικῶν ἐμπειρίαν ἱκανὴν πολλάκις ἡμῖν πα-
ραγενόμενοι κατὰ τὰς στρατείας. πρὸς δὲ τοὺς ἔξωθεν
πολεμίους αὐτοὶ τε χωρῶμεν ἀπάσῃ προθυμίᾳ, καὶ
τοὺς πελάτας ἅπαντας ἐπαγώμεθα καὶ τοῦ δημοτικοῦ
τὸ περιόν. ἵνα δὲ πρόθυμον ἦ πρὸς τοὺς ἀγῶνας, 20
ἄφεισιν αὐτῷ χαρισώμεθα τῶν χρεῶν, μὴ κοινὴν, ἀλλὰ
κατ' ἄνδρα. εἰ γὰρ τι δεῖ τοῖς καιροῖς εἰξάντας με-
τριάσαι, μὴ πρὸς τοὺς πολεμίους τῶν πολιτῶν τοῦτ'
ἔστω τὸ μέτριον, ἀλλὰ πρὸς τοὺς φίλους, οἷς οὐκ ἀναγ-
καζόμενοι τὰς χάριτας διδόναι δόξομεν, ἀλλὰ πειθόμε- 25
νοι. ἐὰν δὲ καὶ ἄλλης ἐπιδέῃ βοηθείας, ὥς ταύτης οὐκ
οὔσης ἱκανῆς, τοὺς τε ἐκ τῶν φρουρίων μεταπεμπώμεθα,
1186 καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἀποικίαις ἀνακαλῶμεν. τοῦτο δὲ ὅσον
ἐστὶ πλῆθος ἐκ τῆς ἔγγιστα γενομένης τιμῆσεως μα-
θεῖν ῥάδιον ἂν εἴη. τρισκαίδεκα μυριάδες εἰσὶ Ῥω- 30
μαίων τῶν ἐν ἥβῃ τετιμημένων, ὧν οὐκ ἂν εἴη μέ-
ρος ἑβδομον τὸ φυγαδικόν. οὐ λέγω δὲ τὰς Λατίνων

τριάκοντα πόλεις, αἱ μετὰ πολλῆς εὐχῆς δέξαιντ' ἂν τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν ἀγῶνας διὰ τὸ συγγενὲς, ἐὰν ψηφίσῃσθε αὐταῖς ἰσοπολιτείαν μόνον, ἧς αἰεὶ διατελοῦσι δεόμεναι.

- 5 LXIII. Ὁ δὲ πάντων ἐστὶ κράτιστον ἐν τοῖς πολέμοις, καὶ οὔτε ὑμεῖς αὐτοὶ ἐνεθυμήθητέ πω, οὔτε τῶν συμβούλων οὐδεὶς ἔλεγεν, τοῦτο προσθεὶς παύσομαι. οὐδενὸς οὕτω δεῖ τοῖς μέλλουσιν εὐτυχὲς ἔξαιν τὸ τῶν ἀγῶνων τέλος, ὥς στρατηγῶν ἀγαθῶν. τού- 118
- 10 των ἡ μὲν ἡμετέρα πλουτεῖ πόλις, αἱ δὲ τῶν ἀντιπάλων σπανίζουσιν. αἱ μὲν οὖν πολυοχλοῦσαι δυνάμεις, ὅταν λάβωσιν ἡγεμόνας οὐκ εἰδότας ἄρχειν, ἀσχημονοῦσι καὶ περὶ αὐταῖς σφάλλονται τὰ πλεῖστα, καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον κακοπαθοῦσιν, ὅσῳ περ ἂν μεί-
- 15 ζονα ἔχωσι πόρον. οἱ δ' ἀγαθοὶ στρατηλάται, καὶν μικρὰς λάβωσι δυνάμεις, ταχέως ποιοῦσιν αὐτὰς μεγάλας. ὥστε ἄχρῃς ἂν ἡγείσθαι δυναμένους ἄνδρας ἔχωμεν, οὐκ ἀπορήσομεν τῶν ἄρχεσθαι βουλομένων. ἐνθυμούμενοι δὲ ταῦτα καὶ τῶν ἔργων τῆς πόλεως
- 20 μεμνημένοι, μηδὲν ταπεινὸν μηδ' ἀγεννὲς μηδ' ἀνάξιον ὑμῶν αὐτῶν ψηφίσῃσθε. τί οὖν, εἴ τις ἔροικό με, [τι] πράττειν ὑμῖν παραινῶ; τουτὶ γὰρ ἴσως πά- λαι γινῶναι σπεύδετε. μηδένα μήτε πρεσβείαν πέμ- πειν πρὸς τοὺς ἀφεστήκοντας, μήτε ἄφεςιν ψηφίσα-
- 25 σθαι τῶν χρεῶν, μήτ' ἄλλο ποιεῖν μηδὲν ὃ τι δόξειεν ἂν φόβου τεκμήριον εἶναι καὶ ἀμηχανίας· ἐὰν δὲ καταθέμενοι τὰ ὄπλα κατέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ παρὰσχῶσιν ὑμῖν βουλευσασθαι περὶ σφῶν αὐτῶν, καθ' ἥσυχίαν ἐξετάσαντας τότε χορῆσθαι μετριότητι
- 30 πρὸς αὐτοὺς, εἰδότας ὅτι πᾶν τὸ ἀνόητον, ἄλλως τε καὶ ὄχλος ἢ, πρὸς μὲν τοὺς ταπεινοὺς αὐθαδὲς γίνεσθαι φιλεῖ, πρὸς δὲ τοὺς αὐθάδεις ταπεινοῦσθαι.

LXV. Πανσαμένον δὲ τοῦ Κλαυδίου μεγάλη φωνή καὶ θόρυβος ἐξαίσιος ἄχρι πολλοῦ χρόνου κατεῖχε τὸ συνέδριον. οἱ μὲν γὰρ ἀριστοκρατικοὶ δοκοῦντες εἶναι καὶ τὰ δικαιότερα πρὸ τῶν ἀδίκων οἰόμενοι δεῖν σκοπεῖν τῇ Κλαυδίου γνώμῃ προσε- 5 τίθεντο, καὶ τοὺς ὑπάτους ἡξίου μάλιστα μὲν τῇ κρείττονι προσχωρῆσαι μερίδι διαλογιζομένους, ὅτι βασιλικὸν ἔχουσι τὸ τῆς ἀρχῆς κράτος, οὐ δημοτικόν· εἰ δὲ μή γε, φυλάττειν αὐτοὺς ἴσους καὶ μὴ κατ- σχύειν μηδετέραν τῶν στάσεων, διαριθμησαμένους δὲ 10 39 τὰς γνώμας τῶν συνέδρων ταῖς πλείοσι γνώμας στοι- χεῖν. εἰ δὲ τούτων ἀμφοτέρων ὑπεριδόντες αὐτοκρά- τορας αὐτοὺς ποιήσουσι τῶν διαλύσεων, οὐκ ἐπιτρέ- ψειν αὐτοῖς ἔλεγον, ἀλλ' ἐναντιώσεσθαι πάσῃ προ- θυμίᾳ, λόγοις τε ἄχρις ἂν ἐξῇ χρώμενοι καὶ ὅπλοις 15 ὅταν ἀναγκαῖον γένηται· ἦν δὲ τοῦτο στίφος καρτε- ρόν, καὶ σχεδὸν ἅπαντα τῶν πατρικίων ἢ νεότης ταύ- της εἶχετο τῆς προαιρέσεως. οἱ δὲ τῆς εἰρήνης ἐπι- θυμοῦντες τῇ Μενηλίου τε καὶ Οὐαλερίου γνώμῃ προσέκειντο, καὶ μάλιστα οἱ προβεβηκότες ταῖς ἡλι- 20 κίαις, ἐνθυμούμενοι τὰς συμφορὰς ὅσαι καταλαμβά- νουσι τὰς πόλεις ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων. ἐξητ- τώμενοι δὲ τῆς κραυγῆς τῶν νέων καὶ τῆς ἀκοσμίας, τό τε φιλότιμον αὐτῶν ὑφορώμενοι καὶ τὸν ἐπιπολα- 25 190 σμὸν ὃν ἐποιοῦντο κατὰ τῶν ὑπάτων, δεδιότες ὥς οὐ πρόσω χειροκρασίας ἐλευσόμενον, εἰ μή τις αὐτοῖς εἴξειεν, εἰς δάκρυα καὶ δεήσεις τῶν ἐναντιουμένων τελευτῶντες ἐτράποντο.

LXVI. Λωφήσαντος δὲ τοῦ θορύβου καὶ σιωπῆς γενομένης σὺν χρόνῳ, διαλεχθέντες τι πρὸς αὐτοὺς 30 οἱ ὑπατοί, τέλος ἐξήνεγκαν τῆς ἑαυτῶν γνώμης τοι- ὄνδε· Ἡμεῖς, ὦ βουλῇ, μάλιστα μὲν ἡξιούμεν ἅπαν-

τας ὑμᾶς ὁμογνωμονεῖν, ἄλλως τε καὶ ταῦτα περὶ
 κοινῆς σωτηρίας βουλευομένους· εἰ δὲ μὴ, τοῖς πρεσ-
 βυτέροις ὑμῶν εἶκειν τοὺς νεωτέρους καὶ μὴ φιλο-
 νεικεῖν, ἐνθυμουμένους ὅτι καὶ κείνοις εἰς ταύτην ἐλ-
 5 θοῦσι τὴν ἡλικίαν τῆς δόξης ὑπάρξει τυγχάνειν τιμῆς
 παρὰ τῶν ἐγγόνων. ἐπεὶ δὲ ὁρῶμεν εἰς ἔριν ὑμᾶς
 ἐμπεπτωκότας ὀλεθριωτάτην τῶν ἀνθρωπίνων νόσων,
 καὶ πολλὴν τὴν αὐθάδειαν ὁμιλοῦσαν ὑμῶν τοῖς νέοις,
 νῦν μὲν ἐπεὶ βραχὺ τὸ λειπόμενόν ἐστι τῆς ἡμέρας 11
 10 καὶ οὐκ ἂν δύναίτο τέλος ἐν τούτῳ λαβεῖν τὰ δόξαντα
 ὑμῖν ἅπιτ' ἐκ τοῦ συνεδρίου· εἰς δὲ τὸν ἐπίοντα
 σύλλογον ἤξετε μετριοῦτεροι γενόμενοι καὶ γνώμας
 ἔχοντες ἀμείνους. εἰ δὲ παραμένει τὸ φιλόνεικον
 ὑμῖν, νέοις μὲν οὔτε δικασταῖς οὔτε συμβούλοις ἔτι
 15 τῶν συμφερόντων χρησόμεθα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν
 ἀνείρξομεν αὐτῶν τὴν ἀκοσμίαν νόμῳ, τάξαντες ἀριθ-
 μὸν ἑτῶν· ὃν δεήσει τοὺς βουλευσοντας ἔχειν· τοῖς
 δὲ πρεσβυτέροις ἀποδόντες λόγον αὐθις, ἔαν μηδὲν
 συμφέρωνται ταῖς γνώμας, ταχεῖα τὴν φιλονεικίαν
 20 αὐτῶν λύσομεν ὁδῶ, ἣν ἄμεινόν ἐστιν ὑμᾶς προα-
 κοῦσαι καὶ μαθεῖν. ἴστε δὴ ποῦ νόμον ἡμῖν ὑπάρ-
 χοντα ἔξ οὗ τήνδε οἰκοῦμεν τὴν πόλιν, πάντων εἶναι
 κυρίαν τὴν βουλὴν, πλὴν ἀρχὰς ἀποδείξαι καὶ νόμους
 ψηφίσαι καὶ πόλεμον ἐξενεγκεῖν ἢ τὸν συνεστῶτα
 25 καταλύσασθαι· τούτων δὲ τῶν τριῶν τὸν δῆμον
 ἔχειν τὴν ἐξουσίαν ψῆφον ἐπιφέροντα. ἐν δὲ τῷ πα- 11
 ρόντι οὐχ ὑπὲρ ἑτέρου τινὸς ἢ πολέμου καὶ εἰρήνης
 βουλευόμεθα, ὥστε πολλὴ ἀνάγκη τὸν δῆμον ἐπικυ-
 ρῶσαι τὰς ἡμετέρας γνώμας ψήφου γενόμενον κύ-
 30 ριον. παραγγείλαντες δὴ τῷ πλήθει παρεῖναι κατὰ
 τόνδε τὸν νόμον εἰς τὴν ἀγορὰν, ἐπειδὰν ὑμεῖς ἀπο-
 δείξησθε τὰς γνώμας, ἀποδώσομεν αὐτῷ τὴν ψῆφον,

οὕτως ἂν μάλιστα νομίσαντες ἀρθῆναι τὴν ἔριν ὑμῶν·
 ὅ τι δ' ἂν οἱ πλείους ψηφίσωνται, τοῦθ' ἡγησόμεθα
 κύριον. ἄξιοι δὲ δήπου ταύτης εἰσὶ τῆς τιμῆς τυγ-
 χάνειν οἱ διαμένοντες εὖνοι τῇ πόλει καὶ μέλλοντες
 ἰσομοιρεῖν ἡμῖν κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν.

5

LXVII. Ταῦτα εἰπόντες διέλυσαν τὸν σύλλογον·
 ταῖς δ' ἐξῆς ἡμέραις παραγγεῖλαι κελεύσαντες ἅπασι
 τοῖς κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ φρούρια παρεῖναι, καὶ
 τῇ βουλῇ προαγορεύσαντες ἦκειν εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέ-
 ραν, ἐπειδὴ κατέμαθον ὄχλου μεστὴν οὔσαν τὴν πό- 10
 λιν καὶ τὰς γνώμας τῶν πατρικίων ἐξηττωμένας τῶν
 δεήσεων, ἃς ἐποιοῦντο σὺν οἰμωγῇ καὶ ὀδυρμῷ πα-
 τέρες τε καὶ παιδία νήπια τῶν ἀποστατῶν, τῇ κυρίᾳ
 193 τῶν ἡμερῶν ἐξήεσαν ἐπὶ τὴν ἀγορὰν στενοχωροῦμέ-
 νην ἐκ πολλῆς ἔτι νυκτὸς ἅπασαν ὄχλῳ παντοδαπῷ. 15
 καὶ προελθόντες ἐπὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἡφαίστου, ἔνθα ἦν
 ἕθος αὐτοῖς τὰς ἐκκλησίας ἐπιτελεῖν, πρῶτον μὲν
 ἐπήνεσαν τὸν δῆμον ἐπὶ τῇ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ
 τῆς κατὰ πλῆθος ἀφίξεως· ἔπειτα παρεκάλεσαν ἐκ-
 δέχεσθαι μεθ' ἡσυχίας, ἕως ἂν γένηται τὸ προβού- 20
 λευμα τῆς βουλῆς· τοῖς δὲ οἰκείοις τῶν ἀποστατῶν
 ἀγαθὰς παρήνουν ἐλπίδας ἔχειν, ὥς οὐ διὰ μακροῦ
 κομιουμένοις τὰ φίλτατα, καὶ μετὰ τοῦτο παρελθόντες
 εἰς τὸ συνέδριον αὐτοὶ τε διελέχθησαν ἐπιεικεῖς καὶ
 μετρίους λόγους, καὶ τοὺς ἄλλους ἡξίουں χρηστὰς καὶ 25
 φιλανθρώπους ἀποδείκνυσθαι γνώμας. πρῶτον δὲ
 τῶν ἄλλων ἐκάλουν τὸν Μενήνιον· ὃς ἀναστὰς τοῖς
 αὐτοῖς ἐχρήσατο λόγοις οἷς καὶ πρότερον ἐπὶ τὰς διαλ-
 λαγὰς τὴν βουλὴν παρακαλῶν, καὶ γνώμην ἀπεφώνητο
 194 τὴν αὐτὴν ἄξιῶν πρεσβείαν ἀποστέλλειν πρὸς τοὺς 30
 ἀφεστηκότας διὰ ταχέων αὐτοκράτορα τῶν διαλλαγῶν.

LXVIII. Μετὰ τοῦτον ἀνίσταντο καλούμενοι καθ'

- ἡλικίαν οἱ τὴν ὑπατικὴν ἐσχηκότες ἀρχήν, ὥς ἅπα-
 σιν ἐδόκει τῇ Μενηλείου χρῆσθαι γνώμῃ, ἕως καθῆ-
 κεν ὁ λόγος εἰς τὸν Ἀππίον. ὁ δὲ ἀναστὰς, Ὀρῶ μὲν,
 5 ἔφησεν, ὅτι καὶ τοῖς ὑπάτοις ἐστὶ κεχαρισμένον, ὥ
 βουλῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑμῖν ὀλίγου δεῖν πᾶσι, κατὰ-
 γειν τὸν δῆμον ἐφ' οἷς ἂν αὐτὸς ἀξιοῖ· καὶ μόνος ἐξ
 πάντων ἐγὼ λείπομαι τῶν ἐναντιωθέντων πρὸς τὰς
 διαλύσεις ἐκείνοις τε ἀπεχθὴς διαμένων καὶ ὑμῖν
 οὐδὲν ἔτι χρήσιμος ὢν. οὐ μὲν διὰ ταῦτά γε ἀπο-
 10 στήσομαι τῶν ἐξ ἀρχῆς ἐγνωσμένων, οὐδὲ καταλείψω
 τὴν τάξιν τῆς πολιτείας ἐκών. ὅσῳ δ' ἂν ἐρημότερος
 γένωμαι τῶν τὰ αὐτά μοι προελομένων, τοσούτῳ τι-
 μιώτερος ὑμῖν ἔσομαι ποτε ἐν χρόνῳ, καὶ περιέσται
 μοι ζῶντι μὲν ἔπαινος, τελευτήσαντι δὲ ἡ παρὰ τῶν
 15 ἐπιγενομένων μνήμη. εἴη μὲν οὖν, ὦ Καπετώλιε Ζεῦ
 καὶ θεοὶ πόλεως ἐπίσκοποι τῆς ἡμετέρας ἡρώες τε
 καὶ δαίμονες ὅσοι γῆν τὴν Ῥωμαίων ἐφορᾶτε, καλὴ 119
 καὶ συμφέρουσα πᾶσιν ἡ τῶν φυγάδων κάθοδος, καὶ
 ψευσθείην ἐγὼ τῶν ἐλπίδων, ἅς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος
 20 ἔχω χρόνου. εἰάν δέ τι δεινὸν ἐκ τούτων καταλάβῃ
 τῶν βουλευμάτων τὴν πόλιν· ἔσται δὲ τοῦτο φανε-
 ρὸν οὐκ εἰς μακράν· τούτοις μὲν ταχεῖαν ἐπανόρθωσιν
 αὐτοὶ δοίητε καὶ σωτηρίαν τοῖς πράγμασιν ἀσφαλῆ,
 ἐμοὶ δὲ, ὅς οὗτ' ἐν ἄλλῳ καιρῷ πώποτε τὰ ἥδιστα
 25 εἰλόμην λέγειν ἀντὶ τῶν ὀφελιμωτάτων οὔτε νῦν
 προδίδωμι τὸ κοινὸν ἰδίαν καταπραττόμενος ἀσφά-
 λειαν, εὐμενεῖς εἴητε καὶ μειλίχιοι. θεοῖς μὲν δὴ
 ταῦτα εὐχομαι, λόγων γὰρ οὐδὲν ἔτι δεῖ· γνώμην δὲ
 ἣν καὶ πρότερον ἀποφαίνομαι, τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει
 30 διαμένοντας τῶν δημοτικῶν ἀφίεσθαι χρεῶν, τοῖς
 δὲ ἀποστάταις πολεμεῖν ἀπάσῃ προθυμίᾳ, ἕως ἂν ἔτι
 διαμένωσιν ἐν τοῖς ὅπλοις.

LXVIII. Ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο. ἐπεὶ δὲ αἱ
 τῶν πρεσβυτέρων γινῶμαι τῇ Μενηνίου προσέθεντο,
 96 καὶ καθῆκεν ὁ λόγος ἐπὶ τοὺς νεωτέρους, ὁρθῆς οὖ-
 σης ἀπάσης τῆς βουλῆς ἀνίσταται Σπόριος Ναύτιος,
 οἰκίας ἐν τοῖς πάνυ λαμπρότατῃς διαδόχοις· ὁ γὰρ 5
 ἡγεμὼν αὐτῶν τοῦ γένους Ναύτιος ἀπὸ τῶν σὺν Αἰ-
 νείᾳ στειλάντων τὴν ἀποικίαν εἰς ἣν, Ἀθηνᾶς ἱερεὺς
 Πολιάδος, καὶ τὸ ξόανον ἀπηνέγκατο τῆς θεᾶς με-
 τανιστάμενος, ὃ διεφύλαττον ἄλλοι παρ' ἄλλων με-
 ταλαμβάνοντες οἱ τοῦ γένους ὄντες τοῦ Ναυτίαν· 10
 ὃς ἐδόκει καὶ διὰ τὴν οἰκίαν ἀρετὴν λαμπρότατος
 εἶναι τῶν νέων, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν τῆς ὑπατικῆς
 ἐξουσίας τεύξεσθαι. ἀρξάμενος δὲ ἀπολογεῖσθαι κοι-
 νὴν ἀπολογίαν ὑπὲρ ἀπάντων τῶν νέων, ὥς οὔτε φι-
 λονεικίᾳ τῇ πρὸς τοὺς πατέρας οὔτε αὐθαδεῖᾳ χρη- 15
 σαμένων, ὅτε τὴν ἐναντίαν ἔσχον ἐν τῇ προτέρᾳ βουλῇ
 προαίρεσιν, ἀλλ' εἰπερ ἄρα ἡμάρτανον διὰ τὴν ἡλι-
 κίαν γνώμῃ σφαλέντων, τελευτῶν ἔφη τὸ πιστὸν
 τούτου παρέξεσθαι τὴν μεταβολήν. συγχωρεῖν γοῦν
 αὐτοῖς ὥς ἄμεινον φρονοῦσιν ἐπιψηφίζεσθαι πᾶν ὃ 20
 τι ἂν ἡγῶνται τῷ κοινῷ συμφέρειν, ὥς οὐδὲν σφῶν
 1197 γε πρὸς ταῦτα ἐναντιωσομένων, ἀλλὰ πεισομένων
 τοῖς πρεσβυτέροις. ὅμοια δὲ τούτῳ καὶ τῶν ἄλλων
 νέων ἀποφνηαμένων ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν πάνυ τῶν
 Ἀππίου συγγενῶν, ἐπαινέσαντες τὴν εὐκοσμίαν αὐ- 25
 τῶν οἱ ὑπατοὶ καὶ παρακαλέσαντες εἰς πάντα τὰ
 κοινὰ τοιούτους ἑαυτοὺς παρέχειν πρεσβευτὰς εἵλοντο
 δέκα τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν πρεσβυτέρων, ἐκτὸς
 ἐνὸς ἁπαντας ὑπατικούς. οἱ δὲ ἀποδειχθέντες ἦσαν
 οἶδε· Ἀγρίππας Μενήνιος Γαίου υἱὸς Αἰνάτης, Μά- 30
 νιος Οὐαλέριος Οὐολούσσου υἱὸς Πόπλιος
 1198 Σερονίλιος Ποπλίου υἱὸς Πόπλιος Ποστούμιος

Κοῖντον υἱὸς Τούβεργτος, Τίτος Αἰβούτιος Τίτου
 υἱὸς Φλαούιος, Σέρβιος Σολπίκιος Ποπλίου υἱὸς
 Καμερίνος, Αὔλος Ποστούμιος Ποπλίου υἱὸς Βάλβος,
 Αὔλος Οὐεργίνιος Αὔλου υἱὸς Καίλιμοντανός. μετὰ
 5 ταῦτα τῆς βουλῆς διαλυθείσης, οἱ μὲν ὑπατοὶ προελ-
 θόντες εἰς ἐκκλησίαν τὸ δόγμα τῆς βουλῆς ἀνέγνω-
 σαν καὶ τοὺς πρεσβευτὰς προήγαγον· ἀπάντων δὲ
 ἀξιούντων τὰς ἐντολὰς ἃς ἔδωκαν αὐτοῖς μάθεῖν, εἴ-
 πον ἐν τῷ φανερωῷ, πράττειν ὅτι ἂν τρόπῳ δύνωνται
 10 φιλίαν τῷ δήμῳ συνθέσθαι πρὸς τοὺς πατρικίους
 ἄτερ δόλου καὶ ἀπάτης καὶ καταγαγεῖν τοὺς φεύγον-
 τας ἐπὶ τὰ σφέτερα ἐν τάχει.

LXX. Ταύτας οἱ πρέσβεις παρ' αὐτῶν λαβόντες
 τὰς ἐντολὰς ἀνθημερὸν ἐξήεσαν. φθάσασα δὲ τὴν
 15 παρουσίαν αὐτῶν ἡ φήμη διήγγειλε τοῖς ἐπὶ στρα- 119
 τοπέδου πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει γενόμενα, καὶ ἀντίκα
 πάντες ἐκλιπόντες τὸ ξρυμα ὑπήντων ἔτι καθ' ὁδὸν
 οὔσι τοῖς πρεσβευταῖς. ἦν δέ τις ἐν τῷ στρατοπέδῳ
 πάνυ ταραχώδης καὶ στασιαστῆς ἀνὴρ, ὅξυς τῇ γνώ-
 20 μῃ προιδεῖν τι τῶν ἐσομένων ἐκ πολλοῦ, καὶ εἰπεῖν
 ὅ τι νοήσειεν ὥς λάλος καὶ κατίλος οὐκ ἀδύνατος, ὃς
 ἐκαλεῖτο μὲν Λεύκιος Ἰούνιος, ὁμώνυμος τῷ καταλύ-
 σαντι τοὺς βασιλεῖς, ἐκπληρῶσαι δὲ τὴν ὁμωνυμίαν
 βουλόμενος ἡξίου καὶ Βροῦτος ἐπικαλεῖσθαι. τοῖς δὲ
 25 ἄρα πολλοῖς γέλως ἐπὶ τῇ κενοσπουδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου
 εἰσῆρχετο, καὶ ὅτε βουλευθεῖεν ἐπισκώπτειν αὐτὸν
 Βροῦτον ἐπεκάλουν. οὗτος ὁ ἀνὴρ τὸν ἡγεμόνα τοῦ
 στρατοπέδου Σικίννιον διδάξας, ὥς οὐκ ἄμεινον εἴη
 τῷ δήμῳ ῥαδίως ἑαυτὸν ἐπιτρέπειν τοῖς προτεινομέ-
 30 νοις, ἵνα μὴ ἀπ' ἐλάττονος ἀξιώσεως ἀτιμοτέραν εὐ-
 ρηται τὴν κάθοδον, ἀλλ' ἐναντιοῦσθαι μέχρι πολλοῦ
 καὶ τραγωδίαν τινὰ ἐπιθεῖναι τοῖς πράγμασι προσ-

ποιητήν, ὑποσχόμενός τε αὐτὸς ἀναλήψεσθαι τὸν ὑπὲρ τοῦ δήμου λόγον τὰ τε ἄλλα ὑποθέμενος, ἃ χρὴ πράττειν ἢ λέγειν, ἔπεισε τὸν Σικίννιον. καὶ μετὰ τοῦτο ὁ μὲν Σικίννιος συγκαλέσας εἰς ἐκκλησίαν τὸν δῆμον ἐκέλευσε τοὺς πρεσβευτὰς ὑπὲρ ὧν ἤκουσι 5 λέγειν.

LXXI. Παρελθὼν δὲ Μάνιος Οὐαλέριος, ὅσπερ ἦν αὐτῶν πρεσβυτάτος τε καὶ δημοτικώτατος, ἐπιμαρτυρήσαντος αὐτῷ τὴν προθυμίαν τοῦ πλήθους εὐμενεστάταις φωναῖς καὶ προσηγορίαις, ἐπειδὴ σιω- 10 πῆς ἔτυχε τοιούτοις ἐχρήσατο λόγοις· Οὐδὲν ὑμᾶς ἔτι τὸ κωλύον ἐστίν, ὧς δημόται, κατιέναι πάλιν ἐπὶ τὰ ὑμέτερα καὶ διηλλάχθαι πρὸς τοὺς πατέρας. ἐψηφισται γὰρ ἡ βουλὴ καλὴν καὶ συμφέρουσαν ὑμῖν κάθοδον, καὶ γνώμην πεποιήται μηδενὸς τῶν γεγο- 15 νότων μνησικακεῖν· ἡμᾶς τε οὓς ἐγίγνωσκε φιλοδημοτάτους ὄντας καὶ πρὸς ὑμῶν τὰ δίκαια τιμωμένους πρεσβευτὰς ἀπέσταλκεν αὐτοκράτορας ἀποδείξασα τῶν διαλύσεων, ἵνα μὴ δόξαις μηδὲ εἰκασμοῖς χρώ- 20 μενοι περὶ τῆς ὑμετέρας γνώμης, ἀλλὰ παρ' αὐτῶν ὑμῶν ἀκούσαντες ἐφ' οἷς ἀξιοῦτε καταλύσασθαι τὴν 01 διχοστασίαν, ἂν ἢ μέτριόν τι τῶν αἰτημάτων καὶ μήτε τῷ ἀδυνάτῳ μήτε ὑπ' ἄλλης αἰσχύνης ἀνηκέστου κωλύηται, συγχωρῶμεν ὑμῖν μηκέτι τὴν τοῦ συνεδρίου γνώμην ἐκδεχόμενοι, μηδ' εἰς χρόνους 25 μακροὺς καὶ φθόνους ἀντιπάλων ἀναβάλλοντες τὰ πράγματα. ταῦτα δὲ τῆς βουλῆς ἐψηφισμένης δέχεσθε ἄσμενοι τὰς χάριτας αὐτῶν, ὧς δημόται, μετὰ πάσης προθυμίας καὶ σπουδῆς, ἐν μεγάλῳ τιθέμενοι τὴν τοσαύτην εὐτυχίαν καὶ πολλὴν τοῖς θεοῖς χάριν 30 εἰδότες αὐτῆς, εἰ πόλις ἢ Ῥωμαίων ἢ τοσούτων ἄρχουσα ἀνθρώπων, καὶ συνέδριον, ὃ τὴν ἡγεμονίαν

ἔχει πάντων τῶν ἐν ταύτῃ καλῶν, οὐκ ὄν αὐτοῖς
 πάτριον οὐδενὶ τῶν ἀντιπάλων εἶχειν, ὑμῖν μόνοις
 ὑποκατακλίνονται τῆς ἀξιώσεως ἐκόντες, καὶ οὔτε
 ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τῶν καθηκόντων ἑκατέροις
 5 ἤξιωσαν ὥς ὑποδεστέροις κρείττονες, ἀλλ' αὐτοὶ
 πρότεροι περὶ διαλύσεων ἐπρεσβεύσαντο, οὔτε τὰς
 ἀνθάδεις ὑμῶν ἀποκρίσεις ἄς ἐποιήσασθε πρὸς τοὺς
 προτέρους πρέσβεις πρὸς ὀργὴν ἐδέξαντο, ἀλλ' ὑπέ-
 μειναν ὑμῶν τὸ σοβαρὸν τοῦτο καὶ μεираκιῶδες τῆς
 10 ἀνθαδείας βάρους, ὥσπερ ἂν παίδων ἀφρόνων χρη-
 στοὶ πατέρες· καὶ πάλιν ἑτέραν πρεσβείαν ἀποστέλ-
 λειν ᾤοντο δεῖν καὶ τῶν δικαίων μειονεκτεῖν καὶ
 πάντα ὑπομένειν, ὧ πολῖται, τὰ μέτρια. ἐπὶ δὴ το-
 σαύτης βεβηκότες εὐτυχίας μὴ μέλλετε λέγειν, ὧ δη-
 15 μόται, τίνων χρήξετε μηδ' ἐντροφᾶτε ἡμῖν, κατα-
 λυσάμενοι δὲ τὴν στάσιν ἅπιτε χαίροντες εἰς τὴν
 γειναμένην τε καὶ θρεψαμένην ὑμᾶς πόλιν, ἣ τρο-
 φεῖά τε καὶ χάριτας οὐ χρηστὰς ἀπεδίδοτε, καταλι-
 πόντες αὐτὴν τὸ γοῦν ἐφ' ὑμῖν ἐρημον εἶναι καὶ μη- 1209
 20 λόβοτον. εἰ δὲ παρήσετε τὸν καιρὸν τοῦτον, εὔξεσθε
 πολλάκις ὅμοιον εὔρεῖν ἕτερον.

LXXII. Παυσαμένου δὲ τοῦ Οὐαλερίου παρ-
 ελθὼν ὁ Σικλίνιος οὐκ ἐξ ἐγὼς ἔφη δεῖν λόγου τὸ
 συμφέρον ἐξετάζειν τοὺς εὖ βουλευομένους, ἀλλ'
 25 ὑποτίθεσθαι τὸν ἐναντίον αὐτοῖς λόγον, ἄλλως τε καὶ
 περὶ τηλικούτων πραγμάτων σκοποῦντας· ἡξίου τε
 λέγειν πρὸς ταῦτα τοὺς βουλομένους ἅπασαν αἰδῶ
 καὶ εὐλάβειαν ἀποθεμένους· οὐ γὰρ ἐπιτρέπειν τὰ
 πράγματα σφίσιν εἰς τὰς τοιαύτας ἀνάγκας κατακε-
 30 κλειμένοις οὔτ' ὄκνω οὔτ' αἰσχύνῃ εἶκειν. σιωπῆς
 δὲ γενομένης, ἐπειδὴ πάντες εἰς ἀλλήλους ἀπέβλεπον
 ἐπιζητοῦντες τὸν ὑπὲρ τοῦ κοινου· λέξοντα, ἐφαίνετο

δὲ οὐδείς· ὁ γὰρ Σικίννιος τοῖς αὐτοῖς πολλάκις
ἐχρῆτο λόγοις· προσέρχεται κατὰ τὰς ὑποσχέσεις
Λεύκιος Ἰούνιος ἐκεῖνος, ὁ βουλούμενος ἐπικαλεῖσθαι
Βροῦτος, καὶ τυχὼν ἐπισημασίας παρὰ τοῦ πλήθους
ἀθροίας τοιαύτην ~~διείλετο δημηγορίαν~~. Τὸ δέος ὑμᾶς, 5

1204 ὧς δημόται, τὸ τῶν πατρικίων ἐντετηκὸς ἔτι ταῖς ψυ-
χαῖς ἐκπλήσσειν ἔοικε, καὶ διὰ τοῦτο τεταπεινωμέ-
νοι φέρειν τοὺς λόγους εἰς μέσον, οἷς εἰώθατε χρῆ-
σθαι πρὸς ἀλλήλους, ὁκνεῖτε. οἴεται δ' ἴσως ἕκαστος
ὑμῶν τὸν πλησίον ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ λέξειν, καὶ πάν- 10
τας μᾶλλον, εἴ τι κινδύνευμά ἐστιν, ὑπομενεῖν· ἀν-
τὸς δ' ἐν τῷ ἀσφαλεῖ βεβηκὼς, ὅ τι ἂν ἐκ τοῦ τολ-
μηροῦ χρηστὸν περιγένηται, τούτου τὸ μέρος ἔξειν
ἀδεῶς· κακῶς εἰδῶς. εἰ γὰρ ἅπαντες τοῦτο ὑπολά-
βοιμεν, ἢ καθ' ἓνα ἡμῶν ἕκαστον ἀτολμία κοινὴ πᾶ- 15
σιν ἔσται βλάβη, καὶ ἐν ᾧ τὸ ἰδίον τις ἀσφαλὲς
ἀποσκοπεῖ τὸ μετὰ πάντων κοινὸν ἀπολεῖ. ἀλλ' εἰ
καὶ μὴ πρότερον ἔγνωτε ὅτι λέλυται τὸ δέος ὑμῶν
καὶ τὸ ἐλεύθερον ἅμα τοῖς ὀπλοῖς βεβαίως ἔχετε, νῦν
γε ἥδη μάθετε διδασκάλοις χρησάμενοι τούτοις. οἱ 20
γὰρ ὑπερήφανοι καὶ βαρεῖς οὐκ ἐπιτάττοντες ὑμῖν
ὥς πρότερον ἤκουσιν, οὐδ' ἀπειλοῦντες, ἀλλὰ δεό-

1205 μενοι καὶ παρακαλοῦντες ἐπὶ τὰ ὑμέτερα ὑμᾶς κατιέ-
ναι, καὶ ὥς ἐλευθέροις ἐξ ἴσου ἥδη ἄρχονται ὀμιλεῖν.
τί οὖν ἔτι καταπέπληχθε αὐτοὺς καὶ σιωπᾶτε, ἀλλ' 25
οὐκ ἐλεύθερα φρονεῖτε, καὶ διαρρηξάντες ἥδη ποτὲ
τοὺς χαλινοὺς λέγετε εἰς τὸ κοινὸν ἃ πεπόνθατε πρὸς
αὐτῶν; ὧς σχέτλιοι, τί δεδοίκατε; μή τι πάθητε ἡγε-
μόνι τῆς ἐλευθεροστομίας ἐμοὶ χρώμενοι; κινδυνεύσω
γὰρ ὑπὲρ ὑμῶν εἰπεῖν τὰ δίκαια μετὰ παρρησίας ἐγὼ 30
πρὸς αὐτοὺς, καὶ οὐδὲν ἀποκρῦψομαι. καὶ ἐπειδὴ
Οὐαλέριος οὐδὲν ἔφησεν εἶναι τὸ κωλύον ἀναστρέ-

φειν ὑμᾶς ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, τῆς βουλῆς διδούσης τὴν
κάθοδον καὶ προσεψηφισμένης τὸ μὴ μνησικακεῖν,
ταῦτ' ἀποκρινοῦμαι πρὸς αὐτὸν, ἅπερ ἐστὶν ἀληθὴ
καὶ ἀναγκαῖα εἰρῇσθαι.

- 5 LXXIII. Ἡμᾶς, ὦ Οὐαλέριε, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα
τὰ κωλύοντά ἐστὶν ἀποθεμένους τὰ ὅπλα ἐφ' ὑμῖν 1204
γενέσθαι, τρία δὲ τὰ μέγιστα καὶ φανερώτατα. πρῶ-
τον μὲν ὅτι ἐγκαλοῦντες ἡμῖν ὥς ἡμαρτηκόσιν ἤκατε
καὶ ἐν εὐεργεσίας οἰεσθε μέρει διδόναι τὴν κάθοδον·
- 10 ἔπειθ' ὅτι οὐδὲν ὑποδηλοῦτε παρακαλοῦντες ἐπὶ τὰς
διαλλαγὰς, ἐφ' οἷς αὐτὰς δικαίοις καὶ φιλανθρωποῖς
ποιησόμεθα· τὸ δὲ τελευταῖον ὅτι βέβαιον ἡμῖν ὦν
ἂν ὑπόσχησθε οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ πολλάκις ἐξαπατῶν-
τές τε καὶ φρενακίζοντες ἡμᾶς διατετελέκατε. ἐρῶ δὲ
- 15 ὑπὲρ ἐκάστου χωρὶς, ἀπὸ τοῦ δικαίου ἀρξάμενος· καὶ
γὰρ ἰδίᾳ τε καὶ ἐν κοινῷ λέγοντας ἀπὸ τοῦ δικαίου
χρῆ ἄρχεσθαι. ἡμεῖς τοίνυν εἰ μὲν τι ἀδικοῦμεν
ὑμᾶς, οὐδὲν δεόμεθα οὐτ' ἀδείας οὐτ' ἀμνηστίας·
καίτοιγε οὐκ ἀξιοῦμεν οὐδὲ κοινωνεῖν ἔτι τῆς πόλεως,
- 20 ἀλλ' ἐπιμενοῦμεν ὅποι ποτ' ἂν ἡμᾶς ἄγῃ τὸ χρεῶν,
τῇ τύχῃ καὶ δαίμοσιν ἐπιτρέψαντες ἡγεμόσιν. εἰ δὲ
ἀδικούμενοι πρὸς ὑμῶν ταύτης ἠναγκάσμεθα τῆς τύ-
χης πειραθῆναι ἐν ἧ ἔσμεν, τί οὐχ ὁμολογεῖτε κακοὶ 1207
περὶ ἡμᾶς αὐτοὶ γενόμενοι συγγνώμης δεῖσθαι καὶ
- 25 ἀμνηστίας; νῦν δὲ ἣν αἰτεῖσθε, ταύτην διδόναι λέ-
γετε, καὶ ἥς ἀφεῖσθαι ζητεῖτε ὀργῆς, ταύτης ὥς
ἀφιέντες μεγαλγορεῖτε, συγχέοντες τὴν τῆς ἀληθείας
φύσιν καὶ τὴν τῶν δικαίων ἀξίωσιν ἀναστρέφοντες.
ὅτι δ' οὐκ ἀδικεῖσθε, ἀλλ' ἀδικεῖτε, καὶ πολλὰ καὶ
- 30 μεγάλα εὐεργετηθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου, τὰ μὲν εἰς
τὴν ἐλευθερίαν, τὰ δὲ εἰς τὴν ἡγεμονίαν, οὐ καλὰς
ἀποδεδώκατε αὐτῷ τὰς ἀμοιβὰς, μάθετε· ποιήσομαι

δ' ἀφ' ὧν ἴστε καὶ αὐτοὶ πραγμάτων τοὺς λόγους, καὶ πρὸς θεῶν ἐάν τι ψεῦδος εἴπω μὴ ἀνάσχησθε, ἀλλ' εὐθὺς ἐλέγχετε.

LXXIII. Ἡμῖν τὸ ἀρχαῖον πολίτευμα ἦν μοναρχία, καὶ μέχρι γενεᾶς ἐβδόμης ταύτη χρώμενοι 5 διετελέσαμεν τῇ πολιτείᾳ, καὶ παρὰ πάσας τὰς ἡγεμονίας ταύτας οὐδὲν ὁ δῆμος ἡλαττώθη πώποτε ὑπὸ 208 τῶν βασιλέων καὶ πάντων ἥκιστα ὑπὸ τῶν τελευταίων· ἐγὼ γὰρ λέγειν ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἐκαρπώσατο. χωρὶς γὰρ τῆς ἄλλης 10 θεραπείας, ἣ κολακεύοντες αὐτὸν οἰκεῖον μὲν σφίσιν, ἐχθρὸν δὲ ὑμῖν ἐβούλοντο εἶναι, ὃ ποιοῦσιν ἅπαντες οἱ τυραννικῶς ἐξάγοντες τὰς δυναστείας, κρατήσαντες πολέμῳ μακρῷ Συνέσσης, πόλεως πάννυ εὐδαίμονος, ἐξὸν αὐτοῖς μηδενὶ κοινωνεῖν τῶν λαφύρων, 15 ἀλλ' αὐτοὶ κατασχεῖν καὶ πάντας ὑπερβαλέσθαι πλούτῳ βασιλέας, οὐκ ἡξίωσαν, ἀλλὰ φέροντες εἰς μέσον ἔθηκαν ἅπασιν τὴν ὠφέλειαν· ὥσθ' ἡμᾶς χωρὶς ἀνδραπόδων καὶ βοσκημάτων καὶ τῆς ἄλλης κτήσεως πολλῆς οὔσης καὶ καλῆς ἀργυρίου πέντε μυᾶς κατ' 20 ἄνδρα διανείμασθαι. ὧν ἡμεῖς ἀμελήσαντες, ἐπειδὴ τυραννικώτερον ἐχρῶντο ταῖς ἐξουσίαις οὐκ εἰς τὸν δῆμον πλημμελοῦντες ἀλλ' εἰς ὑμᾶς, δυσανασχετοῦντες ἐπὶ τοῖς γινομένοις τῆς μὲν τῶν βασιλέων εὐνοίας ἀπέστημεν, ὑμῖν δὲ προσεδέμεθα· καὶ συνε- 25 209 παναστάντες αὐτοῖς μεθ' ὑμῶν οἳ τε ἐν τῇ πόλει καὶ οἱ ἐπὶ στρατοπέδῳ τοὺς μὲν ἐξηλάσαμεν, ὑμῖν δὲ [φέροντες] ἀνεθήκαμεν τὴν ἐκείνων ἀρχήν. πολλάκις τε γενόμενον ἐφ' ἡμῖν μεταθέσθαι πρὸς τοὺς ἐξελαθέντας μεγάλαις δωρεαῖς, ἃς ὑπέτεινον ἡμῖν ἵνα δὴ 30 τὸ πρὸς ὑμᾶς πιστὸν ἐγκαταλίπωμεν, οὐχ ὑπεμείναμεν, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ μεγάλους καὶ συνεχεῖς πολέ-

μους καὶ κινδύνους δι' ὑμᾶς ἀνηντλήσαμεν· καὶ
 μέθοι τοῦ παρόντος ἔτος ἑπτακαιδέκατον ἤδη τριβό-
 μεθα πᾶσιν ἀνθρώποις μαχόμενοι περὶ τῆς κοινῆς
 ἐλευθερίας. ἀκαταστάτου μὲν γὰρ ἔτι τῆς πολιτείας
 5 οὔσης· οἷα γίνεσθαι φιλεῖ περὶ τὰς μεταβολὰς τὰς
 αἰφνιδίως γιγνομένας· δυσὶ ταῖς ἐπιφανεστάταις
 πόλεσι Τυρρηνῶν, Ταρκυνιήταις τε καὶ Οὐνεντανοῖς
 κατάγειν βουλομένοις τοὺς βασιλεῖς μεγάλη στρατιᾷ,
 παρακινδυνεύσαντες ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς διηγωνί-
 10 σμεθα, καὶ μεγίστην ἀποδειξάμενοι προθυμίαν τοὺς
 τε ἀντιπαχθέντας μάχῃ νικήσαντες ἀπεωσάμεθα, καὶ
 τῷ περιόντι τῶν ὑπάτων διεσώσαμεν τὴν ἀρχήν. οὐ
 πολλοῖς δὲ χρόνοις ὕστερον Πορσέναν Τυρρηνῶν βα- 1210
 σιλέα κατάγειν καὶ αὐτὸν ἀξιοῦντα τοὺς φυγάδας τῇ
 15 τε ἐξ ἀπάσης Τυρρηνίας ἦν αὐτὸς ἐπήγετο δυνάμει
 καὶ ταῖς ὑπ' ἐκείνων ἐκ πολλοῦ συναχθείσαις, οὐκ
 ἔχοντες ἀξιόμαχον χεῖρα καὶ διὰ τοῦτο κατακλει-
 σθέντες εἰς πολιορκίαν τε καὶ ἀμηχανίαν καὶ παντὸς
 πράγματος ἀπορίαν, τῷ πάντα ὑπομεῖναι τὰ δεινὰ
 20 φίλον γενόμενον ἠναγκάσαμεν ἀπελθεῖν. τὰ δὲ τε-
 λευταῖα τρίτην κάθοδον τῶν βασιλέων παρασκευασα-
 μένων διὰ τοῦ Λατίνων ἔθνους καὶ τὰς τριάκοντα πό-
 λεις ἐπαγομένων, ἀντιβολοῦντας ὑμᾶς ὀρῶντες καὶ
 ὀλοφυρομένους καὶ ἕνα ἕκαστον ἐπιβοωμένους ἑται-
 25 ρίας τε καὶ συντροφίας καὶ ὁμαιχμίας ἀναμιμνήσκον-
 τας οὐχ ὑπεμείναμεν ἐγκαταλιπεῖν· ἡγησάμενοι δὲ
 κάλλιστον εἶναι καὶ λαμπρότατον ἀγῶνα τὸν ὑπὲρ
 ὑμῶν ὁμόσε τοῖς δεινοῖς ἔχωρήσαμεν, μεγίστον δὴ
 κίνδυνον ἀναρρίψαντες ἐκείνους, ἐν ᾧ πολλὰ μὲν 1211
 30 τραύματα λαβόντες, πολλὰ δὲ σώματα συγγενῶν τε
 καὶ ἐταίρων καὶ ὁμοσκήνων ἀποβαλόντες, ἐνικήσαμεν
 τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν ἀπεκτείναν-

μεν καὶ τὴν βασιλικὴν συγγένειαν ἅπασαν διεφθεί-
ραμεν.

LXXV. Ἄ μὲν δὴ εἰς τὸ συνελευθερῶσαι ὑμᾶς
ἀπὸ τῶν τυράννων παρεσχόμεθα ὑπὲρ δύναμιν τὸ
ἑαυτῶν πρόθυμον, οὐχ ὑπὸ τοῦ ἀναγκαίου μᾶλλον εἰς 5
αὐτὸ καταστάντες, ἢ ὑπ' ἀρετῆς, ταῦτά ἐστιν. ἃ δὲ
εἰς τὸ τιμᾶσθαι τε καὶ ἄρχειν ἐτέρων δυναστείαν τε
περιβαλέσθαι μείζω ἢ κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς δόκησιν
ἀκούσατε, καὶ ὅπως, εἴαν τι παρατρέψω τὸν λόγον
ἔξω τοῦ ἀληθοῦς, ὥσπερ καὶ ἀρχόμενος εἶπον, ἔκαν- 10
τιώσεσθέ μοι. ὑμῖν γὰρ ἐπειδὴ τὸ ἀσφαλὲς τῆς ἔλευ-
θερίας ἔδοξεν εἶναι βέβαιον, οὐκ ἀπέχρησεν ἐπὶ τού-
του μένειν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ τολμᾶν καὶ νεωτεροποιεῖν
ὀρμήσαντες, ἐχθρὸν δὲ ἴσως ἅπαν ἡγούμενοι τὸ περι-
εχόμενον ἐλευθερίας, καὶ μικροῦ δεῖν πρὸς ἅπαντας 15
ἀνθρώπους πόλεμον ἀναδείξαντες, εἰς ἅπαντα τὰ κιν-
δυνεύματα καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς πλεονεξίας ταύτης ἀγῶ-
νας τοῖς ἡμετέροις ὦσεσθε δεῖν καταχορῆσθαι σώμασιν.
Ὅσας μὲν οὖν πόλεις κατὰ μίαν καὶ δύο πολεμούσας
ὑμῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, τὰς μὲν ἐκ παρατάξεως 20
χειρωσάμενοι, τὰς δὲ τειχομαχίαις ἐλόντες ὑπηκόους
ἐποιήσαμεν, ἐῷ. τί γὰρ δεῖ κατὰ μικρὸν λέγειν τὰς
πράξεις τοσαύτην ἔχοντας λόγον ἀφθονίαν; ἀλλὰ
Τυρρηνίαν ἅπασαν εἰς δώδεκα νενεμημένην ἡγεμο-
μίας καὶ πολλῇ μὲν τῇ κατὰ γῆν, πολλῇ δὲ τῇ κατὰ 25
θάλατταν δυναστεία περιουσιάζουσαν, τίνες ἦσαν οἱ
συγκατακτησάμενοι καὶ ποιήσαντες αὐτὴν ὑμῖν ὑπή-
κοον; Σαβίνους δὲ τουτουσὶ ἔθνος τηλικούτον, οἷς
213 διὰ παντὸς ὁ περὶ τῶν πρωτείων πρὸς ὑμᾶς ἦν ἀγὼν,
ποία παρέσχεν ὑμῖν βοήθεια μηκέτι διαμιλλᾶσθαι 30
περὶ τῶν ἴσων; τί δέ; τὰς Λατίνων τριάκοντα πόλεις,
οὐ μόνον δυνάμεως μεγέθει ἐπαιρομένας, ἀλλὰ καὶ

ἐπὶ τῷ δικαιότερα ἀξιοῦν μέγα φρονούσας, τίνες ἦσαν οἱ καταδουλωσάμενοι καὶ παρασχόντες ὑπὲρ ἀνδραποδισμοῦ καὶ κατασκαφῆς τῶν πόλεων δεομένας καταφυγεῖν ἐφ' ὑμᾶς;

- 5 LXXVI. ^{Ἐὼν τὰλλα, ὅσα οὐκ} ὦ διαστασιάζοντες πρὸς ὑμᾶς καὶ αὐτοὶ γέ τοι μεταποιούμενοι τῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐλπίδων συνεκινδυνεύσαμεν ὑμῖν. ἀλλ' ἐπειδὴ φανερώς ἤδη τυραννίδα περιβεβλημένοι τὴν ἀρχὴν καὶ ἡμῖν ὥσπερ δούλοις παραχρώμενοι ἐξη-
- 10 λέγχθητε, ἡμεῖς τ' οὐκέτι ὅμοιοι ταῖς πρὸς ὑμᾶς διανοαῖς διαμένοντες, ἐν δὲ τούτῳ καὶ τὰ ὑπήκοα ὀλίγου δεῖν πάντα ἐπανίστατο, ἀρξάντων μὲν τῆς ἀπο- 121
- στάσεως Οὐδολούσκων, ἀκολουθησάντων δὲ αὐτοῖς Αἰκανῶν Ἐρυνίκων Σαβίνων ἄλλων συχνῶν, ἐδόκει τε
- 15 οἷος οὐχ ἕτερος εἶναί καιρὸς, εἰ βουλομένοις ἡμῖν ἦν, δυεῖν ἐξεργάσασθαι θάτερον, ἢ καταλύσασθαι τὴν ἀρχὴν ὑμῶν, ἢ πρὸς τὸ λοιπὸν ἀποδειξαι μετριωτέραν, ἄρα μέμνησθε εἰς οἷαν ἀπόγνωσιν τῆς ἀρχῆς ἦλθετε καὶ ὥς ἐν παντὶ δὴ ἀθυμίας ἐγένεσθε, εἴτε
- 20 μὴ συναρούμεθα τῶν ἀγώνων ὑμῖν, εἴτε ὀργῇ ἐφέντες ὥς τοὺς πολεμίους τρεψόμεθα, καὶ ὅσας δεήσεις καὶ ὑποσχέσεις ἐποιήσασθε; τί οὖν οἱ ταπεινοὶ καὶ πρὸς ὑμῶν ὑβρισμένοι τότε ἐποιήσαμεν; ἡττηθέντες τῶν δεήσεων καὶ πεισθέντες ταῖς ὑποσχέσεσιν, αἷς ὁ 121
- 25 βέλτιστος οὗτοσὶ Σερονύλιος ὑπατεύων τότε πρὸς τὸν δῆμον ἐποιήσατο, οὐδὲν μὲν ἐμνησικακήσαμεν ὑμῖν τῶν πάλαι, χρηστὰ δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίσαντες χρόνου, παρέσχομεν ὑμῖν ἑαυτοὺς, καὶ πάντα τὰ πολέμια ἐν ὀλίγῳ κατεργασάμενοι χρόνῳ παρῆμεν ἄγον-
- 30 τες αἰχμαλώτους πολλοὺς καὶ λείας καλὰς. ἀνθ' ὧν τίνες ἡμῖν χάριτας ἀπεδώκατε; ἄρά γε δικαίας καὶ τῶν κινδύνων ἀξίας; πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. διε-

ψεύσασθε μὲν γε καὶ τὰς ὑποσχέσεις, ἃς ἐκελεύσατε τὸν ὕπατον ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ποιήσασθαι, αὐτὸν δὲ τὸν ἄνδρα τουτονὶ τὸν βέλτιστον, ᾧ κατεχρήσασθε πρὸς τὸν φενακισμόν, ἄμοιρον ἐποιήσατε τῶν θριάμβων πάντων μάλιστα ἀνθρώπων ἄξιον ὄντα τῆς τι- 5 μῆς ταύτης τυχεῖν, οὐκ ἄλλον τινὸς προσθέντες αὐτῷ τὴν ὕβριν, ἀλλ' ὅτι τὰ δίκαια ποιεῖν ὑμᾶς ὡς ὑπέσχεσθε ἡξίου καὶ ἀγανακτῶν ἐπὶ τῷ φενακισμῷ δῆλος ἦν.

LXXVII. "Εναγχος δὲ δὴ τοῦ χρόνου· τουτὶ γὰρ 10
 16 ἔτι προσθεὶς τῷ περὶ τοῦ δικαίου λόγῳ παύσομαι· ὅθ' ὑμῖν Αἰκανοὶ τε καὶ Σαβῖνοι καὶ Οὐολοῦσκοι μιᾷ γνώμῃ χρησάμενοι αὐτοὶ τε ἐπανίσταντο καὶ τοὺς ἄλλους παρεκάλουν, οὐκ ἐφ' ἡμᾶς ἠναγκάσθητε καταφυγεῖν τοὺς ταπεινοὺς καὶ φαύλους οἱ σεμνοὶ καὶ 15 βαρεῖς, πάντα ὑπισχνούμενοι τῆς τότε σωτηρίας; καὶ ἵνα μὴ ἔξαπατᾶν ἡμᾶς αὐτοὶ δοκῇτε, ὃ πολλάκις ἐποιήσατε, προκαλύμμα τῆς ἀπάτης Μάνιον Οὐαλέριον τουτονὶ τὸν φιλοδημότατον ἄνδρα εὗρεσθε· ᾧ πιστεύσαντες ἡμεῖς, ὡς οὐκ ἂν ὑπὸ δικτάτορός τε 20 καὶ ταῦτα χρηστοῦ περὶ ἡμᾶς ἀνδρὸς φενακισθησόμενοι, συνηράμεθα ὑμῖν καὶ τοῦδε τοῦ πολέμου καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐνικῶμεν οὐ μικροὺς οὐδ' ὀλίγους οὐδ' ἀφανεῖς ἀγῶνας ὑπομείναντες. θᾶττον δὲ ἢ κατὰ τὴν ἀπάντων ἐλπίδα τέλος εἰληφότος τὸ κάλλιστον τοῦ 25
 17 πολέμου, τοσοῦτον ἀπέσχετε τοῦ χαίρειν καὶ πολλὴν εἰδέναι τῷ δήμῳ χάριν, ὥστε κατέχειν ἡμᾶς ἔτι ἡξι- οὔτε ἄκοντας ὑπὸ ταῖς σημαίαις ἐν τοῖς ὅπλοις, ἵνα παρέλθῃτε τὰς ὑποσχέσεις ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς διεγνώτε. οὐχ ὑπομένοντος δὲ τοῦ ἀνδρὸς τὸν φενακισμόν οὐδὲ 30 τὴν αἰσχύνην τοῦ ἔργου, ἀλλ' εἰσενέγκαντος εἰς τὴν πόλιν τὰ σημεῖα καὶ διαφέντος ἐπὶ τὰ οἰκεῖα τὰς δυ-

νάμεις, πρόφασιν ποιησάμενοι ταύτην τοῦ μὴ τὰ δί-
 καια ποιεῖν τοῦτον ὑβρίσατε, τῶν δὲ πρὸς ἡμᾶς ὁμο-
 λογιῶν οὐδεμίαν ἐφυλάξατε, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ τρία
 τὰ μέγιστα παρενομήσατε, τὸ ἀξίωμα τῆς βουλῆς κα-
 5 ταλύσαντες καὶ τὴν πίστιν τοῦ ἀνδρὸς διαφθείραντες
 καὶ τοῖς εὐεργέταις ἀνόνητον ποιήσαντες τὴν χάριν
 τῶν πόνων. ταῦτα δὴ καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις ὅμοια
 πολλὰ ἔχοντες λέγειν πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἠξιούμεν, ὥ πα-
 τρίκιοι, πρὸς ἱεσσίας καὶ δεήσεις ὑμῶν τραπέσθαι,
 10 οὐδ' ὥσπερ οἱ τὰ δεινὰ δεδρακότες ἐπ' ἀδεία καὶ
 ἀμνηστία κάθοδον λαμβάνειν. οὐ μὴν ἀκριβολο-
 γεῖσθαι γε περὶ τούτων ἐν τῷ παρόντι οἰόμεθα
 χρῆναι, ἐπειδὴ περὶ ὁμονοίας διαλεξόμενοι συνελή- 121
 λύθαμεν, ἀλλ' ἀμελεία καὶ λήθῃ παραδόντες αὐτὰ
 15 φέρομεν.

LXXVIII. Ἐφ' οἷς δὲ πρεσβεύετε καὶ τίνων
 δεόμενοι ἦκετε, τί οὐ λέγετε φανερώς; ἐπὶ ποίαις
 ἐλπίσιν κατελθεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν πόλιν ἀξιούτε; ποί-
 αν ἡγεμόνα τῆς ὁδοῦ λαβόντας τύχην; τίνος ὑποδε-
 20 ξομένης ἡμᾶς εὐθυμίας ἢ χαρᾶς; οὐδὲν γὰρ ἄχρι τοῦ-
 δε φιλάνθρωπον ὑμῶν ἢ χρηστὸν προτεινομένων ἀ-
 κούομεν, οὐ τιμὰς, οὐκ ἀρχὰς, οὐκ ἐπανόρθωσιν ἀπο-
 ρίας, οὐκ ἄλλο ἀπλῶς οὐδ' ὀτιοῦν. καίτοι οὐ λέγειν
 ὑμᾶς ἐχρῆν ἂ μέλλετε ποιεῖν, ἀλλὰ ποιήσαντας λέγειν,
 25 ἵνα προειληφότες ἤδη τι ἔργον ἀπ' εὐνοίας γενόμε-
 νον καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα ἔσεσθαι εἰκάσωμεν. οἶμαι
 τοίνυν πρὸς ταῦτα εἶρεῖν αὐτοὺς, ὅτι περὶ πάντων
 ἠκousιν αὐτοκράτορες, ὥσθ' ὅ τι ἂν πείσωμεν ἀλλή-
 λους τοῦτ' ἔσται κύριον. ἔστω ταῦτ' ἀληθῆ· γιννέ-
 30 σθω τὰ ἀκόλουθα τούτοις· οὐδὲν ἀντιλέγω. βούλο-
 μαι δὲ τὰ μετὰ ταῦτα ἐσόμενα παρ' αὐτῶν μαθεῖν, 1218
 ἐπειδὴν εἶπωμεν ἡμεῖς ἐφ' οἷς ἀξιούμεν ποιεῖσθαι

τὴν κάθοδον, καὶ συγχωρηθῇ ταῦτα ὑπὸ τούτων, τίς ἐγγυητὴς ἔσται τῶν ὁμολογιῶν ἡμῖν; τίνοι πιστεύσαντες ἀσφαλείᾳ τὰ ὄπλα θήσομεν ἐκ τῶν χειρῶν, καὶ καταστήσομεν αὐτοὺς εἰς τὴν τούτων ἐξουσίαν τὰ σώματα; ποτέρον τοῖς ψηφίσμασι τῆς 5 βουλῆς τοῖς ὑπὲρ τούτων γραφησομένοις, οὐ γὰρ δὴ γεγραμμένοις; καὶ τί πάλιν κωλύσει ἑτέροις ἀκνρωθῆναι ταῦτα ψηφίσμασιν, ὅταν Ἀππίω καὶ τοῖς ὅμοια φρονοῦσιν ἐκείνῳ φανῇ; ἢ τοῖς ἀξιώμασι τῶν πρεσβευτῶν, οἱ τὰς ἑαυτῶν παρέχονται πίστεις; ἀλλὰ 10 διὰ τῶν ἀνδρῶν τούτων καὶ πρότερον ἡμᾶς ἐξηπάτησαν. ἢ ταῖς ἐπὶ τῶν θεῶν ὁμολογίαις δι' ὄρκων τὰ πιστὰ πορισάμενοι παρ' αὐτῶν; ἀλλ' ἔγωγ' ὑπὲρ ἅπασαν πίστιν ἀνθρωπίνην ταύτην δέδοικα, ἣν ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ἡγεμονίαις ὄντων καταφρονουμένην ὄρω, 15 20 καὶ τὰς ἀκουσίουσ συμβάσεις τοῖς ἄρχειν ἀξιούσι πρὸς τοὺς ἐλευθερίας μεταποιουμένους, οὐ νῦν πρῶτον ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἤδη καταμαθὼν, ἐπίσταμαι τοσοῦτον ἰσχυούσας χρόνον, ὅσον ἂν αὐτῶν αἱ ἀνάγκαι κρατῶσι. τίς οὖν ἡ τοιαύτη φιλία καὶ πίστις, 20 ἐν ἣ παρὰ γνώμην ἀλλήλους θεραπεύειν ἀναγκασθησόμεθα φυλάττοντες τοὺς οἰκείους ἐκάτεροι καιρούς; ὑποψίαί δὲ δὴ τό γε μετὰ τοῦτο καὶ διαβολαὶ συνεχεῖς κατ' ἀλλήλων φθόνοι τε καὶ μίση καὶ πᾶσα ἄλλη κακῶν ἰδέα καὶ πολὺς ὁ περὶ τοῦ φθᾶσαι διο- 25 λέσαντας τὸ ἀντίπαλον ἄγων, ὥς ἐν τῷ μέλλειν κειμένου τοῦ παθεῖν.

LXXVIII. Πολέμου δὲ πολιτικοῦ ὥς ἅπαντες ἴσασι κάκιον χρῆμα οὐδὲν, ἐν ᾧ τὰ μὲν κρατηθέντα ἀτυχεῖ τὰ δὲ κρατήσαντα ἀδικεῖ, καὶ περιέστι τοῖς 30 μὲν ὑπὸ τῶν φιλτάτων ἀπόλλυσθαι, τοῖς δὲ τὰ φίλτατα διολέσαι. ἐπὶ τοιαύταις δὴ τύχαις καὶ συμφο-

ραῖς οὐκ εὐκταίαις μήτε ὑμεῖς, ὧ πατρίκιοι, καλεῖτε
 ἡμᾶς, μήτε ἡμεῖς αὐτοῖς ὑπακούωμεν, ὧ δημόται, 12
 ἀλλ' ὥς διήρηκεν ἡμᾶς ἀπ' ἀλλήλων ἡ τύχη στέργω-
 μεν. ἐχέτωσαν μὲν οὖν οὗτοι τὴν πόλιν ὅλην καὶ καρ-
 5 πούσθωσαν ἡμῶν διὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἀπάν-
 των ἀπολαυέτωσαν μόνοι, τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀδό-
 ξους δημότας ἐκβαλόντες ἐκ τῆς πατρίδος· ἀπαλλατ-
 τώμεθα δὲ ἡμεῖς ὅποι ποτ' ἂν ἡμᾶς ὁ δαίμων ἄγῃ
 τόπον ἀλλότριον ἐκλιπεῖν νομίσαντες, οὐ πόλιν ἰδίαν.
 10 οὔτε γὰρ ἡμῶν τινι ἐνθάδε ὑπολείπεται κλῆρος γῆς
 οὔτε πατρῶον ἐφέστιον οὔτε ἱερὰ κοινὰ οὔτε ἀξίωμα
 ὥς ἐν πατρίδι, ὧν περιεχόμενοι φιλοχωροῖμεν ἂν καὶ
 παρὰ γνώμην [μένειν], ἀλλ' οὐδὲ ἡ μετὰ τῶν ὀπλων
 τοῖς σώμασι μετὰ πολλῶν πόνων ἐλευθερία· ἐπεὶ τὰ
 15 μὲν οἱ πολλοὶ πόλεμοι διέφθειραν, τὰ δὲ ἡ τῶν καθ'
 ἡμέραν ἀναγκαίων σπάνις ἐξανήλωσε, τὰ δ' ὑπὸ τῶν
 ὑπερηφάνων δανειστῶν τούτων ἀφῆρέθημεν· οἷς
 τελευτῶντες ἠναγκαζόμεθα τοὺς ἑαυτῶν κλήρους οἱ 129
 δεῖλαιοι γεωργεῖν, σκάπτοντες φυτεύοντες ἀρου-
 20 τες ποιμνία νέμοντες ὁμόδουλοι τοῖς ἑαυτῶν δο-
 ρικτήτοις ἀνδραπόδοις ὄντες, οἱ μὲν ἀλύσεσι δεθέν-
 τες, οἱ δὲ πέδαις, οἱ δ' ὥσπερ τὰ χαλεπώτατα τῶν θη-
 ρίων κλοιοῖς καὶ μύδροις. αἰκίας δὲ δὴ καὶ προπη-
 λακισμοὺς καὶ μάστιγας καὶ πόνους ἐκ νυκτὸς εἰς
 25 νύκτα καὶ πᾶσαν ἄλλην ὁμότητα καὶ ὕβριν καὶ
 ὑπερηφανίαν ἣν ὑπεμείναμεν ἑῷ. τοσούτων οὖν καὶ
 τηλικούτων ἀπηλλαγμένοι κακῶν ὑπὸ τοῦ δαίμονος,
 ὅση σπουδὴ καὶ δύναμις ἐκάστω πάρεστι φεύγωμεν
 ἀπ' αὐτῶν ἄσμενοι τύχην καὶ θεὸν οἵπερ ἡμᾶς σώ-
 30 ζουσιν ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ ποιησάμενοι, πατρίδα νο-
 μίζοντες τὴν ἐλευθερίαν καὶ πλουτοῦν τὴν ἀρετὴν.
 πᾶσα γὰρ ἡμᾶς ὑποδέξεται γῇ κοινωνοὺς, τὰ

μὲν ἀλύπους ἐσομένους τοῖς ὑποδεξαμένοις, τὰ δὲ ὥφελίμους.

LXXX. Παραδείγματα δὲ τούτων γενέσθωσαν
 ἡμῖν πολλοί τε Ἕλληνες πολλοί τε βάρβαροι, μάλιστα
 223 δὲ οἱ τούτων ~~τε~~ ~~καὶ~~ ~~ἡμῶν~~ ~~πρόγονοι~~ ~~ἐπὶ~~ ὧν οἱ μὲν μετ' 5
 Αἰνείου συναναστάντες ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην
 ἐν τῇ Λατίνων γῇ πόλιν ὤκισαν, οἱ δ' ὕστερον ἐξ
 Ἀλβας ἀναστάντες Ῥωμύλου τὴν ἀποικίαν ἄγοντος ἐν
 τοῖσδε τοῖς τόποις ἰδρύσαντο τὴν ὑφ' ἡμῶν ἐκλειπο-
 μένην. ὑπάρχει τε ἡμῖν δύναμις οὐκ ὀλίγῳ πλείων 10
 μόνον τῆς ἐκείνοις γενομένης, ἀλλὰ καὶ τριπλασία,
 καὶ πρόφασις δικαιότερα τῆς μεταναστάσεως. οἱ μὲν
 γε ἐξ Ἰλίου μεταναστάντες ὑπὸ πολεμίων ἐξηλαύνον-
 το, ἡμεῖς δ' αὐτόθεν ὑπὸ φίλων· ἐλεεινότερον δὲ
 δήπου τὸ πρὸς τῶν οἰκείων ἢ τῶν ἀλλοτρίων ἐλαύνε- 15
 σθαι. οἱ δὲ Ῥωμύλῳ συναράμενοι τῆς στρατείας ἐπὶ
 τῷ κτήσασθαι κρείττονα γῆν ὑπερεῖδον τῆς πατρῴας·
 ἡμεῖς δὲ τὸν ἄπολιν καὶ τὸν ἀνέστιον ἐκλείποντες
 1224 βίον, οὔτε θεοῖς ἐπίφθονον οὔτε ἀνθρώποις λυπηρὰν
 οὔτε γῇ τινι βαρεῖαν στέλλομεν ἀποικίαν, [ἀλλ'] οὔδὲ 20
 δι' αἵματος καὶ φόνων ἐμφυλίων ἐλθόντες πρὸς τοὺς
 ἀπελαύνοντας ἡμᾶς, οὔδὲ πυρὶ καὶ σιδήρῳ κακώσαν-
 τες τὴν ἐκλειπομένην γῆν, οὔδ' ἄλλο μνημόσυνον
 οὔδὲν αἰωνίου καταλιπόντες ἔχθρας, ὥς ταῖς παρε-
 σπονδημέναις φυγαῖς καὶ εἰς ἀβουλήτους ἀνάγκας 25
 κατακλεισθεῖσαις ἔθος ἐστὶ δρᾶν. θεοὺς τε ἐπιμαρ-
 τυράμενοι καὶ δαίμονας, οἳ τὰ θνητὰ πάντα κατὰ δί-
 κην ἄγουσι, καὶ καταλιπόντες ἐκείνοις ἀναπράξασθαι
 τὰς ὑπὲρ ἡμῶν δίκας, ἐκεῖνο μόνον ἀξιούμεν, οἷς
 ἐστὶν ἡμῶν ἐν τῇ πόλει τέκνα νήπια καὶ γονεῖς καὶ 30
 εἴ τινες ἄρα γυναῖκες ἡμῖν ἐθελήσουσι κοινωνεῖν τῆς
 τύχης, τὰ σώματα ἀπολαβεῖν. ταῦθ' ἡμῖν ἀπόχρη
 20*

λαβεῖν, καὶ οὐκέτι οὐδενὸς ἄλλου δεόμεθα τῶν ἐκ τῆς πατρίδος. ἀλλ' εὐτυχεῖτε καὶ ζῆτε βίον, ὃν ἂν προαιρῆσθε, οὕτως ἀπολίτευτα καὶ ἀκοινώνητα πρὸς τοὺς ταπεινότερους φρονοῦντες.

- 5 LXXXI. **Ὁ μὲν δὲ Βρούτος** τοιούτους εἰπὼν λόγους ἐπαύσατο· τοῖς δὲ παροῦσιν ὅσα τε περὶ τῶν δικαίων εἶπεν ἀληθῆ εἶναι ἐδόκει καὶ ὅσα τῆς ὑπερ-¹²²οφίας τοῦ συνεδρίου κατηγόρησε, μάλιστα δ' ἐν οἷς τὸ ἀσφαλὲς τῶν ὁμολογιῶν δόλου μεστὸν ἀπεδείκνυε
- 10 καὶ ἀπάτης. ἐπεὶ δὲ τὰς ὕβρεις τελευτῶν διῆλθεν, ἃς ἦσαν ὑβρισμένοι ὑπὸ τῶν δανειστῶν, καὶ τῶν οἰκείων ἕκαστον ἀνέμνησε κακῶν, οὐδεὶς ἦν στεροφὸς οὕτως τὴν διάνοιαν, ὃς οὐκ ἔξεχεῖτο τοῖς δάκρυσι καὶ ἀνεκλαίετο τὰς κοινὰς συμφοράς· καὶ τοῦτ' οὐκ αὖ-
- 15 τοῖς μόνοις συνέβαινε παθεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς παρὰ τῆς βουλῆς ἦκουσιν. οὐδὲ γὰρ οἱ πρέσβεις τὰ δάκρυα κατέχειν ἰσχυοὶ ἐνθυμούμενοι τὰς ἐκ τοῦ διοικισμοῦ τῆς πόλεως ἀτυχίας, καὶ πολὺς ἦν χρόνος ἐν ᾧ κατηφεῖς καὶ δεδακρυμένοι καὶ τί χρὴ λέγειν ἀπο-
- 20 ροῦντες εἰστήκεσαν. ἐπειδὴ δὲ ὁ τε πολὺς θορήνος ἐπαύσατο καὶ σιωπὴ κατέσχε τὴν ἐκκλησίαν, παρῆλθεν ἀπολογησόμενος πρὸς ταῦτα, ὅσπερ ἐδόκει τῶν ἄλλων πολιτῶν ἡλικία τε προὔχειν καὶ ἀξιόσει, Τί-
τος Λάρκιος, ὃς δις ἀποδειχθεὶς ὕπατος δυναστεία¹²²⁶
- 25 τε τῇ καλουμένῃ δικτατορίᾳ κράτιστα πάντων ἀνθρώπων χρησάμενος, ἱερὰν καὶ σεβασμοῦ μεστὴν ἐποίησε νομισθῆναι τὴν ἐπίφθονον ἀρχήν. ἐπιβαλλόμενος δὲ [τοὺς] περὶ τοῦ δικαίου ποιεῖσθαι λόγους, καὶ τὰ μὲν τοῖς δανειστικοῖς ἐγκαλῶν ὥς ὠμὰ καὶ
- 30 ἀπάνθρωπα διαπεπραγμένοις, τὰ δὲ τῶν πενήτων καθαρπτόμενος ὥς οὐ δικαίως ἀξιούντων βίᾳ μᾶλλον ἀφείσθαι τῶν ὀφειλημάτων ἢ χάριτι, καὶ ὥς τὴν βου-

λὴν οὐκ ὀρθῶς δι' ὀργῆς ἐχόντων ἐπὶ τῷ μηθενὸς
 τῶν μετρίων παρ' αὐτῆς τυγχάνειν, μᾶλλον ἢ οὐχί
 τοὺς αἰτίους· πειρώμενός τε ἀποφαίνειν βραχὺ μὲν
 ὑπάρχον τοῦ δήμου τὸ μὴ κατὰ γνώμην ἀδικοῦν, ὑπὸ
 δὲ μήκους ἀπορίας ἠναγκασμένον αἰτεῖσθαι τὴν ἄφε- 5
 σιν, τὸ δὲ πλεῖον ἀκολασία καὶ ὕβρει καὶ τῷ καθ'
 1227 ἡδονὰς ζῆν ἐφεικὸς καὶ δι' ἀρπαγῆς ἐκ τῶν ἄλλο-
 τρίων ὑπηρετεῖν ταῖς ἐπιθυμίαις παρεσκευασμένον,
 διακρίνεσθαι τε οἴομενος δεῖν ἀπὸ τῶν ἐλλεινῶν τὰ
 πονηρὰ καὶ ἀπὸ τῶν φιλανθρωπίας δεομένων τὰ 10
 μίσους ἄξια, καὶ τοιούτους τινὰς ἄλλους καθιστάμε-
 νος λόγους ἀληθεῖς μὲν, οὐχ ἅπασι δὲ τοῖς ἀκούουσι
 κεχαρισμένους, οὐκ ἐπειθεν, ἀλλὰ θροῦς ἦν ἐφ' ἐκά-
 στῳ πολὺς καὶ τῶν μὲν ἀγανακτήσεις ὥς ἐξαιμάτ-
 τοντος τὰς λύπας, τῶν δ' ἐξομολογήσεις ὥς οὐδὲν 15
 τῶν ἀληθῶν ἀποκρυπτομένου· ἔλαττον δὲ πολλῷ
 τοῦτ' ἦν θατέρου τὸ μέρος, ὥστε ἠφανίζοντο τῷ πολ-
 λῷ καὶ περιῆν ἡ τοῦ ἀγανακτοῦντος βοή.

LXXXII. Ὀλίγα δὲ τούτοις ἔτι προσθέντος τοῦ
 Λαρκίου καὶ τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῶν καὶ τῆς προ- 20
 πετείας τῶν βουλευμάτων καθάψαμένον, παραλαβὼν
 τὸν λόγον ὁ τοῦ δήμου προεστηκὼς τότε Σικίννιος
 ἔτι μᾶλλον ἐτράχυνε τὰς ὀργὰς αὐτῶν, λέγων ὥς
 ἐκ τούτων ἂν δύναιντο μάλιστα τῶν λόγων καταμα-
 θεῖν, οἷαι τιμαὶ καὶ χάριτες αὐτοὺς ὑποδέχονται κατ- 25
 ελθόντας εἰς τὴν πατρίδα. οἷς γὰρ ἐν ἀκμῇ τῶν
 1228 δεινῶν οὖσι καὶ δεομένοις τῆς παρὰ τοῦ δήμου βοη-
 थीας καὶ ἐπὶ τοῦθ' ἤκουσιν οὐδὲ νῦν ἐπέρχεται
 μετρίους καὶ φιλανθρωπὺς ποιεῖσθαι λόγους, τίνα
 χρὴ δοκεῖν παραστήσεσθαι διάνοιαν, ὅταν αὐτοῖς κατ' 30
 ἐλπίδα χωρήσῃ τὰ πράγματα, καὶ γένηται τὰ νῦν
 ὑβριζόμενα τοῖς λόγοις ὑποχείρια τοῖς ἔργοις; ποίας

ὑπερηφανίας αὐτοὺς ἀφέξεσθαι, ποίας αἰκίας, ποίας
 ὀμότητος τυραννικῆς; ἀλλ' εἰ μὲν ὑμῖν ἀπόχρη δου-
 λεύειν πάντα τὸν τοῦ βίου χρόνον δεδεμένοις καὶ μα-
 στιγουμένοις καὶ πυρὶ καὶ σιδήρῳ καὶ λιμῷ καὶ πάσῃ
 5 λῶβῃ ἀπολλυμένοις, μὴ τρίβετε τὸν χρόνον, ἀλλὰ τὰ
 ὅπλα ῥίψαντές τε καὶ τὰ χεῖρε περιαγαγόντες ἀκολου-
 θεῖτε αὐτοῖς· εἰ δὲ τῆς ἐλευθερίας ἐνεστὶν ὑμῖν τις πό-
 θος, μὴ ἀνέχεσθε αὐτῶν. ὑμεῖς τε, ὧ πρόεσβεις, ἣ λέγετε
 ἐφ' οἷς καλεῖτε ἡμᾶς δικαίοις, ἣ μὴ λέγοντες ἐκ τῆς
 10 ἐκκλησίας ἅπιτε· οὐ γὰρ ἂν ἔτι μεταδοίμεν ὑμῖν
 λόγον.

LXXXIII. Ὡς δ' ἐπαύσατο, πάντες οἱ παρόντες 1229
 ἐπεθορύβησαν ὥς τὰ δέοντα λελογισμένῳ συγκατα-
 τιθέμενοι. καὶ μετὰ τοῦτο ἡσυχίας γενομένης Με-
 15 νήμιος Ἀγρίππας, ὅσπερ καὶ τοὺς ἐν τῇ βουλῇ λόγους
 ὑπὲρ τοῦ δήμου διέθετο καὶ τοῦ πεμφθῆναι τὴν αὐ-
 τοκράτορα πρεσβείαν τὴν γνώμην ἀποφηνάμενος αἰ-
 τιώτατος ἦν, διεσήμηνεν ὅτι βούλεται καὶ αὐτὸς εἰ-
 πεῖν. τοῖς δὲ κατ' εὐχὴν τὸ πρᾶγμα ἐφάνη καὶ νυνὶ
 20 γέ τοι λόγων ὑπέλαβον ἀκούσεσθαι συμβάσεις ἀλη-
 θινὰς καὶ γνώμας σωτηρίους ἀμφοῖν ἐχόντων. καὶ
 τὸ μὲν πρῶτον ἐπερρόθησαν ἅπαντες βοῇ μεγάλη
 λέγειν κελεύοντες· ἔπειτα ἐπέσχον, καὶ σιγὴ τοσαύτη
 κατέλαβε τὴν ἐκκλησίαν, ὥστε μὴδὲν διαλλάξαι τὸν
 25 τόπον ἐρημίας. ὁ δὲ τὰ τε ἄλλα, ὥς οἷόν τε ἦν, πι-
 θανωτάτοις ἔδοξε χρῆσασθαι λόγοις καὶ τοῦ βουλευ-
 ματος τῶν ἀκουόντων ἐστοχασμένοις, τελευτῶν δὲ
 τῆς δημηγορίας λέγεται μῦθόν τινα εἰπεῖν εἰς τὸν
 Αἰσώπειον τρόπον συμπλάσας πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς 1230
 30 τὰ πράγματα ἔχοντα, καὶ τοῦτ' ἄριστ' αὐτοὺς ἐλεῖν·
 ὅθεν καὶ μνήμης ἡξίωται ὁ λόγος καὶ φέρεται ἐν
 ἀπάσαις ταῖς ἀρχαίαις ἱστορίαις. ἦν δὲ τὰ λεχθέντα

ὑπ' αὐτοῦ τοιαύδε. Ἡμεῖς ἀπεστάλημεν ὑπὸ τῆς βου-
 λῆς, ᾧ δημόται, πρὸς ὑμᾶς οὔτε ἀπολογησόμενοι
 ὑπὲρ ἐκείνης οὔτε ὑμῶν κατηγορήσονται· οὐ γὰρ
 ἐδόκει ταῦτα καιρὸν ἔχειν, οὐδ' εἶναι ταῖς κατεχού-
 σαις τὸ κοινὸν ~~τῶν καὶ πρόσφορον~~ ἀλλὰ διαλύσοντας 5
 ἀπάσῃ προθυμίᾳ καὶ μηχανῇ τὴν στάσιν καὶ κατα-
 στήσοντας εἰς τὸν ἐξ ἀρχῆς κόσμον τὴν πολιτείαν,
 ἔχοντες δὲ τούτου τὴν ἐξουσίαν αὐτοκράτορα. ὥστε
 περὶ μὲν τῶν δικαίων οὐδένα ποιησόμεθα λόγον, ὅπερ
 Ἰούνιος ἐποίησεν οὗτος εἰς μακρὸν ἐκμηκύνων χρό- 10
 31 νον· ἐφ' οἷς δὲ φιλανθρωποῖς διαλῦσαι τὴν στάσιν
 οἰόμεθα δεῖν, καὶ τίς ἢ βεβαιώσουσα τὰς ὁμολογίας
 ἡμῶν ἔσται πίστις, περὶ τούτων ἃ διεγνώκαμεν ἐρου-
 μεν πρὸς ὑμᾶς. ἡμῖν ἐνθυμουμένοις ὅτι πᾶσα θερα-
 πεύεται στάσις ἐξ ἀπάσης πόλεως, ὅταν ἐξαιρεθῶσιν 15
 αἱ παρασχοῦσαι τὴν διαφορὰν αἰτίαι, ἀναγκαῖον ἔδο-
 ξεν εἶναι τὰς ἀρχηγούς τῆς διχοστασίας προφάσεις
 γινῶναι τε καὶ παῦσαι. εὐρόντες δὲ τὰς ἀποτόμους
 τῶν δανείων ἀναπράξεις τῶν παρόντων κακῶν αἰτίας
 γεγυνυίας, οὕτως αὐτὰς διορθούμεθα· τοὺς ὀφείλον- 20
 τας χρέα καὶ μὴ δυναμένους διαλύσασθαι πάντας
 ἀφείσθαι τῶν ὀφλημάτων δικαιοῦμεν· καὶ εἴ τινων
 ἤδη τὰ σώματα ὑπερημέρων ὄντων ταῖς νομίμοις
 προθεσμίαις κατέχεται, καὶ ταῦτα ἐλεύθερα εἶναι
 κρίνομεν· ὅσοι τε δίκας ἀλόντες ἰδίας παρεδόθησαν 25
 1232 τοῖς καταδικασαμένοις, καὶ τούτους ἐλευθέρους εἶναι
 βουλόμεθα, καὶ τὰς καταγνώσεις αὐτῶν ἀκύρους
 ποιοῦμεν. περὶ μὲν δὴ τῶν ἐκ τοῦ παρεληλυθότος
 χρόνου συμβολαίων, ἃ τὴν ἀπόστασιν ἔδοξεν ἡμῖν
 ποιῆσαι, τοῦτον ἐπανορθούμεθα τὸν τρόπον· περὶ 30
 δὲ τῶν ὕστερον ἐσομένων, ὥς ἂν ὑμῖν τε τῷ δήμῳ
 καὶ τοῖς ἐκ τοῦ συνεδρίου κοινῇ βουλευσαμένοις φα-

νῆ, νόμου κυρωθέντος, οὕτως ἔχέτω. οὐχὶ ταῦτα
 μέντοι τὰ διαστήσαντα ὑμᾶς ἦν ἀπὸ τῶν πατρικίων,
 ὧς δημόται, καὶ τούτων εἰ τύχοιτε ἀποχρῆν ὑμῖν
 οἴεσθε καὶ οὐδενὸς ἄλλου ὀρέγεσθε; δίδεται νῦν
 5 ὑμῖν· ἅπιτε ἡδὺ καίροντες εἰς τὴν πατρίδα.

LXXXIII. Αἱ δὲ βεβαιώσουσαι τὰς ὁμολογίας
 ταύτας καὶ τὸ ἀσφαλὲς ὑμῖν παρέξουσai πίστεις ἔσον-
 ται αἱ πᾶσι νόμιμοί τε καὶ ἐν ἔθει τοῖς διαλυομένοις
 τὰς ἑχθρας. ἐπιψηφιεῖται μὲν ἡ βουλὴ ταῦτα, καὶ
 10 νόμου τάξιν ἀποδώσει τοῖς γραφησομένοις· μᾶλλον
 δὲ ὑφ' ὑμῶν ἐνθάδε γραφείσθω τὰ δόξαντα, καὶ ἡ
 βουλὴ τούτοις πείσεται. τοῦ δὲ μένειν βέβαια τὰ
 συγχωρούμενα νῦν, καὶ μηδὲν ὕστερον ἐναντίον αὐ- 1233
 τοῖς ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐξενεχθήσεσθαι, πρῶτον μὲν
 15 ἡμεῖς οἱ πρέσβεις ἀνάδοχοι, διδόντες ὑμῖν σώματα
 καὶ ψυχὰς καὶ γενεὰς τὰς ἑαυτῶν ἐνέχυρα· ἔπειτα
 οἱ ἄλλοι βουλευταὶ ὅσοι τῷ ψηφίσματι συνεγγραφή-
 σονται· οὐ γὰρ δὴ ποτε ἀκόντων ἡμῶν γραφήσεται
 τι κατὰ τοῦ δήμου. οἱ γὰρ ἡγούμενοι τοῦ συνεδρίου
 20 καὶ πρῶτοι τὰς αὐτῶν γνώμας ἀποφαινόμενοι τῶν
 ἄλλων ἡμεῖς ἐσμέν. τελευτάλα δὲ πίστις ἅπασιν
 ἐστὶν ἀνθρώποις Ἑλλησί τε καὶ βαρβάροις, ἣν οὐδεὶς
 πώποτε ἀναιρήσει χρόνος, ἡ δὲ ὄρκων καὶ σπονδῶν
 ἐγγυητὰς θεοὺς ποιουμένη τῶν συμβάσεων· ὑφ' ἧς
 25 πολλαὶ μὲν ἰδιωτῶν ἑχθραὶ πικραὶ, πολλοὶ δὲ πόλεμοι
 πόλεσι πρὸς πόλεις συστάντες διηλλάγησαν. καὶ
 ταύτην εἰ γε λαμβάνετε τὴν πίστιν, εἴτ' ὀλίγοις ἐπι-
 τρέπετε τοῖς ἡγεμόσι τοῦ συνεδρίου περὶ ὅλης ὑμῖν
 δοῦναι τῆς βουλῆς τοὺς ὄρκους, εἴτε πάντας ἀξιοῦτε 1234
 30 τοὺς ἐπιγραφομένους τοῖς δόγμασιν ὁμνύειν ὑμῖν
 καθ' ἱερῶν βέβαια τὰ συγκείμενα φυλάξειν. δεξιὰς
 δὲ καὶ σπονδὰς καὶ πίστεις ἐπὶ θεῶν γενομένας μήτε

σὺ διάβαλλε, Βροῦτε, μήτ' ἀναίρει τὸ κάλλιστον ἐπι-
τήδευμα τῶν ἀνθρωπίνων, μηδ' ὑμεῖς ἀνάσχησθε
αὐτοῦ λέγοντος ἀνοσίων καὶ τυραννικῶν ἀνθρώ-
πων πονηρεύματα, ἃ τῆς Ῥωμαίων ἀρετῆς πολὺ
ἀπέχει.

www.libtool.com.cn

5

LXXXV. Μίαν εἰπὼν ἔτι τὴν οὔτε ἀγνοουμένην
ὑπ' οὐδενὸς ἀνθρώπων οὔτε ἀμφισβητουμένην παύ-
σομαι. τίς δ' ἐστὶν αὕτη; ἡ τὸ κοινῇ συμφέρον εἰς-
άγουσα καὶ δι' ἀλλήλων ἀμφοτέρω καὶ ποιούσα σώζε-
σθαι τὰ μέρη. αὕτη μέντοι πρώτη καὶ μόνη συνάγει 10
τε ἡμᾶς εἰς τὸ αὐτὸ καὶ οὐκ ἐάσει ποτὲ δίχα ἀλλή-
λων γενέσθαι. δεήσεται γὰρ αἰεὶ καὶ οὐδέποτε παύ-

1235 σεται δεόμενον τὸ μὲν ἀμαθὲς πλῆθος ἔμφορονος ἡγε-
μονίας, τὸ δὲ ἡγεῖσθαι δυνάμενον βουλευτήριον
τῶν ἄρχεσθαι βουλομένων ὄχλων· καὶ οὐ δόξη μό- 15
νον τοῦτο εἰκάσαντες, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ πειραθέντες
ἴσμεν. τί οὖν δεδιττόμεθα καὶ πράγματα παρέχομεν
ἀλλήλοις; τί δὲ λόγους πονηροὺς λέγομεν χρηστὰ
πράγματα ἔχοντες ἐν χερσίν, ἀλλ' οὐκ ἀναπτύξαντες
αὐτοὺς καὶ τῷ χεῖρι περιβαλόντες ἀλλήλοις ἄπιμεν 20
εἰς τὴν πατρίδα πάλαι, τέρψιν τῶν ἡδίστων καὶ πό-
θου ἀπάντων γλυκύντατον ἀποληψόμενοι, ἀλλ' ἐπιζη-
τοῦμεν ἀσφαλείας ἀνηνύτους καὶ πίστεις ἀπίστους,
ὥσπερ οἱ πολεμιώτατοι καὶ πάντα ὑποπτεύοντες ἐπὶ
τὸ χεῖρον. ἡμῖν μὲν, ὧ δὴμόται, τοῖς ἐκ τοῦ συνε- 25
δρίου μία πίστις ἀπόχρη περὶ τοῦ μὴ ἂν ποτε ὑμᾶς
γενέσθαι περὶ ἡμᾶς εἰ κατέλθοιτε κακοὺς, τροφάς
τε ὑμῖν ἀγαθὰς συνειδόσι καὶ ἐπιτηδεύματα νόμιμα
1236 τὴν τε ἄλλην ἀρετὴν, ἣν πολλάκις ἀπεδείξασθε καὶ ἐν
εἰρήνῃ καὶ κατὰ πολέμους. καὶ εἰ τι δι' ἀνάγκην τῆς 30
πίστεως καὶ ἐλπίδος τὰ συμβόλαια κοινῆς ἐπανορθώ-
σεως τύχοι, τὰ γοῦν ἄλλα πιστεύομεν ὑμῖν ἔσεσθαι

- ἀγαθὰ, καὶ οὐδὲν δεόμεθα οὔτε ὀρκων οὔτε ὁμήρων οὔτε ἄλλης πίστεως παρὰ τοῦ πλήθους οὐδεμιᾶς ὑμῖν μέντοιγε πρὸς οὐδὲν τῶν ἀξιουμένων ἐναντιωσόμεθα. καὶ περὶ μὲν τῆς πίστεως, ἐφ' ἣ διαβάλλειν 5 ἡμᾶς Βρουτος ἐπεχείρει ταῦτα ἱκανά. εἰ δέ τις ὑμῖν φθόνος οὐ δίκαιος ἐγκάθεται πονηρὰ περὶ τῆς βουλῆς διανοεῖσθαι πείθων, βούλομαι τινα καὶ πρὸς τοῦτον εἰπεῖν λόγον, ὃ δημόται· καὶ μου πρὸς θεῶν μεθ' ἡσυχίας καὶ προσοχῆς ἀκούσατε.
- 10 LXXXVI. Ἐοικέ πως ἀνθρωπεῖω σώματι πόλις. σύνθετον γὰρ καὶ ἐκ πολλῶν μερῶν ἐστὶν ἑκάτερον· καὶ οὔτε δύναμιν ἔχει ἕκαστον τὴν αὐτὴν τῶν ἐν αὐτοῖς μερῶν οὔτε χρείας παρέχεται τὰς ἴσας. εἰ δὴ λάβοι τὰ μέρη τοῦ ἀνθρωπέου σώματος ἰδίαν 15 αἰσθήσιν καθ' αὐτὰ καὶ φωνήν, ἔπειτα στάσις ἐν αὐτοῖς ἐμπέσοι καθ' ἓν γενομένοις τοῖς ἄλλοις ἅπασι πρὸς τὴν γαστέρα μόνην, καὶ λέγοιεν οἱ μὲν πόδες, 1237 ὅτι πᾶν ἐπ' αὐτοῖς ἐπίκειται τὸ σῶμα· αἱ δὲ χεῖρες, ὅτι τὰς τέχνας ἐργάζονται καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐκπορίζουσι καὶ μάχονται πολεμίοις καὶ ἄλλα πολλὰ ὠφελήματα παρέχουσιν εἰς τὸ κοινόν· οἱ δὲ ὦμοι, ὅτι τὰ 20 ἄχθη πάντα ἐπ' αὐτοῖς κομίζεται· [τὸ δὲ στόμα ὅτι φθέγγεται.] ἡ δὲ κεφαλὴ, ὅτι ὁρᾷ καὶ ἀκούει καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις περιλαβοῦσα πάσας ἔχει, δι' ὧν 25 σῴζεται τὸ πρᾶγμα· εἴτα φαῖεν πρὸς τὴν γαστέρα· Σὺ δὲ, ὦ χρηστὴ, τί τούτων ποιεῖς, ἢ τίς ἐστὶν ἡ σὴ χάρις ἡμῖν καὶ ὠφέλεια; ἀλλὰ σύ γε τοσοῦτον ἀπέχεις τοῦ πράττειν καὶ συγκατορθοῦν ἡμῖν τῶν κοινῇ χρησίμων, ὥστε καὶ ἀντιπράττεις καὶ ἐνοχλεῖς καὶ, 30 πρᾶγμα ἀφόρητον, ὑπηρετεῖν ἀναγκάζεις καὶ φέρειν 1238 ἀπανταχόθεν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σεαυτῆς ἐπιθυμιῶν. φέρε, τί οὐ μεταποιούμεθα τῆς ἐλευθερίας,

καὶ τῶν πολλῶν ἀφιέμεθα πραγματειῶν, ἃς ἔνεκα ταύτης ὑπομένομεν; εἰ δὴ ταῦτα δόξειεν αὐτοῖς καὶ μηδὲν ἔτι δορῶν τὸ ἑαυτοῦ ἔργον, ἔσθ' ὅπως ἂν ἐπὶ πολὺ διαρκέσαι δυνηθεῖν τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐκ ἂν ἐν- τὸς ὀλίγων ἡμερῶν τῷ κακίστῳ τῶν μόνων ἀναλω- 5 θείῃ, λιμῷ; οὐκ ἂν ἔχοι ἄλλως τις εἰπεῖν. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ὑπολάβετε καὶ περὶ πόλεως. πολλὰ γὰρ δὴ τὰ συμπληροῦντα καὶ ταύτην ἔθνη καὶ οὐδὲν ἀλλήλοις ἑοικότα, ὧν ἕκαστον ἰδίαν τινὰ τῷ κοινῷ χρεῖαν ὥσπερ τὰ μέλη τῷ σώματι παρέχεται. οἱ 10 μὲν γὰρ τοὺς ἀγροὺς γεωργοῦσιν, οἱ δὲ μάχονται περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς πολεμίους, οἱ δ' ἐμπορεύονται πολλὰς διὰ θαλάσσης ὠφελείας, οἱ δὲ τὰς ἀναγκαίας 239 ἐργάζονται τέχνας. εἰ δὲ πάντα τὰ ἔθνη ταῦτα πρὸς τὴν βουλήν τὴν ἐκ τῶν ἀρίστων συγκειμένην διαστα- 15 σιάσειε καὶ λέγοι· Σὺ δ' ἡμῖν, ὦ βουλή, τί ποιεῖς ἀγαθόν, καὶ ἀντὶ ποίας αἰτίας ἄρχειν τῶν ἄλλων ἀξιοῖς; οὐθὲν γὰρ ἂν εἰπεῖν ἔχοις· ἔπειτα οὐκ ἀπαλλαγησόμεθά σου τῆς τυραννίδος ταύτης ἥδη ποτὲ καὶ δίχα ἡγεμόνος οἰκήσομεν; εἰ δὴ ταῦτα δια- 20 νοηθέντες τῶν συνήθων ἐπιτηδευμάτων ἀποσταῖεν, τί κωλύσει ταύτην κακὴν κακῶς ἀπολέσθαι τὴν πόλιν ὑπὸ λιμοῦ τε καὶ πολέμου καὶ παντὸς ἄλλου κακοῦ; μαθόντες οὖν, ὦ δημόται, ὅτι καθάπερ ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἡ λαιδορουμένη κακῶς ὑπὸ τῶν πολλῶν 25 γαστήρ τρέφει τὸ σῶμα τρεφομένη καὶ σώζει σωζομένη, καὶ ἔστιν ὥσεί τις ἐστίασις κοινὴ τὸ πρόσφορον ἀπάντων καὶ τῆς διαμονῆς αἴτιον ἀποδιδοῦσα, οὕτως ἐν ταῖς πόλεσιν ἡ διοικοῦσα τὰ κοινὰ καὶ τοῦ προσ- ἤκοντος ἐκάστῳ προνοουμένη βουλή πάντα σώζει 30 καὶ φυλάττει καὶ ἐπανορθοῖ, παύσασθε τὰς ἐπιφθό- 1240 νους κατ' αὐτῆς φωνὰς λέγοντες, ὥς ἐξεβλήθητε τῆς

πατρίδος, ὥς ἀλῆται καὶ πτωχοὶ περιέρχεσθε δι' αὐτήν. οὐδὲν γὰρ ὑμᾶς εἰργασταὶ δεινόν, οὐδ' ἄν ἐργάσαιτο, ἀλλ' αὐτὴ καλεῖ καὶ ἀντιβολεῖ καὶ τὰς ψυχὰς ὑμῖν ἅμα ταῖς πύλαις ἀναπετάσασα ὑπο—
 5 δέχεται. www.libtool.com.cn

- LXXXVII. Τοιαῦτα λέγοντος τοῦ Μενηλείου πολλὰ καὶ ποικίλα παρ' ὅλην τὴν δημηγορίαν ἐγγιγνόντο ἐκ τῶν παρόντων φωναί. ἐπειδὴ δὲ τελευτῶν τοῦ λόγου πρὸς ὀλοφυρμούς ἐτράπετο, καὶ τὰς μελ—
 10 λούσας καθέξειν συμφορὰς τοὺς τε ὑπομένοντας ἐν τῇ πόλει καὶ τοὺς ἀπελαιννομένους καὶ τὰς ἀμφοῖν ἀνεκλαύσατο τύχας, δάκρυά τε ἀπάντων ἐξεχεῖτο καὶ μιᾷ βοῇ συμφρονήσαντες ἀνεβόησαν ἀπάγειν σφᾶς εἰς τὴν πόλιν καὶ μὴ τρίβειν τὸν χρόνον· ὀλίγον τε
 15 πάνυ ἐδέησαν ἀπιέναι διὰ τάχους ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἅπαντα τὰ πράγματα τοῖς πρεσβευταῖς ἐπιτρέψαντες καὶ μηδὲν ἄλλο τῶν εἰς ἀσφάλειαν πραγματευσάμενοι, 1241 εἰ μὴ παρελθὼν ὁ Βροῦτος ἐπέσχε τὰς ὁρμὰς αὐτῶν, τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἔχειν τῷ δήμῳ λέγων ὅσα ἢ
 20 βουλὴ ὑπισχνεῖτο, καὶ πολλὴν αὐτῇ τῶν συγχωρηθέντων χάριν ἔχειν ἀξιῶν· δεδοικέναι μέντοι τὸν ἅπαντα τὰ καλὰ μαραίνοντα χρόνον· φάσκων καὶ τοὺς αὐτοὺς ποτε τυραννικοὺς ἄνδρας ἐπιχειρήσοντας εἰ
 25 τύχοι περὶ τῶν γεγονότων τῷ δήμῳ μνησικακεῖν. μίαν δ' εἶναι πᾶσι τοῖς δεδοικόσι τοὺς κρείττονας μόνην ἀσφάλειαν ταύτην, εἰ γένοιτο αὐτοῖς φανερόν, ὅτι τοῖς βουλομένοις αὐτοὺς ἀδικεῖν οὐχ ὑπάρχει δύναμις· ἕως δ' ἂν παρῇ τὸ δύνασθαι τὰ πονηρὰ δοῶν, οὐκ ἐλλείψειν τοῖς πονηροῖς τὸ βούλεσθαι. ταύτης
 30 οὖν εἰ τύχοιεν τῆς ἀσφαλείας, οὐδὲν αὐτοῖς ἐτι δεῖ— 1242 σεῖν. ὑποτυχόντος δὲ τοῦ Μενηλείου καὶ κελεύσαντος λέγειν τὴν ἀσφάλειαν ἧς ἐτι τὸν δῆμον οἴεται δεῖ—

σθαι, Συγχωρήσατε, φησὶν, ἡμῖν ἄρχοντας ἀποδει-
κνύναι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐξ ἡμῶν ὅσουσδήποτεινας,
οἵτινες ἄλλον μὲν οὐδενὸς ἔδονται κύριοι, τοῖς δὲ
ἀδικουμένοις ἢ κατισχυομένοις τῶν δημοτῶν βοηθή-
σουσι, καὶ οὐ περιόφονται τῶν δικαίων ἀποστερό- 5
μενον οὐθέν· τοῦτο ὑμᾶς ἀντιβολοῦμεν καὶ δεόμεθα
πρὸς τοῖς ἄλλοις οἷς δεδώκατε, εἰ μὴ λόγος ἄλλ' ἔρ-
γον εἰσὶν αἱ διαλλαγαι, δοῦναι καὶ χαρίσασθαι.

LXXXVIII. Ὁ μὲν οὖν δῆμος, ὥς τούτων ἤκου-
σε, μεγάλη βοῇ καὶ μέχρι πολλοῦ κατεχούσῃ τὸν τε 10
ἄνδρα ἐπήνει, καὶ τοὺς πρεσβευτὰς παρεκάλει συγ-
χωρῆσαι σφίσι καὶ τοῦτο. οἱ δὲ πρέσβεις μεταστάντες
ἐκ τῆς ἐκκλησίας καὶ διαλεχθέντες ὀλίγα πρὸς ἀλλή-
243 λους παρῆσαν οὐ διὰ μακροῦ. σιωπῆς δὲ γενομένης
παρελθὼν ὁ Μενήνιος εἶπε· Τὸ μὲν πρᾶγμα, ὦ 15
δημόται, μέγα καὶ πολλῶν μεστὸν ὑποψιῶν ἀτόπων·
δέος τε καὶ φροντίς ἡμᾶς εἰσέρχεται, μὴ ποτε δύο
πόλεις ποιήσωμεν ἐν μιᾷ· πλὴν τό γ' ἐφ' ἡμῖν εἶναι
μέρος οὐδὲ πρὸς ταύτην ἐναντιούμεθα τὴν δέησιν
ὑμῶν. τοῦτο μέντοι χαρίσασθε ἡμῖν, ὃ καὶ ὑπὲρ 20
ὑμῶν ἐστίν· ἐπιτρέψατε τῶν πρεσβευτῶν τισιν εἰς
τὴν πόλιν ἀφικομένοις δηλῶσαι τῇ βουλῇ ταῦτα· καὶ
γὰρ εἰ τὴν ἐξουσίαν παρ' αὐτῆς ἔχομεν ὅπως ἂν
βουλώμεθα ποιήσασθαι τὰς διαλλαγὰς αὐτοκράτορες
ὄντες τῶν ὑποσχέσεων, αὐτοὶ γέ τοι λαβεῖν τοῦτο 25
οὐ δικαιοῦμεν, ἀλλ' ἐπειδὴ παρὰ δόξαν ἡμῖν ἀπὴν-
τηται πρᾶγμα καινὸν, ἀφελόμενοι τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν
τῷ συνεδρίῳ φέροντες ἀναθήσομεν· πεπεισμέθα
μέντοι κἀκείνῳ ταῦτα δόξειν ἅπερ ἡμῖν. ἐγὼ μὲν
οὖν ἐνθάδε μενῶ καὶ σὺν ἐμοί τι μέρος τῆς πρε- 30
σβείας, Οὐαλέριος δὲ πορεύσεται καὶ οἱ λοιποὶ σὺν
αὐτῷ. ἐδόκει ταῦτα· καὶ κατὰ σπουδὴν ἀναβάντες

ἐπὶ τοὺς ἵππους ἤλαυνον εἰς τὴν πόλιν οἱ μέλλοντες 124
 δηλώσειν τῇ βουλῇ τὰ γενόμενα. προθέντων δὲ τῶν
 ὑπάτων λόγον τοῖς συνέδροις, Οὐαλερίου μὲν ἦν
 γνώμη διδόναι καὶ ταύτην τῷ δήμῳ τὴν χάριν· "Απ-
 5 πιος δὲ, ὅσπερ ἐξ ἀρχῆς ἠνασσοῦτο ταῖς διαλλαγαῖς,
 καὶ τότε ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀντέλεγε βοῶν καὶ θεοὺς ἐπι-
 μαρτυρόμενος, καὶ ὅσων μέλλοι σπέρμα κακῶν βα-
 λειν τῇ πολιτείᾳ προλέγων. ἀλλ' οὐκ ἔπειθε τοὺς
 πολλοὺς ὠρμηκότας, ὥσπερ εἶπον, διαλύσασθαι τὴν
 10 στάσιν. γίνεται δὴ ψήφισμα τῆς βουλῆς, τά τε ἄλλα
 ὅσα οἱ πρέσβεις ὑπέσχοντο τῷ δήμῳ πάντα εἶναι κύ-
 ρια, καὶ τὴν ἀσφάλειαν ἣν ἡτεῖτο ἐπιτρέπειν. ταῦθ'
 οἱ πρέσβεις διοικησάμενοι τῇ κατόπιν ἡμέρᾳ παρῆσαν
 ἐπὶ τὸ στρατόπεδον καὶ τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ διεσά- 124
 15 φησαν. μετὰ τοῦτο Μενηνίου παραινέσαντος τοῖς
 δημόταις ἀποστεῖλαι τινὰς εἰς τὴν πόλιν, οἷς ἡ βουλή
 τὰ πιστὰ δώσει, πέμπεται Λεύκιος Ἰούνιος Βροῦτος,
 ὑπὲρ οὗ πρότερον εἴρηκα, καὶ σὺν αὐτῷ Μάρκος
 Δέκιος καὶ Σπόριος Ἰκιλιος. τῶν δὲ παρὰ τῆς βου-
 20 λῆς ἀφιγμένων οἱ μὲν ἡμίσεις ἅμα τοῖς περὶ τὸν
 Βροῦτον εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψαν, Ἀγρίππας δὲ
 μετὰ τῶν λοιπῶν κατέμεινεν ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου
 διαγράψαι παρακληθεὶς τὸν νόμον τοῖς δημοτικοῖς
 καθ' ὃν ἀποδείξουσι τὰς ἀρχάς.
 25 LXXXVIII. Τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ παρῆσαν μὲν οἱ
 περὶ τὸν Βροῦτον πεπονημένοι τὰς πρὸς τὴν βουλήν
 συνθήκας διὰ τῶν εἰρηνοδικῶν, οὓς καλοῦσι Ῥωμαῖοι
 Φητιάλεις. νεμηθεὶς δὲ ὁ δῆμος εἰς τὰς τότε οὔσας
 φράτρας, ἣ ὅπως βούλεται τις αὐτὰς προσαγορεύειν,
 30 ὥς ἐκεῖνοι καλοῦσι κουρίας, ἄρχοντας ἐνιαυσίους
 σεινοδοικνύουσι τούσδε· Λεύκιον Ἰούνιον Βροῦτον καὶ 124
 λέγειν Σικίννιον Βελλοῦτον, οὓς καὶ τέως εἶχον ἡγε-

μόνας, καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, Γάιον καὶ Πόπλιον Δικιννίους, καὶ Γάιον Οὐισκέλλιον Ῥούγαν. οὗτοι τὴν δημαρχικὴν ἐξουσίαν πρῶτοι παρέλαβον οἱ πέντε ἄνδρες ἡμέρᾳ τετάρτῃ πρότερον εἰδὼν Δεκεμβρίων, ὥσπερ καὶ μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου γίνεται. τε- 5
λεσθειςὼν δὲ τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῖς μὲν παρὰ τῆς βουλῆς ἤκουσι καλῶς ἔχειν ἐδόκει πάντα περὶ ὧν
1247 ἀπεστάλησαν· ὁ δὲ Βροῦτος ἐκκλησίαν συναγαγὼν συνεβούλευε τοῖς δημόταις ἱερὰν καὶ ἄστυλον ἀποδει-
ξαι τὴν ἀρχὴν νόμῳ τε καὶ ὄρκῳ βεβαιώσαντας αὐτῇ 10
τὸ ἀσφαλές. ἐδόκει ταῦτα πᾶσι, καὶ γράφεται πρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν συναρχόντων ὅδε ὁ νόμος· δῆμαρχον ἄκοντα, ὥσπερ ἓνα τῶν πολλῶν, μηδεὶς μηδὲν ἀναγκάζετω δρᾶν μηδὲ μαστιγούτω μηδ' ἐπιταττέτω μα-
στιγοῦν ἑτέρῳ μηδ' ἀποκτιννύτω μηδ' ἀποκτείνειν 15
κελευέτω. ἐὰν δέ τις τῶν ἀπηγορευμένων τι ποιήσῃ, ἑξάγιστος ἔστω, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ Δήμητρος ἱερὰ, καὶ ὁ κτείνας τινὰ τῶν ταῦτ' εἰργασμένων φόνου καθαρὸς ἔστω. καὶ ἵνα μηδὲ τὸ λοιπὸν τῷ
1248 δῆμῳ ἐξουσία γένηται καταπαῦσαι τόνδε τὸν νόμον, 20
ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον ἀκίνητος διαμείνῃ, πάντας ἐτάχθῃ Ῥωμαίους ὁμόσαι καθ' ἱερῶν ἢ μὴν χρήσε-
σθαι τῷ νόμῳ καὶ αὐτοῦς καὶ ἐγγόνους τὸν αἰὲ χρό-
νον, ἀρά τε τῷ ὄρκῳ προσετέθη, τοῖς μὲν ἐμπεδοῦσι τοὺς θεοὺς τοὺς οὐρανίους ἵλεως εἶναι καὶ δαίμονας 25
τοὺς καταχθονίους, τοῖς δὲ παραβαίνουσιν ἐναντία καὶ τὰ παρὰ θεῶν γίνεσθαι καὶ τὰ παρὰ δαιμόνων ὥς ἄγει τῷ μεγίστῳ ἐνόχοις. ἐκ τούτων κατέστη τοῖς Ῥωμαίοις ἔθος τὰ τῶν δημάρχων σώματα ἱερὰ εἶναι καὶ παναγῇ, καὶ μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου διαμένει. 30

LXXXX. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐψηφίσαντο, βωμὸν κατεσκεύασαν ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας, ἐν ᾗ κατεστρατο-

πέδευσαν, ὃν ἐπὶ τοῦ κατασχόντος αὐτοὺς τότε δεί-
 ματος ὠνόμασαν, ὥς ἡ πάτριος αὐτῶν σημαίνει
 γλῶσσα, Διὸς Δειματίου· ᾧ θυσίας ἐπιτελέσαντες
 καὶ τὸν ὑποδεξάμενον αὐτοὺς τόπον ἱερὸν ἀνέντες,
 5 κατήεσαν εἰς τὴν πόλιν ἅμα τοῖς πρέσβεσιν. ἀπο-
 δόντες δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει θεοῖς χαριστήρια, καὶ 12
 τοὺς πατρικίους πείσαντες ἐπικυρῶσαι τὴν ἀρχὴν
 ψῆφον ἐπενέγκαντας, ἐπειδὴ καὶ τούτου παρ' αὐτῶν
 ἔτυχον, ἐδεήθησαν ἔτι τῆς βουλῆς ἐπιτρέψαι σφίσιν
 10 ἄνδρας ἐκ τῶν δημοτικῶν δύο καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν
 ἀποδεικνύειν τοὺς ὑπηρετήσοντας τοῖς δημάρχois
 ὅσων ἂν δέωνται καὶ δίκας ἄς ἂν ἐπιτρέψονται ἐκεῖ-
 νοι κρινοῦντας ἱερῶν τε καὶ δημοσίων τόπων καὶ
 τῆς κατὰ τὴν ἀγορὰν εὐετηρίας ἐπιμελησομένων.
 15 λαβόντες δὲ καὶ τοῦτο τὸ συγχώρημα παρὰ τῆς βου-
 λῆς ἀποδεικνύουσιν ἄνδρας, οὓς ὑπηρετάς τῶν δη-
 μάρχων καὶ συνάρχοντας καὶ δικαστάς ἐκάλουν. νῦν
 μέντοι κατὰ τὴν ἐπιχώριον γλῶτταν ἀφ' ἑνὸς ὧν
 πράττουσιν ἔργων ἱερῶν τόπων ἐπιμελεῖται καλοῦν-
 20 ται, καὶ τὴν ἐξουσίαν οὐκέθ' ὑπηρετικὴν ἑτέρων
 ἔχουσιν, ὥς πρότερον, ἐπιτέτραπται δ' αὐτοῖς πολλὰ 12'
 καὶ μεγάλα, καὶ σχεδὸν εἰκόασί πως κατὰ τὰ πλεῖστα
 τοῖς παρ' Ἑλλήσιν ἀγορανόμοις.

LXXXI. Ἐπεὶ δὲ κατέστη τὰ πράγματα καὶ
 25 τὸν ἀπ' ἀρχῆς κόσμον ἐκομίσατο ἡ πόλις, ἐπὶ τοὺς
 ἕξω πολεμίους ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων στρατιὰ κατελέ-
 γετο, πολλὴν εἰσενεγκαμένου προθυμίαν τοῦ δήμου
 καὶ δι' ὀλίγου χρόνου πάντα τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἐπιτή-
 δεια εὐτρεπῇ ποιήσαντος. τῶν δὲ ὑπάτων διακλή-
 30 ρωσαμένων περὶ τῆς ἐξουσίας, ὥς ἔστιν αὐτοῖς ἔθος,
 Σπόριος μὲν Κάσσιος, ὃς ἔλαχε τὴν τῶν κατὰ τὴν
 πόλιν ἐπιμέλειαν, ὑπέμεινε μέρος τῆς κατειλεγμένης

δυνάμεως τὸ ἄρκοῦν λαβὼν· Πόστουμος δὲ Κομί-
 νιος ἐξῆγε τὴν λοιπὴν στρατιάν, Ῥωμαίων τε αὐτῶν
 ἀξιόχρεων ἄγων μοῖραν καὶ Λατίνων τι συμμαχικὸν
 οὐκ ὀλίγον. κρίνας δὲ Οὐολούσχοις ἐπιχειρεῖν πρώτοις,
 πόλιν αὐτῶν Λογγόλαν ἐξ ἐφόδου καταλαμβάνεται, 5
 ἐπιβαλομένων μὲν τῶν ἐν αὐτῇ μεταποιεῖσθαι τινος
 ἀρετῆς καὶ τινα στρατιάν ὑπαίθριον ἀποστειλάντων,
 ἣ τοὺς ἐπιόντας ἀνείρξειν ἐπίστευον, αἰσχυρῶς δ'
 ἀναγκασθέντων φυγεῖν πρὶν ἢ λαμπρόν τι ἔργον
 ἀποδείξασθαι καὶ οὐδ' ἐν τῇ τειχομαχίᾳ γενναῖον 10
 οὐδὲν ἀποδειξαμένων. μιᾷ γοῦν ἡμέρᾳ τῆς τε γῆς
 αὐτῶν Ῥωμαῖοι ἐκράτησαν ἀκονιτὶ καὶ τὴν πόλιν οὐ
 πολλὰ πραγματευθέντες κατὰ κράτος ἔλαβον. ὁ δὲ
 τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς τὰ τὲ ἐγκαταληφθέντα χρή-
 ματα διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφείς καὶ φρουράν 15
 ἐν τῇ πόλει καταλιπὼν ἐξῆγε τὴν δύναμιν ἐφ' ἑτέραν
 πόλιν τῶν Οὐολούσκων, ἣ καλεῖται μὲν Πόλουσκα,
 1252 διάστημα δὲ οὐ πολὺ τῆς Λογγόλας ἀπέχει. οὐδενὸς
 δὲ αὐτῷ τολμήσαντος ὑπαντῆσαι διανύσας τὴν χώ-
 ραν κατὰ πολλὴν εὐπέτειαν προσέβαλε τοῖς τείχεσι· 20
 τῶν δὲ στρατιωτῶν οἱ μὲν τὰς πύλας διακόψαντες,
 οἱ δὲ διὰ κλιμάκων ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβάντες, αὐθη-
 μερὸν γίνονται καὶ ταύτης τῆς πόλεως κύριοι. ὥς
 δὲ παρέλαβε τὴν πόλιν, ὀλίγους μὲν τινας ἐπιλέξας
 τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λοι- 25
 πούς χρημάτων ἀψαιρέσει ξημιώσας καὶ ὅπλα ἀφελό-
 μενος, Ῥωμαίων εἶναι τὸ λοιπὸν ἠνάγκασεν ὑπη-
 κόους.

LXXXXII. Καταλιπὼν δὲ καὶ ταύτῃ βραχεῖαν
 τῆς στρατιᾶς μοῖραν ἕνεκα φυλακῆς, τῇ κατόπιν 30
 ἡμέρᾳ τὴν δύναμιν ἀναλαβὼν προῆγεν ἐπὶ Κοριόλαν,
 πόλιν ἐπιφανῆ σφόδρα καὶ ὥσπερὰν μητρόπολιν τῶν

Οὐολούσκων· ἔνθα καὶ δύναιμι ἦν συνειλεγμένη
 καρτερὰ καὶ τὸ τεῖχος οὐ ῥάδιον ἀλῶναι τὰ τε πρὸς
 τὸν πόλεμον ἐπιτήδεια παρεσκευασμένα τοῖς ἔνδον
 ἐκ πολλοῦ. ἐπιχειρήσας δὲ τῇ τειχομαχίᾳ μέχρι δει-
 5 λης ὀψίας ἀποκρούεται πρὸς τῶν ἐναντίων πολλοὺς
 τῶν οἰκείων ἀπολέσας. τῇ δ' ἑξῆς ἡμέρᾳ κριούς τε
 καὶ γέρρα καὶ κλίμακας εὐτρεπισάμενος, παρεσκευ- 121
 άξετο μὲν ὥς πάσῃ τῇ δυνάμει πειρασόμενος τῆς πό-
 λεως, ἀκούσας δ' ὅτι πολλῇ χειρὶ μέλλουσιν Ἀντιά-
 10 ται βοηθεῖν τοῖς Κοριολανοῖς κατὰ τὸ συγγενὲς καὶ
 εἰσὶν οἱ πεμφθέντες ἐν ὁδῷ ἤδη, μερίσας τὸν ἑαυτοῦ
 στρατὸν, τῷ μὲν ἡμίσει τειχομαχεῖν ἔγνω Τίτον
 Λάρκιον ἐπ' αὐτοῦ καταλιπὼν, τῷ δὲ λοιπῷ κωλύειν
 τοὺς ἐπιόντας διενοεῖτο. καὶ γίνονται δύο τῆς αὐ-
 15 τῆς ἡμέρας ἁγῶνες· Ῥωμαῖοι δ' ἐνίκων πάντων μὲν
 προθύμως ἀγωνισαμένων, ἐνὸς δ' ἀνδρὸς ἄπιστον
 ἀρετὴν καὶ παντὸς λόγου κρείττονας ἀποδειξαμένου
 πράξεις, ὃς ἦν μὲν ἐκ τοῦ γένους τῶν πατρικίων
 καὶ οὐκ ἀσήμεων πατέρων, ἐκαλεῖτο δὲ Γάιος Μάρ-
 20 κιος, σώφρων δὲ τὸν καθ' ἡμέραν βίον ἀνὴρ καὶ
 φρονήματος ἐλευθέρου μεστός. ἐγένετο δὲ ὁ τρόπος
 τῆς ἐκατέρας μάχης τοιόσδε· ὁ μὲν Λάρκιος ἐξαγα-
 γὼν τὴν στρατιὰν αὐμ' ἡμέρᾳ προσῆγε τοῖς τείχεσι 125
 τῆς Κοριόλας καὶ κατὰ πολλοὺς τόπους ἐποιεῖτο τὰς
 25 προσβολάς· οἱ δὲ Κοριολάνοι μέγα φρονοῦντες ἐπὶ
 τῇ παρὰ τῶν Ἀντιατῶν βοηθείᾳ, ἣν οὐ διὰ μακροῦ
 σφίσι παρέσεσθαι ἐπίστανον, ἀνοίξαντες ἀπάσας τὰς
 πύλας ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἀθρόοι. Ῥωμαῖοι
 δὲ τὴν μὲν πρώτην ἐφοδὸν αὐτῶν ἐδέξαντο καὶ πολ-
 30 λὰς πληγὰς τοῖς ὁμόσε χωροῦσιν ἔδοσαν, ἔπειτα πλει-
 ὄνων ἐπιόντων ὠθούμενοι κατὰ πρᾶνοὺς χωρίου
 ἐνέκλιναν. τοῦτο κατιδὼν ὁ Μάρκιος, ὑπὲρ οὗ πρό-

τερον ἔφην, ἴσταιται σὺν ὀλίγοις καὶ δέχεται τὸ ἐπι-
 φερόμενον τῶν πολεμίων στίφος· καταβαλὼν δὲ
 συχνούς αὐτῶν, ὥς ἐνέκλιναν οἱ λοιποὶ καὶ πρὸς τὴν
 πόλιν ἔφευγον, ἡκολούθει κτείνων αἰεὶ τοὺς ἐν χερσὶ
 15 καὶ ἐπικελευόμενος τοῖς φεύγουσιν αἰετῶν σφετέρων
 ἀναστρέφειν τε καὶ θαρρεῖν καὶ αὐτῷ ἔπεσθαι. οἱ
 δ' αἰδесθέντες ἐπὶ τῷ ἔργῳ ἀνέστρεφον αὐτίς καὶ
 τοῖς καθ' ἑαυτοὺς ἐπέκειντο παίοντες καὶ διώκοντες,
 καὶ δι' ὀλίγου χρόνου τοὺς συμπλακέντας ἕκαστοι
 τρεψάμενοι προσέκειντο τοῖς τείχεσι· καὶ ὁ Μάρ- 10
 κιος θρασύτερον ἤδη κινδυνεύων προσωτέρω μάλ-
 λον ἐχώρει, καὶ πρὸς αὐταῖς γενόμενος ταῖς πύλαις
 συνεισέπιπτε τοῖς φεύγουσιν εἰς τὸ τεῖχος. συνεισ-
 πεσόντων δὲ αὐτῷ καὶ ἄλλων συχνῶν κατὰ πολλὰ
 μέρη τῆς πόλεως φόνος ἐγένετο ἐξ ἀμφοῖν πολὺς· 15
 τῶν μὲν ἀνὰ τοὺς στενωπούς, τῶν δὲ περὶ ταῖς ἀλι-
 σκομέναις οἰκίαις μαχομένων. συνελάβανον δὲ τοῦ
 ἔργου τοῖς ἔνδον καὶ αἱ γυναῖκες ἀπὸ τῶν στεγῶν
 βάλλουσαι τοὺς πολεμίους τοῖς καλυπτῆρσι, καὶ καθ'
 ὅσον ἐκάστω τις ἰσχὺς καὶ δύναμις ἦν προθύμως 20
 ἐβοήθουν τῇ πατρίδι. οὐ μέντοι ἐπὶ πολὺν γε χρό-
 256 νον τοῖς δεινοῖς ἀντείχον, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν παρα-
 διδόναι σφᾶς αὐτοὺς τοῖς κεκρατηκόσι. τοῦτον δὲ
 τὸν τρόπον ἀλούσης τῆς πόλεως οἱ μὲν ἄλλοι Ῥωμαῖοι
 πρὸς ἀρπαγὴν τῶν ἐγκαταληφθέντων ἐτράποντο, 25
 καὶ μέχρι πολλοῦ διετέλουν προσκείμενοι ταῖς ὥφε-
 λείαις χρημάτων τε πολλῶν ὑπαρχόντων ἐν τῷ χωρίῳ
 καὶ ἀνδραπόδων,

LXXXXIII. Ὁ δὲ Μάρκιος ὁ πρῶτος καὶ μόνος
 ὑποστὰς τοὺς πολεμίους καὶ λαμπρότατος ἀπάντων 30
 γενόμενος Ῥωμαίων ἐν τε τῇ τειχομαχίᾳ καὶ τοῖς ἐν-
 τὸς τείχεως ἀγῶσι, λαμπρότερος ἐν τῷ δευτέρῳ ἀγῶνι

τῷ συστάντι πρὸς τοὺς Ἀντιάτας ἐφάνη. οὐδὲ γὰρ
 ταύτης ἐδικαίωσεν ἀπολειφθῆναι τῆς μάχης, ἀλλ'
 ἅμα τῷ κρατηθῆναι τὴν πόλιν ὀλίγους τοὺς ἀκολου-
 θῆσαι δυνηθέντας ἐπαγόμενος ἐχώρει δρόμῳ, καὶ
 5 καταλαβὼν παρατεταγμένας ἤδη τὰς δυνάμεις καὶ
 μελλούσας εἰς χεῖρας ἵεναι, τὴν τε ἄλῳσιν τῆς πό-
 λεως πρῶτος ἀναγγέλλει τοῖς σφετέροις, τεκμήριον 125
 αὐτῆς ἀποδεικνὺς τὸν καπνὸν, ὃς ἀπὸ τῶν ἐμπρη-
 σθειςῶν οἰκιῶν πολὺς ἐφέρετο, καὶ δεηθεὶς τοῦ ὑπάρ-
 10 του κατὰ τὸ καρτερώτατον τῶν πολεμίων εἰλεῖτο.
 καὶ ἐπειδὴ τὰ σημεῖα ἦρθη τῆς μάχης, πρῶτος ὁμόσε
 τοῖς ἐναντίοις ἐχώρει, καὶ πολλοὺς τῶν εἰς χεῖρας
 ἐλθόντων ἀποκτείνας εἰς μέσσην αὐτῶν τὴν φάλαγγα
 ὠθεῖται. οἱ δ' Ἀντιάται συστάδην μὲν οὐκέτι μάχε-
 15 σθαι πρὸς αὐτὸν ὑπέμενον, ἀλλ' ἐξέλειπον τὰς τάξεις
 καθ' οὓς γένοιτο ἐπιῶν, κύκλῳ δὲ περιίσταντο
 ἄθροοι καὶ ἔβαλλον ὑποχωροῦντες ἐπιόντα τε καὶ
 ἐπόμενοι. ὁ δὲ Ποστούμιος ὡς ἔγνω τοῦτο, δεῖσας
 μὴ τι μονωθεὶς ὁ ἀνὴρ πάθῃ, τοὺς κρατίστους τῶν
 20 νέων ἄρωγους αὐτῷ πέμπει· καὶ ἐκεῖνοι ποιήσαντες
 πυκνοὺς τοὺς λόχους ἐμβάλλουσι τοῖς πολεμίοις. οὐ
 δεξαμένων δὲ αὐτοὺς τῶν κατὰ μέτωπον, ἀλλ' εἰς
 φυγὴν τραπέντων, προσωτέρῳ προχωροῦντες εὐρί-
 σκουσι τὸν Μάρκιον τραυμάτων μεστὸν, καὶ περὶ αὐ-
 25 τὸν ὀρῶσι νεκροὺς τε κειμένους πολλοὺς καὶ ἡμι- 1258
 θανεῖς. μετὰ τοῦτο ἤδη κοινῶς ἐχώρουν ἡγεμόνα
 τὸν Μάρκιον ἔχοντες ἐπὶ τοὺς ἔτι διαμένοντας ἐν
 τάξει, κτείνοντες τοὺς ὑφισταμένους καὶ ὥσπερ ἀν-
 δραπόδοις παραχρῶμενοι. ἄξιοι μὲν δὴ λόγου καὶ οἱ
 30 ἄλλοι Ῥωμαῖοι ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἐγένοντο, κράτι-
 στοι δ' αὐτῶν οἱ προασπίσαντες τὸν Μάρκιον· ὑπὲρ
 ἅπαντας δὲ αὐτὸς ὁ Μάρκιος, ὃς καὶ τῆς νίκης ἀναμ-

φιλόγως αἰτιώτατος ἦν. ἐπεὶ δὲ συνεσκόταξεν ἤδη, οἱ μὲν Ῥωμαῖοι ἀνεχώρουν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον μέγα ἐπὶ τῇ νίκῃ φρονοῦντες καὶ πολλοὺς μὲν ἀνηρηκότες τῶν Ἀντιατῶν, πολλοὺς δ' αἰχμαλώτους ἄγοντες.

LXXXIII. Τῇ δ' ἐξῆς ἡμέρᾳ συγκαλέσας ὁ 5

Ποστούμιος εἰς ἐκκλησίαν τὸν στρατὸν ἔπαινον τοῦ Μαρκίου διεξῆλθε πολὺν, καὶ στεφάνοις αὐτὸν ἀριστείοις ἀνέδθησεν ἀμφοτέρων χαριστήρια τῶν ἀγώνων ἀποδιδούς. ἔδωρῆσατο δ' αὐτὸν ἵππῳ πολεμιστῇ στρατηγικοῖς ἐπισήμοις κεκοσμημένῳ καὶ δέκα σῶ- 10
 1259 μασιν αἰχμαλώτοις, ἐπ' ἐκείνῳ ποιήσας οὓς βούλοιο λαβεῖν, ἀργυρίῳ τε ὅσον ἂν ἐξενέγκασθαι δύναιτο αὐτὸς, καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης λείας πολλαῖς καὶ καλαῖς ἀπαρχαῖς. βοῆς δὲ γενομένης ἐξ ἀπάντων μεγάλης, ὥς ἂν ἐπαινούντων τε καὶ συνηδομένων, προσελθὼν 15
 ὁ Μάρκιος τῷ τε ὑπάτῳ χάριν εἰδέναι μεγάλην ἔφη καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπὶ ταῖς τιμαῖς, ὧν αὐτὸν ἡξίου· οὐ μέντοι καταχρήσεσθαι γε αὐταῖς, ἀρκεσθήσεσθαι δὲ τῷ τε ἵππῳ τῆς λαμπρότητος τῶν σημείων ἔνεκεν καὶ ἐνὶ αἰχμαλώτῳ, ὃς ἔτυχεν αὐτῷ 20
 ξένος ὢν. οἱ δὲ στρατιῶται καὶ πρότερον ἀγάμενοι τὸν ἄνδρα τῆς γενναιότητος, ἔτι μᾶλλον ἐθαύμασαν τῆς ὑπεροψίας τοῦ πλούτου, καὶ ὅτι μετρίως ἠνεγκε τὴν τοσαύτην εὐτυχίαν. ἐκ τούτου Κοριολανὸς ἐπεκλήθη τοῦ ἔργου, καὶ πάντων ἐγερόνει τῶν κατὰ τὴν 25
 αὐτὴν ἡλικίαν ἐπιφανέστατος. τῆς δὲ πρὸς τοὺς Ἀντιάτας μάχης τοῦτο λαβούσης τὸ τέλος αἱ λοιπαὶ
 1260 τῶν Οὐολούσκων πόλεις διελύοντο τὴν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἔχθραν, καὶ ὅσοι τὰ ὅμοια ἐκείνοις ἐφρόνουν, οἳ τε ἐν τοῖς ὅπλοις ἤδη ὄντες, καὶ οἱ παρα- 30
 σκευαζόμενοι τὸν πόλεμον ἐπέπανντο. οἷς ἅπασιν ὁ Ποστούμιος ἐπιεικῶς χρησάμενος, ἀνέστρεψεν ἐπὶ τὰ

οἰκεία, καὶ διαφῆκε τὴν στρατιάν. Κάσσιος δὲ ὁ ἔτε-
 ρος τῶν ὑπάτων ὁ καταλειφθεὶς ἐν τῇ Ῥώμῃ τὸν
 νεῶν τῆς τε Διμήτρος καὶ Διονύσου καὶ Κόρης ἐν
 τῷ μεταξὺ χρόνῳ καθιέρωσεν, ὅς ἐστιν ἐπὶ τοῖς τέρ-
 5 μασιν τοῦ μεγίστου τῶν ἱπποδρόμων ὑπὲρ αὐτὰς ἰδρυ-
 μένος τὰς ἀφέσεις, εὐξαμένου μὲν αὐτὸν Αὐλοῦ Πο-
 στουμίου τοῦ δικτάτορος ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀναθήσειν
 τοῖς θεοῖς, καθ' ὃν χρόνον ἔμελλεν ἀγωνίζεσθαι πρὸς
 τὴν Λατίνων στρατιάν, τῆς τε βουλῆς μετὰ τὸ νίκημα
 10 τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ ψηφισαμένης ἐκ τῶν λαφύρων
 ποιήσασθαι πᾶσαν, τότε δὲ τοῦ ἔργου λαβόντος τὴν
 συντέλειαν.

LXXXV. Ἐγένοντο δ' ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ
 πρὸς τὰς τῶν Λατίνων πόλεις ἀπάσας συνθῆκαι καὶ 1261
 15 ναὶ μεθ' ὅρκων ὑπὲρ εἰρήνης καὶ φιλίας, ἐπειδὴ
 παρακινῆσαί τε οὐδὲν ἐπεχείρησαν ἐν τῇ στάσει, καὶ
 συνηδόμενοι τῇ καθόδῳ τοῦ δήμου φανεροὶ ἦσαν,
 τοῦ τε πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς ἀποστάντας ἐτοίμως
 ἐδόκουν συνάρασθαι. ἦν δὲ τὰ γραφέντα ἐν ταῖς
 20 συνθήκαις τοιάδε· Ῥωμαίοις καὶ ταῖς Λατίνων πό-
 λεσιν ἀπάσαις εἰρήνη πρὸς ἀλλήλους ἔστω μέχρις
 ἂν οὐρανός τε καὶ γῆ τὴν αὐτὴν στάσιν ἔχωσι· καὶ
 μήτε αὐτοὶ πολεμεῖτωσαν πρὸς ἀλλήλους, μήτ' ἄλλο-
 25 θεν πολεμίους ἐπαγέτωσαν, μήτε τοῖς ἐπιφέρουσι
 πόλεμον ὁδοὺς παρεχέτωσαν ἀσφαλεῖς, βοηθεῖτωσάν.
 τε τοῖς πολεμουμένοις ἀπάσῃ δυνάμει, λαφύρων τε
 καὶ λείας τῆς ἐκ πολέμων κοινῶν τὸ ἴσον λαγχανέτω-
 σαν μέρος ἑκάτεροι· τῶν τε ἰδιωτικῶν συμβολαίων
 αἱ κρίσεις ἐν ἡμέραις γιγνέσθωσαν δέκα, παρ' οἷς
 30 ἂν γένηται τὸ συμβόλαιον. ταῖς δὲ συνθήκαις ταύ-
 ταις μηδὲν ἐξέστω προσθεῖναι μήδ' ἀφελεῖν ἀπ'
 αὐτῶν, ὅ τι ἂν μὴ Ῥωμαίοις τε καὶ Λατίνοις ἅπασι

262 δοκῇ. ταῦτα μὲν δὴ Ῥωμαῖοί τε καὶ Λατίνοι συνέ-
 θηκαν πρὸς ἀλλήλους ὁμόσαντες καθ' ἑρῶν. ἐψη-
 φίσατο δὲ καὶ θυσίας ἀποδοῦναι τοῖς θεοῖς ἢ βουλὴν
 χαριστηρίους ἐπὶ ταῖς πρὸς τὸν δῆμον διαλλαγαῖς,
 προσθεῖσα μίαν ἡμέραν ταῖς καλουμέναις Λατίναις 5
 ἑορταῖς δυσὶν οὔσαις, τὴν μὲν πρώτην ἀνιερῶσαν-
 τος βασιλέως Ταρκυνίου καθ' ὃν χρόνον ἐνίκησε
 Τυρρηνοὺς· τὴν δ' ἑτέραν τοῦ δήμου προσθέντος,
 ὅτε τοὺς βασιλεῖς ἐκβαλὼν ἐλευθέραν ἐποίησε τὴν
 πόλιν· αἷς ἡ τρίτη τότε προσενεμήθη τῆς καθόδου 10
 τῶν ἀποστάντων ἕνεκα. τὴν δὲ προστασίαν καὶ τὴν
 ἐπιμέλειαν τῶν ἐν αὐταῖς γινομένων θυσιῶν τε καὶ
 ἀγώνων οἱ τῶν δημάρχων ὑπηρεταὶ παρέλαβον, οἱ
 τὴν νῦν ἀγορανομικὴν ἔχοντες ἐξουσίαν, ὥσπερ
 ἔφην, κοσμηθέντες ὑπὸ τῆς βουλῆς πορφύρα καὶ 15
 θρόνῳ ἐλεφαντίνῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπισήμοις, οἷς εἶ-
 χον οἱ βασιλεῖς.

1263 LXXXVI. Οὐ πολλῷ δ' ὕστερον χρόνῳ τῆς
 ἑορτῆς τῶν ὑπατικῶν εἰς Μενήνιος Ἀγρίππας ἐτε-
 λεύτησε τὸν βίον, ὁ νικήσας Σαβίνους καὶ τὸν ἐξ 20
 αὐτῶν θρίαμβον ἐπιφανέστατον ἀγαγών, ᾧ πεισθεῖσα
 ἡ βουλὴ τὴν καθόδον ἐπέτρεψε τοῖς φυγάσι, καὶ ὁ
 δῆμος πιστεύσας ἀπέστη τῶν ὅπλων· καὶ αὐτὸν ἔθα-
 ψεν ἡ πόλις δημοσίᾳ καὶ καλλίστῃ πάντων ἀνθρώπων
 καὶ λαμπροτάτῃ ταφῇ. οὐσία γὰρ οὐκ ἦν τῷ ἀνδρὶ 25
 εἰς μεγαλοπρέπειαν ἐκκομιδῆς καὶ ταφῆς ἀποχωρῶσα·
 ὥστε καὶ τοῖς ἐπιτρόποις αὐτοῦ τῶν παίδων βουλευο-
 μένοις ἔδοξεν ὡς ἕνα τῶν πολλῶν εὐτελῶς ἐκκομίσαι
 τε καὶ θάψαι. οὐ μέντοιγε ὁ δῆμος εἶασεν, ἀλλὰ
 συναγαγόντες οἱ δῆμαρχοι τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν 30
 καὶ πολλὰ διελθόντες ἐγκώμια τῶν τε κατὰ πόλεμον
 ἔργων τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν πολιτικῶν, τὴν τε σωφρο-

σύννην αὐτοῦ καὶ τὴν λιτότητα τοῦ βίου, μάλιστα δὲ
 τὴν εἰς χρηματισμὸν ἐγκράτειαν ἐπὶ μήκιστον ἄραν- 126
 τες τοῖς ἐπαίνοις, αἰσχιστον ἔφησαν εἶναι τῶν πραγ-
 μάτων ἄνδρα τηλικούτον ἀσήμεον καὶ ταπεινῆς κη-
 5 δείας τυχεῖν διὰ πέναν παρήνεσάν τε τῷ δήμῳ
 τὴν δαπάνην ἀναδέξασθαι, καὶ συνεισενεγκεῖν κατ'
 ἄνδρα ὅσον ἂν αὐτοὶ τάξωσι. τοῖς δὲ ἀκούσασιν
 ἄσμενον ἐγένετο, καὶ αὐτίκα φέροντος ἐκάστου τὸ
 ταχθὲν πολὺ τι χρῆμα συνήχθη διαφόρου. μαθοῦσα
 10 δὲ τοῦτο ἡ βουλὴ δι' αἰσχύνης τὸ πρᾶγμα ἔλαβε, καὶ
 ἔκρινε μὴ κατ' ἄνδρα ἐρανισμῷ τὸν ἐπιφανέστατον
 Ῥωμαίων περιδεῖν θαπτόμενον, ἀλλ' ἐκ τῶν δημο-
 σίων ἐδικαίωσε τὸ ἀνάλωμα γενέσθαι τοῖς ταμίαις
 ἐπιτρέψασα τὴν ἐπιμέλειαν. οἱ δὲ πολλῶν πάνυ
 15 μισθώσαντες χρημάτων τὰς παροχὰς, κόσμῳ τε πολυ-
 τελεστάτῳ κοσμήσαντες αὐτοῦ τὸ σῶμα, καὶ πάντα
 τὰ λοιπὰ ἐπιχορηγήσαντες εἰς μεγαλοπρέπειαν, ἔθα-
 ψαν αὐτὸν ἀξίως τῆς ἀρετῆς. ἀντιφιλοτιμούμενος δὲ
 ὁ δῆμος πρὸς τὴν βουλήν, οὐδ' αὐτὸς ἠξίωσε τὸ συν-
 20 εἰσενεχθὲν διάφορον ἀποδιδόντων τῶν ταμιῶν ἀπο- 1265
 λαβεῖν, ἀλλ' ἐχαρίσατο τοῖς παισὶ τοῦ ἀνδρὸς οἰκτεί-
 ρων τὴν ἀπορίαν, ἵνα μὴδὲν ἀνάξιον ἐπιτηδεύσωσι
 τῆς τοῦ πατρὸς ἀρετῆς. ἐγένετο δὲ καὶ τίμησις ἐν
 τῷ χρόνῳ τούτῳ διὰ τῶν ὑπάτων· ἐξ ἧς εὐρέθησαν
 25 ὑπὲρ ἑνδεκα πάντων μυριάδες αἱ τιμησάμεναι. καὶ
 τὰ μὲν ἐπὶ τῆς τούτων ὑπατείας πραχθέντα Ῥωμαίοις
 ταῦτα ἦν.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be taken from the Building

www.libtool.com.cn

DEC 27 1975

1916 25

APR 24 1952

SEP 25 1918

www.13ibtool.com.cn

